Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət Nazirliyi

F. Köçərli adına
Respublika Uşaq Kitabxanası

2020-cu il üçün Əlamətdar və tarixi günlər təqvimi

Bakı-2020

Tərtibçidən

F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 1965-ci il yanvarın 1-də Azərbaycan Respublikası Nazirlər Sovetinin qərarı ilə M.Qorki adına kitabxana fondunun bazası əsasında yaradılmışdır. 1965-ci ildə Respublika Uşaq Kitabxanasının yaradılması uşaqlara kitabxana xidmətinin və onun metodik təminat sisteminin formalaşmasında irəliyə atılmış ciddi addım oldu. Belə ki, görkəmli alim və maarifçi F. Köçərlinin adını daşıyan Respublika Uşaq Kitabxanasının yaradılması nəticəsində uşaqlara kitabxana xidmətinin ümumrespublika metodik mərkəzi meydana gəldi, uşaqlara xidmət edən digər kitabxanalara, o cümlədən 3 mindən çox məktəb kitabxanasına metodik rəhbərlik təmin edildi. Nəhayət, uşaq kitabxanaları üçün metodik mərkəzin yaradılması ölkədə uşaqlara kitabxana xidmətinin inkişaf perspektivlərinin elmi konsepsiyasının yaradılmasına, bu işə xidmət bütün kitabxanaların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsinə və tam bir sistem kimi fəaliyyət göstərməsinə hüquqi, nəzəri, metodik və təşkilati zəmin yaratdı. Respublika Uşaq Kitabxanasının elmi-metodik fəaliyyətini kitabxanaşünaslıq fikrinin son nailiyyətləri zəminində təşkil etmək məqsədilə 70-ci illərdə zəngin metodik nəşrlər fondu yaradıldı. Bu fondda uşaqlara kitabxana xidmətinin bütün nəzəri, metodik və təcrübi nailiyyətlərini və qabaqcıl təcrübəni əks etdirən ədəbiyyat toplanıldı. Fonddan yalnız kitabxananın öz işçiləri deyil, həmçinin respublikada fəaliyyət göstərən bütün uşaq kitabxanaları fəal istifadə edirdi. Onun əsasında rayon uşaq kitabxanalarına hər il orta hesabla 140-150 yazılı arayış göndərilirdi.

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası müstəqillik illərində Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı və mədəni sərvətlərimizin mühafizə olunaraq gələcək nəsillərə çatdırılması, dünya kitabxanaları səviyyəsinə qalxması istiqamətində də mühüm addımlar atmışdır. Belə ki, bir çox dünya kitabxanaları ilə əlaqələr yaradılmış, onların iş təcrübələrindən istifadə etməklə uşaqlara kitabxana xidmətində ən müasir metod və formalar tətbiq olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin imzaladığı 6 oktyabr 2008-ci il tarixli "Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkışafı üzrə Dövlət Proqramı" nın təsdiq edilməsi barədə sərəncamı- kitabxana işinin inkişafında yeni bir mərhələyə başlanğıc verdi.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşəbbüsü ilə Elmi metodika şöbəsi uzun illərdir metodiki vəsaitlərlə yanaşı əlamətdar və tarixi günlər, yubliyar yazıçılardan bəhs edən təqvim işləyib Azərbaycanın 60 rayonunda yerləşən uşaq kitabxanalarına göndərir. F. Köçərli adına RUK-nun 55 yaşının tamam olması münasibəti ilə bu il də kitabxanamız uşaq kitabxanaları üçün 2020 - ci il üçün təqvim işləyib, hazırlamışdır. Ümid edirik ki, hazırladığımız təqvim rayonlarımızda yerləşən uşaq kitabxanalarına metodiki köməklik edəcəkdir.

Yanvar

Əlamətdar tarixi günlər, bayramlar

1 Yanvar – Yeni il
1 Yanvar – F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının yaradılmasının 55 illiyi, (01.01.1965)
15 Yanvar – Vikipediya gününün yaranması, (1999)
16 Yanvar – Ümumdünya Bitlz Günü, (2001)
17 Yanvar – Ümumdünya Uşaq İxtirası Günü
20 Yanvar – Ümumxalq Hüzn Günü, (1990)
21 Yanvar – Beynəlxalq Qucaqlaşma Günü, (1986)
23 Yanvar – Əl Yazısı (xətt) Günü
29 Yanvar – Gömrük İşçiləri Günü, (1992)
Yanvar ayının bazar günlərindən birində – Ümumdünya Qar Günü. Beynəlxalq Qış İdman Növləri Günü, (2012)

Xalqımızın qəhrəman oğulları

Sovet İttifaqı qəhrəmanı Həzi Aslanovun 110 illiyi, (22.01.1910 - 24.01.1945)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Abbasov Mehdi Yusif oğlunun 60 illiyi, (01.01.1960 - 13.01.1992)
Şahbazov Fəxrəddin İbrahim oğlunun 70 illiyi, (22.01.1950 - 20.11.1991)

İncəsənət

Əməkdar artist, aktyor Səməndər Rzayevin 75 illiyi, (02.01.1945-27.03.1986)
Xalq artisti, aktrisa Leyla Bədirbəylinin 100 illiyi, (08. 01.1920 - 23.11.1999)

İdman

Futbol hakimi Tofiq Bəhramovun 95 illiyi, (29.01.1925 - 26.03.1993)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı Tahir Hüseynovun 90 illiyi, (01.01.1930 - 08.05.1993)
Yazıçı Emin Mahmudovun 95 illiyi, (01.01.1925 - 2009)
Şair Rafiq Yusifoğlunun 70 illiyi, (02.01.1950)
Yazıçı Novruz Nehrəmlinin 90 illiyi, (03.01.1930)
Şair, tərcüməçi Məmmədağa Sultanovun 110 illiyi, (05.01.1910 - 19.01.1991)
Nasir, publisist Adil Qüdrətoğlunun 70 illiyi, (06.01.1950)
Şair Gülhüseyn Kazımlının 70 illiyi, (07.01.1950)
Yazıçı Faiq Dərgahovun 90 illiyi, (09.01.1930 - 15.10.1984)
Şairə Firuzə Məmmədlinin 80 illiyi, (10.01.1940)
Şair Əlisoltanın 95 illiyi, (12.01.1925 - 24.11.1982)
Əslən azərbaycanlı, fransız yazıçısı Üm-əl Baninin 115 illiyi, (16.01.1905 -29.10.1992)
Şair Tahir Taisoğlunun 70 illiyi, (19.01.1950)

Şair Zəlimxan Yaqubun 70 illiyi, (21.01.1950)
Şair, dramaturq Cahangir Məmmədlinin 85 illiyi, (23.01.1935)
Şair Asif Quliyevin 65 illiyi, (23.01.1955)
Yazıçı, tənqidçi Məmmədkazım Ələkbərlinin 115 illiyi, (24.01.1905 - 1938)
Şair Akif Məhərrəmovun 65 illiyi, (26.01.1955)
Yazıçı, tərcüməçi Adil Qafarın 95 illiyi, (28.01.1925 - 19.08.1977) Yazıçı Xeyrəddin Qocanın 70 illiyi, (29.01.1950)

Xarici ədəbiyyat

Rus yazıçısı Anton Çexovun 160 illiyi, (29.01.1860-15.07.1904)

Yanvar

Əlamətdar tarixi günlər, bayramlar

1 Yanvar – Yeni il

Yeni ildə sizə uğurlar, xoşbəxtlik, cansağlığı arzulayıram. Mən arzulayıram ki, yeni ildə bizim bütün balalarımız yaxşı oxusunlar, təhsillərini davam etdirsinlər, savadlı olsunlar, müxtəlif biliklərə yiyələnsinlər. Çünki hər bir insanın gələcəyini, gələcək taleyini onun biliyi, savadı, təhsili təmin edir. Ona görə, əziz uşaqlar, sizin bugünkü vəzifəniz məhz yaxşı oxumaq, bilikli olmaqdır. Mən arzu edirəm ki, bizim bütün balalarımız Azərbaycana, Vətənə bağlı olsunlar, Vətəni sevsinlər, vətənpərvər böyüsünlər. Azərbaycan kimi ölkədə yaşamaq böyük xoşbəxtlikdir. Azərbaycanın təkrarolunmaz təbiəti, qədim və zəngin mədəniyyəti, istedadlı xalqı vardır.

Mehriban Əliyeva,
Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti

Yeni il Yer kürəsinin bütün guşələrində, dini etiqadlarından asılı olmayaraq, müxtəlif xalqlar tərəfindən geniş qeyd olunan bayramlardandır. Yeni ilin yanvarın 1-dən hesab olunması xristianlığın tarixi ilə bağlıdır. Rəvayətə görə, xristian dininin yaradıcısı İsa peyğəmbər dekabrın 24-də anadan olmuşdur. Ona görə də xristianlar bu günü İsa peyğəmbərin doğulması şərəfinə Milad bayramı kimi qeyd edirlər. Verilən mənbələrə görə bu bayram 431-ci ildə qanuniləşdirilmişdir. Bizim istifadə etdiyimiz təqvim də məhz miladi təqvim adlanır. Bu təqvimə əsasən yeni il yanvarın 1-dən başlanır. Yeni il bayramı dünyanın müxtəlif xalqları üçün ənənəvi bayrama çevrildiyi kimi, Azərbaycanda da insanların məişətinə daxil olub. Bəzi fərziyyələrə görə, Yeni ili ilk dəfə qədim çinlilər qeyd ediblər. Bu bayramın yaranmasının azı 25 əsrlik tarixi var. İlin dəyişməsini bayram etmək adəti ilk dəfə qədim Mesopotamiyada yaranıb. Eramızdan əvvəl IV minilliyin sonunda Şumer, Babilistan, Assuriya kimi bu günümüzə qədər gəlib çatan mədəni irsiylə hələ də bizi heyrətləndirən mədəniyyət mərkəzləri burada təşəkkül tapıb. Tarixçilərin fikrincə, məhz həmin dövrdə ərazilərdə bu bayram edilib. Martın axırında Dəclə və Fərat çaylarında suyun səviyyəsi yüksələndə əkin-biçin işləri başlayarmış. İnsanlar yeni ilin gəlişini də elə o zaman qeyd etmişlər. 12 gün ərzində təntənəli mərasimlər davam edərmiş. Beləcə, bu bayram həm yeni ilin gəlişini, həm həyatın ölüm üzərində qələbəsini, həm də Milad gününü özündə birləşdirmişdir. Yeni il bayramını al-əlvan, bərli-bəzəkli küknar ağacsız təsəvvür etmək çətindir. Əlbəttə, bu, təbii küknar ağacından olsa və yarpaqları ətir saçsa daha gözəl olardı. Amma təbiəti qorumaq naminə süni küknarla da keçinmək olar.

İnternetdə: www.books.google.com

1 Yanvar – F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının yaradılmasının 55 illiyi

Kitabxana xalq, millət üçün, cəmiyyət üçün müqəddəs bir yer, mənəviyyat, bilik, zəka mənbəyidir. Ona görə də kitabxanaya daimi hörmət xalqımızın mədəniyyətini nümayiş etdirən amillərdən biridir.

Heydər Əliyev,
Ümummilli lider

F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 1965-ci il yanvarın 1-də Azərbaycan Respublikası Nazirlər Sovetinin qərarı ilə M.Qorki adına kitabxana fondunun bazası əsasında yaradılmışdır. 12 sentyabr 1967-ci ildən Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Komitəsinin 25 saylı (§22) sərəncamına əsasən uşaq ədəbiyyatının inkişafında mühüm xidmətləri olan, Azərbaycan ədəbi dilinin saflığı uğrunda daim mübarizə aparmış Azərbaycan ədəbiyyatşünası, pedaqoq, maarifpərvər, uşaq folklor antologiyasının banisi Firidun bəy Köçərlinin adını daşıyır. 1965-ci ildə Respublika Uşaq Kitabxanasının yaradılması uşaqlara kitabxana xidmətinin və onun metodik təminat sisteminin formalaşmasında irəliyə atılmış ciddi addım oldu. Belə ki, görkəmli alim və maarifçi F. Köçərlinin adını daşıyan Respublika Uşaq Kitabxanasının yaradılması nəticəsində uşaqlara kitabxana xidmətinin ümumrespublika metodik mərkəzi meydana gəldi, uşaqlara xidmət edən digər kitabxanalara, o cümlədən 3 mindən çox məktəb kitabxanasına metodik rəhbərlik təmin edildi. Nəhayət, uşaq kitabxanaları üçün metodik mərkəzin yaradılması ölkədə uşaqlara kitabxana xidmətinin inkişaf perspektivlərinin elmi konsepsiyasının yaradılmasına, bu işə xidmət bütün kitabxanaların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsinə və tam bir sistem kimi fəaliyyət göstərməsinə hüquqi, nəzəri,

metodik və təşkilati zəmin yaratdı. Respublika Uşaq Kitabxanasının elmi-metodik fəaliyyətini kitabxanaşünaslıq fikrinin son nailiyyətləri zəminində təşkil etmək məqsədilə 70-ci illərdə zəngin metodik nəşrlər fondu yaradıldı. Bu fondda uşaqlara kitabxana xidmətinin bütün nəzəri, metodik və təcrübi nailiyyətlərini və qabaqcıl təcrübəni əks etdirən ədəbiyyat toplanıldı. Fonddan yalnız kitabxananın öz işçiləri deyil, həmçinin respublikada fəaliyyət göstərən bütün uşaq kitabxanaları fəal istifadə edirdi. Onun əsasında rayon uşaq kitabxanalarına hər il orta hesabla 140-150 yazılı arayış göndərilirdi. F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası müstəqillik illərində Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı və mədəni sərvətlərimizin mühafizə olunaraq gələcək nəsillərə çatdırılması, dünya kitabxanaları səviyyəsinə qalxması istiqamətində də mühüm addımlar atmışdır. Belə ki, bir çox dünya kitabxanaları ilə əlaqələr yaradılmış, onların iş təcrübələrindən istifadə etməklə uşaqlara kitabxana xidmətində ən müasir metod və formalar tətbiq olunmuşdur.

Firidun bəy Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının təsis etdiyi "Göyqurşağı" uşaq jurnalı (2006-cı il mart 2007-ci ilin oktyabr ayına kimi "Körpəm" adı ilə nəşr olunmuşdur) məktəblilərin dünyagörüşünün inkişafında, onlarda vətənpərvərlik hisslərinin daha da güclənməsində, təhsilə marağın artmasında böyük rol oynamaqla daim diqqət mərkəzində olmuşdur. 32 səhifədən ibarət rəngli şəkillərlə nəfis tərtib olunan bu jurnalın hər sayı uşaqlar tərəfindən maraqla qarşılanır. Jurnalın hər sayında əlamətdar tarixi günlər, bayramlar, tarixi və görkəmli şəxsiyyətlər, təhsil müəssisələri haqqında məlumatlar, uşaqların qələmə aldıqları şeir və hekayələr, çəkdikləri rəsmlər dərc olunur. Jurnalda kitabxanaya daxil olan yeni kitablar haqqında oxuculara müntəzəm məlumat verilir. Uşaqların intellektual səviyyələrinin artırılmasına xidmət edən məntiqi suallarla zəngin əyləncəli səhifə və rubrikalar jurnalı daha da maraqlı edir.

"Göyqurşağı" uşaq jurnalı Mədəniyyət Nazirliyinin göstərişi ilə Azərbaycanın bütün rayonlarının Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemi vasitəsilə ən ucqar dağ kəndlərinə belə yayılır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin imzaladığı 6 oktyabr 2008-ci il tarixli "Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkışafı üzrə Dövlət Proqramı" nın təsdiq edilməsi barədə sərəncamı – kitabxana işinin inkişafında yeni bir mərhələyə başlanğıc verdi. Dövlət Proqramında oxucuların inforamasiya tələbatının ödənilməsi ilə bağlı Firidun bəy Köçərli adına Respublika Uşaq kitabxanası artıq neçə illərdir ki, Uşaq və yeniyetmələr üçün səyyar kitab sərgisini - "Uşaq kitab Karvanı" layihəsini uğurla həyata keçirir. 3 il ərzində (2011-2013) keçirilən layihə üzrə 16 rayona Kitab Karvanı yola düşmüş, 14270 nüsxə uşaq kitabları hədiyyə edilmişdir. F.Köçərli adına Respublika Uşaq kitabxanası 2012-ci ildən mötəbər bir təşkilatın – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Şurasının (İBBY) üzvüdür. Atrıq iki ildir ki, həmin təşkilatla sıx əlaqə saxlayır, keçirilən sərgilərdə, konqresdə iştirak edirlər. Təşkilata üzv olmaqda əsas məqsəd Azərbaycanda uşaq yazıçıları,

rəssam və tərcüməçilərini müasir uşaq ədəbiyyatımızdakı problemlərə yönəltmək, Beynəlxalq Uşaq Ədəbiyyatı Şurası vasitəsilə ölkəmizi tanıtmaq və uşaq ədəbiyyatı sahəsində olan yenilikləri tətbiq etməklə uşaqların mütaliəyə olan həvəslərini artırmaq, onları dünya uşaq ədəbiyyatı nümunələri ilə tanış etməkdir. F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası bundan sonra da informasiya təminatı istiqamətində fəaliyyətinin səmərəsinin artırılması, inkişafı və təkmilləşdirilməsi məqsədilə günün tələbləri səviyyəsində mütərəqqi iş üsullarından istifadə edəcəkdir. Yəni kompüter texnologiyalarının tətbiqi, ənənəvi informasiya mənbələrin elektron daşıyıcılara köçürülməsi, CD-ROM texnologiyaların tətbiqi, informasiyanın təqdim etmək imkanları və bir sıra başqa işlərin həyata keçirilməsi üçün səy göstərərək uğurlar əldə edirlər. 2015-ci ildə F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının 50 illik yubileyi ərəfəsində kitabxananın bütün şöbələrinin qarşısında da xeyli vəzifələr durur. Ümidvarıq ki, F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası bu vəzifələrin öhdəsindən layiqincə gələcək və bundan sonra da kitabxana ictimaiyyəti üçün əhəmiyyətli vəsaitlərin nəşr edilməsində, regionun uşaq kitabxanaları üçün metodik təminat sisteminin güclənməsində və kitabxanaçı kadrların səriştəsinin artırılmasında bütün imkanlarından müvəffəqiyyətlə istifadə edəcəkdir.

2013-ci il üçün kitabxananın rəqəm göstəriciləri: kitab fondu - 249834, oxucu - 17028, gəliş - 115600, kitab verilişi - 348950. Kitabxananın 8 şöbəsi, 4 bölməsi, 2 oxu zalı var. 3 filialı isə Bakının müxtəlif rayonlarında fəaliyyət göstərir.

Şöbələr:

1. Komplektləşdirmə və kitabişləmə şöbəsi;
2. Kitabsaxlayıcı şöbəsi;
3. Xidmət şöbəsi;
4. Məlumat-biblioqrafiya şöbəsi;
5. Elmi-metodika şöbəsi;
6. Kütləvi işlər şöbəsi;
7. İncəsənət şöbəsi;
8. Avtomatlaşdırma şöbəsi;
9. Ölkəşünaslıq və milli ədəbiyyatın təbliği.

Bölmələr:

1. Kitabişləmə və kataloq bölməsi;
2. Kiçik yaş qrupu bölməsi;
3. Uçot və qeydiyyat bölməsi;
4. Uşaq mütaliəsinə rəhbərlik bölməsi;
5. Beynəlxalq kitabxanalararası abonement bölməsi.

15 Yanvar – Vikipediya gününün yaranması, (1999)

Vikipediya – İnternetdə azad şəkildə yayımlanan, dünyanın bir çox dillərində viki texnologiyasının tətbiqi ilə könüllü istifadəçilər tərəfindən yaradılan ensiklopediyadır. Yarandığı dövrdən, yəni 2001-ci ilin əvvəllərindən İnternetdə Viki texnologiyası ilə işləyən ən nəhəng layihə Vikipediya (Wikipedia) – azad onlayn ensiklopediyasıdır.

Layihənin tarixi 1999-cu ildən başlayır. Layihənin baş redaktoru, təşkilatçısı Larri Senqer və Bomis kompaniyasının icraçı direktoru, layihəni maliyyələşdirən Cimmi Uels Viki texnologiyası əsasında onlayn ensiklopediya yaratmaq qərarına gələrək onu Nupediya (NuPedia.com) adlandırdılar. Nupediya virtual ensiklopediyası, 2000-ci ilin mart ayından fəaliyyətə başladı. İngilis dilində yaradılmış bu ensiklopediyanı viki-sayt hesab etmək olmazdı. Onun əsasını alim və mütəxəssislər tərəfindən məqalələrin dəqiq yoxlanması təşkil edirdi. Nupediyada məqalələrin daxil olunması prosesi çox ləng getdiyindən onun bağlanması haqqında qərar qəbul edildi və 2003-cü ilin sentyabr ayında bağlandı. Nupediya ensiklopediyası bağlanarkən orada 24 tamamlanmış, 74 yoxlama prosesində olan məqalə var idi. Nupediya ensiklopediyası əsasında yaradılmış Vikipediya açıq ensiklopediyası 2001-ci ilin 15 yanvar tarixində İnternetdə fəaliyyət göstərməyə başlayır. Nupediyadan fərqli olaraq Vikipediyada məqalələr könüllü İnternet istifadəçiləri tərəfindən yoxlanılır ki, bu da ensiklopediyanın çox sürətlə zənginləşməsinə səbəb olmuşdur. Ensiklopediyanın adı ingilis texniki termini olan "wiki" (saytın fəaliyyətinin əsasını təşkil edən texnologiya; söz özü havay dilində "tez" deməkdir) və "encyclopedia" (ensiklopediya) sözlərindən yaranıb. Vikipediyanın yaradıcıları – Cimmi Ueyls və Larri Senger tamamilə ayrı fəlsəfəyə əsaslanan, biliklərini paylaşmaq istəyən insanların birgə təşəbbüsü ilə dünyanın ən dolğun internet ensiklopediyasını yaratmaq qərarına gəlmişlər. Bu təşəbbüs özünü doğrultmuş və Vikipediya qısa zamanda dünyanın ən məşhur 25 internet saytı sırasına daxil olmuşdur. 2009-cu ildə aparılan araşdırmalara görə, ingilis dilində olan Vikipediya dünyanın ən çox oxunan və internet istifadəçilərinin tez-tez müraciət etdikləri saytlar arasında 1-ci yeri tutmuşdur. Vikipediyanı Britannika kimi digər internet ensiklopediyalardan fərqləndirən əsas cəhət onun açıq olması, yəni istənilən internet istifadəçisinin onu redaktə edə bilməsidir.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Yanvar – Ümumdünya Bitlz Günü (The Beatles), (2001)

2001-ci ildən YUNESKO-nun qərarı ilə hər il yanvarın 16-sı Ümumdünya Bitlz Günü kimi qeyd olunur. Bu tarix təsadüfi olaraq seçilməyib. 1957-ci il yanvarın 16-da Böyük Britaniyanın Liverpul şəhərində "The Cavern" klubu açılıb. Məhz bu klubda hələ o zaman heç kəsin tanımadığı gənc musiqiçilər – Con Lennon, Pol Makkartni və Corc Harrison şöhrətə doğru ilk addımlarını atıblar. Bir neçə il sonra Rinqo Star da onlara qoşulub.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Yanvar – Ümumdünya Uşaq İxtirası Günü

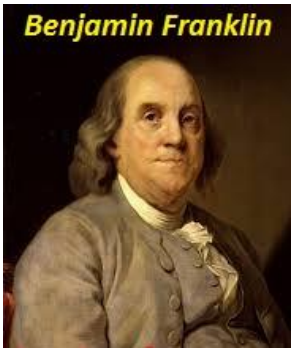

Hər il 17 yanvar dünyada Uşaq İxtirası Günü kimi qeyd edilir. Maraqlıdır ki, bu tarix məşhur amerikalı siyasətçi Benjamin Franklinin doğum günü tarixi ilə eyni gündə təyin edilmişdir. 1718-ci ildə 12 yaşlı Benjamin balıq üzgəclərini xatırladan iki qəribə əşya ilə çimərlikdə peyda olur. Ətrafdakıların istehzalı gülüşlərinə baxmayaraq, Benjamin o gün hamıdan daha sürətlə üzür. Beləliklə, üzgüçülük üçün ilk lazımı əşya yaranmış olur. Franklin 15 yaşında olarkən dünyaya növbəti bir yenilik – yellənən kürsünü bəxş edib.

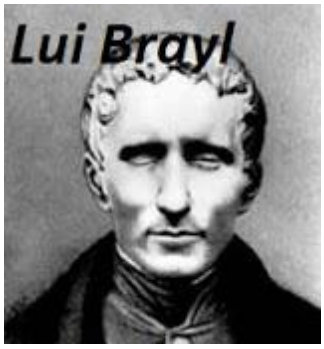

1824-cü ildə isə fransız çəkməçinin 15 yaşlı oğlu Lui Brayl görmə qabiliyyəti olmayan insanlar üçün xüsusi şrift yaradıb və bu hərflər onun şərəfinə Brayl şrifti adlandırılıb. Qeyd edək ki, Lui atasının emalatxanasında çəkməçi bıçağına ilişərək yıxılmış və 5 yaşında görmə qabiliyyətini itirmişdir. Lakin Lui öz ixtirasının köməkliyi ilə oxumağı öyrənmişdi. Dünya hələ də bu ixtiradan istifadə edir.

Amerikalı Frenk Epperson isə qışda küçədə qalmış 1 stəkan limonadın onu milyonçuya çevirəcəyini ağlına belə gətirməmişdi. Səhər limonad soyuqdan buza çevrilmiş, bununla da 11 yaşlı Epperson "meyvəli buzu" ixtira etmişdir. O, ilk vaxtlarda öz ixtirasını kütləvi istehsalata çevirməyi düşünmürdü və onu yalnız 18 ildən sonra, yəni 1923-cü ildə donmuş limonad istehsalı ilə məşğul olan zavodu yaratdıqda xatırlayırdı. 1928-ci ildə isə patenti satmış və mütəmadi olaraq yaxşı gəlir əldə etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Yanvar – Ümumxalq Hüzn Günü, (1990)

Azərbaycan xalqı bu günü heç vaxt yaddan çıxarmayacaq və gələcəkdə də hər il bu gün qeyd olunmalıdır. Azadlıq, müstəqillik uğrunda özlərini qurban verən şəhidlərimizin hamısının xatirəsini həmişə qəlbimizdə yaşatmalıyıq. Hesab edirəm ki, bugünkü müstəqil, qüdrətli Azərbaycan xalqımızın ən böyük sərvətidir. Şəhidlərimizin, canlarını qurban vermiş insanların bu işdə böyük xidməti olubdur. Bu da heç vaxt yaddan çıxarılmamalıdır.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

20 Yanvar faciəsi 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə sovet ordusunun erməni quldur dəstələri ilə birgə Azərbaycan xalqına qarşı həyata keçirdiyi terror aktıdır. Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə, əvvəlcədən fövqəladə vəziyyət elan edilmədən, sovet ordusu Azərbaycana qarşı hərbi əməliyyatlara başlayıb. Faciə zamanı 137 insan öldürülüb, 744 nəfər ağır xəsarət alıb, 841 nəfər isə qanunsuz həbs edilib. 17 yanvar 1992-ci ildə Ali Sovetin Milli Şurası (1991-1992-ci illərdə qanunverici orqan funksiyasını yerinə yetirən orqan) "20 Yanvarın Şəhidlər Günü elan olunması haqqında" qanun qəbul edib. Qanuna əsasən yanvarın 20-si ölkə ərazisində qeyri-iş günü elan olunub. 1994-cü ildə Qanlı Yanvar hadisələrinə tam siyasi-hüquqi qiymət verilib, faciənin günahkarlarının adları açıqlanıb. Ölkəmizə qarşı ərazi iddiaları irəli sürən Ermənistanın təcavüzkar hərəkətlərindən və keçmiş SSRİ rəhbərliyinin onlara havadarlığından hiddətlənən, küçələrə və meydanlara çıxaraq qəti etirazını bildirən xalq kütlələrinə qarşı Azərbaycan ərazisinə ordu hissələrinin yeridilməsi 1990-cı ilin 20 yanvarında misli görünməmiş faciəyə gətirib çıxardı. Həmin faciəli günlərdə öz ölkəsinin, xalqının azadlığını, şərəf və ləyaqətini hər şeydən uca tutan mərd vətən övladları canlarından keçərək, şəhidlik zirvəsinə ucaldılar.

Kitablar: R.Səməndər "Şəhidlər" (1990), V.Babanlı "Hoydu, dəlilərim, hoydu!" (1993), M.Ələkbərli "Ağlama şəhidlərə" (2002), Hidayət "Azərbaycan harayı" (2002), N.Kəsəmənli "20 Yanvar ; Qar yağır Şəhidlər xiyabanına" (2002), Qabil "Çalsın Azərbaycan haray zəngini" (2002), B.Vahabzadə "Şəhidlər" (2002), B.Eyyubova "20 Yanvar" (2003), A.Kamal "Şəhidlər xiyabanı" (2003), N.Əyyub "Qanlı Yanvar" (2004), M.Gülgün "Şəhid balaları", O.Hacıyeva "Şəhidliyə qovuşaq" (2004), Y.Hüseyn "Şəhidlər" (2004), İ.Allahverdiyev "Şəhidlər xiyabanı" (2005), M.Aslan "Ağla, qərənfil, ağla" (2006), Aslan M. "Məzarsız şəhidə ağı" (2006), R.Buzovnalı "Şəhidlər" (2007), Z.Dəmirçi "20 Yanvar" (2008) və s.
Filmoqrafiya: "Azadlığa gedən yollar" (1990), "20 yanvar" (1990), "Matəm" (1990) və s. İnternetdə: www.az.wikipedia.orq; www.books.google.com

21 Yanvar – Beynəlxalq Qucaqlaşma Günü, (1986)

Yanvarın 21-də bütün dünyada ən qeyri-adi bayramlardan biri – Beynəlxalq Qucaqlaşma Günü qeyd olunur (İnternational Hug Day). Bu bayramın əsası 1986-cı ildə ABŞ-da qoyulmuş, sonradan bütün dünyada yayılmışdır. Bayramın ənənəsinə görə həmin gün hətta tanımadığın insanlarla belə dostcasına qucaqlaşa bilərsən.

Bu bayramın çox gənc olmasına baxmayaraq, onun müəllifinin kimliyi və nə üçün məhz bu günü seçməsi müəyyənləşdirilməyib. Belə hesab olunur ki, bayramın təşəbbüskarı tələbələr olmuşlar.

Son illərdə gənclər bu bayramı geniş qeyd edirlər. Bayramın tərəfdarları hesab edirlər ki, insanlar qucaqlaşan zaman bir-birlərinə müsbət enerjilərini, qəlblərindən gələn istiliyi ötürürlər.

Psixoloqlar belə hesab edirlər ki, sizi qucaqlamaq istəyən insanlar təhlükəsizlik, komfort və sevgi hisslərini yaşamaq istəyirlər. Qucaqlaşma bizi bütün ömrümüz boyu müşayiət edir. Biz görüşdüyümüz zaman və ya uzun ayrılıqdan sonra doğmalarımızı və dostlarımızı qucaqlayırıq, öz sevincimizi və minnətdarlığımızı bildirmək istəyərkən də qucaqlaşırıq. Bu bayram heç bir maddi xərcə səbəb olmur. Siz sevdiklərinizi yalnız qəlbinizin hərarəti ilə, ürəkdən qucaqlaşaraq, sevginizi ifadə edərək təbrik edirsiniz, mükafatlandırırsınız.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Yanvar – Əl Yazısı (xətt) Günü

Dövrümüzdə kompüterlərin, elektron poçtların, elektron bloknotların, SMS-lərin və digər sürətli ünsiyyət vasitələrinin ildən-ilə populyarlıq qazanması müasir insanı öz fikirlərini əli ilə yazaraq ifadə etməkdən uzaqlaşdırır. Bəlkə də, yaxın gələcəkdə əl ilə yazılmış məktub və ya açıqca arzu olunan hədiyyə olacaq.

Hər il yanvarın 23-ü Xətt Günü və ya daha gözəl deyimlə, Əl Yazısı Günü (National Handwriting Day) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunmasında əsas məqsəd insanlara əl yazısının unikallığını, hər bir insanın əl yazısının özünəməxsusluğunu, əl ilə yazı yazmağın vacibliyini xatırlatmaqdır.

Bu bayramın qeyd olunması ABŞ-ın WIMA təşkilatı tərəfindən təklif olunub. WIMA ABŞ-ın yazı ləvazimatları istehsalçılarının assosiasiyasıdır. Təşkilatın məqsədi əl yazısının dəyərini xatırlatmaq və onun populyarlığını artırmaq olmuşdur. Bu məqsədlə qeyd olunacaq bayramın tarixi ABŞ-ın məşhur dövlət xadimi Con Xenkokun anadan olduğu gün seçilmişdir. C.Xenkok ABŞ-ın Müstəqillik Bəyannaməsinə ilk imza atan şəxs olmuşdur.

Çində, Yaponiyada və bir çox digər Asiya ölkələrində gözəl yazmaq bacarığı incəsənət hesab olunur və bu gün hətta kalliqrafiya ustaları çox yüksək qiymətləndirilir. Başqa ölkələrdə gözəl əl yazısı çox yüksək qiymətləndirilməsə də, yaxşı xətt, gözəl əl yazısı hər yerdə hörmətə layiq görülür. Odur ki, belə bir bayramın qeyd olunması çox mənalıdır.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Yanvar – Gömrük İşçiləri Günü, (1992)

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən az sonra – 1992-ci il yanvarın 29-da müstəqil gömrük sisteminin əsası qoyuldu. Gömrük dövlət xəzinəsini gəlirlə təmin edən ən mühüm dövlət atributlarından biridir. Bu sistemi həm də ölkəyə qeyri-qanuni yolla müxtəlif malların gətirilməsinin, habelə ölkənin ən mühüm strateji sərvətlərinin aparılmasının qarşısını alır. Azərbaycanda gömrük sisteminin təşkili tarixi çox qədimdir. Tarix boyu mövcud olmuş bütün Azərbaycan dövlətlərində gömrük xidməti ilə məşğul olan xüsusi təsisatlar fəaliyyət göstərmişlər. Lakin gömrük sisteminin elmi-hüquqi əsaslarla təşkili ilk dəfə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə olmuşdur.

Azərbaycan ərazisini qeyri-qanuni ticarətdən və qaçaqmalçılıqdan qorumaq məqsədilə hökumətin 1918-ci il 12 iyul tarixli qərarı ilə Qazax qəzasının Salahlı və Şıxlı kəndlərində, Poylu dəmir yolu stansiyasında ilk gömrük postları yaradılmışdı. Azərbaycan hökuməti gömrük sisteminin fəaliyyətə başlamasını təmin edən sənədi 1918-ci il avqustun 10-da qəbul etmişdi.

Azərbaycan parlamentinin 1918-ci il 18 avqust tarixli qanununa əsasən qaçaqmalçılıqla mübarizə, ölkənin ərazisini qeyri-qanuni ticarətdən qorumaq məqsədilə Azərbaycanın sərhədlərində 99 gömrük postu yaradılmışdı və burada 992 gömrük işçisi keşik çəkirdi. Aprel işğalı, digər sahələrdə olduğu kimi, gömrük sistemində də işlərin başa çatdırılmasına imkan vermədi.

SSRİ dövründə Azərbaycanda gömrük sistemi mövcud olmamışdır. Bu iş yalnız ittifaq orqanları tərəfindən həyata keçirilirdi. Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 29 yanvar gömrük işçilərinin peşə bayramı günü elan olunmuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

Ümumdünya Qar Günü, yaxud Beynəlxalq Qış İdman Növləri Günü, (2012)

2012-ci ildə dünyada daha bir müsbət ənənə yaranmışdır. Həmin ilin qışından başlayaraq Beynəlxalq Xizək İdmanı Federasiyasının (FIS) təşəbbüsü ilə bu bayram – Ümumdünya Qar Günü (World Snow Day) adlanmışdır. Onun başqa adı isə – Beynəlxalq Qış İdman Oyunları Günüdür. Bayram hər il yanvar ayının bazar günlərindən birində qeyd olunur.

Bayramın məqsədi qış idman oyunlarına marağı artırmaq və gəncləri fəal həyat tərzinə cəlb etməkdir. FIS-in fikrinə görə, həmin gün "qar festivalları" keçirilməlidir və burada həm uşaqlar, həm də böyüklər xizək və konki yarışlarında iştirak etməlidirlər.

İnternetdə : www.books.google.com

Xalqımızın qəhrəman oğulları
Heç kəs unudulmur, heç nə yaddan çıxmır!

22 Yanvar – Tank qoşunları qvardiya general-mayoru, iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanovun anadan olmasının 110 illiyi, (1910-1945)

Vətən, torpaq yolunda özünü qurban verənlərin xatirəsi qəlbimizdə daima yaşayacaq, onların şücaəti Azərbaycan xalqının tarixinə qızıl hərflərlə yazılacaqdır!

Heydər Əliyev,
Ümummilli lider

Həzi Aslanov 1910-cu il yanvarın 22-də Lənkəran şəhərində anadan olub. İbtidai təhsilini şəhər 1 saylı orta məktəbində alıb. 13 yaşında atasını itirən Həzi kərpic zavodunda fəhlə kimi işləməyə başlayıb. Sonra komsomol ezamiyyəsi ilə Zaqafqaziya hərbi hazırlıq məktəbinə göndərilib. 1924-1930-cu illərdə Bakı və Leninqrad hərbi məktəblərində oxuyub. 1929-cu ildə oranı bitirdikdən sonra Leninqrad süvari məktəbinə daxil olub. İki illik təhsildən sora Kotovsk adına III Bessarabiya süvari diviziyasında vzvod komandiri kimi fəaliyyətə başlayıb.

İkinci dünya müharibəsi başlananda o, Ukraynada xidmət edirdi. 1941-ci il iyunun 23-nə keçən gecə alman zirehli qoşunları ilə qeyri-bərabər döyüşdə Həzi özünü bacarıqlı sərkərdə kimi göstərdi. O, öz döyüşçüləri ilə Donbas ətrafında düşmənin şiddətli hücümlarını düz beş ay dəf etdi, onu ağır tələfata uğratdı. 1941-ci ilin dekabrında Moskva ətrafında vuruşmalarda qəhrəmanlığına görə Qırmızı Ulduz ordeninə layiq görüldü. Xarkov və Stalinqrad ətrafında gedən döyüşlərdə Həzinin başçılığı ilə 55-ci tank briqadasının tankçıları düşmənə ağır zərbələr endirdilər.

Bu döyüşdə göstərdiyi şücaətə görə podpolkovnik H.Aslanov 1942-ci il 22 dekabrda Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görüldü. O, daim öz hərbi biliyini artırmağa səy göstərirdi. 1943-cü il dekabrın 17-dən 1944-cü il aprelin 6-na kimi o, Zirehli tank qoşunları Akademiyasının birillik təhsil proqramını 3 aya mənimsədi. Sonra o yenidən doğma 35-ci qvardiya tank briqadasına qayıtdı. 1944-cü il 13 martda ona tank qoşunları general mayoru adı verildi. 1944-cü il iyunun axırlarında Belorusiya və I Pribaltika cəbhəsinin qoşunları hücuma keçdilər. Belarusiyanın iri şəhər və dəmiryollarını azad etdikdən sonra Aslanovun tankları Vilnüsə hücumları davam etdirdilər. Aslanovun briqadası iyunun 24-dən iyulun 13-dək düşmənə ağır zərbələr endirdi. Bu döyüşdəki qələbəyə görə 35-ci qvardiya tank briqadası Qımızı

bayraq ordeninə, general özü isə ikinci dərəcəli Suvorov ordeninə layiq görüldü. 1944-cü il avqustun 1-də Aslanovun briqadası başqa ordu hissələri ilə birlikdə Yelqava şəhərini düşməndən təmizlədilər. O, Volqadan başlamış Baltikədək bütün döyüşlərdə özünü bacarıqlı sərkərdə, fitri istedad sahibi kimi göstərmişdi. Təkcə 1944-cü ilin hücum döyüşləri dövründə 8 dəfə Ali Baş Komandanlıq tərəfindən təşəkkür almışdır. Stalinqraddan Baltik sahillərinədək döyüş yolu keçən Həzi Aslanov 24 yanvar 1945-ci ildə Latviyanın Liepay rayonunda alman faşistləri ilə döyüşdə qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Həzi Aslanovun qəbri Bakıda Şəhidlər Xiyabanındadır.

Mükafatları :

Həzi Aslanov Böyük Vətən müharibəsi cəbhələrində göstərdiyi şəxsi igidlik və qoçaqlığına görə 3 Qırmızı Bayraq ordeni, 2-ci dərəcəli Suvorov ordeni, Aleksandr Nevski ordeni, 1-ci dərəcəli Vətən müharibəsi ordeni, 2 Qırmızı Ulduz ordeni və medallarla təltif olunmuşdur.

1944-cü ildə general-mayor H.Aslanov Belorusiya cəbhəsindəki şücaətinə görə ikinci dəfə yüksək ada təqdim edilsə də, SSRİ hərbi rəhbərliyində təmsil olunan erməni generalı İ.Baqramyan buna maneəçilik törədib. Ölümündən 47 il sonra, 1991-ci ildə H.Aslanova ikinci dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verilir.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən Həzi Aslanovun qəbri üzərinə qoyulmuş əklil (9 may 2013). Bakıdakı qəbri üzərində qəhrəmanın abidəsi ucaldılmışdır. 1969-cu ildə Həzinin vətəni Lənkəranda onun ev-muzeyi açılmış, 1983-cü il 8 mayda Lənkəran şəhərinin mərkəzində onun boyük heykəli qoyulmuşdur. Bakıdakı küçələrdən və metrostansiyalardan biri Həzi Aslanovun adını daşıyır.

Filmoqrafiya

General Həzi Aslanov (film, 1945);
General Aslanov (film, 1970);
Estafet (film, 1982);
Sizi dünyalar qədər sevirdim (film, 1985).

Internetdə: wikipedia.org/wiki/Həzi_Aslanov

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

1 Yanvar – Abbasov Mehdi Yusif oğlunun 60 illiyi, (1960-1992)

Mehdi Abbasov 1960-cı il 1 yanvar tarixində Qərbi Azərbaycanın Amasiya rayonunun Yeniyol kəndində anadan olmuşdur. Ailəsi erməni millətçilərinin təzyiqi altında ata-baba ocağını tərk edib Qazaxıstana üz tutanda Mehdinin 11 yaşı var idi. Onlar Qazaxıstanın Tülkübas kəndinin Kulan kəndində məskunlaşmışlar. 1980-cı ildə Mehdi sənədlərini Çimkənd Pedaqoji İnstitutunun hazırlıq şöbəsinə təqdim etmişdir. Bir ildən sonra isə Karakanda Pedaqoji İnstitutuna daxil olur. O, 1985-ci ildə həmin ali məktəbi bitirərək ibtidai hərbi hazırlıq və bədən tərbiyəsi müəllimi ixtisasına yiyələndi. O, təyinatla Tülkübas rayonunun Miçurin kəndindəki məktəbə göndərildi. Klassik güləş üzrə idman normasını yerinə yetirən Mehdi "SSRİ idman ustası" adını aldı. O, 1989-cu ilin noyabr ayında Qazaxıstan KP Tülkübas Rayon Komitəsinin qərarı ilə daxili işlər orqanlarında işləməyə göndərildi. 1989-1990-cı illərdə SSRİ DİN-nin Stavropol ali kurslarının müdavimi olur, sonra Enbəyşin Rayon Daxili İşlər Şöbəsində sahə müvəkkili vəzifəsində xidmətini davam etdirir. Azərbaycanın başı üzərini qara buludlar alanda Mehdi öz soydaşlarının köməyinə gəlməyi qərara aldı. Mehdi 1991-ci il 28 iyun tarixində Azərbaycan Respublikası DİN-nin sərəncamına göndərildi. O, burada baş leytenant rütbəsində rota komandiri kimi DİN-nin XTMD-ndə xidmətə başladı. Abbasov Mehdi göstərdiyi şücaətə görə "Mixaylo" ləqəbini qazanmışdı. O, 4 dəfə DİN-nin mükafatına layiq görülmüşdür. "Mixaylo"nun son döyüşü 13 yanvar 1992-ci ildə oldu. Məlikcan postu ətrafında qızğın döyüşlər gedirdi, Mehdi həmişə olduğu kimi ön sırada vuruşurdu. Bu döyüşdə snayper gülləsi onu başından ağır yaraladı. Döyüş dostu çətinliklə də olsa, onu təklükəli zonadan çıxara bildi, lakin elə həmin gün o əbədi olaraq gözlərini yumdu. Subay idi. Azərbaycan Respublikası prezidentinin 6 iyun 1992-ci il tarixli 831 saylı fərmanı ilə baş leytenant Abbasov Mehdi Yusif oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür. Bakıda Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. İsmayıllı rayonunun keçmiş Ruşan kəndi indi cəsur döyüşçünün şərəfinə Mehdikənd adlanır. İsmayıllı rayonunun mərkəzi küçələrindən birinə onun adı verilmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Mehdi_Abbasov_(milli_qəhrəman)

22 Yanvar – Milli qəhrəman Şahbazov Fəxrəddin İbrahim oğlunun 70 illiyi, (22.01.1950)

Vətən, torpaq yolunda özünü qurban verənlərin xatirəsi qəlbimizdə daima yaşayacaq, onların şücaəti Azərbaycan xalqının tarixinə qızıl hərflərlə yazılacaqdır!

Heydər Əliyev,
Ümummilli lider

Fəxrəddin Şahbazov 22 yanvar 1950-ci ildə Bakı şəhərində doğulmuşdur. 1957-1967-ci illərdə Bakı şəhərindəki 20 saylı orta məktəbdə təhsil almışdır. 1969-cu ildə hərbi xidmətə çağırılmış və 1971-ci ildə ordudan tərxis edilmişdir. Fəxrəddin 1972-ci ildən Azərbaycan Teleradio Şirkətində işə başlamış və 20 il burada fasiləsiz olaraq operator peşəsində çalışmışdır. 1988-ci ildən başlayaraq ermənilərin azərbaycanlıları Dağlıq Qarabağ və eləcə də, Qərbi Azərbaycan torpaqlarından zorla, silah gücü ilə çıxartması Fəxrəddin Şahbazovu da narahat edirdi. Fəxrəddin könüllü olaraq cəbhəyə gedər qaynar döyüş meydanlarından reportajlar hazırlayar və xalqa eləcə də xarici ölkələrə çatdırardı. Dəfələrlə təhlükə ilə üzləşməsinə baxmayaraq cəbhəyə getməkdə davam edirdi. 1991-ci ildə ermənilər Xocavənd rayonunda ağılasığmaz vəhşiliklər törətmişdilər. Dinc sakinlər qətlə yetirilmiş, kəndlər yandırılmışdı. 20 noyabr 1991-ci il dövlət nümayəndələri və başqa bir neçə adam hadisəni araşdırmaq üçün Mİ-8 vertolyotu ilə Xocavənd rayonuna yola düşdülər. Xocavəndin Qarakənd kəndi yaxınlığında ermənilər vertolyotu iri çaplı pulemyotlardan atəşə tutdular. Vertolyot yerə düşərək parçalandı bütün heyət həlak oldu, şəhidlərin arasında Şahbazov Fəxrəddin də var idi. Ermənilər onların cəsədlərini təhqir etməkdən belə çəkinmədilər. Ailəli idi, iki övladı qalıb. Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 dekabr 1992-ci il tarixli 344 saylı fərmanı ilə Şahbazov Fəxrəddin İbrahim oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib. Bakı şəhərinin Məmməd Əmin Rəsulzadə qəsəbəsindəki küçələrdən biri Fəxrəddin Şahbazovun adını daşıyır.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Fəxrəddin_Şahbazov

İncəsənət

2 Yanvar – Əməkdar artist Səməndər Rzayevin 75 illiyi, (1945-1986)

Səməndər Rzayev bizim kinoda dublyaj sənətinin korifeylərindən idi. Onun səsi, danışığı bir orkestrin ifa etdiyi simfoniyaya bərabər idi.

Heydər Əliyev,
Ümummilli lider

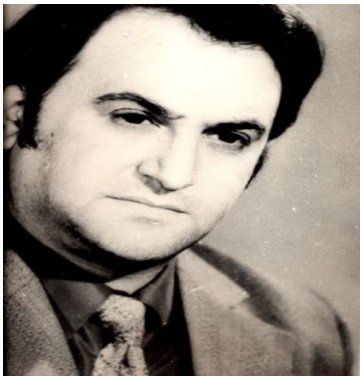

Səməndər Rzayev 2 yanvar 1945-ci ildə Ağsuda dünyaya gəlib. İncəsənət İnstitutunda Təhmasibin məktəbindən dərs alıb, Sumqayıt Teatrında çalışıb. Amma ömrünün, yaradıcılığının ən yaddaqalan illərini Akademik Dram Teatrında keçirib. Səməndər Rzayev klassik aktyor sənətimizin ruhunu yaşadırdı, elə özü də klassik sənətkara çevrildi. Səməndər Rzayev yaradıcı sənətkar idi. O heç vaxt pyesə doğma kimi baxmazdı. Özü obraz üçün ştrixlər axtarırdı. Rejissorları da bu "ixtiralar"ın sərfəli olduğuna inandıra bilirdi. "Nəsimi" də isə rejissor Həsən Seyidbəyli ona Şirvanşah İbrahimin rolunu tapşırmışdı. Bu, aktyor üçün böyük məsuliyyət idi. Doğrudan da, Azərbaycanın tarixində danılmaz xidmətləri olan Şirvanşah İbrahimi ekranda yaratmaq aktyordan əsl mənada yüksək sənətkarlıq tələb edirdi. Film ekrana çıxanda çoxları təəccüb hissi keçirdi. Səməndər obrazı elə özününküləşdirmişdi ki, qarşında tarixi şəxsiyyət İbrahim şahın dayandığına səmimiliklə inanırsan. Səməndər Rzayevin qəhrəmanları, həqiqətən, səmimi, ətrafındakılara diqqətli olan insanlardır. Səməndər Rzayev çox rejissorlarla işləyib. Tofiq Tağızadə, Arif Babayev, Həsən Seyidbəyli, Tofiq İsmayılov, Vaqif Mustafayev Səməndəri böyük məmnuniyyətlə filmlərinə dəvət edirdilər. Səməndər Rzayev Televiziya filmlərində, tamaşalarında oynayırdı, "Bulaq" verilişinin isə daimi aparıcılarından idi. Allah rəhmət eləsin.

Filmoqrafiya: Babamızın babasının babası (film, 1981), Babək (film, 1979), Bağ mövsümü (film, 1985), Bakıda küləklər əsir (film, 1974), Bayquş gələndə (film, 1978), Belə lazımdır (film, 1982), Bəyin oğurlanması (film, 1986), Birisigün, gecəyarısı... (film, 1981), Bizim küçənin oğlanları (film, 1973), Çarvadarların izi ilə (film, 1974), De ki, məni sevirsən! (film, 1977), Dədə Qorqud (film, 1975), Dəli Kür (film, 1969), Evlənmək istəyirəm (film, 1983), Evləri köndələn yar (film, 1982), Ən vacib müsahibə (film, 1971), Əzablı yollar (film, 1982), Gənclik macərası (film), Gözəllik ondur... (film, 1984), Xatirələr sahili (film, 1972), Xüsusi vəziyyət (film, 1986), İmtahan (film, 1982) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Səməndər Rzayev

8 Yanvar – Xalq artisti Leyla Bədirbəylinin 100 illiyi, (1920-1999)

Leyla Bədirbəyli öz gözəlliyi, mərdliyi, sədaqəti və əməksevərliyi ilə səciyyələnən Azərbaycan qadınının canlı təcəssümü kimi kino tariximizdə silinməz izlər qoymuşdur.

Heydər Əliyev,
Ümummilli lider

Leyla Bədirbəyli 1920-ci ilin yanvar ayının 8-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1941-ci ildə Leyla xanım Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrının kollektivinə daxil olur. Leyla Bədirbəylinin Azərbaycan Dövlət dram teatrı səhnəsindəki ilk çıxışı Xalq yazıçısı Mirzə İbrahimovun "Məhəbbət" pyesinin tamaşasındakı Zəhra rolu olur. Sonra isə o, A. N. Ostrovskinin "Tufan" pyesində Qlaşa rolunu məharətlə ifa edir. Daha sonra Leyla xanım bir-birinin adınca Ə. Haqverdiyevin "Pəri-cadu" pyesində Pəri; Səməd Vurğunun "Vaqif"ində Gülnar və Xuraman; "Xanlar"ında Mehriban; C. Cabbarlının "Solğun çiçəklər"ində Sara; "Almaz"ında Almaz; R. Rzanın "Qardaşlar"ında Ləman; Ə. Məmmədxanlının "Şərqin səhəri"ndə Dilarə; "Od içində" pyesində Pərvanə; İ. Əfəndiyevin "İşıqlı yollar"ında Lalə; "Atayevlər ailəsində" Mehriban; S. Rəhmanın "Xoşbəxtlər"ində İnci, "Əliqulu evlənir"də Qumral; "Kəndçi qızı"nda Göyərçin; Hüseyn Cavidin "Şeyx Sənan"ında Zəhra; İmran Qasımov və Həsən Seyidbəylinin "Uzaq sahillərdə" pyesində Anjelika və başqa rolları məharətlə ifa edir. 1945-ci ildə Rza Təhmasib tərəfindən çəkilmiş "Arşın mal alan" filmində Gülçöhrə rollarını ifa etmişdir. Leyla Bədirbəylinin yaratdığı Gülçöhrə obrazı aktrisanın ən böyük müvəffəqiyyəti olmuşdur. Leyla xanıma bu rola görə SSRİ Dövlət Mükafatı verilmişdir. Bu filmdən sonra o, "Görüş" - Bilqeys; "Onun böyük ürəyi" - Xalidə, "Kölgələr sürünür" - Leyla; "Fətəli xan" - Tutti Bikə; "Koroğlu" - Nigar və "Sevil" film-operasında Tafta rolunda çəkilir. Leyla Bədirbəylinin Azərbaycan incəsənətinin inkişaf etdirilməsi sahəsindəki xidmətləri yüksək qiymətləndirilərək, "Azərbaycan SSR Əməkdar Artisti" (1949), "Azərbaycan SSR Xalq Artisti" (1959) fəxri adı verilmişdir.

Filmoqrafiya: Arşın mal alan (film, 1945), Aygün (film, 1960), Bizim küçə (film, 1961), Bizim küçənin oğlanları (film, 1973), Böyük ömrün anları (film, 2006), Çarvadarların izi ilə (film, 1974), Dəcəl dəstə (film, 1937), Dəli Kür (film, 1969), Dərviş Parisi partladır (film, 1976), Yeddi oğuldan biri (film, 2007), Fətəli xan (film, 1947), Gəmi saatının sirri (film, 1983), Gilas ağacı (film, 1972), Görüş (film, 1955), Günlərin bir günü (kinoalmanax, 1976), İntizar (film, 1970) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Leyla_Bədirbəyli

İdman

29 Yanvar – Futbol hakimi Tofiq Bəhramovun 95 illiyi, (1925-1993)

Tofiq Bəhramov − Azərbaycan futbolçusu, futbol hakimi. Azərbaycan Futbol Federasiyası Assosisiyası yarananda hakimlərin sədri, daha sonra isə baş katib vəzifələrində çalışmışdır. Tofiq Bəhramovun 1966-cı ildə İngiltərədə keçirilən VIII dünya çempionatının finalında İngiltərə komandasının lehinə verdiyi obyektiv qərar Uembley stadionuna toplaşmış 98000 tamaşaçının yaddaşına həkk olmuş və dünya futbol tarixinə qızıl hərflərlə yazılmışdı.

Tofiq Bəhramov 1925-ci il 29 yanvarda Ağdamda anadan olub. Futbolçu karyerasına 1940-cı ildə başlayan T.Bəhramov əvvəlcə "Spartak"ın gənclərdən ibarət komandasında çıxış edib. Daha sonra isə "Neftyannik"ə dəvət olunub. O, futbolçu kimi təkcə Azərbaycan çempionatında iştirak edib. Müasirlərinin dediyinə görə, Bəhramov əsas oyunçu olmasa da, komandanın kapitanı olub və hakimlərlə daha çox mübahisə etməsinə görə digər oyunçulardan fərqlənib. Lakin onun futbolçu karyerası istədiyi kimi alınmayıb. Ayağından aldığı zədə karyerasına erkən son qoyması ilə nəticələnib. Bununla belə, futbolun vurğunu olan Tofiq Bəhramov sevimli məşğuliyyətindən ayrılmaq istəməyib və hakim kimi bu idman növündə öz fəaliyyətini davam etdirmək qərarına gəlib. 1951-ci ildən SSRİ çempionatının oyunlarına təyinat alıb, 1964-cü ildən isə beynəlxalq oyunları idarə etmək hüququ qazanıb. Tofiq Bəhramova bu oyundan sonra həmçinin, Böyük Britaniya kraliçasının özü "Qızıl ilahə" mükafatını təqdim edib. Tofiq Bəhramov isə bu qarşılaşmada laynsman funksiyasını yerinə yetirsə də, Britaniya kraliçası "Qızıl fit"i və "Qızıl ilahə"nin kiçik modelini həmyerlimizə təqdim etmişdi. Tofiq Bəhramov Azərbaycan Futbol Federasiyası Assosiasiyası yarananda hakimlərin sədri, daha sonra isə baş katib vəzifələrində çalışıb. Tofiq Bəhramovun futbolda xidmətləri çox olub. Elə ona görə də ölkənin bir nömrəli idman arenası – Respublika stadionu onun adını daşıyır. Stadionun girişində dünyada ilk dəfə mərhum hakimə abidə də ucaldılıb. 2004-cü il oktyabrın 14-də keçirilən abidənin açılış mərasimində FİFA prezidenti Yozef Blatter, UEFA-nın hazırkı prezidenti Mişel Platini, 1966-cı ildə Tofiq Bəhramovu məşhurlaşdıran qolun müəllifi Cefri Herst və AFFA-nın mərhum prezidenti Ramiz Mirzəyev iştirak etmişdi. Dünya futbol tarixinə "Qızıl fit" almış yeganə laynsman kimi düşən Tofiq Bəhramov 1993-cü il martın 26-da dünyasını dəyişib. 2004-cü ildə dünyada hakimlər içərisindən ilk dəfə məhz onun adına abidə ucaldılıb.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Tofiq_Bəhramov

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Yanvar – Əməkdar mədəniyyət işçisi, yazıçı Tahir Hüseynovun 90 illiyi, (1930-1993)

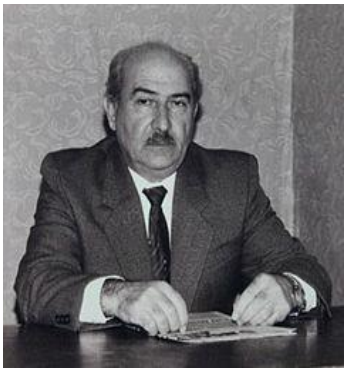

Tahir İsmayıl oğlu Hüseynov 1930-cu il yanvarın 1-də Borçalı mahalının Qaçağan kəndində sadə kəndli ailəsində anadan olmuşdur. 1947-ci ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsinə daxil olmuş və 1952-ci ildə oranı bitirmişdir. 1964-cü ildə ilk kitabı olan "Səadətimi axtarıram" nəşr olunur. Sonralar bir-birinin ardınca "İnsan düşünür" (1973), "Nigaran baxışlar" (1978), "Təzə məhəllədə" (1981), "Gecikmiş heykəl" (1983), "Borçalı əhvalatları" (1984), "İnsan dünyaya gəlir" (1987), "Çətin görüş" (1990) kitabları işıq üzü görür. 1964-cü ildə Bakıya gələn Tahir Hüseynov "Təşviqatçı" jurnalında bir neçə il məsul katib vəzifəsində çalışdıqdan sonra tərcüməçiliklə maraqlanır və Azərbaycan Teleqraf Agentliyində (sonradan Azərinform) tərcüməçi-redaktor kimi fəaliyyət göstərir. 1983-cü ildə görkəmli özbək yazıçısı Şükrullonun "Cəvahirat sandığı" əsərini Azərbaycan dilinə tərcümə edib nəşr etdirir. Tahir Hüseynov yaradıcılığının ən məhsuldar dövrü 1980-ci ildən ömrünün sonuna qədər çalışdığı "Azərbaycan" jurnalındakı fəaliyyəti ilə bağlıdır. Bu dövrdə o özünü bir dramaturq kimi sınamış və "Torpaq dərdi" povesti əsasında pyes yazmışdır. Həmin pyes Mingəçevir Dram Teatrında müvəffəqiyətlə tamaşaya qoyulmuşdur. Yazıçının sonuncu iri həcmli əsəri "Yanıq Abdullanın yuxuları" povesti 1991-ci ildə "Azərbaycan" jurnalında çap olunmuşdur. Tahir Hüseynovun əmək fəaliyyəti və yaradıcılığı Dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Tahir Hüseynov 1993-cü il may ayının 8-də Bakıda vəfat edib. 2009-cu ildə yazıçının kitab şəklində nəşr olunmamış sonuncu əsəri "Yanıq Abdullanın yuxuları" ailəsi tərəfindən latın qrafikası ilə nəşr edilərək oxuculara təqdim edilmişdir.

Əsərləri: “Səadətimi axtarıram” (1964), “İnsan düşünür” (1973), “Nigaran baxışlar” (1978), “Təzə məhəllədə” (1981), “Gecikmiş heykəl” (1983), “Borçalı əhvalatları” (1984), “İnsan dünyaya gəlir” (1987), “Çətin görüş” (1990), “Yanıq Abdullanın yuxuları” (2009) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh.853.

1 Yanvar – Yazıçı Emin Mahmudovun 95 illiyi, (1925)

Emin Mahmudov yanvarın 1-də Azərbaycanın Göyçay şəhərində anadan olmuşdur. Burada 1 saylı orta məktəbi bitirib bir il uşaq evində tərbiyəçi işləmiş, sonra ordu sıralarında xidmət etmişdir (1943-1945). Tərxis edildikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır (1945-1950). Ədəbi yaradıcılığa şeirlə başlasa da, elmi fantastikaya və bədii tərcüməyə üstünlük vermişdir. "RT-1" adlı ilk elmi-fantastik hekayəsi 1952-ci ildə "Pioner" jurnalında dərc olunmuşdur. "Günəş şəhəri" adlı ilk elmi-fantastik hekayələr məcmuəsi isə 1953-cü ildə "Uşaqgəncnəşr"də çapdan çıxmışdır. O, Bakıda Baş mətbuat idarəsində senzor (1948-1952), "Azərbaycan qadını" jurnalı redaksiyasında məsul katib (1955-1966), "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi (1953-1954), "Azərbaycan pioneri" qəzeti redaksiyasında məsul katib (1967-1971), Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində böyük redaktor (1973-1982) olmuşdur. Emin Mahmudov ömrünün son günlərini Amerikada yaşayıb və 2009-cu ildə orada vəfat edib.

Əsərləri: "Muğanda qütb parıltısı" (1954), "Kainat gəmisi" (1957), "Veneranın göyləri od içindədir" (1960), "Qeyb olmuş səslər" (1964), "Dəmir necə ayaq açdı" (1967), "Zülmət dənizi" (1972), "Ulduzlar yolumuzu gözləyir" (1975), "Qüdrətli pillə" (1985), "Günün nəfəsi" (1986), "Atlant qızı" (1986) və s.

Tərcümələri (ruscadan) **:** Zaxarçenko V. "Elektrik beyni ilə söhbət", Levi V. "Fikir ardınca", Baxtamov R. "Qanun qanundur", Seyidməmmədova Z. "Təyyarəçinin qeydləri", "Şişpapaq", "Dağlarda şimşək çaxır", "Yağış mahnısı", "Povest və hekayələr", "Baba nağılı" : povest və hekayələr, "Teleqram" : povest və hekayələr.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh.197.

2 Yanvar – Şair Rafiq Yusifoğlunun 70 illiyi, (1950)

Rafiqdən Səhhət ətri, Şaiq ətri, Səməd Vurğun ətri gəlir.

Şair İlyas Tapdıq,

Əliyev Rafiq Yusif oğlu Qubadlı rayonunun Çardaxlı kəndində müəllim ailəsində doğulmuşdur. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almışdır. 1997-ci ildən "Göyərçin" jurnalının baş redaktorudur. Rafiq Yusifoğlu 2007-ci ildə "XX əsr Azərbaycan poemasının sənətkarlıq xüsusiyyətləri" mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək filologiya elmləri doktoru adını almışdır. Azərbaycan Respublikasının Əməkdar mədəniyyət işçisidir. Ədəbi fəaliyyətə hələ orta məktəbdə oxuyarkən başlamış, 1966-cı ildən şeirləri, məqalələri ilə mətbuatda çıxış etməyə başlamışdır. Son illər bədii tərcümə ilə ciddi məşğul olur. F.Q.Lorkanın, Corc Bayronun, Peter Şyuttun, Hans Yurgen Hayzenin, Ulla Hanın, Roza Auslenderin və başqalarının şeirlərini, dünya uşaq ədəbiyyatının gözəl nümunələrini dilimizə tərcümə etmişdir. Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə edilib, dərsliklərə düşüb. Çoxlu mahnı mətnlərinin, elmi-publisistik məqalələrin müəllifidir. Əsərləri əsasında "Qəm karvanı", "Bütün Azərbaycan əsgər olmalı" televiziya tamaşaları çəkilib, dəfələrlə nümayiş etdirilmişdir.

Əsərləri: “Yurdum-yuvam” (1983), “Ətirli düymələr” (1986), “Ocaq yeri” (1989), “Aylı cığır” (1992), “Qəm karvanı” (1997), “Həsrət köçü” (1998), “Dünya xalqlarının nağılları” (1998), “Azərbaycan poeması” : axtarışlar və perspektivlər. (1998), “Xatirə kəcavəsi” (1999), “Bahar qatarı” (1999), “Kitabi-Dədə Qorqud” (1999), “Böyük arzuya gedən yol” (2000), “Möcüzəli xəzinə” (2000), “Təzə sevdalara doğru” (2000), “Çiçək yağışı” (2000), “Ədəbiyyatşünaslığın əsasları” (2001), “Söz çəməni” (2002), “Uşaq ədəbiyyatı” (2002), “Ayrılığın qəm hasarı” (2002), “Günlərimiz, aylarımız” (2003), “Bir sevdalı ürəyim var” (2003), “Ədalətli hakim” (2004), “Şirin yuva” (2004), “Müasir ədəbi proses və ədəbi tənqid” (2004), “Min dovşan otaran çoban” (2005), “Zamanın qatarı” (2005), “Həsrət sazağı” (2005), “Ədəbiyyatşünaslığın əsasları” (2005), “Dəniz səviyyəsi” (2005), “Meymunlar ölkəsi” (2006), “Yollar” (2006), “Uşaq ədəbiyyatı” (2006), “Daha uşaq deyiləm” (2006), “Sevdalı sabahlar” (2007), “Namusu qoru” (2007), “Ana dilim” (2007), “Tanrının ömür payı” (2007), “İlahi qazlar” (2008), “Sehrli üzük” (2008), “Ana dili : Əlifba, oxu” : Ümumtəhsil məktəblərinin birinci sinifləri üçün dərslik. (2008), “Eşqin qarlı yollarında” (2008), “Dəniz, sən və mən” (2009), “Qızıl balıq” (tərcümələr, 2009), “Ulu yurd yerlərimiz” (məqalələr, 2009), “Möcüzəli ağac” (tərcümələr, 2010), “Elm və helm” (hekayələr və nağıllar, 2010), “Qoruq və yasaqlıqlarımız” (məqalələr, 2010), “Azərbaycan poemasının sənətkarlıq xüsusiyyətləri” (2010) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh713.

3 Yanvar – Yazıçı Novruz Nehrəmlinin 90 illiyi, (1930)

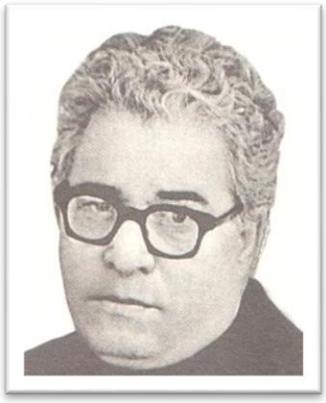

Əliyev Novruz İbrahim oğlu 1930-cu il yanvarın 3-də Babək rayonunun Nehrəm kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Naxçıvanda ikiillik Müəllimlər İnstitutunun ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1945 -1947). ADU-nun şərqşünaslıq fakültəsində təhsil almışdır. Azərbaycan Dövlət Universitetinin Şərq fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1951-1956). Onun "Qəmli günlər" pyesi 1983-cü ildə C. Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. "Üç qərinə" romanını başa çatdırmışdır.

Əsərləri: "Vətən həsrəti" (1974), "Narahat ürək" (1977), "Ləyaqət" (1981), "Qayıtdı" (1986), "Zülmətdə işıq" (1992), "Üç qərinə" (1998), "Lehimlənmiş bədən" (1999), "Zümrüd qaşlı brilyant üzük" (1999) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh683.

5 Yanvar – Şair, tərcüməçi Məmmədağa Sultanovun 110 illiyi, (1910-1991)

Sultanov Məmmədağa Sultan oğlu 1910-cu il yanvarın 5-də Cənubi Azərbaycanın Ərdəbil şəhərində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarında ikən ailəlikcə Bakıya köçmüşlər. "Hücum" jurnalının məsul katibi (1932-1933), Kürdəmir rayonu MTS siyasi şöbəsinin orqanı "Bolşevik" qəzetinin redaktoru (1933-1935), Masallı rayonu qəzetinin redaktoru (1935-1936), "Gənc işçi" qəzetinin məsul katibi (1936-1937), "Kommunist" qəzeti redaksiyasında elm və mədəniyyət şöbəsinin müdiri (1937- 1938), mühəndis və təsərrüfatçıların ixtisasını artıran institutun dil və ədəbiyyat kafedrasının müdiri (1939), Azərbaycan Dövlət Universitetinin aspirantı və müəllimi (1939- 1941) işləmişdir.

İkinci Dünya müharibəsi dövründə Zaqafqaziya cəbhəsi siyasi idarəsinin tərcüməçisi və siyasi təlimatçısı kimi Sovet Ordusu tərkibində Təbrizdə (1941- 1942), Qafqazda olmuşdur (1942- 1945). Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutu əlyazmaları şöbəsinin müdiri (1945-1950), Azərbaycan Elmlər Akademiyası Əlyazmaları fondunun direktoru (1950-1972), şöbə müdiri (1972-1976), Azərbaycan EA Yaxın və Orta Şərq xalqları İnstitutunun Şərq ölkələri ilə ədəbi əlaqələr şöbəsinin müdiri (1976-1981), Azərbaycan EA respublika Əlyazmaları İnstitutunda baş elmi işçi (1982-ci il-dən) olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1926-cı ildə "Gənc işçi" qəzetində çap etdirdiyi "Sənət məktəbi" adlı ilk şeirilə başlamışdır. Klassik ədəbiyyatdan etdiyi poetik tərcümələr onun yaradıcılığında başlıca yer tutur. "Kəlilə və Dimnə" (1980) kitabındakı şeirləri Füzulinin, Nəsiminin və digər klassiklərin fars dilində yazdığı şeirləri poetik tərcümə etmişdir. O, bir sıra müqəddimə, şərh və elmi-tənqidi məqalələr yazmışdır. Rubaki, Cami, Əbu Əli Sina, Sədrəddin Ayni kimi sənətkarların yubileyində məruzələrlə çıxış etmişdir. Fəal ictimai iş aparmışdır: işlədiyi elmi-tədqiqat institutlarında yerli həmkarlar ittifaqının sədri, ilk partiya təşkilatının katibi olmuşdur. Xidmətlərinə görə 7 medalla təltif edilmişdir. 1991-ci il yanvar ayının 19-da Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Xaqani Şirvaninin həyat və yaradıcılığı" (1954) və s.

Tərcümələri (farscadan): Heyran xanım. "Qəzəllər" (1951), Xaqani Şirvani. "Seçilmiş əsərləri" (1956), Xaqani Şirvani. "Töhfətül İraqeyn" (1959), Sədi Şirazi. "Gülüstan" (1962), A. Bakıxanov. "Hind əfsanəsi" (1972), Əmir Xosrov Dəhləvi. "Oğluma nəsihət" (1976), Nizami Gəncəvi. "Seçilmiş əsərləri" (1983), Əssar Təbrizi. "Mehr və Müştəri" (1988), "Rübailər aləmində" (1989) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 575.

6 Yanvar – Adil Qüdrətoğlunun 70 illiyi, (1950)

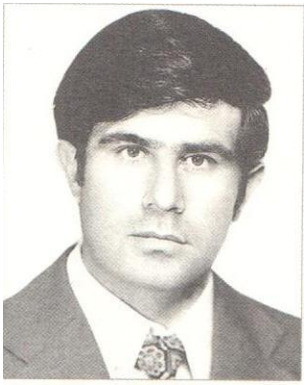

Abdullayev Adil Qüdrət oğlu 1950-ci il yanvarın 6-da Azərbaycanda Zərdab rayonunun Əlvənd kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra pioner baş dəstə rəhbəri kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır (1967-1968). Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1969-1974). "Gənclik" nəşriyyatında direktor müavini olmuşdur (1998-2006). Hazırda "Gənclik" dövlət nəşriyyatının direktorudur (2006-cı ildən).

Adil Qüdrətoğlu 2008-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, "Qızıl Qələm" mükafatı laureatı (2007, "Əməkdar mədəniyyət işçisi" (2010) adına layiq görülmüşdür.

Bədii yaradıcılığa kiçik yaşlarından başlamışdır. İlk qələm təcrübəsi 1960-cı ildə "Pambıqçı" rayon qəzetində çıxmışdır. Bundan başqa dövri mətbuatda hekayə, oçerk və məqalələrlə çıxış etmişdir. "Zərdabi yurdunun övladları" oçerklər toplusu 2002-ci ildə, "Qonağı yola ver" hekayələr və xatirələr kitabı 2004-cü ildə nəşr olunmuşdur. Uşaqlar üçün bir sıra maraqlı kitabların tərtibi, ön sözü ilə kütləvi tirajla nəşr olunmuşdur.

Əsərləri: "Zərdabi yurdunun övladları" (2002), "İlk milli mətbuatımız" (2004), "Sehrli üzük" (2007), "1001 sual, 1001 cavab" (2008), "Hikmət çələngi" (2008), "Kişi sözü" (2009) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 32.

7 Yanvar – Şair Gülhüseyn Kazımlının 70 illiyi, (1950)

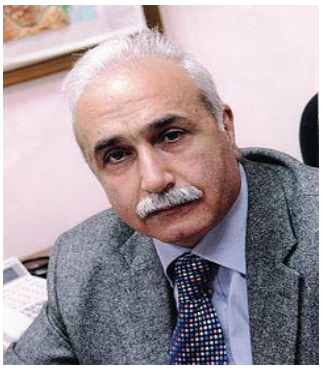

Gülhüseyn Kazımov 1950-ci il yanvar ayının 7-də Cəbrayıl rayonunun Kavdar kəndində anadan olub. Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunu, Bakı Ali Partiya Məktəbini, Sov.İKP MK yanında İctimai Elmlər Akademiyasını və Bakı Biznes Universitetini bitirmişdir. Dövlət qulluğunun baş müşaviridir. 1971-1972-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Elmi Ateizm Muzeyində çalışmış, 1972-1973-cü illərdə isə ordu sıralarında xidmət etmişdir. 1973-cü ildən 1981-ci ilə kimi Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin redaktoru işləmişdir. 1983-1987-ci illərdə Azərbaycan KP Kirov Rayon Partiya Komitəsinin şöbə müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Sov. İKP MK yanında İctimai Elmlər Akademiyasında namizədlik dissertasiyasını müdafiə edərək 1990-cı ildə təyinatla Bakıya qayıtmış, 1991-ci ilə kimi Azərbaycan KP MK-nın sərəncamında saxlanılmışdır. 1995-ci ildən 2005-ci ilədək Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin İşlər İdarəsinin Ümumi şöbəsində protokol sektorunun redaktə qrupunun rəhbəri (sektorun baş məsləhətçisi) vəzifəsində çalışmışdır. 2005-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin Mərkəzi Aparatının rəhbəri vəzifəsinə təyin edilmiş və xidmət ləğv olunan müddətə kimi (2009-cu il) burada çalışmışdır. Gülhüseyn Mərdan oğlu Kazımov - Azərbaycan ictimai xadimi, yazıçısı və şairi. Filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktorudur. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür. Şeirlərinə Azərbaycanın məhşur bəstəkarlarından Şəfiqə Axundova, Azər Rzayev, Oqtay Rəcəbov, Tofiq Babayev, Əfsər Cavanşirov, Nəriman Məmmədov və digərləri tərəfindən 30-dan çox mahnılar bəstələnmişdir. "Vətən sevgisi", "Qadın əlləri", "Məhəbbət", "Əsgər yuxuları" kimi mahnılar bu qəbildəndir. Mahnıları Baba Mirzəyev, Zaur Rzayev, Flora Kərimova, Eldar Axundov, Oqtay Ağayev, Eyvaz Həsənov, Səkinə İsmayılova kimi müğənnilər ifa etmişlər.

Əsərləri: "Vətən sevgisi" (1978), "Yollarda ömür" (1981), "Mənə inan" (1983), "İnsanın dərki" (1995), "Ümid yeri" (2003), "Heydər Əliyevin yadigarları" (2004) və "Seçilmiş əsərləri" (2010).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 339.

9 Yanvar – Yazıçı Faiq Dərgahovun 90 illiyi, (1930-1984)

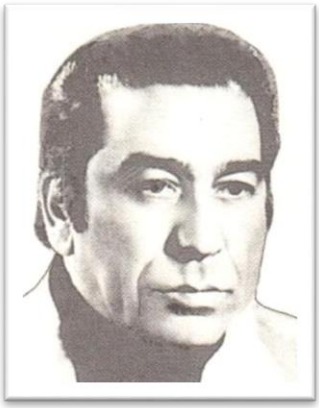

Dərgahov Faiq Feyruz oğlu 1930-cu il yanvarın 9-da Azərbaycanın Cəbrayıl rayonunda qulluqçu ailəsində doğulmuşdur. Beyləqan rayonunda orta məktəbdə tədris hissə üzrə müdir (1953-1955), Maarif şöbəsində metodik kabinetin müdiri (1955-1957), "Abşeron" qəzeti redaksiyasında redaktor müavini (1962-1966), məsul redaktor (1966-1974) işləmişdir. Ədəbi yaradıcılığa orta məktəbdə ikən başlamış, felyetonlarını "Lenin bayrağı" adlı Beyləqan rayon qəzetində dərc etdirmişdir. "Kömək" adlı ilk hekayəsi 1951-ci ildə "Pioner" jurnalında çapdan çıxmışdır. Faiq Dərgahov 1976-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, 1965-ci ildən isə Jurnalistlər birliyinin üzvüdür. Faiq Dərgahov 1984-cü il oktyabrın 15-də vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Səhər açılır" (1959), "Ata laylası" (1965), "Şəhid çinar" (1969), "Yollarda bahar" (1971), "Yay yağışı" (1972), "İydə ağacı" (1982) və s.

Filmoqrafiya: Azərbaycanda qoyunçuluq (film, 1982), Buxarlanan vədlər (film, 1980), Xaldanda görüş (film, 1980), Qız Qalası əfsanəsi (film, 1978), Nəğməkar torpaq (film, 1981), Təsərrüfatlararası birlik (film, 1981), Yüksək məhsuldar zebu hibridləri (film, 1983) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 305.

10 Yanvar – Şairə Firuzə Məmmədlinin 80 illiyi, (1940)

Firuzə Məmmədli yaradıcılıq etibarı ilə gəncləşən bir şairədir.
Xalq şairi Fikrət Qoca

Məmmədova Firuzə Nurəddin qızı – şair, tərcüməçi, 1983-cü idən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri namizədi (1980).

Firuzə Məmmədli 1940-cı il yanvarın 10-da Xaçmaz rayonunun Canaxır kəndində anadan olmuşdur. Orada Hülövlü kənd orta məktəbini gümüş medalla bitirəndən sonra Quba şəhər tibb məktəbində təhsil almışdır (1963). APİ-nin dil və ədəbiyyat fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə başa vurmuşdur (1964-1968). İnstitutun Naxçıvan filialında, eyni zamanda Naxçıvan pedaqoji məktəbində çalışmışdır. Sonra APİ-nin Azərbaycan dilçiliyi kafedrasına dəyişdirilmişdir (1970). Həmin vaxtdan orada Azərbaycan dilini tədris edir. "Vahid Azərbaycan" uğrunda mübarizəyə qoşulduğuna görə (1 repressiya və təqiblərə məruz qalmışdır (1969). Azərbaycan dili kafedrasının dosenti olmuşdur. (1990-cı ildən). Həm də Azərbaycan Yazıçılar Birliyində Həmkarlar Komitəsinin sədridir (1995-ci ildən). Azərbaycan LKGİ MK-nın ştatdankənar təlimatçısı (1973-1" APİ-nin partiya komitəsi yanında qadınlarla iş aparan komissiyanın üzvü (1975-1980) olmuşdur. "Yusif Vəzir Çəmənzəminlinin tarixi romanlarının dil və üslub xüsusiyyətləri" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1963-cü ildə Xaçmaz rayonunun "Dostluq" qəzetində çıxan "Ay həkim" adlı şeirilə başlamışdır. Ondan sonra dövri mətbuatda öz lirik şeirlərilə vaxtaşırı çıxış etmişdir. 60-dan artıq elmi, tənqidi və publisist məqalə yazmışdır. "Bədii dilin mənbələri" monoqrafiyasını başa çatdırmışdır. Tərcümə etdiyi özbək uşaq hekayələri "Dost əlini uzatsa" (1990) kitabında dərc olunmuşdur.

Mükafatları: Türkiyədə Bursa şəhərində keçirilən Uluslararası şeir şöləsinin (festivalının) Əlişir Nəvai mükafatına (1992), Bakı şəhərində keçirilən şeir müsabiqəsində İsa İsmayılzadə mükafatına (2000) layiq görülmüşdür.

Əsərləri: “Gümüşü damla” (1972), “Yoluma bahar düşüb” (1978), “Sənin ömrün” (1982), “Yetkinlik” (1989), “Bir qarış ucalıq” (1995), “Bədii dilin estetik mənbələri” (1997), “Məni mənlə bölən dünya” (1999), “Seçilmiş əsərlər” : iki cilddə. I cild. (2002), “Seçilmiş əsərlər” : iki cilddə. II cild. (2002)

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 332.

12 Yanvar – Şair Əlisoltanın anadan olmasının 95 illiyi, (1925-1982)

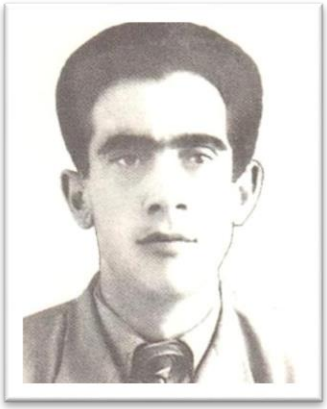

Ağəliyev Əlisoltan Camal oğlu 1925-ci il yanvarın 12-də Quba rayonunun Susay kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini Xudat rayonunun Xudat kəndində almış, Quba şəhərində pedaqoji məktəbdə təhsilini davam etdirmişdir. Buranı 1943-cü ildə bitirmiş, bir il Xaçmaz rayonunun Seyidli kəndində müəllim olmuş, sonra ADU-nun şərqşünaslıq fakültəsinə daxil olmuşdur. 1948-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda biblioqraf vəzifəsində işləmişdir. 1950-ci ildə universiteti bitirdikdən sonra elmi-tədqiqat institutunda kiçik elmi işçi vəzifəsinə dəyişdirilmişdir. "Azərbaycan gəncləri" qəzetinin ştatdankənar müxbiri kimi fəaliyyət göstərmiş, müasir əmək qəhrəmanlarından bəhs edən oçerk, məqalə və rus ədəbiyyatından tərcümələr çap etmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1940-cı illərdən başlamış, "Arzu gülü" adlı ilk şeiri "Kommunist" qəzetinin 12 iyul 1946-cı il tarixli sayında dərc edilmişdir.

Ağəliyev Əlisoltan Camal oğlu 1982-ci il noyabrın 24-də 57 yaşında Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Toy paltarı" (1950), "Şeirlər" (1956), "Yaşıl işıqlar" (1956), "Tellər" (1965), "Xəzər duyğuları" (1973), "Qayıtmaq?.. mümkündür!" (1974), "Bir dəstə bənövşə" (1980), "Yaşadaq eşqimizi" (1981) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 276.

Fransız yazıçısı, əslən azərbaycanlı Üm-əl Banin (Ümbülbanu Şəmsi qızı Əsədullayeva) 115 illiyi, (1905-1992)

Məşhur Azərbaycan milyonçuları Şəmsi Əsədullayevin və Musa Nağıyevin nəvəsi, Azərbaycan Demokratik Respublikasının nazirlərindən biri, milyonçu Mirzə Əsədullayevin qızı olan Ümmülbanu 1905-ci ilin yanvar ayında anadan olub.

1946-cı ildə dərc olunan "Qafqaz günləri" kitabı Baninə müvəffəqiyyət qazandırır. Kitab işıq üzü gördükdən sonra Andre Marlo, İvan Bunin, Mikos Kazaçakis, Anri Monterlen, Ernst Yungen və başqaları Baninə riqqətli məktublar yazırlar. 2 dünya müharibəsinin iştirakçısı, alman yazıçısı və filosofu Ernst Yungenlə Baninin dostluğu yarım əsrdən çox davam edib. Banin Yungenə bir neçə kitab həsr edib. Onlar 1943-cü ildə Baninin Azərbaycanda sosial düzümün faciəsini özündə əks etdirən "Bizimlə" romanı işıq üzü gördükdən sonra tanış olublar. Romanın təəssüratı altında olan Yungen Baninə zəng vurur, özünü təqdim edir, növbəti gün isə cazibədar azərbaycanlı yazıçı ilə tanış olmaq üçün onun evinə görüşə gedir. Baninə şöhrət gətirən "Qafqaz günləri" kitabından sonra onun "Paris günləri" (1947), "Ernst Yungenlə görüş" (1951), "Mən tiryəki seçdim" (1959), "Sonra" (1961), "Xarici Fransa" (1968), "Ernst Yungenin portreti" (1971), "Ernst Yungen müxtəlif sifətlərdə" (1989) romanları geniş oxucu kütləsi qazanır. Baninin sonuncu dərc olunmuş kitabı – "Mariya mənə nə danışdı" romanı 1991-ci ildə ölümündən 1 il əvvəl işıq üzü görüb. Banin Fransada təkcə romanları ilə deyil, həm də rus, ingilis, alman dillərindən gözəl bədii ədəbiyyat tərcüməçisi kimi məşhur idi. Banin Buninin və Dostoyevskinin yaradıcılığının ən yaxşı bilicilərindən biri sayılırdı. Baninin yaxın rəfiqəsi rus imperator sarayının freylini, Romanovlar ailəsinin yaxını Canet Andronikova olur. Onun digər rəfiqəsi isə Rusiyada məşhur olan yazıçı-satirik Teffi idi. Məhz Teffinin yanında Ümmülbanu bir çox məşhur rus yazıçıları ilə, xüsusilə də İvan Buninlə tanış olur. O, özünün azərbaycanlı mənşəyi ilə həmişə fəxr edərmiş. Dini "xalq üçün tiryək adlandıran" bolşeviklərə cavab olaraq Banin "Mən tiryəki seçdim" kitabını yazır. Fransız ədəbiyyatına qaynayıb-qarışmasına baxmayaraq, Banin öz xalqını heç vaxt yaddan çıxarmazdı. O, Dağlıq Qarabağda baş verən hadisələrdən olduqca dərin həyəcan keçirərdi. Banin Parisdə "Azərbaycan evi" assosiasiyasının üzvi idi. O, Fransanın kütləvi informasiya vasitələrində mütəmadi olaraq Qarabağ hadisələrində öz xalqını müdafiə edən məqalələrlə çıxış edirdi. 1992-ci il oktyabrın 29-da Fransanın "Fiqaro" qəzeti ölkəni sarsıdacaq bir məlumat yayır: "İlk fransızdilli azərbaycanlı yazıçı Banin vəfat edib....

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 889.

19 Yanvar – Şair Tahir Taisoğlunun 70 illiyi, (1950)

Tahir Taisoğlunun yaradıcılığı Azərbaycan klassik şeiri və folkloru ilə bağlılığını nəzərə çarpdırır, bu şeirlərdə ağılla hissin, reallıqla romantikanın yanaşı addımladığını görürsən. Onun şeirlərində özünəməxsusluq, yeni təfəkkür tərzi vardır.

Xalq yazıçısı Elçin Əfəndiyev

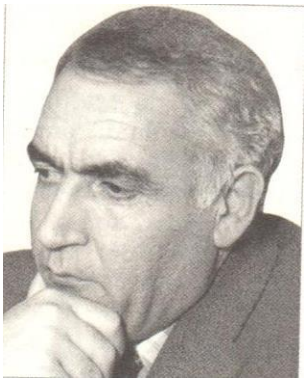

Məmmədov Tahir Tais oğlu 1950-ci il yanvarın 19-da Azərbaycanda Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur. Poeziya aləmində lap cavankən tanınmaq, bir anda ədəbi ictimaiyyətin nəzər və diqqətini özünə cəlb etmək hər şairə qismət olmur. Belələri xüsusi istedada malik insanlardır. 1969-cu ildə 19 yaşlı cavan bir şairin – Şamaxı Kənd Təsərrüfatı Texnikumunu yenicə bitirmiş Tahir Tais oğlu Məmmədovun "Gənclik" nəşriyyatı tərəfindən ilk şeirlər kitabı – "Tumurcuq" çapdan çıxır. O dövrdə belə erkən kitab çap elətdirmək doğrudan da çoxlarını təəccübləndirmişdi. "Tumurcuq" müəllifi Tahir Taisoğlu – o zamankı on doqquz yaşlı gənc idi. Tahir Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunu bitirib, müxtəlif redaksiyalarda, radioda, televiziyada çalışıb, indi özü qəzet redaktorudur. Tahir Taisoğlu poetik istedadını qorudu, dünya ədəbiyyatını, xüsusilə, rus poeziyasını mütaliədən yorulmadı, həmişə də Azərbaycanın ünlü şairləri ilə ünsiyyətdə oldu. Xüsusilə, böyük şairimiz Rəsul Rzanın qayğısını üzərində hiss etdi.. Tahir Taisoğlu sayı az cavan şairlərimizdən idi ki, rus ədəbi dərgilərində, toplularda şeirləri çap olunurdu. "Molodaya qvardiya" nəşriyyatının "İstoki" adlı 414 səhifəlik bir almanaxında iki Azərbaycan şairinin Tahir Aslanlının və Tahir Taisoğlunun şeirləri təqdim edilir. Tahir Taisoğlunun ilk şeirlər kitabı olan – "Tumurcuq"- da 24 şeir toplanmışdı. Tahirin o kitabda toplanan şeirləri 60-70-ci illər cavan Azərbaycan poeziyasının novatorluq axtarışlarını ifadə edirdi. İlk kitabında belə Tahir özünəməxsus bədii obrazlar, təsvir vasitələrinin təzəliyilə diqqəti cəlb etdi. Şair, publisist Tahir Taisoğlu 1981-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, 1981-ci ildən Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü, 2008-ci ildən Siyasi elmlər namizədidir.

Əsərləri: "Tumurcuq" (şeirlər) (1969), "Çayları küləklər aparır" (1978), "Sulara nəfəs gəlib" (1980), "Ulduzların atası" (şeirlər və poemalar) (1991), "Böyük vətəndaş haqqında Oda" (1996), "Yol ağardıram" (şeirlər) (1999), "Gələcəyi görən insan" (2000), "Gözümün görəcəyi" (2002) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 854.

21 Yanvar – Şair Zəlimxan Yaqubun 70 illiyi, (1950-2016)

Zəlimxanın şeirləri, əsasən xalqımızın həyatından, məişət ənənələrindən, onun yaradıcılığından, şeir dilindən qidalanır.

Yazıçı Osman Sarıvəlli

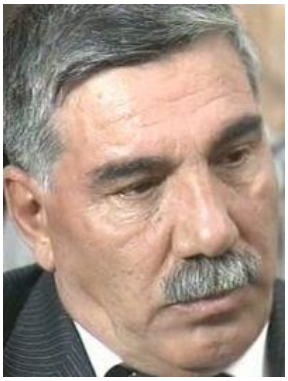

Azərbaycanın Xalq şairi, ictimai xadim, Məmməd Araz ədəbi mükafatı ilə (1995), "Şair harayı", "Vətən yaralar", "Sizi qınamıram" və "Ziyarətin qəbul olsun" kitabına görə H.Z.Tağıyev adına mükafatla (1995), "Şöhrət" ordeni və Gürcüstan Respublikasının "Şərəf" ordeni ilə təltif edilmişdir. 1983-cü ildən AYB-nın üzvüdür. 2005-ci ildə "Azərbaycanın Xalq şairi" fəxri adına layiq görülüb.

Yaqubov Zəlimxan Yusif oğlu 1950-ci il yanvarın 21-də Borçalının Bolnisi rayonunun Kəpənəkçi kəndində anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq fakültəsini bitirmişdir (1967-1972). 2008-ci il avqust ayının 29-da Azərbaycan aşıqlarının V qurultayında Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədri seçilib. 1994-cü ildən Azərbaycan Respublika Prezidenti yanında Əfv Komissiyasının üzvüdür. 2009-cu il iyunun 6-da Türk Dünyası Araşdırmaları Uluslararası Elmlər Akademiyasının "Türk dünyasına hizmət" mükafatına layiq görülərək həmin Akademiyanın fəxri doktoru seçilib. Zəlimxan Yaqubun görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevə ithaf etdiyi "Əbədiyyət dastanı" poeması haqqında şair-publisist Əli Rza Xələfli "Ölməzlik nəğməsi" adlı kitab yazmış və nəfis tərtibatda çap etdirmişdir. 5 oktyabr 2012-ci ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarında fəaliyyət göstərən Azərbaycan Nyu-York Assosiasiyası xalq şairini Fəxri diplom və medalla təltif edib. Ankaradakı Türk Dünyası Araşdırmaları Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının Beynəlxalq Ödül Komitəsinin 7 fevral 2014-cü il tarixli qərarıyla Azərbaycanın Xalq şairi Zəlimxan Yaqub Türk ədəbiyyatına yüksək xidmətlərinə görə "NAZİM HİKMƏT" Beynəlxalq Ədəbiyyat Ödülü ilə təltif olunub. 1995-2005-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin deputatı olmuşdur. Z. Yaqub 2016-cı il yanvarın 9-da dünyasını dəyişib.
Kitabları: "Od aldığım ocaqlar" (1986), "Mən sənin qəlbinə necə yol tapım" (2003), "Böyük ömrün dastanı" (2004), "Qayıdaq əvvəlki xatirələrə" (2004), "Gözlərimin nurudu doğulduğum bu torpaq" (2005), "Mən bir dağ çayıyam" (2006), "Əbədiyyət dastanı" (2008), "Сказы саза" (2008), "Peyğəmbər" (poema) (2009), "Mən öz dastanımı yazıb gəlmişəm" (2009), "Özün basdırdığın ağaca söykən" (I cild) (2010), "Özün basdırdığın ağaca söykən" (II cild) (2010) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 957.

23 Yanvar – Şair, dramaturq Cahangir Məmmədlinin 85 illiyi, (1935)

Məmmədov Cahangir Atakişi oğlu 1935-ci il yanvarın 23-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. İlk şeirini orta məktəbin 4-cü sinfində oxuyarkən yazmış, "Pioner" jurnalının 1949-cu il tarixli sayında çap olunmuşdur. Sevil Qazıyevaya həsr etdiyi "Dan ulduzu" adlı pyesi isə onun ilk səhnə əsəridir. Moskvada M. Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun dramaturgiya şöbəsini bitirmişdir (1962). Şair, dramaturq Cahangir Məmmədli 1967-ci ildə "Əmək igidliyinə görə" medalı ilə təltif edilmişdir. O, 1969-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

"Nəsimi folklor teatrı"- nın yaradıcısı, bədii rəhbəri və direktoru olmuşdur (1984-1992). Hazırda "Səhnə" qəzetinin baş redaktoru (1992-ci ildən), eyni zamanda Ş. Qurbanov adına Musiqili Komediya Teatrının ədəbi hissə müdiridir (1994- cü ildən). "Günəş" və "Müqəssirlər" dram əsərləri ən yaxşı pyeslər müsabiqəsində mükafata layiq görülmüşdür (1955). Onun "Dan ulduzu", "Həyatın astanasında", "Qaçırılmış qız", "Həyətim mənim - həyatım mənim", "Zəncirlənmiş Prometey", "Ceyran bulağı", "Ay qız, kimin qızısan", "Sevməyə vətən yaxşı" pyesləri respublika teatrlarının səhnəsində tamaşaya qoyulmuşdur (1967-1982).

Əsərləri: "Kukla" (1961), "Ay mişar, tələs mişar" (1964), "Əbədi heykəl" (1964), "Heç belə də dost olar" (1972), "Mənim özbək qardaşım" (1977)
"Təkərli məktəb" (1979), "Günəşin nağılı" (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 144.

23 Yanvar – Şair Asif Quliyevin 65 illiyi, (1955)

Asif Məhəmmədəli oğlu Quliyev 23 yanvar 1955-ci ildə Ordubad rayonunun Disər (indiki Başkənd) kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur. Orta təhsilini Əvəz Sadıq adına Vənənd kənd orta məktəbində 1972-ci ildə başa vurmuş, elə həmin ildə də Bakı Politexnik Texnikumuna daxil olmuşdur. Oradan da birbaşa Ukrayna SSR-in Vinitsa vilayətinə hərbi xidmətə yola düşmüşdür. Hərbi xidməti 1975-ci ildə başa vurduqdan sonra Bakıya qayıtmış və təhsilini davam etdirmişdir. 1977-ci ilin may ayında gənc mütəxəssis kimi Sumqayıtda yerləşən Azərboru zavoduna təyinatla göndərilmişdir. İstehsalatdan ayrılmadan 1987, 1988, 1989-cu illərdə Azərbaycan Jurnalistika Sənətkarlığı İnstitutunda təhsil almışdır. 1986-1994-cü illərdə 49 nömrəli (indiki 4 nömrəli) Texniki Peşə Liseyində istehsalat təlimi ustası işləmişdir. 1994-cü ildən bu günədək Sumqayıt şəhər 9 nömrəli tam orta məktəbdə əmək təlimi müəllimi kimi çalışmaqdadır. Eyni zamanda "Yeganə yol" və "Məslək" qəzetlərinin xüsusi müxbiridir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür. Bədii yaradıcılığa orta məktəb illərində başlamışdır. İlkin publisistik fəaliyyəti dövründə "Yeni Ordubad", "Yeni həyat", "Sovet Naxçıvanı", "Sosialist Sumqayıtı" qəzetləri ilə əməkdaşlıq etmişdir.

Əsərləri: “Ürəkdə od varsa” (1992), “Bu da bir taledi” (1997), “Ömrümə-günümə açılan yollar” (2002), “Bitməyəcək ölənəcən bu sevdam” (2004), “Unutsaq unudularıq” (2006), “Mənim Dəniz sevgim” (2009), “Biz niyə vaxtında görüşməmişik...” (2014) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 69.

24 Yanvar – Tənqidçi Məmmədkazım Ələkbərlinin 115 illiyi, (1905)

Zəngin ədəbi irsə mənsub olan Məmmədkazım mətbuat səhifələrində həm istedadlı publisist, həm də obyektiv tənqidçi kimi çıxış edirdi. Onun haqqında araşdırmalar aparanlar Məmmədkazımı filosof-ədəbiyyatçı, alovlu publisist kimi dəyərləndirirdilər.

Məmmədkazım Ələkbərzadə (1905-1938) – yazıçı, tənqidçi, 1934-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (AYB) üzvü.

Məmmədkazım Ələkbərli 1905-ci il yanvarın 24-də Dərbənd şəhərində anadan olmuşdur. Bakıda, APİ-nin dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1923-1927). Moskvada Qırmızı professorlar (1930-1934) institutunda təhsilini davam etdirmişdir. ADU-nun rektoru, müxtəlif illərdə AYİ idarə heyətinin sədri, Azərbaycan KP MK yanında "Kommunist" nəşriyyatının direktoru, "Ədəbiyyat qəzeti", "Bakinski raboçi", "Vışka" qəzetlərində baş redaktor olmuşdur. "İdealizm və materializm və yaxud yeni fəlsəfə" (1927), "Yeni əlifba və orfoqrafiya" (1929), "Azərbaycan ədəbiyyatı" (1935) kitablarının müəllifi olmuşdur. 1938-ci ildə cəza təqdirləri dövründə güllələnmişdir. Orta məktəbi doğma şəhərdə bitirdikdən sonra Bakıya gələrək Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır. Hələ gənc yaşlarında partiya və sovet rəhbərləri ona inam göstərərək məsul vəzifələr etibar edirdilər. Moskvada Qırmızı Professorlar İnstitutunda 5 il təhsil aldıqdan sonra onu Azərbaycana partiya işinə göndəriblər. Hətta bir müddət Azərbaycan Dövlət Universitetinin rektoru olub. Yazıçılar İttifaqı yaranan kimi ona rəhbərlik də Məmmədkazım Ələkbərliyə etibar edilib. Məmmədkazım Ələkbərli həm görkəmli mətbuat işçisi, həm də ədəbiyyatşünaslıqla məşğul olan tədqiqatçı idi. Məmmədkazım Ələkbərlinin 1935-ci ildə çap edilmiş "Azərbaycan ədəbiyyatı" adlı əsərində ədəbiyyatımızın tarixinə, ayrı-ayrı dövrlərinə, konkret insanların yaradıcılığı ilə bağlı müxtəlif fikirlərə rast gəlinir. Repressiyanın dalğaları Məmməd Kazım Ələkbərlini də apardı. Bir neçə il sürən çək-çevirdən, şər-şamatadan sonra 1938-ci ildə güllələnmişdi. Cəmi 33 il yaşamış Məmmədkazım Ələkbərli Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafı üçün cani-dildən çalışan, dəyanət və təmkini ilə seçilən qələm sahiblərindən biri olmuşdur.

Əsərləri: "İdealizm və materializm və yaxud yeni fəlsəfə" (1927), "Yeni əlifba və orfoqrafiya" (1929), "Azərbaycan ədəbiyyatı" (1935).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 581.

26 Yanvar – Şair Akif Məhərrəmovun 65 illiyi, (1955)

Məhərrəmov Akif Məşədi Hüseynqulu oğlu 1955-ci il yanvarın 26-da Azərbaycanda Ağstafa rayonunun Yuxarı Göyçəli kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət İnşaat Mühəndisləri İnstitutunun inşaat fakültəsində təhsil almışdır (1972-1977). İnşaat mühəndisi kimi çalışır. Bədii yaradıcılığa gənclik dövründən həvəs göstərmişdir. Dövri mətbuatda lirik şeirlər və bayatılarla çıxış etmişdir. Şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir. Akif Məhərrəmov 2002-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, 2009-cu ildən Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür. Akif Məhərrəmov bir sıra ədəbi mükafatlara layiq görülmüşdür.

Əsərləri: “Sən adını qoru, ömür Allahındır” (2001), “Əzizim yolum haqqa” (2001), “Tale deyən bu dünyada nə var ki,” (2002), “Nə mən dünyadayam, nə dünya məndə” (2002) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 49.

28 Yanvar – Yazıçı Adil Qafarın (Babayevin) 95 illiyi, (1925-1977)

Adil Babayev vaxtı qiymətləndirməyi bacaran yazıçı idi. O, dramaturgiya və kino sənəti problemlərinə dair çoxlu məqalələrini qələmə almaqla milli teatrın inkişafına kömək etmişdir.

Jurnalist Etibar Babayev

Babayev Adil Qafar oğlu 1925-ci il yanvarın 28-də Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. 1943-cü ildə Tbilisidə A.S.Puşkin adına İkiillik Müəllimlər İnstitutunun ədəbiyyat fakültəsinə daxil olmuş, eyni zamanda "Sovet Gürcüstanı" qəzeti redaksiyasında ədəbiyyat şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1939-cu ildən başlamışdır. 1950-ci ildə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun teatrşünaslıq fakültəsini bitirmiş, sonra bir müddət Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat şöbəsinin redaktoru işləmişdir. 1956-1958-ci illərdə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının İncəsənət və Layihə İnstitutunun aspiranturasında təhsil almışdır. O, teatrşünas kimi teatr sənəti ilə sıx bağlı olmuşdur. Eyni zamanda M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrının ədəbi hissə müdiri olmuş (1956-1964), sonra "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında tənqid şöbəsinin müdiri, məsul katib və baş redaktorun müavini vəzifələrində işləmişdir. 1971-ci ilin avqust ayından ömrünün son gününədək Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında bədii tərcümə üzrə məsləhətçi olmuşdur. Onun bədii yaradıcılığı çoxcəhətlidir: "Dağlar qızı", "Yarımçıq portret", "Mənim məhəbbətim", "Qız görüşə tələsir" pyesləri teatr səhnələrində tamaşaya qoyulmuş əsərləri xarici dillərə və SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Onun yaradıcılığında tərcümə xüsusi yer tutur. Dünya və qardaş xalqlar ədəbiyyatından çoxlu tərcümələr etmişdir. Onun tərcümə etdiyi — V.Vinnikov və Y.Osnosun "Ağ şanaküllə" (1959), Sao-Yuyyanın "Tufan" (1959), Ş.Miloravanın "Tbilisi Haqqında mahnı" (1961), N. Dumbadzenin "Darıxma, ana" (1972), M. Petrieskunun "Ölümü görmüş insan" (1973) pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. 1977-ci il avqustun 19-da Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: “İkinci simfoniya” (1947), “Ürək nəğməsi” (1948), “İlk addımlar” (1949), “Xəzər sahillərində” (1949), “Gənclik illəri” (1950), “Şeirlər” (1954), “Döyüş yollarında” (1956), “Ana ürəyi” (1957), “Unudulmuş yaşəmən” (1960), “Anamın üzüyü” (1963), “Gecikmiş bahar” (1965), “Qılınclar arasında” (1969), “Şəhidlərin üsyanı” (1969), “Leyla Bədirbəyli” (1970), “Memarın məhəbbəti” (1972), “Şərəfli yol” (1974), “Yolda görüş” (1974), “Təzədən doğulur şair ölən gün” (1981), “Pyeslər” (1984), “Ata sorağında” (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 29.

29 Yanvar – Yazıçı Xeyrəddin Qocanın anadan olmasının 70 illiyi, (1950)

Satirik olmaq cəsur olmaqdır, heç nədən qorxmamaqdır. Bu gün həyatımızda olan bir çox nöqsanları görmək və göstərmək böyük cəsarətdir. Xeyrəddin Qoca bu yazıçılardandır.

Xalq yazıçısı Anar

Mədəniyyət və incəsənət sahələrində böyük xidmətlərinə görə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə Prezidentin fərdi təqaüdünə layiq görülmüşdür. 1995-ci ildə 1-ci çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı seçilmişdir. 1997-ci ilin dekabrından 2003-cü ilin mart ayına qədər Türkiyə Cümhuriyyətinin İstanbul şəhərində Azərbaycan Respublikasının baş konsulu vəzifəsində işləmişdir. Ona 1-ci dərəcəli Fövqəladə və Səlahiyyətli Elçi rütbəsi verilmişdir.

Qoca Xeyrəddin Sayəddin oğlu 29 yanvar 1950-ci ildə Ağdaş rayonunun Qulbəndə kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur. 1967-ci ildə rayonun Qəsil kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra N.Tusi adına Pedaqoji Universitetə qəbul olmuş, 1971-ci ildə ali məktəbi bitirmişdir. 1975-1977-ci illərdə Jurnalist Sənətkarlığı İnstitutunda təhsil almışdır. Ordu sıralarında xidməti borcunu yerinə yetirdikdən sonra (1971) uzun müddət qəzet-jurnal redaksiyalarında, Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. "Politexnik" qəzetində müxbir (1974-1977), Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində ştatdankənar müxbir (1977-1978, 1982-1985), Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin "Sosialist qanunçuluğu" jurnalında böyük redaktor (1978-1982), "Dan ulduzu" qəzetində baş redaktor (1987-1991), "Mədəniyyət" qəzetində baş müxbir (1991-1991), "Şeytan" jurnalında müxbir (1991-1992, 1993), "Açıq söz" qəzetində redaktor müavini (1992), "Mozalan" qəzetində redaktor müavini (1992-1993), "Yeni Azərbaycan" qəzetində baş redaktor (1993-1997) vəzifəsində çalışmışdır. X.Qocanın jurnalistikanın müxtəlif janrlarında minlərlə yazısı respublikamızda və xaricdə çıxan 100-dən çox müxtəlif adda qəzet və jurnallarda dərc edilmişdir. Yazıçı - satirik "Filankəslər" (1995), "Hərə öz payını götürsün" (1998), "Marallar" (2000), Türkiyədə nəşr olunmuş "Bu dünyadan məktublar" (2002), "Gərək yazam..." (2003), "Hərənin öz payı" (iki hissəli satirik komediya) (2003), "Pyeslər " (2004), "Bu da belə həyatdır..." (2008), "Biz bizə bənzərik..." (2010) adlı kitabların müəllifidir. O, böyük türk satiriki Əziz Nesinin bir

sıra əsərlərini dilimizə çevirmişdir. Dramaturqun Akademik Milli Dram Teatrında "Hərənin öz payı..." adlı iki hissəli satirik komediyası tamaşaya qoyulmuşdur (2002). Onun "Qonşulaşma, qohumlaşma, kirvələşmə" adlı komediyası Azərbaycan Dövlət Televiziyasında ekran həyatı tapmışdır (2004). "Düzü-düz, əyrini-əyri" (2006), "Bu bizim zamanədir" (2007), "Toy olacaq..." (2008) adlı pyesləri Azərbaycan Milli radiosunun tamaşaları kimi efirdə səslənilmişdir. Ədibin həyat və yaradıcılığına həsr olunmuş "Xeyrəddin Qoca" (foto-kitab) (2000) və "Ömür belə keçir..." (2004) adlı kitabları nəşr olunmuşdur. "Çinar-çap" nəşriyyatı "Xeyrəddin Qocanın gülüşü" adlı miniatür kitab buraxmışdır (2007). İctimai Televiziya yazıçı haqqında "Ömür belə keçir..." adlı film çəkmişdir (2009). Heydər Əliyev Sarayında Azərbaycanda ilk dəfə "Bilirəm, səsim xoşunuza gəlməyəcək..." adlı satira gecəsi keçirmişdir (avqust 2003). O, uzun müddət Moskvada çıxan "Trud" qəzetinin ictimai müxbiri olmuş, qəzetin işində fəal iştirakına görə Fəxri Fərmanla təltif olunmuş (1986), Azərbaycan Kütləvi İnformasiya Vasitələri Həmkarlar İttifaqı Rəyasət Heyətinin qərarı ilə Azərbaycan demokratik mətbuatının təşəkkülündə görkəmli xidmətlərinə görə "Qızıl qələm" (1994) mükafatına layiq görülmüşdür. Azərbaycan Mətbuat Fondunun "Dan ulduzu" (1995) mükafatını almışdır. Mətbuatda uzun müddətli səmərəli fəaliyyətinə, ədəbi-bədii, publisistik yazılarında vətəndaşlıq mövqeyinə, satira və yumor janrındakı kitablarına görə "Araz" Ali Ədəbi Mükafatı (2001) ilə təltif olunmuşdur. "Pyeslər" kitabında, "Hərənin öz payı...", "Qonşulaşma, qohumlaşma, kirvələşmə", "Bu bizim zəmanədir..." kimi dram əsərlərində ictimai problemləri işıqlandırdığına, güclü satirik-yumoristik təhkiyəsinə, özünəməxsus üslubuna, estetik-sənət axtarışlarına görə Bakı Kitab Bayramında Milli Kulturoloji mükafat-Diplom almışdır (2005).

Kitabları: "Filankəslər" (1995), "Hərə öz payını götürsün" (1998), "Marallar" (2000), "Bu dünyadan məktublar" (2002, Türkiyədə nəşr olunub), "Gərək yazam..." (2003), "Hərənin öz payı" (iki hissəli satirik komediya) (2003), "Pyeslər" (2004), "Bu da belə həyatdır..." (2008), "Biz bizə bənzərik..." (2010), "Araz" (2001), "Pyeslər ", "Hərənin öz payı...", "Qonşulaşma, qohumlaşma, kirvələşmə", "Bu bizim zəmanədir..." və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 406.

Xarici ədəbiyyat

29 Yanvar – Rus yazıçısı Anton Çexovun 160 illiyi, (1860-1904)

Çexovun həm yaradıcılığı, həm də həyatı bizim üçün bir məktəbdir.

Yazıçı Sabit Rəhman

Anton Pavloviç Çexov 29 yanvar 1860-cı ildə anadan olub. Dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Lev Tolstoy Çexovun yaradıcılığı haqqında belə deyib: "Əgər bütün rus ədəbiyyatı təsadüf ucbatından yoxa çıxsaydı və təkcə Çexovun hekayələri qalsaydı, bunlar əsl rus həyatı barədə bütün dünya xalqlarında aydın təsəvvür yaratmaq üçün kifayət edərdi".

Dünya ədəbiyyatında əhvalatları və maraqlı yazıları ilə tanınan rus əsilli yazar Anton Pavloviç Çexov 29 yanvar 1860-cı ildə Rusiyanın Taqanroq şəhərində dünyaya gəlib. Əsl peşəsi həkim olub. O, 1979-cu ildə tibb sahəsinin sirlərinə yiyələnmək üçün Moskvaya yollanır. Sənətkar şagirdlik həyatı boyunca ailəsinə kömək edə bilmək üçün həm oxuyub, həm də qəzet və jurnallara yumor xarakterli qısa yazılar göndərib. Çexov tibb təhsilini tamamladığında yazılarıyla çoxdan tanınmış və şöhrət qazanmışdı.

Yazıçının o dövrdə ən məşhur mətbuat orqanlarından biri olan "Yeni Zaman" jurnalının redaktoru ilə yolları kəsişir və təxəllüsdən istifadə etmədən, o, öz adı ilə bir sıra əsərlər yazaraq, mətbuatda təmsil olunmağa başlayır.

Sənətkar bütün əsərlərində insan və zaman paralelini daim qorumağa çalışıb. Yaradıcılığı dövründə yazdığı əsərləri dünyanın 100 dilinə tərcümə olunub. Onun pyesləri arasında **"Çayka", "3 bacı" və "Gilas bağı"** artıq uzun illərdir ki, Böyük Teatr səhnələrində tamaşalara qoyulur. 36 illik yazıçı fəaliyyəti boyunca minə yaxın əsər ərsəyə gətirən, dünya ədəbiyyatına müstəsna təsir göstərən əsərləri Çexovun istedadından xəbər verir.

Böyük şöhrət qazanan əsərlər içərisində "Darıxdırıcı hekayə", "Duel", "6 nömrəli palata"(hekayə), "Naməlum şəxsin hekayəsi" adlı pyeslərini xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Anton Pavloviç Çexov 1904-cü il iyulun 15-də vəfat edib.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Anton Çexov

Fevral

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 Fevral – Ümumrespublika Gənclər Günü, (1997)
4 Fevral – Ümumdünya Xərçənglə Mübarizə Günü, (2005)
7 Fevral – Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü, (2004)
8 Fevral – Beynəlxalq Nənələr və Babalar Günü, (2008)
14 Fevral – Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri Günü, (1992)
14 Fevral – Beynəlxalq Kitab Bağışlama Günü, (2012)
17 Fevral – Təmənnasız Xeyirxahlıq İfadəsi Günü
21 Fevral – Beynəlxalq Ana Dili Günü, (1999)
27 Fevral – Beynəlxalq Qütb Ayısı Günü

Bu tarixi unutmayaq

26 fevral – Xocalı faciəsi, (1992)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Milli qəhrəman Seyidov Mirəsgərin 50 illiyi, (06.02.1970-14.06.1992)

Folklor

Aşıq Əsəd Rzayevin 145 illiyi, (03.02.1875-1904)

İncəsənət

Bəstəkar, Xalq artisti Polad Bülbüloğlunun 75 illiyi, (04.02.1945)
Xanəndə Əbülhəsənxanın 150 illiyi, (05.02.1870-1971)
Dirijor, Xalq artisti Nazim Rzayevin 95 illiyi, (14.02.1925)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Ədəbiyyatşünas Əziz Mirəhmədovun 100 illiyi, (11.02.1920-2002)
Yazıçı Samir Kazımoğlunun 70 illiyi, (11.02.1950-03.09.1999)
Yazıçı İntiqam Mehdizadənin 75 illiyi, (14.02.1945)
Şair Əhməd Qəşəmoğlunun 70 illiyi, (15.02.1950)
Tərcüməçi, publisist Hacı Hacıyevin 95 illiyi, (18.02.1925-23.02.2008)
Nasir, publisist Aydın Ağazadənin 65 illiyi, (20.02.1955)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar
2 Fevral – Ümumrespublika Gənclər Günü, (1997)

Azərbaycan gəncləri Azərbaycanın gələcəyidir.

Heydər Əliyev,
Ümummilli lider

Gənclik, əlbəttə, başqa nemətdir,
Unudulmaz böyük səadətdir...

Hüseyn Cavid

1 fevral 1997-ci ildə Respublika Gənclər Forumunun ildönümü münasibətilə gənclərin bir qrupunu qəbul edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev "2 fevral – Azərbaycan Gənclər Gününün elan edilməsi haqqında" Sərəncam imzalamışdır. Həmin vaxtdan etibarən hər il 2 fevral Azərbaycanda Gənclər Günü kimi təntənəli şəkildə qeyd olunur. Azərbaycanda əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan dövlət gənclər siyasəti mövcuddur və indi həmin siyasət daha qətiyyətlə həyata keçirilir. Bu gün ölkəmizin hər yerində Azərbaycan gəncləri öz bayramlarını uğurlarla qeyd edirlər. Ulu öndərin gəncliyə və gənclərə etimadı indi öz təsdiqini tapmaqdadır. Bu gün ölkəmizdə gənclər siyasəti mahiyyət və keyfiyyətcə yeni mərhələsini yaşayır. Prezident İlham Əliyev ulu öndərin gənclər siyasətinə sadiqliyini öz qərarları ilə təsdiq edir. Gənclərin mənəvi inkişafı, vətənpərvərlik tərbiyəsi, xarici ölkələrdə təhsili, sosial müdafiəyə ehtiyacı olanların problemlərinin həlli istiqamətində görülən işlər, gənclər təşkilatlarının formalaşması və inkişafı üçün yaradılan şərait və imkan böyük diqqətin nəticəsidir. İndi ölkəmizdə dövlət qeydiyyatından keçən 170-dən çox gənclər təşkilatı fəaliyyət göstərir, minlərlə gənc lider yetişir. Yeni Azərbaycan Partiyası Gənclər Birliyinin gördüyü işlər də diqqəti xüsusilə cəlb edir. Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təşkilatlanması da uğurla gedir. Bu gün gənclərimiz Avropa və dünyanın otuzdan çox nüfuzlu beynəlxalq gənclər təşkilatında təmsil olunur və bununla da beynəlxalq gənclər hərəkatının fəal tərkib hissəsinə çevrilirlər. Beləliklə, Azərbaycanda gəncliyə dövlət qayğısı sabaha və uğurlara hesablanan bir siyasətdir, bu siyasət sağlam və intellektual nəslin formalaşmasına xidmət edir. Bütün bunlar isə Azərbaycan gəncliyinin sabahına daha böyük inamla baxmağa əsas verir.

İnternetdə: www.books.google.com

4 Fevral – Ümumdünya Xərçənglə Mübarizə Günü, (2005)

Ümumdünya Xərçənglə Mübarizə Günü 2005-ci ildə Xərçəng Əleyhinə Beynəlxalq İttifaq (UİCC) tərəfindən təsis edilmişdir. Əsas məqsəd dünya ölkələrinin diqqətini bu qlobal problemə yönəltmək, onun nə dərəcədə təhlükəli olduğunu və mübarizənin yalnız birlikdə aparıldıqda səmərə verdiyini bir daha dünya ictimaiyyətinə xatırlatmaqdır. Əsas məqsəd ayrı-ayrı fərdlərin, təşkilat və hökümətlərin birgə fəaliyyəti ilə 2025-ci ilə qədər xərçəng və digər qeyri-infeksion xəstəliklər nəticəsində vaxtından əvvəl ölüm hallarının sayını 25% azaltmağın mümkünlüyünü göstərməkdir. Dünyada xərçəng xəstəliyindən hər il 7 milyondan çox insan həyatını itirir. Hazırda bu diaqnozla 20 milyon insan yaşayır. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə 2030-cu ildə onkoloji xəstələrin sayı iki dəfə artacaq.

İnternetdə: www.books.google.com

7 Fevral – Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü, (2004)

Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü (İnternational Safer Internet Day) Avropa Komissiyasının qərarı ilə 2004-cü ildə təsis edilib. Bu əlamətdar hadisə dünyanın 60-dan çox ölkəsində müxtəlif şüarlar altında ("İnternet və uşaqlar", "Qlobal şəbəkədə kibercinayət: qanunsuz kontentlərdən müdafiə", "İnternet adi bir oyun vasitəsi deyil, İnternet bizim həyatımızdır" və s.) qeyd olunur. Tədbirlər qeyri-hökümət təşkilatı olan INSAFE (European Safer Internet Network – Avropa Təhlükəsiz İnternet Şəbəkəsi) tərəfindən koordinasiya edilir. INSAFE – Avropa Komissiyasının iştirakı ilə yaradılan milli təşkilatlar şəbəkəsidir. Təşkilatın əsas missiyası təhlükəsiz interneti təbliğ etmək, xüsusən də gələcək nəsilləri qlobal şəbəkədəki mövcud təhdidlərlə bağlı məlumatlandırmaq, maarifləndirmə işləri aparmaqdır. Ənənəvi olaraq hər il fevral ayının ikinci həftəsinin çərşənbə axşamı günündə təşkil edilən və bu il "Təhlükəsiz rəqəmsal texnologiyalar dünyasını birlikdə kəşf edin" şüarı ilə keçirilən müxtəlif səpkili tədbirlərdə – "Təhlükəsiz internet-mədəniyyət: uşaq və yeniyetmələr üçün pozitiv və təhlükəsiz İnternet", "Təhsil və informasiya təhlükəsizliyi", "Təhlükəsiz internetin yaradılmasında peşəkar cəmiyyətlərin rolu", "İnternetdə neqativ kontentdən texniki müdafiə metodları", "İnternet məhdud fiziki imkanlı insanlar üçün", "İnternet nəsilləri birləşdirir və insanları maarifləndirir" və s. mövzularda məruzələr dinlənilir, müzakirələr aparılır, müxtəlif fikirlər səsləndirilərək təklif və tövsiyələr verilir. İnternetdə: www.books.google.com

8 Fevral – Beynəlxalq Nənələr və Babalar Günü, (2008)

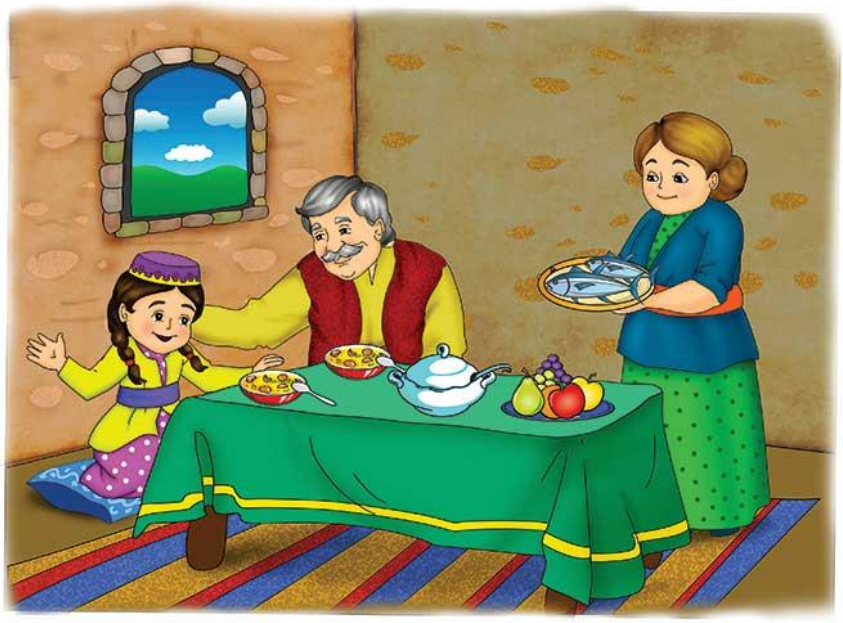

Bir çox Avropa ölkələrində "Nənələr və babalar" günü qeyd olunur. Fransada martın ilk bazar günü, İtaliyada oktyabrın ilk bazar günü, Estoniyada sentyabrın ikinci bazar günü, Polşada isə ayrıca nənələr günü (21 yanvar) və babalar günü (22 yanvar) qeyd olunur. 2008-ci ildən 8 fevral günü Beynəlxalq nənələr və babalar günü kimi qəbul olunub və bu təşəbbüsü həm YUNESKO, həm də Avropa Birliyinin mədəniyyət üzrə komissiyaları dəstəkləyib. Həmin gün yaşından asılı olmayaraq nənə və babası olan hər kəs onların ziyarətinə gedir.

Azərbaycanın Ahıl Ziyalılara Qayğı İctimai Birliyinin rəhbəri Nəsrulla Nurullayev isə bildirib ki, Azərbaycan xalqının mentalitetinə uyğun olaraq yaşlı insanlara qayğı göstərməyi cavan nəsil hər zaman özünə borc bilir və "Nənələr və babalar" gününün təsis olunması bunun bir daha sübutu ola bilər. Onun sözlərinə görə, bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da oktyabrın 1-i Beynəlxalq ahıllar günü kimi qeyd olunur, lakin nənə və baba olan insanlar üçün ayrıca bir gün qeyd etmək cavan nəslin onlara qarşı münasibətini daha da yaxşılaşdıracaq.

İnternetdə: www.books.google.com

14 Fevral – Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri Günü, (1992)

Azərbaycanın ilk hərbi pilotu Fərrux ağa Qayıbov olub. O, Birinci Dünya Müharibəsində almanlara qarşı keçirilən hava əməliyyatlarında fəal iştirak edib və indiki Belarus ərazisində gedən döyüşlərdən birində həlak olub. 1992-ci ildən Azərbaycanda Hərbi Hava Qüvvələri ilə (HHQ ilə) bağlı islahatlar dövrü başlanıb. Həmin il bu qurumun strukturu milliləşdirilib. General-mayor Rail Rzayev HHQ-nin komandanı təyin edilib. Bir qədər sonra Hərbi Hava Qüvvələri Hava Hücumundan Müdafiə Qoşunları ilə birləşdirilib. General-leytenant rütbəsi alan Rail Rzayev Hərbi Hava Qüvvələri və Hava Hücumundan Müdafiə Qoşunlarının (HHQ və HHMQ) komandanı kimi fəaliyyətini davam etdirib. Atəşkəs müqaviləsi imzalandıqdan sonra Azərbaycanda başlanan hərbi islahatlar prosesinin özəyini məhz HHQ və HHMQ təşkil edib. Səbəb aydındır – işğal altında olan Azərbaycan əraziləri yüksək relyefə malikdir və bu əraziləri işğaldan qurtarmaq işində qırıcıların, hərbi təyyarələrin və hava hədəflərini vuracaq texnikaların əvəzi yoxdur. 1997-ci ildə Azərbaycanın Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbi ilk milli hərbi təyyarəçilərimizin buraxılışına başlayıb. Beləliklə, 2005-ci ildən Azərbaycanda müdafiəyə ayrılmış vəsaitlərin əhəmiyyətli hissəsi məhz HHQ və HHMQ-nin dirçəldilməsinə sərf edilib.

Xatırladaq ki, Azərbaycan və NATO arasında imzalanmış Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planı (İPAP) çərçivəsində H. Z. Tağıyev qəsəbəsindəki hərbi aerodrom modernləşdirilib. Eyni zamanda hərbi aerodromlarda uçuşların təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə xüsusi avadanlıqlar quraşdırılıb, texniki təminat binaları yenidən tikilib və təmir edilib, aerodromun texniki təminatı, paraşüt-desant xidməti və əyləc paraşütlərinin yığılması binalarının inşasına başlanılıb.

Hazırda Azərbaycan HHQ-nin pilotları MDB məkanında ən çox uçuş keçirmiş pilotlar sayılır. Pilotlarımız, əsasən, Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbində hazırlanır, Türkiyə, Ukrayna, ABŞ və digər ölkələrin müvafiq ixtisasartırma kurslarında və təlimlərdə iştirak edirlər.

1992-ci ilin sentyabrında verilən fərmana əsasən 14 fevral – Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

14 Fevral – Beynəlxalq Kitab Bağışlama Günü, (2012)

14 Fevral – Beynəlxalq Kitab Bağışlama Günü (International Book Giving Day) – təqvimdə ən gənc bayramlardandır. Bu gün uşaqlara kitab bağışlayan və onlarda kitaba məhəbbət yaradan bütün insanları birləşdirir.

Bu bayram 2012-ci ildə özünün meydana gəlməsində ABŞ-da məşhur Delightful Children's Books uşaq kitabı saytının yaradıcısı Emmi Brodmura borcludur. Bu ideyanı ona balaca oğlu vermişdir. O, anasından soruşmuşdur ki, niyə insanların bir-birinə kitab bağışladığı xüsusi gün yoxdur.

Öncə Emmi Brodmur internet şəbəkəsində müxtəlif insanlara bu təşəbbüsə qoşulmağı təklif etmişdir. İki il ərzində bu təşəbbüs dünyada dəstək qazanmış və indi də yeni iştirakçılar cəlb etməkdə davam edir.

Bu əlamətdar günün yayılmasında məşhur müəlliflərin, bloqqerlərin və uşaq yazıçılarının dəstəyi mühüm rol oynamışdır. Hər il minlərlə həm oxunmuş, həm də yeni kitablar dünyanın bütün istiqamətlərinə yola salınır və uşaqlarda kitaba məhəbbət, böyüklərdə isə bağışlamaq, hədiyyə etmək sevinci yaradır.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Fevral – Təmənnasız Xeyirxahlıq İfadəsi Günü

Hər il fevralın 17-də bütün dünyada qeyd olunan Təmənnasız Xeyirxahlıq İfadəsi Günü (Random Acts of Kindness Day) beynəlxalq xeyriyyə təşkilatlarının təşəbbüsü ilə təsis olunmuşdur. Bu bayram ABŞ-da yaransa da, lakin bu gün artıq ümumdünya əhəmiyyətli bayrama çevrilmişdir və vətəndaşlıqdan, milliyyətdən və dini inanclardan asılı olmayaraq qeyd olunur.

Bu bayram daha çox Qərbi Avropa və ABŞ-da məşhurdur. Həmin gün bir çox şəhərlərdə ənənəvi olaraq məşhur aktyorların, ictimai və siyasi xadimlərin iştirakı ilə xeyriyyə tədbirləri və marafonları keçirilir.

Əgər insan öz yaxşılığı müqabilində təşəkkür gözləyirsə, bu həqiqi yaxşılıq, xeyirxahlıq hesab olunmur. Siz xeyirxahlıq etdiyiniz insanların sevincini görməyi və tərifini eşitməyi gözləməməlisiniz. Xeyirxah əməllər özlüyündə sizə zövq verməlidir, buna görə tərif gözləməməlisiniz. Əsl xeyirxahlıq budur!

İnternetdə: www.books.google.com

21 Fevral – Beynəlxalq Ana Dili Günü, (1999)

Ana dilimiz müstəqil Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının ən böyük sərvətidir.

Heydər Əliyev,
Ümummilli lider

Ey türk oğulları, vətənin bir ovuc torpağını dünyanın var-dövlətinə, dilimizin bir sözünü ləl cavahirata dəyişməyin.

Şah İsmayıl Xətai

Beynəlxalq Ana Dili Günü YUNESKO-nun 1999-cu il noyabr tarixində keçirilən Baş konfransının 30-cu sessiyasında təsis edilib və 21 fevral 2000-ci ildən dünyada dil və mədəniyyət rəngarəngliyini qoruyub saxlamaq üçün qeyd edilir.

Dil hər bir millətin maddi və mənəvi irsini qoruyan və inkişaf etdirən ən mühüm və ən güclü vasitədir. Hər bir insan öz ana dilini yaxşı bilməli və onu qorumalıdır. Çünki Ana dili insanın mənəvi aləminin zənginləşməsində, dünyagörüşünün genişlənməsində, mükəmməl təhsil almasında, öz soydaşları ilə ünsiyyət qurmasında mühüm rol oynayır. Ana dili millətin özünəməxsusluğunu qorumaqla yanaşı, tərcümə vasitəsilə başqa xalqların mədəni irsi ilə tanış olmağa, onlarla ünsiyyət qurmağa imkan yaradır. Dünyada məhv olmaq təklükəsi ilə üzləşən dillərin qorunması məqsədilə hər il keçirilən Beynəlxalq Ana dili Günü hər kəsə öz doğma dilinin varlığını hiss etmək, onunla qürur duymaq, inkişaf etdirmək hüququ olduğunu bir daha xatırladır. Dil ünsiyyət vasitəsidir, millətin simasını səciyyələndirən amillərdən biri, bəlkə də birincisidir. O, hər hansı bir xalqın varlığının təzahürü, onun milli sərvəti, qan yaddaşıdır. Xalqın taleyi, onun mənliyi, mənəviyyatı və mədəniyyəti olan dil cəmiyyətin təşəkkülü və inkişafı ilə birgə yaranır, tərəqqi edir. Millətin dilinin dövlət statusuna yüksəlməsi isə tarixi hadisə, milli dövlətçilik, tarixin qızıl səhifəsidir. Bu məqam millətin millət olaraq təsdiqidir.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Fevral – Beynəlxalq Qütb Ayısı Günü

Hər il fevralın 27-də dünyada Beynəlxalq Qütb Ayısı Günü (International Polar Bear Day) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunmasının əsas məqsədi ictimaiyyətin onlar haqqında məlumatını artırmaq və bu heyvanların qorunmasının vacibliyini vurğulamaqdır. Həmin gün ənənəvi olaraq təbiətin müdafiəsi ilə məşğul olan ekologiya təşkilatları tərəfindən müxtəlif aksiyalar və maarifləndirici tədbirlər həyata keçirilir.

Qütb ayılarının yoxolma təhlükəsinin əsas səbəblərindən biri olan qütb buzlaqlarının ərinməsidir. Ağ ayıların məhv olmasının daha bir səbəbi ətraf mühiti çirkləndirən neft quyularının işlənməsidir.

Son illərdə əldə olunmuş məlumatlar sübut edir ki, Qütb ayısı təqribən 5 milyon il əvvəl təkamülə başlamışdır. Onun əcdadı qonur ayı olmuşdur. Lakin ağ ayı, qonur ayıdan fərqli olaraq, uzaq Şimalda, dəniz buzları arasında yaşamağa uyğunlaşmışdır.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq
26 Fevral – Xocalı faciəsi, (1992)

Xocalı soyqırımı 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri, Rusiyanın Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı motoatıcı alayının zirehli texnikası və hərbi heyətinin köməkliyi ilə, Xocalı şəhərini işğal edərkən, azərbaycanlılara qarşı törədilmiş kütləvi qırğındır. Bu faciə xalqımıza qarşı dəhşətli soyqırımıdır. Hücumdan əvvəl, yəni fevralın 25-i axşam şəhər toplardan və ağır artileriyadan şiddətli atəşə tutulmuşdur. Nəticədə, fevralın 26-sı səhər saat 5 radələrində Xocalı tam alova bürünmüşdür. Mühasirəyə alınan şəhərdə qalmış təqribən 2500 nəfər xocalılı Ağdam rayonunun mərkəzinə çatmaq ümidi ilə şəhəri tərk etmişdir. Amma bir günün içində yer üzündən silinən şəhəri tərk edən sakinlərdən 613-ü düşmən gülləsinə tuş gələrək qətliamın qurbanı olmuşdur. Bu soyqırım nəticəsində 63-ü uşaq, 106-sı qadın, 70-i qoca və qarı olmaqla, 613 nəfər Xocalı sakini qətlə yetirilmiş, 8 ailə tamamilə məhv edilmiş, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirmişdir. Düşmən gülləsinə tuş gəlib yaralanan 487 nəfərdən 76-sı uşaq olmuşdur. 1275 xocalılı əsir, 150 insan itkin düşmüşdür. Dövlətin və əhalinin əmlakına 1 aprel 1992-ci il tarixinə olan qiymətlərlə 5 mlrd. rubl dəyərində ziyan vurulmuşdur.

1994-cü ildən ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan hökuməti və parlamenti erməni millətçilərinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri cinayətlər, o cümlədən Xocalı soyqırımı haqqında həqiqətləri bütün miqyası və dəhşətləri ilə dünya dövlətlərinə və beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırmaq, bunların soyqırımı siyasəti kimi tanınmasına nail olmaq üçün ardıcıl tədbirlər görmüşdür. Məqsəd Xocalı faciəsinə beynəlxalq hüquqi, siyasi qiymət verilməsinə, onun təşkilatçılarının, ideoloqlarının və icraçılarının dünya ictimaiyyətinin gözündə ifşasına və cəzalandırılmasına nail olmaqdır. Bu, Xocalı müdafiəçilərinin və şəhidlərinin ruhu qarşısında bizim insanlıq və vətəndaşlıq borcumuzdur.

İnternetdə: www.books.google.com

Milli qəhrəmanlar zirvəsi
Torpaq əgər uğrunda ölən varsa, vətəndir!

6 Fevral – Milli qəhrəman Seyidov Mirəsgərin 50 illiyi, (1970-1992)

Mənim üçün hər şeydən əziz mənim xalqımdır, mənim Vətənimdir, mənim torpağımdır.

Heydər Əliyev,
Ümummilli lider

Seyidov Mirəsgər Mirabdulla oğlu 6 fevral 1970-ci ildə Babək rayonunun Qaraxanbəyli kəndində anadan olmuşdur. 1987-ci ldə Naxçıvan şəhər 39 saylı orta məktəbini bitirmişdir. 1988-1990-cı illərdə Sovet Ordusunda hərbi xidmətdə olmuşdur.

Döyüşlərdə iştirakı- "Dənizdən-dənizə böyük Ermənistan" xülyası ilə yaşayan erməni millətçilərinin işğalçılıq siyasəti Naxçıvandan da yan keçmədi. Ermənilərin bu xülyasından narahat qalan Mirəsgər könüllü olaraq Babək rayonunun Yuxarı Buzqov kənd özünümüdafiə batalyonunda vuruşurdu. Cəsur döyüşçü qaynar döyüşlərə girər, erməni yaraqlılarının xeyli canlı qüvvəsini məhv edərdi. Dəfələrlə döyüşçü dostlarını mühasirədən çıxaran Mirəsgər 1992-ci il 14 iyun döyüş meydanında qəhrəmancasına həlak oldu. Subay idi.

Milli Qəhrəman – Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 18 dekabr 1992-ci il tarixli 367 saylı fərmanı ilə Seyidov Mirəsgər Mirabdulla oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür. Naxçıvan şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Oxuduğu 39 saylı məktəb qəhrəmanımızın adını daşıyır. Hal-hazırda Mirəsgər Seyidov adına 15 saylı məktəb onun adını daşıyır.

İnternetdə:əhttp://veten-ugrunda.az/milliqehremanlar/seyidov-mirəsgər-mirabdulla-oğlu

Folklor
3 Fevral – Aşıq Əsəd Rzayevin anadan olmasının 145 illiyi, (1875-1904)

Aşıq olub tərki-vətən olanın
Əzəl başdan pürkamalı gərəkdi.
Oturub durmaqda ədəbin bilə,
Mərifət elmində dolu gərəkdi.

Aşıq Ələsgər

Aşıq Əsəd — ustad aşıq, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Göyçə mahalının Böyük Qaraqoyunlu kəndində doğulmuş aşıq. Atası Koxa Əhməd Rza oğlu Tovuzun Bozalqanlı kəndindən olub. Aşıq Ələsgərin şagirdi olmuşdur. Aşiqanə lirik şeirləri ilə yanaşı, xalqın həyatını tərənnüm edən bir sıra şeirlər də yazmışdır. 1938-ci ildə Moskvada keçirilən Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti ongünlüyünün iştirakçısı olmuş, "Şərəf nişanı" ordeni ilə təltif edilmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Aşıq_Əsəd

İncəsənət

4 Fevral – Bəstəkar, Xalq artisti Polad Bülbüloğlunun 75 illiyi, (1945)

Azərbaycan incəsənətinin bu gün dünya şöhrəti qazanmasında Polad Bülbüloğlunun layiqli payı vardır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev,

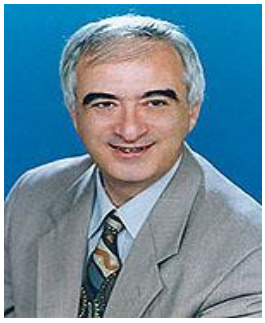

1973-cü ildən Əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan SSR Xalq artisti (1982), Azərbaycanın Rusiyadakı fövqəladə və səlahiyyətli səfiri. Məmmədov Polad Murtuza oğlu 4 fevral 1945-ci ildə Bakıda anadan olmuşdur. Özünə soyad kimi atasının ləqəbini - Bülbül götürmüşdür. 1989-cu ildən Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət naziri, 1994-cü ildən Türksoyun sədri olmuşdur. ADK-nı bitirmişdir (1968, Q. Qarayevin sinfini). Polad geniş yayılmış bir sıra mahnıların müəllifi və onların ifaçısı kimi tanınmışdır. Kino-filmlərə, dram tamaşalarına musiqinin, simfoniya, simfonik poema və s. əsərlərin müəllifidir. Azərbaycanın Rusiyadıkı fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Polad Bülbüloğlu Müqəddəs Knyaz Nevski mükafatına layiq görülüb. Polad Bülbüloğlu Rusiya və Azərbaycan xalqları arasında sülhün, anlaşmanın qorunmasında, dostluq tellərinin möhkəmlənməsindəki xidmətlərinə görə təltif edilib. O, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda apardığı mübarizəni beynəlxalq ictimaiyyətə dürüst təqdim etdiyinə, diplomatiyaya qoyulan təbii məhdudiyyətlərə baxmayaraq verdiyi bəyanatlar və müsahibələrdə ölkəmizin ədalətli mövqeyinin güzəştsiz olduğunu aşıladığına, ictimai düşüncədə mövcud olan anlaşılmazlıq və ziddiyyətlərə, cəmiyyətin hələ hər hansı riskli addıma hazır olmamasına baxmayaraq Dağlıq Qarabağa etdiyi səfərlərdə, münaqişəyə səbəb olmuş tərəfin – ermənilərin düz içərisində Azərbaycanın maraqlarına uyğun apardığı işə, yaratdığı "Məhəbbət və ölüm" baletinin Rusiya Federasiyasının paytaxtı Moskva şəhərində tamaşaya qoyulması ilə böyük mədəniyyətimizə verdiyi samballı töhfəyə, ölkəmizin imici üçün göstərdiyi səylərdə mənəviyyət və vətənpərvərlik nəzər nöqtəsindən çıxış etdiyinə görə Azərbaycanda "2009-cu İlin Adamı" elan edilib.

Filmoqrafiya: Mən mahnı qoşuram (film, 1979), Qorxma, mən səninləyəm (film, 1981), Mənə inanın! (film, 2007), Əmir Teymur (film, 2003), Nəğməkar torpaq (film, 1981), Oxuyur Müslüm Maqomayev (film, 1971), Papaq (film, 2007), Payızın 17 anı (film, 2007), Pəncərədə işıq (film, 1987), Poladın mahnıları (film, 1982), Rəfibəylilər (film, 2009), Sevinc buxtası (film, 1977), Səmt küləyi (film, 1973), Səni axtarıram (film, 1981), Soyuq münasibət (film, 1985), Şəki (film, 1977), Təcili yardım lazımdır (film, 1974), Tikdim ki, izim qala (film, 1997), Toy (film, 2005), Uşaqlığın son gecəsi (film, 1968), Ürək nəğməsi (film, 1989), Ürək... Ürək... (film, 1976), Var olun, qızlar... (film, 1972), Yarımçıq qalmış mahnı (film, 1979), Yol əhvalatı (film, 1980), Zəlimxan dastanı (film, 2007), Zirvəyə gedən yol (film, 1995).

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Polad_Bülbüloğlu

5 Fevral – Xanəndə Əbülhəsənxanın (Azər İqbali) 150 illiyi, (1870-1971)

Əbülhəsən xan Musa xan oğlu 1870-ci ildə Qəzvin vilayətinin Əlvənd kəndində anadan olmuşdu. Mükəmməl mədrəsə təhsili almışdı. Təbrizdə yaşamış, gənc yaşlarından istedadlı və muğamı dərindən bilən sənətkar kimi tanınmışdır. 1905-1911-ci illərdə İran inqilabına qoşulmuş, Səttar xan ona "İqbali Azər" adını vermişdir. Əbülhəsən xan gözəl tembrli, məlahətli, güclü səsə malik xanəndə idi. Onun ifasında "Şur", "Cahargah", "Mahur", "Əbu - əta", xüsusilə, "Segah" muğamları yüksək emosional tərzdə səslənmişdir. Özünəməxsus üslubda ifa etdiyi "Segah" muğamı İranda "Əbülhəsənxan segahı" adı ilə məşhurlaşmışdır. Əbülhəsən xanın səsi 1914-cü ildə Tiflisdə "Qrammofon" şirkəti tərəfindən vala yazılmış, bu şəhərdə konsertləri olmuşdur. Seyid Şuşinski Əbülhəsən xan ilə yaxından dostluq etmiş, onun yaradıcılığından çox bəhrələnmişdir. Əbülhəsən xan vallarından birində "Hümayun" muğamını oxuyaraq, üzərində onu Seyid Şuşinskiyə həsr etdiyini yazdırmışdır.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki İqbali_Azər

14 Fevral – Dirijor, Xalq artisti Nazim Rzayevin 95 illiyi, (1925-1992)

Musiqimizin inkişafında dünya şöhrətli bəstəkarlarımızın rolu xüsusilə vurğulanmalıdır.

Heydər Əliyev,
Ümummilli lider

Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti (1977), Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı, Prof. (1985)

Moskva Dövlət Konservatoriyasını bitirmişdir (skripka sinfi üzrə). Az. Döv. Opera və Balet Teatrının dirijoru (1958-60), Azərbaycan Dövlət Kamera Orkestrinin bədii rəhbəri və baş dirijoru olmuşdur. Rus və xarici ölkə klassiklərinin eləcə də Azərbaycan bəstəkarlarının balet və simfonik əsərlərinə dirijorluq etmişdir. Üzeyir Hacıbəyovun bir neçə əsərinə dirijorluq etmişdir. 1984-85 illər teatr mövsümündə Ankara Dövlət Opera və Balet Teatrında "Arşın mal alan" musiqili komediyasının quruluşçu dirijoru olmuşdur. "Nazim Rzayev Dövlət Kamera Orkestrinin yarandığı gündən 1992-ci ilədək bu kollektivin baş dirijoru olub. 1974-cü ildə "Nəsimi" əsərinə verdiyi vokal-xoreoqrafik quruluşa görə SSRİ Dövlət Mükafatına layiq görülüb.

Filmoqrafiya: Arşın mal alan (film, 1965), Bizim Cəbiş müəllim (film, 1969), Dvorjakın melodiyası (film, 1979), Əmək və qızılgül (film, 1962), Gilas ağacı (film, 1972), İntibah (film, 1972), Qaraca qız (film, 1966)(film, kinoalmanax), Qəzəlxan (film, 1991), Qızıl qaz (film, 1972), Mən ki gözəl deyildim (film, 1968), Mücrü (film, 1973), Torpaq. Dəniz. Od. Səma (film, 1967), Yaşamaq gözəldir, qardaşım! (film).

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Nazim_Rzayev

Yubilyar yazıçı və şairlər

11 Fevral – Ədəbiyyatşünas Əziz Mirəhmədovun 100 illiyi, (1920-2002)

Özündən sonrakı nəsil üçün böyük ədəbi-nəzəri irs, təqdiqatçılıq səriştəsi, silinməz izlər qoyan Əziz müəllim cild-cild sanballı əsərləri ilə ədəbiyyatşünaslıq elmimizdə özünə əbədi heykəl ucaltmışdır.

Filologiya elmlər namizədi Nəcəf Nəcəfov

Əziz Mirəhmədov – Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi (1982), filologiya elmləri doktoru (1976), Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü (1980).

Əziz Mirfeyzulla oğlu Mirəhmədov 1920-ci il fevralın 11-də Bakı şəhərində doğulmuşdur. Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. 1943-1948-ci illərdə ADU-nun Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasında baş müəllim vəzifəsini tutur. "Cəlil Məmmədquluzadə və XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan mətbuatının inkişaf mərhələləri" mövzusunda dissertasiyasını müdafiə edib elmlər doktoru adını alır, 1980-ci ildə AMEA-nın müxbir üzvü seçilir. Azərbaycan ədəbiyyatının bir sıra açılmamış səhifələri Əziz müəllimin qismətinə düşmüşdü. O, "Molla Nəsrəddin" jurnalının 25 illik nömrələrinin transliterasiyası, 12 cilddə çapa hazırlanması və birinci cildin nəşr edilməsi işini də başa çatdırmışdı. Bütün fəaliyyəti boyu çox məhsuldar işləyən Əziz Mirəhmədov 18 kitabın, 500-dən artıq elmi məqalənin müəllifidir. **Onun "M.F.Axundov" (1953), "Abdulla Şaiq" (1956), "Sabir" (1958), "Məhəmməd Hadi" (1962 və 1981), "Azərbaycan Molla Nəsrəddini" (1980), "Yazılar, talelər, əsərlər" (1978), "Satirik gülüşün qüdrəti" (1981), "Ağlar güləyən" (1989) monoqrafiyaları, "XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatında satiranın inkişafına dair" , "Zakir və XIX əsr Azərbaycan satirası", "XX əsrin əvvəllərində ədəbi hərəkat: tənqidi realizm", "Ədəbiyyatşünaslıq ensiklopediyası terminləri lüğəti" (1998) və s.** sanballı məqalələri ədəbiyyat tarixinin öyrənilməsində ən etibarlı mənbələrdəndir. Hələ 40-cı illərdə gənc Əziz iki cildlik "Müxtəsər Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi"nin (1943-1944) hazırlanmasında yaxından iştirak edərək ilkin təcrübə qazanmış, sonrakı illərdə isə püxtələşmiş alim kimi üçcildlik "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi"nin (1958-1960) əsas müəlliflərindən biri olmuşdur. O, nəşri planlaşdırılmış yeddicildlik "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi"nin də aparıcı müəlliflərindən biri idi. Yorulmaz tədqiqatçının böyük zəhməti bahasına müxtəlif illərdə Cəlil Məmmədquluzadənin əsərlərinin ikicildliyi (1951-1954), üçcildliyi (1966-1967) və altıcildliyi (1981-1985) çapa hazırlanıb nəşr edilmiş, onun tərəfindən hər nəşrə müqəddimə, izah və şərhlər yazılmışdır.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/ Əziz_Mirəhmədov

11 Fevral – Yazıçı Samir Kazımoğlunun 70 illiyi, (1950-1999)

Yazıçı, jurnalist Samir Kazımoğlu (Tağızadə), 1950-ci il fevral ayının 11-də Tovuz rayon Bayramlı kəndində anadan olmuşdur. 1978-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin məzunu olmuşdur. 1978-79-cu illərdə "Ulduz" jurnalında Şöbə müdiri işləmişdir. Samir Kazımoğlu "Ağrı", "Vəfa Günü", "Kəşf", "Dözüm", "Əsrik" və s. kimi tanınmış roman və hekayələrin müəllifidir. Ankara Universitetinin dəvəti ilə Türkiyəyə gedən Prof. Dr. Samir Kazımoğlu Dil və Tarix Coğrafiya fakültəsində Müasir Türk ləhcələri müəllimi olaraq işləmişdir. Onun Türk ləhcələrində, rus, ingilis, alman dillərində yayımlanmış elmi işləri Avstriyanin Franz Yozev adına Grast Universitetinin, Türk-Azərbaycan Dostluq Dərnəyinin, Çavuşistan Özrek Cumhuriyeti Yazıcılar Birliyinin mükafatlarına layiq görülmüşdür. Samir Kazımoğlu 3 sentyabr 1999-cu ildə vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Unudulmaz görüşlər" (1977), "Dözüm" (1986), "Rus və Avropa mətbuatı M. F. Axundov haqqında" (1987), "Vəfa günü" (1988), "Ağrı" (1990), "Mirzə Fətəli Axundov və Avropa" (1991), "Türk topluluqları ədəbiyyatı" (1994), "Qətl, Ankara" (1994) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 772.

14 Fevral – Yazıçı, publisist İntiqam Mehdizadənin 75 illiyi, (1945)

Mehdizadə İntiqam Alı oğlu – nasir, publisist, 1988 - ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Jurnalistlər birliyinin üzvüdür. (1988)

Mehdizadə İntiqam Alı oğlu 1945-ci il fevralın 14-də Azərbaycanın İsmayıllı şəhərində anadan olmuşdur. Əmək fəaliyyətinə "Neft Daşları"nda fəhlə kimi başlamışdır (1963). ADU-nun filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1964-1968) ADU-nun jurnalistika fakültəsində müəllim işləmişdir. İlk mənsur şeiri 1966-cı ildə "Jurnalist" qəzetində çıxmışdır. 1970-ci ildə dövri mətbuatda povest və hekayələrlə müntəzəm çıxış etmişdir. Radio dinləyiciləri tərəfindən rəğbətlə qarşılanan "Bulaq", "Sorğular – cavablar", "İncəsənət salonu", "Səslər muzeyi", "Maraqlı müsahibələr" verlişlərinin hazırlanmasında ciddi fəaliyyət göstərmişdir. 2007-ci ildə "Ən yaxşı jurnalist işi" müsabiqəsində birinci yeri tutmuşdur. "Həsən bəy Zərdabi", "Qızıl qələm", "Dan ulduzu" media mükafatlarının laureatıdır.
Əsərləri: "Təsəlli" (1980), "Hərənin öz dünyası" (1983), "Bulaq" (1984), "Novruz töhfələri" (1989), "Maraqlı qoca dağlar" (2003), "Karvanın sarvanı" (2008) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 436.

15 Fevral – Şair Əhməd Qəşəmoğlunun 70 illiyi, (1950)

Məmmədov Əhməd Qəşəmoğlu 1950-ci ilin 15 fevralında Naxçıvan MR Babək rayonun Vayxır kəndində anadan olmuşdur. 1972–ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin Mexanika riyaziyyat fakültəsini əla qiymətlərlə bitirmiş və Azərbaycan EA-nın Kibernetika İnstitutunda fəaliyyətə başlamışdır. İqtisad elmləri namizədidir. Yunesko–nun Beynəlxalq Kadrlar Akademiyasının fəlsəfə doktorudur. Sovet Sosioloqlar Assosiasiyasının İdarə heyətinin üzvü olmuşdur."Vurğun külək" adlı ilk şeirlər kitabı 1981-ci ildə "Gənclik" nəşriyyatında çap olunmuşdur. Ə. Qəşəmoğlu 1980-ci ildə Tuva MSSR-in paytaxtı Qızıl şəhərində keçirilən "Gənc yazıçıların Ümumittifaq Toplantısı"nda lauerat olmuşdur. Buna görə də onun "Vlyublennıy veter" kitabı Moskvada "Molodaya qvardiya" nəşriyyatında çap olunmuşdur. SSRİ Yazıçılar İttifaqının üzvü olmuşdur. O, eyni zamanda ardıcıl olaraq publisitika ilə də məşğul olur. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür. Şeir və publisistik yazıları ondan artıq xarici ölkələrdə müxtəlif dillərdə çap olunmuşdur. Əhməd Qəşəmoğlu SSRİ-də riyaziyyatın sosiologiyaya tətbiqi sahəsində fəaliyyətə başlayan ilk mütəxəssislərdən biridir. "Azərbaycan - Hollandiya dostluq cəmiyyəti"nin, "Tərəqqi və Demokratiya" ictimai birliyinin rəhbəridir. "Rəsul Rza" adına Beynəlxalq ədəbi mükafatın laureatıdır. 1974-cü ildən başlayaraq Azərbaycanda eprik sosiologiyanın əsasını qoymuşdur. 1980-ci ildə Azərbaycan Komsomolu MK-da, 1987-ci ildə Azərbaycan EA-da, 1992-ci ildə Qərb Universitetində sosiologiya sahəsində ciddi Elmi Mərkəzlər yaratmışdır. 1990-cı ildə Azərbaycanda ilk müstəqil "Sosioloji Araşdırmalar Mərkəzi" yaratmışdır. Rəhbərlik etdiyi "El-oba" Sosioloji Araşdırmalar Mərkəzi 1994-cü ilə qədər Respublikada olduqca ciddi fəaliyyət göstərmişdir. 1992-ci ilin oktyabrında Azərbaycan Parlamenti yanında "Humanitar tədqiqatlar və Proqnozlaşdırma Mərkəzi"nin rəhbəri seçilmişdir. Mərkəz 1997-ci ildə ləğv edilmişdir. ABŞ-da, İrlandiyada, İsveçdə, Misirdə, Türkiyədə və s. ölkələrdə keçirilən 10-dan artıq beynəlxalq toplantıların iştirakçısı olmuşdur. 350-yə qədər sosioloji araşdırmanın aparılmasına rəhbərlik etmişdir. 20-yə qədər fəaliyyət proqramının yaradıcısıdır. 300-ə qədər elmi, publisistik məqalənin, 5 şeir, 5 elmi kitabın müəllifidir.

Əsərləri: "Vurğun külək" (1982), "Dünya çağırır məni" (1988), "Dünyadan keçirəm indi" (1997), "Sosial idarəetmənin fəlsəfi və sosioloji problemləri" (2008) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 225.

18 Fevral – Tərcüməçi, publisist Hacı Hacıyevin 95 illiyi, (1925-2008)

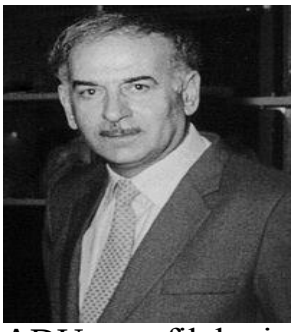

Hacıyev Hacı Əliheydər oğlu — tərcüməçi, publisist, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin sədri (1989-2006), Azərbaycanın əməkdar jurnalisti (1985).

Hacı Hacıyev 1925-ci il fevralın 18-də Bakı şəhərində kommersant ailəsində anadan olmuşdur. Burada şəhər məktəbində orta təhsilini başa vurmuşdur (1943). Bakıda emal sexində hesablayıcı işləmişdir (1942). Tərxis olunandan sonra ADU-nun filalogiya fakültəsində qiyabi təhsil almışdır (1950-1957). "Azərbaycan gəncləri" qəzetində ədəbi işçi, şöbə müdiri (1950-1953), Azərbaycan radiosunda məsul redaktor və baş redaktor (1953-1959), Azərbaycan Uşaq və Gənclər Ədəbiyyatı nəşriyyatında redaktor (1959-1961), "Ekran" Yaradıcılıq Birliyinin sədri (1968-1970), Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının orqanı olan "Müxbir" jurnalında baş redaktor (1970-1974) vəzifələrində çalışmışdır. Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqı İdarə Heyətinin katibi (1974-1989) seçilmişdir. Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin sədri olmuşdur (1989-2006). 2006-cı ildən qurumun fəxri sədri seçilib. Ədəbi yaradıcılığında bədii tərcümə və publisistika xüsusi yer tutur. Dünya ədəbiyyatından Azərbaycan dilinə çevirdiyi əsərləri vaxtaşırı nəşr etdirmiş, rəğbətlə qarşılanmışdır. A.Çexovun "Gecikmiş güllər" povesti, Misir ədiblərinin hekayələri onun tərcüməsində ayrı-ayrı kitablarda nəşr olunmuşdur. M.Qorkidən Azərbaycan dilinə çevirdiyi "Qoca" pyesi mavi ekranda və efirdə verilmişdir. Türkiyənin "Yeni forum" və "Tanıtım" jurnallarında, eləcə də bir sıra xarici mətbuatda siyasi publisistik məqalələri dərc edilmişdir. Türkiyənin Kayseri şəhərində Ümumdünya Azərbaycan konqresində (1990), Bodrumda "Türk millətlərinin siyasi və iqtisadi gələcəyi" simpoziumunda (1991) Azərbaycanda milli istiqlal hərəkatı və siyasi vəziyyət probleminə dair məruzə ilə çıxış etmişdir. Hacı Hacıyevin təşəbbüsü ilə Həsən bəy Zərdabi mükafatı təsis olunub. 23 fevral 2008-ci ildə vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Hekayələr" (1961), "İstiqlalın əzablı yolu : Azərbaycan Demokratik Respublikası tarixinin bəzi səhifələri"(1991), "Xatirələr və ya Çəmbərəkənddən başlayan həyat" (2005).

Tərcümələri: Yan V. "Çingiz xan" (1960), Heminquey E. "Əlvida, silah" (1961), Məmmeri M. "Ədalət yuxuda ikən" (1963), "Karnaval : Polşa hekayələri və novellaları" (1973), Antonov S. "Cırılmış manat : povestlər" (1971),Tiaqu M. "Sabahacan, yoldaşlar!" (1983), Heminquey E. "Əcəl zəngi" (1986), Rıbakov A. "Arbat övladları" (1989).

Filmoqrafiya: Mənim Mingəçevirim (film, 1967), Üçüncü simfoniya (film, 1968), Bu, Səttar Bəhlulzadədir (film, 1969), Axtarış həvəsi (film, 1970).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.səh 344.

20 Fevral – Yazıçı, nasir, publisist Aydın Ağazadənin 65 illiyi, (1955)

“Qızıl qələm” və “Araz” ali ədəbi mükafatları laureatıdır.

Aydın Ağazadənin 1955-ci il fevralın 20 - də İçərişəhərdə anadan olub. M.Əliyev adına Dövlət İncəsənət İnstitutunun teatrşünaslıq və Bakı Dövlət Universitetinin hüquq fakültələrini bitirib. 1976-90-cı illərdə Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. 1990-93-cü illərdə “Ədalət” qəzetinin şöbə müdiri, baş redaktorun birinci müavini olub. 1993-2001-ci illərdə Milli Məclisin orqanı olan “Azərbaycan” qəzetində hüquq-mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri işləyib. 1995-97-ci illərdə Azərbaycan Hüquqşünaslar Birliyinin orqanı olan “Hüquqşünas” qəzetinin baş redaktoru kimi ölkədə aparılan demokratik-hüquqi islahatlar barədə silsilə yazılarla çıxış edib. 2001-ci ildən 2007-ci ilədək Ədliyyə Nazirliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri olub, indi sözügedən nazirliyin insan hüquqları və ictimaiyyətlə əlaqələr idarəsinin informasiya şöbəsinin rəisidir. “Həsən Əliyev-hakim və insan”, “Cəllad aman istəyir”, “Əbədi Selcan” və “Sabun köpüyü” kitablarının, “Sonuncu şahid” ssenarisi əsasında çəkilmiş eyniadlı dörd seriyalı televiziya filminin müəllifidir.

Əsərləri: “Həsən Əliyev – hakim və insan” (1997), “Cəllad aman istəyir” (2001), “Əbədi Selcan” (2005), “Sabun köpüyü” (2009) və s.

İnternetdə: http://www.anl.az/down/meqaleAydın_Ağazadə

Mart

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 Mart – Azərbaycan Respublikasının BMT-nin Üzvlüyünə Qəbul Olunduğu Gün, (1992)
2 Mart – Ümumdünya Ucadan Oxu Günü
3 Mart – Ümumdünya Yazıçı Günü, (1921)
3 Mart – Ümumdünya Vəhşi Təbiət Günü, (1973)
5 Mart – Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü, (2005)
8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü, (1910)
9 Mart – Barbi Gəlinciyinin Yaranma Günü
10 Mart – Milli Teatr Günü, (1873)
12 Mart – Daxili Qoşunlar Günü, (1995)
14 Mart – Ümumdünya Yuxu Günü, (2008)
20-25 Mart – Novruz bayramı
20 Mart – Beynəlxalq Xoşbəxtlik Günü, (2012)
21 Mart – Beynəlxalq Meşə Günü, (2013)
21 Mart – Beynəlxalq Poeziya Günü, (1999)
21 Mart – İrqi Ayrı-Seçkiliyin Ləğv Olunması Uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü, (1966)
21 Mart – Beynəlxalq Kuklaçı Günü, (2000)
22 Mart – Ümumdünya Su Ehtiyatları Günü, (1992)
23 Mart – Ümumdünya Meteorologiya Günü, (1950)
25 Mart – "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adının təsis edildiyi gün, (1992)
27 Mart – Beynəlxalq Teatr Günü, (1962)
31 Mart – Yer Saatı Günü

Bu tarixi unutmayaq

31 Mart – Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü, (1918)

Xalqımızın qəhrəman oğulları

Hərbi xadim Əliağa Şıxlinskinin 155 illiyi, (03.03.1865-18.08.1943)

İncəsənət

Aktyor Əhməd Qəmərlinskinin 140 illiyi, (09.03.1880 - 09.03.1952)
Xalq artisti Canəli Əkbərovun 80 illiyi, (10.03.1940)
Baletmeyster Qəmər Almaszadənin 105 illiyi, (10.03.1915-07.04.2006)
Xalq artisti Bəşir Səfəroğlunun 95 illiyi, (11.03.1925-23.03.1969)
Bəstəkar, cazmen Vaqif Mustafazadənin 80 illiyi, (16.03.1940-16.12.1979)

Xalq artisti Zəroş Həmzəyevanın 95 illiyi, (22.03.1925-2004)
Bəstəkar Əşrəf Abbasovun 100 illiyi, (23.03.1920-1992)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair Dilsuz Mustafayevin 75 illiyi, (01.03.1945)
Şair Balayar Sadiqin 55 illiyi, (01.03.1965)
Yazıçı, tərcüməçi Zeydulla Ağayevin 75 illiyi, (02.03.1945-2014)
Şair İsmayıl Cəfərpurun 95 illiyi, (05.03.1925-18.02.1977)
Ədəbiyyatşünas Yəhya Seyidovun 100 illiyi, (06.03.1920-04.12.1980)
Şair Cümşüd İsgəndərin 65 illiyi, (08.03.1955)
Yazıçı Mənzər Eynullayevanın 70 illiyi, (08.03.1950)
Ədəbiyyatşünas Arif Hacıyevin 85 illiyi, (13.03.1935-15.04.2000)
Nasir, dramaturq Ağalar İdrisoğlunun 70 illiyi, (16.03.1950)
Yazıçı Mikayıl Rzaquluzadənin 115 illiyi, (17.03.1905-10.11.1984)
Yazıçı Davud Ordubadlının 90 illiyi, (20.03.1930)
Ədəbiyyatşünas Əkbər Ağayevin 105 illiyi, (21.03.1915-02.03.1989)
Yazıçı Hacıbaba Nəzərlinin 125 illiyi, (22.03.1895-1938)
Xalq yazıçısı Süleyman Rəhimovun 120 illiyi, (22.03.1900-1983)
Şair İsmayıl Soltanın 110 illiyi, (22.03.1910-23.01.1963)

Mart

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 Mart – Azərbaycan Respublikasının BMT Üzvlüyünə Qəbul Olunduğu Gün, (1992)

Azərbaycan Respublikası dünya birliyi ilə tam hüquqlu inteqrasiyaya istiqamət götürmüşdür və bunun üçün bütün imkanlara malikdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Mühüm geosiyasi məkanda yerləşən Azərbaycan Respublikasının 1991-ci il oktyabrın 18-də öz dövlət müstəqilliyini bəyan etməsi milli dövlətçilik prinsiplərinə uyğun yeni xarici siyasət kursunun formalaşdırılması və həyata keçirilməsini ən vacib məsələ kimi ön plana çəkdi. Qısa müddət ərzində dünyanın bir sıra dövlətləri tərəfindən rəsmi surətdə tanınmış Azərbaycan Respublikası 1992-ci il martın 2-də BMT-nin üzvlüyünə qəbul edildi. Bu dövrdə yeni formalaşmağa başlayan Azərbaycanın müstəqil xarici siyasəti, ilk növbədə, ölkənin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin tezliklə bərpa edilməsi, qonşu dövlətlərlə mehriban və qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, yeni dünya nizamı çərçivəsində regional və qlobal proseslərdə ölkənin fəal iştirakının təmin edilməsi, regionda sabitliyin və təhlükəsizliyin gücləndirilməsi, Avropa və Trans-Atlantik strukturlarına inteqrasiya məsələlərinə və s. yönəldilmişdi. Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra dövlətçiliyini inkişaf etdirərək möhkəmləndirmək üçün tarixi fürsət əldə etmiş oldu. Belə bir şəraitdə milli dövlətçilik prinsiplərinə uyğun olaraq yeni xarici siyasət kursunun formalaşdırılması və həyata keçirilməsi ən vacib məsələ kimi qarşıda dururdu. Əsas prioritet istiqamət isə hərbi işğal, etnik təmizləmə, bir milyona yaxın azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünün hüquqlarının kobudcasına pozulması, ölkənin böyük bir hissəsində tarixi və mədəni irsimizin ermənilər tərəfindən dağıdılması faktlarını özündə cəmləşdirən Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü ölkənin təhlükəsizlik mühitinin əsas təyinedici amili oldu və bu da, öz növbəsində, Azərbaycanın təhlükəsizlik və xarici siyasətinin formalaşdırılmasında əsas rol oynadı.

İnternetdə: www.books.google.com

2 Mart – Ümumdünya Ucadan Oxu Günü

Ümumdünya Ucadan Oxu Günü Söz, Kitab, Mütaliə bayramıdır. Bu gün LitWorld şirkətinin təşəbbüsü ilə hər il mart ayının birinci həftəsinin çərşənbə günü qeyd olunur. Bu günü qeyd etmənin məqsədi mütaliəni ətraf dünya ilə qarşılıqlı təsir üsulu və öz emosiyalarını başqa insanlara səslənən söz vasitəsilə çatdırmaq imkanı kimi göstərməkdir. Bu aksiyada iştirak etməklə, insanlar dünyadakı bütün uşaqların savad alması hüququnu dəstəkləyirlər.

Son illər Ümumdünya Ucadan Oxu Günü 80-dən çox ölkədə, bir milyondan çox insan tərəfindən qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

3 Mart – Ümumdünya Yazıçı Günü, (1921)

Maraqlı tarixi olan bu bayram 1921-ci ildən PEN klub tərəfindən (bu ad ingiliscə üç sözün poets (şair), essayists (oçerkçi) və nvelists (novella, roman müəllifi) – ilk hərflərindən yaranan qısaltmadır) qeyd olunmağa başlayıb. PEN klubun ilk beynəlxalq konqresi isə 1923-cü ildə Londonda keçirilib. 1986-cı il yanvarın 12-dən 18-dək PEN klubun sayca 48-ci beynəlxalq konqresi baş tutub. Məhz həmin tədbirin iştirakçıları mart ayının 3-nü "Yazıçı"nın "Ümumdünya Sülh Günü" elan edilməsi barədə qərar qəbul ediblər. Həmin vaxtadək artıq dünyanın yüzdən çox ölkəsində PEN mərkəzləri fəaliyyət göstərirdi. Bir sıra ölkələrdə bu bayram sadəcə "Yazıçı Günü" adlanır və bir növ daha çox fərqlənmiş ədibləri təbrik etmək və mükafatlandırmaq üçün münasib gün kimi qeyd olunur.

Bayramı keçirməkdə məqsəd "Dördüncü hakimiyyət"in – demokratik mətbuatın mənfi aspektlərinə qarşı çıxmağa, yalan yazılara, məqsədli təhriflərə, faktların bilərəkdən saxtalaşdırılmasına, yaxud siyasi, qrup və şəxsi maraqlar naminə gerçəyin vicdansızcasına yozulmasına yol verməməyə çağıran peşə bayramıdır. Qeyd edək ki, eyniadlı təşkilat – PEN klub bizim ölkəmizdə də yaradılıb. Üzvləri də kifayət qədər tanınmış adamlardır. Bu təşkilat ölkəmizdə 2011- ci ildə yaradılıb və prezidenti postuna yazıçı Çingiz Abdullayev seçilib. Bütün dünyada fəaliyyət göstərən PEN klubun məqsəd və vəzifələri bizdə də hədəf götürülüb. Ölkəmizdə PEN klubun digər məqsədi Azərbaycan yazıçılarını dünya ölkələrində tanıtmaqdır. Bu da təbii ki, tərcümə vasitəsilə mümkündür. Klubun üzvləri ən istedadlı, görkəmli və fəal yazıçılardır.

İnternetdə: www.books.google.com

3 Mart – Ümumdünya Vəhşi Təbiət Günü, (1973)

20 dekabr 2013-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyası vəhşi flora və fauna məsələləri ilə bağlı geniş ictimaiyyətin məlumatlılığını artırmaq məqsədi ilə martın üçünü Vəhşi Təbiət Günü (World Wildlife Day) elan etmişdir (A/RES/68/205 saylı qətnamə ilə). Həmin il təbii müxtəlifliyin qorunması sahəsində digər bir mühüm sənədin qəbul edilməsinin 40 illiyi qeyd olunmuşdur. Həmin sənəd "Məhv olmaq təhlükəsi qarşısında qalan vəhşi fauna və flora növlərinin beynəlxalq ticarəti haqqında" Konvensiya adlanırdı. Sənəd 3 mart 1973-cü ildə qəbul olunmuşdur.

Bu bayramın BMT-də qəbulundan öncə 2013-cü ilin yazında Tailandda keçirilən SİTES Tərəfdarları Konfransı iştirakçılarının bu haqda təşəbbüsü olmuşdur. Məhz bu konfransda martın 3-nü Vəhşi Təbiət Günü kimi qeyd etmək təklif olunmuşdur. Konfrans iştirakçıları bu təkliflə bağlı BMT-yə müraciət etmişlər. 180 ölkə Konvensiyaya qoşulmuşdur. Bu bayramın yaranması Yer üzündəki bioloji müxtəlifliyin mühafizəsinin zəruriliyini göstərir.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Mart – Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü, (2005)

İdman, bədən tərbiyəsi xalqın sağlamlığı ilə bağlı olan mühüm sosial sahədir. Azərbaycan bayrağı dünyada, demək olar ki, iki dəfə qaldırılır. Bu, bir Azərbaycanın dövlət başçısı hər hansı ölkəyə gələrkən və bir də idmançılarımız beynəlxalq yarışlarda çempion adını qazanarkən baş verir. Azərbaycan himni səslənir, dövlət bayrağı qaldırılır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu tarix Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin "Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü"nün təsis edilməsi haqqında 4 mart 2005-ci il tarixli Sərəncamına əsasən qeyd olunur. Ölkəmizdə idmanın inkişafı isə ildən-ilə geniş vüsət alır. Azərbaycanda Bədən Tərbiyəsi və İdman Gününün martın 5-də qeyd olunması təsadüfi deyil. Məhz 1995-ci il martın 5-də ulu öndər Heydər Əliyev Bakı İdman Sarayında dünya və Avropa çempionatlarının qalibləri və mükafatçıları ilə görüşüb, İdman Fondunu təsis edib, bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafında yeni strategiyanın təməlini qoyub. Prezident İlham Əliyevin 1997-ci ildə Milli Olimpiya Komitəsinin rəhbər seçilməsindən sonra ölkəmizdə idmana, bədən tərbiyəsinə diqqət daha da artdı. İdmanın maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, idmançıların peşəkar səviyyədə hazırlanmasına göstərilən qayğı isə tezliklə öz müsbət nəticəsini verdi. 2008-ci ilin avqustunda Pekində keçirilən Olimpiya oyunlarında Azərbaycan idmançılarının qazandığı qələbəni xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Bu yarışlarda Azərbaycan idmançıları 7 medal qazandı və dünyanın iki yüzdən çox ölkəsi arasında 38-ci yeri tutdu. Olimpiya oyunlarında qazanılan bu qələbə də, heç şübhəsiz, dövlətin idmana münasibətinin nəticəsi idi. Azərbaycan idmançılarının müxtəlif səviyyəli beynəlxalq yarışlarda beş mindən artıq medala layiq görülməsi, Olimpiya oyunlarında qazanılan 4 qızıl, 3 gümüş və 9 bürünc medal böyük tarixi nailiyyətdir.

Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, Azərbaycanın Birinci xanımı, Azərbaycan Gimnastika Federasiyasının Prezidenti, millət vəkili Mehriban xanım Əliyevanın ölkəmizdə idmana qayğısı da bu sahənin inkişafına böyük töhfələr verir və Azərbaycan idmanı əsl yüksəliş dövrünü yaşayır.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə idmanın və bədən tərbiyəsinin inkişafı sahəsində ardıcıl olaraq görülən tədbirlər Azərbaycanı həm də idman dövləti kimi tanıdır. "Sağlam bədəndə sağlam ruh olar" pirinsipinə söykənərək demək olar ki, Azərbaycan həm də sağlam gəncliyi və sağlam gələcəyi olan bir dövlətdir.

İnternetdə: www.books.google.com

8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü, (1910)

Qədim zamanlardan bəri Vətənə və torpağa sədaqəti ilə seçilən qadınlarımız milli məfkurəyə sadiq qalaraq bu gün də suveren Azərbaycan Respublikasının güclənməsi naminə töhfələr verirlər. Onlara xas olan işgüzarlıq, müdriklik, yüksək daxili mədəniyyət və xalqımızın yüzillər boyu təşəkkül tapmış zəngin milli-mənəvi sərvətlərinə sədaqət müasir Azərbaycan qadınının ictimai həyatımızda mövqeyini və simasını müəyyən edir.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Qadınların kişilərlə bərabərhüquqlu olmaq uğrunda apardığı mübarizə başlanğıc kimi 8 mart 1857-ci ildə ABŞ-ın Nyu-York şəhərində, geyim sektorunda çalışan yüzlərlə qadının aşağı maaşa, uzun çalışma saatlarına, eyni zamanda pis iş şəraitinə etiraz olaraq tətil etməsi qəbul edilir. 1908-ci ildə Nyu-Yorkda 15000 qadın, daha qısa çalışma saatı, daha yaxşı gəlir və səsvermə hüququ üçün nümayiş keçirdi. Nümayişdə ilk dəfə olaraq dekret icazəsi istəyən qadınların şüarı "Çörək və Gül" idi. Çörək həyat eşqini, qarın toxluğunu, gül isə daha yaxşı həyat tərzini ifadə edirdi. 1909-cu ildə isə Avropadaki qadınlar fevral ayının son bazar gününü (fevralın 28-ni) ilk qadın günü olaraq qeyd etmişlər. 1910-cu ildə (1857-ci il hadisələrdən 52 il sonra) Danimarkanın Kopenhagen şəhərində keçirilən Qadın Sosialist İnternasionalının qurultayında Klara Setkin adlı bir alman sosialist qadını 1857-ci ilin 8 martında Nyu-Yorkda başlayan mübarizənin, qadın hüquqlarının genişləndirilməsi və qadın həmrəyliyinin simvolu olaraq, Amerikada 8 martda yandırılaraq öldürülən 129 qadın işçinin xatirəsinə hər il 8 mart gününü Beynəlxalq Qadınlar Günü olmasını təklif etdi və bu təklifi qəbul edildi. Məhz qadınların kütləvi şəkildə savadlanması, müəyyən hüquqlara malik olması həmin dövrə təsadüf edir. Bəlkə də, buna görədir ki, 8 Mart digər sosializm mənşəli bayramlardan fərqli olaraq, artıq müstəqillik qazanmış keçmiş SSRİ respublikalarının təqvimindən bu günə qədər silinməyib. 1998-ci ildə Azərbaycanda Ailə, Uşaq və Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılıb. Azərbaycan həm də Avropa Şurasının qadınlarla bağlı bürosunda təmsil olunur, BMT-nin qadın məsələləri üzrə komissiyasının tam hüquqlu üzvüdür. 1995-ci ildə isə Azərbaycan rəsmi şəkildə qadınlara qarşı münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması haqqında beynəlxalq konvensiyaya qoşulub. Hər il bayram günü ərəfəsində dövlət başçısı 8 mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarına təbrik ünvanlayır, onların bir qrupuna fəxri adlar verir, digər bir qrupu isə orden və ya medallarla təltif edir.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Mart – Barbi Gəlinciyinin Yaranması Günü

Dünyada ən məşhur olan gəlincik Barbinin anası və onun əsas yaradıcısı Rut Hendler hesab olunurdu. Rut Elliot düşündü və qərara gəldi ki, nəyə görə istifadə etdikləri ağac parçalarının qırıntılarını atsınlar? Çünki belə qırıntılardan da gəlir əldə etmək olardı. Rut irəli bir təklif sürdü və bildirdi ki, həmin ağac parçalarından gəlinciklər üçün mebel hazırlansın. 1956-cı ildə Rut Hendler İsveçrəyə istirahət məqsədi ilə getmişdi. Orada o, çox qəribə bir gəlincik gördü və hamı bu gəlinciyi Lilli adlandırırdı. Bu gəlincik özündən çox əmin görünürdü, həmçinin açıq sarı rəngində saçları və çox gözəl formada olan paltarları var idi. Rut bu gəlinciyə baxdıqdan sonra özlüyündə düşündü ki, bəlkə də artıq uşaqlar "ana – qız" formasında evcik qurub oynamaqdan beziblər. Rut buna əsasən uşaqlar üçün tamamilə böyüklərin həyatına bənzər bir yeni gəlincik yaratmaq qərarına gəldi. Bu düşüncələr içində yanan Rut Lilli gəlinciyinin bütün səlahiyyətlərini öz əli altına aldı və tamamilə yeni texnika ilə işləməyə başladı. İş prosesində onun yoldaşının firması Mattelin çox saylı mühəndisləri və rəssamları da iştirak edirdi. Rut Lilli gəlinciyini bütün hissələrinə qədər ən gözəl formaya salmaq istəyirdi. Barbini yaradaraq Rut sosial sorğu keçirdi. Bütün qız uşaqları bir ağızdan məhz belə gəlincik istədiklərini bildirdilər. Nəticədə Rut uşaqların sözünə qulaq asmaq qərarına gəldi, çünki "uşaqlar həmişə sözün düzünü deyirlər". Barbi üçün ilk paltarlar tanınmış modelyer olan Jivanşi və Dioradan sifariş edilmişdi. 1958-ci ildə Hendler rəsmi yollarla bu gəlinciyin bütün patentlərini öz üzərinə aldı. Gəlincik bütün dünyada hazırlanmış heç bir oyuncağa bənzəmirdi. Gəlincik hazırlayan şəxslərin qızının adı olan Barbaranın şərəfinə Barbi adlandırıldı və beləcə Barbi dünyaya gəldi. Hazırda bu gəlinciklər dünyanın 150 müxtəlif ölkəsində bir dənəsi 25-70 dollara satılır. Tədqiqatçıların fikrincə, dünyada daha çox tələbat yaradan 20 mal içərisində bu gəlincik də yer alır. Hazırda amerikan ailələrin çoxunun evində ən azı 10 ədəd Barbi gəlinciyinə rast gəlmək mümkündür. Bu vəziyyət İtaliya, Fransa ailələrində də belədir, üstəlik İngiltərədə bu say orta hesaba görə 5 gəlincikdən ibarətdir. Havay adalarında Barbi muzeyi yaradılmışdır. İngilətərədə Mançester adını daşıyan qəsəbədə "Barbisayağı" adını daşıyan evlərdən ibarət olan küçə hazırlanmışdır. Hazırda bütün dünya Mattel kompaniyasını Disney kimi nəhəng formada tanıyır. Mattek firması ekskuliziv icazəyə sahibdir, yəni öz oyuncaqlarını Disneyləndə satır, həm də məşhur fiqurlar olan Tom və Cerrini də hazırlayıb buraxır.

İnternetdə: www.books.google.com

10 Mart – Milli Teatr Günü, (1873)

Çox sevindirici haldır ki, Azərbaycanın böyük tarixə malik olan incəsənəti hər il yeni istedadlar yetişdirir. Bu, xalqımızın mədəniyyətinin, incəsənətinin zənginliyini nümayiş etdirir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

XIX əsrin 70-ci illərində Azərbaycanda milli teatrın yaranması mədəniyyətimizin tarixində çox böyük hadisə oldu. 1873-cü il martın 10-da Bakı Realnı Məktəbinin teatr həvəskarları truppası tərəfindən Mirzə Fətəli Axundzadənin "Sərgüzəşti - vəziri - xani Lənkəran" komediyası tamaşaya qoyuldu. Bu şərəfli işdə Həsən bəy Zərdabi və Nəcəf bəy Vəzirov mühüm rol oynamışlar. Bu tamaşa ilə Azərbaycanda milli teatrın əsası qoyulmuşdur. Qeyd edək ki, Azərbaycanda teatr sənəti qədim ənənələrə malikdir. Xalq arasında müxtəlif meydan tamaşaları, kukla teatr tamaşaları ("Maral oyunu", "Kilimarası"), bayram tamaşaları ("Kos-Kosa"), dini səciyyəli tamaşalar ("Şəbih") və s. geniş yayılmışdı. Hələ XVII əsrin ikinci yarısında Azərbaycanda olmuş fransız səyyahı Şarden, Çuxursəd bəylərbəyisinin İrəvan şəhərindəki iqamətgahında qonaq olarkən, burada ona üç hissəli bir tamaşa göstərmişlər. Bu tamaşa Şardenə o qədər xoş təsir bağışlamışdı ki, onu "Şərqin operası" adlandırmışdı. Milli teatrın inkişafında məşhur xeyriyyəçi-mesenat H. Z. Tağıyevin böyük xidməti olmuşdur. O, Bakı şəhərində ilk teatr binası inşa etdirmişdir. Tezliklə Azərbaycan səhnəsinin Cahangir bəy Zeynalov, Hüseynqulu Sarabski, Mirzağa Əliyev, Hüseynqulu Ərəblinski, Ülvi Rəcəb, Abbas Mirzə Şərifzadə, Mustafa Mərdanov və başqaları kimi yüzlərlə simaları yetişdi. Azərbaycanda teatr sənətinin inkişafında Hacıbəyov qardaşlarının da böyük əməyi olmuşdur. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması milli teatrın fəaliyyətində də canlanma yaratmışdır. Cümhuriyyət hökümətinin bu sahədə məqsədyönlü addımlarından biri də Azərbaycan Dövlət Teatrının təşkili olmuşdur.

Bu, Azərbaycan professional teatrının dövlət teatrı statusu alması demək idi. Bu teatrın pərdələri ilk dəfə 1918-ci il noyabrın 4-də N. Nərimanovun "Nadir şah" faciəsinin tamaşası ilə açılmışdır. Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycanda teatr sənəti daha da inkişaf etmişdir. Məhz martın 10-nu Azərbaycan milli teatrının əsası qoyulan günü teatrsevərlər Milli Teatr Günü kimi qeyd edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Mart – Daxili Qoşunlar Günü, (1995)

Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini elan etdikdən sonra Azərbaycanda Daxili Qoşunların hərbi hissələrinin yaradılması zərurəti meydana çıxdı. Bir tərəfdən Ermənistan ordusunun Qarabağa və sərhəd bölgələrimizə təcavüzünün getdikcə geniş miqyas alması, digər tərəfdən ölkə daxilində Azərbaycanın müstəqilliyinə qənim kəsilmiş qüvvələrin fəallaşması bunu tələb edirdi.Ona görə də 1992-ci il mart ayının 12-də Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarının hərbi hissələrinin yaradılmasına başlandı. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərdə bu hərbi hissələr yüksək döyüş qabiliyyəti nümayiş etdirdilər və möhkəmləndilər. Daxili Qoşunların 1738 nəfər döyüşçüsü göstərdikləri döyüş şü- caətlərinə görə Azərbaycan Respublikasının orden və medalları ilə təltif olunmuşlar. Sonrakı dövrlərdə Azərbaycanın müstəqilliyinə qarşı yönəlmiş qəsdlərin qarşısının alınmasında Daxili Qoşunların böyük rolu olmuşdur. 1991-ci ilin dekabrında sabiq SSRİ Daxili İşlər Nazirliyi Daxili Qoşunlarının Bakı şəhərində yerləşən 5-ci diviziyası buraxılmış və heyəti 2 min 500 nəfərdən ibarət olan üç hərbi hissə Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin tabeliyinə verilmişdir. Həmin vaxtdan Azərbaycan Daxili Qoşunları Biləcəri qəsəbəsində yerləşən hərbi hissənin əsasında yaradılmağa başlamışdır. Daxili Qoşunların Azərbaycan Daxili İşlər Nazirliyinin müstəqil strukturu kimi yaranması və formalaşması ölkəmizin çox çətin bir dövrünə təsadüf etmişdir. 1995-ci il martın 9-da ümummilli lider Heydər Əliyevin imzaladığı müvafiq Fərmanla Azərbaycan Daxili Qoşunlarının ölkəmizin müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü uğrunda erməni işğalçılarına qarşı döyüşə başladıqları gün - yəni 12 mart Daxili Qoşunlar günü elan olunmuşdur. Daxili Qoşunların inkişafına, möhkəmlənməsinə ulu öndər Heydər Əliyev daim diqqət yetirmiş, onun formalaşmasında da ümummilli liderimizin misilsiz tarixi xidmətləri olmuşdur. Daxili işlər orqanlarının ayrılmaz tərkib hissəsi olan Daxili Qoşunlar ötən illərdə şərəfli yol keçmiş, ciddi sınaq və çətinliklərdən dəyanətlə çıxaraq inkişaf etmişdir. 2003-cü ildən Daxili Qoşunların inkişafında yeni bir mərhələ başlamışdır. Bu gün Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev ölkənin daxili işlər orqanlarının ayrılmaz hissəsi olan Daxili Qoşunların təkmilləşdirilməsi, peşəkar hazırlığının yüksəldilməsi üçün daim diqqət və qayğı göstərir. Məhz bu diqqət və qayğının nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycanın Daxili Qoşunları döyüş hazırlığına və maddi-texniki bazasına görə MDB məkanında ön sıradadır.

İnternetdə: https://azertag.az/xeber/12_MART___DAXILI_QOSUNLAR_GUNUDUR

14 Mart – Ümumdünya Yuxu Günü, (2008)

İlk dəfə Ümumdünya Yuxu Günü 2008-ci il martın 14-də qeyd edilib. Həmin ildən başlayaraq Beynəlxalq Səhiyyə Təşkilatının yuxu və sağlamlıq problemləri üzrə layihəsi çərçivəsində hər il mart ayının ikinci həftəsinin cümə günü qeyd olunur. Bu gün çərçivəsində tədbirlər hər il müəyyən mövzuya həsr edilir.

Yuxu orqanizmin sağlamlığı üçün çox vacibdir. Düzgün yuxu zamanı orqanizm gündüz sərf etdiyi qüvvəsini bərpa edir. Buna görə də sağlam insan gümrah və enerjili şəkildə yuxudan oyanır.

Ümumdünya Yuxu Günündə sosial reklamlar fəallaşır, yuxu və onun pozulmasının insan sağlamlığına və bütövlükdə cəmiyyətə təsirləri problemlərinə həsr olunmuş simpoziumlar təşkil olunur.

İnsan həyatının üçdə birini yuxuda keçirir. Sübut olunub ki, uzun müddətli yuxusuzluq insanın həyat fəaliyyətinə çox mənfi təsir göstərir. Yuxunun cəmi 4 saat itirilməsi insan reaksiyasını 45% aşağı salır. Yaddaş pisləşir, insanda müxtəlif xəstəliklərin əmələ gəlməsinə şərait yaranır. Lakin çox yatmaq da yuxusuzluq qədər zərərlidir. Həkimlər belə hesab edirlər ki, böyüklər üçün ideal yuxu müddəti gündə 7-8 saatdır. Bəzi mütəxəssislər belə hesab edirlər ki, qadınlara bir saat artıq yuxu lazımdır, çünki onlar daha emosionaldırlar. Uşaqlar isə gündə 10 saatdan az yatmamalıdırlar.

Qoy bu bayram öz yuxumuza, yəni həm də sağlamlığımıza daha da diqqətli olmağımıza əlavə bir səbəb olsun.

İnternetdə: www.books.google.com

20-25 Mart – Novruz bayramı

Novruz bayramı xalqımızı tarixən bütövləşdirən, onun varlığını birlik, böyüklük və yaşam gücü ilə qidalandıran fenomendir. Böyük mənəvi gücə malik olan Novruz bayramı ulu əcdadlarımızın bizə verdiyi ən gözəl yadigar olub, Azərbaycan xalqının milli ruhunu və yaddaşını, onun daxili aləmini bütün zənginliyi ilə yaşadır. Təbiətin oyanışının, varlığın yenidən canlanmasının müjdəsini verən Novruz bayramı ən qədim zamanlardan bəri həyat və məişətimizə daxil olmuş, insanlara aydın və işıqlı sabaha, xoşbəxt gələcəyə inam duyğusu bəxş etmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Novruz bayramı Şimal yarımkürəsində astronomik yazın başlandığı, gecə-gündüz bərabərliyi günündə (martın 20-si, 21-i və ya 22-sində) keçirilir. Bir sıra xalqlar ta qədimdən yaz fəslinin gəlməsini təbiətin canlanması ilə bağlamış, bu münasibətlə şənliklər keçirmiş, onu yeni ilin başlanğıcı kimi bayram etmişlər. Qədim zamanlardan başlayaraq Azərbaycan, İran, Əfqanıstan, Tacikistan, Özbəkistanda və bir çox Şərq ölkələrində baharın – yeni ilin gəlişini şənliklərlə qarşılayırlar. Martın 21-i İran və Əfqanıstanda rəsmi təqvimin ilk günü sayılır. 2009-cu il sentyabrın 30-da Novruz YUNESKO tərəfindən qeyri-maddi mədəni irs siyahısına daxil edilmiş, 23 fevral 2010-cu ildə isə BMT Baş Assambleyasının 64-cü sessiyasının iclasında mart ayının 21-i Beynəlxalq Novruz Günü elan edilmişdir. Novruz Azərbaycan xalqının zəngin maddi və mənəvi dəyərlərinin mühüm bir hissəsini özündə ehtiva edən böyük mədəniyyət hadisəsidir. Müasir dövrümüz üçün bu bir milli bayramdır. Bu bayrama tarixi inkişaf boyunca baxdığımız zaman onun qədim mədəni köklərə və mənəvi qaynaqlara bağlı olduğunu görürük. Keçmişdə olduğu kimi, bu gün də Azərbaycanda, digər türk dövlətlərində və bir çox qonşu ölkələrdə Novruz Bahar bayramı kimi qeyd olunmaqdadır. "Novruz" – hərfi mənada "yeni gün" deməkdir. Amma ifadə etdiyi mərasim semantikasına görə keçidin bitməsi və yeni nizamın başlanğıcıdır. Novruza Bozqurd, Çağan, Ergenekon, Nevruz, Sultan Nevruz, Mart Doqquzu, Novruz və s. də deyilmişdir. "Novruz" anlayışı bəzi deyiliş fərqlərilə bir çox türk xalqlarının dillərində işlənməkdədir. Novruz haqqında məlumatlara Ömər Xəyyamın "Novruznamə", Nizamülmülkün "Siyasətnamə", Nizami Gəncəvinin "İsgəndərnamə" və b. əsərlərində rast gəlirik. Qədim dövrlərdə Novruz təkcə xalq bayramı kimi deyil, eyni zamanda, dövlət bayramı kimi qeyd olunmuşdur. Tarixi məlumatlara görə, Novruz bayramı bir ay davam edirdi. Novruz bayramı şənliklərində kütləvi gəzintilər, xalq oyunları, nəğmələr oxunması, məzhəkəçilərin və kəndirbazların çıxışları olurdu. İnternetdə: www.books.google.com

20 Mart – Beynəlxalq Xoşbəxtlik Günü, (2012)

BMT 2012-ci ildə martın 20-ni Beynəlxalq Xoşbəxtlik Günü (International Day of Happiness) elan etmişdir. Burada məqsəd xoşbəxtliyə can atmağın planetimizdəki bütün insanların ortaq hissi olması haqqında ideyanı dəstəkləməkdir.

Beynəlxalq Xoşbəxtlik Gününün təsisçilərinin fikrincə, bu bayram xoşbəxtliyin bəşəriyyətin əsas məqsədlərindən biri olduğunu göstərmək və xatırlatmaq üçün təsis olunub. Bununla əlaqədar təsisçilər bütün ölkələri öz səylərini hər bir insanın rifahına yönəltməyə çağırırlar. BMT hər bir üzv dövlətə, beynəlxalq və regional təşkilatlara, həmçinin mülki şəxslər və qeyri-hökumət təşkilatları da daxil olmaqla, vətəndaş cəmiyyətinə Beynəlxalq Xoşbəxtlik Gününü, maarifləndirmə tədbirləri də daxil olmaqla, lazımı qaydada qeyd etməyə çağırır.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – Beynəlxalq Meşə Günü, (2013)

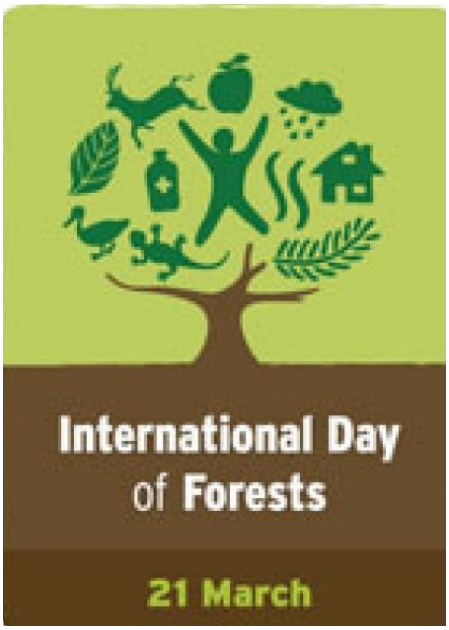

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Assambleyasının qərarı ilə martın 21-i Beynəlxalq Meşə Günü elan edilmişdir və 1971-ci ildən qeyd olunur. BMT Baş Məclisinin 6 yanvar 2013-cü il qərarı ilə həmin ildən etibarən hər il martın 21-i qeyd edilir. Beynəlxalq Meşə Günü meşələrin və meşə sahələrinin Yer kürəsində davamlı inkişaf və təhlükəsizlik üçün böyük əhəmiyyət daşımasına diqqəti cəlb etmək məqsədi güdür. BMT Baş Məclisin bu qərarını Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı alqışlamış və üzv dövlətləri həmin gün xüsusi tədbirlər, o cümlədən ağacəkmə kampaniyaları keçirilməsini dəstəkləməyə çağırmışdır.

Yer kürəsi ərazisinin quru hissəsinin 31 faizi meşələrlə örtülmüşdür. Haqlı olaraq meşələri planetimizin ağciyərləri adlandırırlar. Yerin ekoloji sistemləri və atmosfer arasında karbon qazı mübadiləsi prosesində meşələr mühüm yer tutur. Dünyadakı meşələrin 13 faizi xüsusi qorunan təbii ərazilərə aiddir. Son illərdə meşələrin qırılması, deqradasiya və yanğınlar nəticəsində Yer kürəsində meşələrin təhlükəli dərəcədə azalması meyilləri bütün beynəlxalq birliyi ciddi narahat edir.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – Beynəlxalq Poeziya Günü, (1999)

İnsanlara şeir qədər, ədəbiyyat qədər güclü təsir edən, insanların mənəviyyatına, əxlaqına, tərbiyyəsinə, fikirlərinin formalaşmasına bu qədər güclü təsir göstərən başqa bir vasitə yoxdur.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

1999-cu ildə YUNESKO-nun baş konfransının 33-cü sessiyasında hər il martın 21-də Ümumdünya Poeziya Gününü (World Poetry Day) qeyd etmək qərara alınmışdır. İlk Ümümdünya Poeziya Günü, YUNESKO-nun mənzil-qərargahının yerləşdiyi Parisdə keçirilmişdir. YUNESKO-nun qərarında deyilir: "Poeziya müasir insanın ən dərin və kəskin mənəvi suallarına cavab ola bilər, lakin bunun üçün ona daha çox ictimai diqqəti cəlb etmək zəruridir". Bundan başqa, Ümumdünya Poeziya Günü kiçik nəşriyyatlara özlərini göstərmək imkanı verir, çünki məhz onların səyi ilə müasir şairlərin əsərləri oxuculara çatır. Bu bayram canlı poetik söz ənənələrini dirildən poeziya klubları üçün də bir imkandır. YUNESKO hesab edir ki, bu gün kütləvi informasiya vasitələrində poeziyanın insanlara açıq, əsl müasir sənət nümunəsi kimi pozitiv obrazının yaradılmasına xidmət edir. Belə hesab olunur ki, ən qədim şeir-himnlər e.ə. XXIII əsrdə yaranmışdır. Şeirlərin müəllifi şairə En-hedu-ana olmuşdur. O, akkad çarı Sarqonun qızı olmuşdur. En-hedu-ana Ay tanrısı Nann və səhər ulduzu tanrıçası İnann haqqında yazmışdır. Bu günlə əlaqədar təhsil, mədəniyyət müəssisələrində, yaradıcı kollektivlərdə müxtəlif tədbirlər keçirilir. Bu ocağın neçə-neçə unudulmaz söz sahiblərindən biri olan sevimli Şəhriyar qəlbini, ruhunu şeirə, sözə, poeziyaya bağışlayaraq deyib:

Şeir mədəniyyət, incəsənətdir,
İncə ruh, incə zövq, incə sənətdir.
O da musiqi tək qəlbin səsidir,
Həyatın ən böyük möcüzəsidir.

Fransız yazıçısı Anatol Frans haqlı olaraq qeyd edib ki, şeirlə insan ruhu arasında qədim bir ünsiyyət var. Buna görə də insanın sevincli və kədərli anlarında şeir həmişə onunladır. Bu məqamlarda Livan yazıçısı və rəssamı Xəlil Cübranın sözləri yada düşür: "Şeir qanı axan yaranın və ya gülümsəyən dodaqların nəğməsidir". Rus şairi, Nobel mükafatı laureatı İosif Brodski isə bildirib ki, poeziya ən yaxşı sözlərin ən yaxşı düzümü deyil, poeziya dilin adi mövcudluq formasıdır.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – İrqi Ayrı-Seçkiliyin Ləğv Olunması Uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü, (1966)

İrqi Ayrı-Seçkiliyin Ləğv Olunması Uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü (İnternational Day for the Racial Discrimination) BMT-nin Baş Assambleyasının 1966-cı il 26 oktyabr tarixində keçirilən XXI sessiyasının qərarı hər il martın 21-də keçirilir. 1960-cı ilin həmin günü polis Şarpevildə (Cənubi Afrika) aparteid rejiminin Cənubi Afrika Respublikasında afrikalıların məcburi pasportlaşdırılması haqqında qanunun əleyhinə dinc nümayiş zamanı atəş açmış və 69 nəfəri öldürmüşdür. BMT-nin Baş Assambleyası bu günü elan edərək beynəlxalq birliyi, irqi ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması üçün səylərini birləşdirməyə çağırmışdır. Bununla BMT təsdiq etmişdir ki, irqi ayrı-seçkiliyi insan hüquqlarının, əsas azadlıqların və ədalətin inkarı hesab etmək olar və o, insan ləyaqətinə qarşı cinayətdir. BMT ayrı-seçkiliyin sosial və iqtisadi inkişafa, həmçinin beynəlxalq əməkdaşlığa və sülhə maneə olduğunu da qəbul edir.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – Beynəlxalq Kuklaçı Günü, (2000)

21 Mart Beynəlxalq Kuklaçılar Gününün (İnternational Day of Puppetry) qeyd olunması ideyası məşhur İran kukla teatrı xadimi Civad Zülfaqarihoya məxsusdur. 2000-ci ildə Maqdeburqda, Beynəlxalq Kukla Teatrı Xadimləri İttifaqının XVIII Konqresində o, bu məsələni müzakirəyə çıxarmışdır. İki ildən sonra UNİMA-nın Beynəlxalq Şurasının iclasında bayramın tarixi müəyyən olunmuşdur. Bütün dünyadan olan kuklaçıların bayramı ənənəsi 2000-ci ilin 21 martında yaranmışdır. Məhz həmin gündən başlayaraq kukla teatrlarının bütün peşəkarları və pərəstişkarları tərəfindən Beynəlxalq Kuklaçı Günü qeyd olunur. Ənənəyə görə, həmin gün kukla teatrı və yaradıcı qruplarının əməkdaşları maraqlı kukla tamaşaları, görüşlər, konsertlər təşkil edirlər.

Ölkəmizdə də kuklaların, kukla tamaşalarının yaranmasının öz tarixi vardır. Kuklalar səhnədə görünəndə həmişə bayram olur. Kukla tamaşaları uşaqlara xeyirxahlığı, yaxşıları dəyərləndirməyi və sevməyi öyrədir. Əgər kuklalar balacalar üçün bir oyun, əyləncədirsə, böyüklər üçün bir eyham, bir mesajdır. Oyuncaqlar, bir tərəfdən körpə üçün əyləncəli anlar yaradar, digər tərəfdən tərbiyəvi və çox təsirli vasitə kimi önəm daşıyar. Kukla oyunlarını üç tipə bölmək olar: kilimarası; kukla oyunu; kölgə oyunu. Kukla oyunu tamaşalarının eyni kökdən olan bir neçə forması var. Bunlardan ən geniş yayılanı "Bəbək", "Keçəl pəhləvan", "Maral oyunu", "Kilimarası" qədim kukla oyunlarındandır. İllər ötdükcə mədəniyyətin hər bir sahəsi kimi kukla teatrı da inkişaf etmişdir. Xalqımız ta qədimdən, təbii vasitələrdən istifadə olunmaqla, kuklalar düzəltmiş, xalq oyunları təşkil etmişdir. Min illər boyu azərbaycanlıların yaşadıqları geniş ərazidə kukla oyunları da yayılmışdır. Bu oyunlar üçün kukla düzəldənləri oyuqçular adlandırıblar.

Azərbaycanda körpə balaların kuklalarla əsas görüş ünvanı Abdulla Şaiq adına Kukla Teatrıdır. Kukla Teatrında həm milli, həm də dünya xalqlarının nağıl qəhrəmanlarının iştirakı ilə "Turpun nağılı", "Qoçaq Əhməd", "Cik-Cik xanım", "Ələddin", "Cırtdan", "Quşcuğaz", "Göyçək Fatma", "Qırmızı Papaq", "Məlikməmməd" və başqa tamaşalar nümayiş olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Mart – Ümumdünya Su Ehtiyatları Günü, (1992)

Ümumdünya Su Ehtiyatları Gününün keçirilməsi ideyası ilk dəfə BMT-nin Ətraf mühitin qorunması və inkişafı üzrə 1992-ci ildə Rio-de-Janeyroda təşkil olunan konfransında səslənmişdir.

Su bəşəriyyət üçün zəruridir. Su damlası çox böyük gücə malikdir, su damlası hamıya lazımdır. Yer səthinin 70%-i su ilə örtülsə də, onun 97,5%-i duzlu sudur. Yerdə qalan 2,5% şirin suyun 68,7%-i buzlaqların donmuş suyudur. Planetin su ehtiyatının ümumi həcminin cəmi 1 faizi insanlar tərəfindən istifadə üçün əlçatandır. XX əsrdə suyun istifadəsi 6 dəfə artmış, əhalinin artım tempini 2 dəfə üstələmişdir. İnkişaf etmiş ölkələrdə şirin su ehtiyatlarının 30%-ə qədər sızma nəticəsində itirilir, bəzi böyük şəhərlərdə isə bu itki 70%-ə qədər artır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası 1993-cü il 22 fevral tarixli 47/193 saylı qətnaməsini qəbul edərək martın 22-ni Ümumdünya Su Ehtiyatları Günü elan etmişdir. Bu əlamətdar gün 1993-cü ildən qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Mart – Ümumdünya Meteorologiya Günü, (1950)

Ümumdünya Meteorologiya Günü 1950-ci ildən, yəni bu təşkilatın yaradılması barədə konvensiya qüvvəyə minəndən bəri ənənəvi olaraq hər il bir deviz altında keçirilir. Azərbaycan 1993-cü il sentyabrın 3-dən Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatının üzvüdür. 1873-cü ilin sentyabrında Vyana şəhərində yaradılmış Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatı ən qədim beynəlxalq təşkilatlardan biri olan Beynəlxalq Meteorologiya Təşkilatının sələfidir. 1951-ci ildən isə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Xüsusi Agentliyidir. Artıq Ümumdünya Meteorologiya Gününün hər il bir deviz altında keçirilməsi ənənəyə çevrilib. 2012-ci ilin mövzusu olan "Hava, iqlim və su gələcəyimizin aparıcı quvvəsidir" devizi isə hava, iqlim və su ilə əlaqədar təqdim olunan məlumatların sosial-iqtisadi sektorlar üçün müstəsna rolunu göstərmək üçün seçilmişdir. "Hava, iqlim və su gələcəyimizin aparıcı quvvəsidir" devizi Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatının 16-cı Konqresində 2012-ci ildən başlayaraq İqlim Xidmətlərinin Qlobal Çərçivə Sisteminin (İXQÇS) yaradılmasına dair qəbul edilmiş qərarın icrası ilə bağlıdır. Bu Konqresdə İqlim Xidmətlərinin Qlobal Çərçivə Sisteminin 4 prioritet istiqaməti müəyyən edilmişdir: təbii fəlakət təsirlərinin minimuma endirilməsi, su resursları, səhiyyə və qida təhlükəsizliyi. Operativ və rejim xarakterli hidrometeoroloji məlumatlardan, proqnoz və xəbərdarlıqlardan iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrində, kənd təsərrüfatı, tikinti, aviasiya, gəmiçilik, energetika və s. sahələrdə istifadə edilməsi böyük səmərə verməklə, dayanıqlı inkişafı təmin edən amillərdəndir. Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Milli Hidrometeorologiya Departamenti tərəfindən müşahidə şəbəkələri yeni cihaz və avadanlıqlarla, o cümlədən avtomat meteoroloji stansiyalarla təmin olunur. Bu da müşahidələrin keyfiyyət göstəriciləri ilə bərabər onların operativ ötürülməsini və istifadəsini təmin edir. Hava şəraitini idarə etmək mümkün olmasa da, mütəmadi olaraq müşahidələrin aparılması və daha yüksək dəqiqliklə qabaqcadan verilən proqnoz və xəbərdarlıqlar nisbətən əlverişli və təhlükəsiz həyat üçün zəmin yarada bilir. Bununla da təbii fəlakətlərin təsirlərinin nisbətən yumşaldılması məqsədilə iqtisadiyyatın bütün sahələrində keyfiyyətli hidrometeoroloji xidmətə tələbatın artması müşahidə olunur. Bu baxımdan da hidrometeorologiya xidmətlərinin rolu əvəzsizdir.

İnternetdə: http://news.milli.az

25 Mart – "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adının təsis edildiyi gün, (1992)

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi tarixi hadisədir, Azərbaycan xalqının tarixi nailiyyətidir. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi dönməzdir, əbədidir və bizim borcumuz dövlət müstəqilliyini, əldə etdiyimiz milli azadlığı daim qoruyub saxlamaqdır. Bizim vəzifəmiz bu müstəqilliyi möhkəmləndirməkdən və gələcək nəsillərə müstəqil, qüdrətli Azərbaycan dövləti çatdırmaqdan ibarətdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikasının ən yüksək fərqlənmə dərəcəsi olan "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adının müəyyən olunması haqqında" Azərbaycan Respublikasının 25 mart 1992-ci il tarixli, 331-XII nömrəli Qanunu ilə müəyyən olunmuşdur.

"Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və tərəqqisi naminə xalq qarşısında müstəsna xidmətlərə və rəşadətə görə verilir. "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən onun öz təşəbbüsü ilə və ya irəli sürülmüş vəsatətlərə əsasən verilir. "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı eyni şəxsə bir dəfə verilir. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanının xüsusi fərqlənmə nişanı – "Ay-Ulduz" medalı "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanının xüsusi fərqlənmə nişanını təsis etmək haqqında" Azərbaycan Respublikasının 7 iyul 1992-ci il tarixli, 201 nömrəli Qanunu ilə təsis edilmişdir. "Ay-Ulduz" medalı "Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarında dəyişikliklər edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının 6 fevral 1998-ci il tarixli, 429-IQD nömrəli Qanununa əsasən "Qızıl Ulduz" medalı ilə əvəz edilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Mart – Beynəlxalq Teatr Günü, (1962)

Bu günün hər il dünyada keçirilməsi ilə bağlı qərar YUNESKO yanında Beynəlxalq Teatr İnstitutunun 1962-ci ildə Vyanada keçirilən konqresində qəbul olunub. Hər il Beynəlxalq Teatr Günü münasibəti ilə nüfuzlu incəsənət xadimləri dünya ictimaiyyətinə müraciət edirlər. Bu ənənənin əsasını qoyan və ilk dəfə dünya ictimaiyyətinə Teatr Günü münasibətilə mesaj göndərən fransalı yazıçı Jan Kokto (1962-ci il) olub. Ölkəmizin rəhbərliyi bütün sahələrdə olduğu kimi, teatr sənətinin də inkişaf etdirilməsinə xüsusi diqqət yetirir. Teatr binalarının əsaslı təmiri, incəsənət ustalarının sosial-rifah halının yaxşılaşdırılması istiqamətində atılan addımlar bunun bariz nümunəsidir. Prezident İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan teatrı 2009-2019-cu illərdə" Dövlət Proqramı bu gün uğurla həyata keçirilir. Proqrama uyğun olaraq Abdulla Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla, Dövlət Rus Dram, Dövlət Gənc Tamaşaçılar, Dövlət Akademik Milli Dram teatrlarının binalarında yüksək səviyyədə təmir-bərpa, yenidənqurma işləri aparılmışdır. Hazırda bu istiqamətdə işlər uğurla davam etdirilir. Ötən illər ərzində respublika teatrları dünyanın 20-dən artıq ölkəsində, o cümlədən Almaniya, Türkiyə, Rusiya, Belarus, Gürcüstan, Fransa, Mərakeş, Finlandiya, İran, Misir, Hollandiya, Estoniya, Bolqarıstan, Ukrayna və İsveçrədə keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə ölkəmizi ləyaqətlə təmsil ediblər. Eyni zamanda, xarici dövlətlərdən tanınmış rejissorlar, baletmeysterlər, xoreoqraflar, teatr rəssamları tamaşa hazırlamaq üçün Azərbaycana dəvət olunublar. Hər il Beynəlxalq Teatr Günü ilə əlaqədar ölkə teatrlarında müxtəlif tədbirlər keçirilir, tamaşalar göstərilir.

İnternetdə: www.books.google.com

31 Mart – Yer Saatı Günü

Yer saatı (ing. Earth Hour) – Ümumdünya vəhşi təbiət fondu tərəfindən hər il keçirilən beynəlxalq tədbir. Hər ilin mart ayının axırıncı şənbə günü keçirilir və hər kəsi, dövlət və kommersiya təşkilatlarını həyati əhəmiyyət daşımayan bütün elektrik cihazlarını bir saatlığa keçirməyə çağırır. Bununla da dünyada iqlimin dəyişməsinə diqqət ayırmağa çalışır. İlk dəfə bu tədbir (WWF) tərəfindən The Sydney Morning Herald qəzeti ilə birgə 2007-ci ildə Avstraliyada keçirilib. Artıq gələn il dünyada tərəfdarları tapıldı, 2009-cu ildə isə geniş hərəkata çevrildi. WWF-nin məlumatına görə onu hər il 1 milyard əhali keçirir.

Azərbaycan rəsmi olaraq 2011-ci ildən "Yer saatı" kampaniyasına qoşulub. Elə həmin il keçirilən ilk tədbirdə Bakıda Qız Qalasının işıqları 1 saat müddətinə söndürülüb. 2012-ci ildə 31 Mart tarixində Azərbaycan ikinci dəfə kampaniyada iştirakı edib. 2013-cü ildə "Yer saatı" kampaniyası Bakı şəhəri ilə yanaşı, ölkənin regionlarında Gəncə və İsmayıllı şəhərlərində keçirilib.

2014-cü ildə "Yer saatı" kampaniyası "İrəli" İctimai Birliyi və “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin təşkilatçılığı ilə həyata keçirilib. "Yer saatı" kampaniyasının Azərbaycanda əsas təşkilatçısı "İrəli" İctimai Birliyidir. Rauf Mərdiyev kampaniyanın ölkə üzrə koordinatorudur.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq
31 Mart – Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü, (1918)

Bu gün 1918-ci ilin 30 mart və 3 aprel tarixləri arasında Bakı şəhərində və Bakı quberniyasının müxtəlif bölgələrində, eləcə də Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Lənkəran, Hacıqabul, Salyan, Zəngəzur, Qarabağ, Naxçıvan və digər ərazilərdə Bakı Soveti və daşnak erməni silahlı dəstələrinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri qırğınlarla bağlıdır. Rəsmi mənbələrə əsasən soyqırımın nəticəsində 12 minə yaxın azərbaycanlı qətlə yetirilmiş, on minlərlə insan itkin düşmüşdür. Tarix boyu azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilmiş soyqırımı lap əvvəldən rus-erməni işbirliyinin nəticəsi olub. Sovet dönəmində üstündən sükutla keçilən mart qırğınları 1998-cı ildən etibarən ulu öndərimiz Heydər Əliyevin 26 mart tarixli fərmanına əsasən hər il martın 31-i Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü kimi qeyd olunur. Tarixi faktlar göstərir ki, 31 mart əslində, 1918-1920-ci illər ərzində zaman-zaman Azərbaycanın ən müxtəlif bölgələrində həyata keçirilən soyqırımların anım günüdür. 1918-ci ilin 30 mart və 3 aprel tarixləri arasında ermənilərlə ruslar Azərbaycan türkünü qanına-qəltan ediblər. Bundan əvvəl və sonra bu cür soyqırımlar çox törədilsə də, 1918-ci il martın 31-də baş verən qətl öz miqyasına görə bunların hamısından fərqlənir.

Qeyd edək ki, hələ martın 31-nə qədər, daha dəqiqi, martın 18-21-də də Bakıda dəhşətli hadisələr baş vermişdi. Dörd gün ərzində şəhərin müsəlman əhalisi top atəşinə tutulur, güllələnir, diri-diri yandırılırdı. Bəzi məlumatlara görə, həmin günlərdə çox sayda müsəlman qətlə yetirilmişdi. Qırğının törədilməsinin başlıca səbəbi Azərbaycanın müstəqilliyinin qarşısının alınması, Bakının mühüm iqtisadi və siyasi əhəmiyyəti ilə bağlıydı. İngilis arxivlərini öyrənən türk tarixçisi Salahi Sonyel elə qənaətə gəlib ki, 1918-ci ilin martında 8-12 min azərbaycanlı qətlə yetirilib. ABŞ tarixçiləri C. və K. Makkartilər də 1918-ci il martın 30-dan aprelin 1-dək Bakıda ermənilərin 8 mindən 12 minədək müsəlman öldürdüyünü və şəhərin türk əhalisinin yarısının qaçdığını yazırlar.

İnternetdə: www.books.google.com

Xalqımızın qəhrəman oğulları

3 Mart – Hərbi xadim, artilleriya generalı Əliağa Şıxlinskinin anadan olmasının 155 illiyi, (1865-1943)

Əliağa İsmayıl ağa oğlu Şıxlinski Rusiya imperator ordusunda artilleriya generalı, Azərbaycan Demokratik Respublikasının Hərbi nazirinin müavini, sovet hərb xadimi.

Əliağa Şıxlinski 1865-ci il martın 3-də Yelizavetpol quberniyasının Qazax qəzasının kəndində anadan olmuşdur. 1883-cü ildə rus ordusunda hərbi xidmətə başlayan Şıxlinski 1886-cı ildə Peterburq artilleriya məktəbini əla qiymətlərlə bitirdi. 1904-1905-ci illər rus-yapon müharibəsində batareya komandiri kimi vuruşdu. Port-Artur qalasının müdafiəsi zamanı xüsusi şücaət göstərdiyinə görə "Qızıl qılınc"la mükafatlandırıldı. Müharibədən sonra topçu zabitlər hazırlayan məktəbdə yüksək ixtisaslı hərbçi kimi dərs deməyə başlayan Şıxlinski 1908-ci ildə polkovnik rütbəsi aldı. Hərb elminin daha da dərindən mənimsənilməsi üçün yazdığı, dərs vəsaiti kimi istifadə edilən "Səhra toplarının cəbhədə işlədilməsi" əsəri 1910-cu ildə çap olundu. Bundan əlavə, onun "Şıxlinski üçbucağı", "Şıxlinski formulu" adlı hərbi yenilikləri topçu zabitlər üçün hazırlanmış dərsliklərə daxil edildi. Bütün bu xidmətlərinə görə gənc hərbçiyə 1912-ci ildə general-mayor rütbəsi verildi. Beləcə o, çar ordusunun aparıcı mütəxəssislərindən birinə çevrildi. 1914-cü ildə baş verən I Dünya Müharibəsi zamanı Petroqradın artilleriya müdafiəsi general Əliağa Şıxlinskiyə tapşırıldı. Sonralar Qərb cəbhəsi artilleriya qoşunlarının rəisi, 1917-ci ilin sentyabrından isə 10-cu ordunun komandanı təyin olundu. 1918-ci il may ayının 28-də Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaranması Əliağa Şıxlinskini vətəninə qayıtmağa məcbur etdi. 1918-ci ilin dekabr ayında artilleriya general-leytenantı Əliağa Şıxlinski hərbi nazirin müavini təyin edildi. Şıxlinski Moskvada Hərbi İnqilab Sovetinin səhra Qərargahında çalışdı. 1921-ci ilin yayında isə o, Azərbaycan Sovet Qoşunları Qərargahına göndərildi. Bir müddət Bakı Qarnizonu Hərbi Elmi Cəmiyyətinin sədr müavini işləyən general, sonradan Qafqaz Ordusu Hərbi İnqilab Şurası yanında Azərbaycan Hərbi Nəşriyyat Kollegiyasının sədri kimi çalışmağa başladı. 1924-cü ildə isə Birləşmiş Hərbi Komanda Heyəti Məktəbinə rəis müavini təyin edildi. 1928-ci ildə "Rusca-Azərbaycanca qısa hərbi lüğət" çap etdirən Şıxlinski məhz buna görə SSRİ Hərbi İnqilab Şurasının Fəxri Fərmanı ilə təltif edildi. 1929-cu ildən istefaya çıxan general-leytenant Əliağa Şıxlinski bir çox orden və medallarla, o cümlədən Fransanın yüksək hərbi ordenləri ilə təltif olunmuşdur. Əliağa Şıxlinski 18 avqust 1943-cü ildə Bakıda vəfat etmişdir. İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki_Əliağa_Şıxlinski

İncəsənət

Yüksək mədəniyyətə malik olan xalq, irəli gedəcək, həmişə yaşayacaq, həmişə inkişaf edəcəkdir...

Ümummilli lider Heydər Əliyev

9 Mart – Aktyor Əhməd Qəmərlinskinin 140 illiyi, (1880- 1952)

Teatr və kino tarixində elə adlar var ki, on illər keçsə də, həmin bu adlar unudulmayacaq. Əhməd Qəmərlinski də bu şəxsiyyətlərdəndir.

Əməkdar incəsənət xadimi Aydın Kazımzadə

Əhməd Haşım oğlu Qəmərlinski (Məlikov) 1880-ci ildə Bakıda anadan olub. İçərişəhərdə boya-başa çatan Əhməd Məlikov Sultanməcid Qənizadənin məktəbində təhsil alıb. Səhnəyə ilk dəfə 1906-cı ildə Balaxanıda həvəskar aktyorların hazırladığı "Adı Var, Özü Yox" (N.B.Vəzirov) tamaşasında çıxıb. Sonralar "Nicat" Cəmiyyətinin nəzdindəki teatr truppasının aktyoru olub. 1908-ci ildən etibarən Azərbaycanın bir sıra kənd və rayonlarını gəzib, ən ucqar guşələrdə aktyor dostları ilə birlikdə çıxışlar edib. 1924-cü ildən Bakı Azad Tənqid Təbliğ Teatrının aktyoru və rejissoru olub. Qəmərlinski ləqəbini ona Hüseyn Ərəblinski verib. Qəmərli kəndindən qastroldan qayıdarkən dostuna Qəmərlinski təxəllüsünü təklif edib və Əhməd həyatının sonunadək bu familiyanı daşıyıb. Əhməd Qəmərlinski ədəbi yaradıcılıqla da məşğul olub, tarixi və müasir mövzuda yazdığı 12 əsərinin demək olar ki, hamısı 1910-1920-ci illərdə H.Ərəblinski, S. Ruhulla və başqa görkəmli sənətkarlar tərəfindən tamaşaya qoyulub. Bunlardan "Cavanlar", "Tufan Kərbəla", "Rüstəm və Söhrab", "Məkri-zənən", 1920-1945-ci illərdə yazılmış "Eşq-məhəbbət", "Məktəb vodevili", "Ziyarət nəticəsi", "Maymaq" və s. kiçik həcmli pyeslərdə Əhməd Qəmərlinski ictimai həyatda baş verən mühüm problemlərə toxunub. Əməkdar incəsənət xadimi (1940) Əhməd Qəmərlinski 9 mart 1952-ci ildə vəfat edib.

Filmoqrafiya: İsmət (film, 1934), Almaz (film, 1936)(tammetrajlı bədii film)-rol: kənd sovetinin sədri Balaoğlan, Səbuhi (film, 1941), Sovqat (film, 1942).

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/_Əhməd Qəmərlinski

10 Mart – Xanəndə, Xalq artisti Canəli Əkbərovun 80 illiyi, (1940)

Canəli Əkbərov müasir musiqi sənətimizdə öz dəst-xətti ilə seçilən, xanəndəlik məharəti və səhnə mədəniyyəti ilə musiqisevərlərin dərin hörmət və məhəbbətini qazanmış sənətkardır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti (1989) və Xalq artisti (1992) fəxri adları var. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində "Muğam sənəti" kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışır.

Əkbərov Canəli Xanəli oğlu 10 mart 1940-cı ildə Lənkəran rayonunun Tükəvilə kəndində anadan olmuşdur. 2002-ci ildə Şöhrət ordeni ilə təltif olunmuşdur. Canəli Əkbərov muğamın sirlərini atasından öyrənmişdir. Canəli Əkbərov musiqi təhsilini Bakıda Azərbaycan Dövlət Musiqi Məktəbində almışdır. Müəllimləri Seyid Şuşinski və Xan Şuşinskidən muğam ifaçılığının qayda-qanunlarını mənimsəyir və öz ifaçılıq qabiliyyətini təkmilləşdirir. 1965-ci ildən Canəli Əkbərov Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti, 1976-cı ildən bu günə kimi Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solistidir. Xanəndə bu teatr səhnəsində muğam operalarında bir sıra yadda qalan obrazlar: Məcnun və İbn-Səlam (Ü.Hacıbəyov – "Leyli və Məcnun"), Şah İsmayıl (M.Maqomayev – "Şah İsmayıl"), Aşıq Qərib (Z.Hacıbəyov – "Aşıq Qərib") obrazlarını yaratmışdır. Canəli Əkbərov xarici ölkələrdə - Almaniyada, Malidə, Avstriyada və s. ölkələrdə dəfələrlə qastrol səfərlərində olmuşdur. Səmərqənddə keçirilən Şərq musiqi simpoziumunda və Kuybışevdə Şərq xalqlarının musiqi festivalında böyük nailiyyət əldə etmişdir. Canəli Əkbərovun ifa etdiyi bütün muğamlar, dəsgahlar vallara və disklərə yazılmışdır. Canəli Əkbərov hal-hazırda muğam müəllimi kimi gənc xanəndələr nəslini yetişdirir.

Əsas rolları: Məcnun ("Leyli və Məcnun"), Kərəm ("Əsli və Kərəm"), Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası"), Şah İsmayıl ("Şah İsmayıl), Azançı ("Sevil"), Axund ("Aldanmış ulduzlar").

Filmoqrafiya: Havalansın Xanın səsi (film, 2001), Mənsuriyyə sorağında (film, 2002), Zəlimxan dastanı (film, 2007), Biz qayıdacağıq (film, 2007)
Muğamat var olan yerdə... (film, 2009).
İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Canəli_Əkbərovrov

10 Mart – Baletmeyster, ilk azərbaycanlı balerina, Xalq artisti Qəmər Almaszadənin 105 illiyi, (1915-2006)

Qəmər xanım müsəlman Şərqinin ilk peşəkar balerinasıdır. O, Azərbaycan qadınlarının XX əsrdə incəsənət sahəsindəki uğurlarının təməlini qoymuş, musiqi mədəniyyətimizdə yeni janrın meydana çıxmasına güclü təkan vermişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Qəmər Almaszadə 1940-cı il 4 may tarixində Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti, 1943- cü il 17 iyunda Xalq artisti, 1959-cu il 9 iyunda SSRİ Xalq artisti fəxri adlarına və 1952-ci ildə isə Stalin mükafatına layiq görülüb. O, 1970-72- ci illərdə İraqda işləyib, burada ilk pofessional xalq rəqs ansamblı təşkil edib. O, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı olmuş, bir sıra orden və medallara layiq görülmüş, müstəqil Azərbaycan Respublikasının ali mükafatı olan "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Görkəmli balet ustası, SSRİ Xalq artisti, Qəmər Hacağa qızı Almaszadə 1915-ci il martın 10-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Səhnə fəaliyyətinə 1929-cu ildən başlamış və 1932-ci ilədək Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında balet artisti kimi çalışmışdır. O, 1932-33-cü illərdə Moskvada Bolşoy Teatr nəzdindəki xoreoqrafiya məktəbində oxumuş, sonralar isə xoreoqrafiya təhsilini Leninqradda (indiki Sankt-Peterburq) davam etdirmişdir. Təhsilini tamamlayaraq Bakıya qayıdan Qəmər xanım ömrünün sonunadək həyatını Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrı ilə bağlamışdır. Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulmuş bir çox əsərin uğuru məhz Qəmər Almaszadənin verdiyi quruluşla bağlı olmuşdur. Görkəmli balet ustası klassik xoreoqrafiya ənənələri ilə Azərbaycan xalq rəqs yaradıcılığı nailiyyətlərinin ahəngdar vəhdətini yarada bilmişdir. Qəmər Almaszadə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında rəqs ansamblının təşkilatçısı və bədii rəhbəri olmuşdur. Qəmər Almaszadə 2006-cı il aprelin 7-də ömrünün 92-ci ilində vəfat etmişdir. İlk azərbaycanlı balerina Qəmər Almaszadə Azərbayacan Dövlət Opera və Balet Teatrında Reynqold Qlierin “Qırmızı lalə”, Adolf Adanın “Korsar” (Medora), Boris Asafyevin “Bağçasaray fəvvarəsi” (Mariya və Zarema), Aleksandr Qlazunovun “Raymonda” (Raymonda), Sezar Puninin “Esmeralda” (Esmeralda), Pyotr Çaykovskinin “Şelkunçik” (Maşa), “Sonalar gölü” (Odetto-Odiliya), Lüdviq Minkusun “Don Kixot” (Kitri), Əfrasiyab Bədəlbəylinin “Qız qalası” (Gülyanaq), Qara Qarayevin “Yeddi gözəl” (Aişə), Niyazinin “Xosrov və Şirin” (Rəqqasə), Aleksandr Kreynin “Laurensiya” (Laurensiya) baletlərində əsas partiyaları uğurla ifa etmişdir. Ü. Hacıbəyovun “Koroğlu” və Müslüm Moqamayevin “Nərgiz” operalarında rəqqasə qızı oynayıb. İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Qəmər_Almaszadə

11 Mart – Xalq artisti, aktyor Bəşir Səfəroğlunun 95 illiyi, (1925-1969)

Bizim mədəniyyətimizin nə qədər dərinliyi var, yüksəkliyi var. Biz nə qədər zənginik!

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Sənət uğurlarına görə 29 iyun 1964-cü ildə Bəşir Səfəroğluna Azərbaycanın Əməkdar artisti, 25 iyun 1968-ci ildə Xalq artisti fəxri adları verilib.

Bəşir Səfəroğlu 11 mart 1925-ci ildə Bakıda doğulub. Bəşir Səfəroğlu Üzeyir və Zülfüqar Hacıbəyovun klassik operettalarında, əsasən isə çağdaş dramaturq və bəstəkarların musiqili komediyalarında müxtəlif xarakterli, satirik, yumoristik, məzhəkəli rollarda çıxış edib. Aktyor yaradıcılığında xüsusi yer tutan əsas rolları: Möhsün "Beş manatlıq gəlin", Qaradavoy və Çiko, Usta Məhərrəm, Qoçu Əsgər və Məşədi İbad, Uzun və Nəcəf "Durna", Qədir və Gülümsərov "Ulduz", Səlyanski və Qəhrəman "Gözün aydın", Ohan yüzbaşı və Hacı Qara "Xəsis", Kazbek "Kəndimizin mahnısı", Şulu, Muxtar bəy ("Əlli yaşında cavan" və "Evliykən subay", Mir İsmayıl "Qızıl axtaranlar" Baləmi,"Bir dəqiqə", Hacı Kərim "Hacı Kərimin Aya səyahəti", Qoçu "Keçmişin məişət səhnələri", Nadir və Azay "Qızılgül", Polis rəisi "Özümüz bilərik", "Olmadı elə, oldu belə" və "Milyonçunun dilənçi oğlu", "Səndən mənə yar olmaz", Firuzbala "Altı qızın biri Pəri", Səbzəli "Bizə bircə xal lazımdır", Qasiyane ("Tiflis nəğməsi", Əsgər Nəcəfoviç "Ləpələr", "Əhməd haradadır?" və "Ulduz" filmlərində Sərxoş və Gülümsərov, "Tacikfilm"in çəkdiyi "Xoca Nəsrəddinin 12 qəbri" kinolentində Xacə Nəsrəddin rollarını ifa edib. Altmışıncı illərin ortalarında Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında "Gəlməli, görməli, gülməli" miniatür teatrı təşkil olunub. Onun üzvləri Xalq artisti Əliağa Ağayev, Əməkdar artist Müxlis Cənizadə, aktrisa Ofeliya Abbasova (Məmmədzadə) və Bəşir Səfəroğlu idilər. Bu kollektivdə Bəşir Səfəroğlu onlarla satirik obraz yaradıb. Rejissor Rauf Kazımovski görkəmli gülüş ustası Bəşir Səfəroğlu haqqında eyni adlı bədii-sənədli televiziya filmi çəkib. Bəşir Səfəroğlu Bakıda, 44 yaşına yenicə qədəm basanda, 23 mart 1969-cu ildə vəfat edib. Məzarı Bakıdakı Fəxri Xiyabandadır.

Filmoqrafiya: Aygün (film, 1960), Qəribə əhvalat (film, 1960), Əhməd haradadır? (film, 1963) - sərxoş Əhməd, Ulduz (film, 1964) - Gülümsərov, Yun şal (film, 1965), Yaşamaq gözəldir, qardaşım! (film, 1966), Nəsrəddin Xocanın 12 qəbri (film, 1966), Bəşir Səfəroğlu (film, 1969), Aktrisanın təbəssümü (film, 1974).

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Bəşir_Səfəroğlu

16 Mart – Bəstəkar, cazmen Vaqif Mustafazadənin 80 illiyi, (1940-1979)

Azərbaycanın caz sənətindən söz düşəndə ilk növbədə V. Mustafazadə yada düşür. O, XX əsr milli musiqimizə tamamilə yeni ruh və abu-hava gətirdi. O, Azərbaycan Muğam Caz Hərəkatının memarıdır.

Oktay Hacımusalı

Vaqif Əziz oğlu bəstəkar, pianoçu, caz-muğamın banisi. Azərbaycanın Əməkdar incəsənət xadimi (1979).

16 mart 1940-ci ildə Bakı şəhərində İçərişəhərdə anadan olmuşdur. 1963-cü ildə Asəf Zeynallı adına Bakı Musiqi Kollecini bitirib Bakı Musiqi Akademiyasına daxil olmuşdur. İlk məşhurluq da elə bu zaman gəlir. Vaqif burada kiçik konsertlər verir, klublarda çıxış eləyir. O əsasən klassik caz, bluz və oynaq mahnılar ifa edir. 1964-cü ildən "Orero" ansamblına, "Qafqaz" caz üçlüyünə, "Leyli" və "Sevil" qadın vokal instrumental və "Muğam" instrumental ansambllarına rəhbərlik etmişdir. Beynəlxalq caz müsabiqələri və festivallarının ("Tallin-66", "Tbilisi-78") laureatı olmuşdur. 1979-cu ildə Monakoda qeyri-adi şərtlərlə yeni festival keçirilir. Bu festivalın şərtlərinə görə əsərin müəllifi, ifaçısı və ölkəsi gizli saxlanılmalıdır. Festival başa çatdıqdan sonra yüzlərlə naməlum ad içərisindən bizə doğma ad çəkilir. Azərbaycan, Vaqif Mustafazadə. Monako caz festivalından vətənə "Ağ royal" mükafatı ilə qayıdır və növbəti konsertlərinə hazırlaşır. Fortepiano və simfonik orkestr üçün konsertin, "Muğam" simfoniyasının (tamamlanmamış), bir sıra caz kompozisiyalarının və pyeslərin müəllifidir. Vaqif Mustafazadə Azərbaycan caz musiqisinin banisi və yeni caz fikrinin (devizinin) təsisçisidir. O, Azərbaycan musiqisinin, muğamın klassik Amerikan caz musiqisi ilə sintezini yaradıb. Onun yeni devizi Caz-Muğam adlanır.. Xalq musiqisi, muğamdakı improvizasiyalarda caz elementləri görmüş və orijinal bir janr ortaya çıxarmış "Muğam" simfoniyasının müəllifi Vaqif Mustafazadə 1979-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti fəxri adına layiq görülür. 1982-ci ildə artıq ölümündən sonra Azərbaycan Dövlət Mükafatına layiq görülüb. O, 16 dekabr 1979-cu ildə Daşkənddə qastrol zamanı ürək tutmasından vəfat etmişdir. Bakıda dəfn olunmuşdur.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Vaqif_Mustafazadə

22 Mart – Aktrisa, Xalq artisti Zəroş Həmzəyevanın 95 illiyi, (1925-2004)

Ömrünün yarıməsrlik bir dövrünü teatra həsr etmiş Zəroş Həmzəyeva Azərbaycan aktyorluq məktəbinin təşəkkül tapıb inkişaf etməsində böyük xidmətləri olan sənətkarlardandır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Zəroş Həmzəyeva milli teatr sənətimizin inkişafında xüsusi yeri olan, zəngin yaradıcılıq irsinə malik aktrisalardandır. Zəroş Mirzəbağır qızı Həmzəyeva 22 mart 1925-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Babək rayonunun Nehrəm kəndində doğulub. Səhnəyə ilk dəfə 1941-ci ildə, on altı yaşında çıxıb. Onu peşəkar səhnəyə İbrahim Həmzəyev cəlb edib. İlk səhnə obrazı kimi Nəcəf bəy Vəzirovun "Hacı Qəmbər" komediyasında Yetər rolunu oynayıb. Zəroş Həmzəyeva 1948-ci ildə həyat yoldaşı İbrahim Həmzəyevlə birlikdə Qaryagin (indiki Füzuli) Dövlət Dram Teatrında aktrisa işləyib. Bir il ərzində burada ondan çox səhnə obrazında çıxış edib. Aktrisa bir sıra tamaşalarda, xüsusən "Vaqif" tamaşasında Xuraman rolunda Akademik teatrın görkəmli sənətkarları ilə tərəfmüqabil olub. Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti (1956) və Xalq artisti fəxri adlarına layiq görülüb (7 oktyabr 1967). 1995-ci ildə fəxri təqaüdə çıxıb. Bakıda vəfat edib və ikinci Fəxri xiyabanda dəfn olunub. Zəroş Həmzəyeva dramaturq Cəfər Cabbarlının qadın qəhrəmanlarının ən yaxşı ifaçılarından sayılır. O, müxtəlif illərdə və müxtəlif rejissorların quruluşlarında ədibin "Solğun çiçəklər" (Sara), "Nəsrəddin şah" (Sitarə), "Aydın" (Gültəkin), "Sevil" (Sevil), "Almaz" (Almaz və Yaxşı), "1905-ci ildə" (Sona), "Od gəlini" (Solmaz), "Oqtay Eloğlu" (Firəngiz), "Yaşar" (Yaqut) dramlarının tamaşalarında baş rolları ifa edib. Aktrisanın baş rollar siyahısında Xumar, Südabə ("Şeyx Sənan" və "Səyavuş", Hüseyn Cavid), Estrelya ("Sevilya ulduzu", Lope de Veqa), Şirin və Məryəm ("Fərhad və Şirin", Səməd Vurğun), Gülcahan ("Nadir şah", Nəriman Nərimanov), Süsən ("Namus", Aleksandr Şirvanzadə), Gülcamal ("Qatır Məmməd", Zeynal Xəlil), Dezdemona ("Otello", Vilyam Şekspir), Zinyət və Zalxa ("Toy", Sabit Rəhman), Məhsəti, İsmət ("Məhsəti" və "İsmət", Kəmalə Ağayeva), Mətanət ("Çiçəkli dağ", Məmmədhüseyn Təhmasib), Luiza ("Sahil əməliyyatı", Cəmşid Əmirov) kimi sanballı xarakterlər var. Zəroş xanımın kiçik, lakin ürəyəyatımlı və şirin səsi olub. Buna görə də Üzeyir bəy Hacıbəyovun "Leyli və Məcnun" (Leyli və Leylinin anası), "Əsli və Kərəm" (Əsli) operalarında, "Arşın mal alan" (Gülçöhrə, Telli və Asya), "Məşədi İbad" (Gülnaz), Zülfüqar bəy Hacıbəyovun "Evliykən subay" (Pərizad), Məcid Şamxalovla Zakir Bağırovun "Qaynana" (Afət) operettalarında əsas partiyaları ifa edib.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Zəroş _Həmzəyeva

23 Mart – Bəstəkar, professor Əşrəf Abbasovun 100 illiyi, (1920-1992)

Yaşadığı mühitin varlığına nüfuz etməyən, müasirlərinin həyatı, arzu və istəkləri ilə yaşamayan sənətkarlar heç vaxt xalq tərəfindən sevilən əsərlər yarada bilməz. Əşrəf Abbasov daim axtaran, qəhrəmanının daxili aləminə nüfuz etməyi bacaran, onu sevib, düşünən, qurub-yaradan bir insandır.

C. Həsənova

Abbasov Əşrəf Cəlal oğlu - Azərbaycan bəstəkarı, musiqişünas və pedaqoq, Azərbaycanın Əməkdar incəsənət xadimi (1963), Azərbaycanın Xalq artisti, professor (1968).

Əşrəf Cəlal oğlu 1920-ci ildə Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi doğma şəhərində tamamlamış, 1948-ci ildə Azərbaycan Konservatoriyasını, 1952-ci ildə isə Moskva Dövlət Konservatoriyasının aspiranturasını bitirmişdir. 1953–1957-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının rektoru olmuşdur. Əşrəf Abbasov 1965-ci ildə ilk Azərbaycan uşaq baleti "Qaraca qız"ı yazmışdır. O, fortepiano və orkestr üçün konsertin (1946), simfonik orkestr üçün "Konsertino"nun (1948), "Şuşa" (1945), "Gələcək gün" (1952), "Dramatik" (1953) simfonik poemalarının, "Səndən mənə yar olmaz" (1963), "Dağlar qoynunda" (1970) operettalarının, bir çox instrumental əsərin, xor, mahnı, romansın, həmçinin "Ü. Hacıbəyov və onun "Koroğlu" operası" (1956) və bir sıra başqa nəzəri əsərlərin və məqalələrin müəllifidir.

Azərbaycanda ilk uşaq baletinin müəllifi, görkəmli bəstəkar Əşrəf Abbasovun anadan olmasından 95 il keçir. Üzeyir Hacıbəylinin xeyir-duası ilə bu sənətə gələn Əşrəf Abbasov unudulmaz müəlliminin çox ləyaqətli davamçısı olduğunu öz zəngin və dərin məzmunlu yaradıcılığı ilə təsdiq etmişdir. Ömrü boyu Şuşa musiqi mühitinin və Üzeyir Hacıbəylinin əsasını qoyduğu peşəkar bəstəkarlıq məktəbinin ənənələrini yaradıcı şəkildə davam etdirmişdir. Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafında Əşrəf Abbasovun xidmətləri böyükdür. O, xalq musiqisinə yaradıcılıqla yanaşaraq, özünün yeni əlavələri ilə orijinal əsərlər yazmışdır. Eyni zamanda, klassik irsi dərindən mənimsəməsi, müasir musiqinin ən yaxşı nümunələrindən bəhrələnməsi onun əsərlərinin mükəmməlliyini təmin edən amillərdəndir. Odur ki, bəstəkarın əsərləri yüksək peşəkarlığı, bədii məzmunun aydınlığı, mövzularının müasirliyi, emosionallığı, səlis üslubu ilə diqqəti cəlb edir. Həmişə axtarışda olan bəstəkarın əsərləri janr müxtəlifliyi ilə də seçilmişdir. Əşrəf Abbasovun yaradıcılığında xüsusi yeri simfonik musiqi tutur. Bu sahəyə bəstəkar bütün yaradıcılığı boyu müraciət etmişdir. Onun simfonik orkestr üçün ilk əsəri tələbə ikən yazdığı "Rəqs süitası" olmuşdur. Aydın ifadə tərzinə, melodik zənginliyə və forma

vəhdətinə malik bu əsər 1944-cü ildə Tbilisidə keçirilən Zaqafqaziya incəsənəti ongünlüyündə böyük maraqla qarşılanmışdır. Əşrəf Abbasovun fortepiano ilə orkestr üçün "Konsert", simfonik orkestr üçün "Konsertino", "Şuşa", "Gələcək gün", "Dramatik poema"sı bəstəkarın ən kamil simfonik əsərlərindən sayılır. O, simfonik orkestr üçün süitalar da yazmışdır. Bəstəkarın yaradıcılıq zirvəsində duran "Qaraca qız" baleti həm də uşaqlar üçün yazılmış ilk böyük səhnə əsəridir. 1968-ci ildə Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulmuş bu əsər S.S.Axundovun eyniadlı hekayəsi əsasında hazırlanmışdı. Librettonun müəllifi isə Xalq Artisti Əfrasiyab Bədəlbəyli idi. Müəllif "Qaraca qız"da milli xoreoqrafiya ilə klassik balet ənənələrinin gözəl vəhdətinə nail olmuşdur. O, hadisələrin dramatizmini və obrazların psixoloji səciyyəsini gərgin və parlaq harmonik ahənglər, tembr rəngarəngliyi, maraqlı polifonik vasitələr, xalq musiqi intonasiyalarından istifadə etmək yolu ilə vermişdir. Klassik balet ənənələrinin ən gözəl nümunələrindən biri olan bu səhnə əsərini təkcə uşaqlar deyil, böyüklər də maraqla seyr etmişlər. Zəngin yaradıcılığa malik Əşrəf Abbasovun musiqi bəstələdiyi mahnı və romanslar şeirlərin mətni ilə poetik vəhdət yaratmışdır. Onun M.Füzulinin, M.P.Vaqifin, M.Müşfiqin, A.Şaiqin sözlərinə yazdığı musiqilər həzinliyi, emosionallığı ilə dinləyicinin ruhunu oxşayır. "Heyran olmuşam", "Oxu, bülbül", "Qurban olduğum", "Ceyranım, gəl", "Gözəl yar", "Qarabağın qızları" və digər romansları, mahnıları uzun illərdir ki, məhəbbətlə ifa edilir. Bəstəkarın "Səndən mənə yar olmaz", "Dağlar qoynunda", "Həyətim mənim, həyatım mənim" komediyalarına yazdığı musiqi ifadəliyi, coşqunluğu, lirizmi ilə seçilmişdir. O, tamaşa müəlliflərinin ideyalarını, obrazların xarakterini musiqinin dili ilə müvəffəqiyyətlə əks etdirmişdir. Əşrəf Abbasov instrumental musiqiyə də müraciət etmiş, skripka, violonçel, fortepiano, nəfəsli alətlər, kamera ansamblı, xalq çalğı alətləri orkestri, habelə xor üçün də əsərlər yazmışdır. Onun bir sıra əsərləri tədris proqramlarına daxil edilmişdir. Bəstəkarlıqla yanaşı, elmi tədqiqatlarını və pedaqoji fəaliyyətini də ardıcıl davam etdirən Əşrəf Abbasov 1952-ci ildə Moskvada "Üzeyir Hacıbəyov və onun "Koroğlu" operası" mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək sənətşünaslıq namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür. O, Azərbaycan bəstəkarları arasında həm də ilk sənətşünaslıq namizədi olmuş, musiqişünaslarımızın bir çox elmi əsərlərini redaktə etmişdir. Əşrəf Abbasov müxtəlif illərdə Asəf Zeynallı adına Musiqi Texnikumunun direktoru, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının rektoru, kafedra müdiri vəzifələrində çalışmışdır. Onun musiqi mədəniyyətimizin inkişafında xidmətləri layiqincə qiymətləndirilmiş və respublikamızın ən yüksək fəxri adlarına layiq görülmüşdür. Görkəmli bəstəkar, musiqişünas və pedaqoq, Əməkdar İncəsənət Xadimi, Xalq Artisti, professor Əşrəf Abbasov 1992-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir. Bütün ömrünü, istedadını, yaradıcılığını musiqimizin inkişafına həsr etmiş Əşrəf Abbasovun adı musiqi tariximizdə əbədi həkk olunmuşdur. İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/ Əşrəf _Abbasov

Yubilyar yazıçı və şairlər
1 Mart – Şair Dilsuz Mustafayevin anadan olmasının 75 illiyi, (1945)

Mustafayev Dilsuz Murtaza oğlu - şair, tərcüməçi, 1985-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü.

Mustafayev Dilsuz 1945-ci il martın 1-də Azərbaycanın Tərtər rayonunun Buruc kəndində anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Politexnik İnstitutunun avtomatika fakültəsində təhsil almışdır (1962-1968). Əmək fəaliyyətinə Bakı yaxınlığında olan Əmircan qəsəbəsindəki sənaye müəssisəsində layihəçi-mühəndis kimi başlamışdır (1968-1970). Azərbaycan Radio və Televiziya Şirkətində səs operatoru (1970-1973), ədəbi-dram baş redaksiyasının incəsənət və radio teatrı şöbəsində redaktor (1973-1979), "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, publisistika şöbəsinin müdiri (1979-1992), sonra "Axtarış" qəzetində ədəbi işçi (1992), "Kəndin səsi" qəzetinin redaktor müavini vəzifəsində çalışmışdır (1992-1993). Hazırda Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetində məsul işçidir (1993-cü ildən). Bədii yaradıcılığa 70-ci illərdən başlamışdır. Onun şeirləri, publisist yazıları "Azərbaycan", "Ulduz" jurnallarında və qəzetlərdə müntəzəm çap edilir. Şeirləri xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Yaradıcılığında bədii tərcüməyə xüsusi yer verir.

Əsərləri: Ağ atlı oğlanın nağılı. - Bakı: Yazıçı, 1981. - 67 s.

Filmoqrafiya: Günaydın, mələyim! (film, 2008)

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S175.

1 Mart – Şair Balayar Sadiqin 55 illiyi, (1965)

Balayar Sadiq — Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü, beynəlxalq "Rəsul Rza" mükafatı laureatı.

Əliyev Balayar Sadiq oğlu 1965-ci il martın 1-də Lerik rayonunda anadan olub. Bakı Dövlət Universitetinin Jurnalistika fakültəsini bitirib. İlk şeiri 1983-cü ildə "Lənkəran" qəzetində çap olunub. Şair Balayar Sadiq 2004-cü ildə Lənkərandan Bakıya köçüb.

Əsərləri: "Sərkərdə" (1996), "İgidliyin Bəxtiyar zirvəsi" (1997), "Ömrün hünər nəğməsi" (1998), "Ulu dağların oğlu" (2001), "Arzumanın döyüş yolu" (2001), "Sərkərdə ömrünün işığı" (2002), "Müdrikliyin zirvəsi" (2007) və s.

Kitabları: "Allahın unutduğu adam", Bakı, "Yazıçı", 2010.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 115.

2 Mart – Yazıçı, tərcüməçi Zeydulla Ağayevin 75 illiyi, (1945 - 2014)

Azərbaycan-ABŞ əlaqələrinin ardıcıl tədqiqatçılarından idi. Zeydulla Ağayev Azərbaycan Dövlət Dillər Universitetində elmi işlər üzrə prorektor, ədəbiyyat tarixi kafedrasının müdiri vəzifələrində çalışıb. 1980-ci ildə namizədlik, 1997-ci ildə isə doktorluq dissertasiyaları müdafiə edib, bir monoqrafiya, 70-ə yaxın elmi, yüzdən çox publisistik məqalənin müəllifidir.

Zeydulla Ağayev 1945-ci il martın 2-də Masallı rayonunda anadan olub. Azərbaycan Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutunun ingilis dili fakültəsini bitirib. Əmək fəaliyyətinə həmin institutda başlayıb, "Bilik" qəzetinin redaktoru olub. Zeydulla Ağayev həm öz orijinal nəsr əsərləri, həm də ingilis dilindən etdiyi tərcümələri ilə tanınıb. Azərbaycan oxucusu onun tərcüməsində Cek London, Artur Konan Doyl, Teodor Drayzer, Ernest Heminquey və başqalarının roman, povest və hekayələri ilə tanış olub. Zeydulla Ağayevin 1990-cı ildə nəşr etdirdiyi müasir Amerika yazıçısı Artur Heylinin "Aeroport" romanı milli ədəbiyyatımız tarixində birbaşa ingilis dilindən tərcümə edilmiş ilk romandır. O, həm də "Müasir Azərbaycan nəsri"ni ingiliscəyə çevirmiş ilk bədii tərcümə sənətkarlarından biri idi. İsmayıl Şıxlı, Anar, Elçin, Sabir Əhmədli, Yusif Səmədoğlu və başqalarının bir sıra hekayələrini ingilis dilinə çevirib və çap etdirib. **Zeydulla Ağayev bir sıra nəsr kitablarının da müəllifidir: "Məhəbbət nəğməsi" (1980), "Beş günün intizarı" (1982), "Yenilməzlik" (1985), "Dünyanın düz vaxtı" (1990)...**

Tərcümələri (ingiliscədən): T. Drayzer, "Qasırğa" (1972), "Erməni genosidi" (1992), "Cəmyuel. Ermənistan "xristian" terrorçu ölkənin gizlinləri" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 951.

5 Mart – Şair, Ədəbiyyatşünas İsmayıl Cəfərpurun 95 illiyi, (1925-1977)

1958-ci ildən Yazıçılar Birliyinin üzvü, Filologiya elmləri namizədi.

"Azərbaycan" qəzetinin xüsusi müxbiri olmuş, Moskvada M. Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitunda təhsil almışdır (1956-1958). Sonra "Azərbaycan" qəzetində bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri işləmişdir. 1948-ci ildən ədəbi fəaliyyətə başlamışdır. İlk şeirlər məcmuəsi "Qəhrəmanın düşüncələri" 1956-cı ildə "Azərnəşr"də buraxılmışdır.

1925-ci il martın 5-də Cənubi Azərbaycanın Salmas mahalının Sadaqyan kəndində anadan olmuşdur. 1941-ci ildə Sovet Ordusu İran ərazisində daxil olandan sonra orada milli azadlıq hərəkatı genişlənib. 1945-ci ilin axırında Təbriz milis intendant idarəsinin rəisi təyin edilmişdir. Bu dövrdə milis işçiləri ittifaqının sədri seçilmişdir. 1946-cı ildən Şimali Azərbaycanda yaşayır Stomatologiya məktəbini(1947) və ADU-nun şərqşünaslıq fakültəsini bitirmişdir. (1950-1956) 1977-ci il fevralın 18-də vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Yolumuz bəllidir" (1960), "Qəhrəmanın düşüncələri" (1962), "Qardaş töhfəsi" (1962), "İllər və kölgələr" (1964), "Dağlar məni səsləyir" (1966), "Yenə görüşərik" (1974), "Cənuba məktub" (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 451.

6 Mart – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Yəhya Seyidovun 100 illiyi, (1920-1980)

1959-cu ildən Yazıçılar Birliyinin üzvü, 1972-ci ildən filologiya elmləri doktoru. Yəhya Seyidov 1920-ci il martın 6-da Naxçıvanın Ordubad şəhərində doğulmuşdur. On bir yaşından Ordubad uşaq evində tərbiyə almış, orada yeddiillik məktəbi bitirmişdir. Naxçıvanda uşaq evində yaşadığı dövrdə (1934-1938) pedaqoji məktəbi qurtarıb Ordubad şəhər məktəbində Azərbaycan dili və ədəbiyyatını tədris etmişdir. ADU-nun filologiya fakültəsinin qiyabi şöbəsində təhsil almışdır. Sonra universitetin aspiranturasına daxil olmuş, elmi tədqiqat işini vaxtında müvəffəqiyyətlə başa çatdırıb müdafiə etmiş, filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.(1954- 1957) Həmin vaxtdan taleyini Azərbaycan EA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu ilə bağlamışdır. Burada kiçik elmi işçi (1957-1961), Baş elmi işçi (1961 – 1979), şöbə müdiri (1979-1980) olmuşdur. Medalla təltif edilmişdir.1980-cı il dekabrın 4-də vəfat etmişdir.
Əsərləri: “Mehdi Hüseynin yaradıcılıq yolu” (1966), “Süleyman Rəhimov” (1971), “İlyas Əfəndiyev” (1975), “Süleyman Rəhimovun romanları” (1975), “Mehdi Hüseyn” (1979), “Axtarış yollarında” (1983) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 930.

8 Mart – Şair, yazıçı Cümşüd İsgəndərin 65 illiyi, (1955)

İsgəndərli Cümşüd Abdulla oğlu şair, nasir, publisist, Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1980), "Məmməd Araz" ali ədəbi mükafatının laureatıdır (1995). İsgəndərli Cümşüd Abdulla oğlu 1955-ci il martın 8-də Azərbaycanda Qazax rayonunun Aslanbəyli kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirmişdir (1971). Ordu sıralarında xidmətdə olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1975-1981).

Əmək fəaliyyətinə "Kirpi" satirik jurnalı redaksiyasında başlamışdır. Sonra "Zavod həyatı" qəzetinin redaktoru olmuşdur (1987-1989). Hazırda təsis etdiyi "Qafqaz" İnformasiya – Reklam Şirkətinin prezidentidir (1989- cu ildən). ABŞ-ın Çikaqo şəhərində "Laola" universitetinin biznes-marketinq kursunu bitirmişdir.

Ədəbi yaradıcılıqla 1972-ci ildən məşğul olmuşdur. Dövri mətbuatda şeir, hekayə və publisistik yazılarla çıxış etmişdir. "Azərbaycan dünyası" qəzetinin təsisçisi və baş redaktorudur (1992- ci ildən). Respublika redaktorlar klubunun sədri, Azərbaycan KİV yanında Mətbuat Sponsorlar Şurası İdarə heyətinin üzvü seçilmişdir (1993).

Əsərləri: "Hökm" (1991), "Günəşin eşqinə" (1993), "Birəbitdən niyə gizlənir" (1993) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S164.

8 Mart – Yazıçı Mənzər Eynullayevanın 70 illiyi, (1950)

Eynullayeva Mənzər Əsəd qızı – nasir, 1986-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü. Mənzər 1950 - ci il martın 8 - də Azərbaycanda Qazıməmməd şəhəri Muğam qəsəbəsində doğulmuşdur. Əli Bayramlıda 10 saylı şəhər orta məktəbini bitirmişdir (1967). Ailəliklə Bakı şəhərinə köçdükdən sonra "Qızıl Şərq" mətbəəsində oxucu, korrektor vəzifələrində işləmişdir (1968-1971). ADU-nun Filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1968-1971). Azərbaycan EA-nın "Elm" nəşriyyatında korrektor, kiçik redaktor, redaktor vəzifələrində işləmişdir. (1975-1979). Hazırda Azərbaycan MEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda elmi işçi vəzifəsində çalışır. Ədəbi fəaliyyətə 1969-cu ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində çap etdirdiyi "Şübhə" hekayəsi ilə başlamışdır. Dövri mətbuatda müntəzəm çap olunur.

Əsərləri: "Həmin axşam" (1980), "Yarımçıq məzuniyyət" (1986), "Qara örpək" (1992), "Oğuz gözəlləməsi" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S

13 Mart – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Arif Hacıyevin 85 illiyi, (1935-2000)

Hacıyev Arif Allahyar oğlu – ədəbiyyatşünas, tənqidçi, 1980-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri doktoru (1970), professor (1972), Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi (1990).

Hacıyev Arif Allahyar oğlu 1935-ci il martın 13-də Yevlax şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi 1954-cü ildə bitirib M. F. Axundov adına Rus dili və ədəbiyyatı Pedaqoji İnstitutunda təhsil almışdır. M. F. Axundov adına Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunda xarici ölkələr ədəbiyyatı kafedrasında baş müəllim (1963-1966), Azərbaycan Dövlət Universitetində rus ədəbiyyatı kafedrasında baş müəllim, dosent, professor (1966-1976) olmuşdur. 1976-cı ildən Azərbaycan Elmlər Akademiyası Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda aparıcı elmi işçi olmuşdur (1993-cü ildən).

Ədəbi tənqid, nəzəriyyə və ədəbi əlaqələr problemlərinə dair tədqiqatla ciddi məşğul olmuşdur. SSRİ Yazıçılar İttifaqının ədəbi tənqid üzrə mükafatına layiq görülmüşdür (1981). Azərbaycan Ali soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir (1983). 2000-ci il aprelin 15-də Bakıda vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 67.

16 Mart – Nasir, dramaturq, tərcüməçi Ağalar İdrisoğlunun 70 illiyi, (1950)

Mehdiyev Ağalar İdris oğlu 1950-ci il martın 16-da Masallı rayonunun Digah kəndində anadan olub. 1975-ci ildə M.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun dram və kino aktyorluğu fakültəsini bitirdikdən sonra Sabit Rəhman adına Şəki Dövlət Dram Teatrında işə başlayıb. Sonra H.Ərəblinski adına Sumqayıt Dövlət Dram Teatrına aktyor kimi dəvət olunub. 40-a yaxın müxtəlif xarakterik rollarda uğurla çıxış edən Ağalar müəllimin oynadığı rolların əksəriyyəti Mədəniyyət Nazirliyinin, Teatr Xadimləri İttifaqının və başqa təşkilatların diplomlarına və mükafatlarına layiq görülüb. Ağalar İdrisoğlu 1976-cı ildə Sumqayıt şəhərində, respublikada ilk dəfə olaraq "Ümid" adlı teatr studiyası yaradıb. Uğurlu çıxışlarına və rəngarəng repertuarına görə 1979-cu ildən Sumqayıt Gənclərinin Xalq Teatrı adlanıb. Ağalar İdrisoğlu 1981-1986-cı illərdə Moskva şəhərində A.Lunaçarski adına Dövlət Teatr Sənəti İnstitutunun musiqili teatrlar rejissorluğu fakültəsində qiyabi təhsil alıb. Onun teatrda quruluş verdiyi Mirzağa Atəşin "Şərəfin sandığı", Xalq şairi Zəlimxan Yaqubun "Aşıq Ələsgər", Cəfər Cabbarlının "Oqtay Eloğlu", Georgi Caqarovun "Prokuror", Əli Səmədlinin "Analar və oğullar", Georgi Xuqayevin "Qaqutsa, Babutsa, Danel və Dardanel", Aleksandr İvaşenkonun "Uşağa bir üç yazın", Leonid Cuxavitskinin "Şahzadə və bacatəmizləyən" tamaşaları və başqa əsərlər teatrsevərlər, teatr mütəxəssisləri tərəfindən maraqla qarşılanıb. 1989-cu ildə Hüseyn Ərəblinski adına Sumqayıt Dövlət Dram Teatrına direktor vəzifəsinə gətirilən A.İdrisoğlu il yarımdan sonra kollektivin istəyi ilə həmin teatra bədii rəhbər və direktor təyin olunub. Bu teatrda ilk musiqili tamaşa olan Üzeyir Hacıbəyovun "Arşın mal alan" operettasına da orijinal quruluşu məhz Ağalar İdrisoğlu verib. Bu teatrlar məhz Ağalar İdrisoğlunun təşkilatçılığı və təşəbbüsü ilə Moskvada, Qazaxıstanda, Şimali Osetiyada, Gürcüstanda, Dağıstanda və başqa respublikalarda festivallarda çox böyük uğurla çıxış ediblər. 2009-cu ilin mayında Dövlət Gənclər Teatrı Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrı ilə birləşdiyindən o, həmin teatrın quruluşçu rejissor vəzifəsinə təyin edilib. Hazırda bu teatrda quruluşçu rejissor işləyir. Azərbaycanın teatr səhnəsinə dünyanın məşhur dramaturqların pyeslərinin gəlişi bilavasitə Ağalar İdrisoğlunun adı ilə bağlıdır. Həmçinin sözügedən dramaturqların bir neçəsinin pyeslərini dilimizə tərcümə edib. O, nasir, dramaturq, publisist kimi də aktiv yaradıcılıqla məşğul olur.

Əsərləri: "İnan mənə" (1986), "Ən xoşbəxt gün" (1987), "Məhəbbət və başqaları" (1990) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 67.

17 Mart – Yazıçı Mikayıl Rzaquluzadənin 115 illiyi, (1905-1984)

Rzaquluzadə Mikayıl Manaf oğlu nasir, şair, tərcüməçi, 1934-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycanın qabaqcıl maarif xadimi (1968), əmək veteranı (1976). Ədəbi təxəllüsü otuzuncu illərdə "Mim-Re", "M.R.", "R.Mikayıl", sonralar "M.Rzaquluzadə" olmuşdur. Ədəbiyyat sahəsində xidmətlərinə görə iki medal, üç dəfə Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir. Çuvaş MSSR Mədəniyyət Nazirliyinin və digər təşkilatların fəxri tərifnamələri ilə təltif edilmişdir.

Mikayıl Rzaquluzadə 1905-ci il martın 17-də Bakı şəhərində doğulmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1923-cü ildə "Abdulla Şaiq" kitabçasında çıxan "Müəllim" şeiri ilə başlamışdır. İlk məqaləsi isə 1926-cı ildə "Maarif işçisi" jurnalında "Cocuq ədəbiyyatında üsul məsələsi" adı ilə dərc olunmuşdur. Müxtəlif mövzularda yazıb-yaratsa da, 1945-ci ildən başlayaraq bütün kitablarını uşaq və gənclər üçün nəzərdə tutmuşdur. Yaradıcılığında bədii tərcüməyə geniş yer vermişdir. Dünya və keçmiş SSRİ xalqlarının ədəbiyyatından tərcümələr etmişdir. "Gənclik" nəşriyyatının, "Göyərçin", "İnqilab və mədəniyyət" (sonralar "Azərbaycan") jurnalları redaksiya heyətinin, "Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti"nin redaksiya heyətinin, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı qəbul komissiyasının üzvü olmuşdur. 1984-cü il noyabrın 10-da Bakıda vəfat etmişdir. Bakı küçələrindən birinə onun adı verilmişdir.

Əsərləri: “Ağ dana” (1945), “El gücü” (1948), “İstək” (1949), “Dan söküləndə” (1952), “Sirli saz” (1955), “Qu gölü” (1955), “Ovçu Elişlə qoçaq Aytəkinin nağılları” (1956), “Ölkənin çiçəkləri” (1962), “Nəsillərdən nəsillərə : bircildlik seçilmiş əsərlər” (1965), “Salam Adil” (1966), “Hekayələr” (1967), “Dəniz nağılı” (1967), “Baharın elçiləri” (1968), “Ürəkdə izlər” (1969), “Quş dili bilən Orxan” (1972), “Cücə getdi su içə” (1973), “Yaz günəşi : bircildlik seçilmiş əsərlər” (1977), “İlin yazı – elin sazı : şeirlər, poemalar, rəvayətlər və nağıllar” (1981) və s.

Tərcümələri (farscadan, ruscadan): Nizami Gəncəvi. “İsgəndərnamə (iqbalnamə)” (1967), Oldriç T. “Amerika məktəblisinin xatirələri”, Kiplinq R. “Mauqli” (1939), V.Mayakovski. “Seçilmiş şeirlər və poemalar” (1940), M.Şoloxov. “Nifrət fənni” (1942), V.Vasilyevskaya. “Göy qurşağı” (1947), V.Q.Belinski. “Seçilmiş əsərləri” (1948), A.Düma. “Üç muşketyor” (1949), M.Qorki. “Uşaqlar” (1950), M.Qorki. “Ədəbiyyat haqqında” (1950) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 595.

20 Mart – Şair Davud Ordubadlının 90 illiyi, (1930)

Vahabov Davud Rzaqulu oğlu – şair, 1956-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycanın Əməkdar mədəniyyət işçisi (1990).

Vahabov Davud Rzaqulu oğlu 1930-cu il martın 20-də Azərbaycanda, Ordubad şəhərində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarından ata-anasını itirmiş, qardaşının himayəsində boya-başa çatmışdır. İkinci Dünya müharibəsi illərində Ordubad konserv və barama zavodlarında fəhləlik etmişdir. İki il Zaqafqaziya dəmiryolunun Mehri stansiyasındakı 7 saylı su kəməri idarəsində fəhlə, sonra isə Ordubad ipək fabrikində texniki katib, "Ordubad işçisi" rayon qəzeti redaksiyasında mürəttib, ədəbi işçi vəzifələrində çalışmışdır (1947-1949). 1939-cu ildə "Azərbaycan pioneri" qəzetində ilk şeiri dərc olunmuşdur. Lakin 1948-ci ildə "Ədəbiyyat qəzeti"ndə "Mənim respublikam" adlı şeiri çap edildikdən sonra ciddi ədəbi fəaliyyətə başlamış, öz şeirlərini və felyetonlarını "Ordubad işçisi" və "Şərq qapısı" qəzetində "V. Davud", "Davud Sərrac", "Davud Sərrac oğlu" imzaları ilə dərc etdirmişdir (1946-1948). 1949-cu ildə ADU-nun şərqşünaslıq fakültəsinə daxil olmuş, 1955-ci ildə oranı bitirmişdir. N. Krupskaya adına Bakı mədəni-maarif məktəbində müəllim işləmişdir (1960-1988). Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin idarə heyətinin üzvüdür (1986- cı ildən). Hazırda bədii yaradıcılıqla məşğuldur.

Əsərləri: "Böhtan" (1954), "Həyat yollarında" (1955), "Gözəl həyat" (1956), "Ata yurdu" (1958), "Mənim arzum" (1960), "Səadət yolunda" (1962), "Qayğı" (1964), "Qartal" (1970), "Anama abidə" (1974) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S

21 Mart – Ədəbiyyatşünas Əkbər Ağayevin 105 illiyi, (1915-1989)

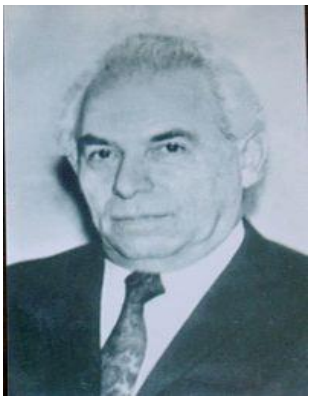

Ağayev Əkbər Məmməd oğlu (21.03.1915 – 02.03.1989) – Tənqidçi, ədəbiyyatşünas, Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycanın Əməkdar ali məktəb işçisi, filologiya elmləri doktoru, professor.

Görkəmli tənqidçi, ədəbiyyatşünas alim, filologiya elmləri doktoru, professor Əkbər Ağayev Şuşada anadan olmuşdur. Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat şöbəsini bitirmişdir. Moskvada Ali Diplomatiya Məktəbində təhsilini başa vurduqdan sonra, müxtəlif mətbuat orqanlarında çalışmaqla yanaşı, ali məktəblərdə mühazirələr də oxumuşdur. Ədəbi fəaliyyətə hələ 1935-ci ildə başlamış Əkbər Ağayevin "Nizami və dünya ədəbiyyatı", "Şeirimizin yeni nəsli", "Lirikanın qüdrəti", "Dramaturgiyanın bəzi məsələləri", "Ədəbiyyat tarixi haqqında qeydlər" və s. kimi ədəbiyyatşünaslıq və ədəbi tənqidə həsr olunmuş xeyli məqaləsi məlumdur ki, onların arasında rus və dünya ədəbiyyatına həsr olunmuş "Anri Barbüs", "Höte Nizami haqqında", "Fransız xalqının böyük oğlu", "Humanist sənətkar", "Xalq nəğməkarı", "Səhər şəfəqləri" kimi əsərlər də vardır. "M.Y.Lermantov" (1941), "A.İ.Gertsen" (1962), "Sənətkarlıq məsələləri" (1962), "Nizami və dünya ədəbiyyatı" (1964), "Sənətkara töhfə" (1978), "Sənətin tərənnümü" və s. kitabları işıq üzü görmüşdür.

Tərcümə sənəti ilə də yaxından məşğul olan müəllif dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin əsərlərini dilimizə tərcümə etmişdir. A.S.Puşkin, M.Y.Lermontov, A.A.Çexov, L.N.Tolstoy və b. rus ədiblərindən tərcümələri vardır. Xarici ölkə yazıçılarından D.Defonun "Robinzon Kruzo", F.Lankerin "Uşaqlar və xəncər", O.Sekoranın " Qarışqalar təslim olmur", N.Kalmanın "Qara Salli", Jül Verinin "Arxipelaq alovlanır", Ç.Dikkensin "Oliver Tvistin macəraları", A.Qaydarın "Seçilmiş hekayələri", N.K.Karamzinin "Zavallı Liza", V.Korolenkonun "Qəribə qız", Bualonun "Poeziya sənəti", V.Belinskinin "Seçilmiş məqalələri" və s. kitab halında nəşr olunmuşdur.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 234.

22 Mart – Yazıçı Hacıbaba Nəzərlinin 125 illiyi, (1895-1938)

Nəzərli Hacıbaba Hacı Ələsgər oğlu — nasir, 1934-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Hacıbaba Nəzərli 1895-ci il martın 22-də Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur. M.Ə.Sabirin "Ümid" məktəbini bitirmişdir. Moskvada Qırmızı Professura İnstitutunda təhsil almışdır (1930-1933). 1895-ci ildə Şamaxıda anadan olmuş, azərbaycanlı, Azərbaycan vətəndaşı, AK(b)P-nın üzvi, ADDT sabiq direktoru təhlükəsizlik idarəsinin əməkdaşı Qriqoryanın 9 aprel 1937-ci il tarixli arayışına əsasən və əksinqilabi, burjua-millətçi təşkilatının fəal üzvi kimi qeyd edilərək həbs edilən, ağır, dözülməz işgəncələr altında Əli Nazimin 4, 7 iyul 1937-ci il tarixlərdə istintaqa verdiyi aşağıdakı ifadələrə görə Hacıbaba Nəzərlinin həbs olunması üçün IV şöbənin təhlükəsizlik kapitanı Çinmanın təsdiqinə verilir. Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqı təşkilat komitəsinə sədrlik etmişdir (1933-1934), Azərbaycan Dövlət Dram Teatrının direktoru işləmişdir (1934- cü ildən 1938- ilə qədər). Hacıbaba Nəzərli 1938-ci ildə repressiyaya uğramışdır.

Əsərləri : “Casusun yardımçısı” (1926), “Qışlaqdan kəndə” (1927), “Laçın” (1928), “Satqın” (1930), “Ölülər rəqs edərkən” (1930) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 813.

22 Mart – Xalq yazıçısı Süleyman Rəhimovun 120 illiyi, (1900-1983)

Xalqımız elə xalqdır ki, tarixin hər bir mərhələsində böyük, dahi insanlar yetişdirir və biz bu dahilərlə fəxr etməliyik. Süleyman Rəhimov da bu şəxsiyyətlərdəndir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

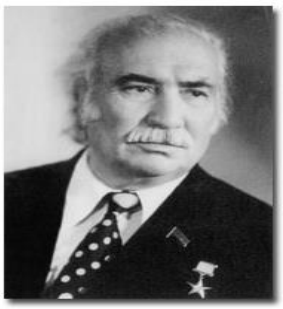

Rəhimov Süleyman Hüseyn oğlu — nasir, 1938-ci ildən AYB-nin üzvü, Azərbaycanın Xalq yazıçısı (1960), Sosialist Əməyi Qəhrəmanı (1975).

Süleyman Rəhimov 1900-cü il martın 22-də Zəngəzur qəzasının Əyin kəndində yoxsul ailədə doğulmuşdur. İbtidai təhsilini ikisinifli rus məktəbində almışdır. İlk təhsilini kənddə almış, sonralar texnikum və ali məktəb bitirmişdir. 1921-ci ildə Xanlıq kəndində yeni açılmış məktəbdə müəllim işləməyə başlamışdır. Şuşada pedaqoji kursda oxuduqdan sonra uzun müddət Zəngəzur mahalının müxtəlif rayonlarında müəllimlik etmişdir. 1928-ci ilin payızında dostu Əli Vəliyevlə Bakıya gələrək ADU-nun tarix fakültəsində təhsil almış, eyni zamanda Qaraşəhərdə ikinövbəli savad kursunda yaşlı fəhlələrə dərs demişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1930-cu ildən başlayan Süleyman Rəhimovun ilk əsəri "Şamo"dur. Bununla belə o, 50 il bu əsərinin üzərində işləmiş və ona əlavələr etmişdir. Süleyman Rəhimov 1939-1940, 1944-1946 və 1954-1958-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri olmuşdur. Azərbaycanın Laçın, Samux, Şahbuz və Noraşen rayonlarında rəhbər partiya işlərində çalışmışdır (1934-1937). Azərbaycan K(b)P Bakı şəhər komitəsində təbliğat üzrə katib (1940-1941), Azərbaycan K(b)P MK-da təbliğat və təşviqat şöbəsinin müdir müavini (1941-1944), Azərbaycan Nazirlər Soveti yanında Mədəni-Maarif İşləri Komitəsinin sədri (1945-1958) vəzifələrində işləmişdir.

Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının "Qızıl qələm" mükafatına (1972) layiq görülmüşdür. Üç dəfə Lenin ordeni (1946, 1970, 1975), "Qırmızı Əmək Bayrağı" (1959), "Şərəf nişanı" (1942) ordenləri və medallarla təltif edilmişdir, 1960-cı ildə Xalq yazıçısı, 1975-ci ildə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adları almışdır. 1983-cü il oktyabrın 11-də vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Şamo” (I, II c. 1931, 1940), “Saçlı” (1944), “Ata və oğul” (1949), “Mehman” (1953), “Ana və abidəsi” (1967), “Seçilmiş əsərləri” (üç cilddə, 1968-1981), “Ağbulaq dağlarında”, “Medalyon”, “Ötən günlər dəftərindən”, “Qafqaz qartalı”, “Qoşqar qızı”, “Aynalı”, “Qardaş qəbri, “Su pərisi”, “Tülkü və şir”, “Ləpirlər”, “Qara torpaq və sarı qızıl”, “Minnətsiz çörək” və s.

Filmoqrafiya: Qanun naminə (film, 1968).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 813.

22 Mart – Şair İsmayıl Soltanın 110 illiyi, (1910-1963)

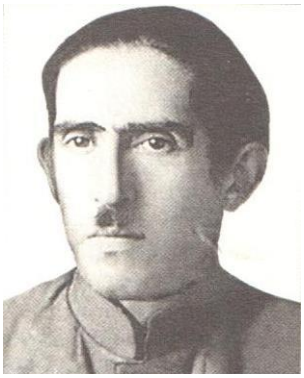

İsmayılov Soltan Məcid oğlu – şair, 1939 – cu ildən Azərbaycan yazıçılar birliyinin üzvü.

İsmayılov Soltan Məcid oğlu 1910-cu il martın 22-də Göyçayda yoxsul kəndli ailəsində doğulmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə Bakıya köçdüyü ildən (1935) başlamış, şeirlərini dövri mətbuatda çap etdirmişdir. 1939-cu ildə mahnı müsabiqəsində birinci yeri tutmuş, 1940-cı ildə irihəcmli poetik əsərlər müsabiqəsində "Gündoğdu" poemasına görə ikinci dərəcəli mükafata layiq görülmüşdür. Bakıda "Xəzər bolşeviki" qəzetində ədəbi işçi, Azərbaycan Radio Verlişləri Komitəsində redaktor olmuşdur (1935-1941). İkinci Dünya müharibəsi dövründə Sovet Ordusu tərkibində "Döyüşçü" adlı Şimali Qafqaz cəbhə qəzetinin hərbi müxbiri kimi çalışmış, oçerk, mahnı və mübariz ruhlu şeirlərini həmin qəzetdə dərc etdirmişdir.

"Məhsəti", "Pəri qala", "Ana", "Məhəbbət poemaları", "Şirvan" mənzum pyesləri vardır. M. Y. Lermontovun "Maskarad" mənzum dramını Azərbaycan dilinə çevirmiş, A. S. Puşkin, Xaqani, Nekrosov və b. yazıçıların əsərlərindən nümunələr tərcümə etmişdir. SSRİ medalları ilə təltif olunmuşdur. 1963-cü il yanvarın 23-də vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Ağdərə yollarında" (1940), "Əqrəb və qurbağa" (1946), "Balaca Sima Do" (1953), "Xatirələr" (1954), "Mavi alov" (1955), "Gözəlçə" (1956), "Bizim həmyerli oğlan" (1961), "O, rəssam idi" (1967) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 455.

Aprel

Əlamətdar və tarixi günlər

1 Aprel – Ümumdünya Gülüş Günü, (1564)
1 Aprel – Beynəlxalq Quşlar Günü, (1894)
2 Aprel – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü, (1967)
4 Aprel – Ümumdünya İnternet Günü, (1998)
5 Aprel – Qar Qızın Ad Günü, (2009)
6 Aprel – Beynəlxalq Cizgi Filmləri Günü, (2002)
6 Aprel – İlk Olimpiya Oyunlarının Keçirildiyi Gün, (1896)
7 Aprel – Ümumdünya Sağlamlıq Günü, (1950)
12 Aprel – Ümumdünya Aviasiya və Kosmanavtika Günü, (1962)
13 Aprel – Ümumdünya Rok-N-Roll Günü, (1954)
15 Aprel – Beynəlxalq Mədəniyyət Günü, (1935)
17 Aprel – Ümumdünya Hemofiliya Günü, (1964)
18 Aprel – Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günü, (1983)
21 Aprel – Beynəlxalq Sirk Günü
22 Aprel – Ümumdünya Yer Kürəsi Günü, (1970)
23 Aprel – Ümumdünya Kitab və Müəllif Hüquqları Günü, (1995)
23 Aprel – Ümumdünya İngilis Dili Günü, (2010)
24 Aprel – Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü, (1957)
28 Aprel – Milli Təhlükəsizlik Orqanları İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1997)
29 Aprel – Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Günü, (1962)
29 Aprel – Beynəlxalq Rəqs Günü, (1982)
30 Aprel – Beynəlxalq Caz Günü, (2011)

Bu tarixi unutmayaq

3-4 Aprel – Kəlbəcər rayonunun işğalı günü, (03.04.1993)

İncəsənət

Aktyor Muxtar Maniyevin 85 illiyi, (04.04.1935)
Teatrşünas Məryəm Əlizadənin 70 illiyi, (14.04.1950)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı Azər Abdullanın 80 illiyi, (01.04.1940)
Yazıçı Vilayət Hacıyevin 70 illiyi, (01.04.1950)
Yazıçı Aleksandr Həkimovun 60 illiyi, (02.04.1960)
Azər Buzovnalının 150 illiyi, (1870-08.08.1951)
Şair, yazıçı Arif Abdullazadənin 80 illiyi, (05.04.1940-31.05.2002)
Yazıçı Azad Şərifovun 90 illiyi, (07.04.1930-2009)

Şair Cəfər Rəmzinin 115 illiyi, (09.04.1905-11.09.1996)
Dövlət xadimi, yazıçı N. Nərimanovun 150 illiyi, (1870-1925)
Yazıçı, dramaturq Xalidə Hasilovanın 100 illiyi, (19.04.1920-1996)
Şairə Xanımana Əlibəylinin 100 illiyi, (20.04.1920-07.05.2007)
Ədəbiyyatşünas Azad Nəbiyevin 75 illiyi, (20.04.1945)
Şair, ədəbiyyatşünas Mikayıl Rəfilinin 115 illiyi, (25.04.1905-1958)
Şair Musa Ələkbərlinin 70 illiyi, (25.04.1950 -25.04.1958)
Ədəbiyyatşünas Bəhlul Abdullanın 80 illiyi, (27.04.1940-25.03.2011)
Yazıçı Məmmədhüseyn Əliyevin 95 illiyi, (28.04.1925-06.07.1994)
Şair Mir Sabirin 85 illiyi, (28.04.1935-2019)

Aprel
Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Aprel – Ümumdünya Gülüş Günü, (1564)

Hər il aprel ayının 1-də Avropada və bir çox Asiya ölkələrində Gülüş Günü keçirilir. Bu gün rəsmi bayram kimi heç bir ölkənin təqviminə daxil edilməsə də, dünyanın bir çox dövlətlərində qeyd olunur. Həmin günü Böyük Britaniyada "Səfehlər günü", Fransada isə "Aprel balığı günü" adlandırırlar. Gəlin əvvəla bu günün tarixçəsinə bir nəzər salaq. Bəzi mənbələrə görə 1 aprel zarafatının yaranması belə olub: Təqribən 5 əsrlik tarixi olan Gülüş Günü ilk dəfə Fransada təşəkkül tapıb. 1564-cü ildə Fransa Kralı IX Çarles, il başlanğıcının yanvar ayının birinci günü olması barədə qərar verib. Amma bundan əvvəl də Fransada yeni ili 1 apreldə qeyd ediblər. O zamankı rabitə şərtlərində IX Çarlesin bu qərarı ölkədə çox da yayılmayıb. Məsələdən xəbərdar olanlar isə protest məqsədilə köhnə adətlərinə davam edərək, 1 apreldə şənliklər keçiriblər. Digərləri onları "aprel axmaqları" adlandırıblar. 1 aprelə isə "bütün axmaqların günü" adını veriblər. Uzun illər sonra yanvarın ilk ay olmasına öyrəşiblər və 1 aprel gününü mədəniyyətlərinin bir parçası sayaraq Gülüş Günü kimi qeyd ediblər. İndi bütün dünyada 1 Aprel Ümumdünya Gülüş Günü kimi qeyd olunur. Başqa rəvayətə görə, qədim Romada 17 fevralı "Avamlar bayramı kimi" keçirirmişlər. Şərqi Hindistanda isə bu bayram martın 31-nə təsadüf edib. Rəvayətə görə, belə qeyri-adi ənənəyə təbiətin özü səbəb olub. Havanın yaz şıltaqlıqlarını əhali gülüş və zarafatlarla qarşılamaq məqsədilə bu günü özlərinə xoş ovqat yaratmaq üçün seçib. Azərbaycanda isə bu gün daha çox insanların bir-birlərini aldatması ilə müşayiət olunur. Hətta həmin gün televiziya kanallarında gedən bəzi xəbərlər, dövri nəşrlərdə dərc olunan informasiyalar da yanlış olur. Özü də bundan heç kəs incimir. Amma hamı çalışır ki, aprelin 1-i aldanmasın.

İnternetdə: www.books.google.com

1 Aprel – Beynəlxalq Quşlar Günü, (1894)

Hər il bütün planet Beynəlxalq Quşlar Gününü (International Bird Day) – beynəlxalq ekoloji bayram kimi qeyd edir. Bu bayram 1894-cü ildə ABŞ-da meydana gəlmişdir. Kütləvi informasiya vasitələrinin sayəsində populyarlıq qazanan bayram tezliklə bütün ştatlarda qeyd edilməyə başlanıb, sonradan Avropaya keçib. İndi isə YUNESKO-nun "İnsan və biosfer" bioloji proqramı çərçivəsində dünyanın bir çox ölkələrində qeyd olunur.

Hər ilin bu günü təbiətsevərlər quşlar üçün yuvalar düzəldir, suda yaşayan quşların məskunlaşdığı yerləri yaxşılaşdırır və s. tədbirlər görürlər. Quşlarla bağlı daha bir məşhur bayram may ayının ikinci bazar günü keçirilən Ümumdünya Miqrasiya Edən Quşlar Günüdür.

İnternetdə: www.books.google.com

2 Aprel – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü, (1967)

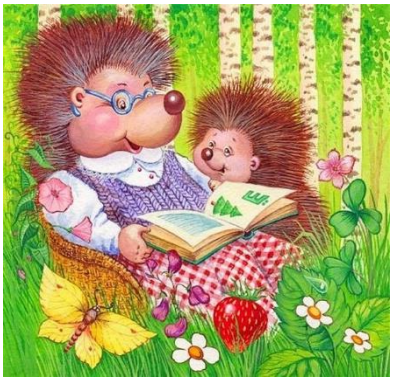

Uşaqların tərbiyəsində kitablar xüsusi yer tutur. Kitab onları zəngin mənəvi zövqə malik bir insan kimi tərbiyə edir, öz xalqının zəngin tarixi keçmişinə dərindən bələd olmasına imkan yaradır. Uşaq Kitabı Gününün məhz bu tarixə təsadüf etməsinin maraqlı bir tarixçəsi vardır. Məşhur nağılçı Hans Xristian Andersen 1805-ci il aprelin 2-də anadan olmuşdur. Beynəlxalq Uşaq Kitabı Gününün bu tarixdə qeyd olunmasını alman yazıçısı Yella Lepman təklif etmişdir. 1967-ci ildə Beynəlxalq Uşaq Kitabları Şurası tərəfindən isə Danimarka yazıçısı, uşaqların sevimlisi Hans Xristian Andersenin dünyaya gəldiyi gün – aprelin 2-si Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü kimi təsis edilmişdir. Nağılları 100-dən çox dilə tərcümə edilmişdir. Y.Lepman 1953-cü ildə uşaq ədəbiyyatı üzrə "balaca nobel mükafatı" – H.X.Andersen mükafatının təsis edilməsini də təklif edib. Həmin ildən bu mükafat dünya uşaq ədəbiyyatının ən maraqlı incilərinin müəlliflərinə, dünyanın 20 ölkəsindən 23 yazıçı və uşaq kitabları üçün rəsm çəkən 17 illüstrasiyaçı-rəssama təqdim olunub. İlk dəfə bu, 1956-cı ildə ingilis nağılçısı E.Fardkona, 1958-ci ildə isə İsveç yazıçısı A.Lindqrene verilib. Sonra E.Keçtner, C.Kryuss, italyan C.Rodari də bu mükafata layiq görülüb. Başqa bir mükafat isə son illər nəşr olunan uşaq kitablarının illüstrasiyası və onların dünyanın müxtəlif dillərdə tərcüməsinə görə təqdim edilən Fəxri Diplomdur. Ümumiyyətlə, uşaq kitablarının tarixi 1477-ci ildən, antik yunan müəllifi Ezopun mahnılarının yazılı kitab şəklində çap edilməsi ilə başlayır. 1658-ci ildə çex maarifçisi və pedaqoqu Y.A.Komenski uşaqlar üçün dünyanı anlatmaq məqsədilə rəsmlərin yer aldığı kitab nəşr etdirmişdir. D.Defo və C.Sviftin – böyüklər üçün yazılmış – "Robinzon Kruzo" və "Qulliverin səyahəti" romanları ideal formada uşaqların oxu dairəsinə adaptasiya olunmuşdur. 1846-cı ildən başlayaraq H.X.Andersenin qələmə aldığı nağılları uşaqlar bu gün də çox sevirlər. Son illər "Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanasının 50 cildliyi", "Macəra və fantastika kitabxanasının 25 cildliyi" və "Kiçik yaşlı uşaqlar üçün" seriyasından çoxlu kitablar çap edilmişdir. Azərbaycanda uşaq kitabxanaları üzrə elmi metodik mərkəz sayılan F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 2012-ci ildən Beynəlxalq Uşaq Kitabı Şurasının üzvüdür. Hazırda Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü ölkəmizdə də özünəməxsus şəkildə qeyd olunur. F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası hər il Milli Uşaq Kitabı Sərgisi təşkil etməklə, Azərbaycanda çap olunan uşaq ədəbiyyatı nümunələri ilə oxucuları tanış edir, kitabın və kitabxananın imicinin yüksəlməsinə zəmin yaradır. Bu tarix cəmiyyətin diqqətini uşaq ədəbiyyatına, onun problemlərinə cəlb etmək üçün təsis olunmuşdur.

İnternetdə: http://www.clb.az

4 Aprel – Ümumdünya İnternet Günü, (1998)

Bu bayramın dərin, bir qədər mübahisəli tarixçəsi var. Belə ki, 4 aprel şagirdlərin, tələbələrin himayəçisi olan və tarixdə ilk "Etymologiae" ensiklopediyasının yaradıcısı Sevilyalı müqəddəs İsidorun ölüm günüdür. Məlumat üçün qeyd edək ki, katolik kilsəsi 1998-ci ildə ümumdünya internet şəbəkəsini insan bilikləri xəzinəsi adlandırıb. Uzun müddət namizədlər arasında seçim edən Vatikan 2000-ci ildə belə qərara gəlib ki, internetin ən yaxşı himayəçisi müqəddəs İsidor ola bilər. Öz qərarını şərh edən II İoann Pavel bildirib ki, insan biliklərinin xəzinəsi internetdir, buna görə də o, bu missiyanı müqəddəs İsidora həvalə edib. Qeyd edək ki, internet himayəçisi ilk dəfə olaraq çarpaz istinad sistemindən istifadə edib. Bu sistem qlobal şəbəkədə istifadə edilən hiper istinadları xatırladır.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Aprel – Qar Qızın Ad Günü, (2009)

Qar qız – Yeni il və nağıl qəhrəmanı, Şaxta babanın nəvəsi, onun daimi yol yoldaşı və köməkçisidir. Bayramlarda uşaqlar və Şaxta baba arasında vasitəçi kimi çıxış edir. Qar qızın yaşı balaca qızcığaz və gənc qız arasında dəyişilir. Ən çox isə gənc qız obrazında təsvir edilir, çünki həm ədəbi obraz kimi, həm də Şaxta babanın müşayiətçisi kimi daha uyğun gəlir. Şaxta babanın və Qar qızın ilk birgə rəsmi çıxışı 1937-ci ildə Moskva İttifaqlar Evində olmuşdur.

Qar qız rus folklorunda qardan düzəldilmiş və canlanmış qız haqqında xalq nağılının personajıdır. Bu süjet 1869-cu ildə A.Afanasyev tərəfindən işlənmiş və "Slavyanların təbiətlə bağlı poetik görüşləri" adlı kitabının ikinci cildində dərc olunmuşdur.

1873-cü ildə A.N.Ostrovski Afanasyevin nağıllarının təsiri ilə "Qar qız" pyesini yazır. Burada Qar qız Şaxta baba və Günəş tanrısı Yarilanın şərəfinə yay ritualı zamanı həlak olan Qırmızı Baharın qızı kimi təqdim olunur. O, gözəl, solğun bənizli, açıq rəngli saçlara malik olub, xəzlə haşiyələnmiş ağ-mavi kürk, papaq və əlcəklər geyinib. Əsər ilk əvvəl uğur qazanmasa da, 1882-ci ildə N.A.Rimski-Korsakov pyes əsasında eyniadlı operanı tamaşaya qoyduqdan sonra böyük şöhrət qazanmışdır.

1968-ci ildə "Qar qız" filminin çəkilişləri zamanı Mera çayının kənarında ağac dekorasiyalarından bütöv kənd yaradılıb. Məhz burada A.N.Ostrovski öz əsərini yazmışdır. Çəkilişlər başa çatdıqdan sonra ağac dekorasiyalar Kostromaya köçürülüb, burada "Berendeyevka" parkı salınıb. 2008-ci ildə Kostromada Qar qızın köşkü tikilmişdir və orada Qar qız ilboyu qonaqlarını qəbul edir. 2009-cu il aprelin 4-də ilk dəfə rəsmi şəkildə Qar qızın ad Günü qeyd olunmuşdur. Həmin vaxtdan Qar qızın ad Günü Kostromada hər il keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

6 Aprel – Beynəlxalq Cizgi Filmləri Günü, (2002)

Dünya Cizgi Filmi günü 2002-ci ildə Beynəlxalq Animasiya Filmləri Dərnəyi tərəfindən təsis edildi. 1906-cı ilin aprelin 6-da Con Stuart Blekton və Albert Smit Amerikanın kinoteatr birliyi ilə Vitage təsisçiləri ilk cizgi filmləri "Gülməli üzlərin gülməli mərhələləri" adlı film çəkmişdir. Bunlar animasiya tarixində ilk cizgi filmləri idi.

Dünya Cizgi Film Gününü qeyd etmək fikri yalnız 2002-ci ildə yaranmışdır və həmin gündən dünyanın bir çox ölkələrində qeyd olunur. Beynəlxalq Cizgi Filmləri Günü öncəsi dünyanın hər yerindən animasiya kinosu peşəkarları və həvəskarları öz filmlərinin proqramlarını bir-birləri ilə bölüşür və bu hadisəni bütün il gözləyən tamaşaçılar üçün əsərlərinin ilk nümayişini göstərirlər. Cizgi filmlərinin belə seansları artıq dünyanın 104 ölkəsində keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

6 Aprel – İlk Olimpiya Oyunlarının Keçirildiyi Gün, (1896)

Qədim Yunanıstanda mövcud olmuş Olimpiya Oyunlarının bərpa olunması təşəbbüsünü XIX əsrin sonlarında fransız ictimai xadimi baron Pyer de Kuberten təklif etmişdir. Onun dövründə Yay Olimpiya Oyunları kimi tanınan bu beynəlxalq tədbir 1896-cı ildən etibarən hər 4 ildən bir keçirilir. (Bura dünya müharibələrinin baş verdiyi illər daxil deyil.) 1924-cü ildə Qış Olimpiya Oyunları təsis edildi. Əvvəllər yay və qış oyunları eyni ildə keçirilirdi, lakin 1994-cü ildə Qış Olimpiya Oyunlarının keçirilməsi yay oyunlarına nəzərən iki il irəli çəkildi. Olimpiya Oyunları dedikdə yalnız idman yarışlarını, idman həyatının insanlara bəxş etdiyi dəyərləri dar mənada yox, geniş, fəlsəfi anlayış kimi qəbul etmək lazımdır. Olimpiya Oyunlarının böyüklüyü idmançıların təkcə yarışlarda göstərdikləri idman nəticələri deyil, bu oyunlarda idmançı mənəviyyatı, onun kamil bir insan kimi formalaşması prosesinin reallaşdırılması, onun müqəddəs ideyalara xidmət etməsindən irəli gəlir. Olimpiya hərəkatı sülh və əmin-amanlıqla daim yanaşı durmuşdur. Qədim Yunanıstanda Olimpiya Oyunlarının yaranmasından söz gedərkən oyunların əsası, bir növ, dinə sitayiş, ibadət nəzəriyyəsinə əsaslanırdı. Orada stadion, teatr və məbəd müqəddəs yer sayılmışdır. Burada iki şəhərdə – Olimpiya və Delfidə hər 4 ildən bir xoş məramlı oyunlar keçirilirdi. Bu şəhərlərdə keçirilən oyunlardan əlavə, şeir, mahnı, ədəbiyyat və incəsənət üzrə istedadlı şəxslər bilik, bacarıq və qabiliyyətlərini nümayiş etdirirdilər. Olimpiya oyunlarında fiziki bacarıq mənəviyyatla, incəsənətlə vəhdət təşkil edirdi. Olimpiya antik dövrdən başlayaraq uzun, enişli-yoxuşlu yol keçmiş, zəmanəmizə gəlib çatmış və bu yolda müxtəlif maneələrlə rastlaşsa da, öz əzəli mahiyyətini qoruyub saxlamışdır. Olimpiya Oyunları ümumbəşəri nüfuz sahibi olmaqla, dünya xalqlarının dərin məhəbbətini də qazanmışdır. Müasir Olimpiya oyunlarını bərpa edərkən baron Pyer de Kuberten olimpiya ideyalarını dərisinin rəngindən, sosial, siyasi, dini əqidəsindən və idmana dəxli olmayan digər amillərdən asılı olmayaraq, bütün qitələrin atletləri arasında vicdanlı idman mübarizəsinin simvolu kimi qəbul etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

7 Aprel – Ümumdünya Sağlamlıq Günü, (1950)

Sağlam bədəndə sağlam ruh olar.

1948-ci ildə I Ümumdünya Səhiyyə Assambleyası Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) yaranmasını qeyd etmək üçün Ümumdünya Sağlamlıq Gününün təsis edilməsi təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir. 1950-ci ildən başlayaraq Ümumdünya Sağlamlıq Günü hər il 7 aprel tarixində qeyd edilir.

Hər il Ümumdünya Sağlamlıq Gününün mövzusu ÜST üçün prioritet sayılan bir problemi diqqət mərkəzinə gətirir. Ümumdünya Sağlamlıq Günü diqqəti səhiyyə sahəsində beynəlxalq ictimaiyyətə təsir göstərən başlıca problemlərə yönəltmək üçün dünya səviyyəsində bir imkandır. Sağlamlıq ÜST-ün Nizamnaməsində yalnız xəstəliklərin, yaxud fiziki qüsurların olmamağı ilə deyil, tam fiziki, psixi və sosial sağlamlıq vəziyyəti kimi müəyyən edilir. ÜST özünün Ümumdünya Səhiyyə Assambleyası vasitəsi ilə 193 üzv dövlət tərəfindən idarə olunur.

Sağlam yaşlanmaq beynəlxalq ictimai səhiyyə proqramının gündəliyində prioritet məsələyə çevrilir. Bu həyatın ilkin mərhələlərindəki sağlamlıqla əlaqədardır və sağlam yaşlanma bir çox amillərdən asılıdır. Fərdin bioloji sisteminin funksional imkanları ömrün ilk illərində formalaşır, ilkin yetkinlik dövründə ən yüksək səviyyəyə çatır və bundan sonra təbii olaraq zəifləməyə başlayır. Yaşlanma harada yaşamasından, cavan və ya qoca, kişi və ya qadın, zəngin və ya kasıblığından asılı olmayaraq, hər bir insanı düşündürür. İqtisadiyyatın qloballaşdığı, texnologiyanın sürətlə inkişaf etdiyi, urbanizasiyanın artdığı, ailə modellərinin dəyişdiyi XXI əsrdə ən böyük sosial dəyişikliklərdən biri də əhalinin yaşlanması məsələsidir. Tezliklə dünyada həm yaşlı insanların ümumi sayı bütün həyatı boyu davranışları və məruz qaldığı təsirlərlə müəyyən edilir. Buraya onun qidalanması, fiziki aktivlik səviyyəsi və sağlamlıqla bağlı risklərə məruz qalması (məsələn, siqaret çəkmək, spirtli içkilərdən sui-istifadə və ya zəhərli maddələrin təsirinə məruz qalmaq) halları da daxildir.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Aprel – Beynəlxalq Aviasiya və Kosmonavtika Günü, (1962)

12 aprel 1962-ci il Beynəlxalq Kosmonavtika günü elan olunub. Bu bayram əvvəllər ancaq Rusiyada keçirilirdi. Amma artıq belə deyil. Belə ki, BMT-nin Baş Assambleyasının 65-ci sessiyasında yekdilliklə qəbul edilən qətnaməyə əsasən 12 Aprel Beynəxalq Kosmosa Uçuş Günü (Space Probe Day) kimi bütün dünyada qeyd olunur.

1961-ci il aprelin 12-də SSRİ vətəndaşı Yuri Qaqarin "Vostok" kosmik gəmisində Yer kürəsinin ətrafında orbital uçuş həyata keçirərək, kosmik uçuş dövrünün əsasını qoydu. Cəmi 108 dəqiqə davam edən bu uçuş kosmosun tədqiqinin və mənimsənilməsinin başlanğıcı oldu. Başlanğıcda kosmosun tədqiq edilməsi, ABŞ və SSRİ arasında strateji yarış şəklini alsa da, sonralar bu əməkdaşlığa çevrildi. SSRİ dağıldıqdan sonra bunu Rusiya davam etdirir. Ancaq ABŞ kosmonavtlarının Aya uçmasını çıxmaqla, bütün digər ilk addımlar SSRİ tərəfindən atılıb. Bu günə qədər kosmosa təqribən 517 insan uçub, onlardan 55-i qadındır. Təəssüf ki, indiyədək 22 kosmonavt müxtəlif şəraitdə həyatını itirib. Vətəndaşları kosmosa uçuş keçirən ölkələr SSRİ, Rusiya, ABŞ, Çexoslovakiya, Polşa, Almaniya Demokratik Respublikası, Bolqarıstan, Macarıstan, Vyetnam, Kuba, Monqolustan, Rumıniya, Fransa, Almaniya Federativ Respublikası, Hindistan, Kanada, Səudiyyə Ərəbistanı, Niderland, Meksika, Suriya, Əfqanıstan, Yaponiya, Böyük Britaniya, Avstriya, Qazaxıstan, Belçika, İtaliya, İsveçrə, Ukrayna, İspaniya, Slovakiya, Cənubi Afrika Respublikası, İzrail, Çin, Braziliya, İsveç, Malayziya və Koreya Respublikasıdır.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

13 Aprel – Ümumdünya Rok-N-Roll Günü, (1954)

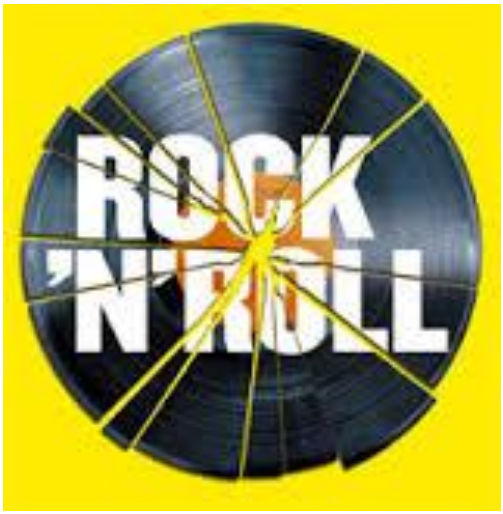

Əslində bayramın qeyd olunmasına səbəb olan tarixi hadisə aprelin 12-də baş vermişdir. Belə ki, 1954-cü il aprelin 12-də Bill Xeyli adlı musiqiçi bu sahədə yeni istiqamətin başlanğıcını qoyan "Rock Around The Clock" sinqlini yazmışdır. Bu musiqi cəmiyyətə və ənənlərə meydan oxuyaraq ABŞ-ın sərhədlərini aşmış və bütün ölkələrə və qitələrə yayılmışdır. Musiqidə bu istiqamətin yaradıcılarından biri də əfsanəvi Elvis Presli olmuşdur. Onun geyim üslubu, hərəkətləri və davranışları onu yeniyetmə və gənclərin kumirinə çevirmişdir. 1960-cı illərin əvvəllərində rok-n-rollun yeni üslubu – pop-rok meydana gəlmişdir. Onun əsas nümyəndələri "Bitlz" qrpunun üzvləri, Liverpullu dördlük olmuşdur. Ötən illərin geniş yayılan rok musiqisi daha çox texniki, sürətli, güclü səslə müşayiət olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

15 Aprel – Ümumdünya Mədəniyyət Günü, (1935)

Mədəniyyət dünyasının bütün sferalarının əhəmiyyətini bir daha qeyd etmək üçün xüsusi bayram – Beynəlxalq Mədəniyyət Günü (International Day of Culture) təsis edilmişdir. Hər il dünyanın bir çox ölkələrində 15 Aprel Beynəlxalq Mədəniyyət Günü kimi qeyd olunur. Bu bayram 1935-ci il aprelin 15-də beynəlxalq hüquq təcrübəsində Rerix Paktı kimi tanınan, "İncəsənət və elm müəssisələrinin və tarixi abidələrin qorunması haqqında" beynəlxalq müqavilənin qəbul olunmasının şərəfinə təsis edilmişdir.

Bu Paktın imzalandığı günün Beynəlxalq Mədəniyyət Günü kimi qeyd olunması təşəbbüsü ilə 1998-ci ildə Rerix Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən təsis olunan Beynəlxalq Mədəniyyətin Qorunması Liqası çıxış etmişdir. Bu ictimai təşkilatın fəaliyyəti mədəniyyət, incəsənət, elm və dinin nailiyyətlərinin qorunması və artırılmasına yönəlmişdir. 2008-ci ildə Rusiya, İtaliya, İspaniya, Argentina, Meksika, Kuba, Latviya və Litvanın ictimai təşkilalarının təşəbbüsü ilə 15 aprelin Ümumdünya Mədəniyyət Günü kimi təsdiq edilməsi üçün Beynəlxalq hərəkat yaradılmışdır. Hal-hazırda bu bayram dünyanın müxtəlif ölkələrində qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Aprel – Ümumdünya Hemofiliya Günü, (1964)

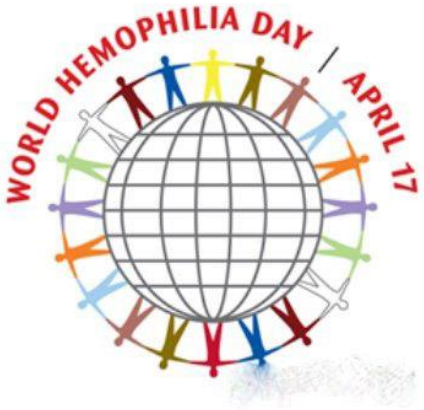

Dünyanın 102 ölkəsində aprelin 17-si Ümumdünya Hemofiliya Günü kimi qeyd olunur. Təbabətdə bu xəstəliyə kral xəstəliyi deyirlər. Belə ki, Fransada kral Lüdoviklər nəslində əsasən oğlan uşaqları bu xəstəlikdən əziyyət çəkmişlər. Bu gün isə qan çatışmazlığı dünyada bir problem kimi yaşanan hemofiliya xəstəliyinin yaranmasına səbəb olmuşdur. İrsi qan xəstəliyi olan hemofiliya dünyanın bir çox ölkələrində əsasən Asiya və Afrika qitəsində, Aralıq dənizi hövzəsində daha çox yayılmışdır. Xəstəliyin əsas səbəbləri kimi mütəxəssislər yaxın qohumların nigahı, radiasiyalı ətraf mühit, qida və tütün məmulatlarının təsirini göstərirlər. İndi dünyada 400 min hemofiliyalı xəstə var. Azərbaycanda Səhiyyə Nazirliyinin qeydiyyatında minə qədər talassemiyalı və hemofiliyalı irsi qan xəstəsi var. Əhalinin hər 12 nəfərindən biri talassemiyanın əlamətlərini özündə daşıyır. Hər il talassemiya xəstəsi olan təqribən 200 uşaq dünyaya gəlir, bu, kiçik bir ölkə üçün böyük göstəricidir. 2005-ci ildə Prezident İlham Əliyev tərəfindən "Hemofiliya və talassemiyalı irsi qan xəstəliyinə düçar olmuş şəxslərə dövlət qayğısı" haqqında fərman imzalanmışdır. Bununla əlaqədar 2006-cı ilin yanvarında Nazirlər Kabineti Səhiyyə Nazirliyinin hazırladığı "Hemofiliyalı və talassemiya irsi qan xəstəlikləri üzrə Dövlət Proqramı"nı təsdiq etmişdir. Məqsəd ictimaiyyətin diqqətini hemofiliyalı xəstələrin problemlərinə cəlb etmək və onların həyat tərzlərinin yaxşılaşdırılmasına və ömürlərinin uzadılmasına dəstək olmaqdır. Proqramda hemofiliya və talassemiyanın fəsadlarından əmələ gələn əlilliyin və ölüm hallarının azaldılması, bu fəsadların profilaktikasının təşkili və belə xəstə uşaqların doğulmasının qarşısının alınması sisteminin yaradılması əsas yer almışdır. Nəzərdə tutulan digər tədbirlər hemofiliya və talassemiyalı xəstələrə göstərilən tibbi xidmət strukturunun təkmilləşdirilməsi, bu xəstəliyə düçar olan şəxslərin qeydiyyatının aparılması, xəstələrin müalicəsi və profilaktikası üzrə tibb mütəxəssislərinin hazırlanması, onların ixtisaslarının artırılmasıdır. Dövlət proqramı çərçivəsində xəstələrin dərman preparatları ilə pulsuz təmin olunması nəzərdə tutulmuşdur. Heydər Əliyev Fondu, fondun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, millət vəkili Mehriban Əliyevanın talassemiyalı uşaqlara diqqət və qayğısı isə həmin insanlar üçün böyük mənəvi dəstəyə çevrilmişdir. Fond 2005-ci ildən "Talassemiyasız həyat naminə" layihəsi çərçivəsində bir sıra mühüm işlər görüb və görməkdədir. Fond tərəfindən talassemiyalı xəstələr üçün paytaxtda beş mərtəbəli Talassemiya Mərkəzi istifadəyə verilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

18 Aprel – Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günü, (1983)

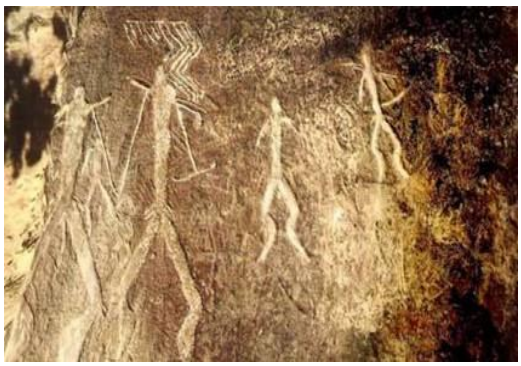

"Biz öz milli mənəvi dəyərlərimizlə, dini dəyərlərimizlə, adət ənənələrimizlə fəxr etməliyik. Əgər hansısa dağ kəndində tarixi abidə varsa, ona sadəcə qədim tikili kimi yox, milli sərvət kimi yanaşmalıyıq".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu gün YUNESKO-nun abidələrin və diqqətəlayiq yerlərin mühafizəsi məsələləri üzrə Beynəlxalq Şurasının 1983-cü ildə qəbul edilmiş qərarı əsasında qeyd olunur. Məqsəd dünya ictimaiyyətinin diqqətini maddi-mədəniyyət abidələrinin qorunmasına yönəltməkdir. Tarixi abidələr – məqbərələr, saraylar, məbədlər, məscidlər, qəbiristanlıqlar, körpülər, ovdanlar, günbəzlər, minarələr və s. tarixi keçmişimizin maddi yadigarlarıdır. Onlar zamanın sərt sınaqlarına sinə gərərək bu günümüzə gəlib çatmışlar. Hər bir ölkənin tarixinin qədimliyi onun maddi-mədəniyyət yadigarlarının çoxluğu və qədimliyi ilə ölçülür. Bu sahədə ölkəmizin bəxti gətirmişdir. Qobustan, Gəmiqaya, İstisu qayaüstü təsvirləri, Çıraqqala, Oğlanqala, Cavanşir, Gülüstan, Əlincə, Buğurd, Gələrsən-Görərsən kimi qalalarımız, Möminə xatın, Yusif ibn Küseyr, Olcaytu Xudabəndə məqbərələrimiz, Göy məscid, Şah Abbas məscidi, Gövhərağa məscidi, Cümə məscidi, Təzəpir məscidi kimi dini ibadətgahlarımız, Həşt behişt, Şirvanşahlar, İrəvan sərdar sarayı, Şəki xan sarayı kimi nadir memarlıq abidələrimiz bu qəbildəndirlər. Hazırda işğal altında olan dünya əhəmiyyətli mədəni-tarixi abidələrimiz – Azıx və Tağlar mağaraları dünyanın ən qədim insan yaşayan məskənlərindəndir. YUNESKO-nun siyahısına düşmüş bu mağaralardan tapılmış maddi mədəniyyət nümunələri hələ 1981-ci ildə Parisin İnsan muzeyində "Avropanın ilk sakinləri" adlı sərgidə nümayiş etdirilmişdi. Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası ilə Azərbaycan hökuməti arasında imzalanmış "Mədəni irsin qorunmasına yardım haqqında" sazişə uyğun olaraq, Bakıda Şirvanşahlar saray-kompleksində, Naxçıvanda Möminə Xatın və Qarabağlar türbələrində, Şəki Xan sarayında bərpa və yenidənqurma işləri aparılmışdır. 2002-ci ildə respublikamız Abidələrin Bərpası və Tədqiqi Beynəlxalq Mərkəzinə üzv qəbul olunmuşdur. Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq Şirvanşahlar saray-kompleksi və Qız qalası da daxil olmaqla, İçərişəhər Dövlət Tarixi-Memarlıq Kompleksi YUNESKO-nun "Dünya mədəniyyəti irsi" siyahısına daxil edilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Aprel – Beynəlxalq Sirk Günü

Sirk (lat. Circus – "çevrə" deməkdir) – bir qrup artist və ya müəssisə tərəfindən akrobatika, kloun, sehrbazlıq, heyvan oyunları kimi müxtəlif səhnələrlə həyata keçirilən sənət növüdür. Sirk peşəsi heyvanlarla işləməklə bərabər müxtəlif akrobatika və gimnastika kimi sahələri də özündə cəmləşdirir. Buraya, həmçinin tamaşaçılar üçün maraqlı olan havada kəndir üzərində yerimək, velosiped sürmək, janqlyorluq etmək və yerdə idman növləri yerinə yetirilir. Kloun daha mürəkkəb sirk janrıdır. O, bir neçə ixtisasa yiyələnmiş olur və başqa "nömrələrdə" onun çıxışı böyük maraq doğurur. Klounun mənası gülməli çıxış deməkdir. Sirkin yaranmasının qədim tarixi vardır. Onun kökü antik Romadan başlayır. Keçən zaman ərəfəsində sirk sənəti də inkişaf etmiş və istər xarici görünüşündə (çevik karvan və teatrsəhnələri), istərsə də atraksiyonların aparılmasında (at teatrı, pantomima) müəyyən dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Sirk sənəti adətən ailə sülaləsi şəklində mövcud olmuşdur. Klassik sirkin atası ingilis Filip Astli (1742–1814) sayılır. İllər keçdikcə sirkin inkişafına müxtəllif xalqların təsiri nəticəsində bu və ya digər sahədə öz üstünlüyünə malik milli sirklər yaranmağa başlamışdır. Avropada hələ də közəri halda fəaliyyət gösətərən sirklər mövcud olsa da bir çox Şərq ölkələrində sirk teatrları tikilmiş və burada mütəmadi olaraq öz proqramları ilə çıxış edirlər. Köçəri sirk ustaları avtomobil karvanlarında şəhər-şəhər gəzərək öz sənətləri ilə tamaşaçıları heyran edirlər. Azərbaycanda milli sirk sənətinin tarixi çox qədimdir. Hələ qədim zamanlardan "Kovkan", "Zorxana" kimi milli xalq oyunlarında, cıdır yarışlarında, kəndirbazların və pəhləvanların çıxışlarında bugünkü peşəkar sirkin güc jonqlyorluğu, kəndirbazlıq, akrobatika, cigitlər və digər janrlarının elementləri mövcud olmuşdur. İlk peşəkar sirk – heyvanxana isə Azərbaycanda XIX əsrin 90-cı illərində məşhur Nikitin qardaşları tərəfindən tikilmişdir. Taxtadan tikilmiş həmin sirk binası az sonra yanır. 1905-ci ildə yeni şəhərin başqa ərazisində sirk binası tikilərək istifadəyə verilmişdir. 1945-ci ildə ilk dəfə olaraq Azərbaycanın milli sirk truppası yaradılmışdır. Truppa yalnız sirk nömrələrindən ibarət olmayıb, tərkibinə estrada və balet artistlərinin çıxışları salınmışdı. 1967-ci ildə Bakı Dövlət Sirkinin memarı E.İsmayılov və F.Leontyev olan hazırkı binası istifadəyə verilmişdir. Həmin dövr üçün texniki imkanlarına görə çox müasir sayılan bina memarlıq baxımından bu gün də əksər dünya sirkləri ilə rəqabət aparmağa qadirdir.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Aprel – Ümumdünya Yer Kürəsi Günü, (1970)

Təbiət bir ahəngdir, ritmlə döyünən həssas bir ürəkdir.

Ümumdünya Yer Kürəsi Gününün və ya "Ağac Günü"nün tarixi XIX əsrin 70-ci illərinə təsadüf edir. ABŞ-da senator Heylord Nelsanın təşəbbüsü ilə keçirilən bu bayramda məqsəd insanların diqqətini ətraf mühitin çirkləndirilməsi və canlı aləmin qorunub saxlanması problemlərinə cəlb etmək idi.

Yer Kürəsi Günü ilk dəfə 1970-ci il aprelin 22-də qeyd olunub. 20 milyona yaxın amerikalı müxtəlif tədbirlərdə iştirak edərək hökuməti ekoloji problemləri həll etməyə çağırıb. Həmin vaxtdan etibarən başlanan kütləvi ekoloji hərəkat təbii ehtiyatların qorunmasına və sənaye istehsalı üzərində ekoloji nəzarətə istiqamətlənib. Məhz XX əsrin 70-ci illərindən etibarən şirkətlər ətraf aləmin mühafizəsinə nə qədər vəsait ayırmaları barədə rəsmi məlumat verməyə başlayıblar.

Son illər Ümumdünya Yer Kürəsi Günü ilə bağlı müxtəlif layihələr və tədbirlər həyata keçirilir. 2003-cü ildə Azərbaycan Prezidentinin sərəncamı ilə Bakı şəhərinin Qaradağ rayonu, Salyan və Neftçala rayonlarını əhatə edən Şirvan Milli Parkı, Ağcabədi və Beyləqan rayonlarını əhatə edən Ağ göl Milli Parkı yaradılmışdır.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Aprel – Ümumdünya Kitab və Müəllif Hüquqları Günü, (1995)

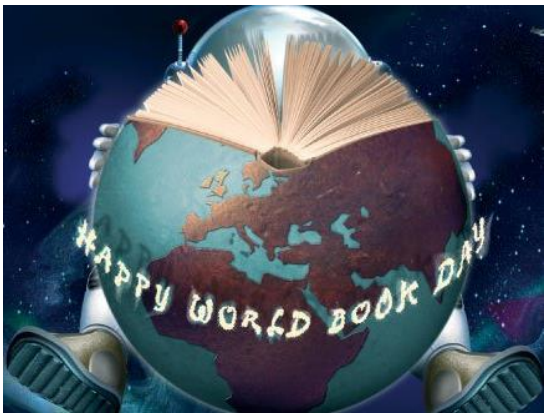

1995-ci ilin bu günündə Parisdə YUNESKO-nun Baş konfransı keçirilib. Konfransda nümayəndələr həmin gün kitab və müəlliflərə ehtiram göstərilməsini qərara alaraq, hər kəsi, əsasən də gənc nəsli mütaliədən həzz almağa, eləcə də bəşəriyyətin ictimai və mədəni inkişafında böyük rolu olmuş insanların zəhmətinə hörmət bəsləməyə çağırıblar. Elə həmin konfransda Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü, həmçinin uşaq və yeniyetmə ədəbiyyatında dözümlülük ideallarının təbliğinə görə YUNESKO mükafatı təsis edilib. YUNESKO bu günü dünya şöhrətli dramaturqlar Uilyam Şekspirin, Migel de Servantesin və yazıçı-tarixçi İnka Qarsilaso de la Veqanin şərəfinə müəyyənləşdirib. Bu gün 1616-cı ildə M.Servantes, V.Şekspir və İnka Qarsilaso de la Veqa dünyasını dəyişib. Bugünkü tarixdə həmçinin Moris Drüon, X.Laksness, C.Pla və Manuel Mexia Valyexo kimi məşhur müəlliflərin anadan olma və ya həyatdan getmə günləridir.

Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü Azərbaycanda 1997-ci ildən başlayaraq ənənəvi şəkildə qeyd edilir. Müəlliflik hüququnun kitabla bağlı olması, başqa sözlə, "Yaradıcıdan – Kitaba, Müəllifdən – Müəlliflik Hüququna" yolu heç də təsadüfi deyil. Məşhur Volterin kəlamı ilə desək, "onlar ocaqlarımızdakı oda bənzəyir: onu qonşudan götürüb, özümüzdə yandırıb, digərlərinə veririk və beləliklə, onlar hamıya məxsusdur".

Azərbaycan müasir müəllif-hüquq sisteminə malikdir. Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Gününə həsr olunan tədbirlərin keçirilməsinin məqsədi kitab və müəlliflik hüququnun mədəni irsimizlə bağlı əhəmiyyətini bir daha açıqlamaq, davamlı iqtisadi inkişafda və informasiya cəmiyyətinin formalaşmasında rolunu diqqətə çatdırmaq, yaradıcı şəxslərə öz hörmət və ehtiramlarımızı bildirmək və mədəni ənənələrimizin qorunub saxlanmasının vacib olduğunu bir daha təsdiqləməkdir.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Aprel – Ümumdünya İngilis Dili Günü, (2010)

Ümumdünya İngilis Dili Günü ilk dəfə 2010-cu ildə qeyd olunmuşdur. Belə təkliflə təşkilatın ictimaiyyətlə əlaqələr departamenti çıxış etmişdir. Bayramın məqsədi dünyada çoxdillilik ənənələrini möhkəmləndirməkdir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı təqvimdə altı gün – hər bir rəsmi dil üçün bir gün ayırmışdır. İngilis Dili Gününün qeyd edilməsi böyük ingilis şairi, yazıçısı, dünyanın ən məşhur dramaturqu Vilyam Şekspirin anadan olduğu günlə bağlıdır. Bu gün ingilis dili "dünya dili" hesab olunur, bu dildə dünyanın onlarla ölkəsində bir milyarddan çox insan danışır. Bu dil yalnız ingilislərin deyil, həm də ABŞ, İrlandiya, Kanada, Malta, Avstraliya, Yeni Zelandiya sakinlərinin dilidir. İngilis dili Asiya və Afrikanın bir neçə dövlətinin rəsmi dilidir.

İnternetdə: www.books.google.com

24 Aprel – Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü, (1957)

Ümumdünya Demokratik Gənclər Federasiyasının qərarı ilə 1957-ci ildən hər il aprelin 24-də Beynəlxalq Gənclərin Həmrəylik Günü (International Day of Youth Solidarity) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunması dövlət orqanlarının, ictimaiyyətin və kütləvi informasiya vasitələrinin diqqətini gənclərin problemlərinə yönəltməyə xidmət edir. Eyni zamanda bu bayrama gənclər birliklərinin, ictimai təşkilatların, geniş əhali kütlələrinin, öz uşaqlarının və nəvələrinin gələcəyinə laqeyd olmayan insanların səylərinin birləşdirilməsi, cəmiyyətin gənclərin hüquqlarına əməl edilməsinə nəzarət etməsinə, cəmiyyətin iqtisadi, sosial, elmi-texniki və mənəvi problemlərinin reallaşdırılmasında gənclərin mütəşəkkilliyinin və yaradıcı fəallığının yüksəldilməsinə, nəsillərin varisliyinə, qanunların və hüquq qaydalarının qorunmasına yardım edir.

1955-ci ildə gənclərin həmrəylik gününün hansı günə təyin olunması ilə bağlı Asiya və Afrika ölkələrinin Bandunq konfransında yekun iclas keçirilib. Beləliklə, Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü ilk dəfə 1957-ci ildə müstəmləkəçilik əleyhinə mübarizədə, sülh şəraitində yanaşı yaşama uğrunda Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü kimi qeyd olunub. Sözügedən tarixdə gənclər üçün konfranslar, konsertlər və bayram tədbirləri təşkil olunur. Lakin Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra beynəlxalq gün öz əsas sponsorunu itirdiyi üçün arabir qeyd edilir.

İnternetdə: www.books.google.com

28 Aprel – Milli Təhlükəsizlik Orqanları İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1997)

1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cünhuriyyəti müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra 1919-cu il martın 28-də Azərbaycanda ilk milli təhlükəsizlik orqanı yaradıldı. Lakin azadlıq çox çəkmədi və 1920-ci ildə sovet ordusu tərəfindən Azərbaycan yenidən işğal edildi.

Sovet İttifaqı süquta uğrayandan sonra 1991-ci il noyabrın 1-də Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi yarandı. Prezident Heydər Əliyevin 1997-ci il 23 mart tarixli fərmanı ilə 28 mart – Milli təhlükəsizlik orqanları işçilərinin peşə bayramı günü elan olunub.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Aprel – Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Günü, (1962)

Bu gün 1962-ci ildə Beynəlxalq Qardaşlaşmış Şəhərlər Federasiyası tərəfindən təsis olunub və aprel ayının axırıncı bazar günü qeyd olunur.

Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Federasiyası beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatı olub, 1957-ci il aprelin 29-də Parisdə yaradılmışdır. Bu təşkilatın əsası Eks-le-Bendə (Fransa) qardaşlaşmış şəhərlərin nümayəndələri tərəfindən qoyulmuşdur. Onlar 1970-ci ildə Avropa, Asiya, Afrika və Amerikanın 50-dən çox ölkəsinin minə qədər şəhərini birləşdirdilər. Hitlərə qarşı koalisiyanın müttəfiq ölkələrinin şəhərləri arasında dostluq və əməkdaşlıq haqqında ilk saziş hələ 1942-ci ildə müharibə nəticəsində tamamilə dağılmış SSRİ-nin – Stalinqrad və İngiltərənin Koventri şəhərləri arasında imzalanmışdır. Beləliklə, hər il aprelin 29-da, aprel ayının sonuncu bazar günü dünyada, ənənəvi olaraq, Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Günü keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Aprel – Beynəlxalq Rəqs Günü, (1982)

29 aprel peşəkar və ya həvəskar rəqslə məşğul olan, rəqsi sevən hər kəsin bayramıdır. Beynəlxalq Rəqs Günü 1982-ci ildən bəri YUNESKO-nun qərarı ilə qeyd olunur. Bu tarix Fransız baletmeysteri Jan Jorj Noverin doğum gününə, yəni aprelin 29-na təsadüf edir. Jan Jorj Nover müasir baletin nəzəriyyəçisi hesab olunur. Dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi, Azərbaycanda da Beynəlxalq Rəqs Günü təsis olduğu tarixdən hər il qeyd olunur. Azərbaycanda rəqsin tarixi olduqca zəngin və qədimdir. İncəsənətin bir qolu olan rəqslərimiz ülvilik, gözəllik və birlik rəmzi sayılır. Hələ eramızdan 2-3 min il əvvəl Azərbaycan ərazisində rəqslər insanların həyatında müəyyən yer tutmuşdur. Bu baxımdan Qobustan qayaüstü təsvirləri arasında "Yallı" oynayan insanların təsviri xüsusilə maraq doğurur. Bu təsvirlər Azərbaycan xalqının qədim dövrdən rəqsə olan marağından xəbər verir. Bir-birindən maraqlı, məzmunlu xalq rəqslərimiz nəinki Vətəndə, dünyanın böyük konsert salonlarında da sevilir. Onların simasında Azərbaycan milli xoreoqrafiya sənəti inkişaf yolunu tapmışdır. İncəsənətin ayrılmaz hissəsi olan milli rəqslərimiz gözəlliyi, bədiiliyi və zərifliyi ilə seçilir. Folklor, qədim xalq oyunları, rəqs havaları milli incəsənətimizin qızıl fonduna həmişəlik daxil olmuşdur. "Tərəkəmə", "Naz eləmə", "Turacı", "Uzundərə", "Qoçəli", "Heyvagülü", "Vağzalı" xalq rəqslərinə tamaşa etmək kifayətdir ki, xalqımızın zəngin musiqiyə, köklü adət-ənənəyə bağlı olduğunu duyasan. Filmlərimizdə də rəqslərdən elementlərə rast gəlmək olar ki, bu da milli rəqs sənətinin inkişafı və təbliğində mühüm rol oynayır.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Aprel – Beynəlxalq Caz Günü, (2011)

Birinci Beynəlxalq Caz Günü (International Jazz Day) ilk dəfə 2012-ci ildə keçirilib. Yeni bayramın təqvimə daxil edilməsi və onun 30 aprel tarixində qeyd olunmasını YUNESKO-nun Baş konfransı 2011-ci ilin noyabrında elan etmişdir. Bu bayramın əsas məqsədi kimi onun təsisçiləri "caz haqqında, sülh, birlik, insanlar arasında dialoq və əlaqələrin genişlənməsinə yardım edən qüvvə kimi beynəlxalq ictimaiyyətin məlumatlılıq dərəcəsinin artırılması"nı nəzərdə tutmuşdur. Dünyanın beş qitəsinin musiqiçiləri və caz həvəskarları artıq adət halını alan həmin günü əsl bayram əhvali-ruhiyyəsi ilə qeyd edirlər. Cazın vətəni kimi tanınan Yeni Orleanda isə demək olar ki, hər gün bütün caz həvəskarları müxtəlif musiqilər səsləndirir, insanlara xoş əhvali-ruhiyyə bəxş edirlər. Caz XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində Amerikada Afrika və Avropa mədəniyyətlərinin sintezi kimi meydana gəlsə də, musiqi aləmində irqi ayrı-seçkiliyin aradan qalxmasında böyük rol oynamışdır. Hal-hazırda bir çox ictimai təşkilatlar, təhsil müəssisələri və ayrı-ayrı şəxslər, o cümlədən dövlət orqanları cazın inkişafına yardım edirlər.

Azərbaycan cazı dünyada özünəməxsus yeri ilə seçilir. Bunu ölkəmizdə keçirilən Beynəlxalq Caz Festivallarına olan maraq bir daha sübut edir. Amerika cazı və muğam musiqisi üzərində qurulan Azərbaycan cazının bünövrəsi isə 30-cu illərin sonunda Niyazi və Tofiq Quliyevin yaratdığı "Dövlət Cazı" adı ilə tanınan Dövlət estrada Orkestri tərəfindən qoyulub. Azərbaycanda estrada və caz musiqisinin ikinci həyatı Rafiq Babayevin yaratdığı "Qaya" ansamblı ilə başlayır. Bu ansambl keçmiş SSRİ-də böyük şöhrət qazanıb. Vaqif Mustafazadə dövrü isə Azərbaycanda sözün əsl mənasında cazın intibah dövrü hesab edilə bilər. Belə ki, virtouz musiqiçi muğamla cazın sintezini yaradıb. Özündən sonra onun yolunu qızı Əzizə Mustafazədə davam etdirir. Böyük təməllər üzərində qurulan Azərbaycan cazı indi gənc ifaçıların timsalında inkişaf dövrünü yaşayır. Bir sıra tanınmış ifaçılarla yanaşı, Montreyö caz festivalının qalibi İsfar Sarabskinin adını çəkmək yetərlidir ki, Azərbaycanda caz ənənəsinin necə yaşadığının şahidi olasan.

Caz millətləri birləşdirən və insanlar və dövlətlər arasında sərhədləri aşan unikal musiqi sənətidir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

Bu tarixi unutmayaq

3-4 Aprel – Kəlbəcər rayonunun işğalı günü, (1993)

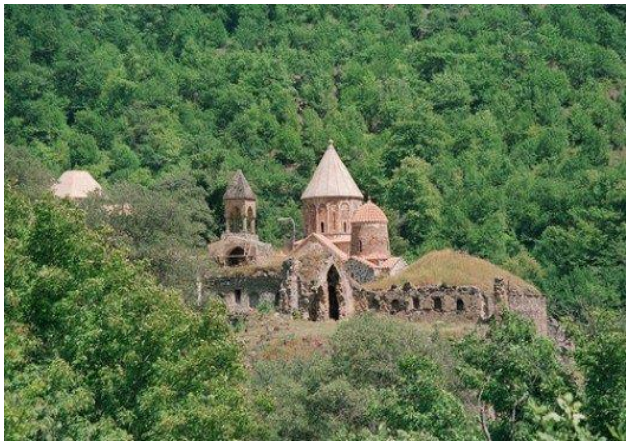

Yurdun gözəl yeri dağlı Kəlbəcər
Ürəyi yanıqlı, dağlı Kəlbəcər
Əlləri-qolları bağlı Kəlbəcər
Vətənin həsrəti yandırır məni.

Kəlbəcər şəhəri 1993-cü il aprel ayının 2-də Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunub. Rayon mərkəzi olan Kəlbəcər şəhəri respublikanın paytaxtı Bakıdan 458 km aralı, Tərtər çayı dərəsindədir.

Kəlbəcər rayonunun ərazisi 1936 kv.km, əhalisinin sayı işğala kimi 53.962 nəfər idi. Rayonun gözəl və zəngin təbiəti, yeraltı və yerüstü sərvətləri, münbit torpaqları vardır. 1998-ci ildən başlayan elan olunmamış müharibədə Kəlbəcər əhalisi qeyrətlə vuruşaraq təpədən dırnağacan silahlanmış və havadarlarına arxalanan ermənіləri torpaqlarına yaxın qoymadılar. Lakin 1992-ci ilin aprelin 8-də Ağdaban kəndi ermənilərin amansız hücumlarına dözə bilməyib, işğal olundu. Düşmən Təkəqaya, Zağalar, Çıraq kəndlərinə də soxulub evləri və dinc əhalini diri-diri yandırdılar. Ən əhəmiyyətli Keçiliqaya yüksəkliyini ələ keçirdilər. Aprelin 2-də Kəlbəcər artıq erməni quldurlarının əlinə keçdi. İşğal nəticəsində Kəlbəcərdə 511 nəfər şəhid oldu, 231 nəfər itkin düşdü, yüzlərlə insan şikəst oldu.

İşğaldan sonra Kəlbəcər şəhərindəki məscid Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən dağıdılıb, 900 kv.metr sahəsi və geniş kitabxanası olan, eksponatlarla zəngin Kəlbəcər tarix-diyarşünaslıq muzeyinin bütün maddi və mənəvi sərvəti ermənilər tərəfindən talan edilərək Ermənistana daşınıb.

Kəlbəcərin işğalından sonra BMT Təhlükəsizlik Şurası 3205 saylı iclasda 822 saylı Qətnamə qəbul edib. Qətnamədə bütün işğalçı qüvvələrin Kəlbəcər və Azərbaycanın digər işğal olunmuş rayonlarından dərhal çıxarılması tələb olunur. Lakin indiyədək həmin qətnamədən irəli gələn tələblər yerinə yetirilməyib.

İnternetdə: www.books.google.com

İncəsənət

Yüksək mədəniyyətə malik olan xalq, irəli gedəcək, həmişə yaşayacaq, həmişə inkişaf edəcəkdir...

Ümummilli lider Heydər Əliyev

4 Aprel – Aktyor Muxtar Maniyevin anadan olmasının 85 illiyi, (1935)

Muxtar Maniyev 1935-ci ildə Bakıda doğulub. İlk təhsilini də şəhərin 199 saylı məktəbində alıb. Neft-Kimya İnstitutunda mühəndis ixtisası alıb. Ancaq sonradan aktyorluq sənəti onu sanki ovsunlayır. Mühəndis diplomu aldıqdan sonra o, çox fikirləşmədən sənədlərini Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutuna təqdim edərək, ikinci təhsil ardınca gedib. Muxtar Maniyevin kinoya gəlişi "Onu bağışlamaq olarmı?" filmi ilə başlayıb. Çox keçmədən ardınca "Koroğlu" filminə çəkilib. Sonrakı illər bir-birinin ardınca "İnsan məskən salır", "O qızı tapın", "Bizim Cəbiş müəllim" filmlərində Muxtar çox uğurlu qəhrəmanları ekranda canlandırmaqla özünü təsdiq edib. Muxtar Maniyev yaradıcılığı bizim kinematoqrafın böyük bir dövrü ilə bağlıdır. Onun 60-70-ci illərdən başlanan yaradıcılıq yolu bu gün də inamla davam edir. Xalq artisti Muxtar Maniyev 157 filmə çəkilib. 40 ildən artıq yaradıcılığı dövründə Muxtar müəllim milli kinomuz üçün qiymətli obrazlar yaradıb. Bu qəhrəmanlar kinomuzda özünəməxsus yeri olan sənət nümunələridir. Onun rolları milli, xarakterlidir, əsl azərbaycanlılardır. Çox maraqlıdır ki, rejissorlar da ona elə bu tip rolları həvalə edirdilər. "Bakıda küləklər əsir", "Bizim Cəbiş müəllim", "Sizi dünyalar qədər sevirdim" və digər filmlərdə Muxtar müəllim müharibə dövrünün müxtəlif xarakterli insanlarının çox maraqlı obrazlarını yarada bilmişdir. Muxtar Maniyev məhsuldar çalışan sənətçilərdəndir.

Filmoqrafiya: Babək (film, 1979), Bala-başa bəla! (film, 1995), Bəxt üzüyü (film, 1991), Bəyin oğurlanması (film, 1986), Bir ailəlik bağ evi (film, 1978), Bir nömrəli... (film, 1980), Birisigün, gecəyarısı... (film, 1981), Bizim Cəbiş müəllim (film, 1969), Bomba (film, 2005), Bu da bir naxışdır (film, 1987), Bumeranq (film, 1982), Cin mikrorayonda (film, 1985), Çarvadarların izi ilə (film, 1974) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Muxtar_Maniyev

14 Aprel – Teatrşünas Məryəm Əlizadənin 70 illiyi, (1950)

Məryəm Əlizadə bizə çox gərəkdir, çünki onun tanrısı gözəllikdir, sevgidir.
Əməkdar incəsənət xadimi Vaqif İbrahimoğlu

Məryəm Əli qızı Əlizadə — teatr tənqidçisi, teatrşünas, sənətşünaslıq doktoru (1998), professor (1999), 1986-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Məryəm Əlizadə 1950-ci il aprelin 14-də Bakı şəhərində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. Burada 31 saylı orta məktəbi bitirdikdən sonra Mirzağa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun Teatrşünaslıq fakültəsində təhsil almışdır (1967-1972). Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan EA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun Teatr və Kino şöbəsində baş laborant kimi başlamışdır (1972-1975). Bakı Kitabxanaçılıq Texnikumunda müəllimlik etmiş (1976-1978), M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutuna dəyişilmiş, teatr tarixi kafedrasında müəllim, baş müəllim (1978-1985), sonra isə dosent və professor vəzifəsində çalışmışdır. Ədəbi fəaliyyətə 1972-ci ildən "Qobustan" toplusunda teatr tənqidi barədə dərc olunan məqalələrlə başlamış, bundan sonra dövri mətbuatda teatr tənqidinə və teatrşünaslığa dair məqalələrlə müntəzəm çıxış etmişdir. "Əhməd Ağdamski" və "Həbib bəy Mahmudbəyov" elmi-ədəbi oçerkləri "Unudulmaz səhnə ustaları" kitabında (1981, Yazıçı) dərc olunmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı dramaturgiya şurasının sədri, M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Akademik Dram teatrında bədii şuranın üzvü (1987-ci ildən), Azərbaycan SSR Teatr Xadimləri İttifaqı idarə heyətinin üzvüdür (1988-ci ildən). "SSRİ və Yunan Teatr Əlaqələri. Ənənə və novatorluq" simpoziumunda (Afina – 1986, oktyabr) Sovet nümayəndə heyətinin tərkibində Yunanıstanda olmuşdur.

Məqalələri:

1. XXI əsr dünya teatr prosesi və Azərbaycan milli teatr sənətinin çağdaş məqsəd və vəzifələri (Müasir teatrda ənənə və novatorluq məsələləri). "Mədəni maarif", 2006, N2, s.5-8.
2. Müasir teatr sorağında (Ədalət Vəliyevin "Teatr sənətimiz: dünən, bu gün, sabah..." adlı kitabı haqqında). "Mədəni maarif", 2006, N3, s.7-9.
3. Ondan içəri... (Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin rektoru Timuçin Əfəndiyevin 60 illiyi). "Qobustan", 2006, N2, s.20-25 və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Məryəm_Əlizadə

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Aprel – Yazıçı, şair Azər Abdullanın 80 illiyi, (1940)

Əhmədov Azər Abdulla oğlu (Azər Abdulla) — şair, nasir, publisist, 1986-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının üzvü (1977), filologiya elmləri namizədi (1986).

Azər Abdulla 1940-cı il aprel ayının 1-də Qərbi Azərbaycanın Lök kəndində kolxozçu ailəsində doğulmuşdur. O, Lök kəndi orta yediillik məktəbində, sonra qonşu kənd orta məktəbində təhsil almışdır. Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin dil və ədəbiyyat şöbəsini bitirmişdir (1962-1967). Jurnalistik fəaliyyətinə "Azərbaycan məktəbi" jurnalında korrektor, "Mədəni ticarət" qəzetində ədəbi işçi işlərkən başlamış (1967-1969), ilk qələm təcrübələrini və şeirlərini dövri mətbuatda çap etdirmişdir. "Qobustan" toplusunda texniki redaktor vəzifəsində çalışmışdır. Hazırda "Oğuz Eli" qəzetinin əlavəsi olan "Yazıçı" qəzetinin baş redaktorudur.

"Nazim Hikmət və Azərbaycan" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Dövri mətbuatda şeir, hekayə və publisistik yazılarla müntəzəm çıxış edir.

Əsərləri: “Bir durna qatarıyıq” (1969), “Gedirəm gündoğana” (1979), “Səni gözləyirəm” (1984), “Bəyaz çiçəklər” (1986), “Oyun” (1989), “Qəmərlidən keçən qatar” (1969), “Padeşa” (2005) s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 104.

1 Aprel – Yazıçı, tərcüməçi Vilayət Hacıyevin 70 illiyi, (1950)

Vilayət Hacıyev 1950-ci il aprelin 1-də Qazax rayonunun Sofulu kəndində anadan olmuşdur. 1966-cı ildə Qazax şəhər 1 saylı orta məktəbini bitirmiş və elə həmin ildə M.F.Axundov adına APDİ-nin alman dili fakültəsinə daxil olmuşdur. İnstitutu 1971-ci ildə bitirəndən sonra bir il Daşkəsən rayonunda alman dili müəllimi işləmişdir. 1973-cü ildən Azərbaycan Dillər Univesitetində (SSRİ-nin 50 illiyi adına APXDİ) işləyir. Filologiya elmləri namizədi, dosentdir. Hazırda bu universitetin Tərcümə fakültəsinin dekanı vəzifəsində çalışır. 1987-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

Tərcüməçilik fəaliyyəti. Alman dilindən Azərbaycan dilinə və əksinə bədii tərcümə fəaliyyəti ilə tələbəlik illərindən məşğul olur. 70-ci illərin əvvəllərindən başlayaraq respublika mətbuatında tərcümələri nəşr olunur. Azərbaycan oxucuları "Azərbaycan", "Ulduz", "Xəzər" jurnallarında, eləcə də "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində V.Borxert, Z.Lents, H.Böll, S.Svayq, F.Kafka və s. kimi görkəmli alman və Avstriya yazıçılarının yaradıcılığından nümunələrlə onun tərcüməsində tanış olmuşlar. Müxtəlif antologiya və toplularda çap olunan tərçümələrindən əlavə aşağıdakı tərcümə kitablarının müəllifi və ya həmmüəllifidir:

1.Erix Mariya Remark. "Zəfər tağı" (roman) – Bakı, Yazıçı, 1986.
2.Herman Hesse. "Yalquzaq" (roman) – Bakı, Yazıçı, 1990.
3.Lion Feyxtvanger. "Lautenzak qardaşları" (roman və hekayələr) - Bakı, Yazıçı, 1991.
4.Henrix Böll. "Seçilmiş əsərləri"ndə "Bir tələxəyin düşüncələri" romanı və hekayələri. Bakı, "Şərq-Qərb", 2009.
5.Frans Kafka. "Atama məktub". "Azərbaycan" jurnalı, 2009, N 7.

Alman dilinə etdiyi tərcümələr: 1.Jussif Samedoglu. "Der kalte Stein" ("Soyuq daş"). 2.Anar. "Die rote Limousine" ("Qırmızı limuzin"). 3.Rafig Taghi. "Der Verrückte" (Divanə). (Sena Doqanla birlikdə). Bu əsərlər Almaniyada nəşr olunan "Gruber –Müller (Hg) Verschlossen mit silbernem Schlüssel Literatur aus Armenien, Aserbaidschan, Georgien (1 Auflage. München- Wien ed- KAPPA, 2000) adlı topluda işıq üzü görmüşdür.

Mükafatları: Vilayət Hacıyev 2012-ci ildə "Ən yaxşı tərcümə əsərinə" görə Tofiq Bayram mükafatı ilə qiymətləndirilib. Vilayət Hacıyev Frans Kafkanın "Məhkəmə" romanını Azərbaycan dilinə mükəmməl tərcümə etdiyinə görə bu mükafatı alıb.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 916.

2 Aprel – Yazıçı, publisist Aleksandr Həkimovun 60 illiyi, (1960)

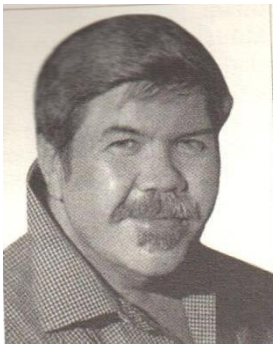

Aleksandr Həkimov 1960-cı il aprelin 2-də Ukraynada, Luqansk vilayətinin Krasnıy Luç şəhərində anadan olmuş, ancaq körpə vaxtlarından ailəlikcə Bakıya köçmüşlər. Orta təhsilini Bakının Nəsimi rayonundakı 42 saylı məktəbdə almışdır (1978). Poçtalyon, yükdaşıyan, təcili yardım stansiyasında sanitar, hospitalda tibb işçisi, estrada ansamblında gitara çalan, zooparkda xidmətçi kimi müxtəlif işlərdə çalışmışdır (1970-1980).

Bakı Dövlət Universitetinin kimya – biologiya fakültəsini bitirmişdir. Bir müddət Bakının orta məktəblərində biologiyadan dərs demişdir. AMEA–nın Botanika İnstitutunda işləmişdir. Hazırda AMEA Genetik Ehtiyatlar Mərkəzində çalışır. Yaradıcılıqla gənclik yaşlarından məşğul olur. Respublikada keçirilən bir neçə ədəbi müsabiqənin və festivalların laureatıdır. Fantastika janrında qələmə aldığı əsərlər oxucular tərəfindən böyük məhəbbətlə qarşılanmışdır.

Əsərləri: “Üçüncü olmayacaq”, “Avalona ekskursiya”, “İkiqat noktürn”, “Uzun günorta kölgələri”, “Qorxulu bir şey yoxdur”, "Fantastik millətin siması" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 53.

Şair Məşədi Azər Hacı Məcid oğlu İmaməliyevin 150 illiyi, (1870-1951)

Mən hələ Vahidiyəm Azərbaycanımızın,
Atəşi-eşqə yanan Azərimiz evdə qalıb.
Əliağa Vahid

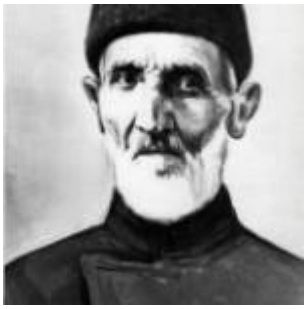

Füzuli poeziyasının davamçısı kimi şöhrət qazanmış görkəmli qəzəl ustası Məşədi Azər Hacıməcid oğlu İmaməliyev 1870-ci ildə Bakının Buzovna kəndində anadan olmuşdur. Gənclik illərini o vaxtlar Petrovski-Port adlanan indiki Mahaçqalada keçirən şair ədəbi fəaliyyətə bu şəhərdə başlamışdır. Hacıağa Abbasov xatirələrində şair Azərin "Rüstəm və Söhrab" mövzusunda yeni poema yazdığını bildirir. Bir neçə ildən sonra Azər həmişəlik Bakıya köçür və ədəbi fəaliyyətlə yanaşı, Buzovna qəsəbəsində və bir sıra şəhər məktəblərində uzun müddət müəllimlik edir. O, Firdovsi, Nizami, Xaqani və bir çox klassik şairlərin fars dilində yazdıqları müxtəlif şeir və poemaları tərcümə etmiş, bu əsərlər məktəblilərin tədris kitablarında çap olunmuşdur. 1917-ci ildə Azərin "Həmvətənlərimə" adlı məcmuəsi Bakıda "Açıq söz" mətbəəsində çap olundu. Onun Buzovnadakı evi şair dostlarının bir növ yaradıcılıq məclisinə çevrilmişdi. Dövrün məşhur qəzəl ustadlarından Ağadadaş Müniri, Mirzə Əbdülxalıq Cənnəti, Haşım bəy Sağib, Seyid Zərgər, Əbdülxalıq Yusif, Həsən Səyyar və Əliağa Vahid bu məclisə yığışıb yeni qəzəllərini oxuyar və bəzən də müəyyən bir qafiyə əsasında hərə öz məharətini nümayiş etdirərdi. Əliağa Vahid yaş etibarilə bu şairlərdən çox cavandı. Özünün dediyi kimi, onların arasında şeirlərini çəkinə-çəkinə oxuyardı. Vahid həmişə söhbət əsnasında Azəri özünün böyük müəllimi adlandırardı. Azər Buzovnalı poeziyasının pərəstişkarlarından biri də unudulmaz yazıçımız Məmməd Səid Ordubadi idi. Ötən əsrin iyirminci illərində böyük ədib yay istirahətini çox vaxt ailəsi ilə birlikdə Buzovna bağlarında keçirərdi. Bu illər ərzində o dəfələrlə Azərin Tuğaydakı bağında, eləcə də Ağadadaş Müniri və Haşım bəy Sağibin mənzilində təşkil olunan şeir məclislərində əziz qonaq kimi iştirak etmişdir. Ordubadi qırxıncı illərdə Buzovnadakı bağında istirahət etdiyi vaxtlarda da tez-tez Azərin yanına gələr, onlar Nizami, Füzuli, Hafiz və Xəyyam poeziyası haqqında şirin-şirin söhbət edər, bəzən də bir-birinə öz lirik şeirlərindən parçalar oxuyardılar. Məşədi Azər 1951-ci il avqustun 8-də 81 yaşında Buzovnada vəfat etmişdir. Şairin vəfatından sonra Vahid yazdığı yeni bir qəzəldə Azəri, eləcə də keçmiş qələm dostlarını sonsuz məhəbbətlə yad edir:

Vahid, hanı Yusif, hanı Səyyar ilə Sağib,
Kimdən soraq, ustadımız Azər yenə varmı?

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Azər_İmaməliyev

5 Aprel – Şair, yazıçı Arif Abdullazadənin 80 illiyi, (1940-2002)

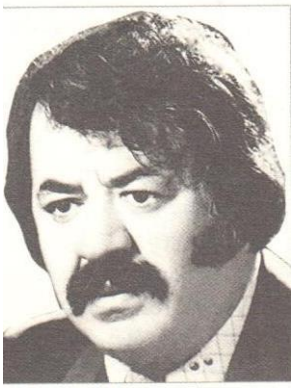

Abdullayev Arif Əbdürrəhman oğlu – şair, nasir, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, 1969-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri doktoru (1977).

Arif Abdullazadə 1940-cı il aprelin 5-də Şəki şəhərində anadan olmuşdur. Orada 11 saylı şəhər orta məktəbini bitirəndən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1956-1961). Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının əsaslı kitabxanasında və Nizami adına Ədəbiyyat muzeyində redaktor mütəxəssis, kiçik elmi işçi (1961-1962), sonra Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda kiçik elmi işçi (1962-1968), böyük elmi işçi (1968-1976), aparıcı elmi işçi (1976-1993), Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsində müdir vəzifəsində çalışmışdır (1993-2002). Türkiyədə tərcüməçi kimi fəaliyyət göstərmişdir (1970-1972). 2002-ci il mayın 31-də Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Arzular"(1964), "Könüllərin dünyası" (1966), "Hər yerdə, hər zaman" (1969), "Ana dünyamız" (1975), "Novatorluq və üslub" (1976), "Sevin Azərbaycanı" (1979), "Bir ovuc torpaq" (1982), "Səninlə sənsiz" (1983), "Şairlər və yollar" (1984), "Duyum" : roman (1986), "Bəxtimizin kitabı" (1988), "Şair Cəfər Cabbarlı" (1989), "Od nə çəkdi" (1990), "Seçilmiş əsərləri" (1991) s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 65.

7 Aprel – Yazıçı, publisist Azad Şərifovun 90 illiyi, (1930-2009)

Azərbaycan Ali Sovetinin deputatı kimi səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. Ədəbi-ictimai xidmətləri Qırmızı Əmək Bayrağı, iki Şərəf Nişanı ordenləri, Azərbaycanın Əməkdar jurnalisti fəxri adı ilə qiymətləndirilmişdir.

Azad Ağakərim oğlu Şərifov 1930-cu il aprel ayının 7-də Bakıda anadan olmuşdur. 6 nömrəli Bakı şəhər orta məktəbində təhsilə başlamış, sonra musiqi məktəbinə dəyişilmiş, 1949-cu ildə bu təhsil ocağını bitirmişdir. 1949-1950-ci illərdə Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında təhsil almışdır. 1951-1954-cü illərdə "Azərbaycan idmançısı" qəzetində ədəbi işçi, 1954-1955-ci illərdə "Pionerskaya pravda" qəzetinin Zaqafqaziya üzrə xüsusi müxbiri olmuşdur. 1955-1964-cü illərdə Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində ikinci ali təhsil almışdır. Eyni zamanda "Molodyoj Azerbaydjana" qəzetində şöbə müdiri, redaktor müavini və redaktor vəzifələrində işləmişdir. 1956-1959-cu illərdə Ümumittifaq Komsomolu MK-nın nəzdində jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır. 1962-1965-ci illərdə Moskvada Komsomolun Mərkəzi Komitəsinin təbliğat şöbəsində təlimatçı, məsul təşkilatçı, 1965-1966-cı illərdə "Vokruq sveta" jurnalının baş redaktor müavini, 1966-1969-cu illərdə "İzvestiya" qəzetinin Türkiyə, İran və Əfqanıstan üzrə xüsusi müxbiri, 1969-1979-cu illərdə Azərbaycan KP MK-nın mədəniyyət şöbəsinin müdiri, 1979-88-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Kino Komitəsinin sədri, 1988-1992-ci illərdə Azərinformun baş direktoru, siyasi icmalçısı vəzifələrində çalışmışdır. Ədəbi fəaliyyətə tələbəlik illərində başlamışdır. İlk qələm təcrübələri mətbuatda işıq üzü görmüşdür. 1958-ci ildə "Yeni həyatın pionerləri" adlı hekayələr və oçerklərdən ibarət ilk kitabı nəşr edilmişdir. Sonralar "Mahnı qəlblərə yol açdı", "Nuxa", "Mavi gəminin kapitanı", "Uzaq meridianlarda görüş", "Elan olunmamış müharibə - Azərbaycan əhalisinə qarşı erməni soyqırımı", "Erməni terrorizmi", "Bosfor üzərində qağayılar", "İnformasiya blokadasının yarılması" və s. kitabları çapdan çıxmış, ictimaiyyət tərəfindən böyük maraqla qarşılanmışdır.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 101.

9 Aprel – Şair, ədəbiyyatşünas Cəfər Rəmzinin 115 illiyi, (1905-1996)

İsmayılzadə Cəfər Balaəmi oğlu – şair, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, 1985-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri namizədi (1968), baş elmi işçi (1973), əmək veteranı (1977), elm veteranı (1988).

Cəfər Rəmzi 1905-ci il aprelin 9-da Bakının Mərdəkan kəndində, əkinçi ailəsində doğulmuşdur. Burada dördsinifli məktəbdə ibtidai təhsil almış (1913-1917), sonra bir müddət əkinçiliklə məşğul olmuşdur. Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra Mərdəkan gənclər özəyinin kitabxanasında işləmişdir (1920-1922). Bakı Darül müəllimində təhsilini davam etdirmişdir (1922-1927). APİ-nin dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir (1929-1932). Bundan sonra uzun illər Bakı, Quba və Qazax orta məktəblərində müəllimlik etmişdir. APİ-nin tarix fakültəsində qiyabi təhsil almış (1941-1942), Azərbaycan EA Şərqşünaslıq İnstitunun İran filologiyası şöbəsində işləmişdir (19 1990). "Yəğma Cəndaqinin poeziyası" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir (1958-1990). Bədii yaradıcılığa 15 yaşından başlamış, şeirlərini "Sufi" təxəllüsü ilə yazıb-yaratmışdır (1954-cü ildən). Bundan sonra öz şeir, elmi əsər və tərcümələrini "Cəfər Rəmzi" təxəllüsü ilə dövri mətbuatda çap etdirmişdir. "Deyilən söz yadigardır" üç cildlik kitabın toplayını və tərtibçisidir. Klassik Şərq ədəbiyyatından seçmə nümunələri fars və ərəb dilindən çevirib çapa vermişdir. XIX-XX əsrlər poeziyasında satira problemi ilə məşğul olmuşdur. 1996-cı il sentyabrın 11-də Bakıda vəfat etmişdir. Mərdəkan qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

Əsərləri: “Şeirlər” (1974), “Yəğma Cəndaqinin poeziyası” (1976), “Azərbaycan klassik ədəbiyyatında işlədilən ərəb və fars sözləri lüğəti” (1981), “Günləri sayıram” (1982), “Ürəkdən gələn səslər” (1986), “Deyilən söz yadigardır” : üç cilddə (1987) və s.

Tərcümələri :(fars və ərəbcədən)

“Xarici yumor” (1964), “Behiştin narları” (1968), “Gəlin birlikdə gülək” (1970), “Dünya xalqlarının yumoru” (1976) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 156.

14 Aprel – Dövlət xadimi, yazıçı Nəriman Nərimanovun 150 illiyi, (1870-1925)

Nəriman Nərimanov öz dövrünün, yaşadığı mühitin çərçivəsində böyümüş görkəmli simadır, böyük siyasi xadimdir…

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Azərbaycanın müsəlman şərqində nail olduğu bir çox ilklər, o cümlədən ilk konstitusiya onun adıyla bağlıdır. Nərimanov hakimiyyəti dövründə Azərbaycan xalqının adət və ənənələrinə dərin hörmət verilmiş, bütün dini və ənənəvi bayramlar rəsmi olaraq qeyri-iş günü hesab olunmuşdur. O, siyasətçidən əlavə bir maarifpərvər və dramaturq-yazıçı kimi Azərbaycan tarixində mühüm rol oynamış, ilk qiraətxananı açmışdır. Ədəbiyyatçı kimi milli romanımızın ("Bahadır və Sona") və ilk tarixi faciənin ("Nadir şah") banisi kimi qalır. Onun iqtidarda olduğu dövrlərdə bütün qonşu respublikalarla dostluq münasibəti saxlanılmışdır. Nəriman Nərimanov 1870-ci ildə Tiflis şəhərində anadan olmuşdur. 1890-cı ildə Qori seminariyasını, 1908-ci ildə Novorossiysk (Odessa) Universitetinin tibb fakültəsini bitirmişdir. N. Nərimanov 1919-cu ildə Moskvaya çağırılaraq RSFSR Xalq Xarici İşlər Komissarlığında (XİN) Şərq məsələləri üzrə Xalq komissarının müavini vəzifəsinə təyin edilir. 28 aprel 1920-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti süqut etdikdən və Azərbaycan SSRİ elan edildikdən sonra N.Nərimanov Azərbaycan SSRİ Müvəqqəti İnqilabı Komitəsinin Sədri və Xalq Komissarları Sovetinin Sədri vəzifəsini tutur. 1922-ci ildə SSRİ yarandıqdan sonra SSRİ Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin sədrlərindən biri seçilir. N. Nərimanov 1925-ci ildə müəmmalı şəkildə ölmüş və Moskvada Kremlin divarları yaxınlığında dəfn edilmişdir.

Əsərləri: "Nadanlıq" (1894), "Hacı Zeynalabdin Tağıyevin əlli illik məişəti və camaətə xidmətləri" (1900), "Xolera baba" (1910), "Dilin bəlası" (1913), "Şamdan bəy" (1925), "Nadir Şah" (1927), "Pir" (1956), "Traxoma" (1924), "Həmli arvad" (1924) "Bahadır və Sona" (1964), "Seçilmiş əsərləri" (1985) və s.

Filmoqrafiya: XI qırmızı ordu hissələrinin Bakıda paradı (II)(film, 1920)(qısametrajlı sənədli film), Bakıda şərq xalqlarının I qurultayı (film, 1920) (qısametrajlı sənədli film), Sovet Azərbaycanının I ildönümü (film, 1921) (qısametrajlı sənədli film), Nəriman Nərimanovun dəfni (film, 1925) (qısametrajlı sənədli film), Şamdan bəy (film, 1956) (tamaşa).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 667.

19 Aprel – Yazıçı, dramaturq Xalidə Hasilovanın 100 illiyi, (1920-1996)

Xalidə xanım doğma vətən sevgisi, nisgilli yurd həsrətinin qəmli nəğməsi kimi səslənən, qəlbində insanlara məhəbbət, xeyirxahlıq, qayğıkeşlik bəsləyən, yenilməzlik duyğusu gəzdirənləri məftunluqla təsvir edən sənətkarlardandır.

Şair Hikmət Ziya

Xalidə Hasilova – Azərbaycanın qadın yazarları arasında özünəməxsus uğurlu və məhsuldar yaradıcılıq yolu ilə keçmişdir. Xalidə Hasilova Əməkdar mədəniyyət işçisi fəxri adına layiq görülmüşdür.

Xalidə Hasilova 1920-ci il aprelin 19-da Azərbaycanın dilbər guşələrindən biri olan Zaqatalada dünyaya gəlmiş Xalidə xanım orta məktəbi bitirdikdən sonra Leninqrad Universitetinin Filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. Müxtəlif illərdə "Azərbaycan qadını" jurnalında ədəbi işçi (1952-1953), "Göyərçin" jurnalının baş redaktoru (1966-1972), uzun illər isə "Azərbaycan qadını" jurnalının baş redaktoru kimi çalışmışdır. Azərbaycan qadınlarının həyatından bəhs edən "Hamı doğmadır mənə", "İnsan ömrü bir nəğmədir" pyeslərini yazmışdır. Maraqlı nəsr əsərlərinin müəllifi kimi tanınan yazıçının "İlk məktub" (1951), "Lalənin kitabı" (1955), "İki yoldaş" (1956), "Onun taleyi" (1969), "Nəğməli könül" (1976), "Məhəbbət olmayanda" (1983), "Çətin yollar boyunca" (1986), "Xoruzlu dəsmal" (1994) və s. kitabları çap olunmuşdur. Uzun illər "Göyərçin" və "Azərbaycan qadını" jurnallarının redaktoru olmuş X.Hasilova "Kiçik hekayələr" (1950), "Lalənin kitabı" (1955), "Ulduzlu papaq" (1960), "Atlas yarpaqlar" (1965) və s. uşaq kitablarının müəllifidir. Eyni zamanda, o, kiçik yaşlı uşaqlar üçün tərcümələri ilə də ədəbiyyatımızı zənginləşdirmişdir. N.Nosovun "Şən ailə" (1951), N.Tixonovun "İgid partizan" (1955), İlda Pereranın "Zənci balası Atolo" (1965), Ə.Nesinin "İndiki uşaqlar möcüzədir" (1972), Melih Bayramın "Günəş gözlü Mustafa Kamal" (1992) və b. kitabları bu qəbildəndir. Xalidə Hasilova bir sıra nəzəri məqalələrin də müəllifidir ki, onların əksəriyyəti uşaq ədəbiyyatı problemlərilə əlaqədardır. Bunlardan "Uşaq ədəbiyyatında ədəbi tənqid haqqında", "Gözəl duyğular", "Uşaqlara yüksək keyfiyyətli əsərlər verək", "Ədəbiyyat və tərbiyə" və s. göstərmək olar.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 399.

20 Aprel – Şairə Xanımana Əlibəylinin 100 illiyi, (1920-2004)

Xanımana Əlibəyli Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının klassiki və uşaq dramaturgiyasının banisidir.

Xalq yazıçısı Anar

1991-ci ildə ona Əməkdar incəsənət xadimi adı verilmişdir. 1998-ci ildə Xanımana "İlin qadını" adını almaq şərəfinə nail olmuşdur. 1999-cu ildə ümummilli liderimiz Heydər Əliyev ona Prezident təqaüdü təyin etmiş, bu münasibətlə xatirə olaraq ona gözəl bir büllur şamdan da bağışlamışdır.

Xanımana Sabir qızı 20 aprel 1920-ci ildə Bakı şəhərinin Keşlə kəndində zadəgan ailəsində dünyaya göz açmışdır. Xanımananın ilk şeirləri 1938-ci ildən dövri mətbuatda dərc olunmağa başlamış, "Balaca həkim" adlı birinci kitabı isə 1955-ci ildə "Uşaqgəncnəşr" tərəfindən 30.000 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. 16 yaşında ikən Xanımana Bakıda Tibb İnstitutuna daxil olmuşdur. 1942-ci ildə institutu uğurla bitirən gənc həkim təyinatla vətənimizin dilbər guşələrindən olan Masallıya göndərilmiş, orada Qızılavar kənd tibb məntəqəsində fəaliyyətə başlamışdır. Tezliklə Xanımana ikinci ali təhsil almaq üçün ADU-nun filologiya fakültəsinə qəbul imtahanları vermiş, beş il sonra həmin fakültəni müvəffəqiyyətlə bitirmişdir. Bədii yaradıcılıq sahəsində yeni, ciddi uğurlar qazanan şairəmiz 7 may 2007-ci ildə dünyasını dəyişmiş, Bakı şəhərində dəfn edilmişdir. Xanımana Əlibəyli uşaqlar üçün yazılmış yüzlərlə şeirin, onlarla poema və səhnə əsərinin, 30-dan artıq kitabın müəllifidir. Onun sənətkar əməyi həmişə tənqidin və ədəbi ictimaiyyətin diqqət mərkəzində olmuş, yüksək qiymətləndirilmişdir. "Aycan" pyesinin uğurlu tamaşası münasibətilə yaradıcı heyətin üzvləri rejissor Ulduz Rəfili, bəstəkar Şəfiqə Axundova və baletmeyster Nailə Nəzirova ilə birlikdə Xanımana da Azərbaycan SSR-in Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. Peşəkar uşaq ədəbiyyatımızın banisi və ən məhsuldar nümayəndəsi, bu ədəbiyyatın bir sıra klassik nümunələrinin yaradıcısı Abdulla Şaiqdən sonra bu sahədə çalışanlardan üçünün Azərbaycan uşaq ədəbiyyatında özünə məxsus yeri var: Xanımana Əlibəyli, Teymur Elçin və İlyas Tapdığın. Xanımana Əlibəyli öz əsərlərini Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının qiymətli ənənələrinə söykənərək yazmış, özəlliklə M.Ə.Sabir, A.Səhhət və A.Şaiqin uşaqlarımıza töhfə etdikləri "Dərsə gedən bir uşaq", "Cücələr", "Gözləri mərcan xoruz" kimi klassik əsərlərimizi, bu şairlərin sənətin qızıl fondundakı digər yadigarlarını dərindən öyrənmişdir. Onun bir uşaq şairi kimi qələminin püxtələşməsində, mövzu və obrazlar aləminin zənginləşməsində, sənətkarlıq vərdişlərinin cilalanmasında dünya uşaq ədəbiyyatı klassikləri cərgəsində öncüllərdən olan Korney Çukovski, Samuel Marşak, Sergey Mixalkov kimi rus şairlərinin əsərlərinin də danılmaz rolu vardır. "Balaca həkim" kitabı da bir daha sübut etdi ki, Xanımananın timsalında bizim qiymətli ənənələrə malik uşaq

ədəbiyyatımıza həqiqətən də öz təsvir və ifadə tərzi, öz obrazlar aləmi, başlıcası isə, özünə məxsus şeir dili, oxucusuna müraciət tərzi olan orijinal bir qələm sahibi gəlmişdir. Xanımana böyük arzular, yüksək amallar şairi idi. O, bütün vətən balalarının azad, şən, ağıllı, mədəni, hazırcavab, tərbiyəli, təmizkar, ətrafdakılara qarşı diqqətli, həssas, ehtiyacı olanlara kömək əlini uzadan nəcib və xeyirxah insanlar kimi böyümələrini istəyirdi. Xanımananın əsərlərindəki ahəngdarlıq, axıcılıq, uşaq aləminə uyarlıq da qətiyyən asan başa gəlmirdi. Bir uşaq şairi olaraq Xanımananın üstünlüyü bir də onda idi ki, böyüklər üçün on illər bundan öncə adiləşmiş həyat hadisələrini, insanlar arasındakı münasibətlərin rəngarəngliyini kiçik oxucular üçün məhz "onların səviyyəsində", məhz balacaların duyğu və düşüncələri müstəvisində kəşf və təqdim edə bilirdi. Bu da öz növbəsində balacaların və yeniyetmələrin dünyagörüşünün inkişafında, maraq dairəsinin genişlənməsində, əxlaq və mənəviyyatının tərbiyəsində, onların xarakterinin mətinləşməsində və bütün bunların zəminində bədii zövqünün cilalanmasında əhəmiyyətli rol oynayırdı. Xanımananın əsərləri uşaqlarda vətənə məhəbbət, insan əməyinə və istedadına ehtiram, təbiət gözəlliklərinə vurğunluq, ataya, anaya, müəllimə, ümumiyyətlə, böyüklərə hörmət, özündən kiçiklərə şəfqət, mehribanlıq, dostluqda dəyanət, kamil insan üçün yabançı olub onun şəninə, ləyaqətinə kəsir gətirən eybəcər hallara nifrət kimi çox gərəkli duyğular aşılayır, şair bütün bunları öz kiçik sevimlilərinin qavrayış tərzinə uyğun əlvan bədii təsvir və ifadə vasitələri ilə təqdim edirdi. Onun kiçik yaşlı qəhrəmanları böyük mənəvi dəyərlərin daşıyıcılarıdır. Xanımana onların bu yüksək keyfiyyətlərini bəzi müəlliflərin yazılarında olduğu kimi çağırış və şüar şəklində yox, uzun-uzadı təfərrüatlarla deyil, məhz obrazların özlərinin psixoloji durumundan çıxış edərək yığcam, müxtəsər, yüksək dərəcədə təbii və inandırıcı göstərirdi. Sənət qalası hörən hər bir istedadlı qələm sahibinin əsas "tikinti materialı" sözdür. Özəlliklə də şairlər Ana dilinin böyük poetik imkanlarından ustalıqla istifadə edərək sənət möcüzəsi yaradırlar. Xanımananın əsərlərində də azyaşlılarla danışmaq üçün çox uyarlı bir ahəng, onların qəlbinə yol tapmaq üçün hər kəsin ruhuna uyğun gələn bir universal açar var idi. Başdan-ayağa xeyirxahlıq, nəciblik saçan şairəmizin min adamın danışığı arasında bircə cümləsindən seçilib tanınan, yalnız onun özünə məxsus olan şeir dili, mülayim, mehriban, canayatan bir ifadə tərzi, danışıq ədası vardı. O, "Aman ovçu", "Ağ çəmən", "Ulduzların qucağında", "Bir yay səhəri", "Çoxbilmiş çəpişlər", "Məni günəşə at!", "Meşə həkimi", "Sevimli şəhid babam" və digər qiymətli poemaların müəllifidir. Maraqlıdır ki, onun liro-epik janrda yazdığı əsərləri də əslində uşaq ədəbiyyatımızın ən yığcam poemaları kimi qəbul edilir. Xanımana Əlibəylinin pyesləri on illər boyu Azərbaycanın uşaq və gənclər teatrlarının repertuarında ən çox tamaşası göstərilən əsərlər sırasındadır.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S

20 Aprel – Ədəbiyyatşünas, professor Azad Nəbiyevin 75 illiyi, (1945)

Azad Nəbiyev xalqımızın adət-ənənə, mərasim və bayramlarını, qəhrəmanlıq eposumuzu, nağıl, əfsanə və miflərimizi ardıcıl şəkildə toplayıb nəşr edən, araşdıran ciddi folklorşünasdır.

Professor Paşa Əfəndiyev

Nəbiyev Azad Mövlud oğlu - ədəbiyyatşünas, folklorşünas, filologiya elmləri doktoru (1980), professor (1981), Beynəlxalq Ekoenergetika Akademiyasının akademiki (1997), Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü (1999), Əməkdar müəllim (2000).

Azad Nəbiyev 1945-ci il aprelin 20-də Qubanın İkinci Nügədi kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır (1963-1967). Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor kimi başlamışdır (1967-1974). "Gənclik" nəşriyyatında redaksiya müdiri (1974-1976), Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində müəllim, baş müəllim, professor vəzifələrində çalışmışdır (1976-1989). "Dirçəliş və Tərəqqi Partiyası"nın sədri olmuşdur (1992-2000). Beynəlxalq ekoenergetika akademiyasına həqiqi üzv seçilmişdir (1997). Beynəlxalq Əlillər Federasiyası idarə heyətinin üzvüdür (1998-ci ildən). Ədəbi fəaliyyətə 60-cı illərdən başlamışdır. İlk mətbu şeiri 1962-ci ildə "Qızıl Quba" rayon qəzetində çap olunmuşdur. Bundan sonra qəzet və jurnallarda şeir, hekayə, povest, oçerk və məqalələrlə çıxış etmişdir. "Koroğlu dastanı" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir (1972). "Azərbaycan-Özbək folklorunun tipologiyası və qarşılıqlı əlaqəsi" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir (1980). İtalyan ("Bertoltonun sərgüzəştləri") və özbək ("Tülkü və qurd") xalq nağıllarından tərcümələr etmişdir. "Kitabi Dədə Qorqud"un Drezden nüsxəsi mətnini sadələşdirib nəşr etdirmişdir (2000). "Azərbaycan dastanları" (1977), "Nəğmələr, inanclar, alqışlar, adətlər" (1986), "Alqışlar, adətlər, nəğmələr" (1992), "Koroğlu dastanı" (2001) kitablarının toplayanı, nəşrə hazırlayanı və ön sözlərinin müəllifidir.

Əsərləri: “Bağlarda bahar” (1969), “Qəhrəmanlıq səhifələri” (1975), “Azərbaycan-özbək folklor əlaqələri” (1978), “Azərbaycan folklorunun janrları” (1983), “El nəğmələri xalq oyunları” (1988), “Sərhəd bilməyən əlaqələr (Azərbaycan-türkmən folklor əlaqələri)” (1992), “İlaxır çərşənbələr” (1992), “İlin əziz günləri” (1999), “Azərbaycan uşaq folkloru” (2000), “Azərbaycan xalq ədəbiyyatı : ali məktəblər üçün dərslik : I hissə” (2001), “Milli təəssübkeşlik yoxsa erməni saxtakarlığı” (2003), “Nəhrələrdən güc alanda” (2003), “Koroğlu (uşaqlar üçün)” (2001), “Qaçaq Nəbi : uşaqlar üçün” (2001) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 100.

25 Aprel – Şair, ədəbiyyatşünas Mikayıl Rəfilinin 115 illiyi, (1905-1958)

Rəfili Mikayıl Həsən oğlu şair, ədəbiyyatşünas, tənqidçi, Filologiya elmləri doktoru (1944), professor (1945).

Mikayıl Rəfili 1905-ci il aprelin 25-də Goranboy rayonunun Borsunlu kəndində doğulmuşdur. Yelizavetpol klassik gimnaziyasında təhsil almışdır. Bu dövrdə bədii yaradıcılığa başlamışdır. Onun "Mikayıl Rəfizadə" imzası ilə ilk qələm təcrübələri "Mücadileyi-həyat" hekayəsi, "Elmə doğru" şeiri və "Qərb mədəniyyəti" məqaləsi "Əfkari-mütəəllimin" jurnalında (1919, 2,3 nömrələrində) dərc olunmuşdur. 1926-1927-ci illərdə bütün qüvvəsini ədəbi fəaliyyətə həsr edir. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda rus ədəbiyyatı kafedrasında müəllim, sonra dosent (1930-1935) işləmiş, eyni zamanda "Bakinski raboçi" qəzeti redaksiyasında mədəniyyət şöbəsinin müdir müavini olmuşdur. Həm də "Hücum" və "Qabaqcıl" ("Udarnik") jurnalları redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur. Qorki, Mayakovski, Serafimoviç haqqında monoqrafiya, "Sevastopol" və "Leninqrad" poemalarını qələmə almışdır. SSRİ Elmlər Akademiyasının Azərbaycan filialında elmi işçi işləmişdir (1934-1935). Sovet yazıçılarının I Ümumittifaq qurultayına nümayəndə seçilmişdir. 1935-1936-cı illərdə SSRİ EA-nın aspiranturasında təhsil almış, orada "Azərbaycan ədəbiyyatının rus mədəniyyəti ilə əlaqələri haqqında" mövzusunda dissertasiya müdafiə etmişdir. "Puşkinin həyat və yaradıcılığı", "Puşkin və Azərbaycan", "M.F.Axundov" əsərlərini yazmışdır (1935-1937). Nizami yubiley komitəsi tərkibində məsul katib olmuşdur. İkinci Dünya müharibəsi illərində radioda, Qızıl Ordu hissələrində, hərbi xəstəxanalarda çıxışlar etmiş, "Səbuhi" ssenarisini, "Şirvanşah İbrahim" pyesini yazmışdır. SSRİ Yazıçıları idarəsinin üzvü olmuşdur. 1944-cü ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Xidmətlərinə görə "Şərəf nişanı" ordeni və medallarla təltif olunmuşdur. 1958-ci il aprelin 25-də vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Durna”(1934), “Yeni tarix : şeirlər” (1935), “Serafimoviç” (1938), “T.Şevçenko” (1939), “ M.F.Axundov” (1939), “A.S.Puşkin” (1941), “A.P.Çexov” (1944), “M.F.Axundov : həyat və yaradıcılığı” (1957), “N.Nərimanov” (1956), “Ədəbiyyat nəzəriyyəsinə giriş” (1958), “Mirzə Fətəli Axundov : həyatı, mühiti və yaradıcılığı” (1990) və s.

Tərcümələri: (ruscadan) Hüqo V. “Gülən adam” (1927), “Paris Notrdam kilsəsi” (1936), “Səfillər” (1933), Puşkin A.S. “Bağçasaray fantanı” (1937), “Ərzurum səyahəti” (1937), “Tunc atlı” (1937), Tolstoy L. “Dirilmə” (1951), Balzak O. “Novellalar” (1949), Balzak O. “Qobsek” (1969), Balzak O. “Qorio Ata” (1978) və s.

Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. 2011.S 594.

25 Aprel – Şair Musa Ələkbərlinin 70 illiyi, (1950- 1958)

Azərbaycan ədəbiyyatının istedadlı nümayəndəsi kimi Musa Ələkbərli 1976-cı ildə Aşqabadda, 1977-ci ildə isə Düşənbədə keçirilən Ümumittifaq poeziya festivallarının iştirakçısı olmuş, respublikamızın gənc, ədəbi qüvvələrini ləyaqətlə təmsil etmişdir. O, 2001-ci ildə "Azərbaycan" jurnalında dərc olunan şeirlərinə görə ilin poeziya mükafatına – İsa İsmayılzadə adına mükafata layiq görülmüşdür. Hazırda "Şur" nəşriyyatının direktoru işləyən Musa müəllim uzun illərdir yorulmaz fəaliyyəti ilə Azərbaycan mədəniyyətinin tərəqqisinə xidmət edir.

Musa Ələkbərli 1950-ci il aprelin 25-də Gədəbəy rayonunda doğulan şair əmək fəaliyyətinə Sumqayıt şəhərindəki Boru-Prokat zavodunda fəhləliklə başlamışdır. O, 1974-cü ildə Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirdikdən sonra iyirmi ilə yaxın "Gənclik" nəşriyyatında çalışmışdır. Nəşriyyatda əvvəlcə redaktor, sonra isə böyük redaktor işləmiş, mindən çox kitabın redaktoru, onlarla kitabın tərtibçisi, həmin kitablarda gedən ön sözlərin müəllifi olmuşdur. Bu illər ərzində nəşriyyat sahəsində və ədəbi ictimaiyyətdə ən mahir redaktorlardan biri sayılmışdır. Musa Ələkbərli gənc ədəbi qüvvələrin yetişməsində də həvəslə xidmət göstərmiş, Sabir adına Bakı mərkəzi şəhər kitabxanasının nəzdində yaradılan "Pərvanə" ədəbi birliyinə beş ildən çox rəhbərlik etmişdir.

Musa Ələkbərli ədəbi fəaliyyətə 1964-cü ildə Gədəbəy rayon qəzetində çıxan "Ürəkdən soruş" qoşması ilə başlamışdır. Tələbəlik illərindən dövri mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. 1977-ci ildə isə "Məndən şeir istə" adlı ilk kitabı çap olunmuşdur. Şeirləri türk, rus, ukrayna, tacik, türkmən, belorus, özbək, qırğız və sair dillərə tərcümə edilmişdir. Şeirlərlə yanaşı poemalar yazan şairin "Mübarizlik dərsi" adlanan son poeması Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mübariz İbrahimova həsr olunub.

Kitabları: "Ürəyimin işığında", "Bəlkə bir də görüşdük", "Gözlərim yol çəkir", "Aydanım ay işığı", "Sevgi bulağı", "Gözümdə ağlayan bulud", "Dünya sevgidən doğulub", "Tanrı mənə söyləməsə, yazmaram", "Mən sevgi görməmişəm" və s.

Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 627.

27 Aprel – Ədəbiyyatşünas Bəhlul Abdullanın 80 illiyi, (1940-2011)

Böyük ədəbiyyatşünas-alim, folklorşünas Bəhlul Abdullanın ömrü elmin işığına bələnib, elmin zəkasından nur alıbdır.

Fəlsəfə doktoru Xədicə İsgəndərli

Abdullayev Bəhlul Ağabala oğlu — ədəbiyyatşünas, tənqidçi, folklorşünas, 1994-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri doktoru (1989), Əməkdar elm xadimi (2000).

Bəhlul Abdulla 1940-cı il aprelin 27-də Lerik rayonu Zuvand bölgəsi Lələhiran kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. ADU-nun filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1962-1967). Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuşdur (1971). "Yusif Vəzir Çəmənzəminli və folklor" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir (1974). Sonra institutda kiçik elmi işçi (1974-1978), böyük elmi işçi (1978-1990), folklorşünaslıq şöbəsinin müdiri (1993) olmuşdur. "Azərbaycan mərasim folkloru və onun poetikası" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 60-cı illərdən başlamışdır. "Qaynar çeşmə" məqaləsi "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində (1 iyun 1969) çap ediləndən sonra dövri mətbuatda foklorun təbliği ilə ardıcıl məşğul olmuşdur. "Ədəbiyyat" (V sinif) dərsliyinin şərikli müəllifidir. "Aşıq Əsəd" (1979), "Azərbaycan bayatıları" (1984), "Arazam, Kürə bəndəm" (1986), "Dastanlar" (1987), "Göyər səmənim, göyər" (1993), "Dava yorğan davasıymış" (1996), "Ağırlığım-uğurluğum odlara" (1996), "Koroğlu" (2000), "Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı antologiyası" (2002), "Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün folklor antologiyası" (2002) kitablarında şifahi xalq ədəbiyyatı incilərini toplayıb tərtib və nəşr etdirmişdir. "Cənubi Azərbaycan antologiyası"nın (1,3,4) tərtibçilərindən biridir (1983-1988). 2011-ci il 25 mart tarixində gözlərini əbədi olaraq yummuşdur.

Əsərləri: "Yusif Vəzir Çəmənzəminli və folklor" (1981), "Haqqın səsi" (1989), "Azərbaycan mərasim folkloru və onun poetikası" (1990), "Kitabi – Dədə Qorqud və islam dini" (1997), "Kitabi – Dədə Qorqud poetikası" (1999), "Azərbaycan folklorunda mifoloji at" (2000), Dəli Domrul "Kitabi-Dədə Qorqud"da və Qorqudşünaslıqda" (2002), "Kitabi – Dədə Qorqud" da rəng simvolikası" (2004), "Salur Qazan" (2005), "Azərbaycan mərasim folkloru" (2005), "Folklorda say simvolikası" (2006), "Kitabi – Dədə Qorqud" da nitq etiketlərinin etnomifik poetikası" (2007), Kitabi – Dədə Qorqud" da xanımlar" (2009) və s.

Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 123.

28 Aprel – Yazıçı Məmmədhüseyn Əliyevin 95 illiyi, (1925- 1994)

Məmmədhüseyn Rüstəm oğlu Əliyev 28 aprel, 1925-ci ildə Lerik rayonun Gürdəsər kəndində ruhani ailəsində anadan olmuşdur. Məmmədhüseyn Rüstəm oğlu Əliyev 1940-cı ildə orta məktəbi bitirir və Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Lənkəran Pedaqoji Texnikumunda təşkil etdiyi Müəllimlik Kursuna göndərilir. 1946-1949-cu illərdə ADPİ-nun tarix - fəlsəfə fakültəsində təhsilini davam etdirir. Çox keçmir ki, mətbuatda "Qail" təxəllüsü ilə tanınmağa başlayır. Bədii yaradıcılıq və jurnalistika sahəsi onu daha çox cəlb etdiyinə görə yenidən BDU-nun filologiya - jurnalistika fakültəsinə qəbul olunur. 1954-cü ildə BDU-nun filologiya - jurnalistika fakültəsini bitirir və pedaqoji fəaliyyətini, həmçinin bədii yaradıcılığını davam etdirir. "Dağlar oğlu", "Dağda bahar", "Torpağın ətri", "Döyüşən illər" romanları və bir çox povest və hekayələri geniş oxucu rəğbəti qazanmışdır. "Prokuror", "Ana fəryadı" və s. pyesləri N.B.Vəzirov adına Lənkəran Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. 1992-ci ildən Azərbaycanın Əməkdar incəsənət xadimi fəxri adına və bir sıra medallara layiq görülmüşdür. 1994-cü il iyulun 6-da vəfat etmişdir.

Məmmədhüseyn Əliyev elmi-pedaqoji sahədə, publisistikada istedadlı müəllim, diqqətli və tələbkar jurnalist kimi bir çox əsərlərin müəllifi olmuşdur. Məmmədhüseyn Əliyev, həm də bir çox poemaların, şeir və qəzəllərin müəllifi kimi tanınır. Lakin müəllifin istedadı ən çox onun dram əsərlərində və romanlarında özünü göstərmişdir. Onun romanları xalqın həyat və məişətinin epopeyası, milli şüurunun və fəlsəfi təfəkküründün inkişaf yoludur. Bu əsərlərin hər birisi bədii filmlərin ssenarisi kimi qədim bir xalqın adət və ənənələrini, həyat tərzini, məişətini, sevgi və nifrətini, düşüncə tərzini açıq bir şəkildə göz önünə gətirərək bütöv bir təsəvvür yaradır. 1988-ci ildə Məmmədhüseyn Əliyev İraqın "Əl-əhram" qəzetində dərc edilmiş "Ey ana Bağdad!" şeirinə görə Ərəb ölkələri poeziya festivalının mükafatına layiq görülmüşdür.

Əsərləri: "Dağda bahar" (1966), "Qulplu qızıllar" (1971), "Lənkəran hekayələri" (1967), "Müstəntiq" (1973), "Balıqçı arvadı" (1981), "Qayaların səsi" (1983), "Dağlar oğlu. Dağda bahar"(1984), "Torpağın ətri" (1979), "Döyüşən illər" (1991), "Siyasi məhbus" (1992), "Vadidə görüş" (1993), "Qovuşmaz yollar" (1993), "Vətən keşiyində" (2004) və s.

Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 579.

28 Aprel – Şair Mir Sabirin 85 illiyi, (1935-2019)

Ümumittifaq Gənclər Festivalında uşaq şeirlərinə görə birinci dərəcəli diploma layiq görülmüşdür. (1973)

Analar laylanı deyəndə belə,
Hərəsi bir cürə gətirər dilə,
Övlad sevgisinin biri-biriylə
Elə bil bəhsidir, ana laylası.

Mir Sabir

Nağıyev Mirsabir Mirfərəc oğlu 1935-ci il aprelin 28-də Azərbaycanda Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1951-1955-ci illərdə Bakı xalq Maarif şöbəsinin pedaqoji məktəbində təhsilini davam etdirmişdir. 1955-1959-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi İnstitutunda təhsil almışdır. Hələ orta məktəbdə ikən bədii yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. "Əmək kitabçası" adlı ilk mətbu şeiri 1950-ci ildə "Pioner" jurnalının 8-ci sayında çapdan çıxmışdır. Şeir, poema və ədəbi səhnəcikləri "Azərbaycan", "Kirpi", "Günəş", "Göyərçin", "Ədəbiyyat və incəsənət", "Azərbaycan müəllimi", "Azərbaycan gəncləri", "Savalan" və digər jurnal və qəzetlərdə dərc edilmişdir. "Günəş" jurnalının redaksiya heyətinin üzvüdür. Uşaq şeirləri xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. "Bir addım geriyə çəkilmək olmaz", "Sən Allah, qarşıma çıxma bir daha" adlı şeirlərinə musiqi bəstələnmişdir. Mir Sabirin əsl vətəndaşlıq mövqeyinin, cəmiyyətdə olan çatışmazlıqlara qarşı barışmazlığının, üsyankar ruhunun ifadəsi olan satirik şeirləri də maraqlı obrazları, orijinal işlənmə tərzi ilə yadda qalandır. Azərbaycan satirik poeziyasının böyük yaradıcısı Mirzə Ələkbər Sabiri haqlı olaraq özünün sələfi hesab edən Mir Sabir onun şeirlərinə bu günlə səsləşən nəzirələr qoşmaqla sanki elə dahi M.Ə.Sabirin dilindən danışaraq, müasir antipodlara, qeyrətsizlərə nifrət yağdırır. O, uzaq bir adada - "Poeziya adası"nda yaşayır. Kimlərinsə düşündüyü kimi yalnız uşaq şairi, uşaqların şairi deyil, həm də ilk növbədə böyüklərin şairidir. Mir Sabirin bir-birindən kəskin, sarkazm xarakterli digər satirik şeirləri, poetik uğurlar sayıla biləcək məhəbbət nəğmələri, qəzəlləri, yarım əsrlik pedaqoji fəaliyyət göstərən bir müəllim kimi məktəb həyatına və təbii ki, uşaqlara həsr edilmiş şeirləri onun bu gün bütöv və kamil bir şair olduğunu təsdiq edir.

Əsərləri: "Təzə mənzildə" (1965), "Qara fərə" (1972), "Meşənin qış nağılı" (1977), "Səfurənin gülləri" (1981), "Anama bənzəyirəm" (1984), "Sevimli oyuncaqlar" (1987), "Ağıllı daş" (1992), "Kimin belə nəvəsi var" (2000), "Gəl, gəl a dərs günləri" (2001), "Səni sevən ürəkdir" (2005), "Gözələ baxmayıb keçmək günahdır" (2008), "Bakı küləyi" (2008) və s.

Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. 2011.S 601.

May

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

3 May – Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü, (1993)
3 May – Türk Dünyasının Həmrəylik Günü, (1944)
3 May – Beynəlxalq Günəş Günü, (1994)
5 May – Əlillərin Hüquqlarının Müdafiəsi Günü, (1992)
8 May – Ümumdünya Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı Günü, (1953)
9 May – Faşizm üzərində Qələbə Günü, (1945)
15 May – Beynəlxalq Ailə Günü, (1994)
15 May – Beynəlxalq İqlim Günü, (1992)
18 May – Beynəlxalq Muzeylər Günü, (1977)
20 May – Ümumdünya Metrologiya Günü, (1875)
21 May – Ümumdünya Dialoq və İnkişaf Naminə Mədəni Müxtəliflik Günü, (2002)
22 May – Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik Günü, (2000)
23 May – Ümumdünya Tısbağa Günü, (2000)
28 May – Respublika Günü, (1918)
31 May – Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü, (1988)

Bu tarixi unutmayaq

8 May – Şuşa şəhərinin işğalı günü, (1992)
17-18 May – Laçın rayonunun işğalı günü, (1992)

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

20 May – Filosof Ziyəddin Göyüşovun 100 illiyi, (1920-1984)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Milli qəhrəman Abdullayev Maşallah Babakişi oğlunun 70 illiyi, (27.05.1950)

İncəsənət

Xalq artisti Adil İsgəndərovun 110 illiyi, (05.05.1910-1978)
Xalq rəssamı Əzim Əzimzadənin 140 illiyi, (1880- 1943)
Rəssam, heykəltəraş Fuad Əbdürrəhmanovun 105 illiyi, (11.05.1915-1971)
Aktyor, rejissor İsmayıl Əfəndiyevin 110 illiyi, (30.05.1910-1967)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Ədəbiyyatşünas Əkrəm Cəfərin 115 illiyi, (05.05.1905-18.08.1991)
Şair Ağa Laçınlının 80 illiyi, (05.05.1940-25.11.2007)
Yazıçı Yusif Kərimovun 80 illiyi, (05.05.1940)
Yazıçı Həsən Mehdiyevin 95 illiyi, (05.05.1925-21.08.2001)
Ədəbiyyatşünas Cəfər Xəndanın 110 illiyi, (08.05.1910-10.08.1961)

Ədəbiyyatşünas Qara Namazovun 90 illiyi, (08.05.1930)
Yazıçı Bayram Həsənovun 95 illiyi, (12.05.1925-1979)
Şair, tərcüməçi Abbas Abdullanın 80 illiyi, (12.05.1940-2019)
Yazıçı, dramaturq Altay Məmmədovun 90 illiyi, (15.05.1930-15.07.2003)
Ədəbiyyatşünas Qəzənfər Əliyevin 90 illiyi, (15.05.1930-1984)
Yazıçı Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin 150 illiyi, (17.05.1870-17.12.1933)
Şair, tərcüməçi Vladimir Qafarovun 85 illiyi, (19.05.1935-19.07.2000)
Xalq şairi Rəsul Rzanın 110 illiyi, (19.05.1910-01.04.1981)
Şair Rübail Allahverdiyevin 80 illiyi, (21.05.1940)
Şair, tərcüməçi Vaqif Bəhmənlinin 65 illiyi, (23.05.1955)
Dilçi, folklorşünas Cavad Heyətin 95 illiyi, (23.05.1925)
Şair, publisist Əliqulu Qəmküsarın 135 illiyi, (24.05.1880-1919)
Şair, yazıçı Həsən Elsevərin 95 illiyi, (25.05.1925)
Şairə Həqiqət Rzayevanın 80 illiyi, (28.05.1940)
Nasir, tərcüməçi Akif Abbasovun 70 illiyi, (28.05.1950)
Şair Fikrət Sadığın 90 illiyi, (30.05.1930)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

3 May – Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü, (1993)

1991-ci il mayın 3-də Namibiyanın paytaxtı Vindhukda regional seminara toplaşmış jurnalistlər azad və müstəqil informasiya vasitələrinə yardımçı olmaq məqsədilə bütün dünya hökumətlərinə mətbuat azadlığının və demokratikliyinin təminatına yardımçı olmağa çağıran Vindhuk Bəyannaməsini qəbul ediblər. Buna görə, BMT Baş Məclisi 1993-cü ildə mayın 3-nü Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü elan edib. Söz və mətbuat azadlığı demokratiyanın meyarı olaraq tanınır. Söz azadlığının olmadığı ölkələrdə insan hüquqlarının pozulması hallarına daha çox rast gəlinir. Bu gün bir çox beynəlxalq qurumlar ölkələrdə söz və mətbuat azadlığını diqqət mərkəzində saxlayırlar.

İnternetdə: www.books.google.com

3 May – Türk Dünyasının Həmrəyliyi Günü, (1944)

Türk millətinin bayrağı onun müqəddəslik simvoludur.

Bu tarixi gün ilk dəfə 1944-ci ilin 3 mayında Topxana hərbi həbsxanasında 10 nəfər məhkum tərəfindən qeyd olunub. Azərbaycanda Türkçülük Günü 1992-ci ilin may ayının 3-dən etibarən qeyd edilir. Türkçülük Günü Türkiyədə daha geniş qeyd olunur. Azərbaycanda isə bu günü əsasən milliyyətçilər qeyd edirlər. Hər bir xalq öz keçmişini, tarixini bilməli, özünü tanımalı və mirası yaşatmalıdır. 3 May tarixinin Türkçülük Günü kimi tarixə yazılmasında, türkçülük uğrunda mübarizə aparan insanlar uzun illər təqiblərə məruz qalmışlar. Türkçülük Günü əslində Türkiyədən qaynaqlanır. Türk dünyası bütün dünyaya ədalət, hürriyyət gətirdi. Sonradan türkü məhv etmək üçün müəyyən qüvvələr hərəkətə gəldi. Türk dövlətləri sıradan çıxarıldı, 1918-ci ildə Birinci Dünya müharibəsi bitənə kimi Osmanlı imperiyasını da çökdürdülər. Bundan sonra meydana Atatürk gəldi və türk millətini, türk milliyyətçilərini qalibiyyətə apardı. Atatürkdən sonra baş verən proseslər yenidən Qərb dünyasının istəyi ilə getməyə başladı. Bu dövrdə milliyətçilər təqiblərə məruz qaldılar və bunun kuliminasiya nöqtəsi isə 3 may 1944-cü ildə baş verdi. İnternetdə: www.books.google.com

3 May – Beynəlxalq Günəş Günü, (1994)

Bu gün YUNESKO-nun qərarı ilə təyin olunmuşdur. Yer kürəsinə ən yaxın ulduz Günəşdir. Yaşayışın mənbəyi olan Günəşi nə qədər tanıyırıq? Beynəlxalq Günəş Günü artıq on ildən çoxdur ki, may ayının 3-də qeyd edilir. Günəş Günü Milli Uçuş və Kosmos İdarəsi tərəfindən qeyd edilir. Günəş bitki və heyvanlar aləminə lazım olan istiliyi, işığı verir. Yer Kürəsinin atmosferini formalaşdırır. Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, böyük şairimiz Məmməd Araz hələ 1982-ci ildə maraqlı bir şeir yazmışdır: "Günəş günü". Bu şeir təbiəti, işığı, yerin və göyün gözəlliklərini, eləcə də insanın ruhundakı nuru, xeyirxah əməlləri qorumaq üçün bir çağırış idi:

Əkinçi, səpinçi gününə yaxın,
Dəmirçi, kömürçü gününə yaxın,
Bu günü qoparaq il budağından,
Elə adisinin, elə bozunun.
Süpürüb qarını, silib tozunu
Yuyub gözümüzdə, sözümüzdə biz
Sərib qurudub da sinəmizdə biz,
O günə ad verək, ad – Günəş günü,
Əkək ağlımıza, yaddaşımıza.
Bir gün salam verək, - İşığın aydın!
Töhfəmiz olmasın işıqdan ayrı...

Bu şeir yazılandan xeyli sonra – 1994-cü ildə beynəlxalq təqvimlərdə əlamətdar günlər sırasına biri də əlavə olundu: Günəş Günü. Beynəlxalq Günəş Enerjisi Cəmiyyətinin Avropa bölməsinin təşəbbüsü ilə insanların diqqətini bərpa olunan enerji mənbələrinə cəlb etmək üçün hər il mayın 3-də dünyada Günəş Günü qeyd olunur. Həmin gündə alimlər, ictimai təşkilatlar və şirkətlər günəş enerjisinin imkanlarını nümayiş etdirmək üçün müxtəlif tədbirlər təşkil edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

5 May – Əlillərin Hüquqlarının Müdafiəsi Günü, (1992)

1992-ci ildən BMT Baş Assambleyasının qərarı ilə hər il 5 may Əlillərin Hüquqlarının Müdafiəsi Günü kimi qeyd olunur. Azərbaycanda bu qəbildən olan insanların sayı 450 mindən çoxdur. Ölkəmizdə əlillərin sosial müdafiəsi ilə bağlı dövlət proqramı mövcuddur. Həmin proqramda əlilliyin qarşısının alınması, əlillərin reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında qanunun bütün müddəaları öz əksini tapıb. Əlillərin sosial müdafiəsi isə ildən-ilə daha da gücləndirilir, bu istiqamətdə genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirilir. Bu işlər onların cəmiyyətə inteqrasiyasına xidmət edir. Dövlət hər ay əlillik qruplarına uyğun olaraq, onlara pensiya və sosial müavinətlər verir. Onların sağlamlığının bərpası üçün paytaxtda və bölgələrdə reabilitasiya mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Bütün bunlar əlilliyin qarşısının alınmasında, əlillərin reabilitasiyasında mühüm rol oynayır.

BMT-nin nüfuzlu strukturlarından biri olan Uşaq Fondunun (UNİCEF) Azərbaycandakı nümayəndəliyi tərəfindən ölkəmizin Prezidentinə ünvanlanmış 2008-ci il 12 dekabr tarixli müraciətdə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyanın yerli və mərkəzi səviyyədə müxtəlif dövlət qurumları arasında əlaqələndirməni təmin etmək məqsədilə hökumətdə əlaqələndirici şəxsin təyin olunması və əlaqələndirmə mexanizminin yaradılması (maddə 33.1), Konvensiyanın həyata keçirilməsinin təşviqi və monitorinqi (maddə 33.2) məqsədilə Ombudsman Aparatında müvafiq bazanın yaradılması üçün adekvat tədbirlərin görülməsi təklif edilmişdir. Bu UNİCEF-in həmin istiqamətdə hökumətimizə dəstək vermək niyyətində olduğunun ifadəsidir.

İnternetdə: www.books.google.com

8 May – Ümumdünya Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı Günü, (1953)

Bu gün 1828-ci il may ayının 8-də anadan olmuş İsveçrə vətəndaşı, humanist ictimai xadim, "Nobel" sülh mükafatı laureatı Anri Dünanın şərəfinə təsis edilmişdir və 1953-cü ildən qeyd olunur.

Anri Düna 1859-cu ildə İtaliyanın Solferino əyalətində Avstriya və Fransa orduları arasında baş vermiş döyüşün şahidi olmuş və müharibənin dəhşətlərini öz gözləri ilə gördükdə, yerli əhalini yardım üçün səfərbər etmişdir. 1863-cü ildə Anri Dünanın təşəbbüsü ilə yaralılara yardım göstərən Beynəlxalq Komitə (gələcək Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi) yaradılmışdır. 1864-cü il avqust ayının 22-də İsveçrədə keçirilən Diplomatik Konfransda emblem – ağ fonda qırmızı xaç qəbul olunmuşdur. Belə fərqləndirici nişan, qırmızı fonda ağ xaçı əks etdirən İsveçrə dövlətinin bayrağına olan hörmətin əlamətidir.

1876-cı ildə Osmanlı imperiyası rus-türk müharibəsində iştirak edən tibbi işçilərinin müdafiəsi üçün Qızıl Aypara emblemini təklif etmişdir. O vaxtdan adı çəkilən emblem, ağ fonda qırmızı xaç emblemi ilə yanaşı, bərabər hüquqlu nişan kimi qəbul olunub. Hazırda həmin emblem bir sıra ölkələr tərəfindən istifadə edilir. Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı tərkibində 183 milli Qızıl Xaç və Qızıl Aypara cəmiyyətlərini, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsini və Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Cəmiyyətləri Federasiyasını birləşdirir.

İnternetdə: www.books.google.com

9 May – Faşizm Üzərində Qələbə Günü, (1945)

"Tarix bu gün də, gələcəkdə də bilməlidir ki, II Dünya müharibəsində, Böyük Vətən Müharibəsində Azərbaycan Respublikasının fəaliyyəti, rolu çox böyük olmuşdur".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Müharibədə Azərbaycanın 600 mindən çox oğul və qızının amansız düşmənlə döyüşlərdə göstərdikləri misilsiz şücaət və igidlik, arxa cəbhədə çalışanların isə əmək rəşadəti dillər əzbəridir və bugünki nəsillər üçün daim örnək olaraq qalacaqdır**.**

Azərbaycan xalqının İkinci Dünya Müharibəsində göstərdiyi qəhrəmanlıq nümunələri haqqında çoxlu sayda şeirlər, kitablar yazılmış, bədii və sənədli filmlər çəkilmiş, qəhrəmanların şərəfinə abidələr ucaldılmış, onların adları əbədiləşdirilmişdir. 9 may – Faşizm Üzərində Qələbə Günü təntənəli surətdə qeyd olunur. Bu qələbə heç də asan başa gəlməyib. Yüzlərlə, minlərlə həmvətənlərimiz bu qələbə naminə canlarından keçiblər. Onlar doğma Azərbaycanın hüdudlarından çox-çox uzaqlarda mərdliklə, hünərlə vuruşaraq və həm də doğma Azərbaycan torpağını qoruyublar. 170 mindən çox azərbaycanlının orden və medallarla təltif edilməsi, 130 nəfər həmyerlimizin isə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülməsi buna əyani sübutdur. Əgər o vaxt Azərbaycan nefti cəbhəyə göndərilməsəydi, bu müharibə qələbə ilə bitməzdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev 1995-ci ildə Qələbənin 50 illiyi ilə bağlı keçirilən təntənəli tədbirdə demişdir: "Bu qələbənin çalınmasında Azərbaycanın xüsusi rolu bir də ondan ibarətdir ki, Azərbaycan Respublikasının nefti o vaxtlar həmin müharibənin uğurla aparılması üçün ən mühüm amillərdən biri olmuşdur". Müharibənin ilk illərində faşist Almaniyası işğal etdiyi Avropa ölkələrinin iqtisadi və hərbi potensialını öz əlində cəmləşdirmişdi. Lakin "Hər şey cəbhə üçün, hər şey qələbə üçün" şüarı altında bütün Sovet xalqlarını birləşdirdi. Bununla da düşmənin hücumları, nəinki dayandırıldı, faşistlər Moskva, Stalinqrad, Kursk və başqa döyüşlərdə ən ağır və sarsıdıcı məğlubiyyətə uğradı, 1945-ci ildə isə tamamilə məğlub edildi.

İnternetdə: www.books.google.com

15 May – Beynəlxalq Ailə Günü, (1994)

"Ən gözəl təmir olunan uşaq evi, ən müasir internat məktəbi heç vaxt ailəni, ailə mühitini əvəz edə bilməz".

Mehriban Əliyeva,
Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti

Ailə Azərbaycan dövləti, Azərbaycan cəmiyyəti üçün həmişə müqəddəsdir. Dövlətimiz cəmiyyətin əsas atributu olan ailənin rifah halının gündən-günə daha da artmasının qayğısına qalmaqla, onun müqəddəsliyini bir daha təsdiq edir.

BMT Baş Assambleyası 1993-cü ilin sentyabrında 15 may tarixini 1994-cü ildən etibarən hər il Beynəlxalq Ailə Günü kimi qeyd etməyi qərara almışdır. Ailənin cəmiyyətin əsas elementi, kiçik demokratiyanın təməli olduğunu nəzərə alaraq, BMT demokratik ideyaları dəstəkləyən, sülh və demokratik millətlər birliyini qurmağa səy göstərən bütün dünya ailələrini birləşdirməyə çalışır. Azərbaycanda ailə bütün zamanlarda cəmiyyətimizin ən müqəddəs təməl daşı hesab olunub. Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan ailəsi və onun problemlərini həmişə diqqətdə saxlayırdı. Bu münasibət indi də dövlət başçımız İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilir. Bu gün ölkəmizdə ailə cəmiyyətin əsas özəyi kimi dövlətin xüsusi himayəsindədir və dövlət öz siyasətində ailənin sosial müdafiəsi, gənc ailələrə qayğını əsas tutur. Azərbaycan ailəsi və onun problemlərini həmişə diqqətdə saxlayan ulu öndər Heydər Əliyev cəmiyyətdə qadınların rolunun artırılması, qadınlarla kişilər arasında bərabərliyin gerçəkləşdirilməsi, qadın, ailə problemlərinin həlli istiqamətində də böyük işlər görmüşdür. 1998-ci il yanvarın 14-də Azərbaycanda Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır. Bu məsələyə böyük həssaslıqla yanaşan Prezident İlham Əliyev 2006-cı il fevralın 6-da Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında Sərəncam imzalamışdır. Hazırda bu komitə dövlətin ailə siyasətini həyata keçirən bir qurum olaraq mövcud problemlər üzərində işləyir, onların həlli istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirir. Ölkənin birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, millət vəkili Mehriban Əliyevanın ailə, qadın və uşaq məsələlərinə, bu sahədə aktual problemlərə həssas münasibəti bunu bir daha təsdiq edir. M. Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi nəhəng proqram və layihələr ailələr üçün, sözün əsl mənasında, böyük dayaqdır. "Uşaq evləri və internat məktəblərinin inkişafı proqramı" çərçivəsində görülən işlər də əslində, Azərbaycan ailəsinin rifahına, möhkəmlənməsinə xidmət edir. İnternetdə: www.books.google.com

15 May – Beynəlxalq İqlim günü, (1992)

İqlimin qorunması bəşəriyyətin qarşısında duran qlobal problemlərdən biridir. Hər il mayın 15-də dünya Beynəlxalq İqlim Gününü qeyd edir. Bu qeyri-rəsmi bayramın təsis olunması, meteoroloqların iqlimin indiki və gələcək nəsillərin rifahı üçün vacib resurs kimi qorunub saxlanması çağırışına cavab olmuşdur. Qlobal istiləşmə, atmosfer qatında ozonun yüksək səviyyədə olması, planetdə hava şəraitinin dəyişilməsi – Yer kürəsində iqlimin pisləşməsinə səbəb olur və nəticə etibarilə insanların həyat, ərzaq və mülkiyyət təhlükəsizliyinə, təbii ehtiyatların vəziyyətinə və dövlətlərin balanslaşdırılmış inkişafına mənfi təsir göstərir. Müasir elmlər Yer kürəsində temperaturun getdikcə qalxması halında iqlimin fəlakətli dəyişikliyinin vaxtını dəqiq deyə bilmirlər. Lakin ekoloq və meteoroloqların fikrincə, bu dəyişiklikləri təxirə salmaq olar. Geridönməz iqlim dəyişikliklərinə səbəb olan əsas problemlərin sırasına atmosferdə parnik qazlarının toplanmasının çoxalmasıdır. Bu təzahür dünya səviyyəsində ilk dəfə 1992-ci ildə Rio-de-Janeyroda Yer Sammitində müzakirə olunmuşdur. Dünyanın 180-dən çox ölkəsinin nümayəndələri BMT-nin İqlim Dəyişikliyi Haqqında Çərçivə Konvensiyasını imzalamışlar. 1997-ci ildə bu konvensiya tərəfdarlarının Kiotoda (Yaponiya) keçirilən üçüncü konfransında konvensiyaya əlavə kimi məşhur Kioto protokolu qəbul olunmuşdur. 2007-ci ilin dekabrında Balidə (İndoneziya) BMT-nin iqlim dəyişikliyi məsələlərinə həsr olunan başqa bir konfransı keçirilmişdir.

Yer üzündə iqlimin qorunması planetin hər bir sakinindən asılıdır. Bunun üçün avtomobillərdən az istifadə etmək, ağac əkmək, yaşıllıqları qorumaq və s. lazımdır. Bu kiçik işləri hər bir insan həyata keçirsə, əslində çox böyük müsbət nəticələrə səbəb olar.

İnternetdə: www.books.google.com

18 May – Beynəlxalq Muzeylər Günü, (1977)

"Muzey maddi - mədəniyyət abidələrinin komplektləşdirilməsi, mühafizəsi, öyrənilməsi, kütləvi nümayişinin və təbliğinin həyata keçirildiyi mədəniyyət, elmi tədqiqat müəssisəsidir".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

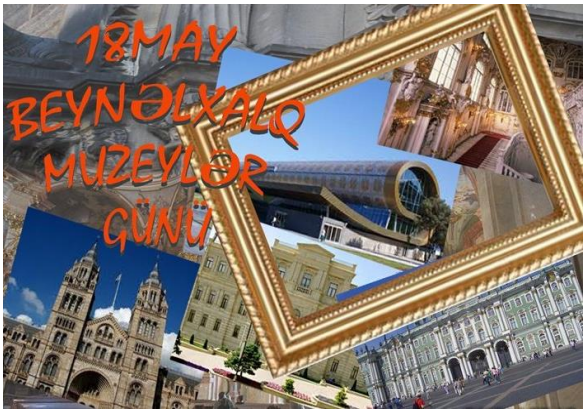

2000-ci il martın 24-də qüvvəyə minmiş "Muzeylər haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ölkəmizdə muzeylərin fəaliyyətinin təşkilati-hüquqi əsaslarını və müvafiq münasibətləri tənzimləyir. Ümummilli lider tərəfindən muzey işinin inkişafı üzrə müəyyən edilmiş prioritetlər bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və ölkəmizin birinci xanımı, YUNESCO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev Fondu tərəfindən uğurla davam etdirilir. Muzeylər dünyada mədəni proseslərin fəal iştirakçısına, eyni zamanda, qloballaşmanın mənfi nəticələrinə qarşı dura bilən mədəniyyət ocaqlarıdır. Hər il mayın 18-i dünyada Beynəlxalq Muzeylər Günü kimi geniş qeyd edilir. Beynəlxalq Muzeylər Şurasının (İCOM) təşəbbüsü ilə 1977-ci ildə təsis olunmuş bu əlamətdar günün məqsədi muzeylərin cəmiyyətin həyatında nə dərəcədə mühüm rol oynadığını göstərməkdir.

Dünyanın 100-dən çox ölkəsində qeyd edilən Beynəlxalq Muzeylər Günü qədim tarixə və zəngin mədəniyyətə malik Azərbaycanda da geniş miqyasda bayram edilir. Ölkəmizdə muzey işinin inkişafı ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Onun təşəbbüsü ilə respublika Mədəniyyət Nazirliyinin Muzeylər İdarəsi, Muzey işi üzrə Elmi-Metodiki Mərkəz, Muzey Ekspozisiyalarının Bədii Tərtibatı Emalatxanası, Muzey Sərvətləri və Xatirə Əşyalarının Bədii Bərpa Mərkəzi təşkil olunmuşdur. Azərbaycan mədəniyyətinin Üzeyir Hacıbəyli, Hüseyn Cavid, Cəlil Məmmədquluzadə, Məmməd Səid Ordubadi, Cəfər Cabbarlı, Bülbül, Səməd Vurğun, Niyazi və digər nəhəng simalarının memorial – xatirə, mənzil, bölgələrdə tarix-diyarşünaslıq muzeyləri məhz ulu öndər Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü ilə yaradılmışdır. 1994-cü ildə "Azərbaycan Respublikasının paytaxtı Bakı şəhərində "İstiqlal" Muzeyinin yaradılması və İstiqlal abidəsinin ucaldılması haqqında" 2006-cı il 18 dekabr, "Müasir İncəsənət Muzeyinin yaradılması haqqında" 2006-cı il 19 dekabr, "Azərbaycanda muzey işinin yaxşılaşdırılması haqqında" 2007-ci il 6 mart tarixli sərəncamları, 2009-cu il 22 may tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycanın regionlarında fəaliyyət göstərən muzeylərin müasir standartlara

uyğun təmirinə, yeni avadanlıq və zəruri eksponatlarla təchizatına dair xüsusi tədbirlər planı", həmçinin "Azərbaycan Xalça Muzeyinin yeni binasının maddi-texniki təminatı haqqında" 2013-cü il 29 dekabr tarixli sərəncamları bu sahəyə göstərilən qayğıya bariz nümunələrdir. "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasını həyata keçirmək məqsədilə Prezident İlham Əliyevin 2013-cü il 27 dekabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunan "Daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpası, qorunması, tarix və mədəniyyət qoruqlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və inkişafına dair 2014-2020-ci illər üzrə Dövlət Proqramı"na uyğun olaraq, milli mədəni irsimizin qorunması dövlət əhəmiyyətli prioritet məqsəd kimi qarşıya qoyulmuşdur. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın böyük zəhməti sayəsində "Şirvanşahlar Sarayı Kompleksi", Qız qalası və Qobustan Milli Tarix-Bədii Qoruğu YUNESCO-nun Dünya İrsi Siyahısına daxil edilmişdir. Fondun həyata keçirdiyi müxtəlif layihələr çərçivəsində Qarabağ muzeyləri haqqında məlumatlar mötəbər beynəlxalq təşkilatlara çatdırılır. Azərbaycan dövlətinin uğurlu mədəniyyət siyasəti nəticəsində son illər muzeylərimizin dünyanın nüfuzlu muzeyləri ilə əlaqələri genişlənmiş, bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində yeni nailiyyətlər əldə edilmişdir. Ümummilli liderimizin siyasi irsinin öyrənilməsi, azərbaycançılıq məfkurəsinin formalaşdırılaraq inkişaf etdirilməsi məqsədilə yaradılan Heydər Əliyev muzeyləri isə respublikada muzey şəbəkəsinin genişləndirilməsi sahəsində mühüm hadisə kimi qiymətləndirilməlidir.

İnternetdə: www.books.google.com

20 May – Ümumdünya Metrologiya Günü, (1875)

Ümumdünya Metrologiya Gününün tarixi 1875-ci ilin 20 mayından – Parisdə Beynəlxalq Diplomatik Konfransda 17 inkişaf etmiş ölkənin hökumət nümayəndələrinin məşhur Metrik Konvensiyasını imzalamaqla başlayıb. Konvensiyaya uyğun olaraq Çəkilər və Ölçülər üzrə Beynəlxalq Büro (BİPM) yaradılıb, ölçmələr üzrə elm sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın əsasları və onun sənayedə, ticarətdə, cəmiyyətin mənafeyi naminə praktiki tətbiqi mexanizmləri işlənib hazırlanıb. Belə ki, məhz bu sənəddən sonra ölçmələrin metrik sistemi və beynəlxalq vahidlər sistemi tətbiq edilib, onun əsasında Beynəlxalq Ölçmələr Sistemi yaradılıb. Metrik Konvensiyanın ən başlıca məqsədi olan ölçmələrin vəhdətinin bütün ölkələrdə təmin edilməsi bu gün də çox vacib məsələdir. Müasir cəmiyyətin bütün həyat və fəaliyyət istiqamətləri – səhiyyə, ekologiya, müdafiə və təhlükəsizlik, ən yeni elm həcmli texnologiyaların inkişafı və tətbiqi, energetika, ticarət və s. ölçmələrin dəqiqliyindən, vəhdətindən və doğruluğundan asılıdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən 13 iyun 2000-ci ildə təsdiq olunmuş "Ölçmələrin vəhdətinin təmin edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, daha sonra 13 iyun 2013-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən təsdiq edilmiş eyni adlı, lakin müasir dövrün tələblərinə uyğun hazırlanmış yeni Qanun bu sahənin prioritet istiqamətlərini müəyyənləşdirib və metrologiyanın inkişafına ciddi təkan olub. Azərbaycanda metrologiya sahəsi üzrə dövlət siyasətini Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi həyata keçirməkdədir. Bu sahənin beynəlxalq tələblər səviyyəsində inkişafına nail olmaq məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 2012-ci il tarixli Fərmanı ilə Komitə yanında Dövlət Metrologiya Xidməti yaradılıb. Hazırda Azərbaycanda ölçmələrin vəhdətini və dövlət etalonlarından ötürülməsini təmin etmək məqsədilə milli etalon bazasının təkmilləşdirilməsi üzrə işlər aparılır. Belə ki, Komitənin Milli Etalon Mərkəzində kütlə, təzyiq, sıxlıq və özlülük, temperatur, elektrik, vaxt və tezlik, dozimetriya dövlət etalonları saxlanılır və adıçəkilən sahələr üzrə ölçmələr digər ölçmə vasitələrinə ötürülür.

İnternetdə: www.books.google.com

21 May – Ümumdünya Dialoq və İnkişaf Naminə Mədəni Müxtəliflik Günü, (2002)

Bu gün BMT Baş Məclisi tərəfindən 2002-ci ilin dekabrında təsis edilmişdir. Dialoq və İnkişaf Uğrunda Dünya Mədəni Müxtəliflik Günü ilk dəfə 2003-cü il mayın 21-də keçirilmişdir. Hazırda dünya mədəniyyətini çox müxtəlif amillər təhdid edir – bir halda milli özünəməxsusluğun həddən artıq qorunması müxtəlif azlıqların mədəniyyətləri üçün təhlükə yaradır, digər halda din mədəniyyətə təzyiq göstərir, üçüncü halda praktik olaraq dünyanın bütün ölkələrində qloballaşmanın təsiri altında dillər yox olur, ənənələr itirilir, zəif mədəniyyətlər kənarda qalır, bəzən də tamamilə yox olur. Bütün bu faktların nəzərə alınması və onların əhəmiyyətinin dərk edilməsi 2001-ci ildə YUNESKO-nun "Mədəniyyətlərin müxtəlifliyinə dair" bəyannaməsinin qəbul olunmasını zəruri etmişdir. Bu bəyannamənin həyata keçirilməsi üçün iyirmi əsas istiqamətdən ibarət Fəaliyyət Planı qəbul olunmuşdur. Bəyannamədə müxtəliflik, dialoq və inkişaf arasında əlaqənin yeni anlayışı irəli sürülmüşdür. Qeyd etmək lazımdır ki, BMT konvensiyalarına qoşulan Azərbaycan mədəni müxtəlifliyin tanınmasına əsaslanır və mədəniyyətlərarası mübadiləni dərk edərək, daha çox həmrəyliyin bərqərar olmasına cəhd göstərir. Milli-mədəni müxtəliflik mədəni zənginlik deməkdir. Azərbaycan dövləti ölkədəki milli-mədəni müxtəlifliyin qorunub saxlanmasında, inkişafında maraqlıdır və buna dəstək verir.

Dünya cəmiyyəti bununla mədəni müxtəlifliyin inkişafına töhfələr verməklə, mədəni irsin qorunması, müxtəlif mədəniyyətlərin nümayəndələri arasında münasibətlərin qurulması vacibliyini həmişə yadda saxlamalıdır.

İnternetdə: www.books.google.com

22 May – Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik Günü, (2000)

Məşhur bioloq E. Vilson biomüxtəlifliyi – "həyatın məğzi" adlandırmışdır. Biomüxtəliflik Yer üzərində mövcud olan genlərdən ekosistemlərə qədər bütün canlıların əmələ gətirdiyi müxtəlifliyin məcmusu deməkdir.

Bioloji müxtəliflik bütün yaşayış mühitlərində, o cümlədən quruda, dənizdə və digər su ekosistemləri və ekoloji komplekslər də daxil olmaqla, bütün canlı orqanizmlərin növ müxtəlifliyi deməkdir. 2000-ci il dekabrın 20-də BMT-nin Baş Assambleyası 55/201 nömrəli qətnaməsi ilə 22 may tarixini Bioloji müxtəliflik üzrə Konvensiyanın qəbul olunması, həmçinin "Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik Günü" elan etmişdir. Azərbaycanda biomüxtəliflik üzrə Konvensiyaya 2000-ci ildə qoşulmuşdur. Bizim taleyimiz ekosistemin məhsuldarlığından və sağlamlığından asılı olduğundan dünyada biomüxtəlifliyin qorunması, irqindən, dinindən, rəngindən asılı olmayaraq, hər birimizin borcudur. Bu baxımdan təbiətdə canlıların qorunması təbliğinə istiqamətlənmiş 22 May – Beynəlxalq Biomüxtəliflik Gününü Avropanın bir çox ölkələri qeyd edirlər. 1992-ci ildə BMT-nin təşəbbüsü ilə Rio-de-Janeyro şəhərində keçirilmiş konfransda qeyd edildiyi kimi, "dünyanın gələcəyi, inkişafı ekoloji problemlərin həll ediləcəyindən asılı olacaqdır".

Azərbaycan Respublikası Qafqaz regionunda ən zəngin təbii sərvətlərə malik ölkədir. Bioloji müxtəlifliyinə görə Azərbaycan dünyada özünəməxsus yerlərdən birini tutur. Burada zəngin bitki və heyvan növləri cəmlənmişdir. Müasir Azərbaycan faunası 18.000 canlıdan ibarət olub, məməlilərin 97 növünü əhatə edir, bunlar 7 dəstəyə, 22 ailəyə və 39 cinsə daxildir. Təkcə onurğalılar faunamızda 700 növlə təmsil olunmuşdur. Respublikanın quş faunası 357 növ və yarımnövü əhatə edən 17 dəstəni təmsil edir. Azərbaycanın su hövzələrində balıqların 10 dəstəyə, 16 ailəyə aid olan 100-ə yaxın növ və yarımnövü yaşayır. Azərbaycanın həşəratlar aləmi də, son dərəcə zəngin olub, 25 minə yaxın növü əhatə edir. Azərbaycan florasının biomüxtəlifliyinə isə dərman, efiryağlı, dekorativ, meyvə, texniki və digər faydalı bitkilər daxildir.

İnternetdə: www.books.google.com

23 May – Ümumdünya Tısbağa Günü, (2000)

Tısbağa müdriklik, sərvət və uzunömürlülük rəmzi daşıyan heyvandır. 23 may bir çox ölkələrdə Ümumdünya Tısbağa Günü (World Turtle Day) qeyd olunur. Bu qeyri-adi bayram 2000-ci ildə Amerika Tısbağaların Qorunması Cəmiyyətinin (American Tortoise Rescue) təşəbbüsü ilə keçirilir. Bu təşkilat 1990-cı ildə Malibuda (ABŞ, Kaliforniya ştatı), şəhərin ətrafında yaşayan tısbağaların populyasiyasının qorunması üçün yaradılmışdır.

Bayramın məqsədi tısbağaların insanlarla qonşuluqda yaşamaları səbəbindən kütləvi şəkildə tələf olmalarına ictimaiyyətin diqqətini cəlb etməkdir. Hər il bu gün tısbağaların məskunlaşdığı bütün ərazilərdə könüllülər miqrasiya və ya digər təhlükəli yerlərdə hərəkətin intensiv olduğu şosselərdə bu heyvanlar üçün keçidlər yaradaraq onları xilas edirlər. Aksiya iştirakçıları, həmçinin dəniz tısbağalarının yumurta qoyduğu dəniz sahillərinə qanunla qorunan ərazilər statusunun verilməsinə nail olurlar.

İnternetdə: www.books.google.com

28 May – Respublika Günü (1918)

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi bizim tarixi nailiyyətimizdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu gün müstəqil Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə nüfuzu və şöhrəti durmadan artmaqdadır. Azərbaycan Respublikası bütün dünyada demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət nüfuzu qazanıb. Heydər Əliyev zəkasının məhsulu olan təməl qanunumuz dünyanın ən demokratik, ən mükəmməl konstitusiyalarından biridir və beynəlxalq aləmdə Vətənimizə böyük rəğbət qazandırır. Azərbaycanda hökm sürən sabitlik, həyata keçirilən daxili islahatlar xarici ölkələrlə əlaqələrimizin genişlənməsinə müsbət təsir göstərir. Özünün xarici siyasətini bərabərlik və qarşılıqlı mənafe prinsipləri əsasında quran Azərbaycan Respublikası dünya dövlətləri üçün açıq ölkəyə çevrilib. 28 May – Respublika Günü 1918-ci ildə müsəlman Şərqində ilk dünyəvi demokratik dövlət olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yarandığı gündür. 1990-cı ildən Respublika Günü dövlət bayramı kimi qeyd edilir. 1917-ci ildə Rusiyada baş vermiş Fevral inqilabı nəticəsində Çar imperiyası dağıldı. Ölkədə çarizmin məzlum vəziyyətə saldığı xalqların milli hərəkatı başlandı. 1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (1918-1920) yaradıldı. Bu respublika azərbaycanlıların tarixi yaddaşında Azərbaycan dövlətçiliyinin ilk təcrübəsi kimi iz qoymuşdur. Müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyəti qısa ömründə böyük nailiyyətlər və qalibiyyətlər əldə etmişdir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini rəsmi surətdə tanıyan ilk dövlət Osmanlı olmuşdur. (4 iyun 1918-ci ildə) 1918-ci ilin 9 noyabrında M.Ə.Rəsulzadənin təklifi əsasında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı qəbul edilmişdir. O zamana qədər Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin bayrağı qırmızı rəngdə idi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti gərgin və mürəkkəb ictimai-siyasi şəraitdə cəmi 23 ay fəaliyyət göstərə bildi. Təəssüf ki, müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyəti iki yaşına çatmadan bolşeviklərin hücumuna məruz qalıb devrildi. Sovetlər Birliyi Azərbaycanı məcburi surətdə öz tərkibinə daxil etdi. Amma xalqimizin azadlıq arzusu heç vaxt sönmədi və 1991-ci ildə Azərbaycan yenidən öz müstəqilliyini elan etdi.

İnternetdə: www.books.google.com

31 May – Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü, (1988)

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) Assambleyası 1988-ci ildə 31 may tarixini Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü elan edib. O vaxtdan etibarən hər il dünyanın müxtəlif ölkələrində insanları tütün məhsullarından istifadədən çəkindirmək məqsədi ilə bu tarixi gün qeyd olunur. Azərbaycan 2005-ci ildə Tütünlə mübarizə haqqında ÜST-ün Çərçivə Konvensiyasını ratifikasiya edib. Bəşəriyyət XXI əsrin əvvəllərindən başlayaraq daha bir problemlə – ağciyərin xroniki xəstəliklərinin kəskin artması ilə üz-üzə qalmışdır. Ekologiyanın pisləşdiyi, qlobal tütün epidemiyasının genişləndiyi bir şəraitdə bu növ xəstəliklər təkcə sürətlə yayılmır, həm də bu səbəbdən ölüm halları kütləvi şəkildə artır.

21 may 2003-cü ildə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Assambleyası bütün dünya dövlətlərinin tam hüquqlu nümayəndələrinin işləyib hazırladıqları Tütünə qarşı Mübarizə üzrə Çərçivə Konvensiyasının bitmiş mətnini təsdiq etdi. Konvensiya 2003-cü il iyunun 30-dan 2004-cü il iyunun 29-na qədər BMT-nin Nyu-Yorkdakı mənzil qərargahında bütün dünya dövlətlərinin imzalaması üçün açıq idi. Bu müddətdə sənədi dünyanın 167 dövləti imzaladı. Bu gün onların sayı 192-yə çatır və bu sırada Azərbaycan Respublikası da var. Çərçivə Konvensiyasının iştirakçı dövlətləri, həmçinin Azərbaycan öz üzərinə bir tərəfdən tütün məhsullarına tələbatın və istifadəsinin azalması ilə digər tərəfdən isə tütün məmulatlarının idxalına nəzarətlə bağlı siyasət və qanun işləyib hazırlamaq və qəbul etmək öhdəliyi götürmüşlər.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

8 May – Şuşa şəhərinin işğalı günü, (1992)

1992-ci il may ayının 8-nə keçən gecə işğalçı erməni hərbi birləşmələri keçmiş sovet ordusunun 366-cı alayının hərbi qulluqçularının və 40 zirehli texnikasının köməyi ilə Şuşa şəhərinə hücuma keçmişlər. Uzun sürən artilleriya atəşindən və qeyri-bərabər qanlı döyüşlərdən sonra şəhər işğal olunmuşdur. Şuşanın işğalı nəticəsində şəhərdə 195 nəfər Azərbaycan vətəndaşı xüsusi amansızlıqla qətlə yetirilmiş, 165 nəfər yaralanmış, onlardan 150 nəfəri əlil olmuş, 552 körpə valideynlərini itirmiş, 20 mindən artıq əhali isə doğma yuvasını tərk edərək məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. Əsir və girov götürülmüş 58 azərbaycanlının taleyi barədə bu günədək məlumat yoxdur. Şuşa şəhərində azərbaycanlıların tarixi izlərini silmək məqsədilə düşmən 600 yaxın tarixi memarlıq abidəsini, o cümlədən Pənahəli xanın sarayını, Cümə məscidini, Aşağı Gövhər Ağa məscidi, Xurşud Banu Natəvanın evini, Molla Pənah Vaqifin məqbərəsini yerlə-yeksan etmiş, 7 məktəbəqədər uşaq müəssisəsini, 22 ümumtəhsil məktəbini, mədəni-maarif, kənd təsərrüfatı texnikumlarını, orta ixtisas musiqi məktəbini, 8 mədəniyyət evinin, 22 klubu, 31 kitabxananı, 2 kinoteatrı, 8 muzeyi, Şuşa tarix muzeyi, Dövlət Xalça Muzeyinin filialı və Xalq Tətbiqi Sənəti Muzeyi, Qarabağ Dövlət Tarix Muzeyi, turist bazasını, Qafqazda yeganə Şərq musiqi alətləri fabrikini dağıtmış, buradakı nadir sənət incilərini talamış və məhv etmişdir. Ermənilər insanlığa sığışmayan vəhşiliyə də əl atmış: Üzeyir Hacıbəyov, Bülbül, Natəvan kimi tarixi şəxsiyyətlərin heykəllərini güllələmişlər. Şəhərin tarixi muzeyinin 5 minədək əşyası, Azərbaycan Xalçası və Xalq Tətbiqi Sənəti Dövlət Muzeyinin Şuşa filialı, Dövlət Qarabağ Tarixi muzeyinin 1000-dək əşyası, professional Azərbaycan musiqisinin banisi, bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin (300-dən çox əşya), vokal sənətimizin əsasını qoymuş böyük müğənni Bülbülün (400-dək əşya), görkəmli musiqiçi və rəssam Mir Mövsüm Nəvvabın (100-dən çox əşya) xatirə muzeylərinin fondları qarət edilmişdir. İşğal olunmuş ərazilərdə erməni işğalçılarının özbaşınalığı, tarix və mədəniyyət abidələrimizin dağıdılması və qəsdən korlanması "Silahlı münaqişə baş verdikdə mədəni dəyərlərin qorunması haqqında" 1954-cü il Haaqa Konvensiyasına, "Ümumdünya mədəni və təbii irsin mühafizəsi haqqında" YUNESKO-nun 1972-ci il Konvensiyasına ziddir.

İnternetdə:www.google.az

17-18 May – Laçın rayonunun işğalı günü, (1992)

Azərbaycanın qala qapısı sayılan Laçının Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilməsindən 25 il keçir. İşğal nəticəsində 1835 kv.kilometrlik ərazi zəbt edilmiş, yüzlərlə maddi mədəniyyət nümunəsi erməni vandalizminə tuş gəlmiş, 65 min laçınlı doğma yurd yerlərindən didərgin düşmüşdür.

1992-ci ilin mayında Ermənistan silahlı qüvvələri Qarabağın dağlıq hissəsində Azərbaycanın qədim mədəniyyət və musiqi mərkəzi Şuşanı ələ keçirtməklə bütün yuxarı Qarabağı işğal etmişdir. Bundan sonra erməni hərbi birləşmələri qəsb etdikləri torpaqlarda möhkəmlənmək və Qarabağın dağlıq hissəsi ilə Ermənistanı birləşdirmək üçün Laçın rayonuna aramsız hücumlara başlamışdır. Şuşa kimi Laçın da mühüm hərbi-strateji əhəmiyyət kəsb edirdi. Məhz bunu nəzərə alan düşmən mayın 13-ü və 14-də zirehli texnikalar, Mi-24 vertolyotlarının müşayiəti ilə Qayğı qəsəbəsi və Laçın şəhərini bombardman etmişdir. 1992-ci il mayın 16-dan 17-nə keçən gecə Şuşa şəhərinin Turşsu deyilən ərazisindən və Ermənistanın Gorus rayonu istiqamətindən hücuma keçən erməni silahlı birləşmələri mayın 18-də rayonu işğal etmişdir.

Laçının düşmən əlinə keçməsi müharibənin Dağlıq Qarabağ hüdudlarından çıxdığını, Ermənistanın işğalçılıq niyyətlərinin daha böyük olduğunu göstərdi. Sonralar Laçın dəhlizi ilə Qarabağa gətirilən silah, döyüş sursatı və hərbi qüvvələr erməni təcavüzünün miqyasını daha da genişləndirdi, ətraf rayonların taleyini təhlükə altında qoydu. Azərbaycanın qala qapısı sayılan Laçının süqutu nəticəsində 1835 kvkilometr ərazi işğal olundu. 262 nəfər həlak oldu, 67 nəfər itkin düşdü, 48 sənaye, 63 kənd təsərrüfatı müəssisəsi, 217 mədəniyyət, 103 təhsil, 142 səhiyyə ocağı dağıdıldı, talan edildi. 65 min laçınlı doğma yurdlarından didərgin düşdü. Bu gün respublikamızın 58 şəhər və rayonunda məskunlaşan laçınlılar dövlət qayğısı ilə əhatə olunublar. Ağcabədi rayonunun "Taxtakörpü" ərazisində 552 məcburi köçkün ailəsi üçün yeni salınmış qəsəbə istifadəyə verilib.

İnternetdə:www.google.az

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri
20 May – Filosof Ziyəddin Göyüşovun 100 illiyi, (1920-1984)

Ziyəddin Bahadur oğlu Göyüşov (1920-1982) — fəlsəfə elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü Ziyəddin Bahadır oğlu Göyüşov 1920-ci ildə Ağdam şəhərində anadan olmuşdur. Z.Göyüşov 1938-1939-cu illərdə Ağdam Pedaqoji Texnikumunda, 1945-1950-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsinin nəzdindəki fəlsəfə şöbəsində təhsil almışdır. Z.Göyüşov 1943-cü ildə Ağdam rayonunda yerli radio verilişləri redaksiyasına rəhbərlik etmişdir. O, 1957-ci ildə fəlsəfə doktoru, 1963-cü ildə elmlər doktoru, 1964-cü ildə isə professor elmi adını almışdır. Z.Göyüşov 1976-cı ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilmiş, AMEA Fəlsəfə və Hüquq İnstitutu Fəlsəfə tarixi şöbəsinin müdiri olmuşdur. Z.Göyüşov Azərbaycanda ilk çoxcildli milli ensiklopediyanın yaradılmasında fəal iştirak etmiş, Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası Elmi Şurasının üzvü olmuşdur. Z.Göyüşov Azərbaycanda fəlsəfi-etik fikir tarixi problemləri ilə məşğul olmuş və bu sahədə elmi istiqamət yaratmışdır. Azərbaycan fəlsəfə tarixi və etikaya dair dəyərli əsərlərin müəllifidir. Onun çoxsaylı əsərlərində əxlaq tərbiyəsinin ən mühüm problemlərindən biri – insanın özünüdərketməsi problemi tədqiq olunur. Ziyəddin Göyüşov Azərbaycanda fəlsəfi-etik fikir tarixi problemlərini araşdırmış, Həsən bəy Zərdabinin seçilmiş əsərlərini ilk dəfə tərtib və çap etdirmişdir. Ziyəddin Göyüşovun tədqiqat sahəsi Azərbaycanın etik fikrinin qədim dövrdən XX əsrə qədər inkişaf meyilləri və əsas aspektlərinin təhlili idi. Məlumdur ki, fəlsəfə tarixi çox aspektli tədqiqatları tələb edir, çünki mənəvi mədəniyyət, mənəvi fikir həyatın bütün rəngarəngliyini və mürəkkəbliyini özündə əks etdirir. Fəlsəfi, o cümlədən etik ideyalar mənəvi fikrin müxtəlif formalarında özünü büruzə verir. Əxlaq insan cəmiyyətinin ən qədim və mühüm ünsürlərindən olduğu üçün öz əksini dində, ədəbiyyatda, bədii yaradıcılıqda, elmdə və təhsildə tapmışdır. Ziyəddin Göyüşovun məramı o idi ki, qədim tarixi və mədəniyyəti olan Azərbaycanda əxlaqi ənənələr, onları öyrənmə, münasibət bildirmə imkanları kifayət qədər istifadə olunmuşdur. Hər bir dövrün bu problemlərə münasibəti müxtəlif olduğu üçün onların öyrənilməsi həmişə aktual mahiyyət kəsb edir. Ziyəddin Göyüşovun xidməti də bundadır: o, çalışmışdı ki, Azərbaycanda etik baxışların inkişafının mərhələlərini sistem kimi təsvir etsin, istər tarixi-xronoloji, istərsə də məntiqi baxımından mənəvi həyatın bu sahəsinin inkişafını mümkün qədər dəqiq izləsin. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü Z.Göyüşov 1982-ci ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir. İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Ziyəddin_Göyüşov

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

27 May – Milli qəhrəman Maşallah Abdullayevin 70 illiyi, (1950)

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi bizim üçün ən əziz, ən qiymətli nailiyyətdir və biz bu nailiyyəti, dövlət müstəqilliyimizi daim qoruyub saxlayacağıq.

Ulu öndər Heydər Əliyev

Maşallah Abdullayev 27 may 1950-ci ildə Goranboy rayonunun Kəpənəkçi kəndində anadan olmuşdur. Səkkizinci sinfə qədər Goranboy şəhər 1 saylı orta məktəbdə təhsil almışdır. 1965-ci ildə Goranboy Subartezian Quyularının İstismarı İdarəsinə işə düzəlmişdir. 1969-1971-ci illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. Bir müddət Azneft birliyinin Neft Daşlarında işləmişdir. 1975-ci ildə Bakı Bədən Tərbiyəsi Texnikumuna daxil olmuşdur. Buranı bitirdikdən sonra təyinatla Goranboya, vaxtilə təhsil aldığı şəhər 1 saylı orta məktəbdə işləməyə göndərilmişdi. Qarabağ müharibəsi başlayanda könüllülərdən ibarət dəstə yaradaraq döyüşlərdə iştirak etmişdir. Ağcakənd də daxil olmaqla neçə-neçə kəndin erməni işğalçılarından azad edilməsində böyük xidmətləri olmuşdur. Maşallah Abdullayev Respublika Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. 1992-ci ildə M.Abdullayevə daha bir çətin və məsuliyyətli vəzifə etibar edildi. O, respublika Müdafiə Nazirliyi nəzdində briqada komandirinin müavini vəzifəsinə təyin olundu. Həmin briqada Tərtər, Goranboy və Yevlax ərazilərinə nəzarət edirdi. Goranboy və Ağdərənin erməni işğalçılarından təmizlənməsində bu briqadanın əvəzsiz rolu olmuşdur. Mayor rütbəsinə yüksələn Maşallah Abdullayev 1992-1993-cü illərdə Goranboy rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısı vəzifəsində çalışmışdır. Hazırda şəxsi təsərrüfatı ilə məşğuldur. Azərbaycan Respublikası Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranlar Şurası Goranboy Rayon Şurasının sədridir. İgidliyə görə general M.Əsədov adına mükafata layiq görülmüşdür. Ailəlidir. Bir övladı var. Azərbaycan Respublikası prezidentinin 23 iyun 1992-ci il tarxili 6 saylı fərmanı ilə "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür. "General Məhəmməd Əsədov" mükafatına layiq görülmüşdür.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Maşallah_Abdullayev

İncəsənət

5 May – Xalq artisti, aktyor, rejissor, pedaqoq Adil İsgəndərovun 110 illiyi, (1910-1978)

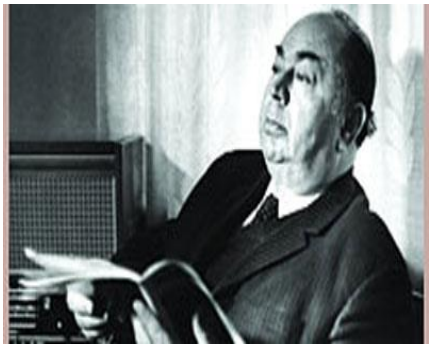

1943-cü ildə Azərbaycan SSRİ Xalq artisti, 1959-cu ildə SSRİ Xalq artisti adı verilən sənətkar, həm də Dövlət Mükafatı Laureatı və bir sıra orden və medallarla təltif olunub.

Adil İsgəndərovun oynadığı rollarla və çəkdiyi filmlərlə Azərbaycan kino tarixinə adını qızıl hərflərlə yazdırıb. Adil İsgəndərov Gəncə şəhərində anadan olub. Cəfər Cabbarlının təşəbbüsü ilə Teatr texnikumunda təhsil alıb. Sonra isə Moskva Dövlət Teatr İncəsənəti İnstitutuna qəbul olunub. Vətənə qayıdandan sonra 26 yaşlı Adil İsgəndərov Akademik Milli Dram Teatrına baş rejissor təyin olunub. Daha sonra isə direktor təyin edilib və 25 ilə yaxın bir dövrdə bu teatrda öz məktəbini yaradıb. Sənətkar teatrda özünəməxsus sənət mühiti yaradır. Bir-birinin ardınca "Həyat", "Xoşbəxtlər" və başqa bu kimi ciddi əsərləri müvəffəqiyyətlə tamaşaya qoyur, gənc aktyor və rejissorların yetişməsində canlı universitet kimi fəaliyyət göstərir. "Xanlar", "Fərhad və Şirin", "Aydın", "1905-ci ildə", "Dumanlı Təbriz", "Şərqin səhəri", "Otello", "Türkiyədə" və s. əsərləri tamaşaya qoyan bu istedadlı rejissor səhnəyə həmişə yeni nəfəs, yeni ruh gətirib. Təşkilatçılığı, bacarığı və mükəmməl kadr seçiminə görə Adil İsgəndərovu "Azərbaycanfilm" kinostuduyasına direktor təyin edirlər. Onun kinoda ilk rejissor işi olan "Əhməd haradadır?" filmi təəssüf ki, Adil İsgəndərovdan qalan yeganə sənət nümunəsidir. Onun "Ulduzlar sönmür", "Qanun naminə", "Uzaq sahillərdə" və başqa filmlərdə yaratdığı obrazlar çox uğurlu və yaddaqalan olub, "Axırıncı aşırım"dakı Kərbəlayi İsmayıl rolu isə xüsusi mükafata layiq görülüb. Adil İsgəndərovun rəhbərliyi ilə çəkilən filmlər, yaratdığı obrazlar azərbaycan kinosunun şöhrət və inkişafının çox önəmli səhifələrini təşkil edir. Görkəmli rejissor, istedadlı aktyor uzun illər Dövlət İncəsənət İnstitutunda pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olub, yüzlərlə istedadlı aktyor və rejissorun yetişməsində öz zəngin təcrübəsi, nümunəviliyi, intellekti ilə dövrünün ən şöhrətli, fenomenal müəllimi kimi tanınıb. Adil İsgəndərov öz sənət sahəsinin, daha doğrusu, sahələrinin universal bilicisi və bələdçisi olub. O, öz sənətinə möhkəm tellərlə bağlı bir sənətkar idi. Adil müəllimin Azərbaycan səhnəsi və kinosuna verdiyi bütöv bir püxtə nəsil - aktyor və rejissor kadrları "Adil İsgəndərov məktəbi" kimi şərəfli bir deyimlə də nəticələnib.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Adil_Isgəndərov

7 May – Xalq rəssamı Əzim Əzimzadənin 140 illiyi, (1880- 1943)

Əzimin karikaturaları zəmanənin aynası kimi bizlərə göz ağardıb, diş qıcayanları olduğu kimi göstərir.

Yazıçı C. Məmmədquluzadə

Əzimzadə Əzim Aslan oğlu (1880-1943) — Azərbaycanlı rəssam, Azərbaycanın Xalq Rəssamı (1927), Azərbaycan karikatura sənətinin banisi.

Əzim Əzimzadə 1880-ci ilin mayın 7-si Novxanı kəndində anadan olmuşdur. Atasının etirazına baxmayaraq ibtidai təhsilini rus-tatar məktəbində almışdır. Yaradıcılığı boyu əsrlərdən bəri formalaşan Təbriz Azərbaycan miniatür məktəbinin və rus rəssamlıq məktəbinin ənənələrindən bəhrələnmişdir. Rəssamlığa məşhur "Molla Nəsrəddin" jurnalında öz əsərlərini dərc etdirməklə başlamışdır. 1906-cı ildən "Molla Nəsrəddin", "Baraban", "Zənbur", "Tuti", "Kəlniyyət" və sair jurnalların səhifələrində satirik qrafik karikaturalarını nəşr etdirməklə Azərbaycan satirik qrafikasının əsasını qoymuşdur. Əzimzadənin əsərlərinin əsas mövzusunu sosial təzadlar, adətlər və xalqın məişəti təşkil edirdi. Cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrinin mənfi ünsürləri - xəsis tacirlər, fırıldaqçı din xadimləri, şarlatanlar onun satirik qələminin hədəfində olurdular. O, öz əsərlərində mənfi surətləri gah kəsərli yumor, gah yumşaq kinayə ilə kəskin satira atəşinə tuturdu. Çəkdiyi "İt boğuşdurma", "Kişi arvadını döyür", "Varlı evində toy", "Su üstündə dava", "Köhnə bakılılar" kimi əsərlərində müxtəlif sosial təbəqələrə məxsus tiplərin iç üzünü açaraq qadın hüquqsuzluğuna, ədalətsizliyə qarşı çıxış edirdi. Bu mənada, o dövrdə cəmiyyətdəki sosial ədalətsizlikləri özündə daha qabarıq əks etdirən "Köhnə Bakı tipləri" və "100 tip" əsəri xüsusilə təqdirəlayiqdir. Ə.Əzimzadə satirik şair M.Ə.Sabirin "Hophopnamə"sinə çəkdiyi illüstrasiyalarla kitab qrafikası sənətinin də əsasını qoymuşdur. Onun teatrlara çəkdiyi geyim eskizləri və dekorasiyalar Azərbaycan rəssamlığının bu sahədəki inkişafına xüsusi təkan vermişdir. Əsərləri dünyanın bir sıra muzeylərində nümayiş etdirilən rəssamın ilk fərdi sərgisi 1940-cı ildə təşkil olunmuşdur. Bakıda keçirilən birinci sərgidə tamaşaçılar rəssamın 1200-dən çox əsərinə tamaşa edə bilmişlər. 1920-1943-cü illərdə Ə. Əzimzadə Azərbaycan Rəssamlıq Texnikumunda müəllim, 1932-1937-ci illərdə isə direktor olmuşdur. Əzim Aslan oğlu Əzimzadə 1943-cü il may ayının 15-də Bakıda vəfat etmişdir. Bakı Rəssamlıq Texnikumu, eləcə də Bakı küçələrindən biri onun adını daşıyır. Yaşadığı evdə rəssamın ev muzeyi açılmış, evin yaxınlığındakı bağda büstü qoyulmuşdur.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/ Əzim_Əzimzadə

11 May – Xalq Rəssamı, heykəltəraş Fuad Əbdürrəhmanovun 105 illiyi, (1915-1971)

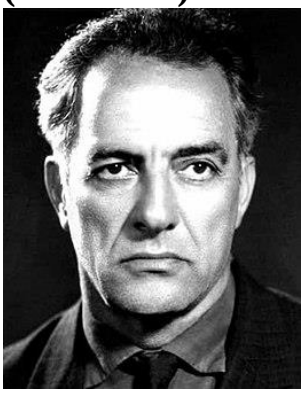

Fuad Əbdürrəhmanov 1915-ci il may ayının 11-də Nuxada (indiki Şəki şəhəri) anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda (1929-1932) və İ.Y.Repin adına Leninqrad Boyakarlıq, Heykəltəraşlıq və Memarlıq İnstitutunda (1935-1939) təhsil almışdır. 1942-1948 illərdə Ə. Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbində dərs demişdir. Fuad Əbdürrəhmanov yaradıcılığa portret janrı ilə başlamış, 30-cu illərdə Azərbaycan mədəniyyət xadimlərinin büst-portretlərini (Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Mirzə Fətəli Axundov, Üzeyir Hacıbəyov, Asəf Zeynallı və b.), həmçinin "Atıcı" (1934), "Gənc aşıq" (1939) və ilk monumental əsəri olan Füzulinin heykəlini yaratmışdır. Sovet İttifaqı Qəhrəmanları G. Əsədovun, İ.Məmmədovun, Q. Məmmədovun, Cavanşir, Babək və Koroğlunun barelyeflərində obrazlar dərin psixologizmi və ifadəliliyi ilə seçilir. O, həm də mahir portret ustası kimi tanınmışdır. Səttar Bəhlulzadə (1947), R. Mustafayev (1947), Həzi Aslanov (qəbirüstü abidə, 1949), B. Bağırova (1951), Səməd Vurğun (1957), kubalı Xesus (1962) və başqalarının portretləri obrazların fərdi xüsusiyyəti, xarakterlərin dolğun həlli ilə səciyyələnir. Onun yaradıcılığında monumental heykəltəraşlıq mühüm yer tutmuşdur. Nizaminin Gəncədə və Bakıdakı abidələri Bakıda S. Vurğunun abidəsi və s. əsərləri Azərbaycan monumental heykəltəraşlığının ən yaxşı nümunələrindəndir. 1950-1960-cı illərdə yaratdığı "Çoban" (gips, 1950, Azərbaycan İncəsənət Muzeyi; tunc , 1951, Tretyakov qalereyası, Moskva), "Azərbaycanlı qadın" (gips, 1951), "Azadlıq" (tunc, 1957; hər ikisi Azərbaycan İncəsənət Muzeyi), "Azad qadın" və s. əsərlərində milli xüsüsiyyətlər zəngindir. Geniş yaradıcılıq diapazonuna malik olan Fuad Əbdürrəhmanov elm və mədəniyyət xadimlərinin, həmçinin müharibə və əmək qəhrəmanlarının surətlərini canlandıran heykəl qalereyası yaratmışdır. Monqolustanın görkəmli dövlət xadimləri Suxe-Bator və marşal X. Çoybalsanın büst-abidələri (hər ikisi mərmər, 1954, MXR, Ulan-Bator), Rudəki (tunc, 1963), S. Ayninin (tunc, 1964) portretləri, Düşənbədə Rüdəkinin (tunc, qranit, 1964, memar M. Hüseynov; SSRİ Rəssamlıq Akademiyasının qızıl medalı), Buxarada İbn Sinanın abidələri və s. monumental əsərləri Fuad Əbdürrəhmanova şöhrət qazandırmışdır. Ömrünün son illərində Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Mehdi Hüseynzadənin monumental abidəsini də yaratmışdır.

Mükafatları: İki dəfə "Şərəf nişanı" ordeni ilə təltif edilmişdir. Bakıda xatirə muzeyi vardır.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Fuad_Əbdürrəhmanov

30 May – Aktyor, rejissor İsmayıl Əfəndiyevin 110 illiyi, (1910-1967)

Mədəniyyət bəşəriyyətin topladığı ən yaxşı nümunələrlə xalqları zənginləşdirir.
Ulu öndər Heydər Əliyev

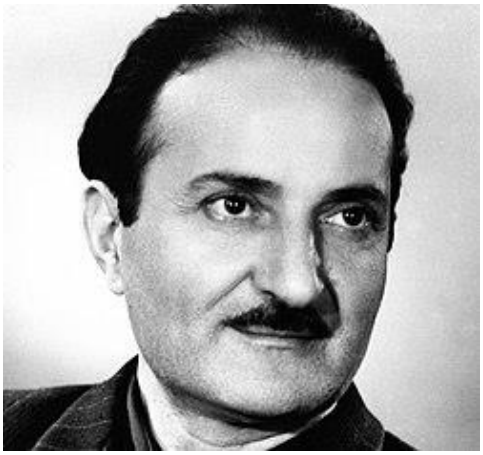

İsmayıl Mahmud oğlu Əfəndiyev - görkəmli Azərbaycan aktyor və rejissoru, Azərbaycanın Əməkdar incəsənət xadimi (1943). Azərbaycanın ilk peşəkar kino aktyorlarındandır. "Səbuhi", "Fətəli xan", "O olmasın, bu olsun" və s. filmlərdə çəkilmişdir. "Arşın mal alan" (1945) filmindəki Süleyman obrazı İsmayıl Əfəndiyevin ən yaxşı rollarındandır.

İsmayıl Əfəndiyev əsilli-köklü Şamaxılı olsa da, 1910-cu ildə Göyçayda dünyaya göz açıb. Bir müddət Gəncədə teatr sahəsində çalışdıqdan sonra, 1939-cu ildə kinostudiyada işə qəbul olunur. Burada ömrünün sonuna kimi müxtəlif vəzifələrdə çalışır. 1935-ci ildə rejissor A.M.Şərifzadənin "Məhəbbət oyunu" kinokomediyasında çəkilib, aşiq Səttar surətini yaradıb. Bundan sonra o, aktyor kimi "Yeni horizont", "Səbuhi", "Vətən oğlu", "Bəxtiyar", "Qara Daşlar", "Qızmar günəş altında", "Əmək və qızılgül", "İnsan məskən salır" və digər bədii filmlərdə müxtəlif obrazlar yaradıb. "Arşın mal alan"da Süleyman, "Fətəli xan"da Həmzə və "O olmasın, bu olsun"da Həsənqulu bəy filmləri aktyora şöhrət qazandırıb. Bundan başqa İ. Əfəndiyev "Bəxtiyar" bədii filmində ikinci rejissor işləyib, Ş.Şeyxovla birgə "Kölgələr sürünür" macəra filminə quruluş verib. O, eyni zamanda bir neçə sənədli film çəkib, 200-ə qədər xarici filmi Azərbaycan dilinə dublyaj edib. O, 1946-cı ildə Təbrizə gedir və bir neçə tamaşanı səhnəyə qoyur. 1967-ci ildə vəfat edib.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/İsmayıl_Əfəndiyev

Yubilyar yazıçı və şairlər

5 May – Ədəbiyyatşünas, şair Əkrəm Cəfərin 115 illiyi, (1905-1991)

O, hər türkoloq-alimə nəsib olmayan bir ömür yaşayıb. 1932-ci ildə Moskva Dövlət Universitetini, 1934-cü ildə aspiranturanı bitirib, görkəmli türkoloq-alim, akademik A.N.Samoyloviçin rəhbərliyi ilə "XX əsr Azərbaycan ədəbi dilinin inkişaf mərhələləri (1905-1936-cı illər)" adlı namizədlik dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə etmişdir.

Əkrəm Cəfər 1905-ci ilin may ayında İsmayıllı rayonunun Lahıc kəndində anadan olmuşdur. İlk təhsilini mollaxanada alan Ə. Cəfər sonra yeni üsullu məktəbdə oxuyur. 1920-ci ilin oktyabrında Bakıya gələrək "Darlmüəllimin"ə daxil olur. 1925-ci ildə həmin məktəbi qurtaran Ə. Cəfər iki ilə yaxın Lənkəran şəhərində, sonra isə Qazax pedaqoji texnikumunda dərs deyir. O, hələ "Bakı Darülmüəllimi"ndə oxuduğu illərdə bir ədəbiyyat həvəskarı kimi "Maarif və mədəniyyət", "Şərq qadını" jurnallarında şeirlərlə çıxış etmişdir. 1929-cu ildə Ə. Cəfər ali təhsil almaq üçün Moskvaya göndərilmişdi. O, Moskvada ikinci Dövlət Universitetinin rus dili və ədəbiyyatı şöbəsinə girmiş, 1932-ci ildə oranı bitirmişdir. Əla oxuduğuna görə həmin institutda müəllim saxlanmış və aspiranturaya qəbul edilmişdir. Ə. Cəfər təhsil almaqla yanaşı 1929-1931-ci illərdə Moskva Proletar Yazıçılar cəmiyyəti Azərbaycan bölməsinin katibi olmuşdur. O, M. Qorki adına Ədəbiyyat institutu, Moskva vilayəti axşam və qiyabi pedaqoji institutlarında da ümumi dilçilik fənnini tədris etmişdir. 1935-ci ildə aspiranturanı bitirərək Moskvada iki ilə yaxın elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır. 1937-ci ildə Bakıya qayıdan Ə. Cəfər əvvəlcə Azərbaycan Pedaqoji institutunda, sonra isə Azərbaycan Dövlət Universitetində kafedra müdiri olmuşdur. Ə. Cəfər Azərbaycan ədəbi dilinin tədqiqi sahəsində səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. O, 1941-ci ildə "XX əsr Azərbaycan ədəbi dilinin inkişaf mərhələləri" adlı namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1969-cu ildə isə "Əruzun nəzəri əsasları və Azərbaycan əruzu ərəb, fars, türk, tacik və özbək əruzları ilə müqayisədə" adlı dissertasiyanı müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək filoloji elmlər doktoru adı almışdır. Ə. Cəfər "Dilşünaslıq elementləri", "Müasir Azərbaycan dili oçerkləri" kitablarını və bir çox elmi-tədqiqat əsərlərinin və məqalələrin müəllifidir. "Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti"nin çapa hazırlanmasında onun də böyük əməyi vardır. Əkrəm Cəfər 1954-cü ildən Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda, sonra isə Şərqşünaslıq İnstitutunda baş elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır. 1991-ci il avqustun 18-də Bakıda vəfat etmişdir. "Dilşünaslıq elementləri", "Müasir Azərbaycan dili oçerkləri" kitablarının, bir çox elmi-tədqiqat əsərlərinin müəllifidir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Əkrəm_Cəfər

5 May – Şair Ağa Laçınlının 80 illiyi, (1940 - 2007)

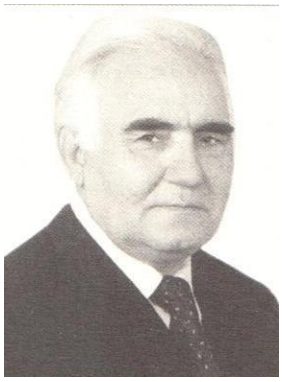

Əliyev Ağa Əliqəmə oğlu (Ağa Laçınlı) — şair, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü (1969), filologiya elmləri namizədi.

Ağa Laçınlı 1940-cı il may ayının 5-də Laçın rayonunun Oğuldərə kəndində anadan olub. 1963-1966-cı illərdə Maksim Qorki adına Moskva Ədəbiyyat İnstitutunun poeziya fakültəsində təhsil alıb. 1966-1969-cu illərdə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetinin şeir şöbəsində ədəbi işçi vəzifəsində çalışıb. 1969-1971-ci illərdə Yazıçılar İttifaqının Natəvan klubunun müdiri olub. 1966-cı ildə "Ümid" adlı ilk kitabı işıq üzü görüb. Sonralar "Sakitlik", "Sirli-soraqlı dağlar", "Aşırımlar qarşısında", "Vaxt yetişəndə", "Sevgimizlə sevindirək", "Meşə nəğməsi", "Gecə yuxusu", "Alın yazımız" və s. kitabları çapdan çıxıb. Ağa Laçınlı 1970-ci ildən Bakı Dövlət Universitetində çalışıb, "Dünya ədəbiyyatı" kafedrasının dosenti olub. 1980-ci ildə "Azərbaycan bayatılarının bədii xüsusiyyətləri" adlı namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək alimlik dərəcəsi adına layiq görülüb. "Homer dastanlarında türkçülük" adlı doktorluq dissertasiyasını yekunlaşdırmışdı. Antik Yunan ədəbiyyatı üzrə mütəxəssis olan Ağa Laçınlı qədim şumer, antik yunan, qədim Roma, Çin, hind, eləcə də polyak, rus, vyetnam, slovak, yapon, koreya, argentina və başqa xalqların klassik poeziyasından seçmələri dilimizə çevirib. Türkiyə, Rusiya, Latviya, Litva, Estoniya, Gürcüstan və başqa ölkələrdə Azərbaycan mədəniyyətinə, ədəbiyyatına, elminə dair mühazirələr oxuyub. Ağa Laçınlının əsərləri Rusiyada, Fransada, Türkiyədə, ABŞ-da, Çində, Hindistanda, Polşada, Ukraynada, Belarusda, Gürcüstanda, Bolqarıstanda, İraqda və s. ölkələrdə çap edilib. Ağa Laçınlı 2007-ci il noyabrın 25-də Bakı şəhərində vəfat edib.

Kitabları: “Ümid” (1966), “Sakitlik” (1970), “Sirli-soraqlı dağlar” (1971), “Torpağın gücü” (1973), “Ana duyğusu” (1976), “Aşırımlar qarşısında” (1978), “Vaxt yetişəndə” (1980), “Sevgimizlə sevindirək” (1981), “Meşə nəğməsi” 1985), “Gecə yuxusu” (1986), “Homer” (1989), “Alın yazımız”(1992) və s.

Elmi əsərləri: "Azərbaycan bayatılarının bədii xüsusiyyətləri", "Homer dastanlarında türkçülük".

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 36.

5 May – Yazıçı Yusif Kərimovun 80 illiyi, (1940)

Kərimov Yusif Abbas oğlu – nasir, publisist, 1978-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1963), "Yaddaş" milli mükafatı laureatı (2004), "Qızıl qələm" mükafatı laureatı (1975).

Yusif Kərimov 1940-cı il mayın 5-də Bərdə şəhərində anadan olmuşdur. Burada 1 saylı orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun jurnalistika fakültəsində təhsil almışdır (1957-1962). "Bakı" axşam qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri (1964-1973), Azərbaycan televiziyasının gənclər üçün proqram Baş redaksiyasında şöbə müdiri, baş redaktor (1973-1978) işləmişdir. "Azərbaycan gəncləri" qəzetinin redaktoru olmuşdur (1981-1995). Mərkəzi seçki komissiyasının mətbuat katibi (1995-1997), Azərbaycan Respublikası Ticarət Nazirliyi Mətbuat Xidmətinin rəhbəri (1997-2001) işləmişdir. Hazırda İqtisadi İnkişaf Nazirliyində mütəxəssis vəzifəsində çalışır (2001-ci ildən). Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı Təftiş komissiyasının sədri (1986), Respublika Jurnalistlər Birliyinin sədr müavini (1987-ci ildən) seçilmişdir. Hazırda Azərbaycan Gənclər İttifaqının büro üzvüdür (1991-ci ildən). Azərbaycan gənclərinin rəsmi nümayəndə heyəti tərkibində keçmiş Yuqoslaviya Federativ Sosialist Respublikasında olmuşdur (1982). Avropa və Şərq ölkələrinə rəsmi səfərlər etmişdir (1980-1990).

Əsərləri: “Yollar... Axtarışlar...” (1969), “Bir buta gül” (1972), “Tavridada şimşək çaxır” (1977), “Üçbucaq” (1979), “Gün ötər, geri dönməz” (1984), “Qırmızı sahil” (1988), “Lalə və kəpənək” (1994), “Pərişan eşqim” (1998), “İtkilər və ümidlər” (1999), “İçimə açılan pəncərə” (2003), “Qarabağ şikəstəsi” (2003).

Filmoqrafiya: Torpağın mahnısı (film, 1980), Mətbuat fədaisi (film, 2007).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 936.

5 May – Yazıçı Həsən Mehdiyevin 95 illiyi, (1925 -2001)

Mehdiyev Həsən Musa oğlu nasir, publisist, 1968 - ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Həsən Mehdiyev 1925-ci il mayın 5-də Naxçıvanın Babək rayonunun Yeniyol kəndində anadan olmuşdur. Naxçıvan pedaqoji texnikumunu bitirdikdən sonra müəllim işləmişdir(1941-1942). İkinci Dünya müharibəsi dövründə 360-cı Nevelsk -Polotsk atıcı diviziyasının tərkibində ön cəbhədə döyüşlərdə olmuşdur: iki dəfə ağır yaralanmışdır. Ordudan tərxis ediləndən sonra Şahbuz rayon icraiyyə komitəsində işlər müdiri, Naxçıvan rayon komsomol komitəsinin katibi, Bakıda ikiillik partiya məktəbinin müdavimi olmuş, Naxçıvan Nazirlər Soveti və Vilayət partiya Komitəsində çalışmışdır. Bakıya köçəndən sonra Azərbaycan Baş Mətbuat İdarəsində baş redaktor, şöbə müdiri, "Azərnəşr"də bədii ədəbiyyat şöbəsində redaksiya müdiri (1967-1972), Azərbaycan SSR "Bilik" cəmiyyətində baş referent (1972 – 1975) vəzifələrində çalışmışdır. "Elm və həyat" jurnalında baş redaktor işləmişdir. (1975-19930). Ədəbi fəaliyyətə 1958-ci ildə "Azərbaycan qadını" jurnalında çap olunan "Sevgi rapsodiyası" hekayəsi ilə başlamışdı. Dövri mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. Son əsəri "Dünyamı qaytar mənə" romanıdır (1989). 2001-ci il avqustun 21-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Naxçıvan" (1959), "Ovçu Səməndərin hekayələri" (1960), "Keçi, quzu, dana" (1961), "Sevgi rapsodiyası" (1969), "Əlvida demədik" (1969), "Mənim Gülgəz bacım" (1971), "Foto – poeziya" (1975), "Dağ çiçəyi" (1980), "Oxşar talelər" (1982), "Sənsiz keçən günlərim" (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 371.

8 May – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi, şair Cəfər Xəndanın 110 illiyi, (1910-1961)

Cəfər Xəndan 1910-cu il mayın 8-də İrəvan şəhərində müəllim ailəsində doğulmuşdur. Gəncə Pedaqoji texnikumunu bitirmişdir. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutuna daxil olmuş, həm də fəhlə fakültəsində müəllimlik (1925-1929) etmişdir. İnstitutun dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirdikdən sonra aspiranturaya daxil olmuş, eyni zamanda institutun ədəbiyyat kafedrasının assistenti, sonra dosenti kimi fəaliyyət göstərmişdir (1932-1941). M.F.Axundov adına Müəllimlər İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsinin dekanı, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun kafedra müdiri, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda şöbə müdiri, həm də Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında təşkilat katibi, "Allahsız" jurnalının, "Ədəbiyyat qəzeti"nin məsul katibi, "Gənc işçi" redaksiyasında ədəbiyyat şöbəsinin müdiri vəzifələrində işləmişdir. Dissertasiya müdafiə edib filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır (1939). Hacıyev Cəfər Zeynal oğlu –filologiya elmləri doktoru (1948), professor (1949) adı qazanmışdır. 1941-ci ildə səfərbərliyə alınmış, sovet ordusu tərkibində siyasi rəhbər və jurnalist kimi alman işğalçılarına qarşı vuruşmuşdur. "1906-1946-cı illərdə Cənubi Azərbaycan xalqının milli azadlıq mübarizəsi və onun bədii ədəbiyyatda inikası" mövzusunda dissertasiya müdafiə edib doktorluq alimlik dərəcəsi almışdır. "Qırmızı ulduz" (1942), "Qırmızı Əmək Bayrağı" (1946) ordenləri, "Qafqazın müdafiəsinə görə", "Almaniya üzərində qələbəyə görə" medalları, fəxri fərman və hədiyyələrlə mükafatlandırılmışdır. 1961-ci il avqustun 10-da Bakıda vəfat etmişdir. Bakı küçələrindən biri onun adını daşıyır.

Əsərləri: “Bəyaz gecələr” (1936), “Azərbaycan ədəbiyyatı” (sovet dövrü) (1939), “Sabir : həyat və yaradıcılığı” (1940), “Cəbhə şeirləri” (1942), “Qafqaz” (1942), “İlk ayrılıq” (1944), “Mübarizə yollarında” (1946), “Ədəbiyyat nəzəriyyəsi” (1948), “Təşviqatçı və bədii ədəbiyyat” (1950), “XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı” (1951), “Sovet ədəbiyyatı” : I hissə (1952), “Sovet ədəbiyyatı” : II hissə (1952), “C.Cabbarlının həyat və yaradıcılığı” (1954), “XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi oçerkləri” (1955), “Mikayıl Müşfiq” (1956), “Molla Nəsrəddin” (1956), “Ədəbiyyat nəzəriyyəsi” (1958), “Mir Cəlal” (1958), “Şairin həyatı” (1961), “Sabir yaradıcılığında sənətkarlıq xüsusiyyətləri” (1962), “Ədəbi qeydlər” (1966), “Seçilmiş əsərləri” (1972), “Şairin həyatı” (1977), “Ədəbiyyatımızın dünəni və bu günü” (1980), “Şeirlər” (1983), “Uğurlu yol” (1987) və s.

Tərcümələri: Nizami Gəncəvi (1940), Heyran xanım “Qəzəllər” (1975), M.F.Axundov “Şərq poeması” (1962) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 155.

8 May – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Qara Namazovun 90 illiyi, (1930)

Qara Namazov — tənqidçi-ədəbiyyatşünas, filologiya elmləri doktoru, professor, AMEA Folklor İnstitutunun "Dədə Qorqud" ETL-in rəhbəri.

Qara Mustafa oğlu Namazov 8 may 1930-cu ildə Qaraqoyunlu elinin İcevan rayonunun Əmirxeyir kəndində anadan olmuşdur. 1949-1950-ci illərdə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunda təhsil almış, 1956-cı ildə Bakı Dövlət Universitetinə qəbul olmuş, 1961-ci ildə universitetin filologiya fakültəsini bitirmişdir. 1962-1967-ci illərdə AMEA Tarix institutunda kitabxana arxivinin müdiri, 1966-1970-ci illərdə ADU-nun Biblioqrafiya kafedrasında baş müəllim, 1971-2002-ci illərdə Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasında professor, 2002-2006-cı illərdə Filologiya fakültəsinin dekanı, 2002-2008-ci illərdə Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının müdiri, 2001-ci ildən hal-hazıra qədər isə "Dədə Qorqud" Elmi Tədqiqat Laboratoriyasının rəhbəridir. Azərbaycan, Türkiyə, Türkmənistan, İsvec və digər ölkələrdə keçirilmiş beynəlxalq seminar, simpozium və konfranslarda iştirak etmişdir. 1968-ci ildə "Aşıq şeirinin inkişafı tarixindən" adlı namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. 1987-ci ildə "Azərbaycan uşaq və gənclik ədəbiyyatının inkişaf mərhələləri (1920-1980)" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1989-cu ildən professor adına layiq görülmüşdür. Pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş – 1966-cı ildən müasir Azərbaycan ədəbiyyatı, müasir Azərbaycan şeiri, Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı, Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı fənnlərindən dərs demişdir. Azərbaycan şifahi xalq və aşıq yaradıcılığı, müasir və klassik Azərbaycan ədəbəyyatı onun tədqiqat sahəsidir. 10 monoqrafiyanın, 30 kitabın və 300 elmi-kütləvi əsərin müəllifidir. 20 elmlər namizədi yetişdirib.

Əsərləri: "Aşıq şeirinin inkişafı tarixindən" (1968), "Azərbaycan aşıq sənəti" (1984), "Aşıqlar" (I kitab:biblioqrafik məlumat) (2004), "Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı antologiyası" (3 cilddə) (2004-2005), "S.Ə.Şirvani.Seçilmiş əsərləri" (3 cilddə) (2004-2005), "Xalq qəhrəmanının şöhrəti" (2005), "Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı", (dərslik) (2007), "Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı" (2007), "Gecikmiş nəğmələr" (2008), "C.Çörçvodun tarixi kəşfləri" (2010) və s.

Məqalələri: "Qüdrətli söz ustadı" (2006), "Dədə Qorqud boylarının izi ilə" (2006), "Molla Nəsrəddin və ədəbiyyat" (2006), "Dirsəxan oğlu Buğac" boyunun el variantı", "Böyük kimyaçı – qüdrətli şair" (2007), "Türk dünyasının xalq yaradıcılığı Şərqin İntibah ədəbiyyatıdır" (2007), "Mif, millət, ədəbiyyat" (2008), "Füzuli haqqında yapılan araşdırmalar" (2008), "Sözün sərrafı". Bizim söz qəzeti. № 2. 15 iyun 2009-cu il.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Qara_Namazov

12 May – Yazıçı Bayram Həsənovun 95 illiyi, (1925-1979)

Bayram Həsənov 1925-ci il mayın 12-də Qərbi Azərbaycanın Allahverdi rayonunun Böyük Ayrım kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. Kənd yeddiillik məktəbini əla qiymətlərlə bitirib Yerevan pedaqoji texnikumunun qiyabi şöbəsində təhsil almışdır. 1949-cu ildə APİ-nin dil və ədəbiyyat fakültəsinə daxil olmuş, 1953-cü ildə oranı bitirdikdən sonra Bakı məktəblərində müəllimlik etmiş, bu illərdə fəal bədii yaradıcılıqla məşğul olmuşdur.

"Tufanda" adlı ilk hekayəsi 1954-cü ildə yazıçı Abdulla Şaiqin tövsiyəsi ilə "Pioner" jurnalında dərc olunmuşdur. "Şəkil", "Ayı ovu", "Ot biçini", "Qardaşlar" və s. hekayələri onu özünəməxsus uşaq yazıçısı kimi tanıtmışdır. 1958-ci ildə mətbuat sahəsində "Azərbaycan müəllimi", "Azərbaycan pioneri" qəzetlərində, "Göyərçin", "Azərbaycan" jurnallarında, "Gənclik" nəşriyyatında məsul işlərdə çalışmışdır. Moskvada M. Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun nəsr bölməsində təhsil alıb qayıtdıqdan sonra (1971-1973) ömrünün sonunadək "Azərbaycan" jurnalında işləmişdir. Əsərləri SSRİ xalqları dillərinə tərcümə olunub yayılmışdır. Bayram Həsənov 1979-cu il fevralın 28-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Qardaşlar" (1958), "İlk qar" (1962), "Səfər təxirə salındı" (1964), "İlk görüş" (1965), "Buzov" (1966), "Ayaz" (1969), "Qonşu" (1972), "Yaylaq" (1979), "Gəlirəm ana" (1983), "Yadigar" (1986), "Torpaq nağılı" (2004) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 117.

12 May – Şair, tərcüməçi Abbas Abdullanın 80 illiyi, (1940-2019)

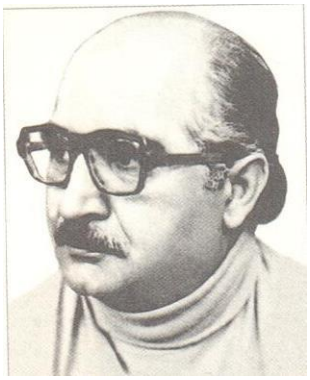

Abdulla Abbas Hacaloğlu — şair, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, 1977-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycanın Əməkdar mədəniyyət işçisi (1984), Ukraynanın Maksim Rılski adına ədəbi mükafatı laureatı (1984).

Abbas Abdulla 1940-cı il mayın 12-də Gürcüstanın Bolnisi rayonunun Bolus Kəpənəkçisi kəndində anadan olmuşdur. ADU-nun filologiya fakültəsində qiyabi təhsil almışdır (1958-1963). Ədəbi fəaliyyətə "Öyün, vətənim!" adlı ilk şeiri 1957-ci ildə "Şərqin şəfəqi" (Tiflis) qəzetində çap ediləndən sonra başlamışdır. O, poetik yaradıcılığında bədii tərcüməyə xüsusi diqqət yetirir. İ.Draç, İ.P.Kotlyarevski, M.Rılski, T.Şevçenko, L.Ukrainka, L.Şapoval və digər sənətkarların əsərlərini Ukrayna dilindən tərcümə etmişdir. Moskvada, gənc şairlərin Ümumittifaq poeziya festivalında, qardaş respublikalarda keçirilən poeziya bayramlarında, Ukraynada keçirilən Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti günlərində iştirak etmişdir. Son illərdə Türkiyənin Bayburt şəhərində Dədə Qorqud konfranslarında, Elazığda ənənəvi Xəzər şeir axşamlarında milli ədəbiyyatı təmsil etmişdir. "Əməkdə fərqlənməyə görə" medalı ilə təltif olunmuşdur (1980).

Əsərləri: “Ata yurdu” (1970), “Ağlı-qaralı dünya : şeirlər” (1980), “Azərbaycan-Ukrayna ədəbi əlaqələri” (1982), “Üzü dan yerinə” (1984), “Sonsuzluğa gedən karvan” (1988).

Tərcümələri: Draç İ. “Könlümün harayı” (1968), Leqkobit V. “Hərə bir şəkil çəkir” (1972), Kotlyarevski İ.P. “Natalka Poltavka” (1973), Rılski M.F. “Yanğı : şeirlər və poema” (1978), Şapoval M. “Son görüş” (1977), “Bayraq və günəş : Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri” (1978), Şevçenko T. “Fikirlərim, düşüncələrim : şeirlər və poemalar” (1979) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 16.

15 May – Yazıçı, dramaturq Altay Məmmədovun 90 illiyi, (1930-2003)

Altay Yusifoğlu 1930-cu il mayın 15-də Gəncə şəhərində doğulmuşdur. Sonra H.Zərdabi adına Pedaqoji İnstitutun dil-ədəbiyyat fakültəsinə daxil olmuşdur (1949). Həmin institutu fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrasında baş müəllim vəzifəsində saxlanmışdır. Ədəbi fəaliyyətə 1950-ci ildə "Ədəbiyyat qəzeti"ndə dərc edilən "Fəhləlikdən alimliyə" adlı oçerki ilə başlamışdır. Sonra kiçik hekayələri ilə diqqəti cəlb etmişdir. 1953-cü ilin mayından "Kirovabad kommunisti" qəzeti redaksiyasında məsul katib (1955), Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı Gəncə filialının sədri (1962), H.Zərdabi adına GDPİ-nin elmi işlər üzrə prorektoru (1970-1974), həmin institutun Azərbaycan ədəbiyyatı və onun tədrisi metodikası kafedrasının dosenti (1974-2003) olmuşdur. Altay Məmmədov 1971-ci ildən Azərbaycanın Əməkdar mədəniyyət işçisi adına layiq görülmüşdür. Nizami poeziya teatrının bədii rəhbəri və tamaşaların müəllifidir. 1959-cu ildən altı dəfə şəhər Xalq Deputatları Sovetinə deputat seçilmişdir. Azərbaycan Kommunist Partiyasının XXVII-XXX qurultaylarına nümayəndə seçilmişdir. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı idarə heyətinin üzvü olmuşdur. Onun "Həmyerlilər", "Kişilər", "Yadındamı", "Ulduzlar görüşəndə" və b. dram əsərləri Azərbaycanda, eləcə də Rusiyada, Tacikistanda, Bolqarıstanda, Türkiyə və İranda tamaşaya qoyulub, bir sıra əsərləri ispan, ingilis, ərəb, fars, macar, eston, tacik dillərinə tərcümələrdə çap edilib. Onun "Dəli Domrul" əsəri əsasında Bakı Bələdiyyə Teatrının hazırladığı eyni adlı tamaşa İstanbulda keçirilən Kitabi-Dədə Qorqud günlərində uğurla nümayiş etdirilib və türk mətbuatı tərəfindən yüksək qiymət alıb. Əbdüqəhhar İbrahimovun "İlk busə", Otar İoselianinin "Araba hələ aşmayıb", Vasili Şukşinin "Diribaş adamlar" pyeslərini rus dilindən azərbaycancaya çevirmişdir. Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı (1980) və medallarla təltif olunmuşdur. 2003-cü il iyulun 15-də Gəncədə vəfat etmişdir.

Əsərləri: “On birinci açar” (1958), “İkinci məhəbbət” (1960), “Məhəbbət və gülüş” (1963), “Tökülən yarpaqlar” (1966), “Məhəbbətin səsi” (1968), “Gülab nəfəsli” (1970), “Azərbaycan ədəbiyyatında hekayə” (1970), “Əşrəf Yusifzadə” (1974), “Ələkbər Seyfi” (1976), “Hekayədə dini fanatizmin tənqidi” (1977), “Yadigar bulaq” (1977), “Ulduzlar görüşəndə” (1979), “Dəli Domrul” (1981), “Əlvida, gözəl dünya” (1988), Azərbaycan ədəbiyyatında hekayə : monoqrafiya. (1970), “Hekayədə dini fanatizmin tənqidi” (1984), “Azərbaycan hekayəsi” (1984), “Oğuz səltənəti” (1992), “Kəngərlər” (1996), “Qəlbinur poeziyası XXI əsrin astanasında” (1999), “Xatirələr işığında” (1999), “Heydər Əliyev və Gəncə” (1999) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 62.

15 May – Ədəbiyyatşünas Qəzənfər Əliyevin 90 illiyi, (1930-1984)

Əliyev Qəzənfər Yusif oğlu 1930-cu il mayın 15-də Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. ADU-nun (indiki BDU-nun) şərqşünaslıq fakültəsində oxumuş (1948-1953), sonra Moskvada keçmiş SSRİ Elmlər Akademiyası Şərqşünaslıq İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuşdur. Orada məşhur şərqşünas alim, SSRİ EA-nın müxbir üzvü Yevgeni Bertelsin rəhbərliyi altında "Nizami Gəncəvinin "Xosrov və Şirin" və Əmir Xosrov Dəhləvinin "Şirin və Xosrov" poemalarının müqayisəli təhlili" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir (1958). 1974-cü ildə "Farsdilli ədəbiyyatın təşəkkülü problemi" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1984-cü ilin aprel ayında Bakı şəhərində vəfat etmiş, Gəncədə dəfn olunmuşdur. Nizami məktəbinin tədqiqi təbii olaraq, alimin diqqətini farsdilli ədəbiyyatda Nizamidən sonra ilk "Xəmsə" yazmış böyük hind şairi Əmir Xosrov Dəhləviyə və bütövlükdə Hindistanın farsdilli ədəbiyatına yönəltmişdir. 1972-1979-cu illərdə Moskvada Əmir Xosrov Dəhləvi "Xəmsə"sinə daxil olan poemaların elmi-tənqidi mətnləri Qəzənfər Əliyevin bilavasitə iştirakı və redaktorluğu ilə çap olunmuş və Hindistanın özündə də yüksək qiymət almışdır. O, Əmir Xosrov Dəhləvinin "Həşt behişt" poeması və qəzəlləri ilə yanaşı, Baba Tahirin dübeytilərini, Əbülfeyz Feyzinin "Nəl və Dəmən" poemasını, Mirzə Əsədulla xan Qalibin şeirlərini və digər bədii nümunələri rus dilinə çevirmiş, onlara məzmunlu müqəddimələr və dəyərli şərhlər yazmışdır. Bundan əlavə, Azərbaycan atalar sözləri və təsnifləri də onun tərcüməsində rusdilli oxuculara çatdırılmışdır. 1969-cu ildə Aşqabadda çap olunmuş "Türkmən şairi Bayram xan" adlı kitabı alimin elmi kəşfi sayılır. Moğollar dövrünün görkəmli dövlət xadimi və sərkərdəsi Bayram xan Baharlının bədii irsini üzə çıxarıb tədqiq etməklə, Qəzənfər Əliyev əslində türkmən ədəbiyyatının tarixini azı iki əsr əvvəldən başlamağa imkan yaratmışdır. Elə buna görə də o, çoxcildlik "Türkmən ədəbiyyatı tarixi"nin müəlliflərindən biri olmuş və bütün bu xidmətləri müqabilində 1980-ci ildə Türkmənistanın Dövlət Mükafatına layiq görülmüşdür. 1981-ci ildə isə məşhur şərqşünas Aqafangel Krımskinin qırx il arxivdə yatıb qalan "Nizami və müasirləri" adlı çox qiymətli monoqrafiyası Q.Əliyevin ön sözü və redaktəsi (akademik Ziya Bünyadovla birlikdə) ilə Bakıda nəşr edilmişdir. Qəzənfər Əliyev həm də ikicildlik "Rusca-farsca lüğət"in tərtibçilərindən biri olmuşdur.

Əsərləri: “Leqenda o Xosrove i Şirin v literaturax narodov Vostoka” (1960), “Pervoyazıçnaya literatura İndii (1968), “Bayramxan – türkmenskiy poet” (1969), “Türkmən ədəbiyyatının tarixi (1975), “Amir Xosrov Dexlevi. Xosrov i Şirin” (1979), “Temi i syujeti Nizami v literaturax vostoka” (1984) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 498.

17 May – Yazıçı, dramaturq Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin 150 illiyi, (1870-1933)

Ə. Haqverdiyev "Molla Nəsrəddin" məcmuəsinin ibtidasından... məcmuənin ən yaxın əməkdaşlarından hesab olunur.

Yazıçı C. Məmmədquluzadə

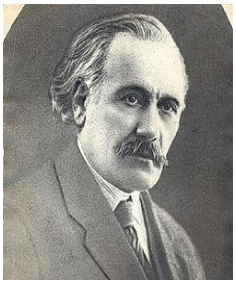

Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev 1870-ci il mayın 17-də Azərbaycanın Şuşa şəhəri yaxınlığında olan Ağbulaq kəndində anadan olmuşdur. Tiflis realnı məktəbini bitirəndən sonra Peterburq Yol Mühəndisləri İnstitutunda təhsil almışdır (1891-1899). Tələbəlik dövri azad müdavim sifətilə universitetin şərq fakültəsinin dinləyicisi olmuşdur. Onda ədəbiyyata güclü meyl oyanmışdır. "Yeyərsən qaz ətini, görərsən ləzzətini" (1892) və "Dağılan tifaq" (1896) əsərlərini yazmışdır. "Dağılan tifaq" (1899) Peterburqda nəşr edilmişdir. Bakıda onun rəhbərliyi ilə Şərq konsertləri verilmişdir (1902-1903), Burada ilk hekayələrini ("Ata və oğul", "Ayın şahidliyi") yazıb "İki hekayət" adı ilə çap etdirmişdir. 1905-ci il inqilabından sonra Rusiya Dövlət Dumasına Gəncə quberniyasından nümayəndə seçilmiş, Peterburqa getmişdir (Azərbaycanın birinci diplomatlarından hesab olunur), burada dövlət kitabxanasında yeni əsərinə (Ağa Məhəmməd şah Qaçar) materiallar toplamış, İrana - Mazandaran vilayətinə səyahət etmişdir (1907). "Leyli və Məcnun" operası 1908-ci il yanvarın 12-də tamaşaya qoyulduğu zaman ilk Azərbaycan dirijoru kimi xor və orkestri, tamaşanı idarə etmişdir. "Nicat" cəmiyyətində və Kür-Xəzər gəmiçiliyi idarəsində işlədiyi dövrdə Zaqafqaziyanı, Dağıstanı, Orta Asiyanı və Volqaboyunu səyahət etmiş, "Ceyranəli", "Xortdan". "Həkimi-nuni-səqir", "Lağlağı", "Mozalan", "Süpürgəsaqqal" və s imzalarla "Molla Nəsrəddin" jurnalında hekayə, felyeton çap etdirmişdir. Həştərxanda yaşadığı müddətdə şəhərin mədəni-ictimai həyatında ciddi çalışmışdır (1910). Sonra Ağdama köçüb orada yaşamışdır (1911-1915). Tiflisdə "Şəhərlər ittifaqının Qafqaz şöbəsi xəbərləri" adlı aylıq məcmuənin müdiri olmuş (1916-1917), fevral inqilabından sonra Tiflis İcraiyyə Komitəsinə və onun mərkəzi şurasına üzv seçilmişdir (1917). Həmin ilin martında Borçalı qəzasına müvəkkil təyin olunmuşdur (1918). 1933-cü il dekabrın 11-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Əsərləri: "Ac həriflər" (1927), "Şəbih" (1937), "Dağılan tifaq" (1937), "Şeyx Şaban" (1958), "Bəxtsiz cavan" (1959), "Marallarım" (1960), "Mozalanbəyin səyahətnaməsi" (1961), "Diş ağrısı" (1965), "Seçilmiş əsərləri" (iki cilddə) (1971), "Ovçu Qasım" (1973), "Hekayələr" (1974), "Mirzə Səfər" (1977), "Qoca tarzən" (1980), "Xortdanın cəhənnəm məktubları" (1981), "Seçilmiş əsərləri" (1982) və s.

Filmoqrafiya: Marallarım (film, 1963), Evlənmək istəyirəm (film, 1983), Ac həriflər (film, 1993) (tammetrajlı film-tamaşa) - əsərin müəllifi. Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı.S .205

19 May – Şair, tərcüməçi Vladimir Qafarovun 85 illiyi, (1935-2000)

Qafarov Vladimir Əbüləzim oğlu - şair, tərcüməçi, 1957-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycanın Əməkdar mədəniyyət işçisi (1979), Azərbaycanın Əməkdar incəsənət xadimi (1989).

Vladimir Qafarov 1935-ci il mayın 19-da Sabirabad şəhərində anadan olmuşdur. Bakıda orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1952-1957). Əmək fəaliyyətinə "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında ssenari şöbəsinin redaktoru kimi başlamışdır (1959-1960). "Literaturnıy Azerbaydjan" jurnalında ədəbi işçi (1960-1963), "Literaturnaya qazeta"nın Azərbaycan üzrə xüsusi müxbiri (1967), "Bakinski raboçiy" qəzetində şöbə müdiri olmuşdur. Sonra bütün qüvvəsini yaradıcılığa həsr etmişdir. Lirik üslubda yazdıgı şeirlər V. Qafarova daha çox şöhrət gətirib. Şair həmçinin, poetik tərcüməyə də böyük əhəmiyyət verərək Azərbaycan el ədəbiyyatı, klassik aşıq poeziyası və müasir şeir nümunələrinin rus dilinə çevirib.

Vladimir Qafarov əsərlərini Azərbaycan və rus dillərində yazmışdır. Bədii yaradıcılığa 1952-ci ildə "Oğul" adlı ilk mətbu şeri ilə başlamışdır. Bundan sonra istər respublikada, istərsə də onun hüdudlarından uzaqlarda əsərləri müntəzəm çap edilmişdir. "Gəlin", "İki qala", "Lermontov, 123", "Bürünc külək", "Küləkli alov" və digər kitabları oxucuların rəğbətini qazanmışdır. Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanları ilə təltif edilmişdir (1968-1985). 2000-ci il iyulun 19-da vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Невеста” (1961), **“**Две крепости” (1963), **“**Бронзовый ветер” (1968) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 919.

19 May – Xalq şairi Rəsul Rzanın 110 illiyi, (1910-1981)

Rəsul Rza 1910-cu il may ayının 19-da Göyçayda anadan olmuşdur. 1927-1937-ci illərdə Zaqafqaziya Kommunist Universitetində, Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat İnstitutunda, Moskva Millətlər İnstitutunda və Ümumittifaq Dövlət Kinematoqrafiya İnstitutunda oxumuşdur. Rəsul Rza Azərbaycan Yazıçıları İttifaqının sədri (1939), Azərbaycan Kinematoqrafiya naziri (1945-48), Azərbaycan Ensiklopediyasının baş redaktoru (1966-75), Asiya və Afrika Ölkələri ilə Respublika Həmrəylik Komitəsinin sədri (1960-81), Xəbərlər Mətbuat Agentliyi Respublika İdarə Heyətinin sədri (1966-75), SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin üzvü (1964 ildən) olmuşdur. 1981-ci ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir. Böyük Vətən müharibəsi illərində hərbi müxbir olan Rəsul Rza, xalqın qəhrəmanlıq mübarizəsini, qələbəyə inamını, humanizmini əks etdirən əsərlər yaratdı ("Vətən" (1942), "İntiqam! İntiqam…" (1943) şeir kitabları, "Ölməz qəhrəmanlar" (1942), "Qəzəb və məhəbbət" (1943) hekayə və oçerk topluları, "Vəfa" (1943) pyesi və s). 60-cı illərdə Rəsul Rza, yaradıcılığının mövzu dairəsi əhəmiyyətli dərəcədə yeniləşdi. ("Şeirlər" (1959), "Pəncərəmə düşən işıq" (1962), "Duyğular, düşüncələr" (1964), "Dözüm" (1965) şeir kitabları). "Qızıl gül olmayaydı" (1958-61), "Bir gün də insan ömrüdür", "Xalq həkimi" (1961) poemalarında insanpərvərlik ideyaları əks olunmuşdur. "Rənglər" (1962) silsiləsində 20-ci əsr insanının mənəvi aləmi rənglərin doğurduğu assosiasiyalar vasitəsi ilə açılır. Müasirlik Rəsul Rzanın 70-ci illər yaradıcılığının da ("Dünən, bu gün, sabah" (1973), "Güneylər, quzeylər" (1977), "Üzü küləyə" (1979) kitabları) əsas mövzusudur. **Uşaqlar üçün:** ("Balacaların şəkilli təbiət ensiklopediyası" seriyasından kitabçalar, “Güllər, çiçəklər” (1976), “Cücülər” (1976), “Ağaclar” (1977), “Bostan və tərəvəz bitkiləri” (1977), “Ev heyvanları” (1977), “Ev quşları”(1977), “Vəhşi heyvanlar” (1977), “İlkin məktəbə gedir”, “Təranənin oyuncaqları” və s. **Filmoqrafiya:** Bəxtiyar (film, 1955), Kölgələr sürünür (film, 1958), Azərbaycan elmi (film, 1969), Qız Qalası (film, 1984), Qızıl gül olmayaydı... (film, 1990), Azərbaycan naminə! (film, 2004), Böyük ömrün anları (film, 2006), Mətbuat fədaisi (film, 2007), Tikdim ki, izim qala. (film, 1998), Üzeyir ömrü (film, 1981).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 737.

21 May – Şair Rübail Allahverdiyevin 80 illiyi, (1940)

Rübail Allahverdiyev 1940-cı il mayın 21-də Azərbaycanın Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. Burada 6 saylı orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun baytarlıq fakültəsində təhsil almışdır. (1959-1964. Sonra aspiranturada təhsilini davam etdirmiş (1966-1969), "Kadr uğrunda" çoxtirajlı qəzetin redaktoru, AKTİ partiya komitəsinin katibi (1971-1975) vəzifələrində işləmişdir. 1975-ci ildən həmin institutda əvvəlcə baş müəllim, sonra dosent kimi çalışmışdır. Ədəbi yaradıcılığa 1961-ci ildə "Kadr uğrunda" çoxtirajlı qəzetində dərc olunan "Yaylım atəşi" adlı ilk şeirilə başlamışdır. O vaxtdan dövri mətbuatda çıxış edir. Azərbaycan LKGİ XXV qurultayında təftiş komissiyasının üzvü seçilmişdir (1966). Gəncə şəhər komsomol komitəsinin büro üzvü (1965-1968), sonra orada şəhər partiya təşkilatı plenumunun üzvü (1973) olmuşdur.

Əsərləri: "Sübhə yaxın" (1966), "Bir işıqlı yol üstəyəm" (1977), "Gecələr yuxusu qaçar qızların" (1983), "Getmişdim günəşi yola salmağa" (1988), "Ömrün fəsilləri" (2000), "İldırımötürən" (2000), "Altı məzar, üstü bazar dünyamız" (2000), "Zamanla əlbəyaxa" (2003), "Dünya dəlilərin şənlik evidi" (2005), "Tələsdikcə gecikirəm" (2008) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 745.

23 May – Şair, tərcüməçi Vaqif Bəhmənlinin 65 illiyi, (1955)

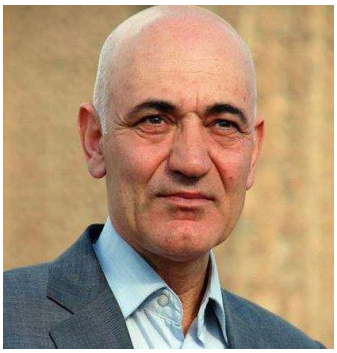

Vaqif Bəhmənli elə bir şairdir ki, yaradıcılığının mükəmməlliyini, ideya-bədii qüdrətini göstərmək üçün şeirlərində yalnız şeiriyyət – sözdən şair kimi istifadə eləmək, sözə "ehya vermək" qabiliyyəti yox, həm də zəngin ovqat, fikir- təfəkkür materialı var… Hətta şeirə sığmayan kifayət qədər müdrik kəlamları da intonasiyanın təvazökarlığından sonra gəlir. Məsələn, Nizami Gəncəvinin bir türk şairi olduğu barəsində həmişə mücadilə aparmış mən də onun bu kəlamına qeydsiz-şərtsiz etiraz edə bilmirəm: "Nizami Gəncəvi elə böyükdür ki, onu təkbaşına hər hansı bir xalq çəkib apara bilməz…"

Ədəbiyyatşunas Nizami Cəfərov

Quliyev Vaqif İttifaq oğlu 1955-ci il mayın 23-də Füzuli rayonunun Böyük Bəhmənli kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. S.M.Kirov adına ADU-nun jurnalistika fakültəsində təhsil almışdır (1973-1978). Tələbəlik dövründə ilk oçerk və şeirlərini dərc etdirmişdir. (1978) Sonra həmin qəzetdə mədəniyyət şöbəsinin müdiri vəzifəsində işləmişdir. "Kommunist", "Ədalət", "Odlar yurdu", "Humanitar" qəzetlərində, "XXI gənclik dərgisi", "XXI Yeni Nəşrlər Evi", "Yazıçı" nəşriyyatlarında, Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondunda məsul vəzifələrdə çalışmışdır. Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyində şöbə rəisi olmuşdur. Hazırda Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyində şöbə müdiridir.

İndiyə qədər 20-yə yaxın şeir, publisistika, hekayə və tərcümələrdən ibarət kitabları çıxıb. Komsomol Mükafatına, Şahmar Əkbərzadə, İsa İsmayılzadə, Rəsul Rza adına mükafatlara, Əməkdar mədəniyyət işçisi fəxri adına layiq görülüb. Əsərləri bir çox xarici dilə tərcümə edilib.

Son illərdə şeir və məqalələrdən tərcümələrdən ibarət iyirmidən çox kitabı nəşr olunmuşdur: "Bahar - payız arası" (1979), "Dünya ayaq üstədi" (1991), "Bar ver, ümid ağacım" (1983), "Yolum üstə bitən gül" (1986), "Ömürdən uzun gecə", "Qırxıncı otaq" (1990), "Novruz naxışları" (1993), "Dörd divar" (1996), "Uzaqda bir işıq" (2001), "Sevgimə axşam düşür" (2003), "Qızıl qala" (2005), "Poeziya" (3-cilddə 2006), "Sınıq güzgü" (2005), "Dombagözün hekayələri" (2005)," Can dəftəri" (2008) və sairə kitabların müəllifidir.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S

23 May – Dilçi, folklorşünas Cavad Heyətin 95 illiyi, (1925)

Heyət Cavad Mirzəli oğlu – cərrah, türkoloq, publisist, Fransa Cərrahlıq Akademiyasının üzvü (1982), Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü (19920, "Lütfi Zadə adına Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü (2008), Azərbaycan Milli yaradıcılıq Akademiyasının fəxri akademiki (1991).

Heyət Cavad Mirzəli oğlu 1925-ci il mayın 23-də Cənubi Azərbaycanda Təbriz şəhərində doğulmuşdur. Burada orta hərbi məktəbi bitirdikdən sonra Tehran Universitetinə daxil olmuşdur. İkinci kursdan İstanbul Universitetinə dəyişdirilmişdir. Burada tibb fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1943-1946). Tələbəlik illərində tarix və ədəbiyyatla ciddi maraqlanmışdır. Əmək fəaliyyətinə İstanbul universitetinin II cərrahlıq klinikasında cərrah kimi başlamışdır. Paris Universitetinin cərrahlıq kafedrasında işləmişdir. (1949-1952). Tehranda Hidayət xəstəxanasında cərrah, sonra klinika direktoru olmuşdur. Sonra Cavad adı ilə özəl xəstəxana açır. Burada saysız-hesabsız cərrahiyə əməliyyatı aparmışdır. Beynəlxalq Cərrahlıq Cəmiyyətində İranın təmsilçisi olur (1963). Paris Beynəlxalq Cərrahlıq akademiyasına üzv seçilir (1983). Azərbaycan xalqının dili, tarixi, ədəbiyyatı və mədəniyyəti tələbəlik illərindən onu düşündürmüşdür. Bu problemə kömək məqsədilə "Varlıq" ədəbi jurnalını yaratmışdır (1979). Xarici ölkələrdə keçirilən ədəbiyyat toplantılarında, türkoloji konqres və simpoziumlarda məruzələrlə çıxış etmişdir. Elmi araşdırmaları İran, Türkiyə, Amerika və Azərbaycan dövri mətbuatında vaxtaşırı çap olunur. "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə bir baxış" (1980), "Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı" (1988), "Türklərin tarix və mədəniyyətinə bir baxış" (1999), "Türk dili və ləhcələrinin tarixinə bir baxış" (1987), "İki dilin müqayisəsi" (1983) və s. kitabları kütləvi tirajla buraxılmışdır. 2014-cü ilin avqust ayında vəfat etmiş və Bakıda dəfn edilmişdir.

Əsərləri: "Türklərin tarix və mədəniyyətinə bir baxış" (İslamdan əvvəl və islam dövrü). Başlanğıcından XVI əsrə qədər, Bakı, Azərnəşr, 1993.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Cavad_Heyət

24 May – Şair, publisist Əliqulu Qəmküsarın 135 illiyi, (1880-1919)

Əliqulu Qəmküsar satirik şeirləri, felyatonları ilə avamlığı, fanatizmi, ictimai zülm və ədalətsizliyi ifşa edirdi.

Yazıçı C. Məmmədquluzadə

Əliqulu Qəmküsar (1880-1919) - şair, publisist. Yazıları ilə "Molla Nəsrəddin", "Yeni füyuzat", "Həyat", "İrşad", "Sədayi-həqq", "Al bayraq", "Gələcək" və s. qəzet və jurnallarda iştirak etmişdir. Əsərləri "Otaylı", "Cüvəllağı", "Cüvəllağı bəy", "Sarsaqqulu bəy", "Qəmküsar" və başqa imzalarla nəşr edilmişdir. Əsl soyadı Nəcəfovdur, ziyalı maarifçi nəsil olan Nəcəfovların nümayəndəsidir.

Əliqulu Nəcəfov Qəmküsar 1880-ci ildə Naxçıvanda doğulmuşdur. Qəmküsar səkkiz yaşından molla məktəbində ərəbcə və farscanı öyrənmişdir. Hələ məktəbdə ikən şeir yazmağa başlamış, 1892-ci ildə üç sinifli şəhər rus məktəbinə daxil olmuş, il yarım orada oxumuşdur. 1896-cı ilin əvvəlində, xəstə atası müalicə üçün Təbrizə gedir və Qəmküsarı da təhsildən ayırıb özü ilə aparır. Dörd ay Təbrizdə qaldıqdan sonra atası vəfat edir. Ağır külfətin qayğısı üzərinə düşdüyündən Qəmküsar dərsə davam edə bilmir. 1897-ci ildə anası və dayısı ilə Xorasan ziyarətinə getməsi və orada gördükləri Qəmküsarda mövhumata olan nifrəti daha da artırır. 1912-ci ilin axırına qədər Culfada və bəzən Naxçıvanda yaşayır. "Molla Nəsrəddin" və başqa Bakı qəzet və jurnallarına şeir və məqalələr yazır. 1907-1909-cu illərdə İran inqilabı ilə yaxından maraqlanır, bu mövzuda şeirlər çap etdirir. 1912-ci ilin oktyabr ayında Qəmküsar Tiflisə köçür və Mirzə Cəlil ilə birlikdə "Molla Nəsrəddin" jurnalında yaxından iştirak etməyə başlayır. 1916-cı ilin may ayında jurnal müvəqqəti olaraq dayandırılır. Qəmküsar Mirzə Cəlil ilə birlikdə səyahətə çıxır. "Ölülər" komediyasını səyahətdən əvvəl Bakıda, sonra Dağıstanda, Səmərqənddə, Daşkənddə və Volqaboyu şəhərlərində oynayırlar. Qəmküsarın "Ölülər"də Şeyx Nəsrullah rolunu böyük bir məharətlə oynaması məşhurdur. 1917-ci ilin axırında Tiflisdə çıxan "Al bayraq", sonra "Gələcək" qəzetlərində şeir və felyetonlar çap etdirir. Ə.Qəmküsar 1919-cu ildə, martın 4-də axşam evinə qayıdarkən menşeviklər tərəfindən öldürülmüş və Tifilisdə dəfn edilmişdir. Ə.Qəmküsar 1916-cı ildən etibarən öz yazıları ilə "Molla Nəsrəddin", "Yeni füyuzat", "Həyat", "İrşad", "Sədayi-həqq", "Al bayraq", "Gələcək" və s. qəzet və jurnallarda iştirak etmişdir.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 271.

25 May – Şair, yazıçı, dramaturq Həsən Elsevərin 95 illiyi, (1925)

1969 – cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvi, Jurnalistlər Birliyinin üzvidir.

Fətullayev Həsən Mehdi oğlu 1925 - ci il mayın 25 - də Azərbaycanda Naxçıvan şəhərində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakıda M. F. Axundov adına Dövlət Pedaqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutunda təhsil almışdır. Ədəbi fəaliyyətə 1942 – ci il aprelin 3-də "Şərq qapısı" qəzetində çap etdirdiyi "Azərbaycan fəxr edir" adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. "Yaralıdır Azərbaycan", "Məhəbbəti daşa toxunan gözəl" şeir topluları onun poeziya aləmindən ayrılmadığını göstərir. Yaradıcılığı boyu poetik əsərlərlə yanaşı, nəsr və dramaturgiya sahəsində də çalışmışdır. Onun "Vüqarlı gözəl" (1966), "Alınmaz qala" (1976), "Koroğlu nəsli" (1998), "Təhlükəli oyun" (1999) pyesləri Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında, "Xankəndinin qartalı" (1995) faciəsi Füzuli adına Naxçıvan şəhər poeziya teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Əsərləri SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur.

Əsərləri: "Ürəklər bir vuranda" (1964), "Gözəllik bulağı" (1974), "Mən əsir doğulmamışam" (1978), "Ürək daşdan deyil" (1982), "Zəlzələ" (1987), "El sərkərdəsi" (1997), "Yaralıdır" (1998), "Məhəbbəti daşa toxunan gözəl" (1998), "Qaçmaq igidlik deyil" (1998), "İnamsızlıq yaman dərddir" (1999), "Çiçəklənir baharımız" (1999), "İki qardaş" (1999), "Səgrək" (1999), "Bir ürəkdir" (1999), "Əliyar" (1999), "Sənsiz bizim bir günümüz olmasın" (1999) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 366.

28 May – Şairə Həqiqət Rzayevanın 80 illiyi, (1940)

Həqiqət Rzayeva1940-cı il mayın 28-də Bakı şəhəri yaxınlığındakı Xırdalan qəsəbəsində neftçi ailəsində doğulmuş, orta təhsilini 92 saylı orta məktəbdə almışdır. Əmək fəaliyyətinə orada məktəb kitabxanasında başlamış, sonra Azərbaycan LKGİ Abşeron rayon komitəsində təlimatçı, təşkilat şöbəsinin müdiri vəzifələrində işləmişdir. Azərbaycan dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini qiyabi bitirmişdir (1962-1968). Dəfələrlə Ümumittifaq və respublika LKGİ-nin Fəxri fərmanları ilə təltif edilmişdir. Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri Şirkətində gənclər üçün proqram baş redaksiyasında böyük redaktor (1968-1976), uşaqlar üçün proqram baş redaksiyasında böyük redaktor (1974-1990) işləmişdir. Hazırda orada ədəbi dram baş redaksiyasının incəsənət şöbəsində böyük redaktor vəzifəsində işləyir. (1990 - cı ildən)

Əsərləri: “Üç nəğmə” (1970), “Yollar, cığırlar” (1977), “Qızıl sərgi” (1981), “Əmək nəğməsi” (1986), “Vətən səndə daş olaydım” (1991) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 357.

28 May – Nasir, tərcüməçi Akif Abbasovun 70 illiyi, (1950)

Abbasov Akif Nurağa oğlu - nasir, tərcüməçi, pedaqoji elmlər doktoru (1995), professor (2004), Rusiya Pedaqoji və Sosial Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü (2009), 2006-cı ildə "Tərəqqi" medalı ilə təltif edilmiş, 2007-ci ildə "Qızıl qələm" mükafatına layiq görülmüşdür.

Akif Abbasov 1950-ci il mayın 28-də Şirvan (keçmiş Əli Bayramlı) şəhərində anadan olmuşdur. N. Nərimanov adına 2 saylı orta məktəbi bitirdikdən sonra "İşıq" şəhər qəzetində müxbir işləmiş (1967-1968), M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun ingilis və Azərbaycan dilləri fakültəsində təhsil almış (1968-1973), təyinatla Sabirabad rayonunun Şıxsalahlı və Qaragünə kənd orta məktəblərində ingilis dilini tədris etmişdir (1973-1975). Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutunun tərbiyənin ümumi problemləri şöbəsinə müsabiqə yolu ilə kiçik elmi işçi qəbul olunmuş (1975), sonralar institutda elmi işçi, baş elmi işçi, şöbə müdiri vəzifəsində işləmişdir (1975-2001). Namizədlik (1987) və doktorluq dissertasiyaları (1995) müdafiə etmişdir. Bakı Ali Pedaqoji Qızlar Seminariyasında (indiki Bakı Qızlar Universiteti) elmi işlər üzrə prorektor olmuşdur (1992-1998). Hazırda Azərbaycan Respublikası Təhsil Problemləri İnstitutunun elmi katibidir (2000-ci ildən). "Təhsil, mədəniyyət, incəsənət" jurnalın redaktoru olmuşdur (2000-2006). İlk mətbu yazısı Əli Bayramlı şəhər qəzeti "İşıq"da çıxmışdır. Hekayələri “525-ci qəzet”, “Təhsil problemləri”, “Mühakimə”, “Savalan”, “İşıq” qəzetlərində, “Günəş” jurnalında, rus və ingilis dillərindən tərcümələri “Ədəbiyyat və incəsənət”, “İdman”, “Sovet kəndi”, “Muğan”, “Azərbaycan müəllimi” qəzetlərində, "Dünya", "Bağban" almanaxlarında, “Azərbaycan”, “Mütərcim” jurnallarında dərc olunmuşdur. Orta ümumtəhsil məktəbləri, ali və orta ixtisas məktəbləri üçün, habelə xüsusi məktəblər üçün bir çox dərslik, elmi-metodik əsər və fənn proqramlarının müəllifidir. Akif Abbasov aşağıdakı birpərdəli pyesləri rus dilindən azərbaycancaya tərcümə etmiş və onlar respublika radiosunun “Firuzə” tələbə teatrında səslənmişdir. Akif Abbasovun tərcüməsində Georgi Xuqayevin “Andro və Sandro” iki pərdəli pyesi 1987-ci ildə respublika radiosunun "Ədəbi-dram verilişləri" redaksiyasında Sofa Bəsirzadə, Məhluqə Sadıqova, İlham Namiq Kamal, Bürcəli Əsgərov, Muxtar Avşarov tərəfindən səsləndirilmişdir.

Uşaq hekayələri: “Lələşin ayaqqabısı” (1998), “Kristi Tokerin ölümü”(2000), “Atatürk” (2007), “Xallı kəpənək” (2009), “Dar günün dostu” (2010) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 46.

30 May – Şair Fikrət Sadığın 90 illiyi, (1930-2016)

Sadıqov Fikrət Abbas oğlu — şair, publisist, ssenari müəllifi, kino redaktoru, 1963-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycanın Əməkdar mədəniyyət işçisi (1986), Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı (1990), Prezidentin fəxri təqaüdçüsüdür.

Fikrət Sadıq 1930-cu il mayın 30-da Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur. ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1956-1961). Ədəbi fəaliyyətə tələbəlik illərində universitet nəşriyyatının buraxdığı "Gənclik nəğmələri" almanaxında dərc etdirdiyi "Artist" və "Ana əli" şeirləri ilə başlamışdır. Poetik yaradıcılığında bədii tərcürməyə də meyl edir. "Yumaq top", "Bir parça vətən", "Oğul" pyesləri, "Xırdaca gəlin", "Daş balkon", "İlk məhəbbət haqqında daha bir hekayə" və s. onun qələminin bəhrəsidir (1974-1983). Şamaxıda kənd müəllimi, rayon qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, ADU-nun Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrasında baş laborant, Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının Baş redaksiyasında elmi redaktor, şöbə müdiri, C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında elmi-kütləvi və sənədli filmlər birliyi idarəsində baş redaktor, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında bədii ədəbiyyatın təbliği bürosunun direktoru olmuşdur (1961-1975). Tümen, Perm, Novosibirsk və Altay vilayətlərində keçirilən ədəbiyyat günlərində iştirak etmişdir. Azərbaycan yazıçılarının VII-VIII qurultaylarında Azərbaycan Yazıçıları İttifaqı təftiş komissiyasının sədri, IX qurultayında idarə heyətinin üzvü, qəbul komissiyasının və Şirvan filialının sədri seçilmişdir. Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı, "Əməkdə igidliyə görə" medalı ilə (1986) təltif olunmuşdur. Hazırda Azərbaycan Yazıçılar Birliyində poeziya üzrə məsləhətçi işləyir (1975-ci ildən). Fikrət Sadıq 16 noyabr 2016-cı ildə 86 yaşında Bakıda vəfat edib.

Əsərləri: “Cığır” (1963), “Ömrün bir günü” (1965), “Dəniz küçəmizə gəlir” (1968), “Cırtdan hara getmişdir?” (1970), “Sevgi yağışı” (1970), “Bala kirpi” (1972), “İşığın yaşı” (1974), “Göydə nə var” (1978), “Ağ cığır” (1979), Yerdən göyə ümid” (1981), “Göydən alma düşmədi” (1982), “Məndən soruşsalar” (1985),“Gəlin yuyaq dənizi” (1988), “Dünya öz işindədir” (1989), “Seçilmiş əsərlər”(1991), “Sirli əlifba” (1998), “Bir parça vətən” (1998), “Ömrün bir günü” (2002), “Sərhəddə səhər” (2002), “Gözlədiyim ömür” (2003), “Taleyin acığına” (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 325.

İyun

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 İyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü, (1950)

1 İyun – Ümumdünya Süd Günü, (2001)

3-4 İyun – Beynəlxalq Su Hövzələrinin Təmizlənməsi Günü, (1955)

4 İyun – Beynəlxalq Aqressiya Qurbanı olan Uşaqlar Günü, (1982)

5 İyun – Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü, (1972)

8 İyun – Ümumdünya Okeanlar Günü, (1992)

14 İyun – Beynəlxalq Blogger Günü, (2004)

15 İyun – Milli Qurtuluş Günü, (1993)

15 İyun – Ümumdünya Külək Günü

16 İyun – Beynəlxalq Atalar Günü, (1909)

17 İyun – Tibb İşçiləri Günü, (2001)

20 İyun – Ümumdünya Qaçqınlar Günü, (2000)

21 İyun – Dünya Yoqa Günü

23 İyun – Beynəlxalq Olimpiya Günü, (1948)

23 İyun – Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı Günü, (2006)

26 İyun – Silahlı Qüvvələr Günü, (1918)

26 İyun – Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü

Folklor

Aşıq Alının 220 illiyi, (08.06.1800-1911)

İncəsənət

Bəstəkar, tarzən Məşədi Cəmil Əmirovun 145 illiyi, (14.06.1975-1928)

Xalq artisti Amaliya Pənahovanın 75 illiyi, (15.06.1945-2018)

Xalq artisti Möhsün Sənaninin 120 illiyi, (19.06.1900-11.02.1981)

Xalq artisti Gülcahan Güləhmədovanın 95 illiyi, (23.06.1925-2018)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair İltifat Salehin 85 illiyi, (10.06.1935)

Şair Ağaəli Qasımlının 95 illiyi, (10.06.1925)

Şairə Sona Məmmədovanın 100 illiyi, (11.06.1920-1944)

Nasir, publisist Azər Əliyevin 60 illiyi, (17.06.1960)

Yazıçı Əkbər Əkbərovun 100 illiyi, (23.06.1920-1995)

Xarici ədəbiyyat

Fransız yazıçısı A. Sent-Ekzüperinin 120 illiyi, (29.06.1900-31.07.1944)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 İyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü, (1950)

"Uşaqlar bizim gələcəyimizdir, gələcəyimizi nə cür tərbiyə edəcəyiksə, ölkəmizin, millətimizin, dövlətimizin sabahı bundan asılı olacaqdır!"

Ümummilli lider Heydər Əliyev

1 İyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Gününün (International Children's Day) qeyd olunması 1950-ci ildə BMT Baş Assambleyası tərəfindən qərara alınıb. Həmin gün təşkil olunan Qadınların Beynəlxalq Konfransında uşaq hüquqlarının təmin edilməsi ilə bağlı təkliflər səslənib və elə həmin tədbirdə də 1 iyun tarixini uşaqların beynəlxalq müdafiəsinə həsr etmək qərarı verilib. Bu gün dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi, bu gün Azərbaycanda da qeyd edilir. Bu bayramla yanaşı, BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən 20 noyabr tarixində Ümumdünya Uşaqlar Günü də qeyd olunur. Ümumdünya Uşaqlar Günü 1954-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyasının № 836 (IX) saylı qətnaməsində 1956-cı ildən bütün dövlətlərdə uşaqların şərəfinə keçirilməsi tövsiyə edilən bayram kimi qeyd olunub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikasında uşaqlara dövlət qayğısının gücləndirilməsi, uşaq problemlərinə vətəndaş cəmiyyəti qurumlarının diqqətinin artırılması və ölkənin uşaqlarla bağlı demoqrafik perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsi məqsədi ilə 22 dekabr 2008-ci il tarixli sərəncam imzalamışdır. Sərəncama görə 2009-cu il "Uşaq ili" elan olunmuşdur. 1924-cü ildə ilk dəfə olaraq Uşaqların hüquqlarını təmin edən Bəyənnamə qəbul edilmişdir. Bu bəyənnamədə deyilirdi ki, "bəşəriyyət məcburdur ki, uşaqları ən yaxşı şeylərlə təmin etsin". Həmin bəyənnamənin qəbul edilməsi ilə bağlı ilk işlər Eglantyne Djebb tərəfindən görülmüşdür. O, bacısı Doroti Bakstonun köməyi ilə 1919-cu ildə uşaqlara yardım göstərmiş, onların müdafiəsini təmin etmək üçün Londonda Uşaqlara Yardım Fondunun əsasını qoymuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

1 İyun – Ümumdünya Süd Günü, (2001)

Ümumdünya Süd Gününün məqsədi uşaqların müdafiəsində, sağlamlığında südün rolunun aşılanmasıdır. Süd məhsullarının faydası çoxdan təsdiq olunmuş bir faktdır. Süd məhsulları mədə şirəsinin ifraz olunmasını stimullaşdırır, bağırsaqların fəaliyyətini və maddələr mübadiləsini yaxşılaşdırır, orqanizm tərəfindən çox tez və asan mənimsənilir. Bundan əlavə, insan orqanizminə düşdükdə südturşulu bakteriyalar C, B1, B2, B12, D vitaminlərini və hətta təbii antibiotikləri istehsal edir ki, onlar xəstəlikləri törədən mikrobların (o cümlədən, mədə-bağırsaq və vərəm xəstəlikləri törədən mikrobların) inkişafını dayandırır və ya onları məhv edir. Süd məhsullarının tərkibində orqanizm üçün vacib olan çoxlu miqdarda kalsium və fosfor mikroelementləri var ki, bu da insanın dişləri və sümükləri tərkibinə daxildir. Bundan əlavə, kalsium insanın ürək əzələsinin, gözlərin, sinir sisteminin sağlamlığında böyük rol oynayır. Digər süd məhsulları ilə müqayisədə, kalsium daha çox miqdarda bərk pendirlərin tərkibində olur. Lakin süd məhsullarının, bəlkə də, ən əsas dəyəri ondan ibarətdir ki, onlar bağırsaq mikroflorasını yaxşılaşdırırlar.

Pis ekologiya, stresslər, antibiotik və s. dərmanlarının tez-tez qəbul edilməsi, düzgün olmayan qidalanma bağırsaqların mikroflorasına güclü zərbə vurur. Nəticədə, orada "yaşayan" xeyirli mikroorqanizmlərin sayı kəskin surətdə azalır və əksinə zərərli mikroorqanizmlərin sayı artır. Bu balans pozulduqda disbakterioz inkişaf edir, nəticədə isə insanın immun sistemi zəifləyir. İmmun sistemin zəiflənməsi isə orqanizmdə müxtəlif xəstəliklərin və pozğunluqların əmələ gəlməsinə səbəb olur.

Qatıq və yoqurt mədə şirəsinin ifrazını çoxaldır, mədəaltı vəzin fəaliyyətini yaxşılaşdırır. Onlar qəbizlik, kolit, qastrit, qaraciyər və öd yollarının xəstəlikləri, piylənmə, ateroskleroz, hipertoniya, qanazlığı, miokard infarktı zamanı çox xeyirlidir.

İnternetdə: www.books.google.com

3-4 İyun – Beynəlxalq Su Hövzələrinin Təmizlənməsi Günü, (1955)

Beynəlxalq Su hövzələrinin Təmizlənməsi Gününün (International Cleanup Day) ideya müəllifləri və təşkilatçıları dalğıclardır. Bu bayramın əsas hadisəsi kütləvi iməclikdir. Bu əlamətdar gün 1955-ci ildən dünyanın bir çox ölkələrində PADI – Dayvinq təlimatçılarının peşəkar assosiasiyasının himayəsi altında keçir. Həmin gün regional yeraltı üzgüçülük klubları yerli su hövzələrinə gedir, onların diblərini və sahillərini təmizləyirlər. Bəzi şəhərlərdə bu tədbirlər yerli hökumət orqanlarının dəstəyi ilə aparılır. Bu günə marağı artırmaq üçün çox zaman tədbirlər komandalar arasında yarış halında keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

4 İyun – Beynəlxalq Aqressiya Qurbanı olan Uşaqlar Günü, (1982)

1982-ci il avqustun 19-da BMT-nin Baş Assambleyası özünün Fələstin məsələsi üzrə xüsusi sessiyasında ES-7/8 nömrəli qətnaməsi ilə hər il iyunun 4-nü Beynəlxalq Aqressiya Qurbanı olan Uşaqlar Günü (International Day of Innocent Children Victims of Aggression) kimi qeyd etməyi qərara almışdır.

Hərbi münaqişələr zonasında yaşayan uşaqlar – gələcəyi olmayan uşaqlardır. Bütün dünyada lokal münaqişələr zamanı nə qədər uşağın həlak olması haqqında dəqiq statistika aparan yoxdur. Müharibələrdə yalnız əsgərlərin deyil, uşaqların da həlak olduğunu unutmamaq üçün BMT bu günü təsis etmişdir. Bu günün əsas məqsədi dünyanın fiziki zorakılığa, mənəvi-psixoloji və ruhi təsirə məruz qalan bütün uşaqlarının ağrılarını və əzablarını hiss etmək cəhdidir. Bu gün həm də BMT-nin həmin uşaqların qorunması haqqında məsələdə öhdəliklərini təsdiq edir.

İnternetdə: www.books.google.com

5 İyun – Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü, (1972)

Başımın üstündə çətirli meşə,
Yuyunmuş, daranmış, ətirli meşə,
O yazda yaşıldı, payızda əlvan.
Bir ağac kəhrəba, bir ağac mərcan.
Bir yarpaq günəşin şöləsində zər,
Bir yarpaq buludun gözünü silər.
Dinim, ya dinməyim, dinməyim əlbət,
Qoy danışsın təbiət!

Xalq şairi Qabil

5 İyun – Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Gününün qeyd olunması 16 dekabr 1972-ci ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının 27-ci sessiyasında elan edilib. Həmçinin Baş Assambleyanın bu sessiyasında BMT sistemində yeni təşkilat – BMT Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) qəbul edilib. Hər il bu təşkilat tərəfindən Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü keçirilir. Belə bir günün keçirilməsinə 11 may 1971-ci ildə dünyanın 23 ölkəsinin 2200 elm və mədəniyyət xadiminin imzası ilə BMT-nin Baş katibinə ünvanlanan müraciət səbəb olub. Onlar "ya biz çirklənməni qurtarırıq, ya da çirklənmə bizi qurtarar" adlı müraciətləri ilə bəşəriyyətə ətraf mühitin çirklənməsi barədə xəbərdarlıq etmişlər. Baş Assambleya bu günün qeyd edilməsi ilə bağlı qətnaməsində BMT-yə daxil olan ölkə və təşkilatları hər il həmin gün ərəfəsində ətraf mühitin qorunması və yaxşılaşdırılmasına yönələn işlər həyata keçirməyə çağırır. Hər il Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Gününün Avropa regionunda qeyd edilməsi üçün Avropa ölkələrindən baş şəhərlər elan edir. 2010-cu ildə İtaliyanın Genuya, İsveçrənin Cenevrə şəhərləri ilə bərabər Azərbaycanın Bakı şəhəri də mərkəz şəhər seçilib. Bakının bu statusa layiq görülməsi Azərbaycanda ətraf mühitin mühafizəsi, ekologiya sahəsində görülən işlərin, həyata keçirilən dövlət və milli proqramların uğurlu nəticəsi kimi qiymətləndirilir və beynəlxalq qurumların Cənubi Qafqaz regionunda Azərbaycana böyük əhəmiyyət verməsindən irəli gəlir.

İnternetdə: www.books.google.com

8 İyun – Ümumdünya Okeanlar Günü, (1992)

Ümumdünya Okeanlar Günü 8 iyun 1992-ci ildə Rio-de Janeyroda BMT-nin "Ətraf mühit və inkişaf" Konfransında elan edilib. Rəsmi olaraq 2009-cu ildən qeyd olunur. Zoopark, akvariumlar və delfinariyalar əsasən bu gündə okean heyvanlarının qorunması, mühafizəsi ilə bağlı tədbirlər keçirməklə ictimaiyyətin diqqətini cəlb edirlər. BMT bu bayramı elan etməklə, okeanların planet üçün həyatı vacibliyini xüsusi qeyd edib. Yer kürəsinin 70%-i okeanlar təşkil edir. Bu bayram bir çox Avropa ölkələrində (Belçika, Böyük Britaniya, Almaniya, Hollandiya, İrlandiya, İspaniya, İtaliya, Norveç, Portuqaliya, Fransa), Cənub-Şərqi Asiya dövlətlərində (Vyetnam, İndoneziya, Sinqapur, Filippin), Cənubi Asiyada (Hindistan, Şri-Lanka), Uzaq Şərqdə (Çin, Yaponiya), Latın Amerikası ölkələrində (Argentina, Ekvador, Kuba), Avsraliya və Afrikada (Əlcəzair, Qabon, Marokko, Mavritaniya, Keniya, Kamerun), həmçinin Şimali Amerika ölkələrində (Kanada, ABŞ, Meksika) qeyd edilir.

İnternetdə: www.books.google.com

14 İyun – Beynəlxalq Blogger Günü, (2004)

Bu bayramın keçirilməsi ideyası 2004-cü ildə yaranmışdır. 40-dan çox ölkədən 500 insan eyni vaxtda birləşərək qərara gəlmişlər ki, onlara – bütün dünyanın şəbəkə bloggerləri arasında dostluq münasibətlərinin simvolu kimi özlərinə aid gün lazımdır. 2007-ci il iyunun 14-də Beynəlxalq Blogger Gününün üçüncü ildönümündə ümumdünya şəbəkəsinin öz bloqu olan hər bir üzvü bütün bloggerlər arasında həmrəylik haqqında qısa bildiriş yazmışlar.

İnternetdə: www.books.google.com

15 İyun – Milli Qurtuluş Günü, (1993)

"Azərbaycan xalqı birləşməli, öz müqəddəs torpaqlarını göz bəbəyi kimi qorumalıdır. Azərbaycan Respublikası iqtisadi və siyasi müstəqillik yolu ilə getməli, tam istiqlaliyyət uğrunda mübarizə aparmalıdır..."

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil olmuş 1993-cü ilin 15 iyun günü onu qiymətləndirənlər, dərindən dərk edənlər üçün çox əzizdir. Vətənini, xalqını sevən həmin çətin, ağrılı günlərin dəhşətlərini yaşayan, hadisələri gözləri ilə görən insanlar üçün 15 iyun əsl qurtuluş tarixi, Azərbaycanda ölüm-dirim mübarizəsinin tarixidir. Bu tarixi yaradan isə yenə də Azərbaycanın inkişafında, müstəqilliyində, gələcəyində müstəsna rol oynayan, daim xalqına arxalanan və xalqa arxa olan bir insandır – Heydər Əliyev. Heydər Əliyevin müstəqil, tarazlı və cəsarətli siyasət yeritməsi bütün Azərbaycan xalqının diqqətini cəlb edir, ona ümidləri artırırdı. İqtidar isə onun siyasətini separatçılıq kimi qiymətləndirir və Naxçıvan Muxtar Respublikasında hakimiyyət çevrilişi etməyə, qeyri-demokratik yolla Xalq Cəbhəsini hakimiyyətə gətirməyə cəhd edirdi. Azərbaycanın görkəmli oğlu, böyük vətənpərvər Heydər Əliyev xalqın bu ağır günündə xalqın və respublikanın hakim dairələrinin təkidli dəvətini qəbul edib, iyunun 9-da Bakıya gəldi. Bununla da daxili və xarici düşmənlərimizin bütün planları iflasa uğradı. Bütün Azərbaycan xalqı bu gəlişi böyük ümid və sevinclə qarşıladı. 1993-cü il iyunun 15-də Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri seçildi. Bu gün tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil oldu. Xalqın tələbi ilə Milli Məclis 1997-ci ilin iyununda bu günü bayram elan etdi. Heydər Əliyevin xalqımızın və tariximizin qarşısında ən böyük xidmətləri kəskin geosiyasi ziddiyyətlərin mövcud olduğu bir şəraitdə Azərbaycan dövlətçiliyini xilas etməsində, Azərbaycan varlığını parçalanıb yox olmaq təhlükəsindən qurtarmaqda idi. Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə milli-mənəvi dəyərlərimiz bərpa edilmiş, onun qətiyyəti, apardığı uğurlu daxili və xarici siyasət sayəsində ölkəmiz xaosdan xilas olmuş, sivil demokratik inkişaf yolu ilə inamla irəliləyərək böyük nailiyyətlər qazanmışdır. Heydər Əliyev öz gücünə, təcrübəsinə güvənən dahi siyasətçi kimi dəfələrlə söylədiyi məşhur kəlamına sadiq qaldığını sübut etdi ki, "Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir, sarsılmazdır, dönməzdir".

İnternetdə: www.books.google.com

15 İyun – Ümumdünya Külək Günü

Bu qeyri-adi bayramın keçirilməsi Avropa Külək Enerjisi Assosiasiyası və Ümumdünya Külək Enerjisi Şurası tərəfindən təklif olunmuşdur. Həmin günü keçirməkdə məqsəd dünya ictimaiyyətini maarifləndirmək, diqqətini bu məsələyə yönəltməkdir. Külək enerjisi küləyi meydana gətirən hava axınının sahib olduğu hərəkət (kinetik) enerjisidir. Alternativ enerji (bərpa olunan) mənbələrindən biri hesab olunur. Bu enerjinin bir hissəsi faydalı olan mexaniki və ya elektrik enerjisinə çevrilə bilər. Külək enerjisi digər alternativ enerji mənbələri olan günəş, hidroenergetika, geotermal və biokütlə enerjilərdən özünün maya dəyərinə, ekoloji təmizliyinə və tükənməzliyinə görə ən sərfəlisidir. İnsanlar küləyin gücündən çox qədim dövrdən bəri faydalanırlar. Buna misal olaraq yelkənli gəmilər və yel dəyirmanları göstərilə bilər. Daha sonra taxıl dənüyütmə, nasosla suvurma, ağackəsmə işləri üçün də külək gücündən faydalanılmışdır. İndiki vaxtda daha çox elektrik enerjisi almaq məqsədilə istifadə edilməkdədir.

Elektrik enerjisi istehsalı üçün daha səmərəli texnologiyalardan biridir. Külək qurğularının inşasına ənənəvi elektrik stansiyalarının qurulmasına nisbətən daha az vaxt sərf olunur. Bundan başqa, külək, əslində, istənilən ölkənin malik olduğu daimi təbii enerji mənbəyidir. Külək enerjisindən istifadə olunması energetikanın daha tez inkişaf edən sahələrindən biridir. Azərbaycan ərazisində əsasən Abşeron yarımadası, Xəzər dənizi və digər ərazilər külək enerjisindən istifadə etmək üçün daha məqsədəuyğun sayılır. Azərbaycanın külək rejimi mürəkkəb xarakterə malikdir. Bu da ölkə ərazisinin 60%-nin dağlıq zonalardan ibarət olması ilə əlaqədardır.

İnternetdə: www.books.google.com

16 İyun – Beynəlxalq Atalar Günü, (1909)

Dünyanın bir çox ölkələrində iyunun üçüncü bazar günü Atalar Günü (Father's Day) kimi qeyd olunur. Onu ilk dəfə ABŞ-da qeyd etməyə başlamışlar. Sonora Smart Dodd 1909-cu ildə kilsədə Analar Gününə həsr olunmuş ibadət zamanı düşünmüşdür ki, anasının ölümündən sonra onu və daha beş uşağı atası böyüdüb tərbiyə etmişdir. Sonra atasının özü üçün necə xüsusi insan olduğunu, onu necə sevdiyini və qiymətləndirdiyini bilməsini istəmişdir. Bu ənənə bir çox ölkələrə yayılmışdır və hər kəs atasına öz sevgisini bildirmək üçün bu günü əlavə bir fürsət hesab edir.

İnternetdə: www.books.google.com

17 İyun – Tibb İşçiləri Günü, (2001)

Yaxşı sağlamlıq ən böyük var-dövlətdən bahadır.

Latın atalar sözü

İnsan üçün çox qiymətli olan, lakin çox vaxt qayğısına qalmadığı ən böyük sərvət sağlamlıqdır. İnsan sağlamlığının keşiyində isə tibb işçiləri durur.

Azərbaycanda tibbin inkişafı daha çox XX əsrlə bağlıdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti qurulduqdan sonra onun həyata keçirdiyi sosial-mədəni tədbirlərdən biri də sağlamlığın mühafizəsi ilə bağlı olmuşdur. Bununla əlaqədar olaraq, Nazirlər Şurasının 17 iyun 1918-ci il tarixli sərəncamı ilə Səhiyyə Nazirliyi təşkil olunmuşdur. İndi Azərbaycanda öz sənətinin sirlərinə dərindən bələd olan, insanların sağlamlığının keşiyində duran minlərlə səhiyyə işçisi vardır.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin sərəncamına əsasən Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin yaradılmasını nəzərə alaraq, "Tibb işçilərinin peşə bayramı gününün təsis edilməsi haqqında" 4 iyun 2001-ci il tarixli sərəncamına əsasən hər il 17 iyun Tibb İşçiləri Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

20 İyun – Ümumdünya Qaçqınlar Günü, (2000)

BMT Baş Assambleyası 4 dekabr 2000-ci ildə iyunun 20-nin Ümumdünya Qaçqınlar Günü kimi qeyd edilməsinə dair qətnamə qəbul edib. BMT-nin açıqlamasına görə hazırda dünyada 15.4 milyon insan qaçqınlıq həyatı yaşayır və onların sayı artmaqda davam edir. Beynəlxalq Qaçqınlar Günü Azərbaycanda da hər il geniş qeyd edilir. Bu isə heç də təsadüfi deyil. Belə ki, Azərbaycan xalqı bir əsrdə dörd dəfə ermənilər tərəfindən soyqırımına məruz qalıb, tarixi torpaqlarına təcavüz edilib, nəticədə minlərlə soydaşımız qaçqına çevrilib. Sonuncu dəfə 250 min etnik azərbaycanlı Ermənistandakı tarixi torpaqlarından qovulub, Azərbaycana pənah gətirib, 700 minə yaxın soydaşımız isə Dağlıq Qarabağdan və Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal etdiyi 7 rayondan didərgin salınaraq ölkənin 67 rayonunda 1600 məntəqədə müvəqqəti məskunlaşıblar.

Bundan başqa, ölkəmizdəki qaçqınların təxminən 50 mini Fərqanə hadisələri vaxtı Orta Asiyadan gələn Ahıska türkləri, 11 minə yaxını isə sığınacaq axtaranlardır. Ermənistan Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi başlayandan Azərbaycanda mövcud olan 12 çadır düşərgəsinin 5-i 2003-cü ildə, 7-si isə sonrakı 4 ildə ləğv olunub. 2007-ci il dekabrın 24-ü Azərbaycan tarixinə, həm də son çadır düşərgələrinin ləğvi kimi düşüb. Prezident İlham Əliyevin 2004-cü il 1 iyul tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilən "Qaçqınların və məcburi köçkünlərin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması və məşğulluğunun artırılması üzrə Dövlət Proqramı" nın və sonradan həmin Dövlət Proqramına 31 oktyabr 2007-ci il, 21 fevral 2011-ci il tarixli sərəncamlarla təsdiq olunmuş əlavələrin icrasında uğurlu işlər görülüb. Fəaliyyətə başladığı ilk gündən Heydər Əliyev Fondu da məcburi köçkünlərin üzləşdikləri çoxsaylı problemlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına çalışıb. Dövlət proqramına uyğun olaraq, məcburi köçkünlərin "böyük qayıdışı" layihəsi də artıq hazırdır. Bu proqram müxtəlif nazirliklər, dövlət komitələri və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən razılaşdırıblar. Layihə işğal altında olan Azərbaycan torpaqlarının azad olandan sonra həyata keçiriləcək. Qaçqın o şəxsdir ki, vətəndaşı olduğu ölkənin himayəsindən istifadə edə bilmir. İrqi əlamətinə, milliyyətinə, müəyyən sosial qrupa mənsubluğuna, siyasi əqidəsinə və dini etiqadına görə təqiblərə məruz qalır.

İnternetdə: www.books.google.com

21 İyun – Dünya Yoqa Günü

Yoqa – ənənəvi Asiya sisteminə əsaslanan fiziki tapşırıqların (tətbiqlərin, məşqlərin) sırasıdır. Yoqanın ən aydın, şəffaf mənası onun etimoloji mənşəyində saxlanılır. Yoqa sözü – Sanskrit dilində yuj sözündən götürülüb. Mənası, "birlik", "ittifaq" deməkdir. "Yoqa" sözü öz mənşəyini sanskrit dilindəki "yuq" sözündən götürür ki, o da tərcümədə "birləşmə", "qovuşma", "tövhid" mənasını verir. Yoqa – altı əsas ortodoksal hind fəlsəfi sistemindən birini təşkil edir. Bu təlim ilk dəfə sistemli şəkildə qədim hind müdriki Patacalinin (e.ə. I əsr) "Yoqa sutra" əsərində təsvir edilir. Ümumi halda, yoqa sistemi – xatxa-yoqa, raca-yoqa, karma-yoqa, jnani-yoqa, bxakti-yoqa və s. kimi mərhələlərə bölünür ki, bu mərhələlərin hamısından uğurla keçənlər müasir yoqlar kimi havada uçmağı, özgələrin fikirlərini oxumağı və s. bacarırlar. Yoqa təlimi bugünkü elmə təsir etmiş ən güclü mistik cərəyandır və bugünkü alimlər mistikanı, fövqəltəbii qabiliyyətləri analiz etmək üçün ən çox hind yoqları üzərində təcrübə, müşahidə aparırlar. Demək olar ki, fövqəltəbii qüvvələrin sirrini bugünkü günə qədər yaşadan yeganə mistik təriqətdir. Yoqa səkkiz hissədən meydana gəlir. Bu hissələr Ashta-Anga olaraq adlandırılar.

- Yama – müsbət yönlərin inkişaf etdirilməsi
- Niyama – mənfi yönlərin aradan qaldırılması
- Asana – fiziki duruşlar
- Pranayama – nəfəs və enerji texnikaları
- Pratyahara – bioenerji və çakra texnikaları
- Dharana – konsentrasiya texnikaları

Yoqanın tarixi öz kökləri ilə qədim zamanlara gedib çıxır. Hind çayı boyunca tapılmış və Hind sivilizasiyasına (b.e.ə. 3300-1700 illər) aid olan bəzi əlyazmalarda meditativ və yoqa pozalarında olan fiqurlar təsvir olunmuşdur.

- Dhyana – Meditasyiya texnikaları
- Samadhi – süpermeditasiya texnikaları

İnsanlığın başlanğıcından bəri Yoqa tətbiq olunmaqdadır. İlk başlarda Ustaddan şagirdə şifahi köçürülən məlumatlar zaman içində başqa təlimlərlə qarışdırıldığı üçün günümüzdən 2000-3000 il əvvəl Ustad Patancali tərəfindən təkrar orijinal halına sadələşdirilib kitab halına gətirilmişdir. Yoqanın bu orijinal halını izah etdiyi kitab Yoqa Sutradır. Yoqa bütün dünyada populyarlaşmaqdadır. 2014-cü ilin dekabr ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) üzv dövlətləri 21 iyunun Beynəlxalq Yoqa Günü elan olunması haqqında qətnamə qəbul ediblər. Həmin tarixdən etibarən 21 iyun Beynəlxalq Yoqa Günü dünyada milyonlarla insan tərəfindən qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

23 İyun – Beynəlxalq Olimpiya Günü, (1948)

Bu gün Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi tərəfindən təsis edilmişdir. 1947-ci ildə BOK-nin Stokholmda keçirilən 41-ci sessiyasında hər il Dünya Olimpiya Gününü keçirmək təklifi irəli sürülüb. İlk Olimpiya Günü 1948-ci il iyunun 23-də 9 ölkədə qeyd olunub. Olimpiya Gününü daha təntənəli şəkildə və bütün Milli Olimpiya Komitələrinin iştirakı ilə qeyd etmək məqsədi ilə 1987-ci ildə Olimpiya Qaçış Günü keçirilib. Azərbaycanda Beynəlxalq Olimpiya Qaçış Günü ilk dəfə 1996-cı ildə təşkil edilib. Elə həmin ildə Azərbaycan müstəqil dövlət kimi ilk dəfə Olimpiya Oyunlarına qatılıb. Bu gün ölkəmizdə idman sürətlə kütləviləşir. Hər il müxtəlif beynəlxalq yarışların Azərbaycanda keçirilməsi, digər sahələrdə olduğu kimi, idmanda da ölkəmizə böyük imic qazandırır.

Hər dörd ildən bir böyük səbrsizliklə izlədiyimiz Olimpiya Oyunlarının qədim olmaqla yanaşı, həm də keşməkeşli tarixi var. Qədim Yunanıstanda əsası qoyulan Olimpiya Oyunları, bir növ, dinə sitayiş, ibadət nəzəriyyəsinə əsaslanırdı. Olimpiya Oyunlarında fiziki bacarıq mənəviyyatla, incəsənətlə vəhdət təşkil edirdi. Bu oyunların bərpası təşəbbüsü 1894-cü ildə fransız ictimai xadimi baron Pyer de Kuberten tərəfindən irəli sürülüb. Həmin konqresdə ilk Olimpiya Oyunlarının keçiriləcəyi yer də müəyyən olunub. Beləliklə, ilk Oimpiya Oyunları 1896-cı ildə Yunanıstanın paytaxtı Afina şəhərində keçirilib. Üzərində 5 halqa olan Olimpiya bayrağının ideyasına görə halqalar 5 qitəni göstərir: göy, sarı, yaşıl, qara və qırmızı. Rəngli halqaların bir-birinə keçirilməsi bu qitələr arasında dostluğu ifadə edir. Dərisinin rəngindən, sosial, siyasi, dini əqidəsindən və idmana aid olmayan digər amillərdən asılı olmayaraq, bütün qitələrin atletləri arasında vicdanlı, idman mübarizəsinin simvolu kimi qəbul edib.

1992-ci ildə Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsi yaradılıb. 1997-ci ildə Milli Olimpiya Komitəsinə İlham Əliyevin sədr seçilməsi isə Azərbaycanda olimpiya hərəkatının güclənməsi üçün böyük təkan oldu.

İnternetdə: www.books.google.com

23 İyun – Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı Günü, (2006)

Bu bayram Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2006-cı il 25 may tarixli sərəncamı ilə təsis edilib. Dövlət xidmətinin demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlətin yaradılmasındakı rolunu və BMT Baş Assambleyası tərəfindən iyunun 23-nün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Azərbaycanda müasir dövlət qulluğu sisteminin formalaşdırılması və inkişafında, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğunda ümummilli lider Heydər Əliyevin əvəzsiz xidmətləri olub. 1995-ci ildə qəbul olunan Konstitusiya ölkəmizdə dövlət quruluşu və idarəçilik prinsiplərini təsbit edir. Ölkəmizdə Dövlət qulluğu sahəsində aparılan islahatların ən mühüm nəticələrindən biri 2000-ci il iyulun 21-də qəbul edilən "Dövlət qulluğu haqqında" Qanundur. Bu qanunla Azərbaycanda dövlət qulluğu sahəsində vahid dövlət siyasətinin formalaşdırılmasının əsası qoyulub, bu sahədə kadr siyasətinin əsas prinsipləri, dövlət qulluqçularının cəmiyyətdəki yeri, onların hüquq və vəzifələri müəyyənləşdirilib. Respublikamız müasir dünyada qəbul edilmiş dövlət idarəetmə sistemlərinə uyğun milli dövlət quruculuğu istiqamətində islahatları uğurla davam etdirir. Bu islahatlardan məqsəd çevik dövlət idarəçilik sisteminin formalaşdırılması, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının yüksək dövlət təminatına nail olunması, bütövlükdə Azərbaycanın beynəlxalq aləmə inteqrasiyası prosesinin sürətləndirilməsindən ibarətdir. Prezident İlham Əliyevin 2005-ci il 19 yanvar tarixli fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət Qulluğu Məsələləri üzrə Komissiya yaradılıb, onun Əsasnaməsi təsdiq edilib. Komissiyanın əsas məqsədi dövlət qulluğu sahəsində qəbul edilmiş normativ hüquqi aktların tətbiqinin təşkil edilməsi, dövlət qulluğu üçün kadrların müsabiqə əsasında seçilməsi, yerləşdirilməsi, dövlət qulluqçularının ixtisas hazırlığının artırılması, qanunvericilikdə nəzərdə tutulan siyasətin həyata keçirilməsini təmin etməkdir. Ölkədə bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər dövlət qulluqçularının məsuliyyətini artırmaqla yanaşı, sivil, demokratik və vətəndaş cəmiyyətinin tələblərinə cavab verən dövlət idarəçiliyi sisteminin qurulmasında da mühüm rol oynayır. İndi ölkəmizdə fəaliyyət göstərən müxtəlif nazirlik, komitə və digər qurumlarda 28 minə yaxın dövlət qulluqçusu çalışır. 10 min nəfərdən çox şəxs isə dövlət qulluqçusu kimi pensiya alır.

İnternetdə: www.books.google.com

26 İyun – Silahlı Qüvvələr Günü, (1918)

"Güclü dövlətin güclü ordusu olmalıdır. Azərbaycan güclü dövlətdir və Azərbaycanın güclü ordusu var. Azərbaycan ordusuna eşq olsun! Yaşasın Azərbaycan!"

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Milli Ordumuzun yaradılması hələ Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyəti dövrünə təsadüf edir. O vaxtlar Rusiya imperiyasının müsəlman xalqlarına həqarətli münasibəti, onların orduda xidmətdən "azad" edilməsi bu xalqların hərbi işləri yadırğamasına gətirib çıxarmışdı. 1917-1918-ci illərdə erməni təcavüzünün güclənməsi Azərbaycan türklərini fiziki cəhətdən məhv olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qoymuşdu. Yaranmış vəziyyət təcili olaraq ordu quruculuğuna başlamağı tələb edirdi. 1918-ci il 26 iyun tarixli fərmanla Azərbaycan Milli Ordusunun yaradılmasına başlanıldı. Avqustun 1-də AXC-nin Hərbi Nazirliyi təsis edildi. İstedadlı general Səməd bəy Mehmandarov dekabrın 25-də hərbi nazir, general-leytenant Əliağa Şıxlinski nazir müavini təyin edildilər. Qısa müddətdə Milli Ordu Osmanlı dövlətinin Qafqaz İslam Ordusu ilə birlikdə Bakını və ətraf qəzaları erməni-bolşevik işğalından xilas etdi. Bu hərbi birləşmələr Muğanda və Əsgəranda milli hökumətə qarşı baş vermiş qiyamları yatırmaqda yüksək səriştəlilik göstərdi, Qazaxda Azərbaycan sərhəddini pozmuş erməni nizami ordu hissələrini darmadağın etdi. Azərbaycan ordusunun Hüseynxan Naxçıvanski, İbrahim ağa Usubov, Həmid Qaytabaşı, Kazım Qacar, Cavad bəy Şıxlinski, Həbibbəy Səlimov kimi istedadlı generalları var idi. AXC süqut etdikdən sonra bolşevik hökuməti Milli Ordunu ləğv etdi. Onun rəhbərlərinin əksəriyyəti Nargin adasına aparılıb güllələndi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 may 1998-ci il tarixli fərmanına əsasən 26 iyun tarixi Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri Günü elan edilmişdir. Nizami orduya malik olmayan Azərbaycanın qarşısında duran əsas iş Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə vəziyyəti nəzarət altına almaq idi ki, bu da çox çətinliklə həyata keçirilirdi. Ordunun maddi-texniki təminatı problemlərlə müşayiət edilirdi. Ancaq tədricən müharibədəki məğlubiyyətlərin qarşısını almaq üçün ölkənin bütün imkanları milli ordu quruculuğuna səfərbər edildi. Könüllü batalyonlardan nizami orduya doğru ilk ciddi addımlar atıldı. Qismən hərbi səfərbərlik və orduya çağırış işi yoluna qoyuldu. Ölkəmizdə peşəkar ordu quruculuğunun əsası isə 1993-cü ilin sonlarında qoyuldu.

İnternetdə: www.books.google.com

26 İyun – Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü

Narkomaniya "ağ ölümdür", həyatdan üz çevirməkdir. "Narkomaniya" və "ölüm" sözləri bu gün insanların təsəvvüründə sinonim sözlərə çevrilib. Müasir dövrümüzdə insanlıq üçün böyük bəla olan narkomaniya bütün dünyada geniş yayılmışdır. Bu bəla ilə mübarizə etmək bir o qədər asan deyil. Narkotik maddə alverçiləri uşaqların çox olduğu yerlərdə olur, onlara həmin məhsulları təklif edirlər. Pul qazanmaq naminə onlar insanları, xüsusilə uşaqları ölümə aparan bu pis vərdişə alışdırırlar. Narkotik maddələr müxtəlif çeşidlidir. Daha çox yayılanları isə xaşxaş, tiryək, marixuana, heroin, kokain və s.-dir. Son illər kimyəvi laboratoriyalarda hazırlanan yeni sintetik narkotik maddələr meydana gəlmişdir. Bunlar xüsusilə təhlükəlidir, çünki birinci dəfədən adamı özünə alışdıra bilir. Narkotiklərdən asılılıq ağır xəstəliyə – narkomaniyaya gətirib çıxarır.

Narkotik maddələr insan sağlamlığına bərpaedilməz ziyan vurur, fiziki qüvvələri tükəndirir, bədənin çəkisi birdən-birə azalır, ümumi zəhərlənmə baş verir. Narkomaniya keçici xəstəliklərin sürətlə yayılmasına səbəb olur. Narkotik maddələrin bir çoxu şprislə qana ötürüldüyündən və narkoman qrupları daxilində eyni şprisdən istifadə edildiyindən narkomanlar arasında QİÇS və başqa xəstəliklərə tutulmuş insanlar çoxdur. Narkotik maddə alverçiləri heroin və kokaini yuyucu toz və ya şəkər tozu qatıb satırlar, ona görə də narkomanda şəkərli diabet tez inkişaf edir. Əgər "xalis mal", yəni heç bir qarışığı olmayan narkotik maddə qəbul olunarsa, zəhərin güclü təsirindən o saat ölmək olar. Ən dəhşətlisi odur ki, bir neçə dəqiqə ərzində baş beyin zədələnə və bununla da yaşaya-yaşaya şikəstlik əmələ gələ bilər. Belə halda adam düşünmək, hərəkət etmək, reaksiya vermək qabiliyyətini itirir, danışmaq və müxtəlif əşyalardan istifadə etmək imkanından məhrum olur.

Narkotik maddələrin gənc nəsillər arasında yayılması təhlükəsini nəzərə alaraq, bir çox ölkələr "Narkotiksiz gələcək naminə" milli proqramlar qəbul edirlər. Buraya təhsil ocaqlarında, hüquq mühafizə orqanlarında, təşkilatlarda narkomaniyanın ziyanı haqqında maarifləndirilmə kampaniyaları daxildir. Bu kampaniyalar kütləvi informasiya vasitələri, o cümlədən internet şəbəkəsi vasitəsilə aparılır. Narkomaniya ilə bağlı problemləri daim ictimaiyyətin nəzarəti altında saxlamaq məqsədilə BMT iyun ayının 26-nı Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü elan etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

Folklor

Aşıq Alının anadan olmasının 220 illiyi, (1800 - 1911)

Aşıq Alı təcnisləri öz yığcamlığı, lakonikliyi ilə diqqəti cəlb edir. Deyim tərzində klassik poeziyamızdan gələn dərin fəlsəfi məna belə şeirlərin canını, qanını təşkil edir.

E. Məmmədov

Aşıq Alı 1801-ci ildə Göyçə mahalının Qızılvəng kəndində dünyaya gəlib. 16-17 yaşlarından aşıqlıq etməyə başlayıb və qısa zaman içində məşhurlaşıb. Çoxlu sayda şagirdi olub. Onlardan ən tanınmışı XIX əsr Azərbaycan aşıq şerinin tanınmış nümayəndələrindən biri Aşıq Ələsgərdir. Rəvayətə görə müəllim-tələbə günlərin bir günü bir məclisdə deyişmişlər və Aşıq Alı Ələsgərə məğlub olmuşdur. Bir başqa rəvayətə görə Aşıq Alı sazını tələbəsinə hədiyyə etmək üçün qəsdən Ələsgərə yenilmiş, Ələsgər isə sazı götürməyib "Bir şəyird ki ustadına kəm baxar, Onun gözlərinə ağ damar, damar" demişdir. Aşıq Alı Azərbaycan aşıq şeiri tarixində Aşıq Ələsgərin ustadı kimi tanınsa da, onun özü də çox azman ruhlu, coşqun təbli sənət fədaisi imiş. Ustadı Aşıq Allahverdi (Ağ Aşıq) də onu bütün şagirdlərindən daha artıq, öz oğlu kimi sevirmiş. Aşıq Alı Türkiyə (Şərqi Anadolu) səfəri zamanı Yığval (İqbal) və Zəki kimi tanınmış saz-söz sənətkarları ilə deyişərək, onları bağlayıbmış. Qayıdarkən səfər yoldaşı, ustad Aşıq Duraxandan ayrılan Aşıq Alı Qorçu Əsədlə Quldar Baydar adlı kəndə gəlir və orada Əsmər xanımla deyişib, onu da bağlayır. Əsmər xanım Alıya "böyük nəmər" (pul və hədiyyə) verərək onunla evlənməyi təklif edir. Lakin Aşıq Alı ilqarından dönmür. Aşıq Alının Türkiyə səfəri, bu səfər zamanı oradakı aşıqlarla deyişməsi "Aşıq Alının Türkiyə səfəri", Əsmər xanımla münasibətləri isə "Aşıq Alı və Əsmər" adlı xalq hekayələrində öz əksini tapıb.

Aşıq Alının bütün şeirləri külliyyat halında hələ də çap olunmayıb, ancaq ayrı-ayrı şeirləri işıq üzü görüb. Alı gəraylı, qoşma, təcnis, divani, müxəmməs kimi şeir növlərində şeirlər yazmışdır. O, 1911-ci ildə elə anadan olduğu kənddə dünyasını dəyişmişdir.

Əsərləri: Aşıq Alı. Şeirlər / Toplayanı: H. Hüseynzadə (1975), Aşıq Alı. Şeirlər / Toplayanı: Əli Əbülhəsənoğlu (1982), Aşıq Alı. Təcnislər / Toplayanı: Əli Əbülhəsənoğlu (1995), Aşıq Alı. Əsərləri / Tərtib edəni: Qabil Zimistanoğlu

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Aşıq_Alı

İncəsənət
14 İyun – Bəstəkar, tarzən Məşədi Cəmil Əmirovun 145 illiyi, (1875- 1928)

Məşədi Cəmil Əmirov Azərbaycan musiqi mədəniyyəti tarixində görkəmli xidmətləri olan simalardan biridir. O, gözəl tarzən, istedadlı bəstəkar və mahir müğənni olmuşdur. M.C.Əmirov 1875-ci ildə Şuşada anadan olmuş və ilk təhsilini mədrəsədə almışdı. Məşədi Cəmil kiçik yaşlarından Azərbaycan xalq musiqisinə, xüsusən də tara böyük maraq göstərir. Dövrün bir çox sənətkarları kimi Məşədi Cəmil də böyük musiqişünas Nəvvabdan klassik Azərbaycan muğamlarının sirlərini öyrənir. Məşədi Cəmil Şuşa məclislərində ilk dəfə Qaragöz Zülfüqarla çalıb-oxumağa başlayır. 1907-ci ildə Məşədi Cəmil o dövrdə Qafqazın ən böyük mədəni mərkəzlərindən biri olan Gəncə şəhərinə köçür. 1910-cu ildə Məşədi Cəmil bir qrup musiqiçi ilə Riqa şəhərindəki "Qrammafon" şirkətinə dəvət olunur. 1911-ci ildə musiqi təhsili almaq üçün Türkiyənin İstanbul şəhərinə gedir. Məşədi Cəmil Türkiyədə Azərbaycan musiqisinin qızğın təbliğatçısı kimi çıxış edir. Türkiyəlilər tarı sinədə çalmağı ilk dəfə Məşədi Cəmildə görürlər. O, 1912-ci ildə Heyratı muğamını nota salıb "Şəhbal" jurnalında nəşr etdirir. 1913-cü ildə Gəncəyə dönən Məşədi Cəmil özü ilə kaman və ud gətirir. 1915-ci ildə uzun çalışmadan sonra Məşədi Cəmil "Seyfəl-mülk" operasını yazır və əsəri səhnələşdirmək üçün bir çox sənətkarları Gəncəyə dəvət edir. Tiflis səfərindən sonra opera İrəvanda səhnələşdirilir. Gəncəyə döndükdən sonra şəhərdə musiqi məktəbi açmaq istəyən Məşədi Cəmilə Çar Rusiyası icazə vermir. Lakin Məşədi Cəmil muğam kursu açır. Seyid Şuşinski, Bülbül, Zülfü Adıgözəlov, Əli Cavad oğlu, Əbdürrəhman Fərəcov və Musa Şuşinski kimi sənətkarlar bu kursdan faydalanır. SSRİ qurulduqdan sonra Məşədi Cəmil Gəncədə dram truppası yaradır. 1923-cü ildə isə uzun mübarizədən sonra Məşədi Cəmil nəhayət ki, Gəncədə musiqi məktəbi açmaq üçün icazə alır və elə ilk ildə məktəbə 39 tələbə qəbul edilir. Məşədi Cəmilin oğlu Fikrət Əmirov, Qənbər Hüseyinli, Telman Hacıyev və başqaları bu məktəbin yetirmələridir. Məşədi Cəmil Əmirov 1923-cü ildə "Namuslu qız" operettasını yazır və bu əsər də Gəncədə uğurla tamaşaya qoyulur. Böyük və ustad sənətkar Məşədi Cəmil Əmirov 1928-ci ildə Gəncədə vəfat edir və bu şəhərdə də dəfn olunur.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Məşədi_Cəmil_Əmirov

15 İyun – Xalq artisti, aktrisa Amaliya Pənahovanın 75 illiyi, (1945-2018)

Mədəniyyətimizin, incəsənətimizin xalqa verdiyi töhfələr, göstərdiyi xidmətlər çox böyükdür. Bu xidmətlərdə Amalya Pənahovanın da xüsusi payı var.

Ulu öndər Heydər Əliyev

Pənahova Amaliya Əliş qızı Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, Dövlət Mükafatı laureatı, 2000-2005-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı, Bakı Bələdiyyə teatrının direktoru və bədii rəhbəri.

Amaliya Pənahova 1945-ci ildə Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. 1966-cı ildə M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun "Dram və kino aktyorluğu" ixtisasını bitirmişdir. 1964-cü ildən bu günədək teatr və kino sahəsində beş yüzdən artıq obraz yaratmışdır. Onlardan Tomris, Natəvan, Medeya, Burla Xatun, Məhsəti, Larisa, Ofeliya kimi rolları qeyd etmək olar. Teatr və kino sənətinin inkişafındakı böyük xidmətlərinə görə ona 1974-cü ildə Respublikanın Əməkdar artisti, 1985-ci ildə isə Azərbaycan SSR-in Xalq artisti fəxri adı verilmişdir. Böyük istedada, hərtərəfli biliyə malik olan aktrisa, həmçinin bacarıqlı rejissor kimi də özünü sınamışdır. O, 43 illik sənət fəaliyyəti dövründə 12 televiziya və teatr tamaşasına quruluş vermişdir ki, bunların çoxu lentə alınıb, hal-hazırda televiziyanın Qızıl fondunda saxlanılır. Bunlardan İ.Əfəndiyevin "Mənim günahım", M.Muradın "Təkan", Şıxəli Qurbanovun "Sənsiz", O.Altunbayın "Tomris", A.Məmmədovun "Dəli Domrul" və s. xüsusi qeyd etmək olar. Amaliya Pənahovanın istedadının başqa bir cəhəti onun böyük təşkilatçılıq qabiliyyətidir ki, 1992-ci ildə Bakı Bələdiyyə Teatrını yaratmış və bu teatra orta və yaşlı nəsillə yanaşı, gənc istedadlı aktyorları da cəlb etmiş və onların yaradıcılıq qabiliyyətinin inkişafı üçün hər cür lazımi şərait yaratmışdır. Prezident təqaüdçüsüdür. 2000-2005-ci illərdə Milli Məclisin deputatı, sosial-siyasət daimi komissiyasının üzvü, MDB Parlamentlərarası Mədəniyyət, İnformasiya, Turizm, İdman daimi Komissiyasının sədri, İtaliya-Azərbaycan Parlamentlərin işçi qrupunun sədri olmuşdur. Azərbaycan milli teatr sənətinin inkişafında xidmətlərinə görə Amaliya Əliş qızı Pənahova Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm Heydər Əliyev cənablarının 1995-ci il 8 iyul tarixli 356 nömrəli fərmanı ilə yüksək mükafatla- "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir. 25 iyun 2013-cü ildə "Şərəf" ordeni ilə təltif edilmişdir. Amaliya Pənahova həmçinin sənətşünaslıq elmləri doktoru adını alıb. Ötən il dekabrın 28-də "Obrazın yaranma prosesində aktyor yaradıcılığında ikinci planın təcəssüm vasitələri" mövzusunda doktorluq işini uğurla müdafiə edib. Qeyd edək ki, A.Pənahova on il əvvəl sənətşünaslıq elmlər namizədi adını almışdır. Bir müddət xərçəng xəstəliyindən əziyyət çəkən Amaliya Pənahova 8 noyabr 2018-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir.

İnternetdə : https://az.wikipedia.org/wiki/Amaliya_Pənahova

19 İyun – Xalq artisti Möhsün Sənaninin 120 illiyi, (1900 - 1981)

Həyatının 50 ilini Azərbaycan teatr sənətinə həsr edən Möhsün Sənani səhnəmizin görkəmli və məşhur artistlərindən biri olmuşdur. Möhsün Sənaninin adı gələndə hər kəsin üzündə sevinc duyulur, təbəssüm görünür. Onun repertuarı zəngin və mürəkkəbdir. Sənanini xalqa sevdirən onun bənzərsiz sənətkarlığı, fitri istedadı, gənc nəslə daim qayğı ilə yanaşması olmuşdur. Sənani aktyora çox vacib olan hər cür qabiliyyətə: oxumaq, oynamaq, çalmaq bacarığına malik idi. Sənani onun təxəllüsüdür. Onun əsl familiyası Cəfərovdur. Möhsün Sənani Cəfərov 1900-cü ildə Tiflisin "Şeytanbazar" məhəlləsində ruhani ailəsində anadan olmuşdur. M. Sənaniyə Heydər bəy (“Hacı Qara”da), Süleyman bəy, Vəli ("Arşın Mal Alan"), Hambal ("Məşədi İbad"), Rzaqulu ("Nadir Şah"), Kasio ("Otello") kimi məsul rollar tapşırılmışdır. Həmin rollar Sənaninin aktyorluğunda bir sıçrayış yaradır, ona həqiqi aktyor şöhrəti qazandırır. M.Sənani 1915-ci ildən 1920-ci ilə kimi Tiflis teatr truppasında çalışır. M.Sənani 1921-ci ildən Bakının teatr səhnələrində parlamağa başlayır. O, nəinki teatrda, eləcə də kino sənətində də çox yadda qalan, təkrarolunmaz rollar ifa etmişdir. Bunlardan "Səbuhi", "O Olmasın, bu Olsun", "Sehrli Xalat" və s. filmləri qeyd etmək kifayətdir. 50 il ərzində bir gün də olsun səhnədən ayrılmayan Möhsün Sənani qədirbilən xalqımızın sevilən və məşhur sənətkarıdır. Onun zəngin səhnə təcrübəsini, yaradıcılıq xüsusiyyətlərini öyrənmək bizim gənc aktyor və kino sənətkarlarımız üçün maraqlı olduğu qədər də səmərəlidir.

Filmoqrafiya: Aktrisanın təbəssümü (film, 1974), Altıncı hiss (film, 1935), Arşın mal alan (film, 1965), Azərbaycan teatrının ustaları (film, 1966), Bayquş (film, 1924), Bəxtiyar (film, 1942), Bir məhəllədən iki nəfər (film, 1957), Bismillah (film, 1925), Bizim küçə (film, 1961), Dağlarda döyüş (film, 1967), Fətəli xan (film, 1947), İsmət (film, 1934), Kəndlilər (film, 1939), Kölgələr sürünür (film, 1958), Koroğlu (film, 1960), Qara daşlar (film, 1956), Qız qalası əfsanəsi (film, 1923)(tammetrajlı bədii film), Qüdsi (film, 2007), Mollanın sərgüzəşti (film, 1960), Nağılların Dərbəndi (film, 2006), O olmasın, bu olsun (film, 1956), Rənglərdə yaşayan kino (veriliş, 2009), Səbuhi (film, 1941), Səhər (film, 1960), Sehrli xalat (film, 1964), Sovqat (film, 1942), Su ərizəsi (film, 1964), Yeni horizont (film, 1940).

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Möhsün_Sənani

23 İyun – Xalq artisti, rejissor Gülcahan Güləhmədovanın – Martınovanın 95 iliyi, (1925-2018)

Gülcahan Şüaulla qızı Güləhmədova-Martınova (1925) — Azərbaycan teatr və televiziya rejissoru, Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, Dövlət mükafatı laureatı, professor.

Gülcahan Şüaulla qızı Güləhmədova-Martınova 1925-ci il iyunun 23-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 30 il ərzində Səməd Vurğun adına Rus Dram teatrında quruluşçu rejissor olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, Dövlət mükafatı laureatıdır. Tələbələri arasında "Qran-pri" laureatı, La Skala teatrının solisti, çoxsaylı müsabiqələrin laureatları və diplomatları, Xalq və Əməkdar artistləri, Respublika və xarici opera teatrlarının (Almaniya, Türkiyə, Misir, Fransa, Boliviya) solistləri vardır. Onun tərəfindən 70-dən çox əsər tamaşaya qoyulmuşdur: Şekspir, Şiller, Rostan, Fr. Saqan, İ. Əfəndiyev, M. İbrahimov, Verdi, Çaykovski, Bize, Motsart, Çimaroza, Hacıbəyov, Əmirov, Rimski-Korsakov.

Filmoqrafiya: Sən həmişə mənimləsən (film, 1987)

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Gülcahan_Güləhmədova-Martınova

Yubilyar yazıçı və şairlər

10 İyun – Şair İltifat Salehin anadan olmasının 85 illiyi, (1935)

Salayev İltifat Saleh oğlu — şair, 1988-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü.

İltifat Saleh 1935-ci il iyunun 10-da Azərbaycanın Lənkəran rayonunun Boladi kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirmişdir (1954). ADPİ-nin tarix-filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1956-1961). Əmək fəaliyyətinə Lənkəran rayonunda, Port-İliç şəhər orta məktəbində müəllim kimi başlamışdır (1961-1971). Eyni zamanda Mərkəzi Dövlət arxivinin Lənkəran filialının əməkdaşı olmuşdur (1968-71). Lənkəran rayon zəhmətkeş deputatları sovetinin sədr müavini (1971-1975), Port-İliç şəhər zəhmətkeş deputatları sovetinin sədri (1975-1977), tarix və mədəniyyət abidələrini Könüllü Mühafizə Cəmiyyəti Lənkəran şöbəsinin təlimatçısı (1977-1978), Lənkəran rayon radio verilişlərinin redaktoru (1978), məsul redaktoru (1978-1987) vəzifələrində çalışmışdır. Hazırda Port-İliç şəhər orta məktəbində tədris hissəsi üzrə müdir müavini işləyir (1987-ci ildən). Eyni zamanda Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Lənkəran bölgəsi üzrə məsul katibidir (1995-ci ildən). 1960-cı ildən mətbuatda öz şeirləri ilə çıxış edir. "Zənglərin səsi" (1989) və "Sənə demədiklərim" (1996) şeirlər toplusu nəşr olunmuşdur. "Sabir poeziyası" və "Azərbaycan" almanaxlarında şeirləri çap edilmişdir.

Əsərləri: “Səni görmək üçün : şeirlər” (1978), “Ay işığı : şeirlər və poema” (1983).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 424.

10 İyun – Şair, publisist, nasir Ağaəli Qasımlının 95 illiyi, (1925)

Qasımov Ağaəli Qulu oğlu şair, publisist, nasir, 1956-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Qasımov Ağaəli Qulu oğlu 1925-ci ilin iyun ayında Azərbaycanın Kərimarx kəndində anadan olmuşdur. 1930-1934-cü illərdə Naxçıvanın Şurabad kəndində yaşamışdır. Orta məktəbi Yevlax şəhərində bitirmişdir. İkinci Dünya müharibəsi dövründə 77 - ci və 416 - cı Taqanroq diviziyası tərkibində ön cəbhədə döyüşlərdə iştirak etmiş, ağır yaralanmışdır. Hərbi xəstəxanada müalicə olunduqdan sonra Azərbaycan Daxili İşlər Nazirliyi Yevlax rayon şöbəsində rəis, sahə müvəkkili işləmişdir. Azərbaycan Dövlət Televiziya və radio Verlişləri şirkətinin xüsusi müxbiridir. (1960 – cı ildən). Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almışdır. (1963-1969). Sovet İttifaqı Qəhrəmanı İsrafil Məmmədova həsr etdiyi "Qəhrəman qardaşıma" adlı ilk şeiri 1942-ci ildə "Kommunist" qəzetində dərc olunmuşdur. O vaxtdan dövri mətbuatda şeirlərini, publisistik yazılarını və oçerklərini A. Qasımlı, Q. Ağaəli, Ağaəli Eloğlu, Əli Qasımov, Ağaəli Qasımlı imzaları ilə çap etdirir. Döyüş orden və medalları ilə təltif olunmuşdur.

Əsərləri: "Mənim nəğmələrim" (1956), "Vətən torpağı" (1957), "Azərbaycan elləri" (1963) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 37.

Şairə Sona Məmmədovanın anadan olmasının 100 illiyi, (1920 - 1944)

Məmmədova Sona Əbdülrəhman qızı şair, 1939-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Məmmədova Sona Əbdülrəhman qızı 1920-ci ildə Bakıda fəhlə ailəsində doğulmuşdur. Kiçik yaşlarında atasını itirmişdir. 1930-cu ildə 8 saylı beynəlmiləl şəhər məktəbində oxumuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 15 yaşında başlamışdır. 1935-ci ildən şeirləri dövri mətbuatda çap olunmuş, geniş oxucu kütləsinin rəğbətini qazanmışdır. Onun "Aprel", "Bakı nefti", "Çoban", Vətən qızı", "Kür", "Səma dağlarında" və s. şeirlərində xalqın bəxtiyarlığından, Azərbaycan qadınlarının azadlığa çıxmasından və əmək hünərlərindən bəhs olunur. "Günəş bizim üçün parlayacaqdır" şeirində onun qələbəyə dərin inam hissi öz ifadəsini tapmışdır. İkinci Dünya müharibəsi dövründə Zaqatala rayon məktəblərində müəllimlik etmişdir. 1944-cü il iyunun 12-də Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Aprel", "Bakı nefti", "Çoban", Vətən qızı", "Kür", "Səma dağlarında".

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 806.

17 İyun – Nasir, publisist Əliyev Azərin 60 illiyi, (1960)

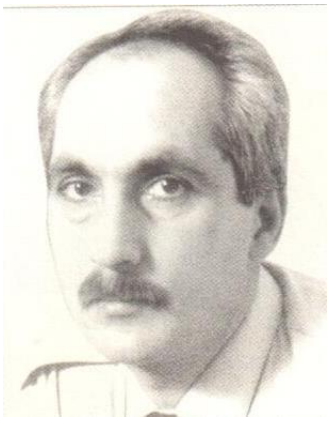

Əliyev Azər Adil oğlu – nasir. Publisist, 2002-ci ildən Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1995)

Əliyev Azər Adil oğlu 1960-cı il iyunun 17-də Azərbaycanda Bakı şəhərində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. Burada 56 saylı orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan dövlət İnşaat Mühəndisləri İnstitutunda təhsil almışdır (1977-1985). Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunda laborant kimi başlamışdır. Ədəbi fəaliyyətə keçən əsrin 80-ci illərindən başlamışdır. İlk qələm təcrübəsi "Pioner" qəzetində dərc olunmuşdur. Dövri mətbuatda publisist məqalələr, oçerk, hekayə və povestlərlə müntəzəm çıxış etmişdir. Müasir ədəbi tənqidi fikrin tədqiqi ilə məşğuldur. "Diyar" müstəqil qəzetinin təsisçisi və Baş redaktorudur (1999- cu ildən). "Həsən bəy Zərdabi", "İnam", "Qızıl qələm" və "Abdulla Şaiq" mükafatları laureatıdır. Cəlil Məmmədquluzadə adına müsabiqənin qalibi olmuşdur (2004). Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin XI qurultayına nümayəndə seçilmişdir (2004).

Əsərləri: "Qəmli səadət" 2000, "Qara canavarlar" (povest, hekayələr. mənsur şeirlər), "Mirzə Cəlil və Azərbaycan mətbuatı" (2005), "Sönməyən üfüqlər" (2008) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 105.

23 İyun – Yazıçı Əkbər Əkbərovun 100 illiyi, (1920-1995)

Əkbərov Əkbər Həzrətqulu oğlu nasir, 1978-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü. Azərbaycan Əməkdar müəllimi (1978), SSRİ Maarif əlaçısı (1985).

Əkbərov Əkbər Həzrətqulu oğlu 1920-ci il iyunun 23-də İliç rayonunun Qarabağlar kəndində anadan olmuşdur. Naxçıvan pedaqoji texnikumunu bitirdikdən sonra Şərur rayonundakı Qarabağlar kəndində müəllimlik etmişdir (1939-1940). Ədəbi fəaliyyətə 1957-ci ildə "Molodyoj Azerbaydjana" qəzetində çıxan "Za çertoy" adlı ilk hekayəsi ilə başlamışdır. Həmin il SSRİ Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən keçirilən Ümumittifaq Ədəbiyyat müsabiqəsində "Uspex" hekayəsinə görə üçüncü mükafata layiq görülmüşdür. Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı (1960), "II dərəcəli Vətən müharibəsi" (1944), "I dərəcəli İkinci Dünya müharibəsi ordeni" (1985) və medallarla təltif olunmuşdur. Azərbaycan Təhsil Muzeyində pedaqoji iş təcrübəsini öyrənmək məqsədilə xüsusi guşə açılmışdır. Əkbər Əkbərov 1995-ci il yanvarın 25-də Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Doroqoy jizni" (1959), "Nezrimıy poyedinok" (1962), "Delo jizni" (1980), "Polad sınar, əyilməz" (1984), "Ürək parası" (1990) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S

Xarici ədəbiyyat

29 İyun – Fransız yazıçısı A. Sent-Ekzüperinin 120 illiyi, (1900- 1944)

Antuan de Sent-Ekzüperi (fr. Antoine de Saint-Exupéry; 29 iyun 1900 – 31 iyul 1944) — fransız yazıçısı və təyyarəçi. O, 1900-cu ildə Fransanın Leon şəhərində anadan olub. Uşaq vaxtı anasından eşitdiyi nağıllar onu ədəbiyyata bağlayır. Amma yazıçı ömrünün çox hissəsini yazı masası arxasında deyil, səmada keçirib. Belə ki, Ekzüperi dövrünün məşhur təyyarəçilərindən biri olub. Təyyarəyə böyük marağı əsgərlik illərində yaranır. 1923-cü ildə ilk dəfə aviaqəzaya uğrayaraq kəllə-beyin travması alır. Odur ki, bir müddət peşəsindən uzaq düşür. Parisə yerləşən Ekzüperi yazıçılıqla məşğul olur. "Balaca şahzadə" və "İnsanlar planeti" əsərləri ilə dünya şöhrəti qazanmışdır.

Əsərləri: “Hərbi təyyarəçi” (1942), “Balaca şahzadə” (1943), "İnsanlar planeti" və s.

İnternetdə: wikipedia.org/wiki/Antuan_de_Sent-Ekzüperi

İyul

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 İyul – Polis İşçiləri Günü, (1998)
4 İyul – Beynəlxalq Əsir Delfinlər Günü, (1960)
11 İyul – Ümumdünya Şokolad Günü, (1995)
20 İyul – Beynəlxalq Şahmat Günü, (1996)
20 İyul – Beynəlxalq Tort Günü
22 İyul – Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü, (1875)
23 İyul – Ümumdünya Balina və Delfinlər Günü, (1986)
29 İyul – Beynəlxalq Pələng Günü, (2010)
30 İyul – Beynəlxalq Dostluq Günü, (2011)

Bu tarixi unutmayaq

23 İyul – Ağdam rayonunun işğalı günü, (1993)

İncəsənət

Xalq artisti Rauf Atakişiyevin (15.07.1925-03.02.1994) 95 illik yubileyi
Rəssam, heykəltəraş Cəlal Qaryağdının (15.07.1915-2001) 105 illik yubileyi
Xalq artisti Məmmədbağır Bağırzadənin (21.07.1950-30.10.2005) 70 illiyi

Yubilyar yazıçı və şairlər

Ədəbiyyatşünas Pənah Xəlilovun (01.07.1925) 95 illik yubileyi
Şair Abduləziz Xanəhmədoğlunun (01.07.1955) 65 illik yubileyi
Şair Kərim Faiqin (07.07.1925) 95 illik yubileyi
Şair S. Ə. Şirvaninin (09.07.1835-01.06.1888) 185 illik yubileyi
Xalq yazıçısı Sabir Əhmədlinin (10.07.1930) 90 illik yubileyi
Yazıçı, dramaturq Nağı Nağıyevin (13.07.1910-1981) 110 illik yubileyi
Timuçin Əfəndiyevin (17.07.1945) 75 illik yubileyi
Yazıçı Vasif Nəsiboğlunun (25.07.1935-1997) 85 illik yubileyi
Şair Məstan Günərin (25.07.1935) 85 illik yubileyi

Xarici ədəbiyyat

Rus uşaq yazıçısı Lev Kassilin (10.07.1905-21.06.1970) 115 illik yubileyi

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 İyul – Polis İşçiləri Günü, (1998)

Xidmət etmək sayılır kişilikdən nişana,
Xalqına xidmət etmək bir şərəfdir insana.
Nizami Gəncəvi

Azərbaycanın ilk polis bölüyü 1918-ci il iyulun 2-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə cinayətkarlıqla mübarizə aparmaq və ictimai təhlükəsizliyi təmin etmək məqsədilə yaradılıb. Polis bölüyünün yaranmasından 80 il sonra həmin gün polislərin peşə bayramı kimi qeyd olunmağa başlayıb. Belə ki, Prezident Heydər Əliyevin 24 may 1998-ci il tarixli "Azərbaycan Polisi Gününün təsis edilməsi haqqında" fərmanına əsasən iyulun 2-si Azərbaycan daxili işlər orqanları əməkdaşlarının peşə bayramı kimi qeyd olunur. Azərbaycan polisinə verilən bu önəmin səbəbi ondan qaynaqlanır ki, ulu öndər ölkəmizdə daim polisin fəaliyyətinə yüksək qiymət verib. İctimai sabitliyin qorunub saxlanmasında, cinayətkarlıq hallarının qarşısının alınmasında daxili işlər orqanlarının fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilib. Azərbaycan polisi dövlətə və xalqa yüksək sadiqlik nümayiş etdirməklə, mühüm vəzifələrin öhdəsindən həmişə layiqincə gəlib. Bu siyasət hazırda Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Bu gün Azərbaycan polisi cinayətkarlığa qarşı mübarizədə ictimai qaydanın və təhlükəsizliyin təminində, daxili sabitliyin yaradılması sahəsində qanunla müəyyən edilən vəzifəsini layiqincə yerinə yetirir. Azərbaycan polisi Qarabağ müharibəsi zamanı ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərdə fəal iştirak etmişdir. Daxili işlər orqanlarının və daxili qoşunların şəxsi heyətinin 931 nəfəri bu müharibədə şəhid olmuşdur. Polisin sıralarında xeyli sayda "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına, habelə orden və medallarla təltifə layiq görülənlər vardır. Bu gün Azərbaycan polisi öz peşəkarlığını artırmaqla yanaşı, eyni zamanda beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılır.

İnternetdə: www.books.google.com

4 İyul – Beynəlxalq Əsir Delfinlər Günü, (1960)

Bu günün təsis olunması delfinlərin və digər dəniz məməlilərinin hərbi məqsədlərlə istifadə olunması və onların qapalı yerlərdə saxlanmasına qarşı mübarizə aparanlar tərəfindən irəli sürülmüşdür. Qeyd edək ki, dəniz heyvanlarından hərbi məqsədlərlə istifadə olunması ideyası hələ ötən əsrin əvvəllərində meydana gəlmişdir.

Düşmən gəmilərinin partladılması, minaların aşkara çıxarılması, düşmən üzgüçü-kəşfiyyatçıların zərərsizləşdirilməsi üçün xüsusi delfin dəstələrinin yaradılması təklif olunurdu. Belə layihələr 1960-cı illərdən başlayaraq SSRİ-də və ABŞ-da reallaşdırılırdı. Döyüş delfinləri amerikalılar tərəfindən Vyetnam müharibəsində və İraqda xüsusi əməliyyatların gedişində istifadə olunmuşdur. SSRİ-də isə xüsusi təlim görmüş delfin dəstələri Qara dənizdə minaları axtarırdı. SSRİ-nin süqutundan sonra Rusiyada belə fəaliyyət qadağan olunmuşdur. ABŞ-da isə bu gün də bununla məşğul olan beş mərkəz fəaliyyət göstərir. Dəniz məməlilərinin okeanarium və delfinarilərdə saxlanmasının da mənfi tərəfi var. Delfinlər təbiətdə gün ərzində 100 km-dən çox məsafə qət edirlər və 200 m-dən çox dərinliyə enə bilirlər. Heç bir delfinari əsir delfinlərə belə imkan yarada bilmir. Delfinlərin hərəkət zamanı çıxardıqları səs hovuzda təhrif və dəfələrlə əks olunduğu üçün onlara çox böyük zərər vurur. Xlorlu su onların dərisini və görmə orqanlarını zədələyir. Nəticədə bu heyvanların qapalı yerlərdə saxlanması onların yaşama müddətini 5-6 dəfə azaldır. Buna görə də belə sual yaranır: insanın bu heyvanları əsir etməyə haqqı varmı? Beynəlxalq Əsir Delfinlər Günü bu heyvanların azad və özlərinin təbii mühitlərdə yaşamaq hüquqlarını təmin etmək məqsədilə ictimaiyyətin diqqətini bu problemə cəlb etməyə xidmət edir. Delfinlərin əhliləşdirilməsinə 8 ay vaxt lazım olur. Bu ağıllı heyvan insanı çox tez başa düşmək qabiliyyətinə malikdir. Hovuzlarda bəslənən delfinlər az bir zamanda nimçədən səliqə ilə balıq götürüb yeməyi, yanan şamı söndürməyi, voleybol oynamağı öyrənirlər. Delfinlər balıqları ultrasəslə axtarıb tapır. Yarasalar kimi, delfinlər də şaqqıltılı səslər və ya ucadan qırıq-qırıq fit səsinə oxşar ultrasəslər buraxır və balıqlara toxunub qayıdan bu səsləri tutmaqla ovlarını tapırlar. Delfinlərin beyni insanlara çox oxşardır. Ekoloqlar onların qorunmasında çox israrlıdırlar. Hal-hazırda dünyada delfinlərlə birgə olan üzmə proqramları çox məşhurdur.

İnternetdə: www.books.google.com

11 İyul – Ümumdünya Şokolad Günü, (1995)

Şokolad Günü (World Chocolate Day) ilk dəfə 1995-ci ildə Fransada qeyd edilib. Tez bir zamanda məşhurluq qazanaraq Almaniya, İtaliya, İsveçrə və digər Avropa ölkələrində, eləcə də Avropadan kənarda keçirilməyə başlanılıb. Çox sevdiyimiz şokoladın və şokolad ağacının vətəni Mərkəzi və Cənubi Amerikadır. Əvvəllər içki kimi qəbul edilən bu şirniyyatın adı haqqında müxtəlif versiyalar var. Onlardan birinə görə, şokolad qədim astek sözü olub, "xocolatl" yəni, kakao paxlasından alınan içkinin adını bildirir. Mənası isə "acı su" kimi tərcümə olunur. Avropada "qara qızıl" adı ilə tanınması isə ispanlara məxsus olub. Şokoladın tarixi 3000 il əvvəlki dövrə aid edilən nemətlər sırasına daxildir. Təxminən bizim eradan 1500 il əvvəl Meksika körfəzi sahillərində yeni sivilizasiya meydana gəlmişdir. İrəli sürülən fikirlərə əsasən məhz "kakao" sözü ilk dəfə olaraq onlar tərəfindən dildə "kakava" kimi tələffüz edilib. Dünyada sevgi rəmzi kimi tanınan ilk şirniyyat şokoladdır. Statistikaya əsasən 20 yaşlı əksər gənclər məhz ağ şokolada üstünlük verir. Şokoladın tərkibindəki fenamin maddəsi, insanda sevgi hissi yaradır. Şokolad A, B, C, D, E, kalsium, kalium və natrium vitaminləri ilə zəngindir. Kakao və şokolad antiseptik xüsusiyyətlərə malik olub, dişi bir çox zərərdən qoruyurlar. Şokolad yeməklə qızdırma, soyuqdəymə xəstəliklərini dəf etmək olar. Dünyanın ən kalorili şokoladı südlü şokolad hesab edilir. Dünya qadınlarının 15%-i hər gün şokolad yeyir. İsveçrəlilər dünyada ən çox şokolad yeyən əhali sayılır. Belə ki, hesablamalara əsasən bu ölkədə hər sakinə il ərzində 10 kq şokolad düşür.

Müasir elm şokoladın tərkibində insanı psixoloji rahatladan elementlərin olduğunu göstərir. Tünd şokoladın növləri bədəndən endorfinin – insanda rahatlıq, xoşbəxtlik, məmnunluq və razılıq hissləri yaradan hormonu stimullaşdırır və əhvali-ruhiyyəni yüksəldir. Həmçinin ehtimal olunur ki, şokolad xərçəng əleyhinə effektə malikdir və qocalma prosesini ləngidir.

İnternetdə: www.books.google.com

20 iyul – Beynəlxalq Şahmat Günü, (1996)

1996-cı ildən 20 iyul dünyanın hər yerində Beynəlxalq Şahmat Günü kimi qeyd olunur. Bu bayram əsası 1924-cü ildə qoyulmuş Beynəlxalq Şahmat Federasiyasının (FİDE) qərarı ilə keçirilir. Bütün rəsmi yarışlar, o cümlədən kişi və qadınlar arasında dünya çempionatları, kişi, qadın, tələbə və yeniyetmələrin komanda birinciliklərı, Avropanın komanda birinciliyi, Avropa Çempionlar kuboku, Panamerikan fərdi yarışları FİDE-nin himayəsi altında keçirilir. FİDE 1950-ci ildən kişilərə, 1976-cı ildən isə qadınlara beynəlxalq qrossmeyster adı verir.

Azərbaycanda şahmat ən populyar idman növlərindən biridir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə 2009-2014-cü illərdə şahmatın inkişafına dair Dövlət Proqramı təsdiq edilmişdir. Ölkəmizdə şahmat ötən ilin 70-ci illərində inkişaf etməyə başlamışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə respublikada müasir şahmat məktəbi binaları tikilməyə başlanmış, gənclərin bu idman növünə marağı artmış, gənc və istedadlı şahmatçılar yetişmişdir.

Şahmat oyununun adı farsca "şah" və "mat" sözlərindən yaranıb. Mənası "hökmdar öldü" deməkdir. Şahmatın vətəni Hindistan hesab edilir. Şahmatın sələfi olan "Şətrənc" oyunu V əsrdə Hindistanda yaranıb. Azərbaycanda şahmatın təqribən V-VI əsrlərdə yaranması güman edilir. Şərq poeziyasının klassikləri, Xaqani və Nizaminin (XII-XIII əsrlər), habelə Füzulinin (XVI əsr) və başqa böyük mütəfəkkirlərin əsərlərində şahmatdan bəhs edilir. Böyük yazıçı və filosof Mirzə Fətəli Axundzadə 1864-cü ildə yazdığı "Şətrənc oyunu" şeirində şahmat oyununun qaydalarını poetik dildə şərh edib.

İnternetdə: www.books.google.com

20 İyul – Beynəlxalq Tort Günü

Hər bir ölkənin mədəniyyətinə uyğun reseptlərdən yararlanaraq tortlar bişirilir. Tortları müxtəlif mərasimlərlə əlaqədar hazırladıqlarına görə onların forma və ölçüləri də kəskin surətdə fərqlənir. Tortla əlaqədar çoxsaylı faktlar və maraqlı məlumatlar verilmişdir. Bunların çox hissəsi hətta Ginnesin rekordlar kitabına daxil edilmişdir. Bunlara misal olaraq ABŞ–ın Miçiqan ştatında hazırlanmış tortu göstərmək olar. Bu tort stoldan 13 metr hündür idi və 100 pillədən təşkil edilmişdi. Həmçinin ən ağır tort da ABŞ–da yaradılıb, lakin bu tort Alabama ştatına aid edilir. 50 tondan ibarət olan tort ağırlığına görə seçilir. Bu möhtəşəm tortun bir hissəsini dondurma təşkil edirdi, onun görkəmi isə ştatın coğrafi kartında olduğu kimdir. Dünyada ən uzun toru Peru kulinarları tərəfindən yaradılmışdır. Onun uzunluğu 46 metrdən ibarət idi. Üzəri bolluca şəkərlə qarışdırılmış meyvələrdən və kremdən olan qızılgüllərdən təşkil olunmuşdu. Daha sonra bu tortu 15 000 hissəyə bölərək, Peruda həmin ay ərzində ad günü olan bütün uşaqlarına payladılar. Bizim qonşu Rusiya da bu rekordlardan uzaqda qalmamışdır. Ən böyük formada olan tort Moskvanın tanınmış Mərkəzi Univermağının ad günündə hazırlanmışdır. Tort bol formada cem və marsipanla (badam qurəbiyyəsi; döyülmüş badamla şəkərdən hazırlanan şirniyyat) bəzədilmişdir. Onun hündürlüyü Ginnesin rekordlar kitabında mütəxəssis kimi işləyən ekspertlər tərəfindən ölçülmüşdür. Üç metrdən və üç tondan ibarət olan bu tort seçilirdi. İlk əvvəl çoxpilləli tortlar Londonda meydana gəlmişdir. Bu kimi tortları zallara gətirərkən öz görkəmi, hündürlüyü, çəkisi ilə mərasim iştirakçılarını heyrətləndirir. Lakin bu tipli proses ilk dəfə olaraq XVIII əsrdə həyata keçirilmişdir. Müasir zamanımızda tortlar beze, marsipan, şokolad, meyvə və merenqa (çalınmış yumurta ağı, qənd və qaymaqdan hazırlanan pirojna) ilə hazırlanır. Tortun bəzədilməsi isə insanın fantaziyasından və onu sifariş verən şəxsin istəklərindən asılı olaraq dəyişir.

Vətənimizdə də çox çeşidli tortlara rast gəlmək mümkündür və hazırkı dövrdə xüsusi kulinarlar tərəfindən hazırlanan şirniyyatlar öz görkəmi, keyfiyyət ilə seçilir. Toy üçün nəzərdə tutulmuş tortların əksəriyyətinə Qədim Romada rast gəlmək olar, lakin burada tortu gəlinin başı ilə bəzəyirdilər. Xüsusən istəkdən asılı olaraq dəyişikliklər də etmək olurdu. Müasir zamanımızda isə toy üçün nəzərdə tutulan tortlar xüsusən seçilir. Əvvəllər tortların görkəmi əhəmiyyət kəsb etmirdi və onlar çox sadə hazırlanırdı. Beləliklə, xüsusi qaydada hazırlanan böyük desertlər bir neçə mərtəbədən təşkil olunur, bol qaydada meyvə və kremlə bəzədilir.

İnternetdə: www.books.google.com

22 İyul – Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü, (1875)

"Mürəkkəb, lakin şərəfli inkişaf yolu keçmiş milli mətbuatımız həmişə xalqımızın şanlı tarixinin güzgüsü olmuşdur".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Azərbaycan mətbuatının banisi Həsən bəy Zərdabi böyük çətinliklərdən sonra Bakıda Azərbaycan dilində "Əkinçi" qəzetinin çap olunmasına nail olmuş və qəzetin ilk sayı 1875-ci ilin iyulun 22-də işıq üzü görmüşdür. "Əkinçi" qəzeti xalqımızın milli oyanışında, milli birliyinin möhkəmləməsində böyük rol oynamışdır. Qəzetin müttərəqqi ideyaları Rusiya hakim dairələrini narahat etmiş və iki il sonra qəzet bağlanmışdır. XIX əsrin sonlarında "Ziya", (1879), "Kəşkül" (1880), "Kaspi" (1880-1890-ci illər) qəzetləri nəşrə başlamışdır. XX əsrin əvvələrində C.Məmmədquluzadə, M.Şaxtaxtiniski, S.Hüseyn, Ö.Faiq Nemanzadə, Ü.Hacıbəyov və başqaları yeni demokratik mətbuatın yaranması uğrunda mübarizə aparırdılar. Həmin dövrdə "Həyat", "Açıq söz", "Azərbaycan" kimi demokratik ruhlu, milli qayəli qəzetlər meydana çıxmışdır. 1906-ci ildə "Molla Nəsrəddin" jurnalının nəşrə başlanması ilə Azərbaycan mətbuatında siyasi satiranın əsası qoyuldu. Azərbaycan öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bir çox milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış mətbuat sahəsində də özünü göstərdi. Bu gün ölkəmizdə yüzlərlə mətbu orqanı qəzet və jurnal fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə "Əkinçi" qəzetinin nəşrə başlandığı gün – 22 iyul Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü kimi qeyd olunur. Azərbaycan Respublikasının 1995-ci ilin noyabrında ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilən Konstitusiyasının 50-ci maddəsində söz, azad məlumat toplamaq azadlıqları, öz baxışlarının azad ifadə edilməsi və digər azadlıqlar möhkəmləndirilib. Azərbaycanda mətbuatın inkişafına töhfə verən digər vacib amil ölkənin nüfuzlu beynəlxalq təşkilata – Avropa Şurasına daxil olmasıdır. Təşkilata daxil olduqdan sonra ölkədə aparılan demokratik islahatlar söz və mətbuat azadlığının daha geniş təşəkkülünə şərait yaradıb. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2009-cu ilin martın sonunda imzaladığı sərəncamla Prezident yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinə Dövlət Dəstəyi Fondu yaradılıb. Fondun yaradılmasında məqsəd Azərbaycanda fikir, söz və mətbuat azadlığı şəraitini yaxşılaşdırmaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com

23 İyul – Ümumdünya Balina və Delfinlər Günü, (1986)

1986-cı ildə Beynəlxalq Balinaovlama Komissiyası (International Whaling Comission: IWC) bu heyvanların 200 illik amansız şəkildə qırılmasından sonra balina sənayesinə qadağa qoymuşdur. Bu qadağa indi də qüvvədədir və bütün dünyada balinaların ovlanması, o cümlədən balina ətinin ticarəti qadağan olunmuşdur. Lakin balina sənayesi bu heyvanlar üçün yeganə təhlükə deyil. Balinaların, delfinlərin və digər dəniz məməlilərinin yox olmasının daha bir səbəbi – onların delfinarilər, okeanariumlar və sirklər üçün tutulmasıdır. Buna görə də bu gün yalnız balinaların deyil, bütün dəniz məməlilərinin qorunması günü hesab olunur. Beynəlxalq Delfinovlama Komissiyası balinaların ovlanmasına qadağa tətbiq etdikdən sonra Yaponiya sanksiyalardan çəkinərək bu sazişə qoşulmağa məcbur olmuşdur. Lakin balinaların elmi məqsədlərlə ovlanması hüququ vardır. 2007-ci ildə balinaların ovlanma kvotası 950 balina təşkil edirdi. Həmin kvotaya görə, hər il Yaponiya ancaq üçə qədər balina ovlayırdı. Lakin həmin il yapon "Nissin-maru" balina ovlama donanmasında yanğın baş verir və "tədqiqat" üçün 508 heyvan öldürülür.

Elmi işlər başa çatdıqdan sonra heyvanların əti əsasən yapon restoranlarında istifadə olunur. Beynəlxalq Balinaovlama Komissiyasının qadağası 19 fevralda qüvvəyə minmişdir.

Hər il fevralın 19-da daha bir bayram – Beynəlxalq Balinalar Günü qeyd olunur. Bəzən müxtəlif ölkələrin ekoloji təşkilatları bu günü birlikdə məhvolma təhlükəsi qarşısında qalan hər bir növ dəniz məməlisinin müdafiəsinə həsr edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

29 İyul – Beynəlxalq Pələng Günü, (2010)

29 iyul – Beynəlxalq Pələng Günüdür. Bu gün 2010-cu ildə Sankt-Peterburqda keçirilən "Pələng sammit"ində təsis olunub.

Pələnglər pişikkimilər fəsiləsinin ən güclü və böyük üzvləridir. Faunanın bu yırtıcı nümayəndələri, əsasən, Banqladeş, Malayziya, Hindistan və Koreyada yaşayırlar. Pələnglərin sayına görə Hindistan dünyada birinci yerdədir. Dünya Vəhşi Təbiəti Müdafiə Fondunun məlumatına görə, Yer kürəsində mövcud olan 3890 pələngdən 2500-dən çoxu Hindistandadır.

Pələnglərin sayının azalmasında əsas faktor brakonyerlik, qanunsuz heyvan ticarəti kimi antropogen amillər, iqlim dəyişikliyi və onların yaşayış areallarını itirməsidir.

Beynəlxalq Pələng Günü bəşəriyyətin diqqətini bu yırtıcıların qorunmasına və onların sayının azalmasının qarşısının alınmasına çəkmək üçün bir çox ölkələrdə qeyd edilir.

İnternetdə: www.books.google.com

30 İyul – Beynəlxalq Dostluq Günü, (2011)

Bu gün 24 aprel 2011-ci ildə BMT-nin qərarı ilə təsis olunmuşdur. Bütün planetin marağında olan Beynəlxalq Dostluq Günü əsasən zorakılığa qarşı olmaqla, mədəniyyətlərin dostluğunu nümayiş etdirir. BMT-nin Baş Məclisi Paraqvayın təşəbbüsü ilə iyulun 30-nu Beynəlxalq Dostluq Günü elan etmişdir. Baş Məclis qurumun üzvü olan ölkələrə bu nəcib təşəbbüsü fəal təbliğ etməyi tövsiyə etmişdir. Bu münasibətlə Baş Məclis tərəfindən yekdilliklə qəbul edilmiş qətnamədə bütün dünya insanlarının ən nəcib və misilsiz hisslərinin təzahürü olan dostluğun aktuallığı və böyük əhəmiyyəti vurğulanmışdır.

Baş Məclis qurumun üzvü olan ölkələrə Beynəlxalq Dostluq Gününü öz adət-ənənələrinə uyğun qeyd etməyi məsləhət görmüşdür.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

23 İyul – Ağdam rayonunun işğalı günü, (1993)

"Mənim üçün hər şeydən əziz mənim xalqımdır, mənim Vətənimdir, mənim torpağımdır".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Ağdam rayonunun 88.395 hektar ərazisi, 1 şəhəri, 119 kənd və qəsəbəsi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunub. Rayonda işğaldan əvvəl 1736 hektar dövlət meşəsi, 710 hektar kolxoz meşəsi, 560 hektar yol, su və kanal kənarı, şəhərətrafı meşə sahəsi mövcud idi. Rayonun ehtiyatı 64.863000 kubmetr olan mişar daşı, 140.464000 ton Çobandağ əhəng daşı, 44.708000 ton. Boyəhmədli və 25.197 min ton Şorbulaq gil yataqları işğal olunmuş ərazilərdə qalıb. Rayon ərazisindən keçən ən iri çay olan Xaçınçayın uzunluğu 104 km, sutoplayıcı sahəsi isə 657 kvadratmetrdir. Ağdam şəhərində yaşı 150-250 ilədək olan 14 ədəd, Boyəhmədli kəndi ətrafında isə yaşı 400 ilə çatan 71 ədəd Şərq çinarı təbiət abidəsi kimi qorunurdu. İşğal olunmuş ərazilərdən yaşı 400-ə çatan Şərq çinarı növündən olan ağacların doğranaraq Ermənistana aparılması və irigövdəli ağacların qırılaraq yığıldığı müşahidə edilib. Rayonun işğal altında olan Novruzlu, Yusifcanlı, Kəngərli, Çəlik, Qaradağlı Kəngərlisi, Göytəpə, Gülçülük kəndlərində 6330 hektar otlaq sahəsi erməni hərbçiləri tərəfindən yandırılıb. Yanğın zamanı "Qırmızı kitab"a və Beynəlxalq Təbiəti Mühafizə İttifaqının "Qırmızı siyahısına" düşmüş müxtəlif sayda turac, qırqovul və gürzə məhv edilib. İşğal nəticəsində təhsil, səhiyyə, mədəniyyət ocaqları, yaşayış evləri, inzibati binalar dağıdılaraq yerlə-yeksan edilib. Erməni faşistləri tərəfindən aparılan bu ədalətsiz müharibə nəticəsində çoxsaylı həmvətənlərimiz qətlə yetirilmiş, itkin düşmüş, əsir götürülmüşdür.

Milli Ordumuz son illər möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi altında daha da güclənmiş, daha da qüdrətli olmuşdur. Xalqımız inanır ki, dövlətimiz tərəfindən aparılan ardıcıl, məqsədyönlü siyasət torpaqlarımızın işğaldan azad olmasına gətirib çıxaracaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com

İncəsənət

15 İyul – Xalq artisti, müğənni Rauf Atakişiyevin 95 illiyi, (1925-1994)

Yüksək mədəniyyətə malik olan xalq, irəli gedəcək, həmişə yaşayacaq, həmişə inkişaf edəcəkdir...

Ulu öndər Heydər Əliyev

Rauf İsrafil oğlu Atakişiyev - müğənni, lirik tenor, pianoçu, pedaqoq, Azərbaycan SSR xalq artisti (1967)

Moskva Dövlət Konservatoriyasını Konstantin Nikolayeviç İqumnovun (1873-1948) sinfi üzrə bitirmiş və vokal üzrə Antonina Vasilyevna Nejdanovadan (1873-1950) dərs almışdır. Opera və Balet Teatrının solisti olmuşdur.

Yaradıcılığı

Azərbaycan Opera və Balet Teatrının səhnəsində Ü.Hacıbəyovun "Arşın mal alan" musiqili komediyasında Əsgərin partiyasını ifa etmişdir. 1965-ci ildə çəkilmiş "Arşın mal alan" filmində də Əsgərin mahnıları Atakişiyevin ifasında səslənmişdir. Lenski ("Yevgeni Onegin", P.Çaykovski), Alfred ("Traviata", C.Verdi), Qraf Almaviva ("Sevilya bərbəri", C.Rossini), Faust ("Faust", Ş.Quno), Balaş ("Sevil", F.Əmirov) , Knyaz Sinoda ("Demon", Anton Rubinşteyn), Hofman ("Hofmanın nağılları", Jak Offenbax), Malxaz ("Daisi", Zaxari Paliaşvili), Edmond ("Kornevil zəngləri", Rober Plaket), Anatoli ("İnsanın taleyi") partiyalarını oxuyub. Lirik-dramatik tenor səsi olub və həm də pianoçudur. Rəşid Behbudovun ifasında daha çox məşhur olan "Я встретил девушку" mahnısının ilk ifaçısıdır. Mahnı ilk dəfə 1957-ci ildə Tacikistan SSR-in "Stalinabad" kinostudiyasında çəkilmiş eyniadlı filmdə ifa olunmuşdur.

Filmoqrafiya: Konsert (film, 1961), Arşın mal alan (film, 1965)**,** İmtahan (film, 1987)

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Rauf_Atakişiyev

15 İyul – Rəssam, heykəltəraş Cəlal Qaryağdının 105 illiyi, (1915-2001)

Azərbaycan heykəltəraşlıq məktəbinin banilərindən biri, görkəmli sənətkar Cəlal Qaryağdı 1915-ci il iyulun 15-də Şuşada anadan olub. Şuşanın məşhur Qaryağdılar nəslinin nümayəndəsi, böyük xanəndə Cabbar Qaryağdıoğlunun qardaşı oğludur. Erkən yaşlarında ata-anasını itirib, onu xalası ilə nənəsi böyüdüb. 1927-ci ildə Cəlal Bakıya gəlib. Burada Rəssamlıq Məktəbinə qəbul olunur. Sonra təhsilini Tbilisi Rəssamlıq Akademiyasında (1932-1935) davam etdirir, lakin maddi imkansızlıq ucbatından təhsilini yarımçıq qoyaraq Bakıya qayıdır. 30-cu illərdə qəzetlərdə rəssam, həm də Rəssamlıq Məktəbində müəllim olaraq çalışır. 40-cı illərdə heykəltəraşlıq əsərlərini yaratmağa başlayır. İçərişəhərin qala divarlarının yaxınlığında görkəmli satirik şair M.Ə.Sabirin heykəli (memar Ə.İsmayılov və Q.Əlizadə, 1958-ci il) Cəlal Qaryağdının ilk böyük işlərindən biridir. Əlində kitab, oturmuş halda təsvir olunan şairin baxışlarından "süzülüb gələn" satirik misralar sanki tamaşaçını ovsunlayır. Sənətkar Qara Qarayevin, Fikrət Əmirovun, Bülbülün, Niyazinin, Cahangir Cahangirovun və başqalarının büstlərini yaradıb. C.Qaryağdının monumental-dekorativ heykəltəraşlıq əsərləri bədii ifadəliyi və dinamikliyi ilə diqqəti cəlb edir. Nəriman Nərimanovun heykəli (1972), Sovet İttifaqı Qəhrəmanı general Həzi Aslanovun abidəsi (1983, Lənkəran) Azərbaycan heykəltəraşlığının qiymətli nümunələri sırasına daxildir. O, rəssam, heykəltəraş kimi müxtəlif janrlarda monumental heykəl, portret, büst, barelyef və s. əsərlər yaradıb. Bu cür yaradıcılığı ilə seçilən rəssam Azərbaycanda keçirilən sərgilərdə sənət nümunələrini təqdim edib və uğurlar qazanıb.Cəlal Qaryağdının yaradıcılığı zamanın müxtəlif dövrlərini özündə yaşadır. Bu mənada ki, Nizaminin "Xosrov və Şirin" poemasının motivləri əsasında hazırlanmış "Fərhad Bisütun dağını yararkən" barelyefi, Xurşidbanu Natəvanın büst və portretləri diqqəti cəlb edir. Onun "Tarçalan", "Kamançaçı", "Xanəndə" fiqurlarında obrazların yığcamlığı və milli kolorit özünü göstərir. Cəlal Qaryağdı bədii təfəkküründən yaranan incə ştrixləri rənglərin və fırçanın köməyi ilə kətan üzərində əks etdirərək, əsərlərinin hər birində yüksək sənətkarlıq nümayiş etdirib. Görkəmli sənətkar 2001-ci ildə vəfat edib.

İnternetdə : https://az.wikipedia.org/wiki/Cəlal_Qaryağdı

21 İyul – Xalq artisti Məmmədbağır Bağırzadənin 70 illiyi, (1950-2005)

Məmmədbağır Bağırzadə 21 iyul 1950-ci ildə Bakının Nardaran kəndində dünyaya gəlmişdir. Onun sənət yolu toylardan və el şənliklərindən başlamışdır. M. Bağırzadə adətən öz mahnılarını oxusa da, klassik, müasir bəstəkar və şairlərin yaradıcılığına müntəzəm müraciət edirdi. Xüsusilə də, şairə Zivər Ağayeva ilə qurduğu yaradıcılıq əlaqələri nəticəsində Azərbaycan milli musiqi sənətinə çox sayda gözəl mahnılar bəxş etmişdir. Məmmədbağır Bağırzadəni televiziyaya gətirən və onun yaradıcılığında xüsusi rol oynayan bəstəkar Ələkbər Tağıyev olmuşdur. Müğənninin repertuarına Oqtay Kazımovun, Nəriman Məmmədovun, Tahir Əkbərin və digərlərinin mahnıları da daxil idi. Məmmədbağır Bağırzadə 30 oktyabr 2005-ci ildə vəfat etmişdir.

Repertuarı

- Səməni nazlı gəlin (Şəkərbura-paxlava) - söz və musiqi: Məmmədbağır Bağırzadə
- Hülya - söz və musiqi: Məmmədbağır Bağırzadə
- İstəmir məni - musiqi: Məmmədbağır Bağırzadə, söz: Əliağa Vahid
- Darıxıram sənin üçün - musiqi: Məmmədbağır Bağırzadə, söz: Ə. Şahin
- Sən gəlməz oldun - musiqi: Ələkbər Tağıyev, sözlər: Mədinə Gülgün
- Azərbaycan oğluyam - musiqi: Ələkbər Tağıyev, sözlər: Hafiz Baxış
- Gecə yaman uzundur - musiqi: Firəngiz Babayeva, sözlər: Fikrət Qoca
- Sənli günlərim musiqi: Oqtay Kazımi, sözlər: Ruzigar Əfəndiyeva
- Tello musiqi: Oqtay Kazımi, sözlər: Vahid Əziz
- Bağban - musiqi: Ş. Fazil
- Nəvə - musiqi: Zivər Ağayeva
- Muğam
- Dilkeş təsnifi
- Naz-naz
- Dözə bilmədim

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Məmmədbağır_Bağırzadə

Yubilyar yazıçı və şairlər
1 İyul – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Pənah Xəlilovun 95 illiyi, (1925)

Xəlilov Pənah İmran oğlu - ədəbiyyatşünas, tənqidçi, tərcüməçi, 1963-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri doktoru (1969), professor (1971)

Pənah Xəlilov 1925-ci il iyulun 1-də Gürcüstanın Borçalı rayonunun Sadaxlı kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini kənddə almışdır. 1934-cü ildə ailəlikcə Gəncəyə köçdüklərindən M.Ə.Sabir adına 5 saylı şəhər orta məktəbində oxumuş, ADU-nun filologiya fakültəsini bitirib (1943-1948), orada Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrasının aspirantı (1948-1951), sonra həmin kafedrada baş müəllim, dosent (1951-1969), SSRİ xalqları ədəbiyyatı tarixi kafedrasının müdiri (1969-1989) olmuşdur. 1948-ci ildən fəal ədəbi yaradıcılığa başlamışdır. Ədəbi tənqid, ədəbiyyatşünaslıq və bədii tərcümə ilə məşğul olmuşdur. Azərbaycan ədəbiyyatı və keçmiş SSRİ xalqları ədəbiyyatı sahəsində ixtisaslaşmışdır. "Azərbaycan sovet ədəbiyyatı tarixi" (üç cilddə) və "Azərbaycan sovet ədəbiyyatı tarixi oçerkləri" (rusca) kitablarının müəlliflərindən biridir. Azərbaycan yazıçılarının VI qurultayında idarə heyətinə seçilmişdir.

Əsərləri: "Sovet ədəbiyyatının son nailiyyətləri" (1964), "Azərbaycan sovet ədəbiyyatı" (1966), "SSRİ xalqları ədəbiyyatı" : iki cilddə. I c. (1966), "SSRİ xalqları ədəbiyyatı ": iki cilddə. II c. (1968), "Sovet ədəbiyyatı": dərsliyə əlavə. (1970), "Dostluğun gücü" (1972), "Ədəbiyyatşünaslığın əsasları" (1972), "SSRİ xalqları ədəbiyyatı" : iki cilddə. I c. (1975), "SSRİ xalqları ədəbiyyatı : iki cilddə. II c. (1977), "Nəsrimizin üfüqləri" (1982), "Ədəbiyyatşünaslığın əsasları" (1988),"Kitabi-Dədə Qorqud" – intibah abidəsi. (1993), "Türk xalqlarının və Şərqi slavyanların ədəbiyyatı" (1994), "Əhməd Yəsəvi" (1998), "Nizami Gəncəvi və SSRİ xalqları ədəbiyyatı" : məqalələr toplusu. (1986) və s.

Tərcümələri (rus dilindən): "Üç qardaş" (1972), "Ağıllı qız" (1972), "Bir uşaq şəhəri necə xilas elədi" (19720, "Qızıl alma" (1972), "Dombra nə dedi? " (1972), "Yarı qulağın nağılı" (1972), "Kəndlilər ağanı təbrik etdilər" (1972), "Çöl qazları" (1972), "Sehirli dəyirman" (1972), "Beş kökə" (1982), "Ərik çəyirdəyi" (1982), "İki Peters" (1982), "Kəndli və tamahkar pan" (1982), "Dabbağ Kiril" (1983), "Herodot" Tarix : 9 kitabda. (1994) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 703.

1 İyul – Şair Abduləziz Xanəhmədoğlu 65 illiyi, (1955)

Abduləziz Xanəhmədoğlu 1955-ci il iyulun 1-də Azərbaycan Kürdəmir rayonunun Çarlı kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbində təhsil almışdır. (1962-1972). Şirvan şəhərindəki Pedoqoji Texnikuma daxil olmuşdur və orada təhsilini davam etdirmişdir (1972-1978). Hazırda Çarlı kənd orta məktəbində təlim – tərbiyə işləri üzrə direktor müavinidir. İlk şeirləri məktəbin divar qəzetlərində çıxmışdır. Sonra "İrəli", "İşıq" rayon qəzetlərində vaxtaşırı dərc olunmuşdur. Otuz ildən artıqdır ki, səmərəli ədəbi fəaliyyətini davam etdirir. "Qızıl qələm" Media mükafatı laureatıdır.

Əsərləri: "Sənsiz günlərim" (2000), "Ömrün nəğmə payı" (2000),"Söz ürəyə toxunanda" (2001), "Müəllim ömrü" (2001), "Tərs keçilər" (2002), "Bilmirəm mən səni necə tapmışam" (2003), "Ömürdən qalan izlər" (2004), "Bir günəş parladı" (2008), "Gecikmiş etiraf" (2009), "Eldən gedən igid" (2009) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 23.

7 İyul – Şair Kərim Faiqin anadan olmasının 95 illiyi, (1925)

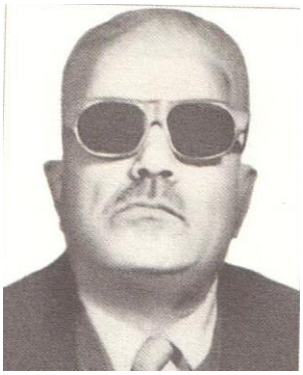

Quliyev Kərim Əliqulu oğlu 1925-ci il iyulun 7-də Ordubad rayonunun Unus kəndində yoxsul bir ailədə doğulmuşdur. Üç yaşından gözlərini itirmişdir. 15 yaşında ikən Bakıda xüsusi uşaqlar üçün korlar məktəbinə daxil olmuşdur. Buranı bitirdikdən sonra ADU – nun filologiya fakultəsinin jurnalistika şöbəsində Nizami təqaüdü ilə təhsil almışdır (1952-1957). Bakıda Oktyabr rayonunun Korlar Cəmiyyətində sədr müavini (1973-1976), cəmiyyətin mədəniyyət evində müdir (1976-1983) olmuşdur. Bakı şəhəri Nizami rayonu korlar cəmiyyətində sədr vəzifəsində işləmişdir (1983-1985). Hazırda Respublika kor uşaqlar internat məktəbində ədəbiyyat dərnəyinin rəhbəridir. Ədəbi fəaliyyətə 1948-ci ildə "Ədəbiyyat" qəzetində çap etdirdiyi "Sahildə" adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. Bundan sonra mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir.

Əsərləri: "İlk sınaq" (1957), "Kiçik dostlarıma" (1959), "Sənin qüdrətin" (1960), "Balaca bənna" (1964), "Səni düşünürəm" (1967), "Həyat eşqi" (1970), "Səndən doymadım" (1977), "Rəfiqələr" (1978), "Necə sevməyim" (1983) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 476.

9 İyul – Şair Seyid Əzim Şirvaninin 185 illiyi, (1835-1888)

Seyid Əzim bizim canlı müasirimizdir. O, Füzuli təbiətli, Füzuli qüdrətli söz bahadırlarındandır; onun da poeziyası illər keçdikcə öz bədii təravətini və gözəlliyini itirmir. *Filologiya elmləri doktoru S. Hüseynov*

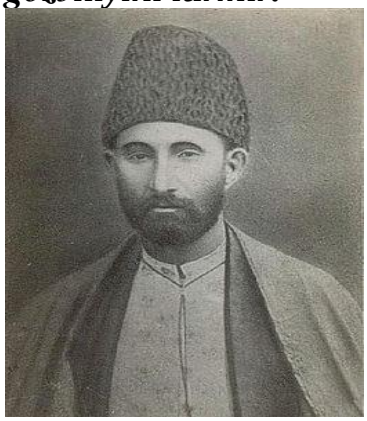

Seyid Əzim Şirvani 1835-ci il iyul ayının 9-da Şamaxıda ruhani ailəsində anadan olmuşdur. 1856-cı ildə ali ruhani təhsili almaq həvəsi 21 yaşlı gənc Seyid Əzimi İraqa, əvvəl Nəcəf və Bağdada, sonra isə Suriyanın Şam şəhərinə aparır. Gənc şair İraqda oxuyarkən dünyəvi elmlərə də böyük maraq göstərir. Şamaxıya qayıtdıqdan sonra 1869-cu ildə orada yeni üsul üzrə məktəb açaraq ömrünün axırına qədər burada müəllimlik edir. Köhnə mollaxanalardan fərqli olaraq o, bu məktəbdə uşaqlara dini elmlərlə yanaşı, Azərbaycan və fars dillərini təlim edir, tarix, coğrafiya, hesab və s. fənlərdən ibtidai məlumat da verirdi. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycanın görkəmli şairi Mirzə Ələkbər Sabir, məşhur yazıçı və pedaqoq Sultan Məcid Qənizadə və bir sıra başqa yazıçılar məhz onun məktəbində oxumuşlar. Zəngin ədəbi yaradıcılığa malik olan Seyid Əzim Şirvaninin bədii irsi biri azərbaycanca, digəri isə farsca iki böyük külliyyatdan ibarətdir. Şairin əsərləri içərisində müxtəlif Şərq mənbələrindən etdiyi tərcümələr, Sədi, Hafiz və Məhəmməd Füzuli şeirlərinə yazdığı nəzirələr də vardır. Seyid Əzim Şirvani yaradıcılığının çox hissəsi lirik janrda yazılmış orijinal əsərlərdən ibarətdir ki, bunların da çoxu qəzəllərdir. Seyid Əzim Şirvani yaradıcılığının ikinci mərhələsi onun maarifçi və tənqidi-satirik şeirlərilə başlayır ki, artıq bu zamandan etibarən onun yaradıcılığında realizm üstünlük təşkil edir. Onun realist şeir yaradıcılığı sahəsinə keçməsində "Əkinçi" qəzetinin mühüm rolu olmuşdur. Seyid Əzim Şirvaninin ictimai mahiyyət daşıyan satiraları onun ümumi yaradıcılığında müstəsna mövqe tutur. Onu öz dövrünün böyük realist şairi kimi tanıdan **"Yerdəkilərin göyə şikayət etmələri", "Dəli şeytan", "Məkri-zənan", "Bəlx qazisi və xarrat", "Müctəhidin təhsildən qayıtması", "Elmsiz alim", "Alim oğul ilə avam ata"** və s. satiralarıdır.

Uşaqlar üçün yazdığı əsərlər: ”Xoruz və çaqqal, “Xan və dehqan”, Məktəbli ilə müəllimin əhvalatı”, “Alimin zalım padşaha cavabı”, “Dəvə və balası”, “Qaz və durna”, “Aslan və iki öküz”, “Ayı və siçan”, Dəvə ilə eşşəyin yol getməsi”, Siçan və pişik” və s. Öz zəngin yaradıcılığı ilə Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə qızıl səhifələr əlavə edən Seyid Əzim Şirvani 1888-ci il iyunun 1-də Şamaxıda vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 784.

10 İyul – Xalq yazıçısı Sabir Əhmədlinin 90 illiyi, (1930)

Sabir Əhmədlinin əsərlərində milli əxlaqımızın təmizliyi, şəxsiyyətin aliliyi, böyük təəsübkeşlik və vətənpərvərlik yaşayır.

Fəlsəfə üzrə doktor Ə. Abbasova

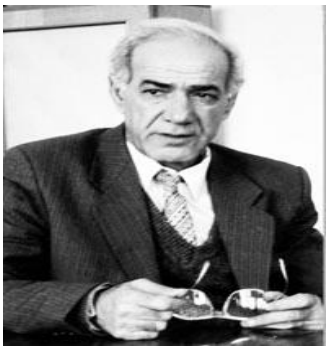

Əhmədli Sabir Məmməd oğlu 1955-ci ildən AYB-nın üzvü, Azərbaycanın xalq yazıçısı (1992), Əməkdar incəsənət xadimi (1984). Mükafatları:"Əmək şöhrətinə görə" medalı ilə təltif edilmişdir (1975). "Qızıl sünbül" ədəbi mükafatı laureatı (1991).

Sabir Əhmədli 1930-cu il iyulun 10-da Azərbaycanın Cəbrayıl rayonunun Cəbrayıl kəndində anadan olmuşdur. ADU-nun filologiya fakültəsini bitirmişdir. Sabir Əhmədli yaradıcılığında 30-cu illərdən 90-cı illərin sonunadək xalqımızın taleyində baş verən bir çox acılı-şirinli məqamlar bədii ifadəsini tapmışdır. O, realist qələminə sarılıb, gördüyü, duyduğu kimi yazmış, oxucu ürəyinə yol tapmışdır. Həyatının dərd və sevincinin ifadəsini Sabir Əhmədli əsərlərində görmüş, xalqı onun əsərlərini sevə-sevə oxumuşdur. Həmin kitabın nəsr bölməsində Sabir Əhmədlinin "Arabaçı" hekayəsi oxucuların və ədəbiyyatşünasların diqqətini daha çox cəlb etmişdi. Təkcə "Arabaçı" hekayəsinə görə Sabir Əhmədli SSRİ Yazıçılar İttifaqına üzv qəbul olundu. Az sonra isə (1956-cı ildə) "Ədəbiyyat qəzeti"nin nəsr şöbəsinin müdiri təyin edildi. Sabirin hekayələri mətbuatda, əsasən jurnalda tez-tez çıxırdı. Çox keçmədi ki, onun "Bir payız axşamı" kitabı (Azərnəşr, 1961) səs saldı. Tələbələrin, ümumiyyətlə ədəbiyyatı sevənlərin əlindən düşmürdü. Xüsusilə respublika kitabxanaları, məktəb kitabxanaları Sabirin kitablarını az zamanda kitab mağazalarından götürür, ya da Kəndkitabın xətti ilə sifariş edirdilər.1989-cu ildə "Azərnəşr"də Sabirin iki cildlik əsərləri çap edildi. Çox az zamanda həmin kitablar əl-əl gəzilirdi. Onun bir-birinin ardınca çıxan "Aran" ("Uşaq Gəncnəşr",1962) iki hissəli romanı, "Pillələr" ("Azərnəşr", 1964), "Yamacda nişanə" ("Gənclik", 1973), "Toğana" ("Yazıçı" 1981), "Mavi günbəz" ("Gənclik", 1984, povestlər), "Yasamal gölündə qayıqlar üzürdü" ("Yazıçı", 1984), "Yasaq edilmiş oyun, Gülmalı kişinin axırı" ("Yazıçı", 1988) sürətlə respublikamızın hər tərəfinə yayılmışdı. Sabir poeziyada təbiət şeirlərini çox sevirdi. Onun roman, povest, hekayələrində təbiət az sözlə çox dəqiq təsvir edilirdi.

Əsərləri: "Toğana" (1981),"Yasamal gölündə qayıqlar" (1984), "Gedənlərin qayıtmağı, dünyanın arşını" (1985), "Kütlə" (1999),"Axirət sevdası" (2003), "Şəhid" (2004) və s. kitabların müəllifidir.

Filmoqrafiya: Evlənmək istəyirəm (film, 1983)

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 755.

13 İyul – Yazıçı, dramaturq Nağı Nağıyevin anadan olmasının 110 illiyi, (1910-1981)

Nağı Kərim oğlu Nağıyev 13 iyul 1910-cu ildə Culfa rayonunun Yaycı kəndində anadan olmuşdur. O, 1930-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikomunu bitirmiş, 1930-1941 illərdə Ordubad və Babək rayonlarının kənd məktəblərində müəllimlik etmişdir. Nağı Nağıyev 1935-1938 illərdə Azərbaycan Qiyabi Pedaqoji İnstitutunun Dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır. Nağı Nağıyev 1942-1945 illərdə Azərbaycan KP Naxçıvan Vilayət Komitəsində mətbuat bölməsinin müdiri, 1946-1949 illərdə Naxçıvan Mətbuat İdarəsinin rəisi, 1949-1951 illərdə Naxçıvan Dövlət Radio Verilişləri Komitəsinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır. O, 1945-1951 illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı Naxçıvan filialının məsul katibi olmuşdur. Nağı Nağıyev 1951-ci ildən ömrünün sonuna kimi Bakıda yaşamış, "Azərnəşr"də bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri işləmişdir. Nağı Nağıyev II Dünya Müharibəsi iştirakçısıdır. Nağı Nağıyev 13 may 1981-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir. Nağı Nağıyev qırx ilə yaxın bədii yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. O, üç səhnə əsərinin bir çox hekayə, oçerklərin və ilk iri həcmli əsəri olan "Həsrət" romanının müəllifidir. Həmçinin, "Qaynar bulaqlar", "Sumqayıtda", "Milyoner briqada", "Geoloqlar", "Püskürən dərə" adlı oçerklərində həyatın müxtəlif sahələri ilə maraqlanmış, müxtəlif peşə adamlarının həyatını qələmə almışdır. Nağı Nağıyev tərcüməçilik fəaliyyəti ilə də məşğul olmuşdur. O, Andre Stilin, Aybəkin, A.T.Stuçenkonun, Cəlal İkraminin, M.Kolosnikovun, Bojena Nemtsovanın və başqa xarici yazıçıların əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir.

Əsərləri: “Yer altında” (1953), “Nişanə” (1956), “Sumqayıtda” (1959), “İki tale” (1961), “Həsrət” (1965), “Yaralı qız” (1966), “Seçilmiş əsərləri” (1974) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 646.

17 İyul – Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Timuçin Əfəndiyevin 75 illiyi, (1945)

Timuçin İlyas oğlu Əfəndiyev - filologiya elmləri doktoru (1999), professor (2002), Əməkdar incəsənət xadimi (2000). 2005-ci ildə 60 illik yubuleyi ilə əlaqədar "Şöhrət ordeni" ilə təltif olunmuşdur, İngiltərənin Kembric Universitetinin Beynəlxalq Biblioqrafik mərkəzi professor Timuçin Əfəndiyevi "2005-ci il dünyanın aparıcı pedaqoqu" nominasiyasına layiq görmüşdür, Akademik Yusif Məmmədəliyev adına mükafatın laureatıdır. Azərbaycanda təhsilin inkişafındakı xidmətlərinə görə Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür (2012).

Əfəndiyev Timuçin İlyas oğlu 1945-ci il iyulun 17-də Bakı şəhərində ictimai xadim, xalq yazıçısı İlyas Əfəndiyevin ailəsində anadan olmuşdur. 7 saylı orta məktəbi (1952-1963) bitirdikdən sonra o, 1963-cü ildə Bakı Dövlət Universitetinin Şərqşünaslıq fakültəsinə daxil olmuşdur. 1968-ci ildə universiteti bitirdikdən sonra T. Əfəndiyev Respublika Gənclər Təşkilatında çalışmışdır. O, 1969-cu ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının aspiranturasına qəbul olunmuş, 1972-ci ildə aspiranturanı bitirərək "Hüseyn Cavidin yaradıcılığı" mövzusunda dissertasiya müdafiə etmiş və elmlər namizədi adını almışdır. Elə həmin ildən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında elmi katib vəzifəsində çalışmışdır. T. Əfəndiyev 1977-ci ildən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində işləyir. O, burada əvvəlcə baş müəllim, sonra dosent vəzifəsi tutmuş, 1987-ci ildən isə professor elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür. 1978-ci ildən 1987-ci ilədək fakültə dekanı olmuşdur. 1987-2014-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin rektoru olmuşdur. O, 1999-cu ildə "Romantik dramaturgiyada tarixilik və bədiilik" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Pedaqoji fəaliyyəti ilə yanaşı, ədəbi-elmi yaradıcılığını ardıcıl davam etdirir. "Tanıtım" jurnalı redaksiya heyətinin və Türkiyə "Vəqfi"nin üzvüdür (1991).

Əsərləri: “XVIII əsr rus teatrı” (1979), “Hüseyn Cavidin ideyalar aləmi” (1985), “Ukrayna və belarus teatrı” (1986), “Rus teatrı” (1998), “Cəfər Cabbarlı və romantik dramları” (1999), Azərbaycan kino tarixi oçerkləri” (2001), “Azərbaycan dramaturgiyasında metodlar” (2002), “Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti” (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 869.

25 İyul – Yazıçı Vasif Nəsiboğlunun 85 illiyi, (1935-1997)

Əfəndiyev Vasif Nəsib oğlu nasir, ədəbiyyatşünas, 1964 – cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri namizədi (1968), böyük elmi işçi (1979).

Əfəndiyev Vasif Nəsib oğlu 1935-ci il iyulun 25-də Ermənistanın Krasnoselo rayonu Qaraqaya kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Bakıda 17 saylı orta məktəbi bitirdikdən sonra 18 saylı orta məktəbin kitabxanasında müdir işləmişdir. ADU-nun filologiya fakultəsində təhsil almışdır (1954-1959). "Yarımçıq qalmış roman" adlı ilk hekayəsi 1955-ci ildə "Gəncliyin səsi" almanaxında çapdan çıxmışdır. Bundan sonra hekayələri və elmi məqalələri vaxtaşırı çap olunmuşdur. Azərbaycan EA Yaxın və Orta Şərq Xalqları İnstitutunun türk ədəbiyyatı şöbəsində böyük elmi işçi vəzifəsində işləmişdir. Vasif Nəsiboğlu 1995-ci il oktyabrın 16-da Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Etiraf" (1964), "Qismət" (1965), "Müasirlik və realizm mövqeyindən" (1972), "Barıt qoxulu bənövşə" (1984) və s.
Tərcümələri: (türkcədən, ruscadan): "Orxan Xəncərlioğlu (1989), "Abdullabəy Divanbəyoğlu" (1966)

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 908.

25 İyul – Şair Məstan Günərin 85 illiyi, (1935)

Əliyev Məstan Rəsul oğlu 1935-ci il iyulun 25-də Tovuz rayonunun Əsrik Cırdaxan kəndində anadan olmuşdur. Tovuz şəhərində orta məktəbi bitirdikdən sonra APİ-nin Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsində təhsil almışdır (1953-1957). İlk şerləri "Sosializm kəndi" rayon qəzetində dərc olunmuşdur. Lakin respublika mətbuatına 1955-ci ildə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində çap etdirdiyi "İsti köynək", "Körpü" şeirləri ilə çıxmışdır. Həmin vaxtdan ciddi bədii yaradıcılığa başlamışdır. Publisistik və tənqidi məqalələrlə də çıxış edir. Onun ilk qələm təcrübələri, bir sıra lirik şeirləri "Məstan Dəmirçioğlu", "Məstan Əsrikli", "Məstan Məsum" təxəllüsü ilə çap edilmişdir. İlk kitabları "Qartal", "Məsum Əliyev", "Məstan Əliyev", "Məstan" imzaları ilə dərc olunmuşdur. Son üç kitabı "Məstan Günər" təxəllüsü ilə nəşr edilmişdir. Məstan Günər daha çox uşaqlar üçün yazmışdır. "Çalğıçı quşlar" şeirlər kitabı uşaq poeziyamızın sənətkarlıq axtarışlarının yeni səhifəsidir. Maraqlı uşaq şeirləri olan Məstan Günərin "Tək yeməzlər badamı", "Ördək necə fil oldu?", "Nənəsinin iydə qızı", "Murad pərt olur", "Qorxaq İmran, qoçaq İmran", "Yalançı pəhləvan" kimi şeirləri körpə balalarımız tərəfindən sevə - sevə oxunur. "Günəbaxan nənə", Ağacda leylək", "Lovğa Murtaz","Çoxbilmiş keçi", "Sel", "Dəcəl dələ, qorxaq dovşan və qorxmaz küçük", "Ürəyin nağılı" kimi poema və mənzum nağıllarında uşaqların yaş xüsusiyyətləri, maraq dairəsi nəzərə alınmış, onların zövqünü oxşaya biləcək maraq doğuran əhvalatların bədii təsviri əsas götürülmüşdür. Bir şair kimi onu fərqləndirən cəhətlər təbiilik, aydınlıq, xalqın poetik ruhuna sədaqət, dil və bədii üslub gözəlliyidir. Milli uşaq ədəbiyyatımızın inkişafında əvəzsiz xidmətləri vardır. Əmək fəaliyyətinə jurnalist kimi başlamışdır. Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində ədəbi işçi, redaktor, şöbə müdiri, baş redaktor olmuşdur. Sonra "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri, "Gənclik" nəşriyyatında böyük redaktor, baş redaktor müavini vəzifələrində işləmişdir. Bir müddət Azərinformun müxbiri olmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı idarə heyətinin üzvüdür. Məstan Günər 2010-cu ildə dünyasını dəyişmişdir.

Əsərləri: "Qartal" (1960), **"**İlk görüş" (1969), "Çəmən qızı" (1970), "Nərgizim" (1971), "Addımlar, addımlar" (1973), "Nəğməli qovaq"(1974), Obalardan əsən yellər" (1977), "Çalğıçı quşlar" (1978), "Bir könüldən min könülə" (1981), "Günərli şerlər" (1981), "Mən bir durna qatarında" (1983), "Gülə bəndəm" (1987), "Günaylı şerlər" (1988), "Qoşmalar" (2000), "Seçilmiş əsərlər" (2003).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh

Xarici ədəbiyyat

10 İyul – Rus uşaq yazıçısı Lev Kassilin 115 illiyi, (1905 - 1970)

Lev Kassil 10 iyul 1905-ci ildə Rusiyanın Saratov vilayətinin Pokrov qəsəbəsində yəhudi ailəsində doğulmuşdur. İbtidaii məktəbi 1923-cü ildə bitirdikdən sonra gimnaziyada təhsilini davam etdirmişdir. Pokrov uşaq kitabxanası ilə də əməkdaşlıq etmişdir. Bu kitabxanada uşaqlar üçün müxtəlif dərnəklər təşkil olunurdu. O, 1923-cu ildən Moskvada yaşamışdır. Lev Kassil 1927-ci ildə Moskva Dövlət Universitetinin fizika-riyazziyyat fakultəsini bitirir. 1925-ci ildən isə ədəbiyyatla məşğul olmağa başlamışdır. 1928-1937-ci illərdə "İzvestiya "qəzetinin xüsusi müxbiri olmuşdur. 1937-ci il və sonra1941-1942-ci illərdə "Murzilka" jurnalının baş redaktoru olmuşdur. Böyük Vətən Müharibəsi illərində Kassil radioda, məktəbdə, hərbi hissələrdə çıxışlar edirdi. 1947-1948-ci illərdə O, SSRİ-də Uşaq ədəbiyyatı üzrə komissiyanın təmsilçisi olmuşdur.1947-1949- cu illərdə A.M.Qorki adına Ədəbiyyat institutunda uşaq ədəbiyyatı haqqında seminarlara rəhbərlik etmişdir. Uşaq yazıçısı olaraq ilk dəfə onu Mayakovski təqdim etmişdir. ("Yeni lef" jurnalı 1927). Onun ən tanınmış əsəri olan "Konduit və Şvambraniya" (1928-1931) avtobioqrafik xarakterlidir. Əsər Rusiyada çevrilişə qədərki dövrləri əhatə edib şairin gimnaziya həyatından bəhs edir. "Vratar Respubliki"(1937) əsəri idmana həsr edilmiş ilk romandır. L.Kassil 21 iyun 1970-ci ildə Moskvada vəfat edib.

Əsərləri: "Konduit və Şvambraniya" (1928-1931), "Gündə min paltar" (1931), **"**Respublika qapıçısı"(1937), "Çeremış, qəhrəmanın qardaşı" (1938), "Böyük qarşıdurma" (1941-1947), "Sənin müdafiəçilərin" (1942), "Mənim əziz uşaqlarım" (1944), "Kiçik oğul küçəsi" (1949),"Erkən doğuş" (1953), "Kraliçanın ağ gedişi" (1971), "Lap yaxşı həyat haqqında" (1959), "Qladitor camı" (1961), – "Mayakovskinin özü" (1940,1963), "Əlahəzrət hazır olun" (1964), "Xəritədə olmayan üç ölkə" (1970) və s.

cizgi filmi: Dostlar - tanışlar (1951)

Filmləri: Konduit (1935), Qapıçı (1936), Alay dostları (1938), Qəhrəmanın qardaşı (1940), Kiçik oğul küçəsi (1962), Ağ kraliçanın gedişi (1971), Böyük qarşıdurma (1974), Əlahəzrət hazır olun (1978) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Lev_ Kassil

Avqust

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Avqust – Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü, (2001)

2 Avqust – Azərbaycan Kinosu Günü, (1898)

3 Avqust – Ümumdünya Qarpız Günü

5 Avqust – Hərbi Donanma Günü, (1996)

5 Avqust – Beynəlxalq İşıqfor Günü, (1914)

8 Avqust – Beynəlxalq Alpinizm Günü, (1786)

12 Avqust – Beynəlxalq Gənclər Günü, (1999)

15 Avqust – "Allo" sözünün ad Günü, (1877)

18 Avqust – Sərhəd Qoşunları Günü, (2002)

26 Avqust – Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü, (2010)

Bu tarixi unutmayaq

23 Avqust – Cəbrayıl rayonunun işğalı günü, (1993)

23 Avqust – Füzuli rayonunun işğalı günü, (1993)

31 Avqust – Qubadlı rayonunun işğalı günü, (1993)

Xalqımızın qəhrəman oğulları

Hərbi xadim Cəmşid Naxçıvanskinin (10.08.1895-26.08.1938) 125 illiyi

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Milli qəhrəman Ağayev Fərhad İslam oğlunun (04.08.1975) 45 illiyi

Milli qəhrəman Səfərov Sərdar Mədəd oğlunun (12.08.1960) 60 illiyi

İncəsənət

Xalq artisti Məmmədrza Şeyxzamanovun (04.08.1915-1984)105 illiyi

Xalq artisti Məmmədtağı Bağırovun (05.08.1890-1961)130 illiyi

Jurnalist Flora Xəlilzadənin (23.08.1955) 65 illiyi

Aktrisa Vəfa Fətullayevanın (25.08.1945-1987) 75 illiyi

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı Rafiq Tağının (05.08.1950) 70 illiyi

Yazıçı Yusif Şirvanın (10.08.1910-1979) 110 illiyi

Ədəbiyyatşünas Rafael Hüseynovun (12.08.1955) 65 illiyi

Dilçi, pedaqoq Fərhad Ağazadənin (12.08.1880-1931)140 illiyi

Yazıçı Asif Əliyevin (14.08.1940-2001) 80 illiyi

Yazıçı Canalı Mirzəliyevin (15.08.1940-2009) 80 illiyi

Yazıçı Nəriman Süleymanovun (15.08.1930-1995) 90 illiyi

Xalq şairi B. Vahabzadənin (16.08.1925-2009) 95 illiyi

Yazıçı Şıxəli Qurbanovun (16.08.1925-1967) 95 illiyi
Ədəbiyyatşünas Bəkir Nəbiyevin (21.08.1930) 90 illiyi
Şair Fikrət Qocanın (25.08.1935) 85 illiyi
Şair Ağasən Bədəlzadənin (25.08.1940) 80 illiyi
Yazıçı Əlibala Hacızadənin (28.08.1935-2009) 85 illiyi
Yazıçı Ağəddin Mansurzadənin (28.08.1940-2008) 80 illiyi
Yazıçı Əhməd İsayevin (30.08.1940) 80 illiyi

Xarici ədəbiyyat

Qazax şairi Abay Kunanbayevin (10.08.1845) 175 illiyi
Aleksandr Kuprinin (26.08.1870-1938) 150 illiyi

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Avqust – Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü, (2001)

"Dil hər bir xalqın mənəvi sərvəti, qürur yeridir. Tarixin sınağından çıxıb cilalana-cilalana bu günümüzədək gəlib çatan Azərbaycan dili də bizim hər birimiz üçün ana laylası kimi əziz və müqəddəsdir. Öz ana dilini bilməyən adamlar şikəst adamlardır..."

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Ulu əcdadlarımız olan albanların 52 hərfdən ibarət əlifbası vardı. Ölkəmizdə İslam dininin yayılması ilə əlaqədar ərəb əlifbasından geniş istifadə olunmuş, yüz illər boyu ərəb dili din, elm və təhsil dili rolunu oynamışdır. Lakin əsrlərlə müxtəlif xalqların mədəni əlaqələrinə xidmət etmiş ərəb qrafikası dilimizin səs sistemini dolğunluğu ilə əks etdirə bilmir, onun quruluşu və xarakteri haqqında tam aydın təsəvvür yaratmırdı. Bu çatışmazlıqlar M. F. Axundzadə başda olmaqla, dövrün mütərəqqi maarifçi ziyalılarında əlifba islahatı keçirmək ideyaları yaratmışdı. Lakin o vaxt bu ideyanı həyata keçirmək mümkün olmamışdı. 1922-ci ildə Azərbaycan hökumətinin qərarı ilə Yeni Əlifba Komitəsi yaradıldı. Bu komitəyə Azərbaycan (türk) dili üçün latın qrafikalı əlifba tərtib etmək tapşırığı verildi. Bu, yeni əlifbaya keçilməsi yolunda atılmış ilk ciddi addım oldu. 1923-cü ildən etibarən latın qrafikalı əlifbaya keçmə prosesi sürətləndirildi. 1926-cı ildə keçirilmiş Birinci Ümumittifaq Türkoloji Qurultayın tövsiyəsinə əsasən 1929-cu il yanvarın 1-dən etibarən Azərbaycanda kütləvi şəkildə latın qrafikalı əlifba tətbiq edildi. Lakin Türkiyə Cümhuriyyətində də latın qrafikalı əlifbaya keçilməsi və bunun nəticəsində SSRİ-də və xaricdə yaşayan türk xalqları arasında mədəni əlaqələrin güclənməsi qorxusu Sovet imperiyası rəhbərliyində Azərbaycan əlifbasının yenidən dəyişdirilməsi planlarını yaratdı. 1940-cı il yanvarın 1-dən kiril qrafikalı əlifbaya keçmək haqqında qərar qəbul olundu. Sonralar kiril qrafikasının Azərbaycan dilinin fonetik səs sisteminə uyğunlaşdırılması üçün Azərbaycan kiril qrafikasında müəyyən dəyişikliklər aparıldı. Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının bərpası üçün tarixi şərait yarandı. Nəticədə 1992-ci ildə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının tətbiqi barədə Qanun qəbul olundu. 2001-ci ildə isə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasına keçid başa çatdırıldı. Latın qrafikalı əlifbanın tətbiqinin Azərbaycan Respublikasının siyasi həyatında, yazı mədəniyyətimizin tarixində mühüm hadisə olduğunu nəzərə alaraq Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev 2001-ci il avqustun 9-da fərman imzalamışdır. Bu fərmanla avqustun 1-i Azərbaycan Respublikasında Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan dili Günü elan edilmişdir. İnternetdə: www.books.google.com

2 Avqust – Azərbaycan Kinosu Günü, (1898)

Azərbaycan Respublikasının mədəni inkişafı sahəsində kino işçilərinin xidmətlərini və 1898-ci il avqustun 2-də ilk kinosüjetlərin yaranmasını nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamına əsasən qeyd olunur. Bu il Azərbaycan kinosunun 120 yaşı tamam olur. Azərbaycan kino sənətinin tarixi 1898-ci ildən başlayır. Lümyer qardaşları ilk filmi nümayiş etdirdikdən sonra 1898-ci ildə fotoqraf Mişon Bakıda "Balaxanıda neft fontanı" və "Bibiheybət neft mədənində yanğın" adlı xronikal süjetləri lentə almaqla milli kinomatoqrafiyamızın əsasını qoydu. Bundan sonra onlarla film çəkildi. Onlar arasında ən yadda qalanı Üzeyir Hacıbəyovun "Arşın mal alan" operettası əsasında çəkilmiş ilk milli kinokomediya oldu. 1920-ci ildən sonra isə Azərbaycanda sovet kinosu erası başladı. Həmin illərdə çəkilən "Ulduz", "Şərikli çörək", "Bizim Cəbiş müəllim" və digər filmlərin ideoloji xətti olsa da, onları bizə sevdirən milli ruhun, milli adət-ənənələrin özündə əks etdirmələridir. Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra Azərbaycanda çəkilən filmlərin sayında azalma baş verdi. Ötən əsrin sonunda çəkilən filmlər sırasında ən çox yadda qalanları isə Qarabağ münaqişəsindən bəhs edən "Özgə vaxt", "Biz qayıdacağıq", "Fəryad", "Sarı gəlin", "Lal çinar", "Arxada qalmış gələcək" kimi kinolentlər oldu. Son illərdə kino sahəsinə dövlət marağının artması tarixi-vətənpərvərlik mövzularında çəkilmiş nisbətən iribüdcəli "Cavad xan" və "Hökmdarın taleyi" kimi filmlərin meydana gəlməsinə kömək olub. Bu gün Azərbaycanda filmlər dövlət sifarişi ilə yanaşı özəl şirkətlərin xəttilə də çəkilir. Belə özəl qurumlardan biri "BakıFilm" Kinostudiyasıdır. Mövcud olduğu 5 il ərzində "BakıFilm" Kinostudiyasında vətənpərvərlik və Qarabağ müharibəsindən bəhs edən "Qaydasız döyüş", "Seçilən", "Bulağıstan" bədii filmləri, "Qızlar serialı", eləcə də "Yaddaş" filmi hazırlanıb. Bundan başqa "BakıFilm" kinostudiyasının çəkdiyi "Xoca" filmi dünyanın bir çox ölkəsində, habelə kino festivallarında nümayiş olunaraq tamaşaçıların rəğbətini qazanıb. Qeyd edək ki, 2001-ci ildən prezident Heydər Əliyevin sərəncamı ilə avqustun ikisi Azərbaycan Milli Kino günü kimi rəsmiləşdirilib.

İnternetdə: www.books.google.com

3 Avqust – Ümumdünya Qarpız Günü

Qarpız günü ilk dəfə avqustun 3-də Amerikada qeyd olunmuşdur. Bu ölkənin, xüsusən latınamerikalı əhalisi qarpızı çox sevirlər. Orada bu şirin və dadlı meyvə yay piknikl**ə**rinin zəruri atributlarından biridir. Ümumiyyətl**ə**, qarpızı kim sevmir ki? Bu böyük, orqanizmin susuzluğunu yatıran, təravət verən meyvə 90% sudan ibarətdir. Şirin olmasına baxmayaraq, kalorisi az olan qarpızın bayramının kim və nə zaman təyin edildiyi məlum deyil.

Qabaqkimil**ə**r fəsil**ə**sindən olan qarpız birillik bostan bitkisidir. Qarpızın qabığı müxtəlif rəngdə ola bil**ə**r: ağ və sarı rəngdən tünd yaşıla qədər. Üzərində is**ə** l**ə**kə, zolaq və s. formalarda şəkill**ə**ri olur. Hazırda dünyanın 90-dan çox ölkəsində qarpızın 1200-dən çox növü becərilir. Qarpızın vətəni Cənubi Afrika hesab olunur. Hətta Qədim Misirdə aparılan qazıntılar sübut etmişdir ki, orada qarpız becərilib. Qədim Misir miflərində və papiruslar üzərindəki qədim reseptlərdə bu meyvənin adı çəkilir. Qarpız Qədim Romada da məlum idi. Qədim Çinə ticarət gəmiləri vasitəsilə aparılan qarpız orada da sevilmişdir. Bu gün də dünyada qarpızın ən çox becərildiyi yer Çindir. Qarpız Rusiya və Avropada təxminən XI-XII əsrlərdə (bəzi faktlara görə, XIII-XIV əsrlərdə), Amerikada isə XVI əsrdə peyda olmuşdur.

Qarpızı sevənlər çox olduğu üçün bu günü qeyd etmək onlara əlavə bayram əhvali-ruhiyyəsi yaşadır.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Avqust – Hərbi Donanma Günü, (1996)

Azərbaycan Hərbi Donanması 1919-cu ildə Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti dövründə yaradılıb. Belə ki, 1919-cu ilin yayında ingilislər Bakını tərk edərkən şəhər limanının idarəçiliyini və hərbi gəmilərin bir hissəsini Azərbaycan hökumətinə təhvil veriblər. Bu gəmilərin əsasında Azərbaycan Xəzər Hərbi Dəniz Donanması təşkil olunub. Azərbaycan hökumətinin bu tədbiri ölkənin dəniz sərhədlərinin qorunmasında mühüm addım oldu. 1919-cu ilin sonlarında general İbrahim ağa Usubovun başçılıq etdiyi Azərbaycan hərbi missiyası donanma üçün xaricdən 6 birtoplu qırıcı kater, 12 qırıcı kater, 6 sualtı qayıq, 92 gəmi topu, 10 sahil topu, simsiz teleqraf qurğuları və s. alıb. Azərbaycan Hökuməti rus donanmasının admiralı, Şimal qütbünə ekspedisiyanın iştirakçısı, türk əsilli İslamovu milli donanmanın yaradılması işinə kömək göstərmək üçün 1919-cu ilin yayında Azərbaycana dəvət edib. "Astrabad", "Qars" və "Ərdəhan" hərb gəmilərinin komandirliyi azərbaycanlı kapitanlara tapşırılıb. Hərbi donanmanın maddi-texniki bazasının və kadr təminatının gücləndirilməsi planları aprel işğalı nəticəsində həyata keçirilməmiş qalıb. Az sonra bolşeviklərin gəlişi ilə Azərbaycan hərbi donanması ləğv olunub. SSRİ dağıldıqdan sonra Azərbaycanda da hərbi-dəniz donanmasının təşkilinə şərait yarandı.1992-ci il aprelin 7-də Azərbaycan Respublikası Hərbi-Dəniz Qüvvələri Qərargahı, mühafizə və təminat rotası yaradıldı. Xəzər Hərbi-dəniz donanmasının 25%-i və Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi Azərbaycan Respublikasının ixtiyarına verildi. 1992-ci il iyunun 26-da "Bakılı" keşikçi gəmisində Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağı qaldırıldı. 1996-cı ildə Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi əsasında Dəniz Akademiyası təşkil olundu. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin fərmanına əsasən hər il avqustun 5-i Azərbaycan Respublikası Hərbi Donanma Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Avqust – Beynəlxalq İşıqfor Günü, (1914)

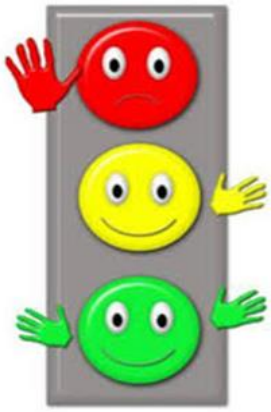

Beynəlxalq İşıqfor Günü 1914-cü il avqustun 5-də baş vermiş bir hadisə ilə əlaqədar qeyd olunur. Belə ki, həmin gün ABŞ-in Klivlend şəhərində müasir işıqfor qurğularının ilk əcdadı meydana gəlmişdir. O, qırmızı və yaşıl fənərlərə malik idi və işıqlar dəyişən zaman səs siqnalı işə düşürdü. Əslində, ilk işıqforu hələ XIX əsrdə britaniyalı Cey Nayt icad etmişdir. Bu qurğu 1868-ci ildə Londonda parlament binası qarşısında quraşdırılmışdır. Üç ildən sonra onun fənəri partlamış və polis işçisini yaralamışdır. Bu hadisədən sonra işıqfor, demək olar ki, 50 il unudulmuşdur. 1910-cu ildə ilk ikirəngli fənərə malik avtomat işıqfor qurğusu hazırlanmış və patentləşdirilmişdir. Müasir işqforlara bənzər üçrəngli qurğuları ilk dəfə 1920-ci ildə Detroyt və Nyu-York sakinləri görmüşlər.

Zaman keçdikcə işıqforlar Amerikanın və Avropanın bir çox şəhərlərində populyarlıq qazanmışdır. İşıqfor – mexaniki nəqliyyat vasitələrinin, həmçinin piyada keçidlərindəki insanların və yol hərəkətinin digər iştirakçılarının hərəkətini tənzimləmək üçün nəzərdə tutulan optik siqnalizasiya qurğusudur. İşıqfor, həmçinin dəmir yollarında və gəmiçilikdə də istifadə olunur. 2010-cu ildə Rusiyanın Perm şəhərində işıqfora abidə qoyulmuşdur.

İnternetdə: http://www.calend.ru/holidays

8 Avqust – Beynəlxalq Alpinizm Günü (Alpinist günü), (1786)

Avqustun 8-də dünyada Beynəlxalq Alpinizm Günü və ya Alpinist Günü qeyd olunur. Bu bayram sərhəd tanımır, əsl kişiləri və ruhən möhkəm qadınları birləşdirir. Bu bayramın meydana çıxmasında iki cəsur isveçrəli – həkim Mişel-Qabriel Pakkarda və dağ bələdçisi Jak Balmaya borcluyuq. Onlar 1786-cı il avqustun 8-də bütün alpinistlər arasında ilk olaraq Alp dağlarının ən yüksək zirvəsini – Monblan zirvəsini fəth etmişlər. Bu zirvə dəniz səviyyəsindən 4810 metr yüksəklikdə yerləşir. Həmin vaxta qədər Monblan zirvəsini fəth etmək cəhdləri çox olsa da, buna ilk nail olanlar məhz həmin insanlar olmuşlar. O gündən dünya alpinistləri Alp dağlarının ən yüksək zirvəsinin fəth olunmasını öz bayramları kimi qeyd edirlər. Bu günü yalnız dağ zirvələrini fəth edənlər deyil, həm də sənaye alpinizmi ilə məşğul olanlar öz bayramları hesab edirlər. Dünyada hər il göydələnlərin, hündürmərtəbəli binaların sayı daha da artır. Belə mütəxəssislər binaların fasadlarını və pəncərələrini yuyur, rəngləyir, təmir edir, qardan və sırsıradan təmizləyir, kondisionerləri montaj edir və s. Yüksəklikləri fəth edənlər bu bayram günündə görüşlər keçirir, təcrübə mübadiləsi aparır, yeni rekordlar müəyyən edir, təsirli tamaşalar göstərirlər. Dünyanın bəzi şəhərlərində idman klubları həmin gün yarışlar, konsertlər və digər bayram tədbirləri təşkil edirlər.

İnternetdə*:* http://www.calend.ru/holidays

12 Avqust – Beynəlxalq Gənclər Günü, (1999)

1998-ci il avqustun 12-də Lissabonda gənclərlə iş üzrə nazirlərin iştirakı ilə keçirilmiş beynəlxalq konfransda hər il avqustun 12-nin dünyada Beynəlxalq Gənclər Günü kimi qeyd olunması qərara alınıb. Bu gün BMT-nin qərarı ilə gənclərə lazımı diqqət göstərmək, onların nailiyyətlərini təbliğ etmək, cəmiyyətin bütün sahələrində gənclərin iştirakına təkan vermək məqsədilə 1999-cu ildə müəyyən edilib və 2000-ci ildən qeyd olunur. Tarixən hər bir xalq özünün xoşbəxt gələcəyə olan ümidlərini ilk növbədə gənc nəslə bağlayır. Savadlı, geniş dünya görüşünə malik gənclərin yetişdirilməsi hər bir ölkə üçün başlıca məsələdir. Bu gün iftixarla demək olar ki, müasir Azərbaycan gəncliyi milli mənəvi dəyərlərini, doğma ana dilimizi, adət-ənənələrimizi qoruyub yaşadır. Hər bir xalqın tarixində onun uğurlu gələcəyini quran şəxsiyyətlər var. Azərbaycan xalqı bu günü və sabahı üçün ulu öndərimiz Heydər Əliyevə borcludur. Heydər Əliyev dəfələrlə qeyd edirdi ki, Azərbaycanın gələcəyi gənclərimizin əlindədir. Hər bir xalqın, hər bir dövlətin gəncləri onun həm bu günü, həm də sabaha ümididir. Azərbaycanda ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu gənclər siyasətinin bugünkü uğurlu davamı gənclərin hərtərəfli fəaliyyətinə geniş imkanlar yaradıb. Azərbaycan dövlətinin müstəqilliyi və suverenliyinin qorunub möhkəmləndirilməsi, onun inkişafı, ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi, ölkə iqtisadiyyatının sürətlə inkişafı, əhalinin sosial problemlərinin həlli, ölkəmizin dünya birliyində öz layiqli yerini tutması yolunda görüləcək bu əzəmətli işlərin həyata keçməsinin əsas ağırlığı bugünkü gənclərin üzərinə düşür. Ölkəmizdə gənclər siyasətinin əsasını qoyan ümummilli lider Heydər Əliyev gəncləri Azərbaycanın gələcək qurucuları adlandırmış, onların imkan və bacarıqlarını yüksək qiymətləndirmiş, problemlərinin həlli istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərə xüsusi önəm vermişdir. Bu gün ölkəmizdə gənclər siyasəti mahiyyət və keyfiyyətcə yeni mərhələsini yaşayır. Prezident İlham Əliyev ulu öndərin gənclər siyasətinə sadiqliyini də öz qərarları ilə təsdiq edir. Gənclərin mənəvi inkişafı, vətənpərvərlik tərbiyəsi, xarici ölkələrdə təhsili, sosial müdafiəyə ehtiyacı olanların problemlərinin həlli istiqamətində görülən işlər, gənclər təşkilatlarının inkişafı üçün yaradılan şərait və imkan bu sahəyə böyük diqqətin nəticəsidir. Dövlətimizin başçısının davamlı inkişaf konsepsiyasının uğurla həyata keçirilməsində Heydər Əliyev Fondunun da xidmətləri böyükdür.

İnternetdə: www.books.google.com

15 Avqust – “Allo” sözünün ad Günü, (1877)

Avqustun 15-i “Allo” telefon müraciətinin ad günü kimi maraqlı bayram qeyd olunur. Bu müraciətin təxminən 140 illik tarixi var. İlk dəfə 1877-ci il avqustun 15-də Tomas Edison bu salamlaşma formasından istifadə etməyi təklif etmişdir. Onun fikrincə, “Hello” telefon müraciətinin bütün variantları arasında ən yaxşısıdır. O, teleqraf şirkətinin prezidentini də buna inandırmağa çalışmışdır. Telefonu icad edən Aleksandr Bell isə “Ahoy” sözündən müraciət forması kimi istifadə etməyi təklif etmişdir. Lakin Tomas Edisonun təklifi zamanın sınağından çıxmışdır. “Hello” sözü “Allo”ya çevrilmişdir. Telefon ünsiyyətində “Bəli”, “Eşidirəm” kimi geniş yayılmış formalar da var.

Bəzi ölkələrdə telefon söhbətinin öz “vizit kartları” da mövcuddur. Belə ki, yunanlar telefon zənginə “Parakalo” – “Xahiş edirəm”, italyanlar “Pronto” – “Eşitməyə hazıram” sözləri ilə cavab verirlər. Almaniyada isə telefona cavab verərkən çox vaxt öz soyadlarını söyləyirlər.

İnternetdə*:* http://www.calend.ru/holidays

18 Avqust – Sərhəd Qoşunları Günü, (2002)

"Vətən – Yurdun bütün torpaqlarını birləşdirib vahid, qüdrətli və mərkəzləşdirilmiş Azərbaycan dövləti yaradan, doğma dilimizi Dəmirqapı Dərbənddən İran körfəzinə qədər böyük bir ərazidə – Səfəvi imperatorluğunda dövlət dilinə çevirən Şah İsmayıl Xətayinin əmanətidir bizə!"

Ümummilli lider Heydər Əliyev

18 avqust 1919-cu ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin parlamenti ölkənin sərhədlərinin mühafizəsi haqqında qanun qəbul edib. Qanuna əsasən Xalq Cümhuriyyəti Hərbi Nazirliyinin tərkibində Azərbaycanın ilk Sərhəd Qoşunları dəstəsi yaradılıb. Prezident Heydər Əliyevin 2000-ci il 16 avqust sərəncamı ilə avqustun 18-i Azərbaycanda Sərhəd Qoşunları əməkdaşlarının peşə bayramı günü kimi qeyd olunması qərara alınıb. Sovet dövründə Sərhəd Qoşunları Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin strukturu kimi mövcud olub, Azərbaycan müstəqilliyini bərpa edəndən sonra da sərhəd xidməti bir müddət Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin tərkibində fəaliyyət göstərib. Prezident Heydər Əliyevin 2002-ci il 31 iyul tarixli fərmanı ilə Azərbaycan Respublikası Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin Sərhəd Qoşunları İdarəsinin əsasında Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti yaradılıb. Həmin fərmanla Dövlət Sərhəd Xidmətinin rəisi – Sərhəd Qoşunlarının komandanı təyin edilib.

İnternetdə: www.books.google.com

26 Avqust – Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü, (2010)

Avqustun 26-sı Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü və İpək Yolu Üzərində Yerləşən Ölkələrin Musiqisi Günü kimi qeyd olunur. 2010-cu ildə Kanadanın Niaqara şəhərinin meriyası və ənənəvi olaraq hər il keçirilən Beynəlxalq Niaqara Musiqisi festivalının rəhbərliyi tərəfindən qəbul olunan bu qərar xalqımızın milli sərvəti olan muğamın bəşəri musiqiyə çevrildiyini bir daha təsdiq edir. Bu tarix muğamsevərlər, ömrünü bu sənətin yaşamasına və təbliğinə həsr edənlər üçün əziz bayramdır.

Azərbaycan muğamının müasir tarixində ölkəmizin birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi ilə həyata keçirilən çoxşaxəli silsilə tədbirlər müstəsna rol oynayır. Bu fəaliyyətin nəticəsidir ki, son illər muğam ifaçılığı ən müxtəlif aspektlərdən hərtərəfli dəstək alaraq, sözün əsl mənasında, intibah dövrünü yaşayır.

YUNESKO-nun qərarı ilə dünya mədəniyyətinin qeyri-maddi irsinin bəşəri əhəmiyyətə malik sərvətləri sırasına daxil edilməsi muğamın, tar ifaçılığı sənətinin təkcə xalqımızın deyil, bütün bəşəriyyətin misilsiz mədəni sərvətinin ayrılmaz hissəsi kimi qiymətləndirilməsidir. Ölkəmizdə "Muğam aləmi" Beynəlxalq muğam festivallarının, müsabiqələrin, muğam konsertlərinin, simpoziumların təşkili, "Qarabağ xanəndələri" albomunun buraxılması, "Muğam" jurnalının, "Muğam ensiklopediyası"nın nəşri, müasir texnologiyalara əsaslanan və 8 diskdən ibarət "Azərbaycan muğamı" multimedia toplusunun hazırlanması Heydər Əliyev Fondu və Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun bu sahəyə göstərdiyi diqqətə bariz nümunələrdəndir.

Xalqımızın şərəfli və keşməkəşli tarixini səslərdə əbədiləşdirən muğamlarımız ən ağrılı-acılı günlərimizdə həm də təskinliyimizdir. Heyrətamiz hisslər, düşüncələr, müdriklik mənbəyi olan muğam bütün hallarda – qüssəli, sevincli, anlarımızda ovqatımıza təsir edir, azadlığa və müstəqilliyə qovuşduğumuz anların fərəhini yaşadır və bizləri qələbəyə səsləyir.

İnternetdən: http://liderinfo.az/dunya

Bu tarixi unutmayaq

23 Avqust – Cəbrayıl rayonunun işğalı günü, (1993)

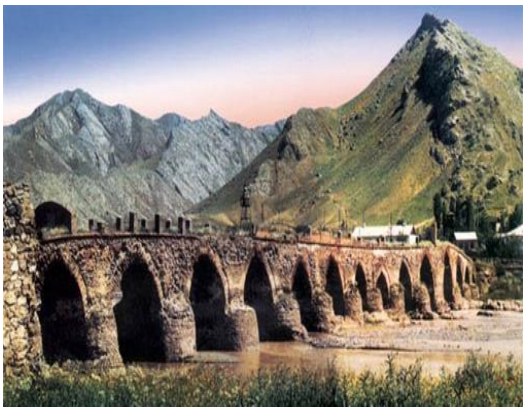

1993-cü il avqustun 23-dən həsrətini çəkdiyimiz rayonlardan biri də Cəbrayıldır. Ərazisi 105 min hektardır. Bu torpaq onlarla tarixi abidənin məskəninə çevrilib. İşğala qədər rayonda tikiş, xalça, cihazqayırma sexləri, səkkiz sənaye obyekti fəaliyyət göstərirdi. Cəbrayıl milli aşıq – ozan sənətimizin baniləri – Dirili Qurbaninin, Aşıq Pərinin, Mücrüm Kərəmin, Aşıq Humayın vətənidir. İşğaldan əvvəl rayonda 72 orta və natamam məktəb, 3 musiqi məktəbi, 12 mədəniyyət evi, 32 klub, 10 mədəni çadır və avtokulub, 78 kitabxana, 3 daimi, 4 səyyar kinoqurğusu fəaliyyət göstərirdi. Zəngin eksponatları olan tarix – diyarşünaslıq muzeyi vardı. Yaşı əsrlərlə hesablanan Xan çinar bu yurdun simvoluna çevrilmişdi. Rayonda irili-xırdalı 90 kənd vardı. Çoxsaylı alimlərimizin, ziyalılarımızın şərəfli, şanlı ənənələri uğurla davam etdirilirdi. O çətin dözülməz günlərdə Cəbrayıl rayonunda kifayət qədər qüvvə yox idi. Çətinliklərə baxmayaraq sərhəddə ermənilərə qarşı müdafiə xətləri yaradılmışdı. Şaqay yüksəkliyi alınmış və orada mövqe tutulmuşdu. Yeddi ay həmin yüksəkliyin hesabına rayona nəzarət edildi. Şaqay yüksəkliyi itirildikdən sonra Cəbrayılın başı üstünü qara buludlar aldı. Rayonun işğalı həmin yüksəklik verilən gündən başladı. Cəbrayıl ərazisini o ağır günlərdə qoruyan ərənlər də az olmamışdı: Yusif Allahverdiyev, Samir Alıyev, Şükür Abdullayev, İnqilab Aslanov, Azər Bayramov, Mais Verdiyev, Mübariz Qasımov, Mehdi İsmayılov və s. Onların hər biri artıq cismən ayrı düşüblər, ruhən həmişə, hər vaxt bizimlədirlər. Ümumiyyətlə, döyüşlərdə 180, atəşkəs dövründə isə 6 nəfər həlak olub. 14 nəfər polis, 60 nəfər mülki şəxs dünyasını dəyişib, 90 nəfərə yaxın isə əsir və itkin düşüb. Cəbrayıllılar içərisində 180 nəfərə yaxın Qarabağ müharibəsi əlili statusu alıb, 6 nəfər isə Azərbaycanın Milli Qəhramanı fəxri adına layiq görülüb. Hazırda cəbrayıllılar arasında 351 nəfər şəhid ailəsi var. İşğaldan sonra cəbrayıllılar ölkənin 58 bölgəsinə səpələniblər. Daha çox Beyləqan, İmişli, Sabirabad, Biləsuvar rayonlarında məskunlaşıblar.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Avqust – Füzuli rayonunun işğalı günü, (1993)

Rayonun əsası 1827-ci ildə qoyulub və ilkin adı Qarabulaq olub. Rayon 8 avqust 1930-cu ildə təşkil olunub və Qaryagin adlandırılıb. 1959-cu ilin aprelində böyük şairimiz Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 400 illiyi şərəfinə Qaryagin rayonunun adı dəyişərək Füzuli rayonu adlandırılıb. Füzuli rayonunun ərazisi 1386 kv.km, əhalisi isə təxminən 105 min nəfərdir. Rayonda 1 şəhər, 1 şəhər tipli qəsəbə, 75 kənd və başqa yaşayış məntəqələri vardır. Rayon ərazisindən axan Quruçay, Köndələnçay, Qozluçay, Çərəkən çayları Araz hövzəsinin çaylarıdır. Rayonun işğaldan azad olunmuş ərazisində 13 qəsəbə və 20 kənd vardır. Qəsəbələrdən 12-si işğaldan azad olunub. Hazırda bu ərazidə 51 min nəfər məcburi köçkün məskunlaşıb.

İşğaldan öncə rayonda taxılçılıq, heyvandarlıq, üzümçülük, qoyunçuluq, quşçuluq, baramaçılıq yaxşı inkişaf etmişdi. Kənd təsərrüfatı ilə yanaşı, rayonda tikinti tresti, 6 nəqliyyat təşkilatı, 13 sənaye müəssisəsi və s. fəaliyyət göstərirdi. İşğala qədər rayonda 70 kitabxana, 20 mədəniyyət evi, 45 klub, xalq və dövlət dram teatrları, 13 xəstəxana, 40 feldşer-mama məntəqəsi, vərəm və dəri və zöhrəvi xəstəlikləri dispanseri, 20 kinoqurğu, texnikum, 2 texniki peşə məktəbi, 38 məktəbəqədər müəssisə, 2 muzey, stadion, 65 kolxoz və sovxoz, 12 fermer təsərrüfatı və s. obyektlər var idi. Rayonda Əcəmi memarlıq məktəbinin təsiri ilə inşa olunan bir sıra memarlıq abidələri mövcud idi. Təəssüf ki, Əhmədalılar və ya Arğalı türbəsi (XIII əsrin sonu), Babı türbəsi (1273-cü il), Aşağı Veysəlli kəndində hamar daşdan tikilən qülləvari Mirəli türbəsi (XV əsr), Qarğabazar kəndində Hacıqiyasəddin məscidi (1682-ci il), Karvansara (1684-cü il), Qoçəhmədli kəndində məscid (XVIII əsr), Füzuli şəhərində Hacı Ələkbər məscidi (XIX əsr), "Məşədi Həbib" hamamı (XIX əsr), Merdinli kəndi yaxınlığında daşdan yonulan at, qoç füquru qədim abidələri (XVIII-XIX əsrlər) və s. bu kimi tarixi əhəmiyyət daşıyan abidələrimiz ermənilər tərəfindən məhv edilmiş, yandırılmışdır. 1988-ci ildən başlayan erməni təcavüzünə qarşı mübarizədə minlərlə füzulili döyüşmüş, çoxlu sayda rayon sakini şəhid olmuş, yaralanmış, itkin düşmüşdür. Füzuli rayonunun 1100-dən çox şəhid və itkini, 113 girovu, 1450 nəfər müxtəlif dərəcəli əlili var. Füzuli rayonuna erməni təcavüzü nəticəsində 36361 nəfər uşaq zərər çəkmiş, onlardan 155 nəfəri yetim qalmışdır.

İnternetdə: www.books.google.com

31 Avqust – Qubadlı rayonunun işğalı günü, (1993)

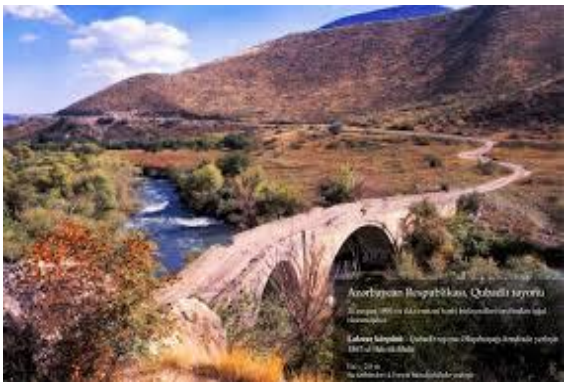

Ərazisi 80.250 hektar olan, Zəngəzur dağları ilə Dağlıq Qarabağ silsiləsi arasında yerləşən Qubadlı rayonu inzibati vahid kimi 1933-cü ildə yaradılıb. İşğala kimi rayon ərazisində müxtəlif növ ağaclardan ibarət 13.160 hektar dövlət meşə fondu mövcud idi. Rayonda 1500-1600-cı illər arasında əkilmiş nadir növlərdən ibarət olan 10-dan artıq ağac təbiət abidəsi kimi qorunurdu. Dəniz səviyyəsindən 1600 metr yüksəklikdə yerləşən və sahəsi 20 min hektar olan, zəngin flora və faunaya malik Qubadlı Dövlət Təbiət Yasaqlığında nəsli kəsilməkdə olan bir çox heyvan və quş növləri mühafizə olunurdu. Erməni işğalçıları rayon ərazisində geniş sahələri əhatə edən qiymətli ağac növlərindən ibarət meşələri, böyük ehtiyata malik yeraltı sərvətləri, mineral maddələrlə zəngin su mənbələrini istismara məruz qoyub, qeyri-adi flora və faunası ilə seçilən təbiət guşələrini dağıdıblar.

Qubadlı rayonunda 61 ümumtəhsil məktəbi, o cümlədən 33 orta, 16 səkkizillik, 12 ibtidai məktəb fəaliyyət göstərib. 180-ə qədər mədəni-maarif müəssisəsi olub. 84 kitabxana, 12 mədəniyyət evi və 44 klub, 7 avtoklub əhaliyə xidmət edib. Rayonda 2 uşaq musiqi məktəbi də fəaliyyət göstərib. Ümumilikdə işğal nəticəsində rayonda olan 6988 yaşayış evi, 1080 kənd təsərrüfatı obyekti, 32 rabitə, 86 səhiyyə, 180 mədəniyyət, 6 sənaye müəssisələri, 650 km avtomobil yolı, 9 körpü, 2 su anbarı, 150 kilometr magistral su xətləri, 4830 km elektrik xətləri, 165 kilometr magistral qaz boru xətti, 146 idarə, müəssisə binaları, 18 dəyirman, 4 su nasos stansiyası, 120 ədəd elektrik yarımstansiyası və transformator dağıdılıb, 13365 hektar meşə sahəsi işğal altında qalıb. Ermənilər 5 mindən çox nadir eksponat saxlanılan Qubadlı Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyini də talan ediblər. IV əsrə aid "Gavur dərəsi"ndəki ibadətgah, V əsrə aid "Qalalı" və "Göyqala" abidələri, XIV əsrdə tikilmiş "Dəmirçilər" Türbəsi, Hacı Bədəl körpüsü, Laləzar körpüsü, eləcə də Əyin, Yusifbəyli, Seytas, Qarağaclı, Xocamsaxlı kəndlərindəki digər tarixi abidələr hazırda işğal altındadır. Erməni təcavüzü zamanı Qubadlı 5 il müddətində 238 şəhid verib, 146 nəfər əlil olub.

İnternetdə: www.books.google.com

Xalqımızın qəhrəman oğulları

10 Avqust – Hərbi xadim Cəmşid Naxçıvanskinin 125 illiyi, (1895-1938)

Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda Cəmşid Naxçıvanski inamla vuruşmuşdur. Azərbaycan xalqı bu qəhrəman oğulları ilə fəxr edir!

Ulu öndər Heydər Əliyev

Cəmşid Naxçıvanski Birinci dünya müharibəsində müsəlmanlardan təşkil olunmuş süvari eskadronun komandiri olmuş, "Brusilov cəbhəsi"nin yarılmasında iştirak etmiş 4-cü dərəcəli "Müqəddəs Georgi" ordeni ilə təltif olunmuşdu. Avstriya-Rumıniya cəbhəsində üç dəfə yaralanan C.Naxçıvanski igid süvari zabiti kimi gümüş silahla mükafatlandırılmış, 2-ci, 3-cü, 4-cü dərəcəli Anna, 2-ci, 3-cü dərəcəli Stanislav ordenləri ilə təltif olunmuşdur.

Naxçıvanski Cəmşid Cəfərqulu oğlu 10 avqust 1895-ci ildə Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. O, Yelizavetqrad (Qərbi Ukrayna) qvardiya məktəbini bitirmişdir (1915). Cənub-Qərb cəbhəsi dağıdıldıqdan sonra ştab-rotmistri C.Naxçıvanski başçılıq etdiyi süvari alayı ilə birgə Azərbaycana qayıtmış, 1918-ci il sentyabrın 15-də türk qoşunları və Azərbaycan Əlahiddə Korpusu ilə birgə Bakını düşmənlərdən təmizləmişdir. Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda C.Naxçıvanski inamla vuruşmuşdur. C.Naxçıvanski 1923 və 1928-ci illərdə Moskvada qısa müddətli Ali Hərbi Akademiya kurslarında oxumuş, Azərbaycana qayıtdıqdan sonra yenidən diviziya komandiri olmuşdur.

Təəssüf ki, ötən əsrin 30-cu illərinin dəhşətli repressiya dalğası bu cəsur azərbaycanlı sərkərdəni də öz ağuşuna almışdır. SSRİ Ali Məhkəməsi Hərbi Kollegiyasının 1938-ci il 26 avqust tarixli qərarı ilə general C.Naxçıvanski ölüm hökmünə məhkum olunmuşdur. 1956-cı ildə C.Naxçıvanskiyə bəraət verilmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki /Cəmşid_ Naxçıvanski

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

XX əsr xalqımızın yaddaşında dövlətçilik, müstəqillik, ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə əsri kimi qalacaqdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev

4 Avqust – Milli qəhrəmanımız Ağayev Fərhad İslam oğlunun 45 illiyi, (1975-1995)

Fərhad Ağayev - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, Qarabağ müharibəsi zamanı xüsusi fəallıq göstərmiş, Mart hadisələri zamanı dövlətçiliyimiz, suverenliyimiz uğrunda ömrünü qurban verərək şəhidlik zirvəsini fəth etmiş fateh.

Fərhad Ağayev 4 avqust 1975-ci ildə Sabirabad rayonunun Əliləmbəyli kəndində anadan olmuşdur. O 1992-ci ildə Ələmbəyli kənd məktəbini bitirdikdən sonra, 1993-cü ildə Sabirabad rayon Hərbi Komissarlığı tərəfindən Milli Ordu sıralarına çağırılır. Fərhad Prezident Qvardiyasında xidmətə başlayır.

Döyüşlərdə iştirakı

Fərhad Ağayev 24 yanvar 1994-cü ildə cəbhəyə yola düşür, ilk döyüşlərini Füzuli rayonunun Seyidəhmədli kəndində keçirir. O Murovdağ, Güzgü, Ömərdağ kimi əhəmiyyətli ərazilərin müdafiəsində şücaət göstərir. 1995-ci ilin mart ayında bir qrup silahlı dəstə namərdlik edərək yenicə təşəkkül tapmağa başlayan dövlətimizə xəyanət edir. Fərhad dövlət çevrilişinin qarşısını almaq üçün Ağstafaya göndərilir. 1995-ci il 13 martda Fərhad Ağayev qardaş gülləsindən ağır yaralanır, 15 mart 1995-ci il tarixdə bu yaradan həlak olur.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli, 307 saylı fərmanı ilə Ağayev Fərhad İslam oğlu olümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı " adına layiq görülmüşdür. Sabirabad rayonundakı şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Bitirdiyi orta məktəb onun adını daşıyır.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki / Fərhad_ Ağayev

12 Avqust – Milli qəhrəman Səfərov Sərdar Mədəd oğlunun 60 illiyi, (1960-1991)

Vətənçin yaşayan, Vətənçin ölən
Səmimi bir insan nə bəxtiyardır.

Mikayıl Müşfiq

Sərdar Mədəd oğlu Səfərov 12 avqust 1960-cı ildə Kəlbəcər rayonunda anadan olmuşdur. 1977-ci ildə burada məktəbi bitirmiş və kolxozda işləmişdir. 1979- 1981-ci illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. 1987-ci ildə SSRİ-nin Kaunas Xüsusi Milis Məktəbini bitirir. 1991-ci ildə Vətənə dönür və Qusar rayonunda sahə müvəkkili işləməyə başlayır. 1991-ci il 25 sentyabr erməni terrorçuları Əsgəran rayonu ərazisində "QAZ-53" markalı sərnişin avtomobilinə hücum etmişdilər. Buraya göndərilən istintaq qrupunun müstəntiqi Sərdar Səfərov idi. Hadisə yerindən qayıdan istintaq qrupu Xankəndi yaxınlığında erməni yaraqlılarının hücumuna məruz qaldılar. Sərdar yoldaşlarını xilas edərək qəhrəmancasına həlak oldu. Ailəli idi, ölümündən üç ay sonra bir qızı dünyaya gəlmişdi. Azərbaycan Respublikası prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 saylı fərmanı ilə Sərdar Mədəd oğlu Səfərov ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür. Kəlbəcər rayonunda dəfn edilmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki / Səfərov_ Sərdar

İncəsənət

4 Avqust – Aktyor, xalq artisti Məmmədrza Şeyxzamanovun 105 illiyi, (1915-1984)

Məmmədrza Şeyxzamanov 1915-ci ildə Gəncədə doğulub. Aktyorluq sənətinə olan maraq və həvəs isə hələ məktəb illərində öz "toxumlarını səpməkdə" idi. Ona görə də orta məktəbdə oxuya-oxuya teatr studiyasına daxil olur. Çalışdığı dövrdə "Vaqif" (Eldar), "Fərhad və Şirin" (Fərhad), "Yaşar" (İmamyar), "İki qardaş" (Yuri) və digər tamaşalarda yaddaqalan obrazlar yaradır. 1954-cü ildə Mədəniyyət Nazirliyinin əmrilə M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrında işə başlayır. Və elə o vaxtdan etibarən də sənət yolundakı "yaşıl işığı" daha da gur yanmağa başlayır. Yaratdığı müxtəlif səpkili obrazlarla daha çox tanınır və sevilir. Teatrda "Göz həkimi"ndə Şahbazov, "Qış nağılı"nda Poliksen, "Fərhad və Şirin"də Xosrov, "Vaqif"də Qacar, "Otello"da Otello, "Aydın"da Aydın, "Qaçaq Nəbi"də Qaçaq Nəbi, "Vaqif"də Eldar kimi bir-birindən fərqlənən, psixoloji, dramatik obrazları özünəməxsus şəkildə yaradır. Onun səslər içində seçilən, əsl səhnə və kino səsi vardı. Elə bir səs ki, kimə məxsus olduğu zamanındaca bilinirdi. Məmmədrza Şeyxzamanov böyük ekrana ilk dəfə 1955-ci ildə "Bəxtiyar" filmində Rəcəbov rolu ilə çıxır. Daha sonra Cəfər Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" Dövlət Kinostudiyasının istehsal etdiyi filmlərin çoxunda çəkilir. Müxtəlif illərdə "Qızmar günəş altında"da Alı kişi, "Leyli və Məcnun"da Dərviş, "Bir qalanın sirri"ndə həkim Eldostu, "Onu bağışlamaq olarmı"da polkovnik Qurbanov, "Qatır Məmməd"də Gəncə qubernatoru, "Nəsimi"də Şeyx Əzəm kimi obrazlar yaradır. 1963-cü ildə böyük sənətkarımız Adil İsgəndərovun Sabit Rəhmanın ssenarisi əsasında quruluş verdiyi musiqili komediya filmində - "Əhməd haradadır"da Şirin kişi rolunda çıxış edir. 1976-cı ildə Məmmədrza Şeyxzamanov daha bir yaddaqalan obrazını yaradır. Rasim Ocaqovun İsa Hüseynovun ssenarisi əsasında çəkdiyi "Tütək səsi" filmində İsfəndiyar kişi rolunda çıxış edir. M.Şeyxzamanov 1984-cü ildə 70 yaşında vəfat etmişdir.

Filmoqrafiya: Bəxtiyar (film, 1955), Bir qalanın sirri (film, 1959), Bizim Cəbiş müəllim (film, 1969), Bizim küçə (film, 1961)**,** Böyük dayaq (film, 1962)**,** Cırtdanın yeni sərgüzəşti (film, 1973)**,** Dantenin yubileyi (film, 1978)**,**Əhməd haradadır? (film, 1963), Qaraca qız (film, 1966)(film, kinoalmanax), Qızmar günəş altında (film, 1957), Nəsimi (film, 1973), Nizami (film, 1982) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki / Məmmədrza _Şeyxzamanov

5 Avqust – Xalq artisti Məmmədtağı Bağırovun 130 illiyi (1890 - 1961)

Məmmədtağı Abbas oğlu Bağırov(1890- 1961) — Müğənni (bariton), məşhur opera müğənnisi, Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti

Məmmədtağı Bağırov 1890-cı ildə Bakı şəhərində, fəhlə ailəsində anadan olub. S.Ruhullanın təkidi ilə H.Ərəblinski teatr truppasına daxil olub, H.Sarabski, Ə.Ağdamski, H.Terequlov H.Hacıbabəyov ilə birgə ölməz səhnə əsərlərində çıxış edib. Sənət yolunda ilk addımlarını qadın rolları oynamaqla atıb. Ü.Hacıbəyovun "Əsli və Kərəm"ində Əsli,"Leyli və Məcnun"da Leyli obrazlarını yaradıb. Azərbaycan musiqisinin, habelə, dramaturgiyasının əvəzsiz nümunəsi sayılan "Arşın mal alan" komediyasının ilk səhnə quruluşunda M.Bağırovun zəhməti az olmayıb. O, operettanın maraqlı surətlərindən olan Süleyman və Soltan bəy obrazlarını ifa edib. Ümumiyyətlə, onun yaddaqalan obrazları hədsiz dərəcədə çox olub. Bunlara misal olaraq "Şah İsmayıl"da Aslan şahı, "Koroğlu"da Həsən xanı, "Aşıq Qərib"də Şahvələdi misal çəkmək olar. Ömrünün son illərində isə sənətkar "Leyli və Məcnun"da Leylinin atası rolunu oynayırdı. Hüseyn Seyidzadənin "O olmasın, bu olsun" filmində Rüstəm bəyin (Ağasadıq Gəraybəyli) bütün mahnılarını M.Bağırov səsləndirib. Filmotekanın "Qızıl fondunda" onun səsi yazılmış kino lenti daim səsləndirilir, ancaq adı çəkilmir. Azərbaycanın ən istedadlı musiqili teatr xadimlərindən sayılan Məmmədtağı Bağırov bir sıra milli və xarici bəstəkarların əsərlərində aparıcı rollar oynamış və bənzəri olmayan obrazlar yaratmışdır.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki / Məmmədtağı _Bağırov

23 Avqust – Jurnalist, publisist Flora Xəlilzadənin 65 illiyi, (1955)

Flora Xəlilzadə dövlətimiz tərəfindən "Tərəqqi " medalına layiq görülmüşdür. Prezident mükafatçısıdır. (2009) Jurnalistika sahəsindəki səmərəli fəaliyyətinə görə Prezident İlham Əliyev tərəfindən "Əməkdar Jurnalist" Fəxri adına layiq görülüb .

Flora Xəlilzadə 1955-ci il avqustun 23-də Zəngəzur mahalının Sisian rayonunun Urud kəndində anadan olub. Rayonun Vağədi kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra ADU-nun Jurnalistika fakültəsinə daxil olub və 1977-ci ildə oranı bitirib. "Azərbaycan təbiəti" jurnalında, "Azərbaycan müəllimi", "Azərbaycan" qəzetlərində işləyib. Bir müddət "Azərbaycan qadını" jurnalının redaktoru olub. Hazırda "Azərbaycan" qəzetinin mədəniyyət şöbəsinin redaktoru vəzifəsində çalışır. 1972-ci ildən mətbuatda publisistik və bədii yazıları dərc olunur. Peşəkar jurnalist kimi mətbuatda çalışdığı dövrdə yüzlərlə elmi, ədəbi, publisistik, tənqidi məqalələri çap edilib. 14 kitabın müəllifidir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür. Bir çox mükafatların sahibidir.

Mükafatları

1. Türkiyə Diyanet Vaqfının türkdilli xalqlar arasında keçirdiyi "Peyğəmbərin nəthi" yarışmasında Türkiyədə aldığı Beynəlxalq mükafat
2. Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin təsis etdiyi "Həsənbəy Zərdabi mükafatı".
3. KİV Həmkarlar İttifaqının "Qızıl qələm", "Xan qızı Natəvan" , "Səməd Vurğun-90", "Şərəf" və "İnam" mükafatları
4. Respublika Mətbuat Fondunun "Dan ulduzu" mükafatı (iki dəfə).
5. Qorqud Assosiasiyasının təsis etdiyi "Məmməd Araz mükafatı"
6. Nabat xanım adına xeyriyyə cəmiyyətinin təsis etdiyi "Nabat xanım mükafatı"
7. Lider Qadınlar İctimai Birliyinin təsis etdiyi "Salatın Əsgərova mükafatı"
8. Yazdığı "Yolum düşə Zəngəzura" kitabı Yeni Yazarlar və Sənətçilər Qurumu tərəfindən 2007-ci ilin publisistik-sənədli kitabı adına layiq görülmüşdür.
9. 2007-ci ildə Jurnalist Qadınlar Assosiasiyası tərəfindən ilin qadın jurnalisti elan olunub.
10. 2011-ci ildə Azərbaycan mətbuatındakı səmərəli fəaliyyətinə görə Mətbuat Şurasının Ali Media Mükafatını alıb.

Kitabları:"Ruhumun ehtiyacı" (Şeirlər), "Bənövşə ətirli səs" (F. Kərimova haqqında)**,** "Aysel adını itirib" (uşaq hekayələri)**,** "Analar"**,** "Bu mənim tale yolum" (Afaq Bəşirqızı haqqında)**,** "Taleyimdən keçən adamlar", "Məmməd Araza məktub", "Yolum düşə Zəngəzura", "Dağları tərpədən fəryad" (Y. Abdullayeva haqqında), "Yazıçılar təşkilatının rəhbərləri" (Ədəbi tədqiqatlar), və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 333.

25 Avqust – Aktrisa Vəfa Fətullayevanın 75 illiyi, (1945- 1987)

Vəfa Nüsrət qızı Fətullayeva - Məşhur Azərbaycan sovet aktrisası, Azərbaycan SSR-ın əməkdar artisti (1982), Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı laureatı (1984).

Vəfa Fətullayeva 25 avqust 1945-ci ildə Bakıda anadan olub. İncəsənət İnstitutunun rejissorluq fakültəsinə daxil olan Vəfa Fətullayeva Məhərrəm Haşımovun kursuna düşür. Bir müddət öz xarici görkəmini nəzarətsiz buraxdığından Vəfa birdən-birə kökəlir. Bu, Məhərrəm Haşımovun da diqqətindən yayınmır. Və bir gün dərslərin birində "Qız, sən yaman kökəlirsən, bunun axırı hara gedəcək?" deyir. Yarızarafat-yarıciddi deyilmiş bu sözlər Vəfanın onsuz da tükdən asılı olan seçiminin taleyini təyin edir. O, bir müddət dərsə gəlmir. Və günlərin birində məlum olur ki, Vəfa bu dəfə heç kimlə məsləhətləşmədən fakültəsini dəyişib... Keçib teatrşünaslığa. Vəfa Fətullayeva 1970-ci ildən Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında çalışıb. Yaradıcılığının çiçəklənən dövründə ağır xəstəliyə düçar olan əməkdar artist 21 may 1987-ci ildə - 42 yaşında vəfat edib. Vəfa Fətullayevnın atası Azərbaycan teatr sənətinin ilk tərtibatçı-rəssamı, xalq rəssamı Nüsrət Fətullayev, anası SSRİ Xalq Artisti, aktrisa Hökumə Qurbanova, əmisi aktyor Fateh Fətullayev, əmisi oğlu musiqişünas Hafiz Fətullayevdir.

Rolları: Gülgəz ("Mahnı dağlarda qaldı", İ.Əfəndiyev), Şirin ("Məhəbbət əfsanəsi", N.Hikmət), Tənzilə ("Sən yanmasan", N.Xəzri), Şərəfnisə ("Müsyö Jordan və dərviş Məstəli şah", M.F.Axundov), Beatrice ("Heç nədən hay-küy", U.Şekspir), Bənövşə ("Kəndçi qızı", M.İbrahimov), Zeynəb ("Sizi deyib gəlmişəm", Anar) və s.

Çəkildiyi televiziya tamaşaları: "Göz həkimi", "Alov", "Atayevlər ailəsi" və s.
Filmoqrafiya:Alov, Atayevlər ailəsi (film), Bizim qəribə taleyimiz (film, 2005), Firəngiz (film, 1975), Göz həkimi (film, 1985)

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki /Vəfa _Fətullayeva

Yubilyar yazıçı və şairlər

5 Avqust – Yazıçı Rafiq Tağının anadan olmasının 70 illiyi, (1950)

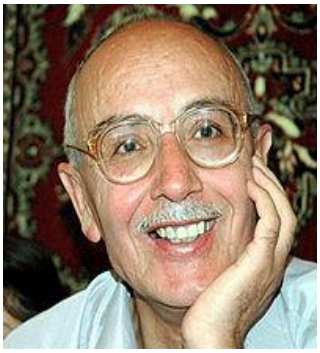

Rafiq Tağı (tam adı: Rafiq Nəzir oğlu Tağıyev azərbaycanlı yazıçı-filosof, həkim-kardioloq.

Tağıyev Rafiq Nəzir oğlu 1950-ci il avqustun 5-də Masallı rayonunun Xoşçobanlı kəndində anadan olub. 1966-cı ildə Masallı rayonu Təklə kənd orta məktəbini, 1972-ci ildə Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun müalicə-profilaktika fakültəsini bitirib. 1981-1983-cü illərdə Moskva Tibb İnstitutunun daxili xəstəliklər üzrə klinik ordinaturasında təhsil alıb. 1972-1974-cü illərdə Sabirabad rayonu Yolçubəyli kənd ambulatoriyasının baş həkimi, 1974-1979-cu illərdə Masallı rayonu Həsənli kənd xəstəxanasının baş həkimi vəzifələrində çalışıb. 1979-1983-cü illərdə Moskvada 23 saylı Şəhər Klinik Xəstəxanasında, 1983-1990-cı illərdə Moskva Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım Stansiyasında, 1990-cı ildən Bakı Şəhər Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım Stansiyasında həkim işləyib.

Rafiq Tağı ilk gənclik illərindən bədii yaradıcılıqla məşğul olub. 1968-ci ildə ilk şeiri Masallının "Çağırış" rayon qəzetində, "Fərqanə" adlı ilk hekayəsi 1977-ci ildə "Ulduz" jurnalında çap edilib. Çoxsaylı şeir, hekayə, esse, məqalə, oçerk və portret yazıları Azərbaycanın və xarici ölkələrin dövri ədəbi mətbuatında mütəmadi dərc edilib. Yazıları həmişə ictimai rezonans doğurub, ciddi polemikaya səbəb olub. Rafiq Tağı "EQO" Yaradıcılıq Ordeni ilə təltif olunub, Azad Yazarlar Ocağının üzvü olub. Yazıçı 23 noyabr 2011-ci ildə vəfat edib.

Kitabları: "Yanaşı ulduzlar" (1987), "Düşmənimin xatirinə" (1991), "Pozitiv. Neqativ" (1996), "Şahzadə Dipendranın məhəbbəti" (2005), "Ucaboy liliput" (2005), "Gənc qraf Kenterberiyski" (2006) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Rafiq_ Tağı

10 Avqust – Yazıçı Yusif Şirvanın 110 illiyi, (1910-1979)

Əsgərov Yusif Əsgər oğlu 1910-cu ildə Bakı quberniyasının Şamaxı şəhərində müəllim ailəsində anadan olmuşdur. 8 yaşından ata-anasını itirdiyindən yetim qalmış, bacısı ilə birlikdə qohumlarının himayəsində boya-başa çatmışdır. İbtidai məktəbi bitirəndən sonra Nuxa şəhər pedaqoji texnikumunda təhsil almışdır (1924-1928). Əmək fəaliyyətinə Şamaxı qəzasının Bicov kənd məktəbinin direktoru vəzifəsində başlamışdır. 1929-cu il avqust ayından Lənkəran şəhər nümunəvi orta məktəbində dərs hissə müdiri olmuş, bir ildən sonra Bakı Ali pedaqoji məktəbində təhsilini davam etdirmiş, eyni zamanda Azərkinoda bədii büronun üzvü (1930-1932), Azərbaycan Baş Ədəbiyyat Müfəttişliyi idarəsində siyasi redaktor (1932-1934) işləmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 30-cu illərin əvvəllərində başlamış, mətbuatda oçerk, hekayə, povest, roman və məqalələrini müntəzəm çap etdirmişdir. İnstitutu bitirdikdən sonra "Ədəbiyyat qəzeti"nə məsul katib təyin edilmiş, sonra Azərnəşrdə, Uşaqgəncnəşrdə bədii ədəbiyyat üzrə redaktor, eyni zamanda Azərbaycan Dövlət Universitetinin Hazırlıq kursunda və 132 nömrəli Bakı şəhər məktəbində müəllim işləmişdir. 1939-1941-ci illərdə "Kommunist" qəzetinin ədəbiyyat və incəsənət şöbəsinin müdiri olmuşdur. 1941-ci ilin avqustunda Sovet Ordusuna səfərbərliyə alınmış, Hərbi xidməti ləyaqətlə yerinə yetirmişdir "Qafqazın müdafiəsinə görə", "Almaniya üzərində qələbəyə görə" medallarına layiq görülmüşdür. 1947-ci ilin iyulunda ordudan tərxis olunmuş. "Təbliğatçı" jurnalında partiya şöbəsinin müdiri, qiyabi institutda ədəbiyyat kafedrasının baş müəllimi işləmişdir. Bir müddət Azərbaycan Dövlət Universitetində dekan, ömrünün axırınadək isə dosent olmuşdur. "Əmək veteranı" medalı ilə təltif olunmuşdur. 1979-cu il avqustun 9-da vəfat etmişdir..

Əsərləri: “220 saylı otaq” (1960), “Qalaktika” (1973), “Qətl günü” (1987) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 938.

12 Avqust – Ədəbiyyatşünas Rafael Hüseynovun 65 illiyi, (1955)

Rafael Hüseynovun əsərləri yazı və yanaşma tərzinin yeniliyi və özünəməxsusluğu ilə seçilir.

Aydın Talıbzadə

Hüseynov Rafael Baba oğlu – Görkəmli ədəbiyyatşünas, tanınmış ictimai xadim, yazıçı, publisist, tərcüməçi, mətnşünas, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Millət Vəkili, Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin direktoru, Filologiya elmləri doktoru, Professor.

1955-ci il avqustun 12-də Kürdəmir şəhərində anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Universitetinin şərqşünaslıq fakültəsində fars filologiyası ixtisası üzrə təhsil almışdır (1971-1976). Əmək fəaliyyətinə təyinatla göndərildiyi Azərbaycan Elmlər Akademiyası Fəlsəfə və Hüquq İnstitutunun fəlsəfə tarixi şöbəsində başlamışdır (1976-1978). 1980-ci ildə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Nizami adına Ədəbiyyat muzeyində şöbə müdiri işləmişdir. Hazırda muzeyin direktorudur. Ədəbi fəaliyyətə 1975-ci ildə Kürdəmir rayonunda çıxan "İrəli" qəzeti səhifələrində dərc olunan şeirləri ilə başlamışdır. Dövri mətbuatda vaxtaşın çıxış etmişdir. Azərbaycan xalq musiqisi və onun görkəmli ifaçıları haqqında hazırladığı "Nəğməli ömürlər" və "Axşam görüşləri" adlı həftəlik verilişlər silsiləsi efirdə səslənmişdir. "Qobustan" incəsənət toplusunda "Görməyən gözlərin aydınlığı", "Əsas odur ki, xalq sizi sevir", "Həsrət qatarı" və s. publisistik yazıları çap olunmuşdur. Orta əsrlər fars və türkdilli poeziyanın müxtəlif problemlərinə həsr edilmiş 30-dan artıq ədəbiyyatşünaslıq əsərinin müəllifidir. 1992-ci ildə "Baba Tahir Üryan və onun poetik irsi" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Məhsəti Gəncəvinin rübailərini, Rəsul Rza və Nigar Rəfibəyli haqqında "İki ömrün işığı" (1987) adlı xatirələr kitabını tərtib etmişdir. ADU-da "fars ədəbbiyyatı" (1987-1989), Konservatoriyada "Mədəniyyət tarixi" (1990-1991), "Xəzər" Universitetində "Azərbaycan ədəbiyyatı" və "Azərbaycan mədəniyyəti" (1995) fənlərindən dərs demişdir. Xəzər Universitetində "Azərbaycan filologiyası və şərqşünaslıq" kafedrasının müdiri vəzifəsində (1995-1998) çalışmışdır.

Əsərləri: "Vaxtdan uca" (1987), "Min ikinci gecə" (1988), **"**Məhsəti necə varsa" (1989), "Məhsəti Gəncəvi – özü, izi" (2005), "Rəfibəylilər" (1966), "Millətin zərrəsi" (2001), "Əbədi Cavid" (2007), "Yoxdan var" (2010), "Ağzın sirri" (2010), "Yurdun adındakı can" (2010) və s.

Filmoqrafiya: Qayıdış (film, 1992), Cavid ömrü (film, 2007), Əbədiyyət (veriliş, 2007), Ömrün rəngləri (film, 2007), Maestro Niyazi (film, 2007), Rəfibəylilər (film, 2009) və s.**Tərcümələri** (farscadan)**:** Baba Tahir Üryan. Dübeytlər. Bakı: Yazıçı, 1988, 112 səh. Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 707.

12 Avqust – Dilçi, pedaqoq Fərhad Ağazadənin 140 illiyi, (1880-1931)

Ağazadə Fərhad Məşədi Rəhim oğlu — Zaqafqaziya (Qori) Müəllimlər Seminariyasının məzunu, publisist.

Fərhad Ağazadə 1880-ci il avqustun 12-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Uşaqlıqdan ağlı, zəkası və istedadı ilə tay-tuşlarından seçilən Fərhad Şuşa şəhər məktəbini bitirdikdən sonra 1898-ci ildə Zaqafqazyia (Qori) Müəllimlər Seminariyasına qəbul olur və 1900-cü ildə oranı bitirir. Həmin ildən – 1900-1905-ci illərdə əvvəlcə Xaçmazda, sonra da Gorusda kənd məktəblərində, 1905-ci ildə isə Bakıdakı rus-Azərbaycan məktəblərində müəllimlik edir. F.Ağazadə hələ 1910-cu illərdə Azərbaycan ədəbiyyatı və dilinin inkişafı ilə maraqlanmağa başlamış və bu sahədə xeyli iş görmüşdür. O, 1912-ci ildə "Ədəbiyyat məcmuəsi" adlı kitab tərtib edib çapdan buraxdırmışdır. F.Ağazadənin ərəb əlifbasının yeni, latın əlifbası ilə əvəz edilməsində böyük xidmətləri olmuşdur. Çünki 1906-cı ildə yeni əlifba layihəsi tərtibi ilə bağlı bu sahədə xeyli çalışmışdır. Lakin Azərbaycandakı mövcud vəziyyət, çar Rusiyasının müstəmləkəsi Fərhad bəyin arzularının reallaşmasına imkan vermir, necə deyərlər, uzun zaman çəkdiyi zəhmət işıq üzünə çıxarılmır. 28 aprel işğalından sonra Azərbaycanda İttifaq hökuməti bir sıra tədbirlər həyata keçirməyə başladı. Ümumittifaq Komitəsi yaradıldı. Fərhad Ağazadə bu komitənin və Yeni türk əlifbası Azərbaycan Komitəsinin üzvü seçildi. O, türk əlifba komitəsinin işində həm elmi təşkilatda, həm də yeni əlifbaya aid nəzəri məsələlərin hazırlanmasında çox yaxından iştirak edir. Onun "Ərəb əlifbası türk dilinə niyə yaramır?", "Yeni türk əlifbalarının unifikasiyası üzrə materiallar", "Azərbaycanda yeni türk əlifbasının inkişafı və həyata keçirilməsi tarixi", "Yeni türk əlifbasının tarixi" kimi əsərləri xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Bunlardan başqa, F.Ağazadənin dilçiliyə aid "Türk-tatar dillərində səslərin nisbi münasibətini bilmək bizə nədən ötrü lazımdır?", "Yazı qaydalarında mümkün ixtisarlar məsələsinə dair" və s. məqalələri vardır.

Fərhad Ağazadə Azərbaycan Cümhuriyyətinin rəsmi orqanı olan "Azərbaycan" qəzetinin ən fəal yazarlarından biri olub. Qəzetin çox nadir səhifələrində onun imzasına rast gəlinmir. 1919-1920-ci illərdə isə, demək olar ki, "Azərbaycan"ın hər nömrəsində F.Ağazadənin müxtəlif mövzularda yazıları dərc edilib. O, məqalələrində xalqının, millətinin nicatını elmdə, təhsildə gördüyünü yazır, yetişən gəncliyi təhsil almağa çağırırdı. Millətinin müstəqilliyinin istilaçılar tərəfindən məhv edilməsinə və üçrəngli bayrağın enməsinə dözməyən fədakar ziyalı Fərhad Ağazadə ömrünün erkən çağında, 1931-ci ildə dünyasını dəyişir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Fərhad Ağazadə

14 Avqust – Yazıçı Asif Əliyevin 80 illiyi, (1940-2001)

Əliyev Asif Akif oğlu - nasir, 1994 - cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Əliyev Asif Akif oğlu 1940-cı il avqustun 14-də Azərbaycanın Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Əmək fəaliyyətinə Bakıda Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrında aktyor və "Azərbaycan film" kinostudiyasında rejissor assistenti kimi başlamışdır (1959). Azərbaycan Dövlət Pedoqoji İnstitutunun axşam şöbəsində təhsilini davam etdirmişdir (1961-1967). Yenidən "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında işləmiş, 9 bədii filmdə rejissor assistenti olmuşdur. (1967- 1970). Burada böyük redaktor, bədii filmlər üzrə məsul katib vəzifələrində çalışmışdır (1970-1974). "Göyərçin" jurnalında çap etdirdiyi ilk hekayələrdən sonra fəal bədii yaradıcılığa başlamışdır (1963). "Azərbaycan", "Qobustan", "Azərbaycan qadını", "Ulduz", "Pioner" jurnallarında hekayələri çap olunmuşdur. Asif Əliyev 2001 - ci il setyabrın 8-də Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Hekayələr" (1974), "Pərvanələr işığı sevir"((1977), "Ürəyə hökm etmək olmaz"(1979), "Ömrün məhəbbətli günləri" (1983) və "Daşlar da ağlaya bilərmiş" (1985), "Məhəbbət ölüncə var", "Kaş min canım olaydı"

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 70.

15 Avqust – Yazıçı, publisist Canalı Mirzəliyevin 80 illiyi, (1940-2009)

Mirzəliyev Canalı Xanalı oğlu – nasir, publisist, 1998- ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü (1974)

Mirzəliyev Canalı Xanalı oğlu 1940-cı il avqustun 15-də Azərbaycanda Ağsu rayonunun Pirhəsənli kəndində anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakultəsində qiyabi təhsil almışdır (1960-1966). "Yer" və "Dialoq" qəzetlərinin baş redaktoru (1996-1999), "Azərtayms" qəzetinin baş redaktoru (1999-2003), "Yaddaş" qəzetinin baş redaktoru, redaktor müavini (2003-2008) işləmişdir. "Mədəniyyət" qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri işləmişdir. (2008) – ci ildən). 60-cı illərdən ədəbi fəaliyyətə başlamışdır. Dövri mətbuatda hekayə və publisistik məqalələri dərc olunmuşdur. "Qızıl qələm", "Həsən bəy Zərdabi" və "Humay" mükafatlarının laureatıdır. 2009 - cu il iyun ayının 5-də Bakıda dünyasını dəyişmişdir.

Əsərləri: "Qara qızıl ağ səadət rəngində" 2000, "Məşhur neftçi Bəhmən Hacıyev" (2002), **"**Xəzər neftinin polad dirəkləri" (2003), **"**Qızıl söz, dərin hikmət" (2003), "İçərişəhər" (2005), "Neft haqqında nə bilirsiniz?", **"**Mirqasım ağa haqq yolunun yolçusu olub" (2007), "Jurnalistikaya giriş" (2009), **"**Azərbaycanı dünyaya tanıdanlar" (2009) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 147.

15 Avqust – Yazıçı Nəriman Süleymanovun 90 illiyi, (1930- 1995)

Süleymanov Nəriman Qoca oğlu nasir, 1959 - cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1985), Azərbaycanın Əməkdar mədəniyyət işçisidir (1977).

Süleymanov Nəriman Qoca oğlu 1930-cu il avqustun 15-də Qərbi Azərbaycanın Körpülü kəndində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakultəsinin jurnalistika şöbəsini bitirmişdir (1947-1952). Həmin vaxtdan "Pioner" jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, pioner və məktəblilər şöbəsinin müdiri, məsul katib, "Pioner" jurnalının baş redaktoru vəzifəsində çalışmışdır (1977-ci ildən ömrünün sonunadək). Yazıçılar Birliyinin Təftiş komissiyasının müavini seçilmişdir (1991). Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Macarıstan və Yuqoslaviya ölkələrində çıxan uşaq jurnallarında və almanaxlarda hekayələri çap edilmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1956-cı ildə "Azərbaycan pioneri" qəzetində çıxan kiçik bir hekayə ilə başlamışdır. Üç dəfə Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuşdur. Nəriman Süleymanov 1995-ci il aprelin 15-də dünyasını dəyişmişdir.

Əsərləri: "Balaca atlı" (1956), "Qaraçı qızı" (1963), "Tanışlıq" (1963), "Sovqat" (1965), "Novruzgülü" (1966), "Qocalar və uşaqlar" (1967), "Yetər nənə" (1971), "Babamın bağı" (1974), "Göy qurşağı" (1975), "Tək çiçək" (1979), "Əsas ürəkdir" (1983), "Ömrün iki payızı" (1986), "Tərs külək" (1987), "İnsan yaşayır" (1989) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 668.

16 Avqust – Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin 95 illiyi, (1925-2009)
Dilimiz, millətimiz durduqca Bəxtiyar Vahabzadə əbədi yaşayacaqdır.

Xalq yazıçısı Anar

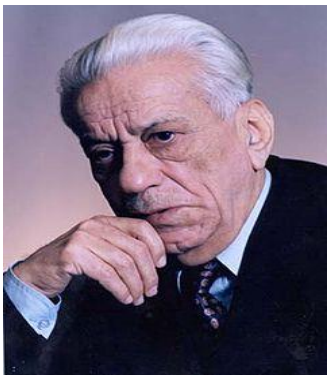

Vahabzadə Bəxtiyar Mahmud oğlu – şair, dramaturq, ədəbiyyatşünas, 1945-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycanın xalq şairi (1984), filologiya elmləri doktoru (1964), professor, Azərbaycan MEA-nın həqiqi üzvü (2000), Azərbaycanın Əməkdar incəsənət xadimi (1974), Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı (1976), SSRİ Dövlət Mükafatı laureatı (1984), M.F.Axundov adına ədəbi mükafatın laureatı (1988), Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı (1990), millət vəkili (1995, 2000).

Bəxtiyar Vahabzadə 1925-ci ildə Şəki şəhərində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarında ikən ailəsi ilə Bakıya köçmüşlər (1934). Burada orta məktəbi qurtarandan sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1942-1947). Universitetin aspiranturasında saxlanmış, "Səməd Vurğunun lirikası" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir (1951). Bədii yaradıcılığa 1943-cü ildə "Ana və şəkil" adlı ilk şerini çap etdirdikdən sonra başlamışdır. O vaxtdan dövri mətbuatda şeirləri, elmi məqalələri, rəyləri müntəzəm çap olunur. "Mənim dostlarım" adlı ilk kitabında toplanmış lirik şeirlərdə faşizmə qarşı mübarizədə qalib çıxmış xalqın duyğu və düşüncələri əksini tapmışdır. Onun lirik şeir və poemalarında, mənzum pyeslərində müasir dövrün problemləri lirik-fəlsəfi planda, yeni əlvan boyalarla təsvir edilir. "İkinci səs", "Vicdan", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür", "Fəryad" və "Hara gedir bu dünya", "Özümüzü kəsən qılınc", "Cəzasız günah", "Dar ağacı", "Rəqabət" (1960-2003) pyesləri Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Tənqidçi-ədəbiyyatşünas kimi də fəaliyyət göstərmişdir. "Səməd Vurğunun həyat və yaradıcılığı" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir (1964). Azərbaycan Dövlət Universitetində Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının professoru vəzifəsində çalışmışdır (1950-1990). 1990-cı ildə təqaüdə çıxmışdır. Azərbaycan MEA-nın müxbir üzvü (1980), sonra həqiqi üzvü (2000) seçilmişdir. 1981-ci ildə SSRİ Yazıçılarının VII qurultayında SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin üzvü seçilmişdir. O, həmçinin Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının İdarə Heyətinin və Ağsaqallar Şurasının üzvü idi (1991). Ədəbi-bədii prosesin yorulmaq bilməyən təbliğatçısı və təşkilatçısı kimi tanınırdı. Azərbaycan KP Bakı şəhər Komitəsinə üzv və bir neçə çağırış Bakı xalq deputatları Sovetinə və X çağırış Azərbaycan Ali Sovetinə, 1995 və 2000-ci illərdə Azərbaycan Milli Məclisinə deputat seçilmişdir. 1976-cı ildə "Leninlə söhbət" və "Muğam" poemalarına görə Azərbaycan Dövlət

mükafatına layiq görülmüşdür. "Qırmızı Əmək Bayrağı" və "İstiqlal" (1995) ordenləri ilə təltif olunmuşdur.

Bəxtiyar Vahabzadə 60-cı illərdən başlayan milli azadlıq hərəkatının öncüllərindən biri idi. O, 1958-ci ildə yazdığı "Gülüstan" poeması ilə iki yerə parçalanmış Azərbaycanın tarixi faciəsini dilə gətirmiş, rus və fars imperiyasının pəncəsi altında inləyən Azərbaycan xalqının azadlıq və istiqlal uğrundakı ədalətli mübarizəsinə qoşulmuşdur. B.Vahabzadə 70-dən artıq şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi publisist kitabın və yüzlərlə məqalənin, eləcə də tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq iri həcmli poemanın müəllifidir. Şairin əsərləri – şeir kitabları, dramları və publisistik yazıları dünyanın bir çox dillərinə, o cümlədən ingilis, fransız, alman, fars, türk, polyak, ispan, macar, keçmiş Sovetlər Birliyi xalqlarının dillərinə tərcümə edilmişdir. 26 noyabr 1991-ci ildə təşkil edilən Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Milli Şurasının tərkibinə daxil edilmişdir. 2009-cu il fevral ayının 13-də, 84 yaşında uzun sürən xəstəlikdən sonra Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Mənim dostlarım"(1949), "Bahar"(1950), **"**Ədəbi heykəl" (1951), "Dostluq nəğməsi" (1953), "Çinar" (1956), **"**Sadə adamlar" (1956), "Ceyran" (1957), "Aylı gecə" (1958), "Şəbi hicran" (1959), "Etiraf ; Şəbi hicran"(1962), "İnsan və zaman" (1964), "Bir ürəkdə dörd fəsil"(1966), **"**Köklər-budaqlar"(1968), "Dəniz-sahil" (1969), "Dörd yüz on altı" (1970), "Bir baharın qaranquşu" (1971) "Dan yeri" (1973), "Sənətkar və zaman" (1976), "Açıq söhbət" (1977), "Sadəlikdə böyüklük" (1978), "Açılan səhərlərə salam" (1979), "Pyeslər"(1980), "Payız düşüncələri" (1981), "Muğam" (1982), "Vətən ocağının istisi" (1982), "Seçilmiş əsərləri" (1983), **"**Seçilmiş əsərləri" (1984), "Səməd Vurğun"(1984), "Özümüzlə söhbət"(1985), "Dərin qatlara işıq" (1986), "Axı dünya fırlanır" (1987), "Gəlin açıq danışaq" (1988), "Lirika" (1990), "Ümidə heykəl qoyun" (1993), "Vətəndaş" (1994), "Fəryad" (1995), "Körpü çaydan uzaq düşüb" (1996), "Bir ömür yuxu" (1998), "İstiqlal" (1999), "Ağıl başqa, ürək başqa" (2000), "Ağ atlı oğlan" (2002) və s. Seçilmiş əsərləri (I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII cildlər) 2008 – ci ildə Prezident sərəncamı ilə nəşr edilmişdir.

Filmoqrafiya: Akademik Yusif Məmmədəliyev (film, 2005), Azərbaycan naminə (film, 2005), Bakı bağları. Buzovna (film, 2007), Bəxtiyar Vahabzadə (film, 1987), Bəxtiyar Vahabzadə (film, 2003), Bizim qəribə taleyimiz (film, 2005), Böyük ömrün anları (film, 2006), Dünya şöhrətli məzun (film, 2003), Habil Kaman (film, 1984), İstiqlal şairi (film, 1996), Kamil (film, 1997), Qəmbər Hüseynli (film, 2007), Qisas (film, 1991), Qızlar (film, 2007)**,** Liderlik missiyası. 1-ci hissə (film, 2008), Maestro. Özüm və zaman haqqında. Bəstəkar Xəyyam Mirzəzadə (film, 2011), Mətbuat fədaisi (film, 2007), Mirzə Babayev (film, 2001), Muğam (film, 1995), Muğamat var olan yerdə... (film, 2009), Toğrul Nərimanbəyov (film, 1966), Zirvəyə doğru (film, 2007) və s. Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 127.

16 Avqust – Ədəbiyyatşünas, yazıçı Şıxəli Qurbanovun 95 illiyi, (1925-1967)

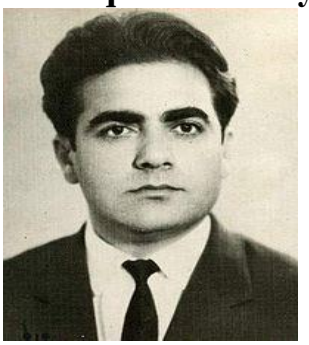

Şıxəli Qurban oğlu Qurbanov 1925-ci ilin avqustun 16 da Bakıda doğulmuşdur. 1931-ci ildə orta məktəbə daxil olub oranı ekstern bitirmişdir. 1941- ci ilin iyulunda könüllü cəbhəyə getmiş, Sovet Ordusu tərkibində Polşa və Almaniyada olmuşdur. APİ - də təhsil aldıqdan sonra (1950), orada Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasında aspirant, eyni zamanda rus ədəbiyyatı müəllimi olmuş, 1956 - cı ilin iyununda "A,S.Puşkin və Azərbaycan poeziyası" mövzusunda dissertasiya müdafiə edib, filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. 1958-ci ilin yanvarından institutda baş müəllim, dosent vəzifələrində çalışmışdır. 1961-1966 - cı illərdə Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat və Dil İnstitutu ədəbi əlaqələr şöbəsinin müdiri işləmişdir. Lirik şeir, poema, hekayə və tənqidi məqalələrlə dövri mətbuatda çıxış etmiş, bir sıra səhnə əsərləri : "Rəis məşğuldur" (1958), "Əcəb işə düşdük" (1962), "Özümüz bilərik" (1963), "Olmadı elə, oldu belə" (1964), "Milyonçunun dilənçi oğlu" ((1966), "Sənsiz" (1967) pyeslərini, "Bahadır və Sona" (1961) librettosunu qələmə almışdır. Onun komediyaları ölkəmizin bir çox şəhərlərində tamaşaya qoyulmuşdur. "Sənsiz" pyesi Bolqarıstanın Razqrad şəhəri səhnəsində müvəffəqiyyət qazanmışdır. Şıxəli Qurbanovu müasirlərindən fərqləndirən, heysiyyət və ləyaqət baxımından çağdaşlarından bir neçə pillə yuxarı qaldıran ümdə bir keyfiyyəti vardı: O, heç bir üstünlüyü, imtiyazı, maaşı-muzdu olmayan, əksinə, fədakarlıq və məhrumiyyət tələb edən vətəndaşlıq vəzifəsini daşıdığı titulların hamısından yüksək tuturdu. Şıxəli Qurbanov gündəlik fəaliyyətində - çoxsaylı görüşlərdə, yığıncaq və konfranslarda dövlət adamı kimi yox, millət xadimi kimi çıxış edirdi. Alovlu vətənpərvər milli düşüncə və duyğularını açıq şəkildə dilə gətirirdi. Az sonra böyük Vətəndaşın təşəbbüsü ilə Novruz bayramı dövlət səviyyəsində qeyd olundu. Xalq tonqalların işığında özünün tarixi yaddaşına - kökünə, mənşəyinə, ilkinliyinə və bütövlüyünə qayıtmağa başladı.1967-ci ilin Novruz tonqalları yalnız küçələri, meydanları yox, həm də ən başlıcası illərin dözülməz ağırlığı altında sıxılan, boğulan, mühitin qaranlıqlarına bürünən ürəkləri, beyinləri işığa qərq etdi. Şıxəli Qurbanov1967-ci il martın 27 - də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Əsərləri: "A. S. Puşkin və Azərbaycan poeziyası" (1957), "A. S. Puşkin və Azərbaycan" (1959), "Əcəb işə düşdük" (pyeslər və hekayələr) (1964), "Əsərləri" (üç cilddə) (1965, 1968,1969), "Seçilmiş əsərləri" (1974), "XIX əsr Azərbaycan – rus ədəbi əlaqələrinin inkişaf mərhələləri (1976), "Pyeslər" (19770, "Ömürdən səhifələr" (1980), "Sənsiz" (1988) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 846.

21 Avqust – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Bəkir Nəbiyevin 90 illiyi, (1930-2012)

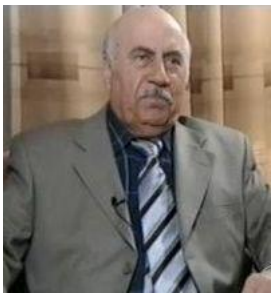

Nəbiyev Bəkir Əhməd oğlu - ədəbiyyatşünas, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü (1989), filologiya elmləri doktoru (1970), professor (1982), Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi (1990).

Bəkir Nəbiyev 21 avqust 1930-cu ildə Ağdaş rayonu Üçqovaq kəndində ziyalı ailəsində doğulmuşdur. Ağdaşda 1 saylı orta məktəbi bitirmişdir (1947). Əmək fəaliyyətinə müharibə illərində başlamışdır. ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1949-1954). Eyni zamanda Bayıldakı 55 saylı orta məktəbdə ədəbiyyat müəllimi olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə "Ədəbiyyat qəzeti"nin 4 noyabr 1951-ci il tarixli sayında çap edilən "Dama-dama göl olar" rəyi ilə başlamışdır. Universiteti bitirdikdən sonra "Azərbaycan gəncləri", "İnşaatçı" qəzetlərində məsul katib müavini, ədəbi işçi vəzifələrində işləmişdir (1954-1957). ADU-nun aspiranturasına daxil olmuş, "F.Köçərlinin həyat və yaradıcılığı" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir (1960). Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun sovet ədəbiyyatı şöbəsində kiçik elmi işçi, şöbə müdiri və institutun elmi katibi (1961-1971), Azərbaycan EA Nizami adına Azərbaycan Dövlət Ədəbiyyat Tarixi Muzeyinin direktoru (1971-1986), Azərbaycan Ədəbiyyat Fondunun sədri işləmişdir (1982-1986). AMEA Rəyasət Heyətinin üzvü və Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru olmuşdur (2003-2012). "Çoxmillətli sovet ədəbiyyatı tarixi"nin, ikicildlik "Azərbaycan sovet ədəbiyyatı tarixi"nin müəlliflərindən və redaktorlarından biri, çoxcildlik "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi"nin baş redaktorudur. 30 cildlik "Türk dünyası ədəbiyyatı" ensiklopediyasının respublika üzrə məsul əlaqələndiricisidir. Azərbaycan EA Ədəbiyyat, Dil və İncəsənət bölməsinin rəhbəri olmuşdur (1987-2001). 1958-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, 1960-cı ildən Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür. 15 mart 2012-ci ildə Bəkir Nəbiyev Bakı şəhərində vəfat edib.

Əsərləri: "Görkəmli tənqidçi və ədəbiyyatşünas"(1963), **"**Müasirlik və sənətkarlıq uğrunda" (1966), "Sovet Azərbaycanı: Ədəbiyyat və incəsənət" (1970), **"**Süngüyə çevrilmiş qələm" (1970), "Ədəbi düşüncələr" (1971), "Nizami adına Azərbaycan ədəbiyyatı muzeyi" (1975), "Təzə izlər sorağında" (1979), "Kamalın təntənəsi" (1981), "Müasirlərimiz bədii ədəbiyyatda" (1983), " Söz ürəkdən gələndə" (1984), "Mənalı ömürdən səhifələr : Firidun bəy Köçərli" (1984), "Roman və müasir qəhrəman" (1987), "Almaz İldırım" (1994), "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi altı cilddə"(2004), "Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı" (2009) və s.

Filmoqrafiya:Söz əsrlərlə yaşayır (film, 1979), Şeirin xəzrisi (film, 2000), Üç zirvənin fatehi (film, 2008), Rənglərdə yaşayan kino (veriliş, 2009). Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 129.

25 Avqust – Xalq şairi Fikrət Qocanın 85 illiyi, (1935)

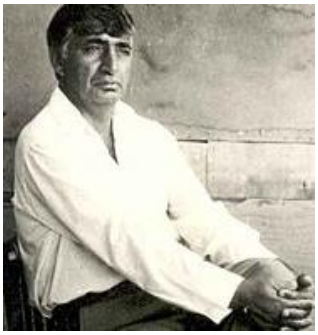

Qocayev Fikrət Göyüş oğlu 1935-ci il avqustun 25-də Ağdaş rayonunun Kotanarx kəndində anadan olmuşdur. 1964-cü ildə Moskvada Maksim Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunu bitirmişdir. Əsərləri 1956-cı ildən mətbuatda çap edilir. Azərbaycan Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində, "Azərbaycan gəncləri" qəzetində, "Azərbaycan" jurnalında fəaliyyət göstərmiş, AYİ-də beynəlxalq əlaqələr üzrə məsul katib olmuşdur. Çap etdirdiyi şeir kitablarında vətən məhəbbəti, vətənpərvərlik duyğuları, insan və zaman haqqında düşüncələri öz əksini tapmışdır. 1990-cı illərdə yazdığı "Oddan keçənlər", "İnsan səviyyəsi", "Adi həqiqətlər" və s. poemaları Azərbaycanda gedən azadlıq mübarizəsindən bəhs olunur. Onun bir sıra nəsr əsərləri də var. "Ölüm ayrılıq deyil" (1990), "Hələlik, – qiyamətədək" (2000) povestlərində 1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri əksini tapmışdır. Mixail Lermontov, Taras Şevçenko, Eduard Mejelaytis, İ.Volker, X.Risal, İ.Taufer və başqalarından tərcümələri var. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Şeirlərinə musiqi bəstələnmişdir ("Anacan dostum evlənir", "Könlüm", "Günay", "Gəl ey səhər", "Çiçək tapa bilmədim", "Gecə yaman uzundur", "Payız gəldi" və s.). Gənclərin qəhrəmanlıq və fədakarlığından bəhs edən "Təkərlər geri fırlanır", "Yaralı çiçəklər" və "Rəssam düşünür" poemalarına görə 1968-cı ildə Azərbaycan komsomolu mükafatına, 1990-cı illər yaradıcılığına görə "Humay" mükafatına (1998) layiq görülmüşdür.

Kitabları: “Qağayı” (1963), “Hamıya borcluyam” (1965), “Стихи” (1966) (Moskva), “Dənizdə ay çimməndə” (1967), “Od gəlini” (1969) (latış dilində; Riqa), “Цветы зимой” (1969) (Moskva), “Yatmadığım gecələrdə” (1970), “Günlərin bir günü” (1972), “Gül ömrü” (1975), “İnsan xasiyyəti” (1980), “Ночная вахта” (1982) (Moskva), “Небо смотрит в море” (1982) (Moskva), “Ömürdən səhifələr” (1984), “Mavi dünyanın adamları” (1988), “Taleyin ağır taleyi” (1990), “Seçilmiş əsərləri” (1988), “Eldən elə – dildən dilə” (1988), Sükutun səsi (1991) (Tehran)

Şeirlərinə yazılmış mahnılar: Bir xumar baxışla - musiqi: Ramiz Mirişli, Arazım - musiqi: Ramiz Mirişli, Günəşi gözləyirik - musiqi: Ramiz Mirişli, İncitmə məni - musiqi: Adil Bəbirov, Mən anayam - musiqi: Adil Bəbirov, Yaşar Səfərov - Yollar - musiqi: Adil Bəbirov, Payız gəldi - musiqi: Emin Sabitoğlu, Qaytar eşqimi - musiqi: Oqtay Kazımi, Ey xəyal - musiqi: Oqtay Kazımi, Gecə yaman uzundur - musiqi: Firəngiz Babayeva

Filmoqrafiya:Uşaqlığın son gecəsi (film, 1968)**,** Mürafiə vəkillərinin hekayəti (film, 2011)

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 324.

25 Avqust – Şair Ağasən Bədəlzadənin anadan olmasının 80 illiyi, (1940)

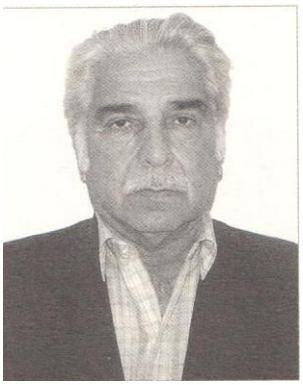

Bədəlov Ağasən Mehdi oğlu 1940-cı il avqustun 25-də Azərbaycanın İsmayıllı rayonundakı Pirəbilqasım kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. "Od təmizliyi", "Həyat eşqi", "Bu dünya qaranlıq olmur" və bir çox bu qəbildən şeirləri ilə şair əmindir ki, yalnız işıq, Günəş, mübarizə çırağı insanı səfərbər edər, ona düzgün yol göstərər. "İşıq-qaranlıq" şeirində biz şair yetkinliyinin daha bir məqamı ilə, poetik fəlsəfi qənaətləri ilə tanış oluruq. Şair qəti inanır ki, həyat və dünya təkcə bir həyatın, ömürün doğulmasından və qeyb olmasından ibarət deyil. "Sirrini heç kimə verməyən, bir yandan boşalan, bir yandan dolan dünyanın" öz möcüzləri və yeniləşməsi ilə maraqlıdır. A.Bədəlzadənin şeirləri ədəbi tənqiddə maraq doğurmuş, xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə onun şeirləri haqqında "Yanmaq ona deyərəm ki" adlı məqalə yazmış, B.Məmmədzadə, Ş.Zaman və b. qələm sahibləri onun poetik axtarışlarını təqdir etmişlər. A.Bədəlzadənin "Qocalıq", "Qarışıq", "İnsan dinc olar", "Görmürəm", "Vicdan ağrısı", "Gecə açılan güllər", "Yavaş-yavaş öyrəşirik" kimi şeirlərində müasirlərimizin həyatı üçün örnək olası fərdi-psixoloji məqamlar, vətəndaşlıq və övladlıq duyğuları, insanı düşündürən əxlaqi hisslər tərənnüm olunur. "Vətən, ay vətən" şeirində də dərd mövzusu ürək mövzusu ilə eyniləşdirilir, maraqlı bir rəmz, dərdin, vətənin və ürəyin birliyindən yeni bir obraz alınır. A.Bədəlzadənin lirik şeirləri ilə yanaşı, satirik şeirləri Sabiranə tərzdə yazdığı nümunələr də vardır. "Qəribə dünya", "Həqiqət", "Yavaş-yavaş öyrəşirik", "Həyat eşqi" və s. şeirlərdə biz bunun əyani təzahürünü görürük. A.Bədəlzadənin poeziyası işıqlı poeziyadır. O, işıqlı fikirlərini oxuculara aşılayır, onlarda dərin və təsirli təəssürat yaradır, onların hisslərini və duyğularını oyandırır, müəllifin fikir və düşüncələrini oxucusuna şeirsevərlərə doğmalaşdırır. Aforistik mətləblərin təsdiqi də onun şeirinin özəlliyidir. A.Bədəlzadə rus və dünya ədəbiyyatının ən yaxşı bilicilərindəndir. Hazırda o, dünya və Azərbaycan ədəbiyyatını tələbələrinə sevdirir. Onun qələmə aldığı yazı və məqalələr, dərslik və kitablar da diqqətəlayiqdir. Elmi və elmi-pedaqoji axtarışları ona dünya ədəbiyyatı prosesini düzgün anlamağa, elə bu kontekstdə maraqlı fikir və mülahizələr irəli sürmək imkanı verir. Sənətkar şeir və yazılarında güclü qaynaqlardan, böyük şəxsiyyətlərdən qüvvət alır. Xalqımızın belə qiymətli şəxsiyyətləri, yaradıcı, sənətkar və alim simaları çox olmuşdur. Ağasən dünya mütəfəkkirlərini də öyrənən, bilən işıqlı ziyalılarımızdan biridir.

Əsərləri: "Yanmaq ona deyərəm ki...," (1978), "Payızda məhəbbət" (1987), "Hayıf, a dünya səndən" (1999), "Zamanın üzü, yazıçının sözü" (2006),"Qələmin ucu, qılıncın gücü" (2008) və s.Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 43.

28 Avqust – Yazıçı Əlibala Hacızadənin 85 illiyi, (1935-2009)

Əlibala Hacızadə 1935-ci il avqustun 28-də Biləsuvar rayonunun Ağalıkənd kəndində anadan olmuşdur. Rayonun Xırmandalı kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra ADU-nun şərqşünaslıq fakültəsinin fars şöbəsində təhsil almışdır (1953-1958). Azərbaycan EA Yaxın və Orta Şərq xalqları İnstitutunda kiçik elmi işçi kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır (1958).Əfqanıstanda mütərcimlik etmişdir (1966-1970). Sonra yenidən Azərbaycan EA Yaxın və Orta Şərq xalqları İnstitutunda (indiki Şərqşünaslıq İnstitutunda) baş elmi işçi vəzifəsində işləmiş (1976-cı ildən) və ömrünün sonuna qədər həmin institutun İran filologiyası şöbəsində çalışmışdır. 1994-96-cı illərdə "Nizami" jurnalının baş redaktoru olmuşdur. "Mənim müəlliməm" adlı ilk hekayəsi 1956-cı ildə Uşaqgəncnəşrin buraxdığı "Gəncliyin səsi" almanaxında dərc olunmuşdur. Bundan sonra dövri mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. 2009-cu ilin oktyabr ayının 8-də vəfat etmişdir."İtkin gəlin" romanı əsasında yazdığı ssenarisinə 12 seriyalı bədii televiziya filmi çəkilmişdir (1993-1994). Əlibala Hacızadənin Azərbaycan ədəbiyyatına gətirdiyi yeni mövzulardan biri elmi mühitin təsviridir. O, "Təyyarə kölgəsi", "Vəfalım mənim" romanları ilə elm adamlarının bir növ qapalı olan həyatını geniş oxucu kütləsinə çatdırdı.1980-ci illərin ikinci yarısında Ə.Hacızadənin qələmə aldığı "Möcüzə" romanı o dövrdə baş verən mürəkkəb ictimai proseslərə özünəməxsus bir baxışı əks etdirdi.Yazıçının XX əsr İran poeziyasının məşhur nümayəndələrindən olan Fərrux Yəzdiyə həsr olunmuş monoqrafiyası dünya şərqşünaslığında bu böyük şairin həyat və yaradıcılığı haqqında ilk geniş tədqiqatdır. Bundan başqa o, müasir İran romanının tipologiyasına dair fundamental elmi araşdırmanın müəllifidir. Əlibala Hacızadə həmçinin bir sıra orta əsr mənbələrini dilimizə tərcümə etmişdir. Əlibala Hacızadə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdçüsü olmuş, İranda "Ölməz şəxsiyyətlər" mükafatına layiq görülmüş, çoxillik elmi fəaliyyətinə görə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Əsərləri: "Heykəl gülür" (1961), "Unutmaq olmur" (1963), "Məhəbbət olmayan evdə" (1965), "Fərruxi Yəzdinin poeziyası" (1965), "Cehiz" (1969**),** "Pəhləvan" (1974), "Təyyarə kölgəsi" (1974), "Əfsanəsiz illər" (1981), "Ayrılığın sonu yoxmuş" (1983), "Vəfalım mənim" (1985), "Dünyanı tanı" (1990), "İtkin gəlin" (roman trilogiya). (1992), "Sevəcəyəm" (şerlər, hekayələr). (2001), **"**Əsərləri" (10 cilddə).(2005), "Mənim yazıq ürəyim" (2007) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 268.

28 Avqust – Yazıçı, publisist Ağəddin Mansurzadənin 80 illiyi, (1940- 2008)

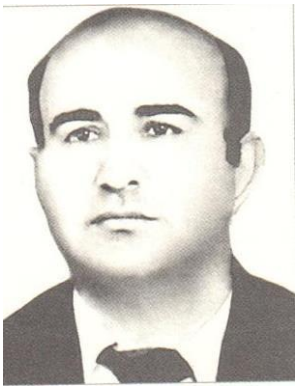

Mansurzadə Ağəddin Mansur oğlu 1940-cı il avqustun 28-də Masallı rayonunun Qodman kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. ADU – nun jurnalistika fakultəsini bitirmişdir (1963-1968). Ədəbi yaradıcılığa 1964-cü ildən "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində çap etdirdiyi "İslam və onun briqadası" adlı ilk oçerki ilə başlamışdır. Bundan sonra dövri mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. Əsərləri dünya xalqları dillərində nəşr olunmuşdur. Ağəddin Mansurzadə 2008-ci il aprelin 27-də dünyasını dəyişmişdir.

Əsərləri: "Mən hamının balasıyam" (1976), "Təzə paltar" (1985), "Cənnətdə görüşənədək" (1998), "İnsan qaranquş deyil" (2000), "Mən Bəxtiyaram" (2000), "Ayağa qalxaq" (2001), "Ədəbi portretlər" (2002), "Ədəbi söhbətlər" (2004), "Ədəbi mülahizələr" (2006), "Karvan gedir" (2007), "Sənətkar xoşbəxtliyi" (2007) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 43.

30 Avqust – Yazıçı Əhməd İsayevin 80 illiyi, (1940)

İsayev Əhməd Məmməd oğlu - yazıçı-publisist, 1964-cü ildən Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının, 1992-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycanın əməkdar jurnalisti (1987), "Qızıl qələm" (1974), "Ustad" ali jurnalisti (1995), "Həsən bəy Zərdabi" (1996) və "Araz" (1999) ali ədəbi mükafatları laureatı, 2003-cü ildən AKTA-nın fəxri doktoru, 1992-ci ildən "Gəncə və gəncəlilər" Xeyriyyə Cəmiyyətinin sədri.

Əhməd İsayev 30 avqust 1940-cı ildə Zaqatala rayonunun Suvagil kəndində anadan olub. 1959-1965-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetində əvvəl qiyabi, sonra əyani oxuyub. Tarixi mövzulara, sənədli publisistikaya daha çox üstünlük verir. İki minədək qəzet və jurnal məqaləsinin, otuzdan çox kitabın müəllifidir. Jurnalist axtarışlarına əsasən 1985-ci ildə Leninqrad Sənədli Filmlər Studiyasında "Cəbhədən məktublar" adlı qısametrajlı film çəkilib, "Boş barılar" pyesi (1988) Gəncə Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulub.

Nailiyyətlər: Dəfələrlə yaradıcılıq müsabiqələrinin qalibi olub. 1986-cı ildə ona SSRİ Jurnalistlər İttifaqı tərəfindən "İlin ən yaxşı jurnalisti" adı verilib. Moskvada çıxan "Jurnalist" jurnalının üç dəfə (1977, 1981, 1982) xüsusi diplomunu alıb. Respublika Ziyalılar Cəmiyyəti İdarə heyətinin qərarı ilə (1999) "XX əsrin fəxri ziyalısı" diplomu, Qafqaz-Mediya ictimai birliyi tərəfindən "Peşəkar jurnalist" (2008) mükafatı verilib. 1970-ci ildə "Rəşadətli əməyə görə" və 2005-ci ildə isə "Tərəqqi" medalı ilə təltif edilib.

"Azərbaycan Respublikasının ictimai və mədəni həyatındakı böyük xidmətlərə görə" Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin 11 dekabr 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə ölkə prezidentinin fərdi təqaüdünə layiq görülüb. Dəfələrlə Azərbaycan jurnalistlərinin, 1982-ci ildə isə SSRİ Jurnalistlər İttifaqının beşinci qurultayının nümayəndəsi olub. On altı il dalbadal Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının idarə heyətinə üzv seçilib.

Əsərləri: “Yeniliyin sorağında” (1967), “Biz yanmasaq” (1971), “Dağlar da baş əyir” (1979), “Göyərçin pərvazlanır” (1980), “Sevgi saxladı bizi” (1982), “Nə yaxşı ki, sən varsan” (1983), “Эхо дальных боев” (1985), “Bir bulaq çağlayırdı” (1987), “Üsyan” (1989), “Gəncədən ucalan yol” (1992), “Əli bulağı” (1996), “Səni kim unudar?” (1999), “Nigaran qalma ana” (2001), “El ağsaqqalı” (2003), “Vaxtsız sönən üç ulduz” (2004), “İlisu Sultanı Daniyal bəy” (2005), “Gəncə şəhidləri” (2006), “Gəncə və gəncəlilər” (1991), (1998),(2002), (2008), “Saxurların gözü Suvagil” (2008) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 224.

Xarici ədəbiyyat

10 Avqust – Qazax şairi Abay Kunanbayevin 175 illiyi, (1845-1904)

Abay (İbrahim) Kunanbayev - qazax şairi, yazıçısı, ictimai xadim, müasir qazax yazılı ədəbiyyatının banisi, maarifçi liberal islamın əsasında qazax mədəniyyətinin rus və avropa mədəniyyətləri ilə yaxınlaşması tərəfdarı.

A.Kunanbayev yaradıcılığı qazax folkloru, poeziyasıyla sıx bağlıdır. A.Kunanbayev qazax poeziyasını yeni formalarla (müsəddəs, müsəlləs, məsnəvi) zənginləşdirmiş, ona yeni ictimai məzmun gətirmişdir. Təmiz, saf məhəbbəti tərənnüm etmiş, ilin fəsillərinə həsr olunan şeirləri ilə qazax poeziyasının gözəl nümunələrini yaratmışdır. Əsl adı İbrahim olub. Amma anasının ona verdiyi "Abay" (diqqətli, ehtiyatlı) ləqəbi ömrü boyu onun adı kimi işlənmişdir və o bütün dünyada bu adla tanınmışdır. Abay Kunanbayev 10 avqust 1845-ci ildə Semey vilayətində, Ağasoltan ailəsində anadan olmuşdur. İlk təhsilini mollaxanada almış, sonra rus məktəbində davam etdirmişdir. Atasi onu dövlət orqanlarında işə duzəltmək istəmişdir, amma Kunanbayevin yolu başqa idi. O qazax ədəbiyyatının banilərindən biridir. Həmçinin rus və qazax dillərinə tərcümələri ilə yadda qalmışdır. Yaradıcılığını müxtəlif qaynaqlara əsaslanaraq formalaşdırmışdır:

1.Şərq ədəbiyyatı, o cümlədən Azərbaycan ədəbiyyatı (Nizami Gəncəvi Nizaminin yaradıcılığı)

2.Rus və Avropa ədəbiyyatı

3.Qazaxıstan şifahi xalq ədəbiyyatı.

Müasirləri "Əqliyyə" əsərini onun yaradıcılığının zirvəsi hesab edirlər. Yazıçı bu əsəri cavanlara ünvanlamışdır. O burada müqayisələr apararaq dövrün çatışmazlıqlarını göstərməyə çalışmışdır. Abay bu əsərində xalqa müraciət edərək: "Ey mənim xalqım, bu qədər təbii sərvətimiz olduğu halda niyə yenə belə yoxsulluq içində yaşayırıq? "Əqliyyə" əsərində rus və tatar xalqları ilə qazax xalqı müqayisə olunur və yazıçı xalqının vəziyyətinə acıyır. Həmçinin onun Rusiyaya qeyri-adi rəğbəti də duyulur. Baxmayaraq ki, XIX əsrdə Rusiya Qazaxıstanı işğal etmişdir. O düşünür ki, Rusiya qanunlarıyla Qazaxıstan inkişaf edir. Amma ömrünün ahıl çağlarında o Rusiyanın işğalçılıq siyasətini anlayir. Bununla belə Abay xalqın maariflənməsində böyük rol oynayan rus ziyalılarıyla, xalqın qanını içən rus məmurlarını eyniləşdirmir. Abay Kunanbayevin yaradıcılığı XX əsrdə xüsusilə tədqiq edilmiş, müxtəlif sənədlərə əsasən onun şəxsiyyəti araşdırılmışdır. Abay Kunanbayev 6 iyul 1904 - cü ildə vəfat etmişdir.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Abay_ Kunanbayev

26 Avqust – Rus yazıçısı Aleksandr Kuprinin 150 illiyi, (1870-1938)

Aleksand İvanoviç Kuprin 26 avqust 1870-ci ildə anadan olmuşdur. Gələcək yazıçı məhrumiyyətlər və onun doğurduğu xəcalət içində böyüyürdü. Hər tərəfdə kobudluq, rəhimsizlik, qəddarlıq və biganəlik hökm sürürdü. Gələcəkdə böyük məhəbbəti, qızğın eşqi tərənnüm edəcək yazıçının bu gün gördüyü hələ ki, yalnız qəddarlıq idi, gələcək yazıçı yoxsulluğun qılınc kimi kəsib doğradığı yaralı ürək gəzdirirdi. Bütün uşaqlıq və gəncliyinin bu ağır təəssüratları "Kadetlər", "İgid qaçqınlar", "Yunkerlər", "Müqəddəs yalan" əsərlərində əks olunmuşdu. Odur ki, ondan haradasa və nə vaxt tərcümeyi-hal tələb etdikdə yarızarafat tərzində: "Bütün əsərlərim tərcümeyi-halımdır", – cavabını verirdi. Kuprin özündə olan yazıçılıq istedadının anasından gəldiyini hər zaman, hər yerdə inadla qeyd edirdi. Anasından ona irsən incə, kövrək hisslər, canlı müşahidələr və emosionallıq gəlmişdi. Ana nənəsindən hələ uşaqkən gözəl əfsanələr, sehrli nağıllar, tarixi əhvalatlar eşitmişdi. Bunlar onun şərq mövzusunda yazdığı gələcək əsərləri doğuracaqdı. Sirli-sehrli, nağılvari əsərlər, lakin qüdrətli, müdrik, fəlsəfi əsərləri bu uşaqlıq nağıllarından yaranacaqdı. şərqə məxsus cəsurluq, fədakarlıq öz növbəsində alicənablıq, güclü, nəşəli məhəbbət, hər yerdə ədalət simasında çıxış edən Allah hər şeyi eşidən və görən Allahın xofu olan əsərlər meydana çıxacaqdı. Yazıçı A.Kuprinin nə qədər qəribə olsa da şərq sevgisi, türk ehtirası, türk mədəniyyətinə ehtiramı, cazibəsi və s. onun "anam tatar knyazı Kulunçak xan nəslindəndir" – harayı ilə bir doğmuşdur. Bütün ömrü boyu öz əslinin tatar xanlarından gəldiyini qürurla qeyd edir, həm də bu soyadının kulunçak, kulun, dayça mənasını da ələstü göstərirdi. Müasirlərinin xatirələrinə görə, tatar araqçını qoyur, ümumiyyətlə, özünün paytaxtda qəribə görünən başdan-ayağa türk paltarı ilə hər kəsi heyrətləndirirdi. Varlanandan sonra əsil türk ağası kimi ianə, sədəqə verməsi, türk sözlərini danışığında çoxaltması və s. ilə yanaşı, ailə məktublarını da "İsgəndər" adı ilə imzalayırdı. Beləliklə, öz Aleksandr xristian adının Şərq variantını təxəllüs kimi işlədirdi. Kuprinin şərqə, türk həyatına bəslədiyi sonsuz maraq yaradıcılıq xəttinə də təsir edib keçə bilirdi. Bu maraq və aludəlik onun Şərq ruhu hakim olan "Sulamif", "Süleyman peyğəmbərin ulduzları", "Qismət" (əsli "Kismet"), "Kırım", "Məcid", "Nargilə qolbağ", "İstintaq", "Gecə növbəsi" əsərlərində uğurlu türk obrazları yaratmasına kömək etmişdir. Yazıçı "İstintaq" əsərində böyük məhəbbətlə bədbəxt türk obrazı yaratmışdı; burada məhkumun və müstəntiqin tərsliyinin və inadının buzunu ikincinin birinciyə onun ana dilindən tez tapıb işlətdiyi doğma və əziz olan "Allah" və "ana" sözləri qırıb əridə bilir. Yazıçı 1938-ci ilin avqustun 26-da vəfat etmişdir.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/ Aleksandr_ Kuprin

Sentyabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

7 Sentyabr – “Google” Şirkətinin Təsis Olunduğu Gün, (1998)
8 Sentyabr – Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəyliyi Günü, (1958)
8 Sentyabr – Beynəlxalq Savadlılıq Günü, (1966)
9 Sentyabr – Ümumdünya Gözəllik Günü, (1995)
9 Sentyabr – “Smaylik”lərin Ad Günü, (1982)
12 Sentyabr – Respublika Uşaq Kitabxanasına ədəbiyyatşünas Firidun bəy Köçərlinin adının verildiyi gün, (1967)
15 Sentyabr – Bilik Günü, (2004)
15 Sentyabr – Beynəlxalq Nöqtə Günü, (2009)
16 Sentyabr – Beynəlxalq Ozon Qatının Qorunması Günü, (1994)
18 Sentyabr – Milli Musiqi Günü, (1995)
19 Sentyabr – Beynəlxalq Piratlar Günü, (1995)
20 Sentyabr – Neftçilər Günü, (1994)
20 Sentyabr – Ümumdünya Düyü Günü, (2004)
20-21 Sentyabr – Beynəlxalq Yarasalar Gecəsi
21 Sentyabr – Beynəlxalq Sülh Günü, (1981)
22 Sentyabr – Filləri Ümumdünya Müdafiə Günü
23 Sentyabr – Saqqız Günü, (1848)
24 Sentyabr – Beynəlxalq Lal-Kar Günü, (1951)
27 Sentyabr – Beynəlxalq Dovşanlar Günü
27 Sentyabr – Ümumdünya Turizm Günü, (1980)
29 Sentyabr – Ümumdünya Dəniz Günü, (1978)
29 Sentyabr – Dünya Ürək Günü, (2000)
30 Sentyabr – Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü, (1991)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Milli qəhrəman Ağayev Eldar Əsgər oğlunun (29.09.1955) 65 illik yubileyi

Elm adamları

Alim Hacı Zeynalabdin Şirvaninin (16.09.1790-1837) 230 illik yubileyi

İncəsənət

Xalq artisti Səyavuş Aslanın (05.09.1935-2013) 85 illik yubileyi
Rejissor Mollağa Bəbirlinin (15.09.1905-1970) 115 illik yubileyi
İctimai xadim Ü. Hacıbəyovun (18.09.1885-1948)135 illik yubileyi

Aktyor Cahangir Zeynalovun (22.09.1865-1918) 155 illik yubileyi
Kinorejissor Lətif Səfərovun (30.09.1920-1963) 100 illik yubileyi

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı Əli Səmədlinin (01.09.1930) 90 illik yubileyi
Yazıçı Oqtay Salamzadənin (01.09.1930-2012) 90 illik yubileyi
Yazıçı Mahmud İsmayılovun (01.09.1920-2002) 100 illik yubileyi
Şairə Aləmzər Əlizadənin (04.09.1950) 70 illik yubileyi
Şair Azad Əliyevin (05.09.1965) 55 illik yubileyi
Şair Bəxtiyar Əliyarın (05.09.1960) 60 illik yubileyi
Şair Əvəz Lələdağın (06.09.1935) 85 illik yubileyi
Ədəbiyyatşünas Maqsud Hacıyevin (10.09.1935) 85 illik yubileyi
Yazıçı İbrahim Musabəyovun (14.09.1880-1942) 140 illik yubileyi
Folklorşünas Ə. Hüseynzadənin (25.09.1890-1988) 130 illik yubileyi
Ədəbiyyatşünas Asif Atanın (25.09.1935-1997) 85 illik yubileyi
Şair Avtandil Ağbabanın (26.09.1955) 65 illik yubileyi
Şair Vaqif İbrahimin (30.09.1945-1983) 75 illik yubileyi

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

7 Sentyabr – “Google” Şirkətinin Təsis Olunduğu Gün, (1998)

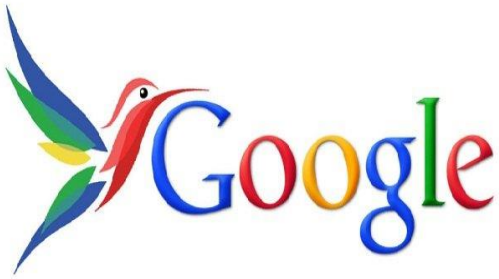

Google (azərb. Quql) dünyanın ən böyük axtarış sistemləri, eləcə də reklam sahəsində ixtisaslaşmış transmilli şirkətidir və ABŞ-da yerləşir. "Google" internetdə yerləşən bir çox xidmət və məhsullara sahiblik etməklə yanaşı onları inkişaf etdirir.

1. İnternetdə axtarış, buludlu hesablamalar (CLOUD COMPUTING) və reklam texnologiyaları sahələrinə investisiya qoyan transmilli şirkət. Mənzil-qərargahı Mountain View şəhərində (Kaliforniya, ABŞ) yerləşir. 1998-ci ildə Stenford Universitetinin məzunları Larri Peyc (Larry Page) və Sergey Brin tərəfindən yaradılıb. Sistem və uyğun şirkət öz adını qiyməti 10100 olan "quqol” (googol) riyazi kəmiyyətindən alıb; bu termin ötən əsrin 30-cu illərində amerikalı riyaziyyatçı Edvard Kasner tərəfindən daxil edilib. Şirkət, əsasən, özünün nəhəng Google axtarış sistemi ilə məşhurlaşıb. Şirkətin Gmail poçt xidməti, "Google+" və "Google Buzz" sosial alətlər kimi onlayn məhsulları da vardır. Bundan başqa, "Google" özünün "Google Chrome" brauzeri, fotoqrafiyalarla işləmək üçün "Picasa" proqramı və "Hangouts" ani məlumat mübadiləsi proqramı ilə tanınır. Smartfonlarda istifadə olunan "Android" mobil əməliyyat sistemi də "Google" şirkətinin məhsuludur.

2. İnternetdə ən populyar nəhəng axtarış sistemi. "Google Inc" şirkətinə məxsusdur. 1996-cı ildə Stenford Universitetinin tələbələri Larri Peyc (Larry Page) və Sergey Brin tərəfindən tədris layihəsi kimi yaradılıb. "BackRub" adlanan bu layihənin əsasında onlar 1998-ci ildə yeni "Google" axtarış sistemini yaratmışlar. "Google PDF", "RTF", "PostScript", "Microsoft Word", "Microsoft Excel", "Microsoft PowerPoint" və başqa formatlı sənədlərdə axtarışı dəstəkləyir. Axtarış sisteminin belə populyar olması ingilis dilində yeni sözün yaranmasına səbəb olub: "to google”, yaxud "to Google” – "quqllamaq”. Bu feil İnternetdə "Google" sisteminin köməyi ilə axtarış aparmağı bildirmək üçün istifadə olunur.

İnternetdə: http://anaveusaq.az/tarixde-bu-gun

8 Sentyabr – Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəyliyi Günü, (1958)

"Azərbaycan Prezidenti kimi mən mətbuat azadlığının təminatçısıyam. Hesab edirəm ki, Azərbaycanda söz azadlığı, mətbuat azadlığı tam təmin olunubdur".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəyliyi Günü 1958-ci ilin mayından qeyd edilir. Həmin il Buxarestdə keçirilən Beynəlxalq Jurnalistlər Təşkilatının IV konqresində bununla bağlı qərara gəlinib. Dünya mediası üçün əlamətdar sayılan bu gün 1943-cü ilin sentyabrın 8-də hitlerçilər tərəfindən qətlə yetirilmiş çex jurnalisti Yulius Fuçikin xatirəsinə təsis olunub.

Bu gün Azərbaycan dövləti siyasi mövqeyindən asılı olmayaraq, bütün Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin (KİV-in) inkişafında maraqlıdır. Bunun üçün ölkədə KİV-ə dəstək konsepsiyası hazırlanıb və KİVDF (Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu) yaradılıb. KİVDF jurnalistlərin peşəkarlığının artırılması və sosial vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılması üçün müxtəlif layihələr həyata keçirir. Bu qurumun layihələrində iştirak edən qəzetlərin maddi-texniki bazası yaxşılaşıb, avadanlıqlar yeniləri ilə əvəz edilib.

İnternetdə: www.books.google.com

8 Sentyabr – Beynəlxalq Savadlılıq Günü, (1966)

Beynəlxalq Savadlılıq Günü (İnternational Literasy Day) Beynəlxalq Millətlər Təşkilatı sistemində qeyd olunan bayramlardandır. O, 1965-ci ilin sentyabrında Tehranda keçirilmiş Təhsil nazirlərinin savadsızlığın ləğv edilməsi üzrə ümumdünya konfransının tövsiyələri ilə YUNESKO tərəfindən 1966-cı ildə təsis olunmuşdur. Sentyabrın 8-i bu konfransın təntənəli açılışı günüdür.

Bu günün əsas məqsədi YUNESKO-nun fəaliyyətinin əsas sahələrindən biri olan, ayrı-ayrı şəxslərin, icmaların, birliklərin hüquq və imkanlarının genişləndirilməsi aləti kimi savadlılığın yayılması sahəsində beynəlxalq birliyin səylərini fəallaşdırmaqdır.

Savadlılıq bəşəriyyət üçün həqiqətən bayramıdır. Çünki bu sahədə nəhəng uğurlar qazanılmış, Yer kürəsində savadlı insanların sayı 4 milyarda çatmışdır. Lakin bir çox ölkələrin bu sahədəki böyük uğurlarına baxmayaraq, dünyada 860 milyon yaşlı insan hələ də savadsızdır, 100 milyon uşaq isə məktəbə getmir. Saysız-hesabsız uşaq, gənc və böyük isə müasir dövrün tələblərinə cavab verən səviyyədə savada malik deyillər, bu da onları savadlı hesab etməyə imkan vermir.

Bu əlamətdar günün qeyd olunmasında hökumətlər, çoxtərəfli, ikitərəfli və qeyri-hökumət təşkilatları, özəl sektor, birliklər, cəmiyyətlər, həmçinin müəllimlər, bu sahənin mütəxəssisləri, tələbələr iştirak edirlər.

Qeyd etmək lazımdır ki, hər il Savadlılıq Günü müəyyən mövzuya həsr olunur. Belə ki, o, müxtəlif illərdə aşağıdakı devizlər altında keçirilmişdir: “Qadınlar üçün savadın əhəmiyyəti”, “Savadlılıq şəxsi imkanları genişləndirir”, “Savadlılıq və sağlamlıq”, “Savadlılıq sabit inkişafı təmin edir”, “Keçmişi oxuyaraq, gələcəyi yazırıq” və s.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Sentyabr – Ümumdünya Gözəllik Günü, (1995)

XX əsrdə kosmetologiya sahəsində əsl inqilab baş vermişdir. Beynəlxalq Estetika və Kosmetologiya Komitəsi (SİDESKO) Beynəlxalq Gözəllik Gününün (İnternational Beauty Day) yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir və bu gün hər il sentyabrın 9-da qeyd olunur.

Beynəlxalq Estetika və Kosmetologiya Komitəsi dünyada əsas beynəlxalq gözəllik terapiyası assosiasiyası hesab olunur və 1946-cı ildə Brüsseldə yaradılmışdır. Bir çox ölkələrdə 33 şöbəsi olan komitə bütün dünyada minlərlə həkimi birləşdirir. 1995-ci ildən başlayaraq hər ilin 9 sentyabr günü bütün gözəl olan, estetik və mənəvi həzz bəxş edən hər şey alqışlanır, təqdir olunur.

Dünyada ilk gözəllik yarışması 1888-ci ilin sentyabrında Belçikada, ilk "Dünya gözəli" müsabiqəsi isə 1951-ci ildə Londonda keçirilmişdir.

Kosmetoloqlar, kosmetik vasitələrin istelsalçıları və satıcıları, plastik cərrahlar, model biznesinin nümayəndələri bu günü peşəkar bayramları kimi qeyd edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Sentyabr – “Smaylik”lərin Ad Günü, (1982)

9 sentyabr 1982-ci ildə Karnegi Mellon Universitetinin professoru Skott Falman öz kolleqalarına elektron məlumat göndərir və simvoldan istifadə edir ":-)" Alim belə hesab edir ki, bu işarə gülümsər üzə bənzəyir. Həmin vaxtdan da Smayliklər Günü bütün dünyada qeyd olunmağa başlayır. “Emoji” sözü Yaponcada "şəkilli xarakter" mənasını verir və "e" (şəkil) və "moji" (xarakter) sözlərinin birləşməsindən meydana gəlir. Açıqlama vermək lazım olsa, smayllar müxtəlif duyğu və düşüncələrimizi, ümumiyyətlə, sarı sifətli insan bənzəri ikonlar vasitəçiliyi ilə ifadə edən, mesajlaşmadan istifadə etdiyimiz kiçik şəkillərdir. Bu hörmətcil və şirin insanlar, illər əvvəl smayllardan istifadə etməyə başlayıblar. Hətta bu gün də Yapon bir dostunuz olsa, rahatlıqla smayla olan sevgilərini görə bilərsiniz.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Sentyabr – Respublika Uşaq Kitabxanasına ədəbiyyatşünas, pedaqoq Firidun bəy Köçərlinin adının verildiyi gün, (1967)

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 1965-ci il yanvarın 1-də Azərbaycan Respublikası Nazirlər Sovetinin qərarı ilə M.Qorki adına kütləvi kitabxana fondunun bazası əsasında yaradılmışdır. 12 sentyabr 1967-ci ildən Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Komitəsinin 25 saylı (§22) sərəncamına əsasən uşaq ədəbiyyatının inkişafında mühüm xidmətləri olan, Azərbaycan ədəbi dilinin saflığı uğrunda daim mübarizə aparmış Azərbaycan ədəbiyyatşünası, pedaqoq, maarifpərvər, uşaq folklor antologiyasının banisi Firidun bəy Köçərlinin adını daşıyır. F.Köçərlinin 1912-ci ildə çap etdirdiyi "Balalara hədiyyə" kitabına onun balalarımıza miras qoyduğu folklor nümunələri – xalqın sahib olduğu qədim tarixi-mədəni irs bu gün də qorunub saxlanılaraq yenidən öz orijinallığında olduğu kimi təkrar nəşr edilərək, oxucuların istifadəsinə verilmişdir. Azərbaycanın görkəmli ədəbiyyatşünas alimi, tanınmış maarifpərvər, ictimai xadim, publisist-yazıçı, tənqidçi və tərcüməçi Firidun bəy Əhmədağa oğlu Köçərlinin 150 illik yubileyinin keçirilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyev 14 fevral 2013-cü ildə Sərəncam vermişdir. F.Köçərlinin "Balalara hədiyyə" kitabı Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşkilati dəstəyi və F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının sifarişi ilə nəfis tərtibatla "Şərq-Qərb" nəşriyyatında təkrar nəşr olunaraq, oxucuların istifadəsinə verildi. Kitabdakı illüstrasiyalar Azərbaycan Xalq rəssamı Arif Hüseynova məxsusdur.

Görkəmli alim və maarifçi F. Köçərlinin adını daşıyan Respublika Uşaq Kitabxanasının yaradılması nəticəsində uşaqlara kitabxana xidmətinin ümumrespublika metodik mərkəzi formalaşmışdır. Nəhayət, uşaq kitabxanaları üçün metodik mərkəzin yaradılması ölkədə uşaqlara kitabxana xidmətinin inkişaf perspektivlərinin elmi konsepsiyasının yaradılmasına, bu işə xidmət bütün kitabxanaların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsinə və tam bir sistem kimi fəaliyyət göstərməsinə hüquqi, nəzəri, metodik və təşkilati zəmin yaratmışdır. Kitabxana 1999-cu ildən Azərbaycan Kitabxanaçılar Cəmiyyətinin 2012-ci ildən isə mötəbər bir təşkilatın – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Şurasının (İBBY) üzvüdür. Firidun bəy Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 2013-cü ildən "Uşaq ədəbiyyatı xəzinəsindən" seriyası ilə "Firidun bəy Köçərli. Biblioqrafiya", "İlyas Tapdıq", "Abdulla Şaiq" kimi biblioqrafik göstəriciləri hazırlamış və nəşr etdirmişdir.

İnternetdə: www.clb.az

15 Sentyabr – Bilik Günü, (2004)

Təhsil xəzinədir, əmək onun açarı.
Seyid Əzim Şirvani

Sentyabrın 15-i Azərbaycanın çoxmilyonlu təhsil ictimaiyyətinin bayramı, Bilik Günüdür. Azərbaycan təhsilinin bugünkü inkişafı öz mənbəyini ötən əsrin 70-ci illərindən ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan uzaqgörən və məqsədyönlü siyasətdən alıb. O vaxtdan başlayan qlobal miqyaslı təhsil quruculuğu sonrakı inkişaf üçün güclü təməl olub. 1969-1982-ci illərdə məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrinin sayı 1600-dən 1875-ə çatıb. Heydər Əliyevin imzaladığı "Ümumtəhsil məktəbləri şagirdlərinin dərsliklərdən pulsuz istifadə etməyə keçmək haqqında" qərarı da onun xalqına böyük töhfəsi idi. Ötən əsrin 70-80-ci illərində 5 yeni ali məktəb yaradılıb. Cəmşid Naxçıvanski adına ilk hərbi məktəb isə ölkəmizdə milli hərbi kadr hazırlığı üçün baza rolunu oynayıb. Ümummilli liderin Azərbaycana ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra da ölkəmizdə elmin, təhsilin inkişafında böyük işlər görülüb. 1993-2003-cü illərdə 6 yeni akademiya təsis edilib, özəl ali məktəblər yaradılıb. Prezident İlham Əliyevin qayğısı, Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi layihələr ulu öndərin təhsil siyasətinin uğurlu davamının göstəricisidir. Bir faktı xatırlatmaq kifayətdir: ölkəmizdə təhsil sisteminin bütün pillələri üzrə Dövlət proqramları uğurla həyata keçirilir. Azərbaycan təhsilində ən uğurlu nəticələrdən biri məktəb tikintisinin geniş vüsət almasıdır. 2003-cü ildən indiyədək ölkəmizdə iki mindən çox yeni məktəb binası tikilib. Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə "Ən yaxşı ümumtəhsil məktəbi" və "Ən yaxşı müəllim" mükafatlarının təqdimatı da məktəb və müəllimin statusunun yüksəldilməsinə xidmət edir. Gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı" çərçivəsində gənclərin dünyanın müxtəlif ölkələrinin nüfuzlu ali məktəblərinə təhsil almağa göndərilməsi istiqamətində də işlər uğurla davam etdirilir. Təhsilin inkişafında Heydər Əliyev Fondu və onun Prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın müstəsna xidmətləri də xüsusi vurğulanmalıdır. Fondun "Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb" layihəsi çərçivəsində son illərdə ölkəmizdə müasir tələblərə cavab verən 400-ə yaxın məktəb tikilib və yenidən qurulub, həmçinin 40-a yaxın uşaq evi və internat məktəbi əsaslı təmir və bərpa olunub, lazımi avadanlıqla təchiz edilib. Fondun dəstəyi ilə əyani tədris vəsaitləri çap edilib. Beləliklə, sentyabrın 15-i ölkəmizin bütün ümumtəhsil məktəbləri və ali təhsil ocaqlarında yeni dərs ili başlayır. Ümumilikdə isə, hər yeni dərs ilində bütün təhsil işçilərini, tələbə və şagirdləri yeniliklər gözləyir. Yeniliklər isə həm də uğurların başlanğıcı deməkdir.
İnternetdə: www.books.google.com

15 Sentyabr – Beynəlxalq Nöqtə Günü, (2009)

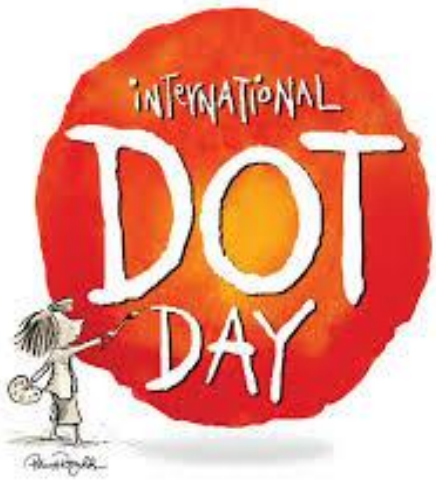

Bu bayramı, əsasən, Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzlərində, uşaq kitabxanalarında keçirirlər. Beynəlxalq Nöqtə Gününün tarixi ingilis rəssamı Piter Q.Reynoldsun 2003-cü ildə yazdığı "Nöqtə" kitabı ilə bağlıdır. Bu kitabda şəkil çəkməyi bacarmayan balaca qız haqqında danışılır. Daha doğrusu, qıza elə gəlir ki, o, şəkil çəkə bilmir. Rəsm dərsində Vaşti sadəcə kağızı nöqtələyirdi. Lakin müəllimə ondan şəkilin altında imzasını qoymağı xahiş edir və nöqtəni gözəl çərçivəyə salıb divardan asır. "Mən daha yaxşı çəkə bilərəm", – deyə Vaşti qərara gəlir və məlum olur ki, bu, həqiqətən belədir. Bu kitab çoxlu mükafatlar alır, Çikaqo kitabxanasının versiyası üzrə "İlin kitabı" seçilir və bir çox dillərə tərcümə olunur. 2009-cu ildə müəllim Terri Şey ilk dəfə Nöqtə Gününü qeyd edir. O gündən bəri Beynəlxalq Nöqtə Günü hər il qeyd olunur. Nöqtə günündə iştirak etmək üçün təsviri sənət studiyasında olmaq məcburi deyil. Kitabı satın almaq olar. Layihənin saytında qeydiyyatdan keçdikdən sonra isə metodiki vəsaiti və hətta proyektor üçün "Nöqtə"ləri yükləmək olar.

Öz nöqtənizdən başlayın! Ən yaradıcı fikirlərinizi və layihələrinizi həyata keçirin!

İnternetdə: www.books.google.com

16 Sentyabr – Beynəlxalq Ozon Qatının Qorunması Günü, (1994)

1994-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyası özünün qətnaməsi ilə (A/RES/49/114) sentyabrın 16-nı Beynəlxalq Ozon Qatının Qorunması Günü (International Day for the Preservation of the Ozone Layer) elan etmişdir. Ozon Qatının Qorunması Günü ozon qatını dağıdan maddələr üzrə Monreal protokolunun imzalandığı günlə bağlıdır və 1995-ci ildən qeyd olunur.

1987-ci il sentyabrın 16-da 36 ölkənin imzaladığı və bu sənədə görə iştirakçı ölkələr ozon qatını dağıdan maddələrin istehsalını məhdudlaşdırmalı və tam dayandırmalıdırlar. Həmin gün Monreal protokolu və ona əlavələrdə qeyd olunan vəzifələr və məqsədlərə uyğun təbliğatın aparılması dövlətlərə tövsiyə olunur.

Ozon qatı nazik qaz qalxanı şəklində Yeri Günəş radiasiyasının dağıdıcı təsirindən qoruyur. O, yer üzərində nəhəng örtük kimi sərilmişdir. Əgər bu qat çox zəifləyərsə, bu bütün biosfer və canlı aləm üçün fəlakət olar. Ultrabənövşəyi şüaların insan üzərinə düşməsi nəticəsində dəri xərçəngi, görmənin itirilməsi və başqa xəstəliklər yarana bilər. XX əsrin 80-ci illərində alimlər Antarktidada ozonun ümumi tərkibinin iki dəfə azaldığını aşkara çıxardılar. Məhz o vaxtdan "ozon dəlikləri" ifadəsi yarandı. Ozon qatının nazikləşməsinə sənaye müəssisələrinin, zavodların məhsulu olan xlor oksidi təsir göstərir. Biz ozon dəliklərinin yaranmasının qarşısını almaq iqtidarında deyilik. Lakin məişət səviyyəsində əlimizdən gələni edə bilərik.

İnternetdə: www.books.google.com

18 Sentyabr – Milli Musiqi Günü, (1995)

"Azərbaycan musiqi sənətinin parlaq inkişaf perspektivləri vardır. Lakin cəsarətli olmaq, yaxşı oxumaq və məhsuldar işləmək lazımdır. Xalqın mənəviyyatını duymaq, onun ümid və arzularının ifadəçisi olmaq, nikbinliyini, əhvali-ruhiyyəsini musiqi vasitəsilə əks etdirmək lazımdır".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Sentyabrın 18-i Azərbaycan xalqının dahi oğlu, musiqi mədəniyyətimizin korifeyi Üzeyir bəy Hacıbəyovun doğum günüdür. Üzeyir bəyin doğum gününün musiqi tariximizin ən əlamətdar hadisəsi kimi anılması tez bir zamanda ənənə halını almışdır. 1995-ci ildə isə Prezident Heydər Əliyevin fərmanı ilə dahi bəstəkarın anadan olmasının 110 illik yubileyi ərəfəsində 18 sentyabrın Milli Musiqi Günü kimi qeyd edilməsi qərara alınmışdır. Həmin gün təkcə musiqisevərlərin deyil, həm də xalqımızın bayramıdır. Çünki elə bir azərbaycanlı tapmaq olmaz ki, onun qəlbində Üzeyir bəyə məhəbbət, onun ölməz sənətinə hörmət hissi olmasın. Böyük bəstəkarın ad gününün bayram kimi qeyd edilməsi ənənəsinin əsasını maestro Niyazi qoymuşdur.

Üzeyir Hacıbəyov 1908-ci il yanvarın 18-də Bakıda H. Z. Tağıyevin teatrında hazırlanan "Leyli və Məcnun" operası ilə təkcə Azərbaycanda deyil, bütün müsəlman Şərqində opera sənətinin əsasını qoymuşdur. O, həm də Azərbaycanda musiqili komediya janrının yaradıcısıdır. Ü. Hacıbəyovun "Ər və arvad", "O olmasın, bu olsun" , "Arşın mal alan" musiqili komediyalarında o dövr Azərbaycan məişəti, xalq adət və ənənələri öz əksini tapmışdır. Ü.Hacıbəyov milli musiqi xəzinəsinə yeni janr və formalarla zənginləşdirən bir sıra əsərlər, o cümlədən Azərbaycan peşəkar musiqi sənətinin şah əsəri, dünya musiqi xəzinəsinin incilərindən olan "Koroğlu" operasını, həm də yeni Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himnlərinin musiqisinin müəllifidir. Dahi bəstəkarın yaratdığı musiqi inciləri dünya şöhrəti qazanmış, dünya musiqi mədəniyyətinin qızıl fonduna daxil olmuşdur. Azərbaycan və dünya musiqi mədəniyyətinin inkişafında misilsiz xidmətləri olmuş Ü. Hacıbəyovun anadan olmasının 100 illik yubileyi YUNESKO-nun qərarı ilə beynəlxalq miqyasda qeyd olunmuşdur. Milli musiqimiz öz inkişaf zirvəsinə görə Üzeyir Hacıbəyova borcludur.

İnternetdə: www.books.google.com

19 Sentyabr – Beynəlxalq Piratlar Günü, (1995)

19 sentyabr qeyri-rəsmi olaraq Beynəlxalq Piratlar Günü və ya Piratları Təqlid Günü (International Talk Like A Pirate Day) kimi qeyd olunur. Bu gün "Piratlar kimi danış" da adlandırılır. Çox şən keçən bu bayram dünyanın 40-dan çox ölkəsində qeyd olunur. Həmin gün insanlar piratların danışıqlarını təqlid edir, onların məşhur sözlərini işlədir, bəzən hətta onlar kimi geyinirlər. Bayramın vətəni Amerikanın Oreqon ştatının Olbani şəhəridir. Belə ki, 1995-ci il iyunun 6-da Con Baur və Mark Sammers adlı iki dost zarafat üçün piratların işlətdikləri ifadələrdən istifadə edərək söhbət ediblər. Bu bayramın konsepsiyası da belə yaranıb. 2002-ci ilə qədər bu bayram haqqında məlumat geniş yayılmamışdı. Lakin Deyv Berri adlı jurnalistin məqaləsindən sonra bu haqda məlumat yayılır və bayramın çoxlu pərəstişkarları yaranır. Bu qeyri-adi günü qeyd etmək ənənəsi tədricən Avstraliya, Kanada və İngiltərəyə, daha sonra başqa ölkələrə də yayılıb.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Sentyabr – Neftçilər Günü, (1994)

Azərbaycan Prezidentinin 16 avqust 2001-ci il tarixli fərmanı ilə 20 sentyabr hər il ölkəmizdə Neftçilərin peşə bayramı günü kimi qeyd edilir.

Qeyd olunan tarix Azərbaycanda 1999-cu və 2004-cü ildə, yəni "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının beşinci və onuncu ildönümü rəsmi səviyyədə bayram kimi qeyd edilib. Neftçilər Günündə adətən sənayenin bu sahəsində əldə edilən uğurlar və qarşıda duran əsas məsələlər müzakirə edilir. Həmin gün bu sahədə xüsusi xidmətlər və fədakarlıq göstərən fəhlə və mütəxəssislərə dövlət başçısının fərman və sərəncamları ilə fəxri adlar, orden və medallar verilir.

20 sentyabr 1995-ci ildə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Bakıda, "Respublika" sarayında "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının birinci ildönümü münasibətilə neft-qaz sənayesi kollektivlərinin nümayəndələri ilə görüş keçirilib. Hər il 20 sentyabrda Azərbaycan Prezidentinin neft-qaz sənayesi kollektivləri ilə görüşləri mütəmadi xarakter alır.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Sentyabr – Ümumdünya Düyü Günü, (2004)

20 Sentyabr – Ümumdünya Düyü Günü BMT-nın Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı FAO-nun təşəbbüsü ilə yaranmışdır. Əslində bu əlamətdar gün 1950-ci ildə düşünülsə də, bayram 2004-cü ildə BMT-nın Baş Assambleyası tərəfindən təsis olunmuşdur. Düyü bir çox ölkələrdə populyar olsa da, Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya ölkələridə əsas qida hesab olunur və əkilib becərilir.

Arxeoloji qazıntıların nəticələrinə görə, düyü 7000 il əvvəl Çində məlum idi. O daha sonra Hindistana, Koreyaya, Yaponiyaya və s. ölkələrə yayılmışdır. Düyü Orta Asiyada e.ə. təxminən 500-cü ildə məlum olmuş, oradan isə Cənubi Qafqaza gəlib çıxmışdır. Bu gün düyü dadmayan insan təsəvvür etmək çətindir. Demək olar ki, bütün xalqlar düyüdən yeməklər hazırlayırar. Yalnız Uzaq Şimalda yaşayan xalqlar istisna təşkil edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

20-21 Sentyabr – Beynəlxalq Yarasalar Gecəsi

Yarasa obrazı insanların çoxunda hələ də qorxu yaradır. Bu kiçik gecə heyvanlarının vampir olması haqqında əfsanələr, filmlər insanların onları müxtəlif yollarla məhv etməsinə, nəticədə yarasaların saylarının azalmasına gətirib çıxarmışdır. Bu da, öz növbəsində, təbiətdə tarazlığın pozulmasına səbəb olur. İnsanlara zərər vuran gecə həşəratlarını məhv edən və bir çox bitkilərin tozlanmasında iştirak edən yarasalara xüsusi bir gecə həsr olunmuşdur.

Dünyada hər il sentyabrın 20-dən 21-ə keçən gecə Beynəlxalq Yarasa Gecəsi qeyd olunur. Bu tarix təsadüfən seçilməmişdir. Məhz həmin vaxt uçan siçanların qış məskənlərinə miqrasiyası başlayır. Bayramın məqsədi onların insanlara zərərliliyi haqqında mifləri dağıtmaq, qorunmağa ehtiyaclarının olduğuna diqqəti cəlb etməkdir.

İnternetdə: calend.ru/holidays

21 Sentyabr – Beynəlxalq Sülh Günü, (1981)

“Kəssə hər kim tökülən qan izini,
Qurtaran dahi odur yer üzünü”.
Hüseyn Cavid

BMT bu günü 1981-ci ildə təsis edib. İlk Sülh Günü də 1981-ci ilin sentyabrında qeyd olunub. O vaxtdan Beynəlxalq Sülh Günü sentyabr ayının hər 3-cü çərşənbə axşamı qeyd edilirdi. Lakin 2001-2002-ci ildə BMT Sülh Günü üçün 21 sentyabr gününü müəyyənləşdirib və bu tarixi Ümumdünya Atəşkəs Günü elan edib. Sülh bizim missiyamızdır, gündəlik axtarışlarımızın mövzusudur. Sülh mövzusu bu gün torpaqlarının 20 faizi işğal altında olan, bir milyondan çox qaçqın və məcburi köçkünü olan Azərbaycan üçün də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Təəssüf ki, ən sülhsevər xalqlardan biri olan, dünyanın ən tolerant ölkəsinin vətəndaşları Ermənistanın ölkəmizə təcavüzü nəticəsində öz vətənlərində didərginə dönüblər, uzun illər ərzində qurduqları ev-eşiklərindən, topladıqları sərvətlərindən məhrum olublar. Bu illərdə Azərbaycan həmişə münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılması istiqamətində mühüm addımlar atıb. Görkəmli dövlət xadimi, ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycanda ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdandan sonra hər şeydən əvvəl, böyük müdriklik və uzaqgörənliklə qan tökülməsinin qarşısını alıb, 1994-cü ilin mayında atəşkəs haqqında müqavilə imzaladıb, müharibəni dayandırmaqla, ölkədə sabitliyə nail olub. Bu, həm də dövlətimizin sülh arzusunun ifadəsi idi. Ermənistan isə hələ də BMT Təhlükəsizlik Şurasının münaqişənin tezliklə, sülh yolu ilə həlli, işğal olunmuş ərazilərin azad edilməsi, qaçqın və məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına qaytarılması haqqında 1993-cü ildə qəbul edilən 822, 853, 874, 884 saylı qətnamələrin heç birinə əməl etmir və atəşkəsin pozulması halları tez-tez qeydə alınır. Bu gün qüdrətli və güclü orduya malik Azərbaycan və onun Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev də xalqın sülh arzusunu ifadə edərək, münaqişənin sülh yolu ilə, qan tökülmədən, beynəlxalq hüquq çərçivəsində həlli istiqamətində əməli işlər görür. Sülhün qorunması, insanların əmin-amanlıqda yaşaması, amansız müharibələrin, hər çür zorakılığın dayandırılması arzusu tarix boyu bəşəriyyəti düşündürüb.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Sentyabr – Filləri Ümumdünya Müdafiə Günü

22 sentyabr bir çox ölkələrdə ekoloji bayramlardan biri olan Filləri Ümumdünya Müdafiə Günü (World Day of Elephants) kimi qeyd olunur. Bu bayram, planetimizdəki quruda yaşayan məməlilərin ən böyüyü olan fillərin sayının azalmasından narahat olan təbiəti mühafizə təşkilatları, ekoloqların təşəbbüsü ilə yaranmışdır. Fillər qədim xortumluların yeganə nümayəndəsi kimi günümüzədək gəlib çıxmışlar. Hal-hazırda onlar təbiətdə Cənub-Şərqi Asiyanın və Afrikanın tropik meşələrində və savannalarında yaşayırlar.

Qədim zamanlardan fillərə dünyanın bir çox xalqları tərəfindən sitayiş olunub, onlar hakimiyyət və hökmdarların əzəmətinin, xeyirxahlıq və sakitliyin, müdrikliyin simvolu olmuşlar. Hindistan, Tailand və s. kimi Asiya ölkələrində fillər bayramlarda mütləq yer alırlar. Lakin fillərin ən böyük düşmənləri də məhz insanlardır. Bu heyvanların sayının azalmasının əsas səbəbi dişlərinə və ətinə görə ovlanması, onların yaşayış sahələrinin daralması, meşələrin qırılması və ümumiyyətlə ekologiyanın pisləşməsidir. Bu gün Afrika filləri yoxolma təhlükəsi qarşısındadır. Hal-hazırda fillərin iki növü – Hind və Afrika filləri mühafizə olunur. Hind fillərinin hündürlüyü 2,5 metr, çəkiləri 3-5 ton, Afrika fillərinin hündürlüyü 4 metrədək, çəkiləri isə 5-7 tondur. 1989-cu ildə BMT öz qərarı ilə fil dişinin ticarətini tam qadağan etmişdir. Bu günün qeyd olunmasının da məqsədi məhz fillərin qorunmasına diqqəti cəlb etməkdir. Bayram rəsmi statusa malik olmasa da, ekoloji, təbiəti mühafizə təşkilatları, könüllülər tərfindən geniş qeyd olunur, maarifləndirici tədbirlər həyata keçirilir.

Fillər bədii əsərlərin də qəhrəmanı olurlar. Qriqori Osterin kitabındakı fil balası, Mauqli haqqında kitablardakı müdrik Xatxa və dünyada çox məşhur olan, ingilis yazıçısı və rəssamı Devid Makkinin yaratdığı Elmer adlı rəngbərəng, dama-dama fil buna misal ola bilər.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Sentyabr – Saqqız Günü, (1848)

1848-ci il sentyabrın 23-ü saqqızın yaranma günü hesab olunur. Belə ki, məhz həmin gün amerikalı Con Kurtis öz evində ilk saqqızı istehsal etmişdir. Saqqız yeməli olmayan elastik əsasdan, müxtəlif dad və aromatverici əlavələrdən ibarət konfet növüdür.

İlk saqqızın tarixi e.ə VII-II əsrlər hesab olunur. O, Şimali Avropada qazıntılar zamanı tapılmışdır və üzərində insan dişinin izləri olan qatrandan ibarətdir. Qədim yunanlar saqqız ağacının qatranını çeynəyirdilər. Mayya hinduları isə dişlərini və nəfəslərini təmizləmək üçün sapodilla ağacının donmuş şirəsindən istifadə edirdilər.

1848-ci ildə Con Kurtis şam ağacının qatranından sənaye üsulu ilə saqqız istehsal etmək fikrinə düşür. Sonradan o, öz məmulatına parafin aromatizatorları əlavə edir. Onların istehsalı getdikcə genişlənir, lakin qatranı qatışıqlardan təmizləmək çətin olduğu üçün saqqız satışı aşağı idi.

1869-cu ildə saqqızın yeni həyatı başlayır. Artıq onu qatran deyil, kauçuk əsasda hazırlayırlar. Bu cür saqqızı Tomas Adams icad etmişdir. Yeni saqqız insanların xoşuna gəlir və artıq 1871-ci ildə Adams onun avtomatik istehsalı üçün maşın da icad edir və patentləşdirir. Daha sonra o, saqqızın dadını yaxşılaşdırmaq üçün ona biyan ekstraktı da əlavə edir.

Bu gün saqqızdan əsasən nəfəsi təravətləndirmək, yeməkdən sonra dişlərin təmizliyi üçün geniş istifadə olunur. Lakin saqqızın insan orqanizminə hər hansı faydası haqqında ümumi bir fikir yoxdur.

İnternetdə: www.books.google.com

24 Sentyabr – Beynəlxalq Lal-Kar Günü, (1951)

Bu gün 1951-ci ildə Beynəlxalq Lal-karlar Federasiyasının yaranması şərəfinə təsis olunub. Statistikaya əsasən, dünyada hər doqquz nəfərdən biri eşitmə qabiliyyətindən məhrumdur. Onlar bu qabiliyyəti travma, xəstəlik və ya anadangəlmə itirirlər. Yer kürəsində 2500 dil var. Lakin bir dil – jestlər dili də mövcuddur. Karlar Federasiyası ötən əsrin əllinci illərində karların beynəlxalq tədbirlərinə xidmət etmək üçün jestlər sistemini də yaradıb. Qeyd edək ki, eşitmə və görmə qabiliyyətini itirmiş insanların içərisində də çox tanınmış, görkəmli şəxslər olub.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Sentyabr – Beynəlxalq Dovşanlar Günü

Beynəlxalq Dovşanlar Günü xeyriyyə təşkilatları tərəfindən ictimaiyyətin diqqətini bu heyvanların problemlərinə cəlb etmək məqsədi ilə yaradılmışdır. Heyvanları müdafiə edənlər, dovşan xəzindən kürklərin hazırlanması və dovşan ətindən restoranlarda istifadə olunmasının ən azı azaldılmasına səy göstərirlər. Beynəlxalq Dovşanlar Günündə həm evdə, həm də təbiətdə yaşayan dovşanlara qarşı daha humanist davranılmasına, onların rahat və sağlam yaşamasına yardım edilməsinə çağırılır. Həmin günün sentyabrın sonuncu şənbəsi keçirilməsi tövsiyə olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Sentyabr – Ümumdünya Turizm Günü, (1980)

"Azərbaycan ən qədim zamanlardan dinlərin, dillərin və mədəniyyətlərin təmas və ünsiyyət yeri olmuşdur. Çünki Azərbaycan xalqı yüksək mədəniyyətə malikdir. Yüksək mədəniyyətə malik olan xalq həmişə irəli gedəcək".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Beynəlxalq turizm hər bir ölkə üçün sosial-iqtisadi münasibətləri əks etdirir. Bununla da beynəlxalq münasibətlərin tərkib hissəsi kimi fəaliyyət göstərir. Bu prosesin tənzimlənməsi üçün də müəyyən norma və standart nizamlar işləyib hazırlayan beynəlxalq institutlar fəaliyyət göstərir. Bunlardan Ümumdünya Turizm Təşkilatı ən üzdə olan təşkilatlardan biridir. 1979-cu ildə Baş Qərargahı Madrid şəhərində yerləşən Təşkilat 27 sentyabr – Ümumdünya Turizm Gününü təsis edib. Qeyd edək ki, dünyada ilk turizm agentliyi 1841-ci ildə Tomas Kuk tərəfindən açılmışdır. Ümumdünya Turizm Günü 1980-ci ildən bəri BMT-nin Beynəlxalq Turizm Təşkilatı (BMBTT) tərəfindən hər il 27 sentyabr tarixində qeyd olunur. Bu günün məqsədi beynəlxalq aləmdə turizm haqqında məlumatlanmanı artırmaq və bunun sosial, mədəni, siyasi və iqtisadi tərəflərini dünya miqyasında nümayiş etdirməkdir. Ölkəmizdə Ümumdünya Turizm Günü 2001-ci ildən, Azərbaycanın Beynəlxalq Turizm Təşkilatına üzv olduğu vaxtdan qeyd olunur. Dünya ölkələrində qeyd olunduğu kimi, hər il Azərbaycanda da 27 sentyabr - Ümumdünya Turizm Günü kimi qeyd olunur. Həmin gün Ümumrespublika Daxili Turizm Konfransları da keçirilir. Azərbaycanda ilk dəfə olaraq 2003-cü ildə 26 sentyabr tarixində 1-ci Turizm Filmləri Festivalı keçirilmişdir. 2005-ci ildən başlayaraq məşhur xarici televiziya kanallarında respublikanın turizm potensialını əks etdirən reklam çarxları yayımlanır. 2002-ci ildən başlayaraq Bakıda hər il Beynəlxalq Turizm və Ümumrespublika Daxili Turizm Sərgiləri keçirilir. Son illər ölkəmizdə turizm sektoru sürətlə inkişaf edir. Qeyd edək ki, Azərbaycanın zəngin təbiətə malik olması ölkəmizdə bu sahənin inkişafı üçün əlverişli imkanlar yaradıb.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Sentyabr – Ümumdünya Dəniz Günü, (1978)

Mən çoxdan vurğunam sənə
Böyük arzum budur yenə:
dönüb bir göy göyərçinə
sahilinə qonam, dəniz.

Rəsul Rza

Hökumətlərarası Dəniz Təşkilatı Assambleyasının 1977-ci ilin noyabrında keçirilmiş 10-cu sessiyasında qərara alınmış Ümumdünya Dəniz Günü 1978-ci ildən qeyd olunur. 1980-ci ilə kimi bu gün 17 martda qeyd olunurdu. Hazırki dövrdə isə bu gün sentyabrın axırıncı həftəsi qeyd olunur. Bütün dünyada bu bayramın keçirilməsinin məqsədi ictimaiyyətin, hökumət və özəl strukturların diqqətini dənizlərin və onların bioresurslarının qorunmasına cəlb etməkdir. Ənənəvi olaraq Dəniz Günü dənizlərin və okeanların insanlar üçün əhəmiyyətindən, sualtı dünyanın sərvətlərindən, həmçinin hər bir Yer planeti sakininin onun qorunması üçün nə edə biləcəyindən bəhs edən müsabiqə, festival formasında keçirilir. Adətən ictimai təşkilatlar bu bayramı dənizlərin qorunması, çimərliklərin təmizlənməsi üçün mitinqlərin və yürüşlərin keçirilməsi ilə qeyd edirlər.

Ümumdünya Dəniz Gününün tarixi hər dövlət üçün həmin ölkənin Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının üzvləri tərəfindən təyin olunur. Azərbaycanda bu tarix 29 sentyabra təsadüf edir.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Sentyabr – Dünya Ürək Günü, (2000)

Dünya Ürək Federasiyası dünyanın 100-dən çox ölkəsində ürək cəmiyyətləri və ürək fondlarının birgə səyi sayəsində 200 üzv təşkilatın birləşmiş icması vasitəsi ilə bütün dünyada ürək xəstəliklərinə qarşı mübarizə aparır. Dünya Ürək Federasiyasının təşəbbüsü və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) və BMT-nin Uşaq Fondunun (UNİCEF) dəstəyi ilə hər il 29 sentyabr "Dünya Ürək Günü" kimi qeyd olunur. Bu gün ilk dəfə 2000-ci ildə keçirilib. 2011-ci ilə kimi "Dünya Ürək Günü" sentyabrın sonuncu bazar günü qeyd edilsə də, sonradan bu günün hər il sentyabrın 29-da keçirilməsi qərarına gəlinib. "Dünya Ürək Günü"nün keçirilməsində məqsəd əhalini ürək-damar xəstəliklərinin təhlükəliliyi barədə məlumatlandırmaq, bu xəstəliklərin qarşısının alınması istiqamətində profilaktik tədbirlərin uğurla aparılmasına nail olmaqdır. Dünya Ürək Federasiyası "Dünya Ürək Günü"nü hər il fərqli şüarla qeyd edir. "Həyat üçün ürək" "Dünya Ürək Günü"nün bu ilki şüarıdır. Hər il milyonlarla insan ürək-damar xəstəliklərindən dünyasını dəyişir. Vaxtından tez baş verən ölüm hallarının qarşısı tütün və spirtli içkilərdən imtina etmək, arterial təzyiqin və qanda şəkərin miqdarını normal saxlamaq, ürək-damar sisteminin fəaliyyətini möhkəmləndirən, arterial təzyiqi normallaşdıran və s. qoruyucu dərman preparatlarından istifadə etmək, düzgün qidalanmaq, çəkiyə diqqət etmək və fiziki aktiv olmaqla alına bilər. Belə vəziyyətdə Dünya Ürək Federasiyası dövlət qurumlarını, peşəkar tibb işçilərini, sahibkarları və digər fərdi şəxsləri bu yükün azaldılmasına çağırır. "Dünya Ürək Günü"nü keçirməklə, Dünya Ürək Federasiyası və digər ölkələrin partnyor təşkilatları insanlara ürək-damar xəstəliklərinin profilaktikası ilə məşğul olmağın nə qədər vacib olduğu fikrini aşılayır. Dünya Ürək Federasiyası üzv və partnyor təşkilatlarla birgə bu gün üçün xüsusi tədbirlər planı hazırlayır və bu plana uyğun olaraq, insanları ürək xəstəliklərindən qorunmaq üçün diqqətli olmağa çağırır. Sağlam həyat tərzinin təbliği ilə məşğul olan təşkilatlar tərəfindən "Dünya Ürək Günü"ndə müxtəlif idman yarışları, konsertlər və xeyriyyə tədbirləri həyata keçirilir, əhalinin kütləvi sağlamlıq müayinəsi aparılır, elmi forumlar, sərgilər, festivallar təşkil edilir, filmlər göstərilir, maarifləndirici bukletlər paylanılır. "Dünya Ürək Günü" ölkəmizdə də geniş şəkildə qeyd olunur. Dünya Ürək Günü ilə bağlı Bakıda və ölkənin ayrı-ayrı regionlarında bu qəbildən silsilə tədbirlər, beynəlxalq konfranslar və aksiyalar keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Sentyabr – Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü, (1991)

Hər il sentyabrın 30-da şifahi və yazılı tərcümə ilə məşğul olanların peşə bayramı – Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü (International Translation Day) qeyd olunur. Böyük rus şairi A.S.Puşkin tərcüməçiləri "tərəqqinin poçt atları" adlandırırdı. Babil qülləsinin dağılmasından bəri bütün bəşəriyyətin həyatında tərcüməçilərin rolu hiss olunmasa belə, çox böyük və əhəmiyyətlidir. Axı tərcüməçilər olmasaydı, ədəbiyyatın və kino sənətinin bütün əsərləri, elm və texnikanın nailiyyətləri əlçatmaz olardı, dünyanın müxtəlif ölkələrindən olan insanlar öz aralarında ünsiyyət qura bilməzdilər.

1991-ci ildə tərcüməçilərin də peşə bayramı yaranmışdır. Beynəlxalq Tərcüməçilər Federasiyası (FİT) 30 sentyabrı Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü elan etmişdir. FİT 1953-cü ildə Parisdə yaradılmışdır və dünyanın 60-dan çox ölkəsindən 100-dən artıq tərcüməçilər assosiasiyasını birləşdirir. Təşkilatın yaradılmasında məqsəd tərcüməçilər arasında təcrübələrin bölüşülməsi və əlaqələrin möhkəmləndirilməsidir. Bayramın tarixi təsadüfən seçilməmişdir. 420-ci il sentyabrın 30-da Bibliyanı latın dilinə tərcümə edən tərcüməçi, tarixçi, yazıçı Müqəddəs İeronim Stridonski vəfat etmişdir.

Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü münasibətilə hər il keçirilən konqreslər, konfranslar, seminarlar, "dəyirmi masa"lar və s. müəyyən bir mövzuya həsr olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

29 Sentyabr – Milli qəhrəman Ağayev Eldar Əsgər oğlunun 65 illiyi, (1955-2013)

Azadlıq və istiqlaliyyət hər bir xalqın milli sərvətidir.

Ulu öndər Heydər Əliyev

Eldar Ağayev 1955-ci il 29 sentyabrda Gürcüstanın Tbilisi şəhərində hərbçi ailəsində dünyaya gəlmişdir. 1972-ci ildə Bakı Ümumqoşun komandirlər məktəbinə daxil olmuşdur. E.Ağayev Əfqanıstanda xidmətini başa vurduqdan sonra Kaliningrad şəhərinə göndərilmişdir. O, 1989-cu ilə qədər burada motoatıcı alayın kəşfiyyat rəisi vəzifəsində çalışmışdır. Bu müddətdə təhsilini davam etdirmiş, Solneçnoqorsk şəhərində Ali Zabitlər Kursunu bitirmiş, sonra xidmətini Almaniyada yerləşən Qərb Qoşun Qrupunda davam etdirmişdir. Onu əvvəlcə, 70-ci tank alayının kəşfiyyat rəisi, sonra isə Drezden 9-cu Əlahiddə Qvardiya kəşfiyyat taborunun komandiri təyin edilmişdir. Ermənilər torpaqlarımıza hücum edən zaman Eldar Vətənə qayıdır. O, 1992-ci ildə Milli Ordunun tərkibində özünün yaratdığı 775-ci reyd dəstəsinin komandiri kimi fəaliyyətə başladı. Bir müddətdən sonra isə 776-cı kəşfiyyat taborunu yaratdı və onun komandiri oldu. Onun komandirlik etdiyi tabor dəfələrlə qaynar döyüşlərə atılmış və onlarla erməni quldurunu məhv etmişdi. Eldarın yaratdığı tabor 1995-ci il dövlət çevirilişinin qarşısının alınmasında da iştirak etmişdi. Bu taborun 18 əsgər və zabiti "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür. Polkovnik E.Ağayev 1997-ci ildən 2000-ci ilədək Azərbaycan Politexnik İnstutunda hərbi kafedranın rəisi olmuş, 2000-2001-ci illərdə isə BAÜKM-nin kəşfiyyat kafedrasının rəisi vəzifəsində çalışmış, sonra isə öz şərəfli işini Ədliyyə Mazirliyində Məhkəmə Qərarlarının icrası Baş İdarəsinin təlim-tədris mərkəzinin rəis müavini vəzifəsində davam etdirmişdir. 17 may 2013-cü ildə vəfat etmişdir. Ailəlidir, bir övladı var. Sovetlər birliyi zamanı "Qırmızı Ulduz", "İgidliyə görə" ordenləri ilə təltif olunub. Qarabağ döyüşlərində iştirak etdiyi üçün "Azərbaycan Bayrağı" ordeni ilə təltif olunub. Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 saylı fərmanı ilə Ağayev Eldar Əsgər oğluna "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki /Ağayev_Eldar

Azərbaycanın tanınmış elm adamları

16 Sentyabr – Coğrafiyaşünas, alim, səyyah Hacı Zeynalabdin Şirvaninin 230 illiyi, (1790-1837)

Zeynalabdin Şirvani 1780-ci ildə Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur. 1796-cı ildə o, təhsilini başa vurmaqdan ötrü Bağdad şəhərinə gedir. Zeynalabdin Bağdadda fəlsəfə, tibb, astronomiya və riyaziyyatı, habelə xarici dilləri öyrənməkdə davam edir. Dünyanı görmək və onun möcüzələri ilə həmyerlilərini tanış etmək gənc Zeynalabdinin həyat məqsədinə çevrilir və o, tərəddüd etmədən səyahətə çıxmaq qərarına gəlir. Zeynalabdin Şirvani yaradıcılığının təhlili ilə məşğul olmuş görkəmli Azərbaycan alimi Nurəddin Kərəmov yazırdı: Bu yol 60 min kilometr uzanmış və 40 il davam etmişdir. Bu yol Kiçik Asiyadan, İran yaylasından, Orta Asiya, Ərəbistan və Cənubi Afrika səhralarından, Sudanın meşə və cəngəlliklərindən, Hindistanın tropik meşələrindən, Hind okeanı adalarından keçib. Bundan sonra o, dəniz yolu ilə "Səidlər ölkəsinə" (əs-Səidə -Nil çayı sahillərinə) gedir, Misirdən Yaxın Şərqə "Şam-Rum"a (Anadoluya), Diyarbəkirə, Qaraman və Aydına keçir. Hacı Zeynalabdinin Atlantik okeanına və geriyə üçüncü səyahətin marşrutu belə idi: Bəhre-Əhzər adaları ("Yaşıl dəniz" – şərq coqrafiyaçıları Atlantik okeanını belə adlandırırdılar), Rumeli, Anadolu, Azərbaycan, Tehran, Həmədan, İsfahan, Kirman, Şiraz, Bağdad. İndi artıq bir çoxu sıradan çıxmış beş yüzdən artıq əlyazma və mətbu qaynağın və səyahətlər zamanı etdiyi şəxsi müşahidələri nəticəsində Şirvani ona dünya şöhrəti gətirən üç kitab yazır: 1822-ci ildə "Riyazüs-səyahət" ("Səyahət bağçaları"), 1827-ci ildə "Hədaiqüs-səyahət" ("Səyahət bağları") və nəhayət, 1833-cü ildə "Bustanus-səyahət" ("Səyahət gülzarı")- Bu əsərlərdə o, bir çox ölkələrin coqrafiyası, tarixi, etnoqrafiyası, arxitekturası, ədəbiyyatı və görkəmli ictimai xadimləri barədə dəyərli məlumatlar verir. Səyyah yer kürəsinin iqlim qurşaqlarının təsvirinə xüsusi yer ayırır. Şərqin digər alim və səyyahları kimi o da Yeri yeddi iqlim qurşağına bölür. Zeynalabdin eyni zamanda şair olmuş və Təmkin təxəllüsü ilə şeirlər yazmışdır. Həmin şeirlər onun səyahətnamələrinə səpələnmiş və əlyazması Tehran mərkəzi kitabxanasında saxlanan "Divan"ında toplanmışdır. Bu nadir şəxsiyyətin digər əsərlərinin əlyazmaları Britaniya Muzeyində, Paris Milli Kitabxanasında, Sankt-Peterburqda və İranda saxlanır. Şirvaninin əsərləri bir çox Azərbaycan, İran, rus və Avropa tədqiqatçıları tərəfindən öyrənilib. Bu alimlərdən Abbasqulu ağa Bakıxanovun, Məmmədəli Tərbiyətin, Əskər Həmid Rəbbaninin, B. A. Dornun, N. V. Xanıkovun, E. Braunun, S. Stornun, E. Bloşenin və başqalarının adlarını çəkmək mümkündür. Bu sırada öz ömrünün böyük bir hissəsini Zeynalabdin Şirvaninin elmi hünərlərinin tədqiqinə həsr etmiş N. K. Kərəmovun adı xüsusilə qeyd olunmalıdır. 1838-ci ildə Zeynalabdin Şirvani Ciddə şəhəri yaxınlığında dünyasını dəyişib və orada dəfn olunub. İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki / Hacı Zeynalabdin Şirvani

İncəsənət

5 Sentyabr – Xalq artisti Səyavuş Aslanın 85 illiyi, (1935-2013)

"Səyavuş Aslanın fitri istedadı, fədakarlığı, məharətlə səhnədə və ekranda yaratdığı parlaq obrazlar Azərbaycan teatrını zənginləşdirmişdir. O, milli koloritli çoxşaxəli yaradıcılığa malik bir insandır."

Ulu öndər Heydər Əliyev

Aslanov Səyavuş Məmmədağa oğlu 1935-ci il sentyabr ayının 5-də Bakıda doğulub. Aktyorluğa həvəskar kimi dram dərnəyindən başlayıb. Uzun illər Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrının aparıcı aktyorlarından olub. Bir müddət həmin teatrın bədii rəhbəri işləyib (1994-1996) və bir çox obrazların mahir ifaçısı olmuşdur. Səyavuş Aslan 1984-cü ildən Akademik Milli Dram Teatrının aktyoru olmuş və bir çox rəngarəng obrazlar yaratmışdır: Mindilli ("Nişanlı qız", S. Rəhman), Luka ("Həyatın dibində", M. Qorki), Ağaəli ("Günah", R. Əlizadə), Romul Avqustul ("Böyük Romul", F. Dürrenmatt), Oddamdı ("Od gəlini", C. Cabbarlı), Fəriş ("Bizim qəribə taleyimiz", İ. Əfəndiyev), Cabbar ("Sevgililərin cəhənnəmdə vüsalı", İ. Əfəndiyev), Ağamusa Fərəcov ("Dəlilər və ağıllılar", İ. Əfəndiyev), Vanya Koxa ("Hökmdar və qızı", İ. Əfəndiyev), Qərib Qulam ("Mənsiz dünya", N. Xəzri), Əsdulla ("Ah, Paris…Paris!..", Elçin), Kişi ("Mənim ərim dəlidir", Elçin), Baş redaktor ("Mənim sevimli dəlim", Elçin), Yoldaş tək ("Poçt şöbəsində xəyal", Elçin), Poloni ("Hamlet", U. Şekspir), Sarı ("Varlı qadın", Ə. Əmirli) və s. Televiziya tamaşalarında yüzdən çox obraz ifa edib. Səyavuş Aslan teatr və kino yaradıcılığındakı səmərəli fəaliyyətinə görə 1974-cü ildə Azərbaycan Respublikasını əməkdar artisti, 1982-ci ildə xalq artisti fəxri adları ilə təltif olunub. Səyavuş Aslan prezident təqaüdçüsü idi. 25 iyun 2013-cü ildə "Şərəf" ordeni ilə təltif edilmişdi. Səyavuş Aslan ağır xəstəlikdən sonra 27 iyun 2013-cü ildə Bakıda vəfat edib.

Filmoqrafiya: Bizim qəribə taleyimiz (film, 2005), Cin mikrorayonda (film,1985), Dəvətnamə (film, 2003), Evlənmək istəyirəm (film, 1983), Evləri köndələn yar (film, 1982)**,** Əhməd haradadır? (film, 1963) - rol: Saqqal Ramiz**,** Əzablı yollar (film, 1982)**,** Fırıldaqçı (film, 1983)**,** Girişmə, öldürər! (film, 1990)**,** Hacı Qara (film, 2002)**,** Köç (film, 1986)**,** "Qayınana" (film, 1999)**,** Qəm pəncərəsi (film, 1986), Sabiqlərin yeni sərgüzəştləri (film, 2000), Ulduz (film, 1964), Yaşıl eynəkli adam (film, 1987), Yol əhvalatı (film, 1980), Yuxu (film, 2001) və s.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki / Səyavuş_ Aslan

15 Sentyabr – Azərbaycan Kukla Teatrının yaradıcısı aktyor, rejissor Mollağa Bəbirlinin anadan olmasının 115 illiyi, (1905-1970)

Azərbaycanda Kukla Teatrının dövlət səviyyəsində təşəkkülünün təşəbbüskarı və yaradıcısı Mollağa Bəbirli olub. O, 15 sentyabr 1905-ci ildə Bakıda doğulub. 1927-1928-ci illərdə Moskvada qrim və Kukla teatrı ixtisası üzrə təhsil alıb. Bakıya qayıdaraq Akademik Milli Dram Teatrının truppasında aktyorluq edib. 1930-cu illərin ikinci yarısında Mollağa Bəbirli dramaturq Mirzə Fətəli Axundzadənin "Hacı Qara" və Cəlil Məmmədquluzadənin "Ölülər" pyeslərinin Kukla teatrı variantlarını işləyib və özü də tamaşaya hazırlayıb.1938-ci ildə Dövlət Kukla Teatrı müstəqil sənət ocağı kimi iki il indiki Mahnı Teatrının binasında fəaliyyət göstərib. 1946-cı ildə Kukla Dövlət Teatrı Mollağa Bəbirlinin direktorluğu və bədii rəhbərliyi ilə yenidən müstəqil kollektivə çevrilib. Teatr 190 saylı məktəbin binasında yerləşib. Vaxtilə Dərbənd Dövlət Azərbaycan Teatrında aktyorluq etmiş Nadir Zamanovun kollektivə gəlişi rejissurada və üslub axtarışlarında təkanverici rol oynayıb. 1949-cu ildə teatrların özlərini maliyyələşdirmə iş sisteminə keçməsi ilə əlaqədar olaraq Azərbaycanda ondan çox dövlət teatrı, o cümlədən Kukla teatrı bağlanıb. Nadir Zamanovun fədakarlığı və rəhbərliyi ilə kiçik heyətdə teatr dəstəsi yaranıb və truppa 1 yanvar 1950-ci ildə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının nəzdində fəaliyyətə başlayıb. 1962-ci il noyabr ayının 15-də Kukla teatrı dəstəsi yenə GTT-nin kollektivinə daxil olub. Həmin kollektiv 6 may 1963-cü ildə Bakıdakı Orkestr Musiqiçiləri Bürosunun sərəncamına verilib. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Soveti 1964-cü il aprel ayının 15-də truppanın dövlət statusunun bərpa edilməsi barədə qərar imzalayıb. Bunun əsasında Mədəniyyət Nazirliyi Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrının fəaliyyətə başlaması barədə 3 fevral 1965-ci ildə 17 saylı əmr verib. Hazırda teatrın Dənizkənarı bulvardakı binası kollektivin sərəncamına keçib. Teatr 1965-ci il sentyabrın 25-də Mirvarid Dilbazinin "Göyçək Fatma" nağıl-pyesinin tamaşası ilə pərdələrini açıb. Sənət ocağının 1965-ci ildəki bərpa dövründən sonra Dövlət Kukla Teatrının truppasında Azərbaycan Respublikasının əməkdar artistləri Oqtay Dadaşov, Şəfiqə Axundova, Həsənağa Hüseynov, aktyorlardan Şahmar Hüseynov, Ruslan Həsənov, Xədicə Seyidova kimi təcrübəli sənətkarlar çalışmışlar. Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrı Moskvada (1937, 1977 və 1995), Yəmən Ərəb Respublikasında (1973), Türkmənistan Respublikasında (1989), İran İslam Respublikasında (1990 və 1992), Türkiyənin Ankara (1991) və İstanbul (1998) şəhərlərində qastrollarda olub, beynəlxalq festivallarda, müxtəlif sənət bayramlarında iştirak edib. Kukla teatrı özünün fəaliyyəti dövründə "mil", "əlcək" ("qolçaq"), "döşəmə" (hündür), marionet Kuklalarla yanaşı, aktyor-Kukla formalarında da tamaşalar hazırlayıb.İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki /Mollağa Bəbirli

18 Sentyabr – Bəstəkar, musiqişünas, ictimai xadim Üzeyir bəy Hacıbəyovun 135 illiyi, (1885-1948)

Üzeyir bəy Əbdülhüseyn oğlu Hacıbəyov musiqişünas - alim, publisist, dramaturq, pedaqoq və ictimai xadim, müasir Azərbaycan peşəkar musiqi sənətinin və milli operasının banisidir. Onun əsərləri dünya musiqi incilərindən sayılır. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 7 may 2019-cu il tarixli, 211 nömrəli Qərarı ilə Üzeyir Hacıbəyov Azərbaycan Respublikasında əsərləri dövlət varidatı elan edilən müəlliflərin siyahısına daxil edilmişdir. Uzeyir Hacıbəyov Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi (1935), SSRİ xalq artisti (1938), Stalin mükafatı laureatı (1941), Azərbaycan Elmlər Akademiyasının akademiki (1945), professor (1940), Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri (1938-1948), Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının rektoru (1928-1929, 1939-1948), Azərbaycan EA İncəsənət İnstitutunun direktoru (1945-1948), Azərbaycan SSR və Azərbaycan Respublikası himnlərinin bəstəkarı, müsəlman şərqində ilk operanın müəllifidir. Sentyabrın 18-də Azərbaycan xalqının dahi oğlu, musiqi mədəniyyətimizin korifeyi Üzeyir bəy Hacıbəyovun doğum günüdür. Həmin gün təkcə musiqisevərlərin deyil, həm də bütün xalqımızın bayramıdır. 1995-ci ildə isə Prezident Heydər Əliyevin fərmanı ilə dahi bəstəkarın anadan olmasının 110 illik yubileyi ərəfəsində 18 sentyabrın Milli Musiqi Günü kimi qeyd olunması qərara alınmışdır. Üzeyir Hacıbəyov 1908-ci il yanvarın 18-də Bakıda H. Z. Tağıyevin teatrında tamaşaya qoyulan "Leyli və Məcnun" operası ilə təkcə Azərbaycanda deyil, bütün müsəlman Şərqində opera sənətinin əsasını qoymuşdur. O, həm də Azərbaycanda musiqili komediya janrının yaradıcısıdır. Ü. Hacıbəyovun "Ər və arvad", "O olmasın, bu olsun", "Arşın mal alan" musiqili komediyalarında o dövr Azərbaycan məişəti, xalq adət və ənənələri öz əksini tapmışdır. Ü. Hacıbəyov milli musiqi xəzinəsini yeni janr və formalarla zənginləşdirən bir sıra əsərlər, o cümlədən Azərbaycan peşəkar musiqi sənətinin şah əsəri, dünya musiqi xəzinəsinin incilərindən olan dahiyanə "Koroğlu" operasını bəstələmişdir. O, həm Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti, həm də yeni Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnlərinin musiqisinin müəllifidir. Üzeyir bəy elmi musiqişünaslığın, musiqi təhsilinin əsasını qoymuş və ömrünün sonunadək musiqi mədəniyyətinin inkişafına rəhbərlik etmişdir. O, müasir bəstəkarlıq məktəbinin beşiyi başında durmuş, onun qabaqcıl dünya bəstəkarlıq məktəbləri ilə yanaşı dura bilməsi üçün fədakarcasına çalışmışdır. Dahi bəstəkarın yaratdığı musiqi inciləri dünya şöhrəti qazanmış, dünya musiqi mədəniyyətinin qızıl fonduna daxil olmuşdur. Görkəmli musiqi xadimləri onu "professional Şərq musiqisinin atası" adlandırmışlar. İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Üzeyir_Hacıbəyov

22 Sentyabr – Teatr xadimi Cahangir Zeynalovun 155 illiyi, (1865-1918)

Milli teatrımızın ilk peşəkar aktyorlarından biri Cahangir Zeynalovdur. O, 1865-ci ildə Bakıda doğulmuşdur. Cahangir Zeynalov ibtidai təhsil almış, rus və fars dillərini mükəmməl bilmiş, geniş mütaliəsi olmuşdur. Səhnəyə ilk dəfə 1885-ci ildə qız rolunda çıxıb. XIX əsrin sonlarında isə sənət dostu Nəcəfqulu Vəliyevlə birgə əsərlər tamaşaya qoyublar. 1900-cü illərdə Müsəlman dram artistləri şirkətinin təşkilində Zeynalovun müstəsna rolu olub. "Nicat" (1906) və "Səfa" (1912), "Nəşri-maarif" mədəni-maarif cəmiyyətləri nəzdindəki teatr truppalarında Kərbəlayı Cahangir əsasən aktyorluq edər və həm də tamaşalara quruluşlar verərdi. "Səfa"nın teatr truppası 1912-ci ildən fəaliyyətdə idi, ancaq cəmiyyətin özü 1910- cu ildə yaranmışdı. "Səfa"nın kitabxanasının təşkilində böyük işlər görən Cahangir Zeynalov onun fonduna çoxlu nüsxədə kitab bağışlamışdı. Bakıda qabaqcıl elm ocaqlarından sayılan "Səfa" məktəbində Səməd Mənsur, Abbasmirzə Şərifzadə, Cəfər Bünyadzadə ilə yanaşı, Cahangir Zeynalov da dərs deyirdi. O, dəfələrlə, "Səfa" teatr bölməsi idarə heyətinin rəhbərləri sırasına seçilmişdi. Səhnəmizdə qadınların olmamasından həmişə rahatsızlıq keçirən aktyor qızını aktrisa görmək istəmiş, ancaq amansız ölüm bu arzuya kölgə salmışdı. Üç yaşında valideyni Cahangir Zeynalovu itirmiş Nəsibə Zeynalova sonralar atasının bünövrəsini qoyduğu realist aktyor məktəbinin ən layiqli davamçısı kimi tarixiləşdi. Cahangir Zeynalovun milli dramaturgiyamızda oynadığı rolların tam olmayan siyahısı belədir: Mirzə Fətəli Axundzadənin "Hacı Qara"sında Hacı Qara, "Müsyö Jordan və dərviş Məstəli şah"da Şahbaz bəy və Məstəli şah, "Molla İbrahimxəlil kimyagər"də Molla İbrahimxəlil, "Xırs quldurbasan"da Tarverdi, "Lənkəran xanının vəziri"ndə Mirzə Həbib, Nəcəf bəy Vəzirovun "Hacı Qəmbər"ində Hacı Qəmbər, "Ağa Kərim xan Ərdəbili"də Ağa Kərim xan, "Müsibəti-Fəxrəddin"də Vəli, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Ağa Məhəmməd şah Qacar" faciəsində Tavad Maqobeli, Rzaqulu Mirzə, Mirzə Cəfər xan, "Bəxtsiz cavan" ("Tamah"), "Kimdir müqəssir?", "Millət dostları" dramlarında Kişi, Hacı Səməd ağa, Mahmud, "Xəyalət"də Dərviş. Nəriman Nərimanovun "Dilin bəlası"nda Şamdan bəy və Hacı İbrahim, "Nadir şah" faciəsində Ədhəm və Cavad, İsmayıl Rüs təmbəyovun "Dövləti-bisəmər", Mehdi bəy Hacınskinin "Sultar Əbdüləzizin xəli" pyeslərində Hacı Fərəc, Həsən Xeyrulla Əfəndi, Süleyman Sani Axundovun "Tamahkar"ında Hacı Murad rolları. O,

Sultanməcid Qənizadənin "Axşam səbri xeyir olar " (Məşədi Şaban), "Xor-xor" (Seyfulla), "Dursunəli və ballıbadı" (Dursunəli), Məhəmmədhəsən Həsənovun "Pinəçi Seyfulla" (Seyfulla), Vasaq Mədətovun "Qırt-qırt" (Ağa Murad), İsgəndər Məlikovun "Yaxşılığa yamanlıq", "Molla Nəsrəddin" (Molla Nəsrəddin) vodevillərində əsas obrazları oynayıb. Tərcümə əsərlərindən Lev Tolstoyun "Əvvəlinci şərabçı" (Potap), Fridrix Şillerin "Qaçaqlar" (Qoca Moor), Jan Batis Molyerin "Zorən təbib" (Eyvaz), Şəmsəddin Saminin "Dəmirçi Gavə" (Qubad və Fərhad), "Əhdə vəfa" (Zübeyr), Hüseyn Bədrəddin və Məhəmməd Rüfətin "Əmir Əbül Üla" (Rəbi), S.Lanskoyun "Qəzavat" (Qoca səraərdə), Vano Mçedaşvilinin "Qaçaq Kərəm" (Çinovnik və Xanın katibi), Namiq Kamalın "Vətən" ("Vətən, yaxud Osmanlı müharibəsi". Şeyxülislam) tamaşalarında oynayıb.Yuxarıda sadalanan rolların əksəriyyətini dəfələrlə müxtəlif quruluşlarda ifa etmiş Cahangir Zeynalov bəstəkar Üzeyir bəy Hacıbəyovun "O olmasın, bu olsun" operettasında Rza bəy və Rüstəm bəy obrazlarını yüksək məharətlə yaradıb. Rejissor kimi də səmərəli fəaliyyət göstərən Cahangir Zeynalov 1913-cü ildə "Səfa"da dramaturqlardan Mirzə Fətəli Axundzadənin "Hacı Qara", Nəcəf bəy Vəzirovun "Hacı Qəmbər", Namiq Kamalın "Vətən", Zülfüqar bəy Hacıbəyovun "Evliykən subay", 1914-cü ildə Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Millət dostları", Molyerin "Zorən təbib", 1915-ci ildə Namiq Kamalın "Əhdə vəfa", digər illərdə müxtəlif truppalarda Cəlal Yusifzadənin "Fərhad və Şirin" (opera), Şəmsəddin Saminin "Dəmirçi Gavə", Nəriman Nərimanovun "Nadir şah" əsərlərinə quruluşlar verib. Cahangir Zeynalov xalq folklorunun mayasından şirələnən yumordan yaradıcılıqla bəhrələnirdi. Cahangir Zeynalov o dövrdə dəbdə olan süni pafosla danışmaqdan, ritorikadan, boğazdan yuxarı deklomasiyaçılıqdan, saxta hərəkətlərdən cəsarətlə imtina edib. Cahangir Zeynalov teatrda estetik savadsızlığın əleyhinə çıxaraq real oyun ifa üslubunun sistemlər toplusunu yaradıb. O, oynadığı rolda doğruçuluğa, həyatiliyə, inandırıcılığa nail olmaq üçün obrazın daxili inkişaf məntiqinə əsaslanıb, müxtəlif üslubları sintez edə bilib. Cahangir Zeynalovun aktyor məktəbi köklü və davamlı prinsiplər əsasında qurulmaqla öz poetikasının müəyyən vacib göstərici-prinsiplərini formalaşdırıb. Cahangir Zeynalov el arasında həmişə özünü yüksək ləyaqətlə, ağır ağayanalıqla aparır, hər yerdə hörmət-izzəti uca tutulurdu, onu müdrik ağsaqqal, xeyirxah ziyalı kimi qəbul edərdilər. Cahangir Zeynalov aktyorluq peşəsini müqəddəs tutar, sənətinə ciddi yanaşmayanları tənbeh edir, bütövlükdə teatra əvəzsiz tərbiyə ocağı kimi baxırdı. Aktyor 1919 - cu il oktyabr ayında rəhmətə getmişdir. Aktrisa Xalq Artisti Nəsibə Zeynalovanın atasıdır.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki /Cahangir_ Zeynalov

30 Sentyabr – Kinorejissor Lətif Səfərovun 100 illiyi, (1920 - 1963)

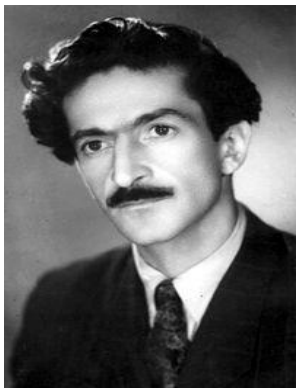

Lətif Bəşir oğlu Səfərov - aktyor, rejissor, ssenari müəllifi, Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi (1960).

Lətif Bəşir oğlu Səfərov 1920-ci il sentyabrın 30-da Şuşada doğulub. 7 yaşında ikən rejissor Leo Murun "Gilan qızı" ("Tunc ay") filmində çəkilib. Sonra yaradıcı heyətlə Bakıya gələn balaca Lətif studiyada ştata da qəbul olunub. 1928-1931-ci illərdə "Sevil", "Lətif", "Şərqə yol", "Qızıl kol" filmlərində uşaq rollarında oynayıb. Ancaq sonradan xəstələnən Lətif Bərdəyə gəlib. Nəhayət, 1931-ci ildə Gəncə Pedaqoji texnikumuna daxil olub və qiyabi təhsil alıb. Yenə Bakıya qayıdıb, əvvəl studiyanın dublyaj şöbəsində, sonra isə filmlərdə rejissor assistenti kimi çalışıb. Lətif Səfərov 1940-cı ildə Moskvadakı Ümumittifaq Dövlət Kinematoqrafiya İnstitutuna daxil olmuşdur. 1950-ci ildə təhsilini başa vurub professional sənətkar kimi Bakıya dönür, kinostudiyada fəaliyyətə başlayır. Lətif Səfərov Azərbaycan kinosuna peşəkar kinorejissor kimi gəldi və bir çox qiymətli filmlər yaratdı. 1955-ci ildə ona "Sevimli mahnı" ("Bəxtiyar") filmini çəkmək həvalə olundu. "Qızmar günəş altında", "Leyli və Məcnun" kimi filmləri ilə Azərbaycan kinosuna yeni nəfəs gətirən Lətif Səfərov ekranın estetik funksiyası ilə bağlı nəzəri görüşlərini müəyyən qədər də olsa reallaşdıra bildi. 1958-ci ildə ona etimad göstərib Respublika Kinematoqrafçılar İttifaqının sədri seçdilər. O, kinonu qaldırmaq istəyirdi. "Koroğlu" filmi üzərində böyük əziyyətlə işlədi. Çünki studiyanın imkanları çox məhdud idi. Texnika sarıdan çətinliklər vardı. Rejissor öz sənət dostlarını bir olmağa çağırırdı: "Ancaq bir olanda qarşıda duran vəzifələrin həyata keçirilməsi üçün, kinematoqrafiyamız üçün yaxşı işlər görə bilərik". Əfsus ki, Lətif Səfərov çox arzularını ürəyində apardı. Bizə isə onun gözəl filmləri yadigar qaldı. 1963-cü il dekabrın 9-u Lətif Səfərov intihar etdi.
Filmoqrafiya: Almaz (film, 1936) (tammetrajlı bədii film) - rol: kəndli oğlan, Azərbaycan sərhədçiləri (film, 1951), Bakı və bakılılar (film, 1958), Bakılılar (film, 1938), Bərəkətli torpaq (film, 1954), Bəxtiyar (film, 1955), Çağırışa cavab (film, 1947), Gədəbəyin sərvəti (film, 1950), Gilan qızı (film, 1928), Hər şey olduğu kimi. Beşinci film. Rəşid Behbudov (film, 2000), İyirminci bahar (film, 1940), Kəndlilər (film, 1939), Qızıl kol (film, 1930), Qızmar günəş altında (film, 1957), Quba bağlarında (film, 1953), Leyli və Məcnun (film, 1961), Lətif (film, 1930), Ordenli Azərbaycan (film, 1938), Sevil (film, 1929), Şərqə doğru (film, 1930) və s.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki /Lətif_ Səfərov

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Sentyabr – Yazıçı Əli Səmədlinin 90 illiyi, (1930)

Əli Səmədli 1930-cu il sentyabrın 1-də Azərbaycanda Göyçay rayonunun Mallı Şıxlı kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur. Göyçay şəhərində 1 saylı orta məktəbi bitirdikdən sonra M. Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitunun teatrşünaslıq fakültəsində təhsil almışdır. (1948-1953). Sonra Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyində inspektor, respublika Kinoprokat Idarəsində rəis müavini, Azərbaycan Kinomatoqrafçılar ittifaqında sovet incəsənətinin təbliği bürosunun direktoru, M. Əliyev adına Dövlət incəsənət institutunda müəllim, "Azərbaycan pioneri" qəzeti redaksiyasında ədəbiyyat və incəsənət şöbəsinin müdiri olmuşdur (1954-1973), Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri redaksiyasında redaktor (1973-1987), radionun uşaq verlişləri şöbəsində redaktor (1987-2000), Azərbaycan Yazıçılar Birliyində uşaq ədəbiyyatı bölməsinin rəhbəri işləmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1959-cu ilin mayında "Ədəbiyyat və incəsənət " qəzetində çap olunan " Unuda bilmirəm " adlı ilk hekayəsi ilə başlamışdır. Bundan sonra dövri mətbuatda hekayələrlə müntəzəm çıxış etmişdir. Onun 36 səhnə əsəri vardır. Bunlardan "Artıq tamah baş yarar", "Hərənin bir ulduzu", "Kibrit çöplərinin macərası", "Sehrli xalça" nağıl - pyesləri," Sarıtel xanım" komediyası, "Əzablı günlərin sonu", "Atalar və oğullar", "Generalın uşaqlığı", "Ölüm hökmü", "Qanlı bənövşə" pyesləri respublika dövlət teatrlarında tamaşaya qoyulmuşdur. "Artıq tamah baş yarar" nağıl- pyesi 1964-1988 - ci illərdə A.Şaiq adına Dövlət Kukla Teatrında 250 dəfə tamaşaya qoyulmuşdur. Əsərləri xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Göyçayda "Arvan" adlı kitabxana - muzey açmışdır. Həmin kitabxanaya on beş mindən artıq kitab: yüzlərlə – etnoqrafik əşya, rəsm və heykəltəraşlıq əsərləri hədiyyə etmişdir. Eyni zamanda qədim Dərbənd şəhərində "Şirvan" adlı kitabxana – muzey yaratmışdır.

Əsərləri: "Aqil babanın nağılları" (1962), "Bir rayonun kinomexanikləri" (1964), "Məktəb səhnəsi" (1969), "Xəbərçi zəng" (1971), "Qarlı gündə" (1973), "Çinar ömrü uzun olur" (1975),"Tərgül və Zərgül" (1977), "Hər kəsin öz nəğməsi var" (1979), "Tapmacalar" (1979), "Generalın uşaqlığı" (1991), "Nağıllar, əfsanəli pyeslər" (1992), "Sehrli ağac" (1993), "Seçilmiş əsərləri" (1996), "Beş ömrün bir yolu" (1997), "Qanlı bənövşə" (1998), "Çinarlı şəhərin nəğmələri" (1998), "İki ömür yaşayan adam" (1999), "Ömrümə düşən işıq" (1999), "Əfsanələr, şeirlər, yanıltmaclar", "Yetmiş ilin sevinci" (2000), "Romana bənzər həyat" (2001), "Çinarlı şəhərim mənim"(2003). Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. 2011.S.257.

1 Sentyabr – Yazıçı, dramaturq Oqtay Salamzadənin 90 illiyi, (1930-2012)

"Həyatda uğurla yaşamaq üçün xalqımızın, millətimizin milli-mənəvi dəyərlərinə sadiq olmaq lazımdır, bu milli-mənəvi dəyərləri ümumbəşəri dəyərlərlə birləşdirib müasir həyat tərzi keçirmək lazımdır. Oqtay Salamzadə bu ənənəyə sadiq qalan yazıçılardandır." **Ulu öndər Heydər Əliyev**

Oqtay Salamzadə 1930-cu il sentyabrın 1-də Füzuli rayonunun Cuvarlı kəndində doğulub. 1948-1953-cü ilələrdə Bakı Dövlət Universitetinin fəlsəfə şöbəsində təhsil alıb. 1954-1959-cu illərdə Bakı Şəhər Komsomol Komitəsinin, Komsomolun Mərkəzi Aparatının katibi işləyib. 1959-1963-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində uşaq və gənclər verilişləri redaksiyasının məsul redaktoru olub. Oqtay Salamzadə 1963-cü ildə Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının məsul katibi seçilib. Daha sonralar Beynəlxalq Jurnalistlər Təşkilatının Rəyasət Heyətinin üzvü, SSRİ Jurnalistlər İttifaqı Təftiş Komissiyası sədrinin müavini olub. 1976-1979-cu illərdə "Kitabsevərlər" Cəmiyyətinin baş redaktoru işləyib. 1979-1984-cü illərdə "Yazıçı" nəşriyyatında böyük redaktor kimi çalışıb.1989-1993-cü illərdə "Karvan" jurnalının baş redaktoru olub. 1993-cü ildən ölümünədək Azərbaycan KİV İşçiləri Həmkarlar İttifaqının sədri, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi Elmi-Dini Şurası sədrinin müavini olub. Oqtay Salamzadə Sovetlər dönəmində populyar olan "Bizim nəsil" adlı romanın müəllifi idi. 2012-ci il aprelin 2-də vəfat edib.

Əsərləri: "Bizim nəsil" (1958), "Qızıl torpaq" (1963), "Sənin məhəbbətinlə" (1965), "İsgəndərin övladları" (1968), "Sənin məhəbbətinlə" (1978), "İkinci güllə" (1981), "Dünyanın zinəti" (1983), "Odlu peşə" (1986), "Əsrlərin sirri" (1989), "Sevgi iztirabı" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. 2011.S 695.

1 Sentyabr – Yazıçı, tarixçi Mahmud İsmayılovun 100 illiyi, (1920-2002)

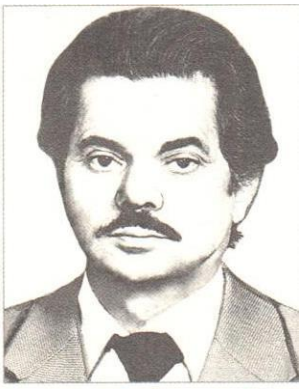

Mahmud İsmayılov 1920 - ci il sentyabrın 1- də Şəkidə anadan olmuşdur. Tarixi elmlər doktoru (1961), professor (1963), Azərbaycan EA müxbir üzvü (1983), əməkdar elm xadimi. M.İsmayılov 1946 - cı ildən Azərbaycan EA Tarix İnstitutunda işləmişdir. İnstitutda əmək fəaliyyətinə o, laborantlıqdan başlamış, sonra aspirant, kiçik elmi işçi, baş elmi işçi olmuş, 1952 - ci ildə Azərbaycanın yeni tarixi şöbəsinin rəhbəri, 14 ilə yaxın (1954 - 1968) institut direktorunun müavini, 1968 - 1983 - cü illərdə şöbə müdiri işləmişdir. 1983-cü ildən yenidən elmi hissə üzrə direktor müavini olmuşdur. M.İsmayılov XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan kəndinin məhsuldar qüvvələrinin tarixi problemlərini ümumiləşdirərək 1961-ci ildə müvəffəqiyyətlə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir. M.İsmayılov 200 ç.v. həcmində elmi işin, o cümlədən 150 monoqrafiyanın, 40 - dan artıq elmi - kütləvi məqalənin müəllifidir. Onun redaktəsi ilə 30- a yaxın kitab çapa hazırlanmışdır. O, bir sıra respublika, ümumittifaq və beynəlxalq elmi konfransların, simpoziumların və sessiyaların iştirakçısıdır. M.İsmayılov eyni zamanda yeddi tarixi romanın**: "Ağ yapıncı", "Xaqani", "El üçün yan", "İki od arasında", "Sənin ulu baban", "Qara Yusif", "Uzun Həsən"-** in müəllifidir. Bütün deyilənlər bir daha sübut edir ki, onun elmi və bədii yaradıcılığında yalnız bir məqsəd var: Vətəninə, xalqına, millətinə, dilinə, mədəniyyətinə, tarixinə tükənməz övlad məhəbbəti. Mahmud İsmayılov 2001- ci ildə dünyasını dəyişmiş və Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Əsərləri: "Ağ yapıncı"(tarixi roman)" (1980), "Şəki" (1981), "Xaqani (tarixi roman)" (1982), "El üçün yan"(tarixi roman) (1986), "İki od arasında (tarixi roman" (1987), "Sənin ulu baban"(1989), "Qara Yusif" (1991), "Azərbaycan tarixi" (1992), "El atası" (1994) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. 2011.S 522.

4 Sentyabr – Şairə Aləmzər Əlizadənin 70 illiyi, (1950)

Aləmzər Əlizadə1950-ci il sentyabrın 4-də Azərbaycanın Gəncə şəhərində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. İndiyədək balalarımız üçün onun bir neçə şeir kitabı nəşr olunmuşdur. 1973-cü ildə "Sarı eynək" adlı ilk kitabını nəşr etdirən Aləmzər Əlizadə özünü istedadlı bir uşaq yazıçısı kimi tanıtmışdır. Bundan sonra onun "Küsən güllər", "Şəfəqin sırğaları", "Ətirli kəpənək", "Ülviyyənin kitabı" adlı əsərləri nəşr olunmuşdur. Aləmzər Əlizadə orijinal, duzlu-məzəli şeirləri ilə balacaların rəğbətini qazanmışdır. Uşaqları dərin məhəbbətlə sevməsi, xarakterində uşaqlara məxsus kövrək cizgilərin olması, balacaların həyatını diqqətlə müşahidə etməsi, yumor duyğusu Aləmzər Əlizadənin uşaq şeirlərinin uğurlarını təmin edən cəhətləridir. Şairin "Fışqırıq", "Təriş göbələk yığır", "Axan beş", "Meyvə çıxdı", "Acığa düşən çəkmə", "Şadlıq", "Üzən top", "Nəğmə yadımdan çıxdı", "Laləli divar" və s. şeirləri uşaq təfəkküründə uyğundur. Bu və ya buna bənzər digər yazıları oxuyanda adamın üzünə istər – istəməz təbəssüm qonur. Təbii, uşaq sadəlövhlüyündən doğan yumor şeirlərin bədii dəyərini artırır, onları oxunaqlı edir. Aləmzər Əlizadənin mətbuat səhifələrində görünən ilk şeirlərindən hiss olunurdu ki, onun uşaq aləmini dərindən duya bilmək, uşaqları maraqlandıran mövzuları yaxşı qavramaq, uşaqlara poeziyanın estetik dili ilə danışmaq, bir sözlə, uşaq dünyasına nüfuz etmək qabiliyyəti güclüdür. Axı, hər yazıçı yaxşı uşaq yazıçısı ola bilmir. Onun hər bir kitabını oxuduqda adam özünü uşaqlıq aləmində hiss edir, "uşaqlaşır", gözəl uşaqlıq xəyallarına qapılır, uşaqlarla birlikdə evcikdə oynayır, kəpənək qovur, gül-çiçək toplayır, heyvanlarla danışır, buludlarla səyahətə çıxır. Aləmzər Əlizadə uşaqlar üçün xeyli mənzum nağıl da yazmışdır. Onun "Kirpilər", "Toya gecikən tülkü" və s. bu kimi nağılları da uşaqlar üçün maraqlıdır. Uşaq aləminə nüfuz etmək, onları düşündürmək, ovundurmaq, onlara bədii zövq vermək çətin və məsuliyyətlidir. Bu çətinliyi həssalıqla duymaq, bu zəhmətin şirin bəhrəsini görmək böyük bacarıq və istedad tələb edir.

Əsərləri: "Fələk və mən" (2007), **"**Gözdən çıxan qara tikanlar" (1997), "Göyün işığı" (1994), "Adımdan danışıram" (1994), "Eldənizin dünyası" (1990), "Ülviyyənin kitabı" (1989), "Dəvə və şeşəqulaq" (1988), "Ətirli kəpənək" (1986), "Şəfəqin sırğaları" (1982), "Küsən güllər" (1979), "Sarı eynək" (1973)

Kitablarda: İydələr ; İpək kombinatında ; Bacımın kitabı // Uşaq ədəbiyyatı.- Bakı: "Təhsil" nəşriyyatı, 2002.- 221s, Yaman nigaranam ; Cücələr ; Rəhim ; Şəhəri dolanırıq ; Sözə baxan : şeirlər // Doğdu günəş qırmızı. - Bakı: Gənclik, 1983. - 57 s, Ayna və Sona ; İşsiz daraq ; Əmimin kranı və s.: şeirlər // Peyk.- 1980.- 4 aprel.- № 13.-s.4, Ay nə gəzir, üzən top // Mənim bağım, baharım...- Bakı: Gənclik, 1980.- s.29

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. 2011.S 55.

5 Sentyabr – Şair Əliyev Azadın 55 illiyi, (1965)

Əliyev Azad Aşurəli oğlu şair, 2007 – ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, "Qızıl qələm" media mükafatı laureatı (2008)

Azad Əliyev 1965-ci il sentyabrın 5-də Azərbaycanda Yardımlı rayonunun Arvana kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd səkkizillik (1972-1980), qonşuluqda olan Çayüzü kəndində orta məktəbi (1980-1982) bitirmişdir. Lənkəran Dövlət Pedoqoji Texnikumunda təhsilini davam etdirmişdir(1982-1988). Əmək fəaliyyətinə təyinatla göndərildiyi Yardımlı rayonundakı Urağan kənd məktəbində ibtidai sinif müəllimi kimi başlamışdır. (1988-1992). Ədəbi fəaliyyətə müəllimlik illərindən başlamışdır. İlk şeirləri Lənkəranda nəşr edilən "Leninçi" qəzetində işıq üzü görmüşdür. Sonra "Əsgər", "Ordu" qəzetlərində müntəzəm çıxış etmişdir. İki şeirlər toplusu – **"Sənə borcluyam vətən" və "Ümid çırağı"**(2009) kütləvi tirajla nəşr olunmuşdur.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. 2011.S 53.

5 Sentyabr – Şair Bəxtiyar Əliyarın 60 illiyi, (1960)

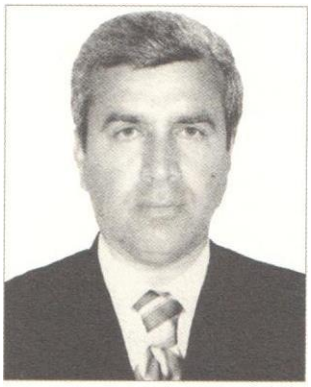

İbayev Bəxtiyar Şaban oğlu şair, 2001 – ci ildən Azərbaycan Yazıçılar birliyinin üzvü.

1960-cı il sentyabrın 5-də Azərbaycanda, Lənkəran rayonunun Sütəmurdov kəndində ziyalı ailəsində doğulmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Lənkəran "Xəzər" gülçülük sovxozunda və meyvə-tərəvəz konserv kombinatında fəhləlik etmişdir (1977-1979).

Azərbaycan dövlət Pedoqoji Universitetinin Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakultəsində təhsil almışdır. (1979- 1983). Ədəbi fəaliyyətə gənclik dövründən başlamışdır. İlk qələm təcrübələri "Lənkəran" qəzetinin 1993-cü il nömrələrində dərc olunmuşdur. Dövrü mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. "Şəfəq" jurnalının yaradıcı heyətinin tərkibinə daxil olmuşdur (1999). "V-XI siniflərdə mətn", "Orta məktəbdə ifadə" (2002) dərs vəsaitlərinin müəllifidir. İlk şeirlər toplusu "Birincilər" 1999-cu ildə nəşr edilmişdir.

Əsərləri: "Birincilər" (1999), "Yay yağışı" (2005), " 55 ilin işığında " , "Silinməz izlər" , "Ədəbiyyət işığı" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. 2011.S 125.

6 Sentyabr – Şair, publisist Əvəz Lələdağın anadan olmasının 85 illiyi (1935)

Mahmudov Əvəz Cəlal oğlu - şair, publisist, 1995 – ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1998).

Mahmudov Əvəz Cəlal oğlu 1935 - ci il sentyabrın 6 - da Oğuz yurdu Ermənistanda, Zəngəzur mahalının Qarakilsə bölgəsinin Ağdü kəndində anadan olmuşdur. Əlli illik yaradıcılıq yolu keçmiş Əvəz Mahmud Lalədağ (Mahmudov Əvəz Cəlal oğlu) Zəngəzur mahalının Ağdü kəndində anadan olmuşdur. 1972-ci ildən Sumqayıtda yaşayır. Azərbaycan yazıçılar Birliyinin, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin və Aşıqlar Birliyinin üzvüdür. İstedadlı dramaturq kimi tanınan Ə.Lələdağın "Qorxaq", "Tələ", "Batmanla gələn dərd", "Haray, dünya, haray", "Mənim Koroğlu babam", "Dağlarda tufan" , "Burda bir el vardı", "Gecikmiş etiraf" əsərləri H.Ərəblinski adına Sumqayıt Dövlət Musiqili Dram teatrında müvəffəqiyyətlə tamaşaya qoyulmuşdur.

Əsərləri: "El yada düşdü", "Dağlar marala qaldı", "Ömür payı", "Sinəsi dolu nənəm", "Ağ dovşanın nağılı", "Ömürdən qalan izlər", "Dünya, hara gedirsən", "Səni gözləyirəm", "Bizi deyib gəlmə, Mirzə", "Yaddan çıxmaz günlərim", "Analı dünyam", "Ümumbəşəri bəla-erməni xəstəliyi", "Təlimdə ənənəvilik və müasirlik haqqında pedaqoji düşüncələr", "Dağlar, gözləyin məni" "Qorxaq", "Tələ", "Batmanla gələn dərd", "Haray, dünya, haray", "Mənim Koroğlu babam", "Dağlarda tufan" , "Burda bir el vardı", "Gecikmiş etiraf" .

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 293.

10 Sentyabr – Ədəbiyyatşünas Maqsud Hacıyevin 85 illiyi, (1935)

Maqsud Hacıyev – Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, publisist.

Maqsud İbrahim oğlu Hacıyev 10 sentyabr 1935-ci ildə keçmiş Qonaqkənd rayonunun (indiki Quba rayonu) Gümür kəndində anadan olmuşdur. Azərbaycan EA Dilçilik İnstitutunda böyük elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır. Əmək veteranıdır. O, bir sıra beynəlxalq simpoziumlarda məruzələrlə iştirak etmişdir. İxtisasca şərqşünasdır. "Tat dilinin Qonaqkənd ləhcəsi"(1971), "İranın tarixi-etnoqrafik oçerki, fars dilinin qısa qrammatikası və farsca-rusca texniki lüğət" (İsfahan, 1973, 1974), "Beş il qonşu diyarda" (1976), "İran etüdləri" (1979), "Dörd ildə gördüklərim"(1985), "Əfqan şerində Lenin və oktyabr mövzusu" (Kabul, 1987), "Əfqan ədəbiyyatında milli barışıq siyasətinin inikası" (rus və dəri dillərində, Kabul, 1988), "Əfqanıstan görüşləri" (1989), "Azərbaycan tatlarının dili" (1995)və sair bu kimi elmi, elmi-publisist əsərləri ilə daha çox tanınmışdır. O, İran və Əfqanıstanın bir sıra görkəmli ədəbi simalarının əsərlərini dilimizə tərcümə etmiş, Ç.Çaplinin "Səhnə işıqları", Şərq xalqlarının həyatına dair "Məzəli əhvalatlar", əfqan xalqının nağıllarından ibarət "Çilan və şeytan" kimi tərcümə kitablarını oxuculara təqdim etmişdir. "Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası"nın 4-cü, 7-ci və 9-cu cildlərinin əsas müəlliflərindəndir. Maqsud Hacıyev Azərbaycan Yazıçılar və Azərbaycan Jurnalistlər Birliklərinin üzvü, "Bilik" Maarifçilik Cəmiyyətinin Yaxın və Orta Şərq ölkələri üzrə siyasi icmalçısı, Azərbaycan Ziyalılar Cəmiyyətinin Fəxri Filologiya doktoru, Beynəlxalq Şərqşünaslar Assosiasiyanın həqiqi üzvü, Mahir Sənətkar diplomçusu, Nailiyyət Ali Jurnalist mükafatı laureatı, Respublika Tat mədəniyyət mərkəzinin sədri, Azərbaycan Ziyalılar Universitetinin professoru, Əfqanıstan müharibəsi iştirakçısı, Əmək veteranıdır.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 525.

14 Sentyabr – Yazıçı İbrahim bəy Musabəyovun 140 illiyi, (1880 - 1942)
Musabəyov İbrahim bəy Mehdi bəy oğlu – maarifçi, yazıçısı və pedaqoq.

İbrahim bəy Musabəyov 1880-cı ildə Qutqaşendə (indiki Qəbələ şəhərində) anadan olmuşdur. İlk təhsilini doğma Qutqaşendə alan İ.Musabəyov 1898-ci ildə Zaqafqaziya Müəllimlər Seminariyasına daxil olur, 1902-ci ildə oranı bitirir və Şəki şəhərindəki üçüncü rus-tatar məktəbində müəllimliyə başlayır.1913-cü ildən ədəbi fəaliyyətə başlayan İ.Musabəyov özünün didaktik, təlim və tərbiyəyə dair hekayələrini "Məktəb" jurnalında, iri həcmli əsərlərini isə müxtəlif nəşriyyatlarda kitabça şəklində çap etdirirdi. Onun ədəbi irsi içərisində ideya və məzmunu ilə nəzəri daha çox cəlb edən və bu gün də aktuallığını itirməyən, ilk dəfə 1916-cı ildə kitab şəklində çap olunmuş "Neft və milyonlar səltənətində" povestidir. Bu, inqilaba qədər Azərbaycan bədii nəsrində neft sənayesi sahiblərinin və burjua əxlaqının, pul hakimiyyətinin ifşasına həsr olunmuş əsərlər içərisində xüsusi yer tutur.

Yazıçının "Neft və milyonlar səltənətində" povesti tez bir zamanda ictimaiyyətin nəzərini cəlb edir. 1916-cı ildə həmin povestin əsasında A.D.Panova-Potyomkinanın ssenarisi üzrə "Filma" fransız kino şirkəti dörd seriyadan ibarət kino-film çəkir ki, burada rus kino ustaları ilə yanaşı, məşhur Azərbaycan aktyoru Hüseyn Ərəblinski, xanəndə Cabbar Qaryağdıoğlu, tarzən Qurban Primov, Mirmahmud Kazımovski də iştirak edirlər. İbrahim bəy Musabəyov 14 sentyabr 1942-cil ildə vəfat etmişdir.

Əsəri üzrə çəkilən filmlər: Neft və milyonlar səltənətində (film, 1916) (tammetrajlı bədii film), Qızıl uçurum (film, 1980) (tammetrajlı bədii film)

İnternetdə: http://wikipedia/ İbrahim bəy Musabəyov

25 Sentyabr – Folklorşünas Əbülqasım Hüseynzadənin 130 illiyi, (1890-1988)

Əbülqasım Hüseynzadə 25 sentyabr 1890-cu ildə Bakıda anadan olmuşdur. O, orta təhsilini 6 sinifli şəhər məktəbində almış, sovetdən əvvəl Bakı tütün fabrikində baş mühasib və başqa vəzifələrdə işləmişdir. Azərbaycan Sovet Hakimiyyətinin tərkibinə keçdikdən sonra Əbülqasım Hüseynzadə 1920-1975 illərdə müxtəlif müəssisələrdə baş mühasib olmuşdur. O, eyni zamanda qiyabi yolla natamam ali təhsil almışdır.

Əbülqasım Hüseynzadənin Azərbaycan folklorunun toplanması və nəşri sahəsində mühim xidmətləri vardır. Onun "Atalar sözləri" (1926) kitabı Sovet hakimiyyəti illərində nəşr olunmuş ilk Azərbaycan atalar sözü kitabıdır. Sonrakı illərdə o, "Atalar sözü" (1938, 1949, 1956, 1965, 1981, 1986), "El sözləri" (1944), "Hikmətli sözlər" (1961), "Müdrik sözlər" (1970), "Müxtəsər rusca-azərbaycanca və azərbaycanca-rusca atalar sözü lüğəti" (B.Tahirbəyovla birgə, 1983), "Atalar sözü və zərb-məsəllər" və başqa kitabları çapa hazırlayaraq nəşr etdirmişdir.

Onun topladığı atalar sözləri, məsəllər rus və Ukrayna dillərinə tərcümə olunmuşdur. Azərbaycan folkloru sahəsində göstərdiyi xidmətə görə ona 1981-ci ildə Azərbaycanın əməkdar mədəniyyət işçisi fəxri adı verilmişdir. Əbülqasım Hüseynzadə 2 sentyabr 1988-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Din əleyhinə el sözləri” (1940), “Tülkü və xoruz nağılı” (1942), “İşıq şüası ilə” (1967), “Rəvayətlər” (1974), “Müxtəsər rusca – azərbaycanca atalar sözü lüğəti” (1984), “Atalar sözü” (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 213.

25 Sentyabr - Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Asif Atanın 85 illiyi, (1935-1997)

Əfəndiyev Asif Qasım oğlu 1935-ci il sentyabrın 25-də Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək rayonunun Çaykənd kəndində, müəllim ailəsində anadan olmuşdur. İlk təhsilini doğulduğu kənddə almış, orta təhsilini Gəncə şəhərində davam etdirmiş, 1951-ci ildə Ağstafa şəhərində başa vurmuşdur. Mətbuatda ilk dəfə 1952-ci ildə "Azərbaycan pioneri" qəzetində dərc olunan "Məktəb xatirələri" şeiri ilə çıxış etmişdir. 1952-1957-ci illərdə Moskvadakı M.Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunda oxuyub. M.F.Axundov adına Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunda, Dillər Universitetində, Bakı Musiqi Akademiyasında, Bakı Dövlət Universitetində Qərb ədəbiyyatı, rus ədəbiyyatı, estetika, fəlsəfə, incəsənət tarixi fənlərindən mühazirələr oxuyub. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Fəlsəfə və Hüquq İnstitutunda baş elmi işçi vəzifəsində işləmişdir (1969-1975). Onun yalnız dünyabaxışını əhatə edən əsərləri 44 kitabdan ibarətdir. “Dairələr”, “İnsan yolu”, “tarixə çatmaq fəlsəfi-bədii tənqidində insan və müasir həyat problemi qoyulmuşdur. Əfəndiyev Asif Qasım oğlu yetmişədək dərc edilmiş fəlsəfi kitabın müəllifidir. İnam Ata 6 iyun 1997-ci ildə aramızdan gedib. Son mənzili Ağstafadadır.

Əsərləri: “Müdriklik səlahiyyəti” (1976), “İnam və şübhə”(1988), “Mütləqə inam” (1999), “Yol” (1994), “Həqiqət azadlığı” (2000), “İnsanilik imkanı” (2000), “Mahiyyət” (2000), “Mütləqilik” (1999).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 213.

26 Sentyabr – Şair, publisist Avtandil Ağbabanın 65 illiyi, (1955)

Avtandil Ağbaba - şair, publisist, folklorşünas. 1999-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, 1995-ci ildən Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür.

Avtandil Ağbaba 1955-ci il sentyabrın 26-da Qərbi Azərbaycanın Amasiya rayonunun Balıqlı kəndində anadan olmuşdur. Təpəköy məktəbində orta təhsil almışdır. Azərbaycan Dövlət Universtetinin filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur (1973). Ordu sıralarında xidmət etmişdir (1974-1976). Sonra ADU-nin filologiya fakültəsində təhsilini qiyabi davam etdirmişdir. Eyni zamanda doğma Balıqlı kəndində klub müdiri, sonra Oksüz kənd səkkizillik məktəbində müəllim, tədris hissə müdiri, yenidən Balıqlı kənd səkkizillik məktəbində müəllim işləmişdir (1976-1988). Məlum səbəblərə görə doğma yurdundan qaçqın düşmüşdür. Sumqayıtda 11 saylı otra məktəbdə müəllim (1989-1999), 25 saylı orta məktəbdə təlim-tərbiyə işləri üzrə direktor müavini (1999), "Ulu Göyçə" qəzetinin xüsusi müxbiri olmuşdur (1993). Sumqayıt Dövlət Universtetinin filologiya fakültəsində müəllim, baş müəllim (2000-2004), sonra kafedra müdiri işləmişdir (2005-ci ildən). 2005-ci ildən filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, 2006-cı ildən dosent vəzifəsini tutmuşdur. 2012-cü il noyabr ayında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı ilə əməkdar jurnalist adı verilmişdir. Bədii yaradıcılığa orta məktəbdə oxuyarkən başlamışdır. İlk mətbu şeri-"Anam", "Əmək" adlı Amasiya rayon qəzetində çıxmışdır (1972). Tələbəlik illərindən şeirləri almanaxlarda, qəzet və jurnallarda vaxtaşırı çap olunur. Onun ilk şeirlər toplusu "Ağbabaya gedən yollar" (1993) kitabında yurd həsrəti, qaçqınlığın ağrı-acısı, sıxıntısı, düşmənə nifrət ifadəsini tapmışdır.

Əsərləri: "Ağbabaya gedən yollar" (1993), "Ağbaba Şəhidləri" (1998), "Durnalar işığa uçur" (1999), "Oğuz yurdu Güllübulaq" (2002), "Mən torpaq oğluyam" (2003), "Folklorumuz və taleyimiz" (2007), "Aşıq Nəsibin sənət dünyası" (2008), "Mifologiya" (2008), "Durnam gedər olsan bizim ellərə" (2010) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 89.

30 Sentyabr – Şair Vaqif İbrahimin 75 illiyi, (1945-1983)

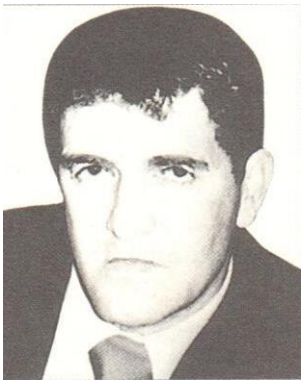

İbrahimov Vaqif Əliyar oğlu 1945-ci il sentyabrın 30-da Şəki şəhərində doğulmuşdur. Burada orta təhsil aldıqdan sonra M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunu bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə jurnalist kimi başlamışdır. Sumqayıt şəhər radio verilişləri redaksiyasında redaktor (1968-1970), məsul redaktor (1971-1975), Əli Kərim adına Sumqayıt gənclik poeziya klubunun sədri (1970-1971), "Ulduz" jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi (1975-1976), "Göyərçin" jurnalının məsul katibi (ömrünün sonuna qədər) olmuşdur. Eyni zamanda 1980-1983-cü illərdə Azərbaycan LKGİ MK nəzdində gənc yazıçıların respublika ədəbi birliyinə rəhbərlik etmişdir. Azərbaycan komsomolunun XXX-XXXI qurultaylarında nümayəndə, XXXI qurultayında respublika LKGİ MK-ya üzv seçilmişdir. Baykal Amur magistralının fəxri inşaatçısı adına layiq görülmüşdür. SSRİ-Bolqarıstan "Drujba" jurnalı redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur. 1983-cü ildə faciəli surətdə həlak olmuş, Sumqayıtda dəfn olunmuşdur.

Əsərləri: "Bu torpaqda doğulanlar" (1970), "Ömür balladası" (1970), "Dünyanın keşiyində" (1974), "Baykal-Amur magistralında" (1975), "Mehribanlıq işığı" (1981), "Vaxtla üz-üzə" (1982), "Taleyimə yazılanlar" (1985).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011. S 899.

Oktyabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Oktyabr – Beynəlxalq Ahıllar Günü, (1992)
1 Oktyabr – Prokurorluq İşçiləri Günü, (1998)
1 Oktyabr – Beynəlxalq Musiqi Günü, (1975)
2 Oktyabr – Elektron Məktubun Yaranması Günü, (1971)
3 Oktyabr – Ümumdünya Memarlıq Günü, (1996)
4 Oktyabr – Ümumdünya Heyvanları Müdafiə Günü, (1931)
5 Oktyabr – Beynəlxalq Müəllimlər Günü**, (**1966)
9 Oktyabr – Ümumdünya Poçt Günü, (1874)
10 Oktyabr – Yanğınsöndürənlər Günü, (2002)
11 Oktyabr – Dünya Qız Uşaqları Günü, (2011)
12 Oktyabr – Ümumdünya Yumurta Günü, (1996)
16 Oktyabr – "Uolt Disney" Şirkətinin Təsis Edildiyi Gün, (1923)
16 Oktyabr – Mütaliə bayramı, (1989)
16 Oktyabr – Ümumdünya Çörək Günü, (2006)
17 Oktyabr – Ümumdünya Yoxsulluqla Mübarizə Günü, (1992)
18 Oktyabr – Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi Günü, (1991)
20 Oktyabr – Beynəlxalq Kulinariya Günü, (2007)
20 Oktyabr – Energetiklər Günü, (2004)
22 Oktyabr – Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Günü, (1999)
24 Oktyabr – Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günü, (1945)
28 Oktyabr – Beynəlxalq Animasiya Günü, (2002)
30 Oktyabr – Ümumdünya Siyasi Repressiya Qurbanlarının Xatirə Günü,(1974)

Bu tarixi unutmayaq

2 Oktyabr – Xocavənd rayonunun işğalı günü, (1992)
29 Oktyabr – Zəngilan rayonunun işğalı günü, (1993)

İncəsənət

Bəstəkar Xəyyam Mirzəzadənin (05.10.1935-2018) 85 illiyi
Kinorejissor Hüseyn Seyidzadənin (19.10.1910-1979) 110 illiyi
Rəssam İzzət Seyidovun (20.10.1910-1973) 110 illiyi
Jurnalist Mailə Muradxanlının (22.10.1940-2010) 80 illiyi
Rəssam Elmira Şaxtaxtinskayanın (25.10.1930-1996) 90 illiyi

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair Səyavuş Məmmədzadənin (02.10.1935) 85 illiyi

Yazıçı S. S. Axundovun (03.10.1875-1939) 145 illiyi
Şair Şəkər Aslanın (10.10.1935-1995) 85 illiyi
Şair Həmid Abbasın (10.10.1935-1999) 85 illiyi
Yazıçı Məmməd Aranlının (22.10.1920-1950) 100 illiyi
Şair Hacı Mailin (25.10.1935-1998) 85 illiyi
Ədəbiyyatşünas Qafar Kəndlinin (26.10.1925-1997) 95 illiyi
Şair Hüseyn Nadirin (28.10.1930-1999) 90 illiyi

Xarici ədəbiyyat

Rus şairi Sergey Yeseninin (03.10.1895-1925) 125 illiyi
Rus yazıçısı İvan Buninin (22.10.1870-1953) 150 illiyi
İtaliya uşaq yazıçısı Canni Rodarinin (23.10.1920-1980) 100 illiyi

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar
1 Oktyabr – Beynəlxalq Ahıllar Günü, (1992)

Yaşadığımız cəmiyyət hamı üçündür. Gənclər, orta nəslin nümayəndələri, hətta ahıllar da cəmiyyətdə gedən inkişaf proseslərində iştirak edirlər. Yaşlıların həyat təcrübəsindən, bilik və bacarıqlarından bəhrələnmək isə nəsillər arasında körpü yaratmaq, varislik əlaqəsini bərpa etmək baxımından çox zəruridir. Cəmiyyətdə yaşayıb ondan kənarda qalmaq olmaz. Ahılların məşğulluğu, onların inkişaf prosesinə cəlb edilməsi, həm də sosial-iqtisadi durumun yaxşılaşması deməkdir. BMT-nin İnkişaf Proqramında son illər ərzində ahıllar problemi geniş yer tutur. 2002-ci ilin aprelində İspaniyanın paytaxtı Madrid şəhərində BMT-nin Ahıllar üzrə II Ümumdünya Məclisində belə bir fikir səslənmişdir ki, yaşlılar da cəmiyyətin bərabər hüquqlu vətəndaşlarıdır, onlara ehtiram göstərmək yüksək insani keyfiyyətdir. Adı-sanı, nəcib əməlləri ilə tanınan, bəlkə də heç tanınmayan, lakin ləyaqətlə yaşayan, həyat təcrübəsi ilə yeni nəsillərə nümunə olan ahıllar, həqiqətən, hörmətə layiqdirlər. Qocaların sərvəti onların həyat təcrübəsidir. Onlara qulaq asıb, dediklərinə əməl etməklə bu sərvətə sahib olmaq mümkündür. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev kimi yaşa dolmuş görkəmli siyasətçi və dövlət xadimi öz ölkəsini müvəffəqiyyətlə idarə etmişdir. Bu fakt bir daha sübut edir ki, yaşlı, ahıl insanların təcrübəsi əvəzolunmazdır. BMT-nin Baş Məclisi 1992-ci ildə ahılların müdafiəsi ilə bağlı Qətnamə qəbul etmişdir. Həmin Qətnamənin prinsiplərinə uğun olaraq hər il oktyabr ayının 1-i Beynəlxalq Ahıllar Günü kimi qəbul edilmiş, həmçinin 1999-cu il Beynəlxalq Ahıllar İli elan olunmuşdur. Bu məsələyə respublikamızda da ciddi diqqət yetirilir. 2001-ci il iyunun 22-də "Ahıllara sosial xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Qanuna əsasən ölkədə 70 yaşına çatmış Azərbaycan Respublikası vətəndaşları, habelə Azərbaycan Respublikasında daimi yaşayan əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxslər ahıl sayılır. 1993-cü ildən başlayaraq hər il oktyabr ayının 1-i respublikamızda Beynəlxalq Ahıllar Günü kimi qeyd olunur. Beynəlxalq Ahıllar Günü ərəfəsində respublikamızın şəhər və rayonlarında icra hakimiyyətləri, əmək kollektivləri, ictimai təşkilatlar və qeyri-hökumət təşkilatları rayon ərazisində yaşayan ahıl vətəndaşların ehtiyaclarını öyrənərək, onlar üçün bayram süfrələri, ərzaq bağlamaları təşkil edir, müxtəlif xeyriyyə, şəfqət və mədəni-kütləvi tədbirlər həyata keçirirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

1 Oktyabr – Prokurorluq İşçiləri Günü, (1998)

Hər il oktyabr ayının 1-də Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun əməkdaşları öz peşə bayramlarını təntənə ilə qeyd edirlər. Bu günün qeyd olunması tarixi zərurətdən yaranmışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Nazirlər Şurasının 1 oktyabr 1918-ci il tarixli qərarı ilə Bakı Dairə Məhkəməsinin tərkibində prokurorluq orqanlarının fəaliyyətə başlamasını əsas tutaraq hər il oktyabr ayının 1-nin "Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu işçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd edilməsi barədə" 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncam imzalamışdır. Məhkəmə orqanlarından fərqli olaraq, bir çox dövlətlərdə prokurorluq müstəqil institut kimi xeyli sonralar yaranmışdır. Dövlət idarəetmə mexanizminin tərkib hissəsi kimi prokurorluğun əsası ilk dəfə XIV əsrin əvvəllərində Fransada kral IV Filip tərəfindən qoyulmuşdur. Onun vaxtında kral mənafelərinin prokurorluq tərəfindən təmsil edilməsi Qanunla (25 mart 1302) təsbit edilmişdi. Həm Qərb ölkələri, həm də Rusiya prokurorluqlarına bir örnək kimi təsiri olan Fransa prokurorluğunun təşkili və fəaliyyəti haqqında qanun isə 1586-cı ildə qəbul olunmuşdur. Müstəqil Azərbaycan dövlətində prokurorluq orqanlarının yaranma tarixi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrünə (1918-1920) təsadüf edir. 1918-ci il noyabr ayının 18-də Nazirlər Şurası tərəfindən "Azərbaycan Məhkəmə Palatası haqqında Əsasnamə" təsdiq edilmişdir. F.Xoyski, X.Xasməmmədov, A.Səfikürdski, T.Makinski AXC-nin ədliyyə nazirləri, eyni zamanda baş prokurorları olmuşlar. AXC-nin süqutundan sonra dövlət orqanları ilə yanaşı, prokurorluq və istintaq orqanları da ləğv olundu. Sovetləşmənin ilk illərində bütün hakimiyyət orqanlarının fəaliyyətinə nəzarət funksiyasını həyata keçirməli olan xüsusi orqanın yaradılması zəruriliyini nəzərə alaraq, Azərbaycan SSR MİK-in 11 iyul 1922-ci il tarixli "Azərbaycan SSR-nin dövlət prokurorluğu haqqında" Dekreti ilə Azərbaycan SSR-də sovet prokurorluğunun əsası qoyuldu. 1936-cı ilin iyulunda Azərbaycan SSR Prokurorluğu Xalq Ədliyyə Komissarlığının tərkibindən çıxarılaraq, birbaşa SSRİ Prokurorluğuna tabe edilməklə, ayrıca qurum kimi fəaliyyətə başlamışdır. Ölkəmiz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu sinfi mənafelərə xidmət edən orqandan qanunun aliliyinin, insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasına, cinayətkarlıqla mübarizəyə, qanunçuluğun qorunmasına xidmət edən orqana çevrilməklə, sivil və demokratik inkişaf yoluna qədəm qoymuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

1 Oktyabr – Beynəlxalq Musiqi Günü, (1975)

"Bəstəkarlar öz əsərlərini yaradarkən, unutmamalıdırlar ki, bizim yaradıcılığımızı xalq qiymətləndirir. Çünki xalq yalnız yaradıcı, yalnız bəstəkar deyildir, xalq eyni zamanda misilsiz tənqidçi və musiqi əsərlərinin ən yaxşı "istehlakçısıdır", xalq musiqi əsərlərinə diqqətlə yanaşır, yaxşını pisdən seçir".

"İlk gözəl nəğmə və rəqs melodiyalarının yaradıcısı xalq özüdür. Bizə bu gün nümunə olan xalq nəğmələri əsrlərdən bəri işlənə-işlənə yaradılmış və yalnız bizim zəmanəmizdə həqiqi bədii formalar almışdır".

Üzeyir Hacıbəyli,
bəstəkar

Bəşəriyyətin musiqi ilə tanışlığı çox qədim dövrlərdən başlayıb. Musiqi intəhasız, heç bir ölçüyə sığışmayan gücə malikdir...

Bir çox məşhur bəstəkarlar daxili dünyalarını, duyğularını, istək və arzularını ifadə etmək üçün musiqidən istifadə ediblər. Onların adı məhz musiqinin qüdrəti sayəsində tarixə və gələcək nəsillərin yaddaşına yazılıb. Musiqi heç vaxt qocalmır. İnsanlara bəxş edilən bu ilahi nemət bəşəriyyət var olduqca yaşayacaq. Beynəlxalq Musiqi Günü YUNESKO-nun qərarı ilə 1975-ci il oktyabrın 1-də təsis edilmişdir. Bu bayram hər il bütün dünyada ən yaxşı musiqiçilərin və incəsənət kollektivlərinin iştirak etdikləri möhtəşəm konsert proqramları ilə qeyd olunur. Həmin gün dünya musiqi xəzinəsinin qeyri-adi, bənzərsiz inciləri ifa edilir.

2000-ci ildə Çin arxeoloqları 2 min illik tarixi olan musiqi alətləri muzeyini aşkara çıxarmışlar. Azərbaycanda da musiqinin tarixi çox qədimlərə gedib çıxır. Qobustandakı qavaldaş daş dövründə yaşamış insanların istifadə etdikləri musiqi alətidir. Qobustan qayalarında qədim Azərbaycanın "Yallı" rəqs səhnələri təsvir olunmuşdur. Bu rəqsin uğurlu ov üçün ovsun mərasimi olduğu vurğulanmışdır. Görünür, Azərbaycan dilinin musiqi dili olması da buradan qaynaqlanır.

İnternetdə: www.books.google.com

2 Oktyabr – Elektron Məktubun Yaranması Günü, (1971)

Elektron poçt – (Electronic Mail və ya E-Mail) hazırkı dövrdə insanlar arasında ən çox yayılmış ünsiyyət növüdür. Bu ünvan bir neçə saniyə ərzində İnternet şəbəkəsinin yerləşdiyi istənilən yerə nəinki mətn, veb-səhifə, hətta məktub halında olan istənilən faylı göndərməyə imkan verir. ABŞ və Avropadan başlayaraq bu rabitənin adı "e-mail" və ya "email" formasında yazılır. Elektron poçt – ünvan sahibinin asudə vaxtlarda açıb və oxuduğu rəqəmli poçt qutusuna göndərilən elektron poçt, mətn göndərişləri. İlk elektron poçt da bir çox texnoloji yeniliklərin başlanğıcı kimi əsgəri işlərdən ötəri çıxmışdır. 1960-cı illərin sonlarında hərbi sistem üçün sistemlər inkişaf etdirməyə çalışan Rels Tomlinson ilk olaraq 1971-ci il oktyabr ayında iki kompüter arasında fayl mübadiləsini həyata keçirmişdir. Tomlinson "The Times" qəzetinə müsahibəsində deyirdi: "İlk e-mailimdə nə yazdığımı mən də xatırlamıram. Yalnız aralarında bir metr məsafə olan iki kompüter arasında həyata keçirilən fayl transferi idi. Mesajlaşma üçün kiçik bir addım, insanoğlu üçün isə böyük bir sıçrama idi". E-mail 1990-cı illərə qədər çox inkişaf etdi. İnternetin 90-cı illərdə yayılmasıyla birlikdə e-mail çox əhəmiyyətli bir vasitəyə çevrildi. Belə ki, Amerikanın Kaliforniya Universiteti, Berkeleyin 2001-ci ildə açıqladığı statistik rəqəmlər bizə emailin nüfuzunu göstərdi. Araşdırmaya görə 2001-ci ildə gündə ortalama 31 milyard email göndərilirdi. 2008-ci ildə isə bu rəqəm 170 milyarda qədər çatdı. 2011-ci ildə isə bu rəqəmlər biraz daha artaraq 294 milyarda çatdı. Elektron ünvanla işləyərkən SMTP və POP3 protokollarından istifadə edilir. SMTP protokolu məktubun göndərilməsinə, POP3 protokolu isə məktubun çatdırılmasına cavabdehdir. Göndəriləcək poçt "elektron poçt qutusuna" yazılır. Bu poçt serverin daimi yaddaşında yerləşən kataloqdur və ona yalnız həmin poçt qutusunun abonenti daxil ola bilər. Abonent serverə müraciət edərkən poçtu oradan çıxarır, poçt qutusundan çıxarılan məktub serverdə saxlanılmır. Elektron məktubların ünvanı DNS sistemlərində qəbul olunmuş ünvanlardan fərqlənir. Abonent @ ünvan – @ ("ət" və ya "doq") işarəsi kompüterə məktubun göndərildiyi server ünvanı ilə abonentin adını ayırmağa kömək edir. Abonentin adını istifadəçi özü seçir. Sonra o poçt ünvanının qeydiyyatını keçirir və proqram təminatını nizamlayır. Müasir dövrdə ən geniş yayılmış poçt hostinq serverləri kimi Gmail.com, Yahoo!, Hotmail tanınır. MDB məkanında isə Yandex, Mail.ru, Rambler kimi poçt servisləri məşhurdur. **İnternetdə:** **www.books.google.com**

3 Oktyabr – Ümumdünya Memarlıq Günü, (1996)

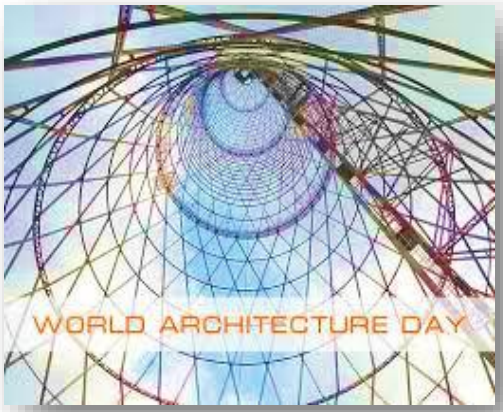

Dünya memarlarının və memarlıq incilərini sevən və dəyərləndirənlərin bayramı hər il oktyabrın ilk bazar ertəsində qeyd olunur. Ümumdünya Memarlıq Günü (World Architecture Day) Beynəlxalq Memarlar Birliyi (BMB) tərəfindən təsis olunmuşdur. BMB-nin 1985-ci ildə keçirilən yığıncağında bu bayramın 1 iyulda qeyd olunması qərara alınıb. Lakin 1996-cı ildə, BMB özünün Barselonada düzənlənən Baş Assambleyasında bayramın hər il oktyabrın ilk bazar ertəsi keçirilməsi haqqında qərar qəbul edib.

Beynəlxalq Memarlar Birliyi II Dünya müharibəsindən dərhal sonra, müharibə nəticəsində dağıdılmış şəhərlərin, yaşayış məskənlərinin və sənaye müəssisələrinin bərpası problemlərini həll etmək məqsədi ilə yaradılıb.

Hər il bayrama həsr olunmuş müxtəlif tədbirlər memarlıq üzrə müəyyən mövzuya həsr olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

4 Oktyabr – Ümumdünya Heyvanları Müdafiə Günü, (1931)

Yaşadığımız dünya bizimlə eyni planetdə həyat sürən heyvanların da evidir. Lakin insan fəaliyyəti nəticəsində onların yaşaması, artması üçün bir çox çətinliklər ortaya çıxır. Müəyyən olunmuşdur ki, hər milyon il bütün bioloji növlərin 9 faizi məhv olur. Başqa sözlə desək, hər il canlı varlıqların 1-dən 5-ə qədər növü yox olur. Yer kürəsinin bütün tarixi boyu yoxolma sürəti beş dəfə artmışdır. Sonuncu dəfə tam kütləvi məhvolma 65 milyon il əvvəl, bütün dinozavrların nəsli kəsilərkən baş vermişdir.

Biz insanlar heyvanların dostu və qonşusu kimi onları qorumağa borcluyuq. İlk dəfə Ümumdünya Heyvanları Müdafiə Gününü 1931-ci ildə nəsli kəsilməkdə olan növlərin acınacaqlı vəziyyətinə diqqəti cəlb etmək məqsədi ilə qeyd etməyə başlamışlar. Həmin vaxtdan başlayaraq, milli mənsubiyyətindən, dilindən, dinindən asılı olmayaraq, hər kəs tərəfindən oktyabrın 4-ü dünyada yaşayan heyvanların günü kimi qeyd olunur. Bu gün hər hansı insan, təşkilat və ya aksiya ilə bağlı deyil. Bu gün – planetdə yan-yana yaşayan bütün insanların və heyvanların günüdür. Bu gün, heyvanların mövcud problemləri haqqında insanların məlumatlandırılması, onların qorunması üçün maarifləndirilməsi və səylərinin birləşdirilməsi üçün çox önəmli bir gündür. Heyvanların qorunması işində hər bir insan iştirak etməlidir.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Oktyabr – Beynəlxalq Müəllimlər Günü, (1966)

"Hər birimizdə müəllimin hərarətli qəlbinin bir zərrəciyi vardır. Məhz müəllim doğma yurdumuzu sevməyi, hamının rifahı naminə vicdanla işləməyi müdrikliklə və səbirlə bizə öyrətmiş və öyrədir. Gələcək gənclərin, gənclər isə müəllimlərin əsəridir!"

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Hər il oktyabrın 5-i Beynəlxalq Müəllim Günü kimi qeyd olunur. 5 oktyabr 1966-cı ildə YUNESKO və Beynəlxalq Əmək Təşkilatının birgə təşkilatçılığı ilə çağırılan konfransda müəllimlərin peşə fəaliyyətinin şərtlərini təyin edən "Müəllimlərin statusu haqqında" adlı ilk sənəd imzalanmışdır. 1994-cü ildən isə həmin tarix YUNESKO tərəfindən Beynəlxalq Müəllim Günü kimi təsis edilmişdir. Bu günün qeyd olunması müəllimlərin cəmiyyətdəki mövqeyi, təhsil və inkişafdakı roluna diqqət çəkməyi nəzərdə tutmuşdur. Hal-hazırda "Müəllimlər Günü" dünyanın 100-dən çox ölkəsində ümumdünya səviyyəsində qeyd olunduğu halda, bəzi ölkələrdə müxtəlif tarixlərdə ayrıca olaraq milli səviyyədə keçirilir. Məsələn, müxtəlif əlamətdar hadisələr əsasında Müəllimlər Günü Albaniyada 8 mart, Cənubi Koreyada 15 may, Argentinada 11 sentyabr, Çində 28 sentyabr, Özbəkistanda 1 oktyabr, Türkiyədə isə 24 noyabr tarixlərində qeyd olunur. Müstəqil Azərbaycanda isə bu tarix 1993-cü il oktyabrın 5-də rəsmiləşdirilib. Beynəlxalq Müəllimlər Günü həyatını xalqın işıqlı gələcəyinə həsr edən müqəddəs peşə sahiblərinin bayramıdır. "Hər birimizdə müəllimin hərarətli qəlbinin bir zərrəciyi var. Mən dünyada müəllimdən şərəfli ad tanımıram" – deyən ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi bütün illərdə müəllim əməyini yüksək qiymətləndirib, onlara böyük hörmətlə yanaşıb, təhsil işçilərinin maddi vəziyyətinin, rifah halının yaxşılaşdırılmasının qayğısına qalıb. Ölkəmizdə son illərdə təhsilin inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən kompleks tədbirlər, Prezident İlham Əliyevin bu amili dövlət siyasətinin mühüm prinsipləri sırasına daxil etməsi, təhsil işçilərinə hərtərəfli qayğı dövlətin öz gələcəyini daha etibarlı və inamlı görmək əzmindən xəbər verir. İlham Əliyevin "Uşaqlar yaxşı məktəblərdə oxumalı, müəllimlər də yaxşı məktəblərdə işləməlidirlər" fikri artıq reallığa çevrilib. Ən şərəfli sənət müəllim sənətidir. Çünki bu günümüzün həkimini, polisini, vəkilini, kompüter mühəndisini, memarını hətta müəllimini belə müəllim yetişdirir. Əgər müəllim olmasa bu sadalananların heç biri olmaz. Günlər keçir, illər illərə calanır, insan çox şeyi unudur. Lakin heç zaman ilk müəllim yaddan çıxmır, xatirədən silinmir. Axı insana elm qapısının açarını ilk müəllim təqdim edir, onu əsrarəngiz bir dünya ilə müəllim qovuşdurur.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Oktyabr – Ümumdünya Poçt Günü, (1874)

Oktyabr ayının 9-da bütün dünyada poçt sahəsi işçilərinin peşə bayramı – Ümumdünya Poçt Günüdür. Ümumdünya Poçt İttifaqının (ÜPİ) XIV konqresinin qərarı ilə Ümumdünya Poçt Günü 1974-cü ildə ittifaqın yaranması günü qeyd olunur. 9 oktyabr 1974-cü ildə İsveçrədə 22 ölkənin nümayəndəliyi ilə Baş Poçt Birliyinin əsasını qoyan "Bern sazişi" imzalanıb. Bu gün ÜPİ-yə üzv olan 191 ölkənin hamısında qeyd olunur. 1978-ci ildə birliyin adı dəyişdirilərək Ümumdünya Poçt İttifaqı adlandırılıb. Ümumdünya Poçt Günü hər il 9 oktyabr tarixindən etibarən bir həftə ərzində – "Beynəlxalq məktub həftəsi" adı altında keçirilir. Azərbaycan ÜPİ üzvlüyünə 1993-cü ilin aprelində qəbul olunub. Bu hadisə respublikanın poçt sahəsi üzrə fəaliyyətinin genişlənməsinə böyük imkanlar yaradıb. Ölkəmizdə poçt sahəsini "Azərpoçt" Birgə Müəssisəsi təmsil edir. XX əsrin sonunda SSRİ-nin dağılması və respublikamızın müstəqillik əldə etməsi ilə poçt rabitəsinin inkişafında da yeni mərhələyə start verilib. Respublikada poçt və elektrik rabitəsinin təşkili və xidmətlərin göstərilməsi "Azərpoçt" İstehsalat Birliyi tərəfindən həyata keçirilməyə başlayıb. ÜPİ-nın məlumatına görə, beynəlxalq poçt öz müştərilərininin 6800 dilində danışır və dünyada ən böyük ölçüyə malik fiziki poçtdaşıma şəbəkəsidir.

Ümumdünya Poçt Günü çərçivəsində hər il keçirilən tədbirlər (nadir marka və açıqcaların tematik sərgisi, poçt markalarının şəkillərinin müsabiqəsi, müxtəlif maarifləndirici aksiyalar və s.) müəyyən mövzuya həsr olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

10 Oktyabr – Yanğınsöndürənlər Günü, (2002)

2002-ci il oktyabr ayının 5-də ümummilli liderimiz Heydər Əliyev hər il oktyabr ayının 10-nun ölkəmizdə yanğınsöndürənlərin peşə bayramı günü kimi qeyd olunması haqqında Sərəncam imzalamışdır.

Həmin tarixdən etibarən hər il oktyabrın 10-u Yanğınsöndürənlər günü kimi qeyd olunur. XX əsrin əvvəllərində yaradılan Azərbaycan Yanğından Mühafizə Xidmətinin əsas inkişaf dövrü ötən əsrin 70-ci illərinə təsadüf edir. Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkəmizdə yanğın təhlükəsizliyi sahəsi daha sistemli şəkildə inkişaf etməyə başladı. Yanğından Mühafizə Xidmətinin maddi-texniki və normativ-hüquqi bazası möhkəmləndirildi, kadr ehtiyatının yaradılmasına, şəxsi heyətin peşəkarlığının artırılmasına xüsusi diqqət yetirildi. 1997-ci ildə "Yanğın təhlükəsizliyi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbul olunması yanğın təhlükəsizliyi və dövlət yanğın nəzarəti sisteminin təşkilinin hüquqi əsaslarını və prinsiplərini müəyyən etmişdir. Sonrakı dövrlərdə də Azərbaycanın yanğın təhlükəsizliyi xidməti inkişafda olmuş, yanğından mühafizə sistemləri təkmilləşdirilmiş, şəxsi heyətin sosial-məişət şəraiti yaxşılaşdırılmışdır.

Azərbaycanda Yanğından Mühafizə Xidməti 1918-ci ildə yaradılıb. Böyük tarixi yol keçmiş Azərbaycan yanğınsöndürmə xidmətinin fəaliyyəti indi bütün ölkəni əhatə edir. Qarabağ müharibəsində 24 yanğınsöndürən şəhid olub, onlardan 2-si Milli Qəhrəmandır.

İnternetdə: www.books.google.com

11 Oktyabr – Dünya Qız Uşaqları Günü, (2011)

"Uşaqlarınız arasında fərq qoymayın, fərqli davranacaq olsanız belə, qızlarınızı üstün tutun". **Məhəmməd peyğəmbər**

Dünya Qız Uşaqları Günü 2011-ci ilin dekabr ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən qəbul edilmiş və hər il oktyabr ayının 11-dən qeyd olunmağa başlanmışdır. Əvvəlcə, Türkiyə, Kanada Peru tərəfindən qəbul edilən bu gün getdikcə digər dünya ölkələri tərəfindən də qeyd edilməkdədir. Dünya Qız Uşaqları Gününün məqsədi qız və oğlan uşaqları arasında davam edən ayrı-seçkiliyə diqqət cəlb etmək və bunun qarşısını almağa təşviq etməkdir. 2012-ci ildə başlanılan bu hərəkatın ilk devizi "uşaq nikahları" olmuşdur. 2013-cü ilin əsas mövzusu isə BMT tərəfindən "təhsil" kimi müəyyənləşdirilmişdir. BMT ən nüfuzlu beynəlxalq missiya kimi uşaqlara qarşı ayrı-seçkiliyin bariz şəkildə müşahidə edildiyi təhsil, qidalanma, səhiyyə, şiddət və s. bu kimi sahələrdə müvafiq qurumlar və qeyri-hökumət təşkilatlarının səylərini istiqamətləndirərək qız uşaqlarının həyatı üçün fərqlilik yaratmağa təşviq edir. Qız uşaqlarının həyatı üçün ən böyük ağırlaşdırıcı hallardan biri də erkən evliliklərdir. Qlobal miqyasda 20-24 yaş qrupunda qadınların təxminən üçdə biri, yəni təxminən 70 milyon qadın 18 yaşa qədər ailə qurur. Bu problem, təəssüf ki, bu gün də belədir. 15-19 yaş arası hər 4 qızdan biri şiddət görür. Qız uşaqlarını qorumağın ən yaxşı yolu isə təhsildən keçir. Qız uşaqları təhsil almadıqda cəmiyyətlər çox istiqamətli erroziyaya məruz qalır. Bu vəziyyət ictimai ədalət və bərabərliyin pozulması, cəmiyyətlərin sağlam bir şəkildə gələcəyə köçməməsi, iqtisadiyyatın pozulması, sülh və rifah şəraitinin azalmasına səbəb olur. Bu səbəblərlə, qız uşaqlarımızın təhsil almalarının önündəki bütün maneələr aradan qaldırmalıdır. Çox böyük təəssüf hissi ilə bildirməliyik ki, dünyada üç qız uşağından birinin təhsil haqqı zorakılıq, yoxsulluq və irqçilik səbəbindən pozulur.

Qız uşaqlarının daha yaxşı təhsil almaları və həyat şəraitlərinin yaxşılaşdırılması isə hər ölkənin prioriteti olmalıdır. Dünyada və ölkəmizdə sülhü, firavanlığı, tərəqqini və rifahı ədalətli və bərabər olaraq böyütmək istəyiriksə, əvvəla qız uşaqlarımızın daha çox təhsil almalarına imkan verməli, onları gələcəyin innovativ qız uşaqları olmaları üçün elm və texnologiyalarla daha çox təmin etməliyik. Çünki həyatımızın sağlam və dayanıqlı olması bugünkü qızlarımızın sağlamlıq və təhsil səviyyələri ilə sıx şəkildə bağlıdır. **İnternetdə:** **www.books.google.com**

12 Oktyabr – Ümumdünya Yumurta Günü, (1996)

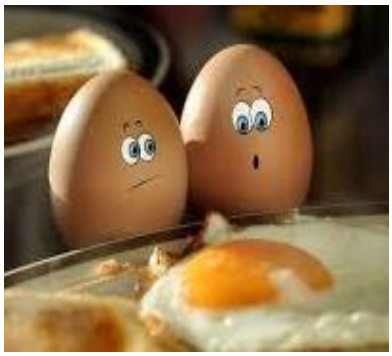

Dünyanın bir çox ölkələrində oktyabrın ikinci cümə günü Ümumdünya Yumurta Günü (World Egg Day), deməli, bütün yumurtadan olan yeməkləri, omletləri və s. sevənlərin bayramı qeyd olunur. Yumurta ən universal qida məhsuludur, o bütün ölkələrin və mədəniyyətlərin kulinariyasında istifadə olunur. Kulinariyada yumurtadan ən müxtəlif formalarda istifadə etmək mümkündür.

Bayramın yaranma tarixi belədir: 1996-cı ildə Beynəlxalq Yumurta Komissiyası Vyanada keçirilən konfransında yumurtaya həsr olunmuş günün oktyabrın ikinci cümə günündə keçiriləcəyini elan etmişdir. Bu günlə bağlı yumurta mövzusunda müxtəlif tədbirlər keçirilir: ən yaxşı resept, ən yaxşı şəkil, mühazirələr, aksiyalar, flaşmoblar və s.

Son zamanlar yumurtanın orqanizmə təsiri haqqında müxtəlif fikirlər səslənsə də, yeni tədqiqatlar sübut etmişdir ki, yumurtadan imtina etmək olmaz. Yumurtada yüksəkdəyərli, tez həzm olunan zülal vardır. Dünyada ən çox yumurta Yaponiyada istifadə olunur. Yaponlar gündə ən azı bir yumurta yeyirlər. Amerikalılar isə ildə bir dəfə Nəhəng Omlet Günü keçirirlər.

Bu məhsulun faydası, gərəkliliyi heç kəsə sirr deyil. Yumurta insan qidasının ən universal məhsuludur və onda bir çox zəruri maddələr var. Gündə 1 yumurta nəinki zərərdir, hətta xeyirdir. Toyuq yumurtasından istifadə geniş yayılsa da, tovuzquşu, qırqovul, ördək, qaz yumurtaları da məişətdə istifadə olunur. Amma bu cür quşlar yalnız yay fəslində yumurta verirlər. Bunların içərsində ən böyük yumurta dəvəquşu yumurtasıdır ki, o da qışda olur. İki yumurta 100 qram ətə bərabərdir. Amma bu yumurtalardan həddən artıq deyil, lazımı miqdarda və düzgün qaydada istifadə edilməsi əsas şərtdir.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Oktyabr – Mütaliə Bayramı, (1989)

Fransızlar kitabı çox sevirlər, hətta onlar üçün əvəzolunmaz olan kinodan da. Buna görə də məhz Fransada Mütaliə Bayramı yaranmışdır və bu bayram demək olar ki, birnəfəsə keçir. Hər yerdə həm klassik, həm də müasir ədəbiyyata həsr olunmuş konfranslar, görüşlər, seminarlar, mühazirələr keçirilir. İlk dəfə belə ənənə 1989-cu ildə Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilmişdir. Mütaliə edən insanlara təqdim olunan tədbir elə böyük şövqlə qarşılanmışdır ki, heç kəsdə Fransada yeni bayramın yarandığına şübhə qalmamışdır.

Mütaliə Bayramında məşhur yazıçılar öz oxucuları ilə görüşür, onlara özləri, yazdıqları və yazmaq niyyətində olduqları əsərləri haqqında danışır, ümumiyyətlə, ədəbiyyatla bağlı söhbətlər edirlər. Fransa televiziyası isə müxtəlif ədəbi cərəyanlara və onun inkişafında rol oynayan görkəmli şəxsiyyətlərə həsr olunmuş verilişlərə hədsiz geniş efir vaxtı ayırır. Fransada Mütaliə Bayramında çoxlu kitab yarmarkaları keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Oktyabr – “Uolt Disney” Şirkətinin Təsis Edildiyi Gün, (1923)

Uolt Disney müasir Avropa kinematoqrafiyasında hakimlik edən çoxsaylı nağıl və multiplikasiyanın əsl ustadı idi. Ömrünü elə də xoş keçirməyən Uolt Disney 1918-ci ildə hərbi xidmətə getmək istəyir, ancaq yaşının azlığı ona bu istəyini reallaşdırmağa imkan vermir. Belə olan halda o, tibb sahəsinə yönəlir və xaricə göndərilərək, bir il sanitar maşınında sürücü işləyir. Kanzas–Sitiyə qayıtdıqda Uolt kommersiya studiyalarının birində bədii direktor kimi işləməyə başlayır. Burada o, gənc rəssam Ayverksomla tanış olur və onlar bir yerdə studiya açırlar. Qısa zaman ərzində işlənmiş kamera əldə edərək, xronometrajı 2 dəqiqə olan reklam çarxları çəkirlər. Az sonra onlar Hollivud kino sənayesinə yaxın olmaq üçün studiyalarını Los-Ancelesə köçürürlər. Amma Uolt multiplikasiyaya olan həvəsini boğa bilmir. Bir gün o, cibində 40 dollarla şəhərdən çıxıb getmək istədikdə qardaşı Royla rastlaşır. Onlar olan-qalan bütün pullarını toplayıb 500 dollar da borc pul götürür və əmilərinin qarajında Disney Brothers studiyasını açırlar. Və burada "Alisa möcüzələr ölkəsində" ilk multipikasiya filmlərini yaradırlar. 1923-cü il oktyabrın 16-da qardaşlar New York distributoru Marqaritlə filmin çəkilişi üçün müqavilə bağlayır və studiyanın adını Uolt Disney company kimi dəyişirlər. 1948-ci ildə Uolt Disney multiplikasiya ilə yanaşı, özünün məşhur rəngli təbiət filmlərinin istehsalına başlayır. Bununla paralel olaraq o, uşaq filmləri üzərində də işləyir. 1955-ci ildə Disney Kaliforniyada “Attraksionlar parkı” adlı ilk Disneylandi açır. Ötən əsrin 60-cı illərində Disney Amerikada şəhər həyatını yaxşılaşdırmaq məqsədilə bir neçə layihə həyata keçirir. O, Manhettendən iki dəfə böyük ərazi olan istifadəsiz torpaq sahəsi alır. Burada əyləncə mərkəzləri, kurortlar, mehmanxanalar, motellər sənaye kompleksi, gələcəyin aeroportunu yerləşdirərək yeni Disney dünyası yaratmağı planlaşdırır. Ancaq şəhərciyin açılışı Uolt Disneyin ölümündən çox sonra, 1971-ci ildə baş tutur. Kaliforniya İncəsənət İnstitutu da elə onun adı ilə bağlıdır. Daha bir universitet şəhərciyi isə Los-Ancelesin şimal-şərqində, Valensia şəhərində yaradılıb. Sözügedən şəhərcikdə musiqi və təsviri sənətlə yanaşı, kinematoqrafiya, teatr, heykəltaraşlıq və moda tədris olunur. Uolt Disney hər şeydən əvvəl multiplikatordur. Onun filmlərini elə indi də, həm böyüklər, həm də uşaqlar sevə-sevə izləyirlər. Disney 1966-cı ildə dünyasını dəyişib. O, təltif olunduğu Oscarların sayına görə çempion hesab olunur. Uolt 59 dəfə namizədi olduğu bu mükafatın 26-sını əldə etməyi bacarıb.

İnternetdə: http://mid.az/maraq/10973-uolt-disney-shirketinin-tarixi.html

16 Oktyabr – Ümumdünya Çörək Günü, (2006)

Ümumdünya Çörək Günü Beynəlxalq çörək sexlərinin təşəbbüsü ilə 2006-cı ildə keçirilmişdir. Bu gündə 1945-ci il oktyabrın 16-da Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı yaranmışdır**.** Tanrı sovqatı olan çörək, milliyyətindən və dini mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bütün insanlar üçün müqəddəs nemətdir. Azərbaycanlılar çörəyi hər şeydən üstün tutur, onu duz ilə birlikdə süfrəyə birinci gətirir və süfrədən də axırda aparırlar. Çörək xalqın və bütövlükdə ölkənin sərvəti olmaqla yanaşı, həm də qüdrətidir. Əsl çörək bişirənlər qədim misirlilər sayılır. Sonralar çörəkbişirmə peşəsi qədim yunanlara da keçib. Onlar çörəyi gildən düzəldilmiş formalarda bişirirdilər. Həmin formalara "klibanos" deyirdilər. Qədim qotların çörəyə verdikləri "xlayfs", qədim alman dilində "xlayb", rusların "xleb", ukraynalıların "xlib", estonların "leyb" adları "klibanos" adından törənmiş sözlərdir. Dünyanın bir çox ölkələrinin arxeoloqları sübuta yetirmişlər ki, ilk çörək bitkisi müasir çovdar və buğda yox, şam olub. Misir ehramlarında aparılan axtarışlar zamanı tapılmış heykəlciklər və digər əşyalar göstərir ki, qədim misirlilər dəni üyüdüb un almaqla bərabər, undan çörək bişirməyi də bacarırdılar. Bişmiş çörəyin dadı tərkibindəki üzvi turşuların qədərindən asılıdır. İnsan həyatı boyu digər qida məhsulları ilə birlikdə təqribən 15 ton çörək yeyir. İnsanın sağlamlığı üçün çörək ancaq su ilə müqayisə edilə bilər. Bəlkə də, çoxları çörəyin gənclik vitamini sayılan E vitamininin, habelə PP və B qrupu vitaminlərinin mənbəyi olduğunu bilmirlər. Həmin vitaminlər insan beynini aktivləşdirir, onun yorulmasına və fəaliyyətsizliyinə imkan vermir. Çörəkdə həzm prosesini yaxşılaşdıran və orqanizmin təmizlənməsinə kömək edən sellüloz var. Çörək insan orqanizminin sulu karbonlara sutkalıq tələbatını təmin edir. Çovdar çörəyi çox faydalıdır. Çovdar çörəyi qanda xolesterinin miqdarını azaldır, maddələr mübadiləsini yaxşılaşdırır, orqanizmdən şlakları təmizləyir, onlarca xəstəliyin, o cümlədən onkoloji xəstəliklərin qarşısını almağa kömək edir. Çovdar çörəyi aşağı energetik dəyərə malik olduğu üçün bəzi ölkələrdə pəhriz ərzağı kimi istifadə olunur. Parisdə, Sankt-Peterburqda, Lvovda və sair yerlərdə çörək tarixi muzeyləri yaradılmışdır. Həmin muzeylərdə böyük sayda eksponatlar – qədim avadanlıqlar, müəssisə veteranlarının və onların qohumlarının muzeyə hədiyyə etdikləri sənədlər, şəxsi əşyalar, həbsxana kameralarında məhbusların çörəkdən hazırladıqları əşyalar, arxiv sənədlərinin surətləri, çörəyə aid nadir fotomateriallar saxlanır. **İnternetdə:** **www.books.google.com**

17 Oktyabr – Ümumdünya Yoxsulluqla Mübarizə Günü, (1992)

Bu günün tarixi 1987-ci ildən başlayır. 23 il əvvəl oktyabr ayının 17-də yüz minə yaxın insan 1948-ci ildə İnsan Haqları Haqqında Ümumi Deklarasiyanın imzalandığı Parisin Trokadero meydanına toplaşmışdı. Məqsəd bütün dünyadakı yoxsullara, aclıqdan əziyyət çəkən insanlara diqqət çəkməkdən ibarət idi. 1992-ci il 22 dekabr tarixində isə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 17 oktyabr tarixini Yoxsulluqla Mübarizə Günü kimi elan etdi. Hal-hazırda bütün dünyada milyonlarla insan yoxsulluqdan, aclıqdan əziyyət çəkir. Dünyada bu qədər aclıq, yoxsulluq olmasının əsas səbəblərindən biri israfın qlobal səviyyədə artmasıdır. İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (İƏİT) və BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) məlumatlarına görə, dünyada istehlak üçün istehsal edilən hər 3 qidadan biri yeyilmədən zibilliyə atılır. Dünya səviyyəsində israf edilən qida miqdarı isə ildə 1.3 milyard tondur. Dünya Bankının hesabatlarına görə, inkişaf etmiş ölkələrin zibilliklərinə atılan qidalar dünyada acından ölən insanların 15 mislini doyuracaq səviyyədədir. Yəni, dünyada aclıq və ya qıtlıq problemi yox, sevgisizlik və laqeydlik problemi var. Yəni uşaqlar əslində acından ölmür, dəhşətli sistemin qorxunc nəticəsi olaraq həyatını itirir. Yaxşı planlama ilə israfın qarşısı alına bilər. Dünyadakı zənginliklər balanslı şəkildə bölüşdürülərək aclıq probleminin həll etmək mümkün olduğu halda, bu gün aclıq "dünyanın ən böyük 10 sağlamlıq riski"siyahısında hələ də birinci yerdədir. Bu mövzuda Fransa hökuməti başqa dövlətlərə də nümumə olacaq bir addım atıb. Parlamentdə qəbul edilən qanuna görə, topdan satışla məşğul olanlar əllərində qalan ərzaq məhsullarını artıq zibilliyə atmayacaq. Satılmamış qidanın istehlak edilə bilməyəcək səviyyəyə gətirilməsi də qadağan edilir. Satılmayıb əldə qalan qida bağışlanmalı, heyvan yemi olaraq və ya gübrə kimi əkinçilikdə istifadə edilməlidir. Fransanın atdığı bu addım, başda inkişaf etmiş ölkələr olmaqla, hər ölkənin həyata keçirməli olduğu vacib siyasətdir. Təəssüf ki, dünyadakı olduqca böyük kütlə öz varlığını hər şeydən önəmli görür. Bunun adı isə eqoizmdir. İsraf bəlasının yer üzündən silinməsi, ancaq insanların eqoizm və acgözlüklərini tərk etmələri ilə mümkün olar. Buna nail olmağın isə bir yolu var: sevgi. Sevgini bilməyən bir insana şəfqəti, qoruyuculuğu, paylaşmağı və paylaşmanın verdiyi xoşbəxtliyi öyrətməyin yolu yoxdur. Dolayısı ilə dünyanın üz-üzə qaldığı bu aclıq və qıtlıq faciəsinə diqqət çəkmək istəyənlər ilk öncə insanlara sevgini öyrətməklə işə başlamalıdırlar. Dünyada aclıqla mübarizə aparan qurumlar ilk öncə şəfqətin gözəlliyini insanlara tanıtmalı, sonra onlara yol göstərməlidirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

18 Oktyabr – Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi Günü, (1991)

"Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir, dönməzdir və bizim qarşımızda duran vəzifə dövlət müstəqilliyini qorumaqdan, əbədi etməkdən ibarətdir".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

XX ərin sonlarında SSRİ-nin dağılması ilə yaranan tarixi şərait nəticəsində Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etmişdir. Nəhayət, 1991-ci il oktyabrın 18-də Ali Sovetin sessiyasında tarixi sənəd – "Azərbaycanın Dövlət Müstəqilliyi Haqqında Konstitusiya Aktı" qəbul edilib. 1991-ci il dekabrın 29-da ümumxalq referendumunda məsələ müzakirəyə çıxarılıb və əhalinin 95%-i səsvermədə iştirak edərək ölkənin müstəqilliyinə, suverenliyinə və istiqlaliyyətinə səs verib. Azərbaycanın müstəqilliyi bərpa olunandan sonra dövlət bayrağı, himni və gerbi haqqında da qanunlar qəbul edilib. Tarix sübut edib ki, müstəqilliyi qoruyub saxlamaq onu qazanmaqdan qat-qat çətindir. Tale elə gətirdi ki, Azərbaycan bir əsrdə iki dəfə müstəqillik əldə etmək, özünün suveren dövlətini yaratmaq imkanı qazandı. Təəssüf ki, birinci imkan xarici müdaxilə, daxili çəkişmələr və beynəlxalq təminatın olmaması səbəblərindən itirildi. 1918-ci ildə qurulmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti cəmi 23 ay yaşadı. İkinci tarixi imkan bir də, təxminən, 70 il sonra yarandı. Sovet imperiyasının dağılması Azərbaycan xalqına öz milli müstəqilliyini bərpa etmək imkanı verdi. Müstəqilliyi elan edilmiş Azərbaycan Respublikası çox mürəkkəb tarixi şəraitdə fəaliyyət göstərməyə başladı. Azərbaycan müstəqilliyini ilk olaraq qardaş Türkiyə Respublikası (1991-ci il noyabrın 9-da) tanıdı. Azərbaycan Respublikasının BMT-yə üzv qəbul olunması ilə (2 mart 1992) onun beynəlxalq aləmdə de-fakto tanınmasına başlandı. İndi müstəqilliyimizin siyasi və iqtisadi sütunları getdikcə möhkəmlənir. Xalqın öz dövlətçiliyi sarıdan heç bir narahatçılığı yoxdur. Müstəqilliyin taleyini müəyyənləşdirən əsas amillər qorunub saxlanır, inkişaf etdirilir. Dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsinə, iqtisadiyyatın inkişafına, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanılmasına eyni dərəcədə diqqət yetirilir. Azərbaycan bu gün həm siyasi, həm də iqtisadi cəhətdən dünyanın qüdrətli dövlətlərindən birinə çevrilib.

İnternetdə: www.books.google.com

Azərbaycan Milli Ensiklopediyası:25 cilddə.C.1-2.-Bakı, 2009-2010

20 Oktyabr – Beynəlxalq Kulinariya Günü, (2007)

Ümumdünya Kulinariya Təşkilatları Birliyi 2004-cü ildə İrlandiyanın Dublin şəhərində keçirdiyi beynəlxalq konfransda hər il oktyabrın 20-i Beynəlxalq Kulinariya Günü kimi elan edilməsi haqda qərar qəbul edib. Beynəlxalq Kulinariya Günü Azərbaycanda 20 oktyabr 2007-ci ildən etibarən təntənəli şəkildə qeyd olunur. Beynəlxalq Kulinariya Gününün bayram kimi keçirilməsi ona görə əhəmiyyətlidir ki, gənc nəsil Azərbaycanın milli kulinariyasının sirlərinə bələd olur, gələcəkdə ölkənin hüdudlarından kənarda xalqı layiqincə təmsil etmək imkanı qazanır. Hər xalqın özünəməxsus tarixi, ədəbiyyatı, folkloru, milli adət-ənənəsi olduğu kimi, özünəməxsus mətbəxi də mövcuddur. Xalqımızın milli mətbəx mədəniyyətinin öyrənilməsi və təbliği ilə məşğul olan Azərbaycan Milli Kulinariya Mərkəzi (AMKM) isə 1991-ci ildə yaradılıb. Bu təşkilat 1992-ci ildən Ümumdünya Kulinariya Təşkilatları Birliyinin üzvüdür. Ölkəmiz keçmiş SSRİ ərazisindən və Türk dünyasından bu quruma qəbul edilən ilk dövlət olub. 1993-cü ildə Azərbaycan komandası ilk dəfə Maltada keçirilən Dünya kulinariya çempionatına qoşulub və qızıl medalla vətənə dönüb. Çünki Milli Kulinariya Mərkəzi yarandığı gündən aparıcı kulinarları, səliqə-sahmanı və bu sahədə yaradıcılıq fantaziyası olan mütəxəssisləri ətrafında birləşdirib. Qatıldığı bütün yarışlarda birinciliyi əldən verməyən milli kulinariya ustalarımız dünyanın bir neçə ölkəsində xalqımıza məxsus zəngin mətbəx mədəniyyəti nümayiş etdiriblər. Hətta Malta Prezidenti Qvide de Marko, İngiltərə şahzadəsi Anna azərbaycanlı kulinarların əl qabiliyyətinə heyran qalmış, onları qəbul etmiş, mükafatlandırmışlar. Kulinariya özü də bir yaradıcılıqdır. Ölkəmiz 1998-ci ildən YUNESKO-nun Xalq Yaradıcılığı Təşkilatının da üzvüdür. Azərbaycanın mətbəx tarixinə, mədəniyyətinə də qısqanclıqla yanaşan bədnam qonşularımız bir neçə beynəlxalq yarışlarda xalqımıza məxsus xörəkləri, şirniyyatları və süfrəbəzəmə ənənələrini öz adlarına çıxaraq erməni mətbəxi kimi dünyaya tanıtmaq istəmişlər. Lakin həmin yarışlara qatılan, bəzən də həmin tədbirlərdə münsif kimi çıxış edən AMKM mütəxəssisləri isə tezliklə bunun qarşısını almışlar. Nəticədə erməni jurnalistləri və bu sahənin alim və mütəxəssisləri bəzi dünya yarışlarından təcrid edilmişlər.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Oktyabr – Energetiklər Günü, (2004)

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2004-cü il 13 oktyabr tarixli sərəncamı ilə hər il oktyabrın 20-si ölkəmizdə energetiklərin peşə bayramı kimi qeyd edilir. Məqsədyönlü enerji siyasəti dövlətin milli təhlükəsizliyinin təmin edilməsində və iqtisadi inkişafında çox mühüm əhəmiyyətə malikdir. Müstəqillik illərində də ümummilli liderimiz ölkəmizdə enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasını diqqət mərkəzində saxlamış, bu sahənin maddi-texniki təchizatı xeyli gücləndirilmişdir. Bu gün ölkə Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə iqtisadiyyatın bütün sahələri, o cümlədən elektrik enerjisi üzrə proqramlar hazırlanaraq uğurla icra edilir. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarının uğurla həyata keçirilməsi iqtisadiyyatın hərəkətverici qüvvəsi olan elektrik enerjisi sistemində də böyük nailiyyətlərin əldə olunmasına geniş imkanlar yaratmışdır. Bu ordenli-titullu mütəxəssislər gələcəkdə estafeti gənclərə vermək üçün sabahın daha müasir elektrik avadanlıqlarını bacarıqla idarə edə biləcək gənc energetiklər nəslinin yetişdirilməsinə də xüsusi diqqət və qayğı göstərirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Oktyabr – Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Günü, (1999)

Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Günü YUNESKO-nun təşəbbüsü ilə 1999-cu ildən etibarən qeyd olunur. İlk dəfə bu günün qeyd olunmasını Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Birliyinin prezidenti Blanş Vullz elan edib. 2005-ci ildə bu bayramın rəsmi statusunu birliyin yeni prezidenti Piter Cenko təsdiqləyib.

2008-ci ildən bu günün qeyd olunması aylığa çevrilib (22 oktyabr – 22 noyabr). Bu isə hər bir məktəb kitabxanasına ay ərzində ən münasib tarixi seçərək bayramı qeyd etməyə imkan verir.

Kitabı uşaqlara ən yaxşı tanıdan kitabxanalardır. Burada ayrı-ayrı fənlərə aid əlavə materialları, tarixə, ədəbiyyata dair müxtəlif kitabları, ensiklopediyaları, bir sözlə, axtarılan sualların əksəriyyətinə cavab verəcək mənbələri tapmaq mümkündür.

İnternetdə: www.books.google.com

24 Oktyabr – Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günü, (1945)

Millətlər Cəmiyyəti 1927-ci ildə arbitraj və təhlükəsizlik üzrə xüsusi komissiya yaratdı. Həmin dövrdə Millətlər Cəmiyyətinin üzvü olan bütün ölkələr yeni müharibənin alovlanmasına yol verməmək üçün təntənəli şəkildə and içdilər. Ancaq andın mətni son dərəcə qeyri-müəyyən idi: dünyada heç bir ölkə başqa ölkəyə hücum edib müharibəyə başlaya bilməz. Tələb belə idi: bütün müharibələr müdafiə xarakteri daşımalıdır. Buna baxmayaraq, 1939-cu ildə Almaniya Çexoslovakiya və Polşaya soxuldu. Bununla da İkinci Dünya müharibəsi başlandı. Bu, Millətlər Cəmiyyətinin dağılması demək idi. İkinci Dünya müharibəsi (1939-1945) başa çatanda dünya xalqları bir daha qətiyyətlə dedilər: "Müharibə olmasın!" Çünki bu dəfə müharibə 60 milyon insanın həyatına son qoymuşdu. Əbədi sülhü bərqərar edib, möhkəmləndirən yeni beynəlxalq birliyin yaradılması zərurəti meydana çıxdı. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və möhkəmlətmək, eləcə də dövlətlər arasında dinc əməkdaşlığı inkişaf etdirmək məqsədi ilə müstəqil dövlətlərin könüllü birləşməsi nəticəsində yaranan beynəlxalq təşkilat oldu. BMT-nin Nizamnaməsi 1945-ci ilin aprelində ABŞ-ın San-Fransisko şəhərində keçirilən konfransda 50 dövlətin nümayəndəsi tərəfindən imzalanmış və həmin ilin 24 oktyabrında qüvvəyə minmişdir. Odur ki, 24 oktyabr beynəlxalq aləmdə BMT Günü kimi qeyd olunur. Beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunması üçün əsas məsuliyyət BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının üzərinə düşür. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasından əlavə, əsas orqanları bunlardır: Baş Məclis, İqtisadi və İctimai Şura, Qəyyumluq Şurası, Beynəlxalq Məhkəmə və BMT Baş katibinin başçılıq etdiyi Katiblik. BMT sistemində 15 ixtisaslaşdırılmış təsisat da vardır. BMT-nin iqamətgahı Nyu-Yorkda yerləşir. Azərbaycan Respublikası 1992-ci il martın 2-də BMT-nin üzvlüyünə qəbul olunmuşdur. 2000-ci ildə BMT üzvlərinin sayı 189-a çatmışdır. BMT yarandığı vaxtdan bəri onun yeddi baş katibi olmuşdur: Treqvi Li (Norveç), Daq Hammarskold (İsveç), U Tan (Birma), Kurt Valdhaym (Avstriya), Havyer Peres de Kuel (Peru), Butros-Butros Qali (Misir), Kofi Annan (Qana). BMT-də rəsmi olaraq ingilis, ərəb, çin, fransız, rus və ispan dilləri işlənir. BMT-nin münaqişə zonalarında yerləşdirmək üçün müxtəlif ölkələrin hərbiçilərindən təşkil olunmuş və "mavi dəbilqəlilər" adlanan sülhməramlı qoşun kontingenti də vardır. Ermənistan ordusunun torpaqlarımızı işğal etməsi məsələsi dörd dəfə BMT-də müzakirə olunmuş, bu işğalı pisləyən və işğal olunmuş əraziləri qeyd-şərtsiz tərk etməyi tələb edən 822, 853, 874 və 884 №-li qətnamələr qəbul edilmişdir.

İnternetdə:www.books.google.com

28 Oktyabr – Beynəlxalq Animasiya Günü, (2002)

Beynəlxalq Animasiya Günü (International Animation Day) 2002-ci ildən etibarən qeyd edilir. Beynəlxalq Animasiya Filmləri Assosiasiyasının Fransa bölməsinin təşəbbüsü ilə, 1892-ci ilin 28 oktyabrında fransız rəssam və ixtiraçı Emil Reynonun icad etdiyi praksinoskopun ilk nümayişinin 110 illik yubileyi münasibətilə təsis olunub. Bu günün 125 illik tarixi var. İxtiraçı "optik teatr" adlanan bu cihaz vasitəsilə əllə çəkilmiş rəsmləri hərəkətə gətirib. Animasiya sənəti bu gün elə bir dövrünü yaşayır ki, ona nəinki uşaqlar, böyüklər də həvəslə baxırlar.

Baxmayaraq ki, Hollivud maraqlı animasiya məhsulu ilə bizi tez-tez sevindirir, lakin milli cizgi filmlərimizin yaddaşımızda öz yeri var. Azərbaycanda 1969-cu ildən bu günə qədər 92, son 10 ildə isə təxminən 20-yə yaxın cizgi və animasiya filmi istehsal edilib.

Filmlərin nümayişinə gəlincə F.Əhmədov bildirdi ki, kinoteatra ən azı 1 saatlıq film verilməlidir. Bizim filmlərinböyük əksəriyyəti 10 dəqiqəlikdir. Səbəb isə animasiyanın böyük vaxt və zəhmət tələb etməsidir. Ona görə də tammetrajlı animasiya filminin istehsalı nəzərdə tutulub və onun prokatı təşkil olunacaq.

İnternetdə:www.books.google.com

30 Oktyabr – Ümumdünya Siyasi Repressiya Qurbanlarının Xatirə Günü, (1974)

Bu günün tarixi 1974-cü il 30 oktyabr tarixində keçmiş SSRİ-də məhkum olunmuş siyasi məhbus Kronid Lyubarski tərəfindən Mordovia və Perm düşərgələrinin digər məhbusları Beynəlxalq Siyasi Məhbuslar Gününü həbsxanada aclıq edərək, siyasi repressiya qurbanlarının xatirəsinə şam yandırmaqla qeyd etməyə başlayıblar. Elə həmin gün Sergey Kavalyov Andrey Saxarovun evində mətbuat konfransı təşkil edərək həbsxanada keçirilmiş bu aksiya barədə məlumat verib, həbsxana düşərgəsindən bəzi sənədləri ictimailəşdirib və siyasi məhbusların sözlərini ictimaiyyətə çatdırıb. Bir neçə aydan sonra bu mətbuat konfransının təşkili Kavalyovun ittihamnaməsinin tərkib hissələrindən birinə çevrilib. Bu hadisədən sonra oktyabrın 30-u Beynəlxalq Siyasi Məhbuslar Günü və Ümumdünya Siyasi Repressiya Qurbanlarının Xatirə Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

2 Oktyabr – Xocavənd rayonunun işğalı günü, (1992)

"Düşmən Azərbaycana məqsədli şəkildə vurduğu bu ziyanın əvəzini mütləq alacaq, Qarabağ torpağı düşmən tapdağı altında qalmayacaq!"

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Xocavənd rayonu 1991-ci ildə Martuni və Hadrut rayonlarının bazasında yaradılıb. Ərazisi 1458 kvadratkilometr olan rayonda 1 şəhər, 2 qəsəbə, 81 kənd olub. Xocavəndin azərbaycanlılar yaşayan Tuğ və Salakətin kəndləri 1991-ci il oktyabrın 30-da, Xocavənd kəndi noyabrın 19-da, Naxullu kəndi isə 1992-ci il yanvarın 9-da işğal edilib. 1992-ci il fevralın 17-də isə ermənilər rayonun Qaradağlı kəndinin dinc sakinlərinə qarşı əsl soyqırım aktı həyata keçiriblər. Hər tərəfdən əlaqəsi kəsilən Qaradağlıya hücum edən ermənilər kəndi yandıraraq, dinc sakinlərə amansızlıqla divan tutublar. 800 nəfərdən çox sakini olan kənddə işğal zamanı 118 nəfər əsir götürülüb, 33 nəfər güllələnib. Erməni cəlladları öldürülənləri və yaralıları bir yerdə təsərrüfat quyusuna tökərək üstünü torpaqlayıblar. Ümumilikdə əsir götürülənlərdən 68 nəfər öldürülüb, 50 nəfər böyük çətinliklərlə əsirlikdən azad edilib. Kənddə 200 ev, bir mədəniyyət evi, 320 yerlik orta məktəb binası, 25 çarpayılıq xəstəxana binası və digər obyektlər dağıdılıb. 1992-ci il oktyabrın 2-də rayonun Əmirallar, Muğanlı və Kuropatkin kəndləri, 1993-cü il iyulun 23-də Günəşli, avqustun 20-də Xətai kəndləri ermənilər tərəfindən işğal edilib və yandırılıb. Düşmənə qarşı mərdliklə vuruşan xocavəndlilərin 145 nəfəri şəhid olub. Zəngin təbii sərvətləri, abidələri olan qədim yaşayış məskənlərindən sayılan Xocavənd son 20 ildə ermənilər tərəfindən talanıb, abidələr dağıdılıb, zəngin təbii meşələr qırılaraq məhv edilib, nadir bitki və ağac növlərinin kökü kəsilib.

Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə Qaradağlı faciəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində son illər xeyli iş görülüb. 2008-ci il oktyabrın 4-də Beyləqan rayonunda xocavəndlilər üçün salınan qəsəbənin açılışında iştirak edən Prezident İlham Əliyev demişdir ki, bu faciə haqqında hamı bilməlidir. Artıq Qaradağlı faciəsindən bəhs edən "Soyqırım – Qaradağlı" adlı film çəkilib, bu istiqamətdə tədbirlər indi də davam etdirilir. Xocavəndlilər inanırlar ki, Prezident İlham Əliyevin məqsədyönlü siyasəti, qətiyyəti sayəsində Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll olunacaq, işğal altında olan bütün ərazilərimiz azad ediləcək, qətlə yetirilən günahsız insanların qanı yerdə qalmayacaq.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Oktyabr – Zəngilan rayonunun işğalı günü, (1993)

"Zəngilanda Azərbaycan xalqının milli mədəniyyətini əks etdirən tarixi abidələr var. Azərbaycan xalqının həyatını əks etdirən tarixi hadisələr baş vermişdir. Zəngilanda keçmiş əsrlərdə də xalqımızın çox hörmətli, dəyərli insanları yaşayıblar, yaradıblar və beləliklə də Zəngilan həm öz təbiətinə görə həm o torpaq üzərində insanların qurduqlarına, yaratdıqlarına görə və bugünkü nəsillərə çatdırdıqları irsə görə Azərbaycanın qiymətli bir diyarıdır, qiymətli bir hissəsidir".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Zəngilan ərazisi ən qədim insanların yaşayış məskənlərindən hesab olunur. Bu ərazidə mövcud olan bir neçə mağara (Əsgülüm və Süsən dağlarında) burada ibtidai insanların yaşayışından xəbər verir. Zəngilan rayon kimi 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Rayonun sahəsi 707 kvadratkilometr, əhalisi isə 35.351 nəfər olmuşdur. Rayonda bir şəhər, bir şəhər tipli qəsəbə, bir qəsəbə, 81 kənd var idi. Mərkəzi Zəngilan şəhəridir. XX əsrin sonu Azərbaycan xalqının tarixinə faciələrlə dolu bir dövr kimi yazıldı. Təqvimimizdə daha bir qara günün sayı artdı – 29 oktyabr (1993-cü il) Zəngilan müharibə alovunun qasırğasını 1990-cı ildən daha tez-tez hiss etməyə başladı. Ermənilər dəmir yolunu bağlayır, qatarları saxlayır, adamları girov götürürdülər. Xronoloji ardıcıllığa qısa nəzər yetirək: 1992-ci ilin yanvar ayının sonunda ermənilərin Zəngilana mütəşəkkil hücumları başlayır. Fevralın 1-də Günqışlaq, Qazançı, Dərəli və Vejnəli kəndlərinə basqın edirlər və bu kəndlər düşmənin nəzarəti altına düşür. 2 həftə sonra Qazançı və Dərəli kəndləri azad edilsə də, Seyidlər kəndi mühasirədə qalır. İyulun 6-da düşmən rayon mərkəzini atəşə tutur. Oktyabrın 20-də ermənilərin döyüş təyyarələri rayon mərkəzini bombalayır. Beləliklə də, 1992-ci ilin sonuna Zəngilanın 13 yaşayış məntəqəsi, bir çox strateji yüksəklikləri düşmənin əlinə keçir. Bununla da rayonun işğalının əsası qoyulur...

Zəngilanda nəyimiz qaldı? Zəngilan boyda Vətən! Dünyada ikinci, Avropada birinci nadir çinar meşələri, torpaq üzərində olan bütün var-dövlət, 67 məktəb, 56 kitabxana, 34 klub, 9 mədəniyyət evi, 7 xəstəxana, 6 iri dəmir yol stansiyası, 2 şərab zavodu, konserv zavodu, dəmir yol deposu... Zəngilan rayonunda erməni təcavüzü nəticəsində Milli Ordunun 33 nəfər döyüşçüsü qəhrəmancasına həlak olmuş, 7 nəfər polis işçisi itkin düşmüşdür. Zəngilan 200 nəfərdən çox şəhid vermiş, 12800 uşaq zərər çəkmiş, 395 uşaq yetim qalmışdır. 44 nəfərin aqibəti bəlli deyil, 127 nəfər isə müharibə əlilidir.

İnternetdə: www.books.google.com

İncəsənət

5 Oktyabr – Bəstəkar Xəyyam Mirzəzadənin 85 illiyi, (1935-2018)

Mirzəzadə Xəyyam Hadı oğlu - bəstəkar, Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi (1972), SSRİ Dövlət Mükafatı laureatı (1975, 1986), professor (1979), Azərbaycan SSR xalq artisti (1987), "Şöhrət" ordeni laureatı (2000). 52 il Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvü olmuşdur.

Xəyyam Mirzəzadə 1935-ci il oktyabrın 5-də Bakıda anadan olub. 1957-ci ildə Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını bitirib. 1969-1983-cü illərdə kompozisiya kafedrasının müdiri olub. Onun əsərləri Avstriya, İngiltərə, Macarıstan, Hollandiya, Almaniya, İtaliya, Fransa və s. ölkələrdə ifa olunur. 30-dan artıq kinofilmə və 15 dram tamaşasına, estrada və caz pyeslərinə, populyar mahnılara musiqi bəstələmişdir. 30 iyul 2018-ci ildə Xəyyam Mirzəzadə 82 yaşında uzun sürən xəstəlikdən sonra evində dünyasını dəyişmişdir. II Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Əsərləri, baletləri: "Ağlar və qaralar (balet)"(2000) Kamera orkestri üçün, “Musiqi” (1964), “Üç xoreoqrafik şəkil” (1969)

Simfonik orkestr üçün: I Simfoniya (1957), II Simfoniya (Triptix, 1970), Kiçik lirik süita (1963), Oçerklər-63 simfonik poema (1963),"Muğan çöllərində" süita (1967), Xor, solist və simfonik orkestr üçün,"Çiçəklən, Vətənim" (1964) - E. Mahmudovla birgə, sözləri: Zeynal Cabbarzadə, Ağacdan nəfəs alətləri üçün: Sekstet (1962), Misdən nəfəs alətləri üçün: Kvartet (1970), Dörd miniatür (1958), Noraşen rəqsləri (1972), Skripka və fortepiano üçün: Sonatina (1950) və s.

Filmoqrafiya: Abidələr danışır (film, 1964), Abşeron ritmləri (film, 1970), Afroditanın qolları (film, 1987), Arxada qalmış gələcək (film, 2005), Arxadan vurulan zərbə (film, 1977), Bağ mövsümü (film, 1985), Bakıda küləklər əsir (film, 1974), Baş tutmayan ziyafət (film, 1981), Belə də olur (film, 1988)**,** Bir ailəlik bağ evi (film, 1978)**,** Birisigün, gecəyarısı... (film, 1981), Bir ömrün fəsilləri. Bəstəkar Xəyyam Mirzəzadə (film, 2010), Cazibə qüvvəsi (film, 1964)(film, kinoalmanax), Çay daşı (film, 2001), Daş (film, 1977), Dənizə çıxmaq qorxuludur (film, 1973)**,** Havalansın Xanın səsi (film, 2001)**,** Maestro. Özüm və zaman haqqında. Bəstəkar Xəyyam Mirzəzadə (film, 2011), Mahnı qanadlarında (film, 1973)**,** Meşəyə insan gəlir (film, 1980)**,** Məhv olmuş gündəliklər (film, 1999)**,** Mənim ağ şəhərim (film, 1994)**,** Mənim günahım (film, 1985)**,** Mikayıl Abdullayev (film, 1972)**,** Mir Teymur (film, 2003)**,** Müstəqillik yollarında. Beşinci film (film, 2005), Müstəqillik yollarında. Birinci film (film, 2004), Müstəqillik yollarında. Dördüncü film (film, 2004), Müstəqillik yollarında. İkinci film (film, 2004), Müstəqillik yollarında. Üçüncü film (film, 2004), O dünyadan salam (film, 1992) və s. İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Xəyyam_Mirzəzadə

19 Oktyabr – Əməkdar incəsənət xadimi, kinorejissor Hüseyn Seyidzadənin 110 illiyi, (1910-1979)

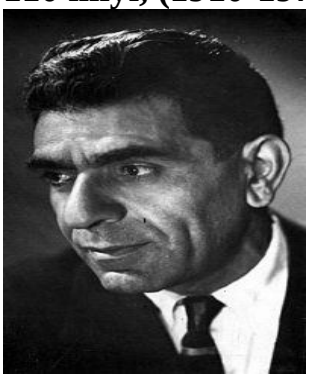

Hüseyn Seyidzadə 1910-cu il oktyabr ayının 19-da İrəvanda doğulub. Ermənilərin tənələrindən cana doymuş Seyidzadələr ailəsi əvvəl Tbilisiyə, sonra isə Bakıya köçməli olub. Hüseyn Seyidzadə Moskvada Ümumittifaq Dövlət Kinematoqrafiya İnstitutunu bitirmişdi. Hüseyn Seyidzadə müharibədən əvvəl rejissor Niyazi Bədəlovla "Ayna" adlı filmin çəkilişlərinə başlamışdı. Bu filmdə müharibəyə sovqat göndərən insanların böyük vətənpərvərlik duyğularından söhbət açılır. 1956-cı ildə Bakının kinoteatrlarında ekrana "O olmasın, bu olsun" filmi çıxarıldı. Bu film böyük Üzeyirin geniş tamaşaçı auditoriyasına təqdim olunan ikinci böyük əsəri idi. "O olmasın, bu olsun" Hüseyn Seyidzadə yaradıcılığının şah əsərlərindəndir. Bu filmin yaranma tarixi haqqında çox yazılıb. Onu əlavə etmək olar ki, film ekranlara çıxarılanda ona qarşı müəyyən tənqidi münasibətlər olsa da, onun müvəffəqiyyətinə kölgə sala bilmədi. Məsələn, bazarda qoçuların davası, Rüstəm bəyin evindəki qalmaqal, hamam səhnəsi və s. nöqsan kimi göstərilirdi. Ancaq bu film sevildi və öz rejissoruna böyük şöhrət gətirdi. Azərbaycanda elə bir kino əsəri yoxdur ki, "O olmasın, bu olsun" qədər məşhur aktyor ansamblı toplaya bilsin. Bu, Azərbaycan aktyorlarının "kino qalereyası" idi. Təxminən ekrana çıxdığı iki-üç il ərzində artıq dünyanın 40-dan çox ölkəsində göstərilən bu film Azərbaycan kinosunun şöhrətini dünyaya yaydı. İran, İraq, Yuqoslaviya, Yaponiya, Avstriya, Amerika Birləşmiş Ştatları, İsveçrə, Macarıstan və sair ölkələrin tamaşaçıları filmə böyük maraqla baxırdılar. Və elə bu gün də "O olmasın, bu olsun" dünyanı dolaşmaqdadır. Ümumiyyətlə, Hüseyn Seyidzadə mübariz sənətkar idi. O, sözünü açıq deməyi xoşlayırdı. Çoxları isə bunu sevmirdilər. "Qatır Məmməd" filmini ilk dəfə çəkməyə başlayanda açıqca demişdi ki, niyə ssenarini ruslar yazmalıdır. Sonra isə filmi yarımçıq qoymuşdu. Bütün filmlərində milli xüsusiyyətləri qorumağa çalışırdı. İstəyirdi ki, filmlərimizdə xalqın mənəvi ruhu olsun, onun taleyinin ağrıları əks etdirilsin. "Yenilməz Batalyon"da da, "Koroğlu"da da, "Qayınana"da da bunlar çox aydın görünür. Son vaxtlar Natəvan haqqında film çəkmək istəyirdi. Ancaq amansız ölüm buna imkan vermədi. 1979-cu il iyunun 2-də bu böyük sənətkar dünyasını dəyişdi.

Filmoqrafiya: Bakılılar (film, 1938), Bir ailə (film, 1943), Bütün qadağaların fövqündə (film, 2002), Dəli Kür (film, 1969), Doğma xalqıma (film, 1954),Əbədi odlar ölkəsi (film, 1945),Əlsiz adamlar (film, 1932), Fəallıq (film, 1975), İlk komsomol buruğu (film, 1930), Koroğlu (film, 1960), Qayınana (film, 1978), Qədəmlərin mübarək (film, 1976), O olmasın, bu olsun (film, 1956), Sovqat (film, 1942),Var olun, qızlar... (film, 1972),Yenilməz batalyon (film, 1965) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/ Hüseyn_ Seyidzadə

20 Oktyabr – Rəssam İzzət Seyidovanın 110 illiyi, (1910-1973)

Seyidova İzzət Əli qızı ilk azərbaycanlı qadın teatr rəssamlarından biri, əməkdar incəsənət xadimi (1943).

İzzət Seyidova 20 oktyabr 1910-cu ildə Xarkovda anadan olub. 1927-31 Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda və Leninqrad Boyakarlıq, Heykəltəraşlıq və Memarlıq İnstitutunda (1931-38) oxumuşdur. 1938-ci ildən M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında fəaliyyət göstərmiş, "Sevilya bərbəri" (1938, C.Rossini), "Qaratoxmaq qadın" (1941, P.Çaykovski), "Vətən" (1941, Q.Qarayev və C.Hacıyev), "Maskarad" (1945, B.Zeydman), "Sevil" (1953, F.Əmirov), "Leyli və Məcnun" (1958, Ü.Hacıbəyli) və s. opera və balet tamaşalarına tərtibat vermişdir. İzzət Seyidova 30 noyabr 1973-cü ildə Bakıda vəfat etmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/İzzət_Seyidova

22 Oktyabr – Publisist, jurnalist Mailə Muradxanlının 80 illiyi, (1940-2010)

Muradxanova Mailə Balabəy qızı - tərcüməçi, dramaturq, publisist, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü (1988), Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının üzvü (1965), Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının "Qızıl qələm" mükafatı laureatı (1967), Azərbaycanın Əməkdar jurnalisti (1989).

Mailə Muradxanlı 1940-cı il oktyabrın 22-də Salyan şəhərində müəllim ailəsində anadan olmuşdur. 1946-cı ildə ailəliklə Bakıya köçmüşlər. ADU-nun filologiya fakültəsinin jurnalistika bölməsində təhsilini davam etdirmişdir (1957-1962). Əmək fəaliyyətinə təyinatla göndərildiyi Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində radionun uşaq verilişləri şöbəsinin kiçik redaktoru kimi başlamış, redaktor (1962-1967), ədəbi dram verilişləri baş redaksiyasında, incəsənət, bədii ədəbiyyat şöbələrində müdir (1967-1972), ədəbi-dram verilişləri baş redaksiyasında baş redaktor vəzifəsində işləmiş (1972-1994), televiziyanın ədəbi dram verilişləri Baş redaksiyasında baş redaktor olmuşdur (1994-2010). Ədəbi aləmə sovet və xarici ölkə yazıçılarından doğma dilə etdiyi tərcümələri və dövri mətbuatda çıxan oçerkləri ilə daxil olmuşdur (1962). Onun "Qınamayın məni" pyesi Sumqayıtda tamaşaya qoyulmuşdur (1990). Tərcümə etdiyi Əhməd-Əbubəkrin "Dulusçunun hekayəti", Orxan Kamalın "Yad qızı", A.Koşutanın "Vətənə dönmək istəyirəm", Bernard Şounun "Sezar və Kleopatra", Evripidin "İfigeniyalı Avlitdə", Brextin "Kurja ana və ya sərbəst qadın" pyesləri respublikanın dram teatrlarında göstərilmişdir. Azərbaycan radiosunda "Sənətkarlar öz qəhrəmanları arasında" silsilə verilişlərin və həftəlik əyləncəli "Sabahınız xeyir" proqramının ssenari müəllifi olmuşdur. Azərbaycan Jurnalistlər Birliyi İdarə Heyətinın üzvü seçilmişdir. Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin katibi vəzifəsində çalışmışdır (1990-2010). Məşhur telejurnalist, "Bakıfilm" kinostudiyasının baş redaktoru, ANS-in "Zərif çərşənbə" verlişinin aparıcısı olan respublikanın əməkdar jurnalisti Mailə Muradxanlı 12 iyun 2010-cu ildə vəfat etmişdir.

Filmoqrafiya: Bağdada putyovka var... (film, 2000), Bizim qəribə taleyimiz (film, 2005), Gəl qohum olaq (film, 2001), Gəlinlər (film, 2002), Qaydasız döyüş (film, 2009), "Qayınana" əməliyyatı (film, 1999),Qeybdən gələn səs (film, 2002), Qızlar (film, 2007), Manqurt (film, 2003), Məhv olmuş gündəliklər (film, 1999), Mən sənin dayınam (film, 2001), Mikayıl Abdullayev (film, 1972), Münəccimin şagirdi (film, 1983), Sən həmişə bizimləsən (film, 1997), Son arzu (film, 2003), Sonuncu şahid (film, 2004), Şans (film, 2004), Şirin bülbül (film, 2000), Tənha durna uçuşu (film, 2003),Tərlan Musayeva (film, 1980),Yaddaş (film, 2010)

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Mailə_Muradxanlı

25 Oktyabr – Rəssam Elmira Şaxtaxtinskayanın 90 illiyi, (1930-1996)

Şahtaxtinskaya Elmira Həbibulla qızı - Azərbaycanın xalq rəssamı və əməkdar incəsənət xadimi.

Elmira Şahtaxtinskaya 25 oktyabr 1930-cu ildə Bakı şəhərində doğulmuşdur. Orta təhsilini Bakı şəhərində almış, daha sonra Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Rəssamlıq Məktəbini (indiki Rəssamlıq Akademiyası, 1950) və V. İ. Surikov adına Moskva Rəssamlıq İnstitutunu (1956) bitirmişdir. 13 oktyabr 1996-cı ildə Moskvada vəfat etmiş, Bakıda Fəxri xiyabanda dəfn olunmuşdur.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Elmira_Şaxtaxtinskaya

Yubilyar yazıçı və şairlər

2 Oktyabr – Şair, yazıçı Səyavuş Məmmədzadənin 85 illiyi, (1935)

Məmmədzadə Səyavuş İmran oğlu 1935-ci il oktyabrın 2-də Bakıda müəllim ailəsində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1953-1958). Ədəbi fəaliyyətə tələbəlik illərindən başlamışdır. "Sınaq" adlı ilk şeiri və A.Əlizadənin şeirinin rus dilinə tərcüməsi 1956-cı ildə universitetin çoxtirajlı qəzetlərində dərc olunmuşdur. Həmin vaxtdan "Molodyoj Azerbaydjana" qəzetində mütərcim, sonralar ədəbi işçi işləmişdir. Onun ədəbi fəaliyyətində poeziya, nəsr, publisistika, bədii tərcümə xüsusi yer tutur. Moskvada M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun bədii tərcümə bölməsini bitirmişdir (1959-1966). Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor, "Literaturnıy Azerbaydjan" jurnalında ədəbi işçi, tənqid və publisistika şöbəsinin müdiri (1967-1976), Azərbaycan Yazıçılar Birliyində referent-məsləhətçi (1977-1995) vəzifəsində işləmişdir. Azərbaycan klassik və müasir ədəbiyyatından rus dilinə, eləcə də rus, bolqar, Ukrayna, Polşa ədəbiyyatından Azərbaycan dilinə etdiyi tərcümələri dövri mətbuatda çap etdirmişdir. Bakı şəhəri Səbail rayon İcraiyyə Komitəsi zəhmətkeş deputatları Sovetinin deputatı (1979-1981) olmuş, Azərbaycan Kommunist Partiyasının XXIX qurultayına nümayəndə seçilmişdir. Bolqarıstanda dəfələrlə yaradıcılıq ezamiyyətində olmuş, klassik macar şairi Endre Adinin anadan olmasının 100 illik yubileyində iştirak edən Sovet nümayəndə heyətinin tərkibində Macarıstana getmişdir (1977).

Əsərləri: “Небо” (1968), “Тверской бульвар” (1971), “Самоутверждение : стихи, переводы” (1976), “Bir yuxusuz gecə” (1976), “Ночные яблоки” (1979), “Günəbaxan insanlar” (1983), “Komendant saatı : şeirlər” (1995).

Tərcümələri: (rus dilinə): Кямал Талыбзаде. Аббас Сиххат (1963), Мамед Араз. Пой Аракс (1966), Сохраб Тахир. Песня мужества (1966).

(bolqar dilindən): Bolqar hekayələri (1980), Georgi Strumski. Odlar yurdu (1982)

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 798.

3 Oktyabr – Yazıçı, dramaturq Süleyman Sani Axundovun 145 illiyi, (1875-1939)

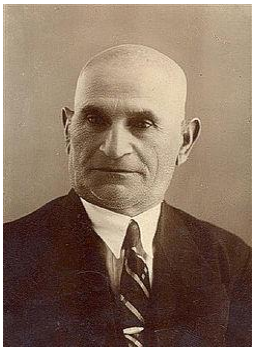

Süleyman Sani Axundov 3 oktyabr 1875-ci ildə Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Süleyman Sani Axundov 1885-1894-cü illərdə Qori müəllimlər seminariyasında təhsil aldıqdan sonra III dərəcəli rus-tatar məktəbinə müəllim təyin edilmişdir. 1920-1921-ci illərdə Qarabağ vilayətinin maarif şöbəsinin müdiri, 1922-1930-cu illərdə Bakıda məktəb müdiri vəzifələrində çalışmışdır. 1922-ci ildə Azərbaycan Ədib və Şairlər İttifaqının ilk sədri seçilmişdir. Ədəbi və pedaqoji fəaliyyətinə görə 1932-ci ildə ona "Əmək qəhrəmanı" adı verilmişdir. 1921-ci ildən 1930-cu ilədək fasiləsiz Bakı Soveti üzvü, Bakı İcraiyyə Komitəsinin namizədi və Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin üzvü olmuşdur. "İkinci il" adlı dərs kitabının müəllifidir. Süleyman Sani Axundov 29 mart 1939-cu ildə Bakıda vəfat etmişdir. Süleyma Sani Axundovun ilk yaradıcılıq əsəri "Tamahkar" komediyasıdır. 1907-cı ildə qələmə aldığı "Dibdat bəy", "Türk birliyi" adlı komediyaları ilə Azərbaycan teatr səhnəsinə siyasi-ictimai mövzu gətirmişdir. "Laçın yuvası", "Qaranlıqdan işığa", "Şahsənəm və Gülpəri", "Səadət zəhmətdədir", "Molla Nəsrəddin Bakıda", "Eşq və intiqam" və başqa pyeslərin müəllifidir. Süleyman Sani Axundov həm də orijinal nasirdir. "Qonaqlıq" (1905), "Kövkəbi-hürriyyət" (1905), "Yuxu" (1905) Süleyman Sani Axundovun ilk hekayələridir. O, bu klassik əsərlərini 1905-ci il inqilabının təsiri ilə yazmışdır. Yazıçı "Tutu quşu" (1909) hekayəsində də aktual məsələyə toxunmuşdur. Ədib təxminən bir səhifə həcmində olan bu hekayəsində təqlidçiləri, ana dilinə xor baxanları Tutu quşunun simasında ifşa etmişdir. Süleyman Sani Axundov yazmış olduğu "Qan bulağı" (1923), "Ümid çırağı" (1923), "Cəhalət qurbanı (1923), "Nə üçün" (1925), "Təbrik" (1925), "Sona xala" (1926), "Namus" (1926), "Mister Qreyin köpəyi" (1927), "Son ümid" (1927), "İki dost, iki düşmən" (1927), "Gənc maşinistka və qoca yazıçı" (1935) hekayələri Azərbaycan nəsrinin qiymətli nümunələrindəndir. XX əsr Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının formalaşmasında, inkişafında da onun böyük xidməti vardır. Ədib, "Qorxulu nağıllar" (1912-1914) başlığı altında yazdığı "Əhməd və Məleykə", "Abbas və Zeynab", "Nurəddin", "Qaraca qız", "Əşrəf" ilə Azərbaycan uşaq ədəbiyyatına forma, məzmun, üslub yenilikləri gətirmişdir.

Əsərləri: "Əsərləri" (1936), "Seçilmiş əsərləri" (1951), "Seçilmiş əsərləri I cild" (1968), "Seçilmiş əsərləri : II cild" (1968), "Hekayələr və pyeslər" (1975), "Seçilmiş əsərləri" (2005) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 816.

10 Oktyabr – Şair Şəkər Aslanın 85 illiyi, (1935-1995)

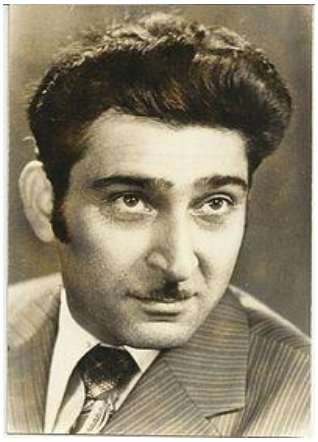

Şəkər Aslan – Şair, dramaturq, jurnalist. 1968-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin "Qızıl Qələm" mükafatı laureatı (1978).

Şəkər Aslan 1937-ci il oktyabr ayının 10-da Lənkəran rayonunun Boladi kəndində anadan olmuşdur. 1969-cu ildə Moskvada Maksim Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun poeziya fakultəsini bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə Lənkəran mədəniyyət evində başlamışdır. 1964-1968-ci illərdə Lənkəran rayon qəzetində, ədəbi işçi, 1968-1970-ci illərdə Azərbaycan KP Lənkəran komitəsində təlimatçı, 1970-1992-ci illərdə "Lənkəran" qəzetinin baş redaktoru vəzifələrində çalışmışdır. 1992-ci ildə "Söz" ədəbi-bədii jurnalını təsis etmişdir. 1994-1995-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Lənkəran şöbəsinin sədri olmuşdur. Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fəxri fərmanına (1981) və "Şərəf nişanı" ordeninə layiq görülmüşdür.1995-ci il iyunun 12-də vəfat etmişdir.

Ədəbi fəaliyyətə "Sosialist subtropikası" Lənkəran rayon qəzetinin 23 iyul 1953-cü il tarixli sayında çıxan "Koreyalı bacıma" adlı şeiri ilə başlamışdır. Çap etdirdiyi şeir kitablarında vətənə məhəbbət, doğma təbiətin gözəllikləri, müasir insanların zəngin mənəvi dünyası, istək və arzuları, sevgiləri öz əksini tapmışdır. Şeirləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Publisistik məqalələrin, Lənkəran çayının tarixinə, xüsusiyyətlərinə həsr olunmuş "Samovara od salmişam" bədii-publisistik kitabın müəllifidir."Sən kimsən, Ata?" (1982), "Birtərəfli hərəkət" (1987) pyesləri Lənkəran Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Şeirlərinə musiqi bəstələnmışdir (Tofiq Quliyev, Tofiq Əhmədov, Ramiz Mustafayev, Rauf Hacıyev, Nəriman Məmmədov, Vasif Adıgözəlov, Ramiz Mirişli, Ə.Əzimov, H.Adıgözəlzadə, Oktay Kazımov, Emin Sabitoğlu və s.

Kitabları: "Bahar yağışı" (1964), **"**Ürəyimi açıram" (1967), "Sənə nəğmə deyirəm" (1969), "Məhəbbət fəsli" (1973), "Sevgi günü" (1977), "Səni sevdiyim gündən" (1980), "Bu günlərdən iz qalacaq" (1982), "Döy mənim qapımı" (1986), "Dünyanın sevincləri" (1987), "Samovara od salmışam" (1989), "Evə məktub" (1991), "Payıma düşən ömür" (2012) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 837.

10 Oktyabr – Şair Həmid Abbasın 85 illiyi, (1935-1999)

Abbasov Həmid Məmmədəli oğlu – şair, 1983 - cü ildən Azərbaycan Yazıçılar birliyinin üzvü, 1969 - cu ildən Jurnalistlər Birliyinin üzvü, Azərbaycanın Əməkdar İncəsənət xadimi (1991).

Abbasov Həmid Məmmədəli oğlu 1935-ci il oktyabrın 10-da Azərbaycanın Qazax rayonunun Ağstafa şəhərində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. Orada 22 saylı dəmiryol orta məktəbini bitirib ADU-nun filologiya fakultəsində təhsilini davam etdirmişdir (1953-1958). Əmək fəaliyyətinə Azərinformda tərcüməçi şagirdliyindən başlamış, ədəbi işçi, səyyar müxbir, tərcüməçi, yerli mətbuat üçün xəbərlər şöbəsinin redaktoru, yerli mətbuat üçün xəbərlər və müxbirlər şəbəkəsinə rəhbərlik şöbəsinin böyük redaktoru vəzifələrində işləmişdir (1960-1970). Həmid Abbas istedadlı şair idi. Onun 200-dən çox şeirinə mahnılar bəstələnmişdir. Buna görə də unudulmaz alimimiz, görkəmli ədəbiyyatşünas Qulu Xəlilli onun "Ürəyə toxunma" kitabına yazdığı ön sözü "Nəğməkar şair" adlandırmışdır. Tənqidçi yazırdı ki, Həmid Abbasov şeirlərində həyatımızın ən işıqlı tərəflərini, adamlarımızın zərif və incə duyğularını, arzu və istəklərini, "qurub-yaratmaq həvəsini, övlad, ata-ana məhəbbətini qələmə alınmışdır. Şair nəğmələrində adamlarımızın ağlını, zəkasını, zəhmətini, təbiətin füsünkar gözəlliklərini ilham və məhəbbətlə qovuşdurub tərənnüm etmişdir. Həmid Abbas Vətəninə, torpağına, millətinə, dövlətinə bağlı qeyrətli bir vətəndaş, son dərəcə sədaqətli bir insan idi. O, etibarlı dost, qayğıkeş ata, vəfalı ömür yoldaşı idi. Həyat yoldaşı Solmaz xanım dünyasını dəyişəndən sonra onun xatirəsinə həsr etdiyi həzin misraları həyəcansız oxumaq olmurdu. "Dirilə biləydin bircə anlığa", "Solmazıma vurğunam", "Qaldı", "Süzülür kağıza ürək sözlərim", "Gözüm səni axtarır", "Nağıl deyən vaxtı nağıla döndü", "8 Mart", "Əlimdə gül, gözümdə yaş" və onlarca başqa şeirləri ömür yoldaşına əsl sədaqət nümunələridir. Həmid Abbas 1999-cu il noyabrın 19-da Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Tarla qızları” (1979), “Ömrün elə çağıdır ki ... “ (1983), “Ürəyə toxunma” (1985), “Günahım olsa” (1989), “Dinlədi nəğməmi sirdaşım mənim” (1992), “Nər igidlər, alov saçın” (1992), “Şuşa həsrəti, türk həqiqəti” (1993), “Dostluq şarjları” (1994), “Gözüm səni axtarır” (1995) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 359.

22 Oktyabr – Yazıçı Məmməd Aranlının 100 illiyi, (1920-1950)

Ağayev Məmməd Salman oğlu – nasir, 1946 – cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Ağayev Məmməd Salman oğlu 1920-ci il oktyabrın 22-də Azərbaycanın Ağcabədi kəndində ortabab əkinçi ailəsində doğulmuşdur. İbtidai təhsilini doğma kəndlərində və Ağdaş şəhərində almışdır. 1932-ci ildə ailəliklə Bakıya köçmüşdür. Burada 6 saylı şəhər natamam orta məktəbini bitirmişdir (1932-1935). Sabir adına Pedoqoji Texnikumda təhsilini davam etdirmişdir. Ədəbi fəaliyyətə tələbəlik dövründə şeir və hekayələrlə başlamış, "Pioner" jurnalı (1937 – 1938), "Azərbaycan qadını" jurnalı (1939-1940) redaksiyalarında ədəbi işçi vəzifələrində çalışmışdır. Bu dövrdən müasir həyatı tərənnüm edən şeirlərini və oxucuların rəğbətini qazanan hekayələrini "Yeni el", "Gənc işçi", "Ədəbiyyat qəzeti"ndə "İnqilab və mədəniyyət", "Şərq qadını" jurnallarında dərc etdirmişdir. 1938-ci ildə texnikumu əla qiymətlərlə bitirdiyinə görə onu Azərbaycan Dövlət Pedoqoji İnstitutuna qəbul edirlər. Burada dil və ədəbiyyat fakultəsində oxuduğu vaxtlarda "Qara xal qız", "Gecənin qəlbi", "Aldanmış ümid" və b . hekayələrini qələmə alır. 1940-cı ildə keçirilən müsabiqədə "Fırtına" hekayəsinə görə üçüncü mükafata layiq görülür. Məmməd Aranlı 1950-ci il oktyabrın 8 - də vəfat etmişdir.
Əsərləri: "Fırtına" (1921), "Cəbhə gündəliyi" (1975) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 559.

25 Oktyabr – Şair Hacı Mailin 85 illiyi, (1935 -1998)

Hacı Mail 1935-ci il oktyabrın 25-də qədim Nardaran kəndində anadan olmuşdur. Bu kənd nəinki Abşeronda, bütün Azərbaycan diyarında İslam dininə, klassik Şərq poeziyasına və muğama vurğunluğu ilə fərqlənir. Bu gün də Nardaranda hansı qapını açsan, müqəddəs "Qurani-kərim" ilə yanaşı, dahi Nizaminin, Füzulinin, Xətainin, Racinin, Qumrinin kitablarını görərsən. Nardaran ədəbi mühiti on doqquzuncu əsrin ortalarından başlayaraq daha geniş vüsət almağa başlamışdır. Bu dövrdə bir sıra görkəmli qələm ustaları yaşayıb-yaratmışlar. Hacı Mail məhz bu qələm ustaları arasında yetişib püxtələşərək sözün əsl mənasında kamil sənətkara çevrilmişdi. Hacının Nardaran ədəbi mühitində göstərdiyi ən böyük xidmətlərdən biri budur ki, o, özündən sonra gələn nəsillər arasında bir növ körpü yarada bilmişdi. Hacı Mailin daha bir xidməti vardır: qədim Nardaran kəndinin şöhrətini qəzəlxan-şair və füzulişünas alim kimi Azərbaycan çərçivəsindən daha da yüksəklərə qaldırmış, onu bütün Şərq dünyasına tanıtdıra bilmişdir. Füzuli aşiqi Hacı Mailin ölməz şairə olan sonsuz məhəbbəti uşaq yaşlarından başlamışdı ki, bunda da atası İsmayıl kişinin böyük rolu olmuşdur. Baxmayaraq ki, atası xüsusi savad almamışdı, amma klassik ədəbiyyatı mükəmməl bilirdi, Füzuli vurğunu idi. Bəzən Həmid Araslı və Əli Fəhmi kimi adlı-sanlı tədqiqatçılarla da bəhsə girərdi. Hacı Mail düz 18 il Əlyazmalar İnstitutunda çalışıb. Onun Füzulini tədqiq etmək sahəsində əməyi misilsizdir. Hacı ədibin Bakıda, Londonda, Sankt-Peterburqda, və Daşkənddə qorunub saxlanılan doqquz əlyazma nüsxəsini və iki qədim çap nüsxəsini dərindən araşdırmış, nəticədə "Füzuli divanının elmi-tənqidi mətni" kitabı kimi sanballı bir əsər meydana çıxarmışdır.

Görkəmli akademikimiz Vasim Məmmədəliyev Hacı Mailin füzulişünaslığını belə qiymətləndirmişdi: "Cəsarətlə deyə bilərəm ki, ürəfa məclislərində Füzulini Əli Fəhmidən sonra Hacı Mail qədər gözəl açа bilən ikinci şəxsə rast gəlməmişəm".

Xalq şairi Zəlimxan Yaqub demişdir:Füzulidən düşən işıq ulu sözün gur işığı – Hacı Mail o sözlərin yaraşığı.

Söz mülkündə Füzuli bir uca səngər – Hacı Mail o səngərdə qalib əsgər..." Həqiqətən bəşər aləmində imandan və Vətəndən üstün bir şey yoxdur. Hacı Mail poeziyası da əsas etibarı ilə Vətən sevgisindən yoğrulmuşdu. Hacı Mail 63 illik qısa ömrü ərzində gözəl qəzəllərdən, qəsidələrdən, tərcibəndlərdən, qitələrdən, təxmislərdən, qoşmalardan və s. ibarət zəngin bir irs qoyub getmişdir. Təkcə qəzəllərinin sayı mindən artıqdır. İndiyədək xanəndələrin dilindən düşmür. Hacı Mail 1998-ci ildə dünyasını dəyişmişdir.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 346.

26 Oktyabr – Ədəbiyyatşünas Qafar Kəndlinin 95 illiyi, (1925-1997)

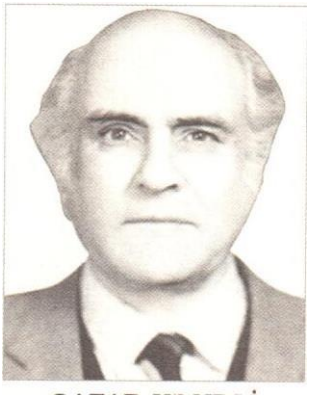

Qafar Kəndli -Hərisçi Əli oğlu — Ədəbiyyatşünas, publisist, nasir.

Hərisçi Əli oğlu 1925-ci il oktyabrın 26-da Azərbaycanın Təbriz şəhərində anadan olmuşdur. Qafar Kəndli Azərbaycan Elmlər Akademiyası Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Xaqani irsinin tədqiqi ilə ardıcıl şəkildə Qafar Kəndli məşğul olmuş, ölkəmizdə və xaricdə şair haqqında bir sıra sanballı məqalələr dərc etdirmişdir. O, uzun illərdən bəri apardığı tədqiqatın bir hissəsini "Xaqani Şirvani: həyatı, dövrü və mühiti" adı ilə nəşr etdirmişdir. Zəngin faktik material əsasında yaradılan bu tədqiqat işi bütünlüklə klassik irsin öyrənilməsində yeni hadisədir.

Əsərləri: “Gözlərsən məni” (1998), “Gözümə döydüyüm şəkil” (2000), “İçimizdəki qəhrəman” (2002), “Dünya üç bucaq imiş” (2004), “İki qapı arasında” (2007), “Göydən üç alma düşdü” (2008) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 483.

28 Oktyabr – Şair Hüseyn Nadirin 90 illiyi, (1930-1999)

Hüseynov Hüseyn Ağaməmməd oğlu şair, 1958 – ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Hüseynov Hüseyn Ağaməmməd oğlu 1930-cu il oktyabrın 28-də Kürdəmirdə anadan olmuşdur. Orta təhsilini Kürdəmirdə almışdır (1947). Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakultəsinə daxil olmuş (1951), Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının zəmanəti ilə SSRİ Yazıçılar İttifaqının nəzdindəki M. Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutuna göndərilir. Ədəbi yaradıcılığa 1948 - ci ildən başlasa da "Məktub" adlı ilk mətbu şeiri 1952 - ci ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində dərc olunmuşdur.

Əsərləri: "Zvonkoe ruslo" (1959), "Yaz çiçəkləri" (1961), "Keçim – keçməyim" (1969), "Müstəntiqin xatirələri" (1971), "Evlənmə, amandır" (1975) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.səh 391.

Xarici ədəbiyyat

3 Oktyabr – Rus şairi Sergey Yeseninin 125 illiyi, (1895-1925)

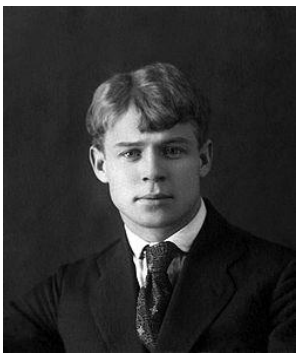

Sergey Yesenin — XX əsrin əvvəllərində yazıb-yaratmış rus şairi. Adı həmin dövrün ən böyük şairləri – Blok, Mayakovski, Bryusovla bir sırada çəkilən Yesenin ən lirik Rus şairlərindən hesab olunur. O, 1924-1925-ci illərdə bir müddət Bakıda olmuş, yaradıcılığının ən məhsuldar dövrünü də demək olar ki, Bakıda yaşamışdır. Sergey Yesenin 20 iyun 1924-ci il tarixdə qələmə aldığı tərcümeyi-halında yazır: "Mən 1895-ci il sentyabrın 21-də (yeni tarixlə oktyabrın 3-də) Ryazan qəzası və Ryazan quberniyasının Kuzmino vilayətinin Konstantinovo kəndində anadan olmuşam. Atam – kəndli Aleksandr Nikitiç Yesenin, anam isə Tatyana Fyodorovnadır. Uşaqlığım kəndin Matovo adlanan başqa hissəsində, ana tərəfdən nənə-babamın yanında keçib. İlk xatirələrim üç-dörd yaşım olan vaxtlara aiddir.” Yeseninin sağlığında təkrar nəşrlər də nəzərə alınmaqla, 30-a yaxın kitabı nəşr olunmuşdur. İlk kitab – "Радуница" (1915-ci ilin noyabr ayında 1916-cı il qeydi ilə çap olunmuşdur), son kitab – "Персидские мотивы" (may -iyun 1925). Bunlardan əlavə, şairin sağlığında müxtəlif mənbələrdə 25-ə yaxın kitabın çapa hazırlanması haqqında məlumatlara (bəzən kitabın adı, bəzən əlyazması, bəzən çapa hazır variantı, bəzən də maketi) rast gəlinsə də, naməlum səbəblərdən onlar çap olunmamış qalmışdır.Yeseninin Bakıda keçirdiyi təxminən 4 aylıq dövrünü onun yaradıcılığının ən məhsuldar dövrü hesab etmək olar. Təsadüfi deyil ki, yeseninşünaslar bu dövrü onun yaradıcılığının "qızıl dövrü" adlandırır və həmin dövrü Puşkin yaradıcılığının "Boldino payızı" ilə müqayisə edirlər. Onu qeyd etmək kifayətdir ki, 1924-1925-ci illərdə Yesenin Bakıda olduğu dövrdə Bakı mətbuatında onun 39 əsəri (37 şeir və 2 poema) dərc edilmiş, o cümlədən sevgi poeziyasında xüsusi yeri olan, Yeseninin sevgi himni sayıla biləcək "İran nəğmələri" silsiləsindən bir sıra şeirlər burada – Bakıda yazılmışdır. Ümumilikdə, 1924-1926-cı illərdə Yeseninin Bakı mətbuatında 51 əsəri (48 seir və 3 poema) dərc edilmişdir. Onlardan 50-si (47 şeir və 3 poema) "Bakinski raboçi" qəzetində işıq üzü görmüşdür. Bu əsərlərin 45-i (43 şeir və 2 poema) Yeseninin sağlığında, 5-i isə (4 şeir və 1 poema) ölümündən sonra çap olunmuşdur. Ümumiyyətlə, "Bakinski raboçi" qəzeti Yeseninin öz əsərlərini ən çox dərc etdirdiyi mənbədir. Bu baxımdan ikinci sırada 1921-ci ildən etibarən Moskvada A.K. Voronskinin baş redaktorluğu ilə çıxan "Красная новь" jurnalı durur. 1922-1925-ci illərdə həmin jurnalda Yeseninin 30-a yaxın əsəri çap olunmuşdur. Şair Bakıya son gəlişində (28 iyul 1925-ci il) Bakılılar

və Bakısız yaşaya bilmədiyini deyirdi ("Не могу долго жить без Баку и бакинцев").

Yeseninin şeirləri dünyanın 50-dən çox dilinə, o cümlədən Azərbaycan dilinə də tərcümə edilmişdir. Tərcüməçi kimi, Azərbaycanda ilk dəfə Yesenin yaradıcılığına Süleyman Rüstəm müraciət etmişdir. Süleyman Rüstəmdən sonra Ələkbər Ziyatay, İsmayıl Soltan, Ş. Sadiq, Rəfiq Zəka, Əliağa Kürçaylı, Anar, Əhməd Cəmil, Murad Qudyalçaylı, Nüsrət Kəsəmənli, Tofiq Bayram, Səyavuş Məmmədzadə, Mahir Qarayev, Qoca Xalid, Kamal Abdulla, Səlim Babullaoğlu, Ramiz Rövşən, Hamlet İsaxanlı, Knyaz Aslan, Firuz Mustafa, Eldar Nəsibli Sibirel, Eyvaz Borçalı, Günel Mövlud, Qiya Paçxataşvili, Fikrət Qoca, İsaxan İsaxanlı, Əli Rza Xələfli və Rüfət İsayev müxtəlif vaxtlarda öz qələmlərini Yeseninin şeirlərinin azərbaycancaya tərcüməsi üzərində sınamışlar. Yuxarıda adı çəkilən 28 tərcüməçi, ümumilikdə, Yeseninin 121 əsərini Azərbaycan dilinə çevirmişdir. Yeseninin Azərbaycan dilinə ən çox tərcümə edilən şeirləri "До свиданья, друг мой, до свиданья" və "Прощай, Баку!" şeirləridir. "До свиданья, друг мой, до свиданья" şeirinin ilk tərcüməsi Ş. Sadiqə (1959), "Прощай, Баку" şeirinin ilk tərcüməsi isə Ələkbər Ziyataya (1955) məxsusdur. Ümumiyyətlə, "Прощай, Баку!" şeiri 12 müəllif – Ələkbər Ziyatay (1955), Rəfiq Zəka (1964), Əhməd Cəmil (1974), Əliağa Kürçaylı (1975), Səlim Babullaoğlu (1991), Knyaz Aslan (2005), Firuz Mustafa (2005), Eldar Nəsibli Sibirel (2006), İsaxan İsaxanlı (2009), Hamlet İsaxanlı (2010), Eyvaz Borçalı (2010) və Rüfət İsayev (2013), "До свиданья, друг мой, до свиданья" şeiri isə 15 müəllif – Ş.Sadiq (1959), Əliağa Kürçaylı (1965), Anar (1973), Nüsrət Kəsəmənli (1974), Mahir Qarayev (1994), Knyaz Aslan (2005), Firuz Mustafa (2005), Eyvaz Borçalı (2006), Eldar Nəsibli Sibirel (2006), İsaxan İsaxanlı (2009), Qiya Paçxataşvili (2010), Fikrət Qoca (2010), Hamlet İsaxanlı (2010), Əli Rza Xələfli (2010) və Rüfət İsayev (2013) tərəfindən tərcümə edilmişdir. Adları çəkilən tərcüməçilər arasında Yesenin yaradıcılığına ən çox müraciət edən Əliağa Kürçaylıdır. O, ilk dəfə 1965-ci ildə Yeseninin anadan olmasının 70 illiyi münasibətilə onun şeirlərini Azərbaycan dilinə tərcümə edərək ayrıca kitab şəklində nəşr etdirmişdir. Sonralar həmin kitab, başqa tərcümələr də əlavə edilməklə, yenidən 3 dəfə çap olunmuşdur. Son nəşrə, "İran nəğmələri" də olmaqla, 104 şeir, 2 poema daxil edilmişdir. Qeyd edək ki, Yeseninin "İran nəğmələri"ni ("Персидские мотивы") bütövlükdə Azərbaycan dilinə ilk dəfə tərcümə edən şair də Əliağa Kürçaylıdır. Nə olursa – olsun, düz 85 il bundan əvvəl dekabrın 27-dən 28-nə keçən gecə, Nazim Hikmətin sözləri ilə desək, "dünyanın ən böyük və ən səmimi şairlərindən biri"ni itirdik. Yeseninin ölüm xəbərindən sarsılan Aleksey Tolstoy yazırdı: "...Onun ölüm günü ədəbiyyatda matəm kimi qeyd edilməlidir".

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Sergey_Yesenin

22 Oktyabr – Rus yazıçısı İvan Buninin 150 illiyi, (1870-1953)

İvan Alekseyeviç Bunin (rus. Иван Алексеевич Бунин; 22 oktyabr 1870, Voronej, Rusiya İmperiyası — 8 noyabr 1953, Paris, Fransa) — tanınmış rus yazıçı, şair, tərcüməçi, Peterburq Elmlər Akademiyasının fəxri akademiki (1909), Ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatı alan ilk rus yazıçısı (1933). Mərkəzi Rusiyada, Voronej yaxınlığında doğulmuşdu. Atası kökləri XIV əsr Litva cəngavərlərinə gedib çıxan qədim zadəgan nəslindən idi. Lakin təhkimçilik hüququnun ləğvindən sonra təsərrüfatlarını yarıtmaz şəkildə idarə etdiklərindən Buninlər demək olar ki, tam müflis vəziyyətə düşmüşdülər. Gələcək yazıçı ilk təhsilini evdə almış, 11 yaşında isə Yeletsk gimnaziyasında oxumağa başlamışdı. Ailənin maddi vəziyyəti ağırlaşdığından gimnaziyanı yarımçıq buraxmağa məcbur olmuşdu. Sonrakı təhsil həyatında qardaşı Yuli mühüm rol oynamışdı. Ruhən aristokrat olan İvanla Yuli Bunin fərqli adamlar idi. Yuli dərin ağlı ilə yanaşı həm də siyasi baxışlarının radikallığı ilə seçilirdi. Kiçik qardaşının ədəbi istedadını üzə çıxaran, onu rus klassikası ilə yaxından tanış edən və bədii yaradıcılığa ruhlandıran da Yuli olmuşdu. Bu arada ailənin maddi vəziyyəti daha da çətinləşdiyindən İvan Bunin 1889-cu ildə yerli "Orlovski vestnik" qəzetində korrektor kimi işə düzəlir. İki ildən sonra "qalın" jurnallardan birinin kitabxanası seriyasından onun ilk şeirlər kitabı işıq üzü görür. Əsasən klassik üsluba yaxınlığı ilə seçilən bu şeirlərdə təbiət mənzərələrinin təsviri başlıca yer tuturdu. Yazıçı Buninin populyarlıq qazanmasında 90-cı illərin ortalarında qələmə aldığı əsərlər mühüm rol oynamışdı. Onun "Xutorda", "Vətəndən xəbər", "Dünyanın o biri başında" hekayələri rus cəmiyyətinin acı reallıqlarına – 1892-ci ildəki aclığa, növbəti ilin vəba epidemiyasına, kiçik torpaq sahiblərinin müflisləşməsinə, kəndlilərin Sibirə sürgün edilmələrinə və s. həsr olunmuşdu. Bunin orijinal poeziyası ilə yanaşı Rusiyada həm də Lonqfello poeziyasının məharətli tərcüməçisi kimi tanınmışdı. XX yüzilliyin əvvəllərində də bu sahədə fəaliyyətini davam etdirən müəllif Tennisonun "Ledi Qodiv", Bayronun "Manfred" poemalarını, habelə Alfred de Müssö və Fransua Koppenin şeirlərini rus dilinə çevirmişdi. Onun Maksim Qorki ilə tanışlığı da rus ədəbiyyatı üçün şəxsiyyətlərlə zəngin olan XIX əsrin son ilində baş tutmuşdu. Qorkinin sosialist baxışlarından və ifrat realizmindən xoşlanmasa da, Bunin 1917-ci ilin oktyabrına qədər "proletar yazıçısı" ilə əlaqələrini kəsməmiş, ədəbi əməkdaşlığını davam etdirmişdi. Rusiya kəndinin və kəndlisinin həyatı, zadəgan malikanələrinin dağıdılması, torpağa sahiblik hissinin itirilməsi iri həcmli nəsr

əsərlərinin müəllifi kimi Bunini düşündürən başlıca mövzular idi. Yazıçının Birinci Dünya müharibəsinə qədərki dövrdə qələmə aldığı "Anton almaları", "Şamlar", "Kənd", "Quraqlıq" və s. əsərlərində rus kəndinin dəhşətli vəziyyəti təsvir olunmuşdu. Məhz bu əsərlərə görə Maksim Qorki onu "müasir dövrün ən yaxşı yazıçısı" adlandırmışdı. Bunin Oktyabr inqilabını qəbul etmədi. 1920-ci ilə qədər o, Ağ ordunun nəzarətində olan Odessada yaşadı. 1920-ci ildə isə vətəndaş nikahında olduğu Vera Muromtseva ilə birlikdə Fransaya mühacirət etdi. Parisdə, sonra isə Qrass şəhərində yaşayan yazıçı bolşevik rejiminə nifrətini "Lənətə gəlmiş günlər" adlı gündəliyində (1925-1926) əks etdirmişdi. Yazıçının mühacirət dövrü yaradıcılığında "İerixon gülü" (1924), "Mityanın məhəbbəti" (1925), "Günvurma" (1927) və avtobioqrafik səciyyəli "Arsenyevin həyatı" (1933) kimi əsərləri mühüm yer tutur. 1933-cü ildə İvan Bunin "klassik rus nəsrinin ənənələrni davam etdirən ciddi sənətkarlığına görə" Nobel mükafatına layiq görüldü. Bundan əvvəl onun adı iki dəfə nominantlar siyahısında olmuşdu. İsveç Akademiyasının üzvü Per Halstrem təqdimat nitqində "İvan Buninin real həyatı qeyri-adi dərəcədə ifadəli və dəqiq təsvir etmək məharəti" üzərində xüsusi dayanmışdı. Bunin cavab nitqində mühacir rus yazıçısına verdiyi qiymətə görə İsveç Akademiyasının cəsarətini alqışlamışdı. Bunin SSRİ-yə qayıtmaq haqqında təkliflər alsa da, Stalin rejimi şəraitində belə addım atmağı məqbul saymamışdı. Onun mühacirətdəki həyatı da asan keçməmişdi. Şübhəsiz, bu çətinlik daha çox mənəvi xarakter daşıyırdı. Rus yazıçısının Nobel mükafatı laureatı kimi yaddaqalan əsəri son dərəcə acı dillə yazılmış "Xatirələr"idir (1950). Müəllif Çexov haqqında hələ 1904-cü ildə başladığı xatirələrini tamamlamağa çalışsa da, buna müvəffəq olmamışdı. Mühacirətdə Bunin uzun müddət Rusiyanın aparıcı yazıçısı kimi təqdim edilirdi. Lakin o, heç vaxt Dostoyevski, Lev Tolstoy, yaxud Çexov kimi nəhəng sənətkarların səviyyəsinə yüksələ bilməmişdir. Başqa bir rus mühacir yazıçı – Vladimir Nabokov isə onun poeziyasını nəsrindən daha üstün tuturdu. Buninin mühacirət illərində yaxın dostluq əlaqələri saxladığı ziyalılar içərisində azərbaycanlı Ümmülbanu-Banin də olmuşdu. Yazıçının əsərlərindən ayrı-ayrı nümunələr Azərbaycan dilinə tərcümə edilmişdir.

Əsərləri: "На "Чайке"", "Антоновские яблоки" (1900), "Деревня" (1910), "Суходол" (1911), "Господин из Сан-Франциско" (1915), "Окаянные дни" (1918, 1925-ci ildə nəşr olunub), "Жизнь Арсеньева" (1930), "Песнь о Гайавате", "Митина любовь" (1924), "Солнечный удар" (1925), "Дело корнета Елагина" (1925), "Легкое дыхание", "Матери"

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/İvan_ Bunin

23 Oktyabr – İtaliya uşaq yazıçısı Canni Rodarinin 100 illiyi, (1920-1980)
Canni Rodari İtaliyanın ən əhəmiyyətli XX əsr uşaq müəllifi idi. 1970-ci ildə o İtalyanın ən müasir uşaq yazıçısı kimi beynəlxalq şöhrət qazanmış, uşaq ədəbiyyatında göstərdiyi xidmətlərə görə Hans Christian Andersen medalı almışdır.

Canni Rodari ən çox uşaq ədəbiyyatı ilə məşhur olan İtalyan yazıçısı və jurnalist idi. O, uşaq yazıçısı kimi uzunmüddətli xidmətlərinə görə 1970-ci ildə ikiillik Hans Christian Andersen medalı alıb. Onun kitabları bir çox dillərə tərcümə edilməsinə baxmayaraq, çox az kitabı ingilis dilində nəşr edilmişdir. Rodari Şimali İtaliyada, Novara əyalətinin kiçik şəhəri Lake Ortada yerləşən Omegnada anadan olmuşdur. Seveso seminariyasında üç illik təhsildən sonra, Rodari on yeddi yaşında müəllim diplomu almış, kənd məktəblərində ibtidai siniflərə dərs deməyə başlamışdır. O, musiqi və ədəbiyyat ilə maraqlanırdı. 1948-ci ildə bir jurnalist kimi, o, uşaqlar üçün kitab yazmağa başladı. 1951-ci ildə, Rodari ilk kitabı Il Libro delle Filastrocche və Il Romanzo di Cipollino-nu nəşr etdirmişdir. 1952-ci ildə, O, sonradan daha tez-tez getdiyi SSRİ-yə ilk dəfə səyahət etmişdir. 1957-ci ildə Rodari professional jurnalist olmaq üçün imtahan keçmişdir. Rodari 1966-1969 illərdə uşaqlar ilə birgə layihələr üzərində intensiv işləmişdir. Kitablar üzrə Beynəlxalq İdarə Heyəti tərəfindən verilən mükafat uşaq yazıçısını çox məşhurlaşdırmışdır. Onun əsərləri çox dillərə tərcümə edilmişdir. O, bəlkə də ən yaxşı Cipollino hekayəsi ilə tanınır. Cipollino hekayəsi balet 1973-cü ildə Rusiyada balet tamaşalarında kifayət qədər məşhur idi.1979-cu ildə, SSRİ-yə növbəti səfərindən sonra o, sağlamlığını itirdi və bu onun məhsuldarlığını xeyli aşağı saldı. 1980-ci ildə, cərrahi əməliyyat zamanı Romada gözlərini əbədi yumdu.

Əsərləri: Il libro delle filastrocche ("Uşaq Şeirlər kitabı", 1950); Il romanzo di Cipollino ("Balaca Soğanın macəraları", 1951); La freccia azzurra ("Mavi oxun səyahəti", 1953); Gelsomino nel PAESE dei bugiardi ("Jasmin yalançılar ölkəsində, 1958); Filastrocche ildə cielo e terra ("Nursery Rhymes səma və yer üzündə", 1960); Favole al telefono ("Nağıllar telefon üzərində", 1962); Gip nel televisore (1962 "Gip televiziyada"); Cielo La torta ("Keks səmada", 1966); La Grammatica della fantasia ("Fantaziyanın qrammatikası", 1974); Novelle fatte bir macchina ("Makinada yazılmış hekayələr"); “Kiçik hərflərlə yazılan İtaliya”

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Canni_ Rodari

Noyabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

6 Noyabr – Televiziya və Radio Günü, (1926)

8 Noyabr – Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1932)

9 Noyabr – Dövlət Bayrağı Günü, (2009)

10 Noyabr – Ümumdünya Gənclər Günü, (1945)

12 Noyabr – Konstitusiya Günü, (1995)

13 Noyabr – Ümumdünya Gözdən Əlillər Günü, (1745)

14 Noyabr – Ümumdünya Diabet Günü, (1991)

16 Noyabr – YUNESKO-nun Yaranması Günü, (1946)

16 Noyabr – Beynəlxalq Tolerantlıq Günü, (1995)

17 Noyabr – Milli Dirçəliş Günü, (1988)

19 Noyabr – Ümumdünya Fəlsəfə Günü, (2002)

20 Noyabr – Ümumdünya Uşaqlar Günü, (1956)

20 Noyabr – Azərbaycan Fotoqraflar Birliyinin (AFB) Yaradılması Günü, (1998)

21 Noyabr – Ümumdünya Televiziya Günü, (1999)

21 Noyabr – Ümumdünya Salamlaşma Günü, (1973)

22 Noyabr – Ədliyyə İşçiləri Günü, (2000)

24 Noyabr – Morj Günü, (2008)

26 Noyabr – Azərbaycan Kəlağayısı Günü, (2014)

26 Noyabr – Ümumdünya İnformasiya Günü, (1994)

30 Noyabr – Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü, (1988)

30 Noyabr – Ümumdünya Ev Heyvanları Günü, (1931)

Bu tarixi unutmayaq

20 Noyabr – Qarakənd faciəsi, (1991)

İncəsənət

Xalq artisti Baba Mahmudoğlunun (07.11.1940-2006) 80 illik yubileyi

Bəstəkar Cavanşir Quliyevin (22.11.1950) 70 illik yubileyi

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı Saday Budaqlının (13.11.1955) 65 illik yubileyi

Yazıçı Gəray Fəzlinin (14.11.1925) 95 illik yubileyi

Yazıçı Ramiz Cəfərovun (15.11.1960) 60 illik yubileyi

Şair Mustafa İsgəndərzadənin (17.11.1940) 80 illik yubileyi

Yazıçı Qulu Xəlilovun (20.11.1930-1995) 90 illik yubileyi

Şair Vahid Əzizin (23.11.1945) 75 illik yubileyi

Şair Soltan Yusifin (29.11.1935-2003) 85 illik yubileyi
Publisist Abid Tahirlinin (30.11.1955) 65 illik yubileyi

Xarici ədəbiyyat

Rus şairi Aleksandr Blokun (01.11.1880-1921) 140 illik yubileyi
Rus şairi Konstantin Simonovun (01.11.1915-1979) 105 illiyi
Amerika yazıçısı Mark Tvenin (30.11.1835-1910) 185 illik yubileyi

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

6 Noyabr – Televiziya və Radio Günü, (1926)

"Qarabağ müharibəsi dövründə Azərbaycan həqiqətlərini beynəlxalq arenaya çıxırılmasında dövlət televiziyasının müstəsna xidməti olmuşdur".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Azərbaycanda hər il 6 noyabr – Radio və Televiziya İşçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd olunur. 1926-cı il noyabrın 6-da Azərbaycan radiosu fəaliyyətə başlayıb və o gündən sözügedən tarix radio işçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd olunur. Azərbaycan Televiziyası yaranandan sonra bu tarix təkcə radionun deyil, həm də teleradionun yaranma günü kimi qeyd olunmağa başlayıb. Bakı Televiziya Studiyası ilk dəfə 1956-cı ilin 14 fevralında efirə çıxıb. İlk veriliş günü ekranda mərhum sənətkarımız Nəcibə Məlikova görünüb və çıxışına "Göstərir Bakı" kəlməsilə başlayıb. Həmin gün ekranda "Bəxtiyar" bədii filmi göstərilib. 60 il əvvəl Zaqafqaziya ölkələri arasında ilk dəfə Bakıda ağ-qara rəngdə göstərən televiziya fəaliyyətə başlayıb. 1956-cı il fevralın 14-də Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti, yəni AzTV yayıma başlayıb. Yenicə yayıma başlayan televiziya ilk vaxtlar yalnız Bakı və Sumqayıtda göstərib. Təxminən 1 il sonra isə əhatə dairəsi genişlənib, Salyan, Quba, Kürdəmir və başqa rayonlarda da TV-ni seyr etmək mümkün olub. Bütün rayonlara yayımın gecikməsi isə həmin vaxt teleqüllənin istifadəyə verilməməsi ilə bağlı idi. Sonralar istifadəyə verilən teleqüllə cəmiyyət üçün yenilik oldu və Azərbaycanda televiziyanın simvoluna çevrildi. Hündürlüyü 180 metr olan teleqüllə artıq yoxdur. Yeni televiziya qülləsi inşa edildikdən sonra köhnəsi hissə-hissə söküldü. Dövlət televiziyası Azərbaycan teleməkanına texniki uğurlarla yanaşı, yaradıcılıq və telejurnalistikanın inkişafı baxımından da yeniliklər gətirib. Sovet dövründə dövlət televiziyası Azərbaycan dilinin təbiliğində əvəzsiz rol oynayıb. Azərbaycanın ilk elektron mətbu orqanı müstəqillik illərində də ciddi işlər görüb. **İnternetdə: www.books.google.com**

8 Noyabr – Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1932)

Noyabrın 8-i Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü kimi qeyd olunur. Hələ 1932-ci ildə Bakı şəhərinin inkişafının Baş planının ilkin variantlarında yerüstü nəqliyyatın işini yüngülləşdirmək və şəhərin darısqal küçələrini tramvay, trolleybus və avtobus nəqliyyatından təmizləmək üçün ən sürətli və rahat nəqliyyat növünün – metropolitenin tikintisi qərara alınmışdı. Lakin bir qədər sonra başlanan 1941-1945-ci illər müharibəsi həmin niyyətin həyata keçməsinə mane oldu. Yalnız 1947-ci ildə, dağıdıcı müharibədən 2 il sonra hökumət layihə-axtarış işlərinin aparılmasının başlanması barədə qərar qəbul etdi. 1949-cu ildə metropolitenin tikinti bazasının yaradılmasına, 1954-ci ildə isə birinci xəttin texniki layihəsi təsdiq olunur və metropolitenin 12,1 kilometrlik xəttinin inşasına başlanır. Baş yolun xətləri dəniz sahilindən 500-700 metr aralı keçərək buxtaya paralel surətdə uzanıb gedirdi. 1953-cü ildə tikinti işləri müvəqqəti dayandırılır və yalnız 1960-cı ildə bərpa olunur. Bu da Bakı Metropoliteninin istismara verilməsini xeyli gecikdirir. 1966-cı ildə Bakı Metropoliteni İdarəsi yaradılır. 1967-ci il noyabrın 6-da Bakı şəhərində metropolitenin 5 stansiyası fəaliyyət göstərirdi. 1967-ci il noyabrın 25-dən metropolitenin daimi istismarı və qatarların müntəzəm hərəkəti başlanır. Hazırda Bakı Metropoliteninin 23 stansiyası var – "Həzi Aslanov", "Əhmədli", "Xalqlar dostluğu", "Neftçilər", "Qara Qarayev", "Koroğlu", "Ulduz", "Bakmil", "N.Nərimanov", "Gənclik", "C.Cabbarlı", "Xətai", "28 may", "Nizami", "Emlər Akademiyası", "İnşaatçılar", "20 Yanvar", "Memar Əcəmi", "Sahil", "İçərişəhər", "Nəsimi", "Azadlıq prospekti" və "Dərnəgül". Bu stansityalardan 14-ü ulu öndər Heydər Əliyevin Bakı metrosuna böyük diqqət və qayğısı sayəsində tikilərək istifadəyə verilmişdir. Ulu öndərin daxili və xarici siyasətini uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev də Metropolitenə daim diqqət və qayğı ilə yanaşır. Məhz dövlətimizin başçısının beş il öncə imzaladığı sərəncam əsasında 8 noyabr Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü kimi təsdiq olunmuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Noyabr – Dövlət Bayrağı Günü, (2009)

"Bayrağımız eşidilən səsimiz, duyulan nəfəsimizdir. Bizim bayrağımız qürur mənbəyimizdir. Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycanın Dövlət Bayrağı milli suverenliyin simvolu kimi ölkəmizin bütün vətəndaşları üçün müqəddəs dövlətçilik rəmzlərindən birinə çevrilib. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı olan bu bayraq bizim azadlıq məfkurəsinə, milli - mənəvi dəyərlərə və ümumbəşəri ideallara sadiqliyimizi nümayiş etdirir".

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

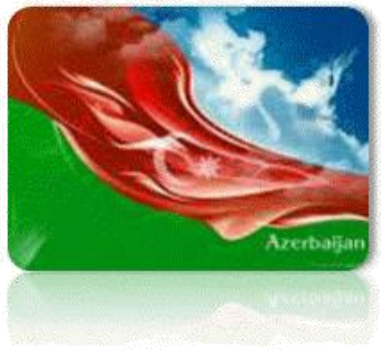

Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı Azərbaycan dövlətinin suverenliyi rəmzidir. Bu gün Azərbaycan Respublikası üzərində dalğalanan müqəddəs Dövlət bayrağımız – milli bayrağımız ilk dəfə 1918-ci il noyabrın 9-da Bakıda, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurasının yerləşdiyi binada qəbul edilmişdir. Müstəqil Azərbaycanın dövlət bayrağındakı üç rəngin ifadə etdiyi və XX əsrin əvvəllərindəki milli istiqlal ideologiyamızın üç təməl prinsipini təşkil edən "Türkçülük, islamçılıq və müasirlik" düsturunun müəllifi görkəmli Azərbaycan mütəfəkkiri Əli bəy Hüseynzadədir.

Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağından istifadə müstəqil Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 23-cü və 75-ci maddələri, "Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, eləcə də həmin Qanunla təsdiq edilmiş, "Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında Əsasnamə" əsasında tənzimlənir. Əsasnaməyə görə Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı eni və uzunluğu bərabər olan rəngli üç üfüqi zolaqdan ibarət, düzbucaqlı parça şəklindədir: üst zolaq mavi rəngdə, orta zolaq qırmızı rəngdə, aşağı zolaq yaşıl rəngdədir. Bayrağın hər iki üzündə qırmızı zolağın ortasında ağ rəngli aypara və səkkizguşəli ulduz təsviri vardır. Müstəqil Azərbaycanın dövlət bayrağındakı üç rəngin ifadə etdiyi və XX əsrin əvvəllərindəki milli istiqlal ideologiyamızın üç təməl prinsipini təşkil edən "Türkçülük, islamçılıq və müasirlik" düsturunun müəllifi görkəmli Azərbaycan mütəfəkkiri Əli bəy Hüseynzadədir.

2009-cu ilin noyabr ayında Dövlət Bayrağı Günü ilə bağlı Əmək Məcəlləsinin 105-ci maddəsinə salınan əlavəyə əsasən, 9 noyabr Azərbaycanda Dövlət Bayrağı Günü elan olunub.

İnternetdə: www.books.google.com

10 Noyabr – Ümumdünya Gənclər Günü, (1945)

"Azərbaycan gəncləri Azərbaycanın gələcəyidir. Qarşımızda duran vəzifələrdən biri də gəncliyi daha yaxşı hazırlamaqdan, tərbiyə etməkdən ibarətdir. Cəmiyyətin gələcək tərəqqisi bir çox cəhətdən indi gənclərimizə nəyi və necə öyrətməyimizdən asılı olacaqdır".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu günün qeyd olunması barədə qərar Ümumdünya Demokratik Gənclər Federasiyası tərəfindən 1945-ci ilin 29 oktyabr Londonda keçirilən konfransda qəbul edilib. Gənclər təşkilatlarının beynəlxalq birliyi özündə siyasi, milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bir çox müxtəlif gənclər təşkilatını birləşdirir. Federasiya bütün dünyada sülh, gənclərin hüquqları, xalqların müstəqilliyi, qabaqcıl gənclərin beynəlmiləl həmrəyliyi uğrunda mübarizə aparır. Bununla belə, müasir dövrdə gənclər bir sıra problemlərlə üzləşirlər. Gənclər Günü MDB məkanında və Şərqi Avropa ölkələri arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda keçirilib. 1996-cı ildən sonra isə bu günü bütün MDB-də geniş şəkildə qeyd edirlər. Dünyadakı əmək qüvvəsinin dörddə birini gənclərin təşkil etdiyi müasir dövrdə işsizlərin yarısı məhz onların payına düşür. Əmək bazarları gənclərin yaxşı perspektivli işlərlə təmin etməkdə böyük çətinlik çəkir. Hazırda dünyada 25 yaşa qədər olan 3 milyard insan var. Gənclərlə bağlı digər mühüm sənəd 2002-ci ilin 9 aprelində qəbul edilən "Gənclər siyasəti haqqında" qanundur. Bu qanun Azərbaycan Respublikasında gənclər siyasətinin məqsəd, prinsip və istiqamətlərini, təşkilati-hüquqi əsaslarını müəyyən edir, bu sahədə yaranan münasibətləri tənzimləyir. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin dediyi kimi, Azərbaycan gəncləri "Sağlam düşüncəli gənclərdir, vətənpərvər gənclərdir, xalqını, millətini sevən gənclərdir". İnanırıq ki, bu gənclik böyük azərbaycanlı Heydər Əliyevin ideyalarını ölkəmizin başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi altında gerçəkləşdirəcək, inkişaf etdirəcək və daha işıqlı gələcəyə aparacaq.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Noyabr – Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Günü, (1995)

"Bizim konstitusiyamız xalqın konstitusiyasıdır. Hər bir vətəndaşın konstitusiyasıdır. Məqsədimiz xalqımızın mənəviyyatını qorumaq və zənginləşdirməkdir".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Hazırkı Konstitusiya 12 noyabr 1995-ci ildə ümumxalq referendumu əsasında qəbul edilmişdir. Bu, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi bərpa edildikdən sonra ilk Konstitusiyası idi. Konstitusiya (lat. constitutio – "quruluş") – ölkənin əsas sənədi, dövlətin ali hüquqi qüvvəyə malik hüquqi-normativ aktıdır, dövlətin siyasi, hüquqi və iqtisadi əsaslarını və vətəndaşın hüquqi statusunu müəyyən edir. Azərbaycanın dövlətinin birinci Konstitusiyası 1921-ci il mayın 19-da I Ümumazərbaycan Sovetlər Qurultayında qəbul edilib. Azərbaycan SSR Konstitusiyasının 1921-ci il SSRİ Konstitusiyasına uyğunlaşdırılmış yeni redaksiyası 1925-ci il martın 14-də IV Ümumazərbaycan Sovetlər Qurultayında qəbul edilib. Azərbaycan SSR-nin 1978-ci il aprelin 21-də qəbul edilmiş son Konstitusiyası SSRİ Konstitusiyasına uyğunlaşdırılmış olsa da müəyyən özünəməxsusluğa malik idi. Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra yeni Konstitusiya layihəsi üzərində ciddi iş başlandı. 1994-cü ildə Prezident Heydər Əliyev sədrliyi ilə Konstitusiya komissiyası fəaliyyətə başladı və layihə 1995-ci ildə ümumxalq müzakirəsinə verildi. 1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq referendumu ilə Azərbaycanın Respublikasının ilk Konstitusiyası qəbul olundu. Azərbaycanın yeni Konstitusiyası 5 bölmədən, 12 fəsildən və 158 maddədən ibarətdir. Konstitusiyaya ilk əlavə və dəyişiklik 24 avqust 2002-ci ildə, son əlavə və dəyişikliklər isə 18 mart 2009-cu ildə referendum yolu ilə edilib. 1996-cı il fevralın 6-da Prezident Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 12 noyabr Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Günü elan edilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

13 Noyabr – Ümumdünya Gözdən Əlillər Günü, (1745)

13 noyabr 1745-ci ildə anadan olmuş görkəmli fransız pedaqoqu Valentin Hayuinin şərəfinə bir çox Avropa ölkələri 13 noyabr tarixini Beynəlxalq Korlar Günü kimi qeyd etməklə, mövcud ictimayyətin, dövlət qurumlarının və vətəndaş cəmiyyətinin diqqətini görmə qüsurlu insanların problemlərinə və onların inteqrasiya məsələlərinə cəlb etmişlər. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və Dünya Səhiyyə Təşkilatının tövsiyəsi ilə 13 noyabr Ümumdünya Gözdən Əlillər Günü kimi qeyd edilir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının statistik göstəricilərinə əsasən dünya əhalisinin 160 milyonu gözdən əlildir. Azərbaycanda da, beynəlxalq təcrübədə olduğu kimi, aidiyyatı dövlət orqanları tərəfindən gözdən əlil insanların sosial müdafiəsinə, onların təhsil, səhiyyə, idman, məşğulluq, sosial adaptasiya, istirahət və bu kimi problemlərinə daha çox diqqət yetirilir. 5 dekabr 2014-cü ildə F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında Gənc Ana və Uşaqların Maarifləndirilməsi İctimai Birliyi, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin bilavasitə maliyyə və texniki dəstəyi və TİKA-nın Bakı Ofisinin əməkdaşlığı çərçivəsində görmə qabilliyyəti zəif və məhdud uşaqlar üçün Dil kursları və İnformasiya Mərkəzi açılmışdır. Son illər ölkəmizdə xüsusi qayğıya ehtiyacı olan insanlara dövlət tərəfindən daha çox diqqət artırılıb. Ölkə başçısının imzaladığı sərəncamlar bu təbəqədən olan insanların həyat şəraitinin yaxşılaşmasında və onların cəmiyyətə inteqrasiyasında əhəmiyyətli rol oynayır. Həmçinin bu insanları öz sıralarında birləşdirən, onların problemlərini işıqlandırıb, həllinə çalışan ictimai təşkilatların da fəaliyyətləri üçün geniş imkan yaranıb.

İnternetdə: www.books.google.com

14 Noyabr – Ümumdünya Diabet Günü, (1991)

Bəşəriyyətin diqqətini şəkərli diabetlə bağlı problemlərə yönəltmək məqsədi ilə 1991-ci ildən Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST-ın) və Beynəlxalq Diabet Federasiyasının (BDF-nın) tövsiyələrinə görə bu tarix Ümumdünya Diabet Günü kimi qeyd edilir. 2007-ci ildən isə 14 noyabr BMT günü elan edilərək bütün üzv dövlətlərdə xüsusi qeyd edilir. Dünya Diabet Gününün (DDG) emblemi olan mavi dairə şəkərli diabet ətrafında hamının birləşməsini simvolizə edir. Hər il müxtəlif şüar altında keçirilən ÜDG-nün dəyişilməz amalı belə səslənir: "Güc birlikdədir!". Qeyd etmək lazımdır ki, şəkərli diabet xəstəliyini təhlükəli və problemli edən onun müxtəlif yaş həddini əhatə etməsi, əhali arasında geniş yayılması, ağır fəsadların meydana gəlməsi, böyük maddi vəsait tələb etməsidir. Xəstəliyin xoş gedişatı üçün, yəni onun həyat tərzinə çevrilməsi üçün düzgün tibbi xidmətə, sosial-iqtisadi qayğıya, normal psixoloji duruma və bütün bunları tənzimləyə biləcək hüquqi bazaya ehtiyac var. Hazırda dünyada 371 milyon insanda şəkərli diabet diaqnozu qeyd olunur. Güman olunur ki, 50 %-i öz xəstəliyi haqqında məlumatsızdır. Azərbaycanda da bu xəstəlikdən əziyyət çəkənlərin sayı 182 min nəfərdən çoxdur. Bu xəstəliyin yayılma tempinə görə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) ŞD xəstəliyini qeyri-infeksion epidemiya kimi dəyərləndirir.

Azərbaycan dövləti bu xəstəlikdən əziyyət çəkən insanlara xüsusi diqqət ayırır. Belə ki, "Şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında" Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 12 fevral tarixli Fərmanına uyğun olaraq, Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 7 iyun tarixli 101 nömrəli qərarı ilə "2005-2009-cu illər üzrə "Şəkərli diabet üzrə Dövlət proqramı" təsdiq edilmişdir. Növbəti illər üzrə Nazirlər Kabinetinin 2010-ci il 26 noyabr tarixli 222 nömrəli qərarı ilə "2011-2015-ci illər üçün Şəkərli Diabet üzrə Tədbirlər Proqramı" təsdiq edilmişdir. Bu proqram çərçivəsində respublikada ilk dəfə olaraq bütün xəstələrə özünənəzarət vasitələri – qlükometrlər və test sistemlər pulsuz olaraq paylanmış və onların dərman təchizatı ilə bağlı uzun illər davam edən problem aradan qaldırılmışdır. Həmçinin görülən işlərin nəticəsi kimi şəkərli diabetdən ölüm göstəricisi hər 100 min nəfərə 21,7-dən 7,5-ə enmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Noyabr – YUNESKO-nun Yaranması Günü, (1946)

16 noyabr BMT-nin humanitar sahə üzrə ixtisaslaşmış təşkilatı olan YUNESKO-nun təsis edildiyi gündür. Bu qurumun yaranması haqqında Nizamnamə 1945-ci il noyabrın 16-da Londonda imzalanmış, bir il sonra 1946-cı il noyabrın 4-də isə 20 üzv dövlətdən ibarət təşkilat rəsmi fəaliyyətə başlamışdır. Hazırda 195 dövlət YUNESKO-nun üzvüdür. YUNESKO-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafında ən mühüm addım ümummilli lider Heydər Əliyevin 1993-cü ilin dekabrında Fransaya ilk rəsmi səfəri zamanı qurumun Parisdə yerləşən mənzil-qərargahında baş direktor Federiko Mayorla görüşü zamanı atılmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin 21 fevral 1994-cü il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının YUNESKO üzrə Milli Komissiyası yaradılmışdır. 2005-ci il sentyabrın 15-də isə Prezident İlham Əliyev Milli Komissiya ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında Sərəncam imzalamışdır. Azərbaycanla YUNESKO arasında hazırda sıx əlaqələr mövcuddur. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın Azərbaycan-YUNESKO münasibətlərinin inkişafında və möhkəmlənməsində məxsusi xidmətləri vardır. Mehriban xanım Əliyevanın ciddi səyləri nəticəsində Azərbaycan muğamı YUNESKO tərəfindən bəşəriyyətin qeyri-maddi irsinin şah əsəri elan edilmiş, Qobustan Dövlət Tarixi Bədii Qoruğu ümumdünya irs siyahısına salınmış, İçərişəhər Qoruğu YUNESKO-nun təhlükədə olan ümumdünya irs siyahısından çıxarılmışdır. Aşıq sənəti və Novruz bayramı da YUNESKO-nun qeyri-maddi mədəni irs siyahısında özünə yer almışdır. Təsadüfi deyil ki, 2004-cü ilin sentyabrında Mehriban xanım Əliyeva ənənəvi musiqinin, ədəbiyyat və poeziyanın inkişafına verdiyi töhfələrə, musiqi təhsili və dünya mədəniyyətlərinin mübadiləsi sahəsindəki xidmətlərinə və YUNESKO-nun ideyalarına sadiqliyinə görə bu təşkilatın xoşməramlı səfiri adına layiq görülmüşdür. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə Azərbaycanın ənənəvi klassik musiqisini dünya miqyasında tanıtmaq məqsədilə Bakıda Beynəlxalq Muğam Mərkəzi tikilərək istifadəyə verilmişdir. 2009-cu ilin martında Azərbaycanda I Beynəlxalq Muğam Festivalı keçirilmişdir. YUNESKO-nun baş direktoru Koişiro Matsura bu münasibətlə ölkəmizə səfər etmişdir. Dünyada savadlılığın dəstəklənməsi üzrə YUNESKO-nun regoinal konfransları silsiləsindən 2008-ci ilin mayında baş tutan "Avropada subregional çərçivədə savadlılıq problemlərinə baxış: tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması və innovativ yanaşmaların tədbiqinə dəstək" və digər tədbirlər bu mərama xidmət edir. Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinin və əlamətdar hadisələrin yubileylərinin YUNESKO çərçivəsində qeyd edilməsi də bu qurumla əlaqələrin yüksək səviyyəsinin bariz göstəricisi sayıla bilər. **İnternetdə: www.books.google.com**

16 Noyabr – Beynəlxalq Tolerantlıq Günü, (1995)

"Azərbaycan Qafqazın işıq saçan mayakıdır, tolerant ölkədir və onun nuru dünyanın hər bir tərəfinə yayılır, insanlığa yol göstərir".

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Beynəlxalq Tolerantlıq günü 1995-ci ildə YUNESKO-nun 50 illiyi münasibətilə təsis edilib. Məqsəd qurumun da nizamnaməsində qeyd olunduğu kimi, dünyada hamını bir-birinə dözümlülük nümayiş etdirərək mehriban qonşular kimi yaşamağa çağırışdır. Azərbaycan indi bütün dünyada həm də tolerantlıq örnəyi kimi tanınır. Ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəmizdə tolerantlığın qorunub saxlanılması istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlər Azərbaycanı müxtəlif milli və mədəni dəyərlərin qovuşma müstəvisinə çevirib. Azərbaycan indi dünyanın nadir ölkələrindəndir ki, burada bütün millətlər, bütün xalqlar, bütün dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşayır. Ölkəmizdə dini və milli dözümlülük, tolerantlıq yüksək səviyyədədir. Prezident İlham Əliyevin dindarlarla keçirdiyi görüşlər, Ramazan bayramlarında ənənəvi olaraq din xadimləri ilə iftar süfrələrində birgə iştirakı və bu mərasimlərə Azərbaycanda mövcud digər dini icmaların nümayəndələrinin də qatılması ölkədə tolerant düşüncənin artıq tam bərqərar olduğunu göstərir. Dövlətin gücünü əhalinin çoxmillətli olmasında, müxtəlif dinlərin, mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların birgə yaşayışında görən Azərbaycan prezidenti bütün dünyaya göstərir ki, tolerantlıq Azərbaycan xalqının ruhundadır. Xalqlararası və mədəniyyətlərarası dialoqu inkişaf etdirmək, ona dəstək vermək, bütün insanların gələcəyi naminə mədəniyyətlərin və dinlərin qarşılıqlı dialoquna nail olmaq bu gün də dövlət siyasətinin mühüm tərkib hissəsidir. Tolerantlıq insanlar və icmalar arasında qarşılıqlı hörmətin bünövrəsidir və ortaq dəyərlər ətrafında vahid qlobal cəmiyyətin qurulması üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir. Bu bir məziyyət, mənəvi keyfiyyətdir, lakin, hər şeydən əvvəl, tolerantlıq bir əməldir – başqalarına əlini uzatmaq və mövcud fərqlilikləri maneə kimi deyil, dialoq və anlaşmaya dəvət kimi qəbul etməkdir. Bəli, tolerantlıq insanlar arasında körpülər salmaqla və ünsiyyət üçün yollar açmaqla bu çətinliklərin bir qisminə cavab verir. Tolerantlıq Birləşmiş Millətlər Təşkilatının məğzini təşkil edir. Tolerantlıq öz-özünə meydana gəlmir. O, öyrədilməli, yetişdirilməli və başqalarına ötürülməlidir. Vahid bəşəriyyət insan müxtəlifliyinin möhtəşəm zənginliklərinə qarşılıqlı hörmət əsasında birlikdə yaşamaq və birgə işləmək deməkdir.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Noyabr – Milli Dirçəliş Günü, (1988)

"Dirçəliş oyanışdı, yenidən yaranmaq, dünyaya təzədən gəlməkdi. Sözün hər mənasında dirçəliş mübarizə aparmaq və özünü təsdiq etməkdi. Elə bizim xalqın da Milli Dirçəliş günü onun özünü təsdiqi idi. XX əsr xalqımızın yaddaşında dövlətçilik, müstəqillik, ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə əsri kimi qalacaqdır!"

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

1988-ci ilin ilk günlərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı açıq təcavüzü başlandı. SSRİ-nin o vaxtkı rəhbərliyinin buna biganə münasibətini görən ermənilər planlı şəkildə Ermənistan hökumətinin tapşırığı və göstərişilə Ermənistanda yaşayan 200 mindən çox azərbaycanlını öz ata-baba yurdlarından kütləvi surətdə qovdular. Elə həmin ilin fevral ayında Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində ixtişaşlar törətdilər. Onlar Azərbaycanın tarixi torpağı olan Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılıb Ermənistana birləşdirməsi haqqında məsələ qaldırdılar. Belə bir vaxtda Azərbaycan xalqı ayağa qalxdı. Xalq öz etirazını sakit şəkildə rəhbərliyə bildirdi. İlk zamanlar Azərbaycan vətəndaşları Moskvaya, yerli hakimiyyət başçılarına inanırdılar. Onların şüarları, gəzdirdikləri portret və bayraqlarda bunu sübut edirdi. 1988-ci ilin noyabrın 17-də Bakının əsas meydanı sayılan Azadlıq meydanında Sovet dövlətinin xalqımıza qarşı apardığı antiazərbaycan siyasətinə etiraz əlaməti olaraq Azərbaycan ictimaiyyətinin uzunmüddətli mitinqi başlandı. O, vaxt bütün xalq bir yumruq kimi düyünlənmişdi. Bu, əsl xalq hərəkatı, milli azadlıq hərəkatı idi. Dekabrın əvvəllərində sovet qoşunları tərəfindən ümumxalq mitinqi dağıdıldı.

Azərbaycanda bu hadisələr milli azadlıq hərəkatı kimi qiymətləndirilir və Vətənizmin istiqlaliyyət qazanmasında əsas amil sayılır. "Milli dirçəliş" deyəndə buna yalnız siyasi aspektdən yanaşmaq olmaz, çünki milli dirçəliş yalnız ictimai baxımdan yox, həm də mədəni-mənəvi əxlaqi dəyərlərin xalqın özünün təməl prinsipləri üzərində inkişaf edən ənənələrinin təcəssümüdür, onun yaşadılmasıdır və onun yaşaması məhz Milli dirçəlişin təməlidir.

İnternetdə: www.books.google.com

19 Noyabr – Ümumdünya Fəlsəfə Günü, (2002)

Ümumdünya Fəlsəfə Günü YUNESKO-nun qərarına əsasən 2002-ci ildən başlayaraq noyabr ayının 3-cü cümə axşamı günü qeyd olunur. Ümumdünya Fəlsəfə Gününün yaranmasının əsas ideyası dünyada baş verən qlobal ictimai-mədəni dəyişiklikləri müzakirə etmək üçün platforma tapmaq, insanları fəlsəfi irsə yaxınlaşdırmaq, məişət təfəkkürünün aləmini yeni ideyalar üçün açmaq və bu gün cəmiyyət qarşısında duran çağırışlarla bağlı olan ictimai müzakirələri stimullaşdırmaqdan ibarətdir. Mütəfəkkirlərin çoxu qeyd edirdilər ki, fəlsəfənin məğzi təəccüblənməkdədir. Doğurdan da, fəlsəfə insan varlıqlarının özləri və yaşadıqları dünya ilə maraqlanmağa olan təbii istəkdən doğulur. Müdrikliyə olan sevgi qismində çıxış edərək, fəlsəfə bizi düşüncələr haqqında düşünmək, müxtəlif fundmental həqiqətləri dərindən öyrənmək və şəxsi nəticələr çıxarmağı öyrədir. Əsrlər ərzində fəlsəfə müxtəlif konsepsiyalar və ideyalar əmələ gətirmiş və kritik, müstəqil və yaradıcı düşünməyin təməlini qoymuşdur.

Fəlsəfə Günü YUNESKO-nun 70-dən çox ölkəsində qeyd olunur. Hər il fərqli mövzulara həsr olunan bu gündə mütəfəkkirlərin, alimlərin, müəllimlərin, tələbə və şagirdlərin, mədəniyyət və təhsil nümayəndələrinin iştirakı ilə müxtəlif tədbirlər keçirilir: fəlsəfi diskussiyalar, “dəyirmi masalar”, konfranslar, seminarlar, sərgilər, təqdimatlar və s.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Noyabr – Ümumdünya Uşaqlar Günü, (1956)

"Uşaqlar – bizim sabahkı hakimlərimizdir, bizim dünyagörüşümüzün, əməllərimizin tənqidçiləridir".

M. Qorki,

rus yazıçısı

Ümumdünya Uşaqlar Günü (Ümumdünya Uşaq Hüquqları Günü) (ing. Universal Children's Day) – 1954-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən (№836, (IX) saylı qətnamə) 1956-cı ildən bütün dövlətlərə uşaqlar şərəfinə keçirilməsi tövsiyə olunan bayramdır.

Baş Assambleya öz qətnaməsində qeyd edirdi ki, Ümumdünya Uşaqlar Gününün ümumi bayram kimi qeyd edilməsi millətlər arasında həmrəyliyin və əməkdaşlığın bərkidilməsinə xidmət edəcək. BMT tərəfindən 1959-cu ilin 20 noyabrında "Uşaq Hüquqları Bəyannaməsi", 1989-cu ildə isə "Uşaq Hüquqları Konvensiyası" qəbul etmişdir. Uşaq Hüquqları Konvensiyası (UHK) uşaqların insan hüquqlarını təsdiq edən ilk icbari hüquqa malik beynəlxalq konvensiyadır. 1989-cu ildən bu günədək BMT-yə və ya Cenevrə Konvensiyasına üzv olan ölkələrin sayını üstələyən 193 ölkə tərəfindən ratifikasiya edilmiş UHK, demək olar ki, bütün dünyada qəbul edilib.

1924-cü ildə ilk dəfə olaraq uşaqların hüquqlarını təmin edən bəyannamə qəbul edilmişdir. Bu bəyannamədə deyilirdi ki, "bəşəriyyət məcburdur ki, uşaqları ən yaxşı şeylərlə təmin etsin". Bu bəyannamənin qəbulu ilə bağlı ilk işlər Eglantyne Djebb tərəfindən görülmüşdür. Birinci Dünya müharibəsinin dəhşətlərinin şahidi olan Eglantyne Djebb müharibənin dəhşətlərindən sarsılaraq uşaqların xüsusi müdafiəyə ehtiyac duyduqlarını anlayıb. O, bacısı Doroti Bakstonun köməyi ilə 1919-cu ildə uşaqlara yardım, kömək göstərib, onların müdafiəsini təmin etmək üçün Londonda "Uşaqlara Yardım Fondu"nun əsasını qoyub.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Noyabr – Azərbaycan Fotoqraflar Birliyi (AFB) yaradılmışdır, (1998)

Azərbaycan Fotoqraflar Birliyi həvəskar və professional fotoqrafları bir araya gətirən, Azərbaycan Respublikasında fotoqrafiya sənətinin inkişafından, əldə edilən nailiyyətlərin qorunub saxlanması və ölkə daxilində və xaricdə təbliğindən ibarətdir.

Azərbaycan Fotoqraflar Birliyi (AFB) ictimai, yaradıcılıq, qeyri-kommersiya təşkilatı olub açıq cəmiyyət, könüllülük və özünüidarə prinsiplərinə əsaslanır. Birlik AR-nin konstitusiyasına və təşkilatın Nizamnaməsinə uyğun fəaliyyət göstərir. AFB 1998-ci il noyabrın 20-də Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyində 1073 nömrəli şəhadətnamə ilə qeydə alınmışdır. 1990-cı ilin əvvəlində SSRİ-nin dağıldığı vaxt işlək strukturlar fəaliyyətdən düşdü və tamamilə aydın bir zərurət yarandı ki, təcrübəli, həvəskar, peşəkar, bir sözlə, fotoqrafiyanı sevən hər kəsi birləşdirmək iqtidarında olan bir təşkilat qurmaq lazımdır. O zamanlar təşkilatlanmaqda Fransanın Nant şəhərində "Azərbaycan fotoqrafları" sərgisinin nümayişi bizim üçün ciddi və səfərbəredici amil rolunu oynadı. Sərgi 1995-ci ilin noyabrında baş tutdu, 24 fotoqrafın 105 əsəri göstərildi. Nümayişin uğuru gözlənildiyindən də artıq oldu, fotoqraflarımız yaradıcıqlarına, özlərinə qarşı böyük maraq hiss etdilər, ictimai rəy, bu gözəl peşəyə münasibət də kökündən dəyişdi. Fransa fotosərgisindən sonra düz 3 il mübahisə-müzakirələr oldu, nizamnamə yazıldı, müxtəlif maneələr dəf edildi, təşəbbüs qrupu yaradıldı ki, o da işi məntiqi sonluğa çatdıra bildi: birlik 1994-cü ildən faktiki olaraq işləsə də, hüquqi statusa malik deyildi, amma indi o rəsmi qeydiyyata alındı.

AFB-nin əsas məqsəd və vəzifəsi milli foto sənətini inkişaf etdirmək, ölkədə və xaricdə onun nailiyyətlərini yaymaq, foto irsimizdən yaradıcılıqla bəhrələnib onu qorumaqdır. AFB foto sənətimizin təbliği və inkişafı məqsədilə sərgilər, müsabiqələr, festivallar, ustad dərsləri və yaradıcılıq seminarları keçirir, Azərbaycan və xarici fotoqrafların iştirakı ilə konfranslar, simpoziumlar təşkil edir, həmçinin həvəskar fotoqraflar hərəkatlarına hər cür dəstək verir.

Bu gün AFB inkişafının yeni mərhələsinə qədəm qoyur. Həm təşkilati, həm də birliyin simasını formalaşdırmaq baxımından hələ çox işlər görülməlidir. Bütün maraqlı tərəflərdə münasibətlər qurulmalı, birlik üzvlərinin yaradıcılıq fəaliyyətləri üçün maddi zəmin və şərait yaradılmalıdır.

AFB-nin yaranmasından 10 il keçir. Yaradıcılıq birliyinin üzvləri bu zaman kəsiyində 100-dən artıq sərginin hazırlanması işində iştirak etmişlər. Sərgilərdən 30-u xaricdə baş tutmuşdur (AFB, Böyük Britaniya, Fransa, Türkiyə, Almaniya, Belçika, Ukrayna, Yunanıstan, Rusiya, Monqolustan, Özbəkistan, Qazaxıstan, Gürcüstan və s.). AFB-nin idarə heyətinin sədri Mirnaib Həsənoğludur.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Noyabr – Ümumdünya Televiziya Günü, (1999)

1999-cu ilin mart ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qəbul etdiyi qərara əsasən 21 noyabr Dünya Televiziya Günü kimi qeyd olunur. İstər dünyada, istərsə də ölkəmizdə aparılan araşdırmalar göstərir ki, uşaqların şəxsiyyətinin formalaşmasında, qazanılan uğurlarda televiziyanın rolu böyükdür. Bəli, televiziya xəbər, əyləncə və düşüncələri ifadə etmək üçün ən gözəl vasitədir. **İnternetdə:** **www.books.google.com**

21 Noyabr – Ümumdünya Salamlaşma Günü, (1973)

Ümumdünya Salamlaşma Günü (World Hello Day) hər il noyabrın 21-də keçirilir. Onun əsas məqsədi sülhün qorunması üçün şəxsi ünsiyyətin vacibliyini geniş ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaqdır. Çünki yalnız xeyirxah ünsiyyət vasitəsilə və güc tətbiq etmədən bütün münaqişələri həll etmək olar. Salamlaşma bayramını 1973-cü ildə, soyuq müharibənin ən qızğın dövründə, Misir və İsrail arasındakı münaqişəyə cavab olaraq iki amerikalı qardaş – Maykl və Brayen Makkomak düşünmüşlər. Salamlaşma günü beynəlxalq gərginliyin güclənməsinə etiraz kimi çox zəruri aksiyadır. "Sadə, lakin təsirli addım atmaq lazımdır" deyə düşünən qardaşlar dünyanın hər yerinə səmimi, mehriban salamlaşma məktubları göndərmişlər. Onlar dünyada sülhün qorunması və gərginliyin azaldılması üçün öz ideyalarını heç kimə məcburi qəbul etdirmirdilər. Makkomak qardaşları məktub ünvanladıqları şəxsdən, sadəcə, daha kimlərisə, heç olmasa on nəfəri salamlamağı xahiş edirdilər. Bu ideya 180-dən çox ölkədə dəstəklənmişdir. Həmin vaxtdan Ümumdünya Salamlaşma Gününü həm müxtəlif yaşlı insanlar, həm də ayrı-ayrı peşə sahibləri, siyasi liderlər, sənaye maqnatları, məşhur kino və televiziya ulduzları qeyd edirlər. Müxtəlif xalqların müxtəlif salamlaşma ənənələri fərqli olsa da, xüsusən beynəlxalq görüşlərdə millətlərarası etiket mahiyyətcə eynidir: görüş zamanı ənənəvi olaraq insanlar bir-birinə xeyir və sağlamlıq, rifah və uğur arzu edirlər. **İnternetdə:** **www.books.google.com**

22 Noyabr – Ədliyyə İşçiləri Günü, (2000)

22 noyabr 1918-ci ildə Azərbaycan Demokratik Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Əsasnaməsi təsis edilib. Prezident Heydər Əliyevin 11 noyabr 2000-ci il tarixli sərəncamı ilə 22 noyabr ədliyyə işçilərinin peşə bayramı günü kimi təsis edilib. Ədliyyə orqanları və məhkəmələrin fəaliyyəti ilə bağlı bir sıra qərarlar qəbul edilmiş, o cümlədən 1918-ci il noyabr ayının 14-də Azərbaycan Məhkəmə Palatasının Əsasnaməsi, noyabrın 22-də isə Ədliyyə Nazirliyinin Əsasnaməsi təsdiq edilmişdi. Hökumətin 1919-cu il 11 avqust tarixli qərarı ilə əvvəllər Daxili İşlər Nazirliyinin tərkibində olan həbsxanalar Ədliyyə Nazirliyinin tabeliyinə verilmişdi. ADR-in süqutundan sonra Ədliyyə Nazirliyi ləğv edilmiş, Xalq Ədliyyə Komissarlığı yaradılmışdı. Hazırda ədliyyə sahəsində dövlət siyasətini və idarəetməni həyata keçirən Ədliyyə Nazirliyi normativ hüquqi aktların hüquqi ekspertizasını, uçotunu və dövlət qeydiyyatını aparır; qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsində iştirak edir, o cümlədən qanun layihələri hazırlayır və normativ sənədlərin layihələri üzrə rəylər verir, hüquqi maarifləndirmə işi aparır; hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatını və dövlət reyestrini, mətbu nəşrlərin reyestrini aparır; notariat fəaliyyətinə rəhbərlik edir; vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatını həyata keçirir; dövlətlərarası övladlığa götürmə məsələlərini və sənədlərin leqallaşdırılmasını həyata keçirir; məhkəmə qərarlarının icrasının təmin olunmasını təşkil edir; məhkəmələrin fəaliyyətinin təşkilati təminatını, məhkəmə statistikasının aparılmasını təmin edir; qeyri-kommersiya hüquqi şəxslərə münasibətdə qrant müqavilələrinin (qərarlarının) qeydiyyatının aparılmasını həyata keçirir. Bunlarla yanaşı, Azərbaycanda aparılan bütün növ məhkəmə (qeyri-tibb) ekspertizaları Ədliyyə Nazirliyinin nəzdində fəaliyyət göstərən elmi-tədqiqat mərkəzi olan İnstitut tərəfindən həyata keçirilir. Azərbaycanda müşahidə olunan inkişaf meyilləri ədliyyə orqanlarının fəaliyyətində də öz əksini tapmışdır. Dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə həyata keçirilən dinamik inkişaf, genişmiqyaslı quruculuq işləri, xarici siyasətdə əldə olunan uğurlar Azərbaycanı regionda lider dövlətə çevirmişdir. Hazırda ədliyyə sahəsində dövlət siyasətini və idarəetməni həyata keçirən Ədliyyə Nazirliyi normativ hüquqi aktların hüquqi ekspertizasını, uçotunu və qeydiyyatını aparır. Bununla yanaşı, qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsində iştirak edir, o cümlədən qanun layihələri hazırlayır və normativ sənədlərə dair rəylər verir, hüquqi maarifləndirmə işi aparır. Ədliyyə Nazirliyinin genişmiqyaslı işi sayəsində ədliyyə strukturlarının, məhkəmələrin və istintaq sahələrinin bərpası təmin olunmuş, gərgin fəaliyyət nəticəsində məhkəmə aparatları tədricən bərpa edilmiş, binalar qaydaya salınmış, hüquq ədəbiyyatı kitabxanası yaradılmışdır. **İnternetdə: www.books.google.com**

24 Noyabr – Morj Günü, (2008)

2008-ci ildə Ümumdünya Vəhşi Təbiət Fondunun (WWF) və Dəniz Məməliləri üzrə Şuranın təşəbbüsü ilə Morj Günü təsis olunmuşdur. Bu heyvanlar – planetimizin şimal yarımkürəsində məskunlaşmış nəhəng kürəkayaqlılardır. Bu bayram təsadüfən noyabrın 24-ə salınmamışdır. Morjlar payızın son günlərində Çukot dənizinin arktik sahillərini tərk edirlər və qışlamaq üçün Berinq boğazına gedirlər. Bu yerdəyişmə zamanı onlar xüsusilə zəif və müdafiəyə möhtac olurlar. Təbiəti qoruyanlar bu bayramı elan etməklə ictimaiyyətin diqqətini morjların problemlərinə cəlb etməyə çalışmışlar. Ən əsas problem ekoloji problemdir. İqlimin istiləşməyə doğru dəyişməsi Yer kürəsində buz örtüyünün azalmasına gətirib çıxarmışdır. Nəticədə morjlar buzdan quruya keçməyə və burada özlərinə yeni yataqlar yaratmağa məcbur olurlar. Bu heyvanların belə yataqlarda kütləvi toplanması gənc morjların tələf olmasına səbəb olur. Morjların ikinci problemi insanların onların ərazilərinə nüfuz etmələridir. Şimal Buzlu okeanının şelfindəki qiymətli karbohidrogen yataqlarının insanlar tərəfindən mənimsənilməsi, gəmilərin hərəkəti morjların məhvinə səbəb olur. Ümumdünya Vəhşi Təbiət Fondunun nümayəndələri insanları okeanın sakinlərinə qayğı ilə yanaşmağa, onların problemlərinə biganə qalmamağa çağırır.

İnternetdə: www.books.google.com

26 Noyabr – Azərbaycan Kəlağayısı Günü, (2014)

26 noyabr Azərbaycan kəlağayısı Günü bütün dünyada beynəlxalq səviyyədə qeyd olunur. 2014-cü il noyabrın 26-da Azərbaycan kəlağayı sənəti UNESCO-nun Qeyri-Maddi Mədəni İrs üzrə Hökumətlərarası Komitəsinin keçirilən iclasında "Kəlağayı simvolizmi və ənənəvi sənəti" adı ilə UNESCO-nun "Bəşəriyyətin qeyri-maddi mədəni irs üzrə reprezentativ siyahısı"na daxil edilmişdir.

Kəlağayı faylını birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti Mehriban Əliyevanın dəstəyi ilə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi hazırayıb. Heydər Əliyev Fondu, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və ölkəmizin UNESCO yanında Daimi Nümayəndəliyi, UNESCO üzrə Milli Komissiyanın birgə həyata keçirdiyi çoxşaxəli fəaliyyət nəticəsində Komitə kəlağayı sənətinin Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlər sistemində və adət-ənənələrimizdə ən mühüm mədəniyyət nümunəsi olduğunu beynəlxalq səviyyədə təsdiq etmiş olub.

Hazırda Kəlağayıdan başqa, Muğam ifaçılıq sənəti, Azərbaycan aşıq sənəti, Novruz Bayramı, Azərbaycan xalçası, Tar ifaçılıq sənəti UNESCO-nun Qeyri-maddi Mədəni İrs üzrə Reprezentativ siyahısına, Çövkən-Qarabağ atüstü oyun ənənəsi isə UNESCO-nun Təcili Qorunmaya Ehtiyacı olan Qeyri-maddi Mədəni İrs Siyahısında yer alır.

İnternetdə: www.books.google.com

26 Noyabr – Ümumdünya İnformasiya Günü, (1994)

Hər il 26 noyabr tarixinin məhz bu ad altında qeyd edilməsi təşəbbüsü Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqtisadi və Sosial Şurasında məşvərətçi statusa malik olan Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyası və Ümumdünya İnformasioloji Parlamenti tərəfindən irəli sürülüb. Əlamətdar günün beynəlxalq təqvimə salınması ilə bağlı qərar 26 noyabr 1992-ci ildə Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının təşəbbüsü ilə keçirilən I Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Forumunda verilib.

Ümumdünya İnformasiya Gününün 26 noyabr tarixində qeyd olunmasına dair qərar isə rəsmi olaraq YUNESKO tərəfindən 1994-cü ildə qeydiyyata alınıb.
Ümumdünya İnformasiya Gününün əsas məqsədi bu sahədə olan başlıca problemlərə və məsələlərə mütəxəssislərin diqqətini yönəltməkdir.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Noyabr – Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü, (1988)

Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Gününün qeyd olunmasının məqsədi kompüterdə saxlanılan informasiyanın təhlükəsizliyinin təmini, bu sahədə mövcud olan müxtəlif problemlərin həllinin önəmliyini istifadəçilərin, proqram vasitələri istehsalçılarının, o cümlədən ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaqdır. 1988-ci il noyabr ayının 30-da "Morris soxulcanı" adlanan ilk kompüter virusu elmi-tədqiqat institutları, hərbi idarələr, hətta Pentaqon da daxil olmaqla, ARPANET-in minlərlə qovşağının fəaliyyətini iflic vəziyyətinə saldı. İlk kompüter virusunun vurduğu ziyan isə təxminən 100 milyon dollar dəyərində qiymətləndirilirdi. Bu hadisə bəşəriyyətin kompüter təhlükəsizliyi haqqında təsəvvürlərini dəyişdi. Məhz həmin vaxtda mütəxəssislər informasiya təhlükəsizliyinin təmini məsələlərinə kompleks yanaşmanın zəruriliyi haqqında ciddi düşünməyə başladılar. Müəllifinin adı ilə adlandırılan bu virusun yaradıcısı – Robert Morris proqramın kodunun məxfi saxlanılmasına nail olduğu üçün onun bu işdə əli olduğunu çətin ki, kimsə sübut edə bilərdi. Onun məqsədi isə sırf tədqiqat xarakteri daşıyırdı. Onun atası Milli Təhlükəsizlik Agentliyinin kompüter üzrə eksperti isə hesab edirdi ki, oğlu tutduğu əməlini etiraf etməlidir. R.Morrisi 5 ilədək azadlıqdan məhrumetmə cəzası gözləyirdi. Lakin məhkəmə Kornell Universitetinin "Hesablama texnikası" fakültəsinin aspirantına güzəşt edərək, "alim"ə üç il şərti cəza kəsdi. Həmin ildə Kompüter Avadanlığı üzrə Amerika Assosiasiyası 30 noyabr tarixini Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü (Computer Security Day) elan etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Noyabr – Ümumdünya Ev Heyvanları Günü, (1931)

Hər il noyabrın 30-u bir çox ölkələrdə Ümumdünya Ev Heyvanları Günü (World Day Pets) qeyd olunur. Bu günün təsis olunması ideyası Təbiətin qorunması hərəkatı tərəfdarlarının 1931-ci ildə Florensiyada (İtaliya) keçirilən Beynəlxalq konqresində səslənmişdir. Həmin vaxtdan bu bayram dünyanın bir çox ölkələrində qeyd olunur və insanlar tərəfindən ev heyvanlarına çevrilən "balaca dostlarımıza" görə bütün bəşəriyyətin cavabdeh olduğunu xatırladır. Təsadüfi deyil ki, bu günün devizi Antuan de Sent Ekzüperinin məşhur əsərinin qəhrəmanı Balaca Şahzadənin bütün insanlara ünvanlanmış sözləridir: "Sən əhliləşdirdiklərin üçün hər zaman cavabdehsən".

Bu günlə əlaqədar keçirilən tədbirlər çox rəngarəng və müxtəlifdir və hər bir ölkədə fərqli şəkildə düzənlənir. Bu günün hansı şəkildə qeyd edilməsindən asılı olmayaraq, əsas məqsəd insanları ev heyvanlarının problemlərinə biganə qalmamağa çağırmaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

20 Noyabr – Qarakənd faciəsi, (1991)

Qarakənd faciəsi və ya 20 noyabr faciəsi Xocavənd rayonunun Qarakənd yaxınlığında, Ağdam rayonunun Mərzili kəndi ərazisində erməni həbiləşdirilmiş dəstələri tərəfindən vurulan Azərbaycan hərbi helikopter hadisəsidir. Hesablamalara görə, Qarakənd üzərində üç yüz metr yüksəklikdə uçan Mİ-8 N72 helikopteri 1991-ci il noyabrın 20-də, saat 14:42 dəqiqədə vurulub. Həlak olanlar arasında Azərbaycan Respublikasının Dövlət katibi Tofiq İsmayılov, baş prokuror İsmət Qayıbov, dövlət müşaviri, sabiq daxili işlər naziri Məhəmməd Əsədov, millət vəkilləri Vaqif Cəfərov və Vəli Məmmədov, baş nazirin müavini Zülfü Hacıyev, Prezident Aparatının şöbə müdiri, jurnalist Osman Mirzəyev, Qazaxıstan Respublikası daxili işlər nazirinin müavini Sanlal Serikov, Azərbaycan Dövlət Televiziyasının jurnalisti Alı Mustafayev və başqaları var idi. Ümumilikdə qəza nəticəsində 22 nəfər həlak olmuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

İncəsənət

7 Noyabr – Xalq artisti Baba Mahmudoğlunun 80 illiyi, (1940 – 2006)

Baba Mahmudoğlu 1940-cı ildə Qazaxda doğulub. 1956-cı ildə orta məktəbi qızıl medalla bitirərək Neft Akademiyasına daxil olub. Tələbəlik vaxtı yoldaşları onu Seyid Şuşinskinin yanına aparıb və Baba Mahmudoğlu Seyid Şuşinskinin dərslərində iştirak edib. Həmin vaxt o, Süleyman Abdullayev, Əlibaba Məmmədov, Nəriman Əliyev, Nəzakət Məmmədova, Zeynəb Xanlarova ilə birgə Asəf Zeynallı adına Musiqi Məktəbində muğamları öyrənib. Sonra Səid Rüstəmovun rəhbərliyi ilə fəaliyyət göstərən orkestrlə televiziyaya çıxıb. Daha sonra Əhməd Bakıxanovun, Baba Salahovun ansamblı ilə ekranda görünməyə başlayıb. Əhsən Dadaşovun ansamblında isə bir qədər sonra oxumaq hüququ alıb. 1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında stajor kimi fəaliyyətə başlayan B.Mahmudoğlu sonralar bu teatrın muğam bölməsinin solisti olub. "Leyli və Məcnun"da Məcnun, "Aşıq Qərib"də Aşıq Qərib, "Əsli və Kərəm"də Kərəm, "Koroğlu"da tələxək, "Şah İsmayıl"da Şah İsmayıl, "Xanəndənin taleyi"də Mir Seyid obrazlarını yaradıb. 1992-ci ildə xalq artisti fəxri adını alıb. Prezident təqaüdçüsü olan sənətkar 2005-ci ilin payızında uzun illər çalışdığı teatrdan təqaüdə çıxıb. 2005-ci ilinin noyabrında xəstələnib, insult keçirib. Bir müddət sonra özünü yaxşı hiss etsə də, 2006-cı ilin yayında vəziyyəti yenidən pisləşib və həkimlər ona rayonda yaşamağı məsləhət görüblər. Bu səbəbdən B.Mahmudoğlu ilin təxminən beş ayını Şamaxı rayonunun Çuxuryurd kəndində keçirib. Daha sonra Bakıya qayıdıb.Sənətkar sağlığında öz ansamblını yaratmışdır ki, bu ansamblla o bir çox xarici səfərlərdə çıxış etmiş və Azərbaycan musiqisinin gözəlliyini digər xalqların nümayəndələrinə ən gözəl şəkildə çatdırmışdır. Həmin ansambl hal-hazırda sənətkarın adını daşıyır. Sənətkarın vəfatından sonra bu ansamblın yenidən fəaliyyət göstərməsi üçün sənətkarın dostu və qarmon ifaçısı Əhsən Rəhmanlı bu ansambla rəhbərlik etmiş və bu günə qədər də həmin ansamblın ifasında bir çox ifaçilarla lent yazıları yazmaqla və televiziya verlişlərinə dəvət almaqla ansanblın yaşaması üçün bütün imkanlardan istifadə etməkdədir.2006-cı il dekabrın 6-da Azərbaycanın xalq artisti Baba Mahmudoğlu 66 yaşında vəfat edib.

Filmoqrafiya: Evlənmək istəyirəm (film, 1983), Aşıq Qərib (film, 1988), Tanrı payım, telli sazım (film, 2007)

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Baba_ Mahmudoğlu

22 Noyabr – Bəstəkar Cavanşir Quliyevin 70 illiyi, (1950)

Mükafatları:Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi (1992), "General Məhəmməd Əsədov" mükafatı (1993), Şəhriyar adına mükafat (1995), Avropa Türk-İslam birliyinin qızıl medalı - Almaniya (1997), "Humay" mükafatı (2000), "Qızıl dərviş" mükafatı (2001)

Cavanşir Quliyev 1950-ci il noyabrın 22-də Şəkidə anadan olub. 1975-ci ildə Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq fakültəsini bitirib. Diplom işi kimi "Birinci simfoniya"sını yaradıb. 1978-ci ildən Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında, 1994-cü ildən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində müəllimi kimi çalışıb. 1993-2005-ci illərdə Azərbaycan Milli Akademik Dram Teatrının musiqi hissə müdiri vəzifəsində çalışıb. 2005-ci ildən Şimali Kipr Türk Respublikasındakı Yakın Doğu Universitetinin səhnə sənətləri fakültəsində dərs deyir. ABŞ, Almaniya, Finlandiya, Türkiyə, Polşa, Rumıniya, Slovakiya, Yuqoslaviya, İsrail, Bolqarıstan, Ukrayna, Estoniya, Rusiya, Gürcüstan, Ermənistan, Özbəkistan və Kiprdə yaradıcılıq ezamiyyətlərində olub və əsərləri adları çəkilən ölkələrdə ifa olunmuşdur. İki operettanın – "Məhəbbət oyunu" və "Yeddi məhbusə"nin, dörd simfoniyanın, simfonik orkestr və zurna üçün" Uvertüranın", iki simli kvartetin, nəfəsli alətlər üçün kvartetin, skripka və saz üçün sonatanın, violonçel, fleyta və saz üçün "Karvan" musiqinin, simli orkestr üçün "Dastan" əsərlərinin, 300-ə yaxın teatr və televiziya tamaşalarına, 8 bədii və 25 sənədli filmə yazılmış, 1000-ə yaxın mahnının, müxtəlif həcmdə kamera-instrumental və xor musiqisinin müəllifidir. Bəxtiyar Vahabzadə, D.Mustafayev, Y.Həsənbəy, Nüsrət Kəsəmənli, Ramiz Rövşən, Hamlet İsaxanlı və digər şairlərin sözlərinə mahnılar bəstələmişdir.

Əsərləri: Baletlər: Oğuznamə, "Tufan (balet)", "Kitabi Dədə Qorqud (balet)";
Zurna və orkestr üçün Üvertüra (1980); Fleyta, saz və violonçel üçün "Karvan" (2000);Simli orkestr üçün "Dastan" (2001);"Məhəbbət oyunu" Operettası /libretto – Q.Rəsulov/ (2001).

Filmoqrafiya: Ac həriflər (film, 1993), Aşıq Qərib (1988), Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi (film, 1996), Bəxtiyar Vahabzadə (film, 1987), Buta (film, 2011), Cavid ömrü (film, 2007)**,** Dirsə xanın oğlu Buğacın boyu (film, 2000),
Dünya bir pəncərədir (film, 1990), Əzablı yollar (film, 1995), Fatehlərin divanı (film, 1997), Fəryad (film, 1993), Günahsız Abdulla (film, 1984), Xeyir və Şər (film, 1980), İtkin gəlin (film, 1994),Qəm pəncərəsi (film, 1986) və s.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Cavanşir_Quliyev

Yubilyar yazıçı və şairlər

13 Noyabr – Yazıçı Saday Budaqlının 65 illiyi, (1955)

Budaqlı Saday İsmayıl oğlu 1955-ci il noyabrın 13 - də Azərbaycanın Qazax şəhərində qulluqçu ailəsində anadan olub. 1984-cü ildə Maksim Qorki adına Moskva Ədəbiyyat İnstitutunu bitirib. 1984-1989-cu illərdə "Yazıçı" nəşriyyatında redaktor işləyib. 1989-1993-cü illərdə Yazıçılar İttifaqının Qazax şöbəsinin katibi olub. 1993-2009-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Radiosunda baş redaktor vəzifəsində çalışıb. Povest və hekayələrdən ibarət kitabları Azərbaycan və rus dillərində (Moskvada və Bakıda) çapdan çıxıb. Moskvada çıxan "Uduş" kitabına görə Maksim Qorki adına ümumittifaq mükafatına layiq görülüb. Moskvada nəşr edilən "Nedelya" həftəlik məcmuəsinin laureatıdır. 1982-ci ildə "Drujba Narodov" jurnalının "İlin ən yaxşı hekayəsi" mukafatını alıb. 2009-cu ildə Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyinin "Qızıl Kəlmə" mükafatına layiq görülüb. Hekayələri ingilis, yapon, litva, türk və başqa dillərə də tərcümə olunub.

Kitabları: "Döngə" (1985), "Uduş", "Çat" (1987) və s.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Saday_Budaqlı

14 Noyabr – Yazıçı Gəray Fəzlinin 95 illiyi, (1925)

Alimov Gəray Fəzli oğlu 1925-ci il noyabrın 14-də Dağıstanın Rutul rayonunda anadan olmuşdur. Gəray Fəzli Azərbaycanın dilbər güşələrindən olan Qax rayonunda boya-başa çatmışdı. Orta məktəbin sonuncu sinfində oxuyarkən dava başlayanda onun 17 yaşının tamamına bir neçə ay qalırdı. O, hərbi sirlərə, snayperlik bacarığına düşmənlə üz-üzə, səngərlərdə yiyələnir. Dəfələrlə düşmən gülləsinə tuş gəlir. Müalicə üçün arxa cəbhəyə göndərilir. Yaraları sağalmamış yenidən döyüş meydanına qayıdır. Nəhayət, müharibənin sonuna yaxın sağ qolundan və boğazından ağır yaralanır. Beləliklə, məktəb illərində məlahətli səsi ilə ürəkləri fəth edən gəncin təkcə bədəni yox, səsi də gülləbaran edilir. Müharibədən sonra Azərbaycan Pedaqoji İnstitutuna daxil olur. Soyadı Alimov olan kənd müəllimi, atası Fəzli kişinin adını özünə təxəllüs götürür. 1956-cı ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı cəbhəçi-şairin "Mənim səsim" şeirlər kitabını çap etdirir. Çox keçmədi ki, sözügedən kitabdakı "Mənim səsim" şeiri şairin ömür payının ən ağrılı məqamları haqqında ballada kimi dillərə düşür. Hətta sonralar xalq şairimiz Nəriman Həsənzadə Gəray Fəzli haqqında "İtirilmiş səs" adlı poema da yazır. Gəray Fəzli zəngin iç dünyasından gələn şeirlərini, əsərlərini kürsülərdən ürəyi istədiyi kimi oxuya bilməsə də, onun sözlərinə yazılmış mahnıları tanınmış sənətkarlar oxudular. Gəray hələ kənd həyatı yaşadığı illərdə nəğməkar şair kimi tanındı. Həmin illərdə Gəray Fəzli nasir kimi də özünü sınadı. "İldırımlı dağlar" adlı kəskin süjetli romanı onun bu sahədə ilk uğuru oldu. Bundan sonra taleyin hökmü ilə Gərayın şəhər həyatı başladı. Onu ötən əsrin 50-ci illərinin sonunda Azərbaycan Radio və Televiziya Komitəsinə işə dəvət etdilər. O, burada nə az, nə çox 40 ilə yaxın, yəni ömrünün sonuna kimi müxtəlif vəzifələrdə işlədi. "Mənim səsim" kitabından sonra "Yeni ünvan" və "Səadətin ünvanı" şeirlər toplularını çap etdirdi, "İldırımlı dağlar" romanından sonra 4 nəsr əsərinin ("Yeddi ulduzlu səma", "Gecə günəşi", "Kəhrəba işığında" və "Bir qəlbin asimanı") müəllifi oldu, "portret cizgiləri" seriyasından sənədli povestlər, oçerklər yazdı. Deyilənlərlə yanaşı, cəbhəçi-yazıçı cəmiyyətdə gündəlik baş verən proseslərə biganə qala bilmirdi, günün ən aktual problemlərinə dair dövrü mətbuatda publisist məqalələri ilə çıxış edirdi. Gəray Fəzli 26 dekabr 1995 - ci ildə 70 yaşında dünyasını dəyişmişdir.

Əsərləri: ”Ölkə” (1954), “Mənim səsim” (1956), “Təzə ünvan” (1961), “Yeni Suvagildə” (1961), “İldırımlı dağlar” (1972), “Kəhrəba işığında” (1974), “Səadətin ünvanı” (1976), “Yeddi ulduzlu səma”(1978), “Gecə günəşi” (1981), “Bir qəlbin asimanı” (1983), “Xatirəli dünyam” (1988) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 186.

15 Noyabr – Yazıçı Ramiz Cəfərovun 60 illiyi, (1960)

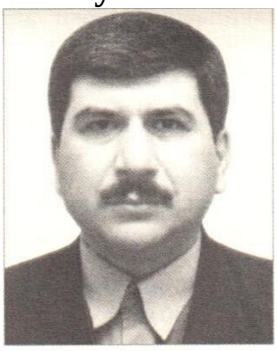

Cəfərov Ramiz Qafar oğlu – nasir, 2003 - cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Ramiz Cəfərov 1960-cı il noyabrın 15-də Azərbaycanda Qubadlı rayonunun Əliqulu Uşaqğı kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Bakı Politexnik Texnikumunda təhsil almışdır (1977-1979). 1979-1981-ci illərdə Riqa hərbi müxbirlər məktəbini qiyabi bitirmişdir. Azərbaycan Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq fakultəsində təhsilini davam etdirmişdir (1982-1987). Hazırda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının "Elm" Nəşriyyat və Poliqrafiya Mərkəzinin "Akademkitab" mağazasında şöbə müdiridir (1990-cı ildən). Bədii yaradıcılığa tələbəlik illərindən başlamışdır. Dövri mətbuatda hekayələri və publisist məqalələri dərc olunmuşdur.

Əsərləri: "İkiqat mühasirə, itkin düşənlər" (1997), "Ölsəm torpağınam" (1998), "Ləğv edilmiş tapşırıq" (2008) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 718.

17 Noyabr – Şair, dramaturq Mustafa İsgəndərzadənin 80 illiyi, (1940)

İsgəndərov Mustafa Namaz oğlu şair, tərcüməçi, dramaturq, 1974 – cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Filologiya elmləri namizədi (1986)

1940-cı il noyabrın 17-də Qərbi Azərbaycanın Axta rayonunun Təkəlik kəndində anadan olmuşdur. 1946-cı ildə ailəliklə Azərbaycana, Qazax rayonunun Kalininkənd kəndinə köçmüşlər. "Kiçik yolçu" adlı ilk mətbu şeiri 1956-cı ildə rayon qəzetində, iki il sonra "Arzu" adlı şeiri "Azərbaycan gəncləri" qəzetində dərc olunmuşdur. Bu vaxtdan dövri mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. Bədii yaradıcılığında dünya, xüsusən keçmiş SSRİ xalqlarının müasir ədəbiyyatından poetik nümunələrin tərcüməsinə geniş yer verir. "Min bir gecə" əsərinin yeddinci cildini ruscadan doğma dilə çevirmişdir. Hazırda Bakı Sosial İdarəetmə və Politologiya İnstitutunda politologiya kafedrasının baş müəllimi işləmişdir. Moskva, Kiyev və s şəhərlərində ümumittifaq ədəbiyyat tədbirlərində iştirak etmişdir. Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanına layiq görülmüşdür.

Əsərləri: "Baxışlar" (1966), "Mənim evrikam" (1971), "Ellər... ünvanlar" (1973), "Oxşar ürəklər" (1978), "Çinarım – baharım" (1980), "Bu ocağın odu sönməz" (1983) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 631.

20 Noyabr – Yazıçı, ədəbiyyatşünas Qulu Xəlilovun 90 illiyi, (1930-1995)

Xəlilov Qulu Qasım oğlu nasir, tənqidçi, ədəbiyyatşünas, publisist, 1953 – cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri doktoru (1967), professor (1968), Əməkdar elm xadimi (1993)

Qulu Xəlilov 1930-cu il noyabrın 20-də Qərbi Azərbaycanın Sisiyan rayonunun Qızılcıq kəndində anadan olmuşdur.

Qulu Xəlilov milli ədəbiyyatşünaslıq tariximizdə əbədiləşən şəxsiyyətlərdəndir. Görkəmli müəllim-pedaqoq, elmlər doktoru, professor, tənqidçi, Əməkdar mədəniyyət işçisi, Əməkdar elm xadimi Qulu Xəlilovun həyat yolu özündən sonra gələn nəsillər üçün dəyərli örnəkdir, desək səhv etmərik. Q.Xəlilov milli ədəbiyyatşünaslıq elmi sahəsində apardığı çoxşaxəli tədqiqatları ilə müasir elm tarixində bir alim kimi sözünü deyib. Ədəbiyyatımızın yorulmaz tədqiqatçısı kimi ədəbi-poetik düşüncənin tədqiqində yeni çığır açıb. Görkəmli alim sanballı elmi-nəzəri monoqrafik, tənqidi əsərlərin, yüzlərlə publisistik yazıların müəllifi kimi tanınıb. Onun Azərbaycan romanının inkişaf tarixinə dair fundamental əsəri ədəbiyyatşünaslığımız üçün qiymətli tədqiqat nümunəsi sayılır. Qulu Xəlilov təcrübəli müəllim, intellektual səviyyəsi ilə fərqlənən pedaqoq kimi müəyyən bir nəslin tərbiyəsində mühüm rol oynayıb. Onun "Yaşamaq istəyirəm", "Qocaların söhbəti", "Qulun yaman kişnədi", "Müəllimə", "Hörümçək", "Tənha palıd", "Bir də gəlmə" və digər əsərləri oxucuların stolüstü kitabına çevrilib. Sonradan bu siyahıya istedadlı qələminin gücü ilə ərsəyə gələn "Ömrün baharı", "Atam və mən" kimi romanları, "Yaylaqda", "Qocaların söhbəti" və s. hekayələri də daxil olub. Qulu Xəlilovun "Yaşamaq istəyirəm" adlı aftobioqrafiq povesti böyük bir nəslin tərbiyəsində mühüm rol oynayıb. Yazıçının əsərlərini oxuculara sevdirən onların xalqa yaxın olması, insanların kədər və sevincinin, yaşamlarının təbii dillə nəql olunması, həyat problemlərinin qabardılmasıdır. Xalqın içindən çıxan yazıçı elə xalqın həyatını qələmə alıb. Qulu Xəlilov böyük ürəyindən süzülüb gələn, səmimi duyğularla qələmə aldığı əsərləri və yaddaşlara həkk olan, qəlblərə köçən pedaqoji fəaliyyəti ilə əbədiyyət zirvəsinə yüksəlib.

Əsərləri: “Rəsul Rza” (1960), “Böyük sənət uğrunda” (1960), “Yaşamaq istəyirəm” (1968), “Sənət və sənətkar” (1966), “Mələk xala” (1969), “Azərbaycan romanının inkişaf tarixindən” (1971), “Həyat yaradıcılıq çeşməsidir” (1974), “Atam və mən” (1975), “Ömrün baharı” (1978), “Həyat və idrak” (1980), “Həyatdan gələn səslər” (1984), “Torpağın ətri” (1984), “Tənqidçilik çətin peşədir” (1986), “Torpağın göz yaşları” (1989), “Yaşamaq istəyirəm” (1993) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 507.

23 Noyabr – Şair Vahid Əzizin 75 illiyi, (1945)

Vahid Əziz 1945-ci il noyabrın 23-də Qərbi Azərbaycanın Dərələyəz mahalının Əzizbəyov kəndində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. Ailəliklə Azərbaycanın Tərtər rayonuna köçdüklərindən orta məktəbi orada bitirmişdir (1963). Azərbaycan Politexnik İnstitutunu bitirmişdir (1971). Azərbaycan Yazıçılar Birliyi idarə heyətinin katibi olmuşdur (1991-1997). Bakı şəhər İcra hakimiyyətinin Reklam və Şəhər tərtibatı Departamentində "Reklamların Azərbaycan dilində yazılışına nəzarət bölməsi"nin müdiri olmuşdur. Dağlıq Qarabağ üzrə respublika təşkilat komitəsinin üzvüdür (1989-cu ildən). İnqilabdan əvvəl görkəmli rus ədiblərinin erməni - Azərbaycan münasibətlərinə dair yazdıqları əsərlərin yenidən nəşrini bilavasitə təşkil etmişdir."Oğuz eli" ədəbi-publisistik qəzetin işıq üzü görməsinə ciddi köməyi olmuşdur. Bakıda keçirilən Beynəlxalq-biznes konqresinin təşkilat komitəsi qərargahının rəisi olmuşdur (1991). "Ergün" firmasını, eyni adlı nəşriyyatı təsis etmişdir. Burada bazar iqtisadiyyatı ilə sıx bağlı olan sorğu, lüğət kitablarını, müasir Avropa və Amerika iqtisadçılarının əsərlərini kütləvi tirajla nəşr etdirmişdir. Bədii yaradıcılığa 1967-ci ildə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində çıxan ilk şeirindən sonra başlamışdır. Həmin vaxtdan dövri mətbuatda müntəzəm çıxış edir. Son illər 200-dən çox publisistik məqaləsi və müsahibəsi dərc olunmuşdur. Yeni şeirlərlə vaxtaşırı çıxış etmişdir. Sözlərinə bəstələnmiş mahnıların diski buraxılmışdır. "Dözmək olmur" (1997) şeirlər kitabı rəğbətlə qarşılanmışdır. Bədii tərcümə ilə də məşğul olur. 40-dan çox mahnısına musiqi bəstələnmişdir. Azərbaycanın rəsmi nümayəndə heyətinin tərkibində dəfələrlə xarici ölkələrdə olmuşdur.

Əsərləri: “Mən küləyi görürəm” (1969), “Aylı pəncərə” (1974), “İllərin baharı” (1980), “Əllərimin kölgəsi” (1986), “Тень моих рук” (1988), "Dözmək olmur" (1997), “Seçilmiş əsərləri” (üç cilddə) I cild, II cild, III cild (2008)

Tərcümələri ruscadan: Netto A. Azadlıq nəğmələri. 1981.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 892.

29 Noyabr - Şair Soltan Yusifin anadan olmasının 85 illiyi (1935)

Soltan Yusif (1935-2003), şair, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü

Soltan Sərdar oğlu Yusifov 29 noyabr 1935-ci ildə Füzuli rayonunun Kərimbəyli kəndində anadan olub. Təbiət, çox erkən yaşlarından haqsızlıq edərək onu həyatın ən şirin neməti olan eşitmək qabiliyyətindən məhrum edib. Lakin şair təbiətin bu haqsızlığına təslim olmayıb. Soltan Yusif kənd 7 illik məktəbini bitirib, bir müddət kənddə qalıb kolxozda işlədikdən sonra Bakıya gələrək karlara məxsus axşam fəhlə-gənclər məktəbinin 8-ci sinfində təhsilini davam etdirir. Gündüzlər çəkmə tikməklə məşğul olaraq Soltan Yusif axşamlar dərsə getmişdir. Atasının vəfat etməsi, böyük qardaşının Hərbi xidmətdə olmağı və sonra Neft Sənaye Institutunda oxumağı, anası Güllər xanımın evdar qadın olması ona mütləq işləməyin vacibliyini bildirirdi. Onun gündüzlər işləməsi, yorğunluğu, 8-ci sinifdə dərslərini əlaçı oxumasına heç cür mane ola bilmədi. Nəticədə yanvar imtahanından sonra komissiyanın qərarı ilə onu 8-ci sinifdən 10-cu sinifə keçirdilər. Dərsliklər ayrı, fənnlər ayrı olsa da, çətinliyə baxmayaraq, o, əlaçı olaraq qalırdı. Ağır iş yorğunluğu, dərsə hazırlaşmağa vaxtın "yoxluğu", dərslərin qeyri-sabitliyi möhkəm iradəyə mənfi təsir göstərə bilməmişdi. Orta məktəbi bitirən Soltan Yusif sənədlərini N. K. Krupskaya adına Bakı Kitabxanaçılıq Texnikumunun qiyabi mədəni-maarif şöbəsinə verdi. Texnikumu bitirən şair Karlar cəmiyyətinin Bakı şəhər şöbəsinin sədri, Azərbaycan Karlar Cəmiyyətinin mərkəzi idarə Heyətinin sədri, sədr müavini, direktor müavini, direktoru, Hüquqşünası vəzifələrində işləyir. Nəhayət, özünün təşəbbüsü ilə nəşrə başlamış cəmiyyətin orqanı olan "Bizim Həyat" qəzetinin şöbə müdiri işləmiş, sonra isə baş redaktoru olmuşdu. Soltan Yusifin indiyə kimi 7 şeirlər və poemalar kitabı nəşr edilib. Onun şeirlərinin çoxusu müxtəlif dillərə tərcümə edilib. SSRI vaxtında Moskvada fəaliyyət göstərən "Kamerton" Ədəbi Birliyi şairi öz üzvliyinə qəbul etmişdir. O, hər il keçirilən görüşlərə, iclaslara, konfranslara, plenumlara dəvət edilirdi. Onun oxuduğu şeirləri mütləq "V edinom stroyu" jurnalında, "Mayak" qəzetində çap olunurdu. Şair Həmçinin, Ukraynada, Kiyevdə fəaliyyat göstərən Ədəbi Birliyinin də üzvü seçilmişdir. Soltan Yusif 2003-ci ildə vəfat edib.

Əsərləri: “Zəhmət ətri” (1970), “Kəpəzlə görüş” (1980), "Mubarizin arzuları" (1983), “Yuxuma gəlirsən” (1987), “Çiçəklər”(1988), "Döyüşkən şeirlər" (1995), "Qurban olduğum" (1995), "Seçilmiş əsərləri" (I cild) (2006), “Seçilmiş əsərləri” II cild (2006) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 804.

30 Noyabr – Publisist, nasir Abid Tahirlinin 65 illiyi, (1955)

Abid Həmid oğlu Tahirli 30 noyabr 1955-ci ildə Qəbələ rayonunun Nohurqışlaq kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbdə oxuduğu illərdə (1963-1973) «Qalibiyyət» (rayon qəzeti), «Azərbaycan pioneri» qəzetləri, «Azərbaycan pioneri» jurnalı ilə sıx əməkdaşlıq etmişdir. IX sinifdə oxuyarkən «Azərbaycan pioneri» jurnalının keçirdiyi respublika yaradıcılıq müsabiqəsində «Sinoptiklər» hekayəsi ilə çıxış etmiş və müsabiqənin qalibi olmuşdur. 1975-1980-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsində ali təhsilə yiyələnmişdir. Tələbəlik illərində «Bakı», «Azərbaycan müəllimi», «Azərbaycan təbiəti», «Sovet kəndi», «Azərbaycan qadını» və s. kimi mətbu orqanlarda yazılarını dərc etdirmişdir. 1980-ci ildə SSRİ Jurnalistlər İttifaqına üzv qəbul edilmişdir, 1991-ci ildən Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının, 1995-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 1982-1987-ci illərdə Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətinin xaricdəki həmvətənlər üçün nəşr etdiyi «Vətənin səsi» adlı qəzetdə müxbir işləmişdir. Elə həmin illərdən də xaricdə yaşayan həmvətənlərin taleyi onun yaradıcılığının əsas mövzusuna çevrilmişdir. 1992 -1993-cü illərdə «Vətən» Cəmiyyəti Avropa və Amerika ölkələri şöbəsinin müdiri vəzifəsində işləmişdir. 1993-cü ildən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin məsul işçisidir. Dövlət qulluğunun müşaviridir. 1996-cı ildə Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin H. Zərdabi mükafatına, 2004-cü ildə Yasamal rayonu Bələdiyyəsinin və C. Məmmədquluzadənin ev muzeyinin təsis etdiyi Cəlil Məmmədquluzadə mükafatına layiq görülmüşdür. 1997-ci ildə MEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda «Ceyhun Hacıbəylinin həyat və yaradıcılığı» (mühacirətəqədərki dövr)» mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmiş, filologiya elmləri namizədi adına layiq görülmüşdür. 2000-ci ildə Bakı Dövlət Universiteti jurnalistika fakültəsinin doktorantı kimi «Azərbaycan mühacirət mətbuatında publisistika (1921-1991)» mövzusunda doktorluq işi üzərində tədqiqatlarını davam etdirmiş, 2005-ci ildə elmi-tədqiqat işini yekunlaşdırmışdır. Abid Tahirli 11 kitabın, o cümlədən 5 monoqrafiyanın, yüzlərlə publisistik, 200-dək elmi məqalənin müəllifidir.

Kitabları: "Azərbaycan mühacirəti" (2001), "Sözlə yarananlar, sözü yaşadanlar (2001), "Azərbaycan mühacirət mətbuatı" (2002), Deyilən söz yadigardır (2003), "Azərbaycan mühacirət mətbuatı, II hissə (2003), İlyas Əfəndiyevin publisistikası (2005), "Fırtınalar qoynunda (2006).

Tərtib etdiyi kitablar:C.Hacıbəyli. Hacı Kərim (1995), İ.Əfəndiyev "Sən həmişə mənimləsən"(1999), "Dədə Qorqud aliliyi" məqalələr toplusu (1999), Elçin. Şəxsiyyət və istedad (1999).

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Abid Tahirli

Xarici ədəbiyyat

1 Noyabr – Rus şairi Aleksandr Blokun 140 illiyi, (1880-1921)

Blok Aleksandr Aleksandroviç (1880-1921) – görkəmli rus şairi. Rus simvolizminin nümayəndəsi.

Blok Aleksandr Aleksandroviç 1905-1907-ci illərdə yazdığı əsərlərdə həyatın kəskin ziddiyyətləri, insanın faciəsi əks olunmuşdur. Blok lirikasında rus mədəniyyəti və vətənin taleyi haqqında dərin düşüncələr mühüm yer tutur ("Rusiya", "Kulikovo çolündə"). Atası huquq profesörü, anası yazıçı ve tərcüməçi idi. Anası ilə atasının boşanmalarından sonra, Moskva yaxınlığındakı bir kənddə yaşadı. Fəlsəfə elmi ilə məşğul olmuş, Avropa ölkələrinə səyahət etmişdir.Yazıçı 1898-1901-ci illərdə Peterburq Üniversitetində hüquq dərsi almışdır. Daha sonra filologiya fakultəsinə daxil olmuş və1906-cı ildə də məzun olmuşdur. 1901-1906 illərdə yazdığı şeirlərdə, ümüdlərın ümüdsüzlüklərin baş verdiyi tablolar yaratdı. Blokun həyatında teatrın özünəməxsus yeri var idi. Blok bir sıra teatr səhnələrində oynanılacaq əsərlər yaratmışdır. Özgə (1906); Hərb və kaman (1908), Karmen (1914), Cəza (1908), İskitler (1918), Onikilər (1918) əsərləri görülən işlərin təsdiqidir. Aleksandr Blok 1921-ci ilin avqust ayında yazıçı ürək xəstəliyindən vəfat etmişdir.

Əsərləri: Dionisosa (1906), Qar maskası (1907),Gecə Saatları (1911), Rusiya Şeirləri (1915), Pis Oyun, Yad Qadın, Meydandakı Kral, Qorxunc Dünya (1909-1916), Cəza (1908-1913), Yamblar (1907-1914), İtalyan Şeirləri (1909), Müxtəlif Şeirlər (1908-1916), Gülünc Adam (1913), Bülbül Baxçası (1915), Məmləkət (1907-1916), Külək nə mahnı söyləyir (1913), On iki (1918), Gül ve Xaç (1912), Ramses (1919) və s.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_ Blok

1 Noyabr – Rus şairi Konstantin Simonovun 105 illiyi, (1915 - 1979)

Simonov Konstantin Mixayloviç - rus yazıçısı, ictimai xadim, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı və 6 dəfə SSRİ Dövlət mükafatı laureatı.

Rus şairi Konstantin Simonov pyeslərin, ssenarilərin, publisistik oçerk və yol qeydlərinin, ədəbi-tənqidi məqalələrin müəllifidir. Simonova müharibə (1941-1945) dövrü lirikası daha çox şöhrət qazandırmışdır. Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, 6 dəfə SSRİ Dövlət mükafatı laureatıdır. "Jdi menya" (Gözlə məni) şeirinin müəllifi Konstantin Simonov, İosif Stalinin göstərişi ilə Fransa, Yaponiya, hətta ABŞ-a yollanıb, bu ölkələrdə siyasi təbliğatla məşğul olurdu. 1976-cı il fevralın 13-də SSRİ Elmlər Akademiyasında Sov.İKP MK-nın baş ideoloqu M.Suslovun tələbi ilə böyük bir müzakirə keçirilir. Qırmızı imperiyanın hakim elitası: akademiklər, siyasi xadimlər, yazıçılar Oljas Süleymenovu "Az-Ya" kitabına görə mühakimə edirlər. Akademik B.A.Rıbakov özü ilə birlikdə 45 şovinisti ayağa qaldırır. Hamıdan çox qəzəblənən, Oljas Süleymanovu məşum "37-ci il" terminləri ilə hədələyənlərdən biri B.Y.Abayev olur. Yalnız bir nəfər - Konstantin Simonov qazax xalqının böyük oğlunun müdafiəsinə qalxır.

Əsərləri:”Gözlə məni”, “Öldür onu” və s.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Konstantin_Simonov

30 Noyabr – Amerika yazıçısı Mark Tvenin 185 illiyi, (1835 - 1910)

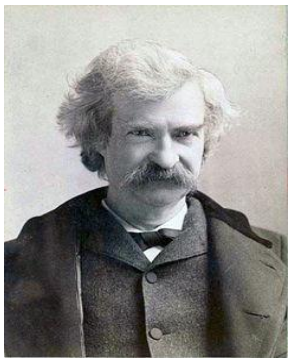

Oxuculara daha çox "Haklberri Finin sərgüzəştləri" və "Tom Soyerin macəraları adlı romanları ilə tanışdır. Mark Tven bir çox məşhur aforizmlərin müəllifi kimi də tanınır. Klemens dövrünün ən məşhur adamları-prezidentlər, dünya şöhrətli incəsənət xadimləri, sənayeçilər və Avropa kral ailələri ilə dostluq münasibətlərində olmuşdur. Tanınmış amerika yazıçıları Vilyam Folkner Tveni Amerika ədəbiyyatının "atası", Ernest Heminquey isə müasir Amerika ədəbiyyatının Tvenin sadəcə bir əsərindən – "Haklberri Finin sərgüzəştləri" romanından "törədiyini" bildirmişdir. Mark Tven 30 noyabr 1835-ci ildə ABŞ ın Missuri əyalətinin Florida bölgəsində dünyaya gəldi.Yeddi uşaqlı bir ailənin altıncı uşağı və sağ qalan üç qardaşdan biri idi. Ailəsi, o dörd yaşındaykən Mississippi Çayı boylarındakı Hannibala şəhərinə daşındı. İrəlidə yaradacağı məşhur romanları bu bölgədəki müşahidələrinə söykənərək yazılmışdı. Biznesmenlik və vəkillik edən atasını on bir yaşında ikən sətəlcəmdən itirincə məktəbini buraxıb köməkci olaraq bir mətbəədə işə başladı. 1851-ci ildə böyük qardaşı Orionun sahibi olduğu yerli qəzetdə yazarlıq etməyə başladı; yazılara da kömək edir və yumoru məqalələr yazırdı. Bəzi gəzinti yazıları və məqalələr yazaraq müxtəlif əyalətləri gəzdi. Mark Tven adıyla imzaladığı ilk məqaləsi “Carsondan Məktub” adlı məqaləsi idi. Mark Tven, Mississippi gəmilərində "iki kulaç dərinlik" mənasını verən bir taxma addır. Pul qazanmaq üçün müxtəlif işlərə sərmayə qoyan Mark Tven cəhdləri həmişə pul itkisiylə nəticələnir. 1885-ci ildə qurduğu nəşriyyat müflisləşir. Vətəndaş müharibəsi ilə əlaqədar müxtəlif xatirə kitabları yazır, Papa XIII. Leonun xatirələrini eyni anda 6 dildə çap etdirir. Papanın xatirələri oxucuların marağına səbəb olur. Borclarını ödəyə bilmək üçün yeni bir yol bulan Mark Tven, bütün dünya səyahətinə çıxdı. Avstraliyadan Hindistana, Cənub Afrikadan İngiltərəyə qədər bir çox ölkəni gəzdi. Bu gəzinti qeydlərini “Ekvatorun izində” adlı yazısıyla paylaşdı.Yaşlılıq illərində müstəmləkəçiliyi, irq düşmənliyi, qazanc ehtirası, dini ikiüzlülüyü sərt bir dillə tənqid edən yazılar yazdı. 1907-ci ildə Oxford Universiteti ona fəxri doktor rütbəsi verdi. Mark Tven, 1906-ci ildə yazmağa başladığı bioqrafiyasını tamamlamadan keçirdiyi ürək narahatlığı nəticəsində 21 aprel 1910-cu ildə həyatını itirdi.

Seçilmiş əsərləri:"Kalaverasdan olan məşhur qurbağa" hekayələr toplusu (1865),"Günahsızlar yadellərdə" (1869), "Mətinlər" (1875), "Qızılı əsr" (1873), "Köhnə və yeni oçerklər" (1875), "Missisipidə köhnə vaxtlar" (1875), "Tom Soyerin sərgüzəştləri" (1876), "Qoruyucu mələyə məktub" (1887), "Fərsiz Vilson" (1894), "Janna d`Ark" (1896), "Müəmmalı yadelli" Şeytan haqqında yazdığı povest, 1916-cl ildə nəşr olunub.**Filmoqrafiya:** Milyon funt sterlinq dəyərində bank bileti (film, 1954) İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Mark_Tven

Dekabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Dekabr – Ümumdünya QİÇS-lə Mübarizə Günü, (1988)
3 Dekabr – Beynəlxalq Əlillər Günü, (1992)
6 Dekabr – Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Sahəsi İşçiləri Günü, (2006)
7 Dekabr – Beynəlxalq Mülki Aviasiya Günü, (1996)
10 Dekabr – Ümumdünya Futbol Günü
10 Dekabr – Beynəlxalq İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi Günü, (1950)
11 Dekabr – Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Verlişləri Günü, (1994)
11 Dekabr – Beynəlxalq Dağlar Günü, (2003)
12 Dekabr – Ümummilli lider Heydər Əliyevin Anım Günü, (2003)
15 Dekabr – Beynəlxalq Çay Günü, (2004-2005)
25 Dekabr – "Qızıl qələmlər" Ədəbi Cəmiyyətinin Yarandığı Gün, (1925)
28 Dekabr – Beynəlxalq Kino Günü, (1895)
31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü, (1991)

Bu tarixi unutmayaq

26 Dekabr – Xankəndinin işğalı günü, (1991)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Milli qəhrəmanımız Aslanov Niyazi Şərəfxan oğlunun (25.12.1960) 60 illiyi

Elm adamları

Akademik Yusif Məmmədəliyevin (31.12.1905-1961) 115 illiyi

İncəsənət

Rəssam Mirzə Qədim İrəvaninin (04.12.1825-1875) 195 illiyi
Xalq rəssamı Nadir Əbdürrəhmanovun (05.12.1925-2008) 95 illiyi
Bəstəkar Tofiq Bakıxanovun (08.12.1930) 90 illiyi
Xalq artisti Səməd Möhləvinin (08.12.1900-1962) 120 illiyi
Xalq artisti Rəşid Behbudovun (14.12.1915-1989) 105 illiyi
Xalq artisti Ağababa Bünyadzadənin (17.12.1915-1974) 105 illiyi
Kinosenarist, yazıçı Həsən Seyidbəylinin (22.12.1920-1980) 100 illiyi

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı Rafiq Savalanın (01.12.1940) 80 illiyi
Ədəbiyyatşünas Kamal Abdullanın (04.12.1950) 70 illiyi
Şair Əjdər Qiyaslının (13.12.1935) 85 illiyi
Xalq şairi Osman Sarıvəllinin (17.12.1905-1990) 115 illiyi
Yazıçı Əyyub Abbasovun (1905-1957) 115 illiyi
Ədəbiyyatşünas Atababa Musaxanlının (20.12.1905-1941)115 illiyi
Şair Zülfüqar Şahsevənlinin (25.12.1950) 70 illiyi

Ədəbiyyatşünas Teymur Əhmədovun (25.12.1930) 90 illiyi

Yazıçı Yusif Səmədoğlunun (25.12.1935-1998) 85 illiyi

Şair, publisist Knyaz Aslanın (25.12.1960) 60 illiyi

Yazıçı Əbil Yusifin (31.12.1910-1984) 110 illiyi

Şair Zeynal Cabbarzadənin (31.12.1920-1977) 100 illiyi

Xarici ədəbiyyat

İngilis yazıçısı R. Kiplinqin (30.12.1865-1931) 155 illiyi

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Dekabr – QİÇS-lə Mübarizə Günü, (1988)

Bu gün 1988-ci ildə təsis edilmişdir. HİV – infeksiyası pandemiyası dünya səhiyyəsinin infeksion xəstəliklər sahəsində ən ciddi problemidir. BMT-nin HİV/AİDS üzrə Birləşmiş proqramının və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) məlumatına görə, dünyada hər gün 6800-dən artıq insan HİV-ə yoluxur, 5700-dən artıq insan isə AİDS səbəbindən vəfat edir. 2007-ci ilin sonuna yer kürəsində HİV-lə yaşayan insanların sayı 33,2 milyon təşkil etmişdir ki, onlardan da 15,4 milyonu qadın, 2,5 milyonu uşaqdır.

Azərbaycanda da HİV/AİDS problemi ən aktual problem olaraq daim Səhiyyə Nazirliyinin nəzarətindədir. Respublikamızda HİV-ə yoluxma səviyyəsi aşağı olan ölkələr sırasına daxildir və burada epidemiya əsasən yüksək riskli qrupa aid olan inyeksion narkotik istifadəçiləri arasında yayılmışdır. Belə ki, Azərbaycan vətəndaşları arasında təkcə 2009-cu ilin 11 ayı ərzində aşkar olunan HİV-ə yoluxma hallarının 63,3%-i, ümumilikdə isə 1992-01.12.2009-cu il tarixinə olan dövrdə yoluxma hallarının 64,4%-i inyeksion narkotik istifadəsi nəticəsində baş vermişdir. Azərbaycanda ilk dəfə HİV infeksiyasının aşkar edildiyi 1987-ci ildən 2009-cu ilin 1 dekabr tarixinədək Respublika QİÇS-lə Mübarizə Mərkəzində HİV infeksiyası təsdiq olunmuş 2224 nəfər rəsmi qeydiyyata götürülmüşdür. Onlardan 2138 nəfəri (96,1%) Azərbaycan vətəndaşı, 86 nəfəri (3,9%) isə əcnəbidir. HİV-ə yoluxmuş Azərbaycan vətəndaşlarından 1799-u (84,1%) kişi, 339-u (15,9%) qadındır. AİDS mərhələsində olan Azərbaycan vətəndaşlarının sayı 448 nəfər, AİDS-dən dünyasını dəyişmiş vətəndaşların sayı 274 nəfər olmuşdur. Azərbaycan vətəndaşında ilk dəfə HİV infeksiyasının aşkar edildiyi 1992-ci ildən 2009-cu ilin 1 dekabr tarixinədək 2138 HİV-ə yoluxmuş insandan 634-ü (29,7%) Bakı şəhəri və Abşeron rayonunda, 1465-i (68,5%) respublikanın digər 54 inzibati ərazisində qeydiyyatda olan şəxslərdir, 39 nəfərin (1,8%) yaşayış yeri naməlumdur.1992-ci ildən 2009-cu ilin 1 dekabr tarixinədək Azərbaycanda 780 ailədə HİV-ə yoluxma faktı qeydə alınmışdır. Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən HİV-lə yaşayan insanlara profilaktika, müalicə, qulluq və dəstəyin göstərilməsinin təmin edilməsi işi Respublika QİÇS-lə Mübarizə Mərkəzində davam etdirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

3 Dekabr – Beynəlxalq Əlillər Günü, (1992)

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə, dünya üzrə fiziki qüsurlu insanların faiz göstəricisi 10%-dir. Bu göstərici Azərbaycan üzrə 4,4% təşkil edir ki, bu da MDB məkanında ən aşağı göstərici hesab edilir. Respublikamızda dörd yüz mindən artıq əlil insan var. Onların bir hissəsi II Dünya müharibəsi, bir hissəsi erməni təcavüzü nəticəsində əmək qabiliyyətlərini itirən şəxslərdir. Əlillərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi haqqında dövlət proqramına uyğun olaraq, onların xaricdə müalicəsi təşkil edilir. Bu yöndə işlər davam etdirilir.

Əlil insan dedikdə hər kəsin ağlına müəyyən orqanlarını itirmiş insanlar gəlir. Unudulmamalıdır ki, bu onların işləməyinə, həyat fəaliyyətlərinə və ya insani keyfiyyətlərinə əngəl deyil və olmamalıdır. Fiziki deyil, mənəvi cəhətdən qüsurlu olmamaq gərəkdir. İnsanların hamısı eyni olmur. Fiziki cəhətdən sağlam olanlarla yanaşı, əlillər və şikəstlər də vardır. Əlillik və şikəstlik müxtəlif yollarla yaranır: anadangəlmə, müharibələr, yol-nəqliyyat, istehsalat qəzaları, xəstəliklər nəticəsində qazanılmış əlillik və şikəstlik vardır. Əlillik eyib sayılmamalıdır. Çünki bu insanlar fiziki cəhətdən tam olmasalar da, onlarda da nəcib ürək, saf insani keyfiyyətlər, yüksək bilik, bacarıq və intellektual qabiliyyətlər vardır. Bu insanlar hətta maddi cəhətdən təmin olunsalar belə, isti münasibət, doğmalardan və yadlardan qayğı, mərhəmət və diqqət umurlar.

Ölkəmizdə əlillərin sosial müdafiəsinə xüsusi diqqət yetirilir. Bu barədə bir sıra dövlət əhəmiyyətli proqramlar həyata keçirilmişdir. Əlillər mənzil, maşın, əlil arabaları ilə təmin olunur, müxtəlif ölkələrdə dövlət vəsaiti hesabına müalicə və bərpa kursları keçirlər.

Beynəlxalq aləm də əlillərə qayğı və diqqəti artırıb. Onların hüquqlarının qorunması sahəsində bir sıra tədbirlər həyata keçirilib. Onlardan ən mühümü BMT tərəfindən 1983-1992-ci illərdə həyata keçirilmiş Əlillər Onilliyidir. 1992-ci il oktyabrın 14-də Onilliyin başa çatması münasibətilə BMT Baş Məclisi dekabrın 3-nü Beynəlxalq Əlillər Günü kimi qeyd olunması haqqında Bəyannamə qəbul etmişdir. Bu günün məqsədi cəmiyyəti əlillik problemlərinin həllinə cəlb etmək, əlilliyi olan bütün insanların hüquqlarını qorumaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com

6 Dekabr – Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Sahəsi İşçiləri Günü, (2006)

Bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2 dekabr 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə təsis olunub. O vaxtdan bütün respublikada rabitəçilər və informasiya texnologiyaları sahəsinin işçiləri öz peşə bayramlarını qeyd edirlər. Peşə bayramının məhz bu gündə qeyd olunması Azərbaycanda ilk telefon xəttinin yaradılması ilə bağlıdır. Belə ki, 1881-ci il dekabrın 6-da Bakıda "Nobel qardaşları" cəmiyyəti tərəfindən ilk telefon xətti çəkilmişdir. Azərbaycanda rabitə sahəsi ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyəti illərində xüsusilə inkişaf etməyə başlayıb. Rabitə sisteminin əsas inkişaf dövrü 70-80-ci illərə təsadüf edir. 1976-cı ildə təkcə Bakı telefon şəbəkəsinin gücü 1927-ci illə müqayisədə, 20 dəfədən çox artmış, telefon Azərbaycan əhalisinin məişətinin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Həmin illərdə poçt, teleqraf və teleradio proqramlarının yayımı sahələri də diqqətəlayiq inkişaf yolu keçmişdir. 1979-cu ildə Heydər Əliyevin şəxsi rəhbərliyi altında yaradılmış komissiya tərəfindən Bakıda – köhnə teleqüllənin yaxınlığında tikilməsi nəzərdə tutulan 310 metrlik yeni teleqüllənin layihəsi təsdiq edilmiş və 1981-ci ildə obyektin tikintisinə başlanmışdır. Həmçinin 90-cı illərdə Azərbaycanda informasiya kommunikasiya texnologiyaları sektoru da inkişaf etməyə başlamış, ölkədə bu yeni sektorun inkişafı prosesi sürətlənmiş, Azərbaycanın internet seqmenti genişlənmişdir.

Respublikamızda rabitə və informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sektorunun hazırkı sürətli inkişafı ümummilli liderin kursunu davam etdirən ölkə Prezidenti İlham Əliyevin şəxsi diqqəti və qayğısı nəticəsində əldə olunmuşdur. 2012-ci il ərzində İnformasiya Texnologiyalarının İnkişafı Dövlət Fondunun, Yüksək Texnologiyalar Parkının və Elektron Təhlükəsizlik Mərkəzinin yaradılması haqqında sənədlər imzalanmışdır. Həmin ilin noyabrında illik "Bakutel" sərgi-konfransı ilə yanaşı, Bakıda dünya əhəmiyyətli İnternet İdarəçilik Forumu (IGF 2012) da keçirilmişdir. Bütün bunlar hökumət tərəfindən İKT sektoruna böyük diqqətin yetirilməsini bir daha sübut edir.

İnternetdə: www.books.google.com

7 Dekabr – Beynəlxalq Mülki Aviasiya Günü, (1996)

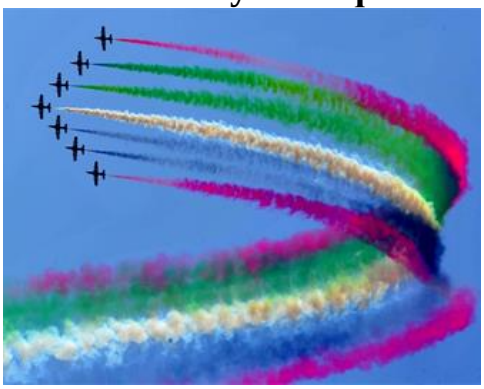

1944-cü il dekabrın 7-də Beynəlxalq Mülki Aviasiya haqqında Konvensiya imzalanmışdır. 6 dekabr 1996-cı ildə BMT Baş Assambleyası tərəfindən 7 dekabr Beynəlxalq Mülki Aviasiya Günü elan olunmuşdur. Azərbaycanda ilk mülki hava reysi 1921-ci ildə poçt-sərnişin təyyarəsində həyata keçirilmişdir. Lakin hələ 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yarandığı gündən başlayaraq aviasiya sahəsində bir sıra işlər görülmüşdür. Azərbaycan mülki aviasiyasında ilk dəfə 1923-cü il avqustun 8-də "Yunkers" təyyarəsi ilə sərnişin daşınmaları həyata keçirilmişdir. Ölkəmizdə ilk hava limanı 1931-ci ildə Binə qəsəbəsinin yaxınlığında tikilmiş və 2 ildən sonra istifadəyə verilmişdir. 1938-ci ildə Azərbaycanda ilk aviasiya qrupu yaradılıb ki, bu tarix 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin Fərmanı ilə Azərbaycan Mülki Aviasiya Günü kimi elan edilib. Sergey Utoçkinin idarə etdiyi uşaqsayağı yöndəmsiz və möhkəm olmayan "Farman-4" sistemli fransız biplanı heyrətdən yerində donmuş tamaşaçıların başı üzərində bir neçə dairə vuraraq, alqışlar altında yerə enib. Azərbaycanın aviasiya ilə ilk tanışlığından sonra hava nəqliyyatının yeni növünün regionda rəsmi status alması üçün on beş il ötüb. 1923-cü ildə "ZAKAVİA" – Zaqafqaziya Mülki Aviasiya Səhmdar Cəmiyyəti yaradılıb. Artıq 1923-cü ilin aprel ayında "Yunkers" təyyarəsində Bakı-Tiflis-Bakı marşrutu ilə uçuş həyata keçirilib. İki il sonra isə Keşlədə aerodrom tikilib və mülki "Hava stansiyası" yaradılıb. Bu, aviaparkı müasir "Boeing-757" təyyarələri ilə təkmilləşdirməyə, uçuşları idarəetmə vasitələrini yeniləməyə, iyirmiyədək ixtisas üzrə kadrların hazırlanması sistemini yaratmağa və bu gün altmışdan yuxarı aviaşirkətin təyyarələrini qəbul edən beynəlxalq təyyarə vağzalının 1999-cu ildə Bakı şəhərində açılmasına imkan verib. Növbəti illərdə "Naxçıvan" beynəlxalq hava limanı, "Gəncə" beynəlxalq hava limanı və "Zabrat" hava limanında yeni təyyarə vağzalının binası istismara verilib.

2008-ci ildə "Lənkəran" və "Zaqatala" beynəlxalq hava limanları açılıb. Bakı-Zaqatala və Bakı-Lənkəran marşrutları üzrə aviareyslər, müvafiq olaraq 2008-ci ilin sentyabr və oktyabr aylarında açılıb. Qeyd edək ki, hazırda AZAL ölkə daxilində Bakı-Naxçıvan, Bakı-Gəncə və Gəncə-Naxçıvan və Bakı-Qəbələ marşrutları üzrə uçuşlar yerinə yetirir."Azərbaycan Hava Yolları" QSC Avropa, MDB, Yaxın Şərq və Asiya ölkələrinə sərnişin daşımaları həyata keçirir. İndi "Azərbaycan Hava Yolları" QSC Azərbaycanın Milli Daşıyıcısı kimi Beynəlxalq Hava Nəqliyyatı Assosiasiyasında (İATA) layiqli yer və MDB ölkələrinin aviaşirkətləri arasında lider mövqe tutur. **İnternetdə: www.books.google.com**

10 Dekabr – Ümumdünya Futbol Günü

10 dekabr – Ümumdünya Futbol Günü Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qərarı ilə qeyd olunur. Beynəlxalq ictimaiyyət bu idman növünə qiymət verərkən bildirir ki, bu, milyonlarla insan üçün sadəcə oyun deyil, həm də həyat tərzidir. Futbol – "ayaqla top oyunu" haqqında ilk xatırlatmalara bizim eradan əvvəl ikinci minillikdə Çin mənbələrində rast gəlinib. O, çsu-çyu adlandırılıb, mənası "ayaqla itələmək" deməkdir. Bu oyunun ilk dəfə nə vaxt başlanması haqqında dəqiq məlumat yoxdur. Bəziləri iddia edir ki, futbolun ilk sələfləri VIII əsrdə İngiltərədə yaşayan saksonlar olub. Onlar döyüş meydanında vuruşmadan sonra düşmənlərin kəsilmiş başlarını təpikləyirdilər. Futbolu Qədim Yunanıstanda və Romada təxminən 2500 il bundan əvvəl oynayıblar. Yunanıstanda bu oyun "top uğrunda mübarizə" adlandırılıb.

Qeyd edək ki, futbol bütün dünyada ən populyar idman növü sayılır. Futbol Günü idmançıları və idmanın bu növünün sadiq azarkeşlərini birləşdirən bayramdır. Azərbaycanda futbolun əsası 1911-ci ildə qoyulub, ilk çempion isə Bakının "Cənub inşaatçısı" komandası olub.

İnternetdə: **arxiv.az**

10 Dekabr – Beynəlxalq İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi Günü, (1950)

"Xalq dövlət üçün yox, dövlət xalq üçün olmalıdır".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

1948-ci ilin 10 dekabrında BMT-nin Baş Məclisi tərəfindən "İnsan hüquqları haqqında ümumi bəyannamə" qəbul edilmişdir. 1950-ci ildən başlayaraq isə hər il dekabr ayının 10-u bütün dünyada Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü kimi qeyd olunur. İnsan hüquqları, insanların təbii və dərrakədən irəli gələn subyektiv hüquqlarını təsvir edir. İnsan hüquqlarının əsas konsepsiyası ondan ibarətdir ki, bütün insanlar eyni hüquqlara malik olmalıdırlar və bu hüquqlar hər hansı bir izaha ehtiyac olmadan hər kəsə bərabər şəkildə aid edilməlidir. Avropada əsas insan hüquq və azadlıqlarının qorunması üçün Azərbaycan Respublikasının da qoşulduğu 4 noyabr 1950-ci il tarixli Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası mövcuddur. Bu konvensiyanın beynəlxalq müqavilələrdən başlıca fərqi ondan ibarətdir ki, Avropada bu sənədə əsaslanan və eyni zamanda real işləmə mexanizminə malik əsas insan hüquq və azadlıqlarını qoruyan Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi fəaliyyət göstərir. İnsan haqqları çox hallarda bütün insanların eyni haqqa malik olması ideyasına uyğun olaraq aşağıdakı kimi ifadə edilir: "Hər bir insan onun malik olduğu irqdən, cinsdən, dildən, dindən, siyasi və digər baxışlardan, milli və sosial mənşəyindən, mülkiyyətdən, doğum və başqa hallardan asılı olmayaraq, təmin edilmiş insan hüquqlarına malikdir".

İnternetdə: www.books.google.com

11 Dekabr – Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Verlişləri Günü, (1994)

"Uşaqlara qayğı göstərmək, uşaqların təhsili, tərbiyəsi üçün şərait yaratmaq uşaqlara həyatda sərbəst yaşamaq, sərbəst inkişaf etmək adət-ənənələrini aşılamaq uşaqlarla aparılan işin əsas hissəsi olmalıdır".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Ötən əsrin sonlarından BMT tərəfindən hər il dekabrın 11-i Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Günü kimi qeyd olunur. BMT Uşaq Fondunun (YUNİSEF) təşəbbüsü ilə 1994-cü ilin aprelində Kann şəhərində təsis olunmuşdur. Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən 1998-ci il mayın 19-da imzalanmış "Uşaq hüquqları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsində deyilir: "Uşaqlar barəsində dövlət siyasəti hər bir uşağın zəruri maddi və məişət şəraitində böyüyüb tərbiyə olunmasının, mütərəqqi tələblər əsasında təhsil almasının, layiqli vətəndaş kimi formalaşmasının təmin edilməsinə yönəldilir". Uşaqlara göstərilən qayğının daha bir bariz nümunəsi 22 iyun 1999-cu il tarixdə qüvvəyə minmiş "Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum uşuqların sosial müdafiəsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunudur. Ulu öndərimiz Heydər Əliyev həmişə uşaqların bu əlamətdar günündə onlarla bir yerdə olmağı çox sevirdi. Heydər Əliyev Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Günü ilə əlaqədar onların hazırladığı mərasimdə iştirak etməkdən böyük zövq alırdı. Fərəhlə demək olar ki, uşaq və gənclərə göstərilən diqqətin, qayğının daha da artırılmasında ölkə Prezidenti İlham Əliyevin xidməti çoxdur.

Təbii ki, uşaqların diqqətini çəkən, onların maraq dairəsinə daxil olan vərdişlərdən biri də televiziyadır. Buna görə də respublikamızda bir telekanalın uşaqlar üçün ayrıca redaksiyası fəaliyyət göstərir. Bu sarıdan Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin ənənələrə söykənərək uşaqlar üçün proqramlar hazırlanması diqqət çəkir. İstər AzTV-də, istərsə də onun "Mədəniyyət" kanalında uşaq və gənclərə həsr olunan verilişlərin təkcə adlarına fikir verək: "Təmas nöqtəsi", "Tələbə dünyası", "Mən də uşaq olmuşam", "Çoxbilmişlərdənsinizmi?", "Mən azərbaycanlıyam", "Müasir Azərbaycan gəncliyi", "Biləyən", "Bəbək", "Ana dili" və s. əlbəttə, bu verilişlərin hər biri haqqında ayrıca danışmaq da olar.

İnternetdə: www.azerbaijan-news.az

11 Dekabr – Beynəlxalq Dağlar Günü, (2003)

BMT-nin 2003-cü ilin yanvarında keçirilmiş 57-ci Baş Assambleyasının qərarı ilə hər il dekabrın 11-də Beynəlxalq Dağlar Günü (International Mountain Day) qeyd olunur.

BMT-nin Baş Assambleyası planetin dağlıq regionlarının inkişaf problemlərinə və onların əhalisinə yardımın zəruriliyinə diqqəti cəlb etmək məqsədi ilə beynəlxalq birliyi həmin gün müxtəlif tədbirlər keçirməyə çağırmışdır. Bu günlə bağlı adətən tematik kitab yarmarkaları, simpoziumlar, mühazirələr, seminarlar, məktəblərdə məşğələlər keçirilir.

Dağlar Yer kürəsinin quru səthinin dörddə birini təşkil edir, dünyanın daimi iqtisadi inkişafında mühüm rol oynayır və əhalinin demək olar ki, 10%-nin daimi yaşayış məskənidir. Dağlar yalnız dağlıq rayonlarda yaşayan 720 milyon insan üçün mövcudluq və rifah mənbəyi deyil, həm də dağətəyində yaşayan milyardlarla insanın yaşayış tərzinə müsbət təsir göstərir. Dağlar həm də bir çox nadir bitki və heyvan növlərinin qoruğu, Yerin bütün əsas çaylarının su mənbəyidir. Dağlar eyni zamanda populyar turizm və istirahət məskənləridir. Lakin ətraf mühitin vəziyyətinin pisləşməsi dağlarda quraqlığa, sürüşmələrə və digər təbii fəlakətlərə, dağlıq rayonlarda siyasi vəziyyətin kəskinləşməsi isə yerli münaqişələrə, terrorçuluğun, qaçqınların artmasına, aclığa və xəstəliklərə səbəb olur. Bütün bunlar isə dağlıq regionların nadir təbiət və insan potensialının itirilməsinə gətirib çıxarır.

Hər il Beynəlxalq Dağlar Günü üçün mövzu müəyyən olunur. Həmin mövzu çərçivəsində informasiya materialları işlənib hazırlanır və tədbirlər keçirilir.

İnternetdə: http://www.calend.ru/holiday/

12 Dekabr – Ümummilli lider Heydər Əliyevin Anım Günü, (2003)

Dekabrın 12-si xalqımızın ümummilli lideri, çoxəsrlik Azərbaycan tarixində misilsiz xidmətləri ilə əbədiyaşar mövqe qazanmış ulu öndər Heydər Əliyevin anım günüdür. Dünya tarixi sübut etmişdir ki, şəxsiyyətlərin gücü, ağlı, cəsarəti, siyasi iradəsi və müdrikliyi mənsub olduğu xalqın, onun yaratdığı dövlətin həyatında əvəzedilməz rola malikdir. Bu şəxsiyyətlər arasında müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, ulu öndər Heydər Əliyevin özünəməxsus yeri vardır.

Türkiyənin tanınmış dövlət xadimi Bülənt Ecevit siyasət nəhəngi Heydər Əliyevin yalnız Azərbaycan xalqı deyil, bütün türk dünyası qarşısında xidmətlərini qiymətləndirərkən fəxrlə demişdir: "Qüdrətli öndərsiz bir millət heç nəyə nail ola bilməz. Heydər Əlirza oğlu Atatürk qədər qüdrətli bir türkdür. Heydər Əlirza oğlu min ildən bir yetişən dahilərdəndir".

Heydər Əliyev irsinin araşdırılması ilə məşğul olan bir çox müəlliflər ulu öndəri XX əsrin siyasət nəhəngləri, mənsub olduqları xalqlar üçün əvəzsiz xidmətlər göstərmiş Şarl de Qoll, Corc Vaşinqton, Uinston Çörçill, Konrad Adenauer və digərləri ilə bir sıraya qoyurlar. Amma bu şəxsiyyətlərin hər birinə böyük hörmət hissi ilə qeyd etməliyik ki, onlar yaşadıqları bir ictimai-siyasi formasiyanın verdiyi imkanlardan məxsus olduqları xalq üçün maksimum istifadə etməyə çalışmış və buna nail olmuşlar. Heydər Əliyev isə həm keçmiş sovet, həm də müstəqillik dönəmində Azərbaycanın inkişafı, onun dünya dövlətləri cərgəsində layiqli yerini tutması üçün titanik əmək sərf etmiş, mənsub olduğu xalqın və eyni zamanda özünün adını əbədi olaraq tarixə yazmışdır. Heydər Əliyevin hakimiyyətdə olduğu 30 illik dövr xalqımızın illərlə həsrətini çəkdiyi dövlət müstəqilliyinin əldə edilməsi, onun azad inkişafı və yüksəlişi naminə apardığı mübarizələr və qələbələr tarixidir. Bu parlaq şəxsiyyətin həmin illərdəki fəaliyyətini araşdırdıqda Vətənini hədsiz dərəcədə sevən bir insanın ölkəsinin tarixinə, mədəniyyətinə, ədəbiyyatına son dərəcə böyük sevgi və hörmət ilə yanaşdığını görür və heyrətlənməyə bilmirsən. Heydər Əliyevin

dövlətçilik sərişləsi, dərin zəkası, fenomenal yaddaşı, insanları idarə etmək bacarığı həmin vaxt SSRİ-nin tərkibində olan bütün xalqlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Ümummilli liderimiz böyük uzaqgörənliklə dünyanın enerji tələbatının günbəgün artdığını görür, neft diplomatiyası dövrünün başlandığını və bu diplomatiyada ölkəsinin qazanacağı iqtisadi və siyasi dividendi yaxşı duyurdu. Dünyanın söz sahibi olan ölkələrinin nəhəng neft şirkətləri ilə intensiv danışıqlar başlandı. 1994-cü il sentyabrın 20-də "Əsrin müqaviləsi" imzalandı. Bunun çox böyük iqtisadi dəyəri ilə yanaşı, siyasi əhəmiyyəti ondan ibarət idi ki, Azərbaycan dünya iqtisadi siyasətinin maraq mərkəzinə çevrildi.

Ulu öndərin neft strategiyasının yeni bir mərhələsi Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft kəməri layihəsi oldu. Bəzi dövlətlərin qısqanclıqla yanaşdıqları və hətta reallaşacağına şübhə etdikləri BTC 2006-cı ildə işə salınanda bp şirkətinin prezidenti Con Braun onun əhəmiyyətindən danışaraq deyirdi: "BTC-nin fəaliyyətə başlaması dünyanın enerji xəritəsini dəyişdi". Amma dünyanın enerji xəritəsini dəyişən BTC yox, onun yaradıcısı, Azərbaycanın dahi oğlu Heydər Əliyev oldu. Ümummilli lider müstəqil Azərbaycanın iqtisadiyyatının təkcə neft sənayesi üzərində qurulmasının da gələcəkdə arzuolunan nəticələr verməyəcəyini bilirdi. Postsovet məkanında ilk dəfə Azərbaycanda Heydər Əliyevin göstərişi ilə torpaq islahatına başlandı. Kolxoz və sovxozların şəxsi və fermer təsərrüfatlarına çevrilməsi kənd təsərrüfatının inkişafında yeni üfüqlər açdı.

Ulu öndərin təşəbbüskarlığı, qətiyyətli və prinsipial qərarları Azərbaycan iqtisadiyyatını tədricən dirçəltdi, ona yeni nəfəs verdi. Qısa müddətdə bazar iqtisadiyyatına keçidin qanunvericilik bazası formalaşmağa, iqtisadi həyatımızda sahibkarlıq fəaliyyəti yaranmağa başladı.

1995-ci ildə müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası qəbul edildi. Ümummilli liderin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə hazırlanan bu ali sənəd Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının qorunması və təmin olunmasında yeni mərhələ açdı. 1998-ci ildə Şərqdə ilk dəfə olaraq Azərbaycanda ölüm hökmü ləğv olundu. Heydər Əliyev üçün müstəqil Azərbaycan fəlsəfəsinin təməlində azadlıq, demokratiya, iqtisadi tərəqqi, sosial ədalət və rifah dururdu. Bu fəlsəfə onun memarı olduğu müstəqil Azərbaycanda öz real əksini tapdı.

Ulu öndər özünün başladığı nəhəng işlərin uğurlu icrasını kimin təmin edə biləcəyini də müəyyənləşdirdi. Fiziki imkanlarının tükəndiyi bir vaxtda həmişə inandığı və etibar etdiyi xalqına müraciət ünvanladı: "İnanıram ki, mənim axıra çatdıra bilmədiyim taleyüklü məsələləri, planları, işləri sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başa çatdıra biləcək. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm". Bu uğurların əsasını qoymuş ulu öndər Heydər Əliyevin adı isə qədirbilən Azərbaycan xalqının qəlbində daim yaşayacaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com Mənbə: AzərTAc

15 Dekabr – Beynəlxalq Çay Günü, (2004-2005)

Hər il dekabrın 15-də aparıcı dünya çay istehsalçısı statusuna malik bütün ölkələrdə Beynəlxalq Çay Günü (International Tea Day) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunmasının məqsədi – hökumətlərin və insanların diqqətini çay satışı problemlərinə, çay istehsalı sahəsində işləyən işçilərin, kiçik istehsalçıların və istehlakçıların vəziyyətinə cəlb etməkdir. Bayramın bir məqsədi də bu içkinin populyarlaşdırılmasıdır. 15 dekabrda Çay sənayesi işçilərinin hüquqlarının dünya bəyannaməsi elan olunmuşdur. Beynəlxalq Çay Gününün məhz dekabrın 15-də qeyd edilməsi qərarı 2004-cü ildə Mumbayda (Hindistan) və 2005-ci ildə Porte Alleqredə (Braziliya) keçirilmiş Ümumdünya ictimai forumunun gedişi zamanı beynəlxalq təşkilatlarda və həmkarlar ittifaqlarında müzakirələrdən sonra qəbul edilmişdir. Bu günü, əsasən, iqtisadiyyatında çay istehsalının önəmli yer tutduğu ölkələr – Hindistan, Şri-Lanka, Banqladeş, Nepal, Çin və s. qeyd edirlər.

Çayın bir içki kimi ilk dəfə Çin imperatoru Şen Nunq tərəfindən təxminən e.ə 2737-ci ildə aşkar olunduğu hesab olunur. Belə ki, imperator çay yarpağını qaynar su olan fincana salmış və beləcə çay içkisi yaranmışdır. Eramızın 400-600-cü illərində Çində çaya maraq artır və bunun nəticəsində çay bitkisinin kultivasiyası prosesləri inkişaf edir. Rusiya və Avropada çay XVII əsrin birinci yarısında məlum olur. Çay tarixində ən məşhur hadisələrdən biri isə 1773-cü il dekabrın 16-da baş verən "Boston çayiçməsi" olmuşdur. Həmin vaxt Amerika müstəmləkəçiləri Böyük Britaniya tərəfindən çaya tətbiq olunan vergiyə etiraz işarəsi kimi Boston sahilinə çay yeşikləri atmışlar.

Bir çox ölkələr özlərinin çayiçmə ənənələrinə malikdirlər. Bəzi xalqlar çayı süddə dəmləyirlər. Bəzi yerlərdə isə çaya xüsusi ədviyyatlar qatılır. Amma bir fakt danılmazdır ki, çay dünyada ən çox sevilən içki olaraq qalır. Bu bayram da hələ ki, rəsmi olmasa da, çaysevərlər tərəfindən getdikcə daha çox qeyd olunur. Çay günündə müxtəlif sərgilər, reklam aksiyaları və s. keçirilir.

İnternetdə: http://www.calend.ru/holidays

25 Dekabr – “Qızıl qələmlər” Ədəbi Cəmiyyətinin Yarandığı Gün, (1925)

Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı 1934-cü il iyunun 13-də Bakıda Azərbaycan Yazıçılarının I qurultayında yaradılmışdır. O vaxta qədər Azərbaycan yazıçıları ayrı-ayrı ədəbi birləşmələrin tərkibində fəaliyyət göstərirdilər. 1923-cü ildə Azərbaycan yazıçılarını bir təşkilatda birləşdirmək zərurəti meydana çıxarkən bir neçə yazıçı çap etdirdikləri müraciətdə Türk Ədib və Şairlər İttifaqı Dərnəyi təsis etdiklərini bildirdilər. Həmin ədəbi birlik "İldırım" adlanırdı. "Qızıl qələmlər" ədəbi cəmiyyəti də təxminən bu dövrlərdə formalaşmış, öz ətrafına gənc ədəbi qüvvələri toplamışdı. Bu cəmiyyət əsaslı və ədəbi təşkilat kimi 1925-ci il dekabrın 25-də Bakıda yaradıldı, ədəbi dərnəkləri öz ətrafında birləşdirdi. "Qızıl qələmlər" cəmiyyəti tez-tez müşavirələr, ədəbi gecələr, görüşlər, məruzələr təşkil edir, tədbirlər həyata keçirirdi. "Maarif və mədəniyyət" jurnalında, "Kommunist" və "Gənc işçi" qəzetlərində müntəzəm verilən ədəbi materiallar, "Qızıl qələmlər", "Oktyabr alovları" almanaxları və ayrı-ayrı məcmuələr ədəbiyyatın təbliğinə, kütləvi surətdə yayılmasına xidmət edirdi. 1927-ci il iyul ayının əvvəllərində Azərbaycan yazıçılarının birinci ümumi yığıncağında bütün ədəbi qüvvələri bir təşkilat ətrafında birləşdirmək qərara alındı. Beləliklə, Azərbaycan Yazıçılar Cəmiyyətinin müvəqqəti İdarə Heyəti yarandı. 13 yanvar 1928-ci ildə Bakıda Ümumazərbaycan yazıçılarının birinci və 20 oktyabr 1929-cu ildə ikinci qurultayı çağrıldı. Ümumittifaq Kommunist (bolşevik) Partiyası Mərkəzi Komitəsinin ədəbi-bədii təşkilatların yenidən qurulması haqqında 1932-ci il 23 aprel tarixli qərarından sonra Azərbaycan Yazıçılar Cəmiyyətinin yenidən qurulması haqqında təşkilatı tədbirlər görüldü və Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı yaradıldı.

İnternetdə: www.azyb.net

28 Dekabr – Beynəlxalq Kino Günü, (1895)

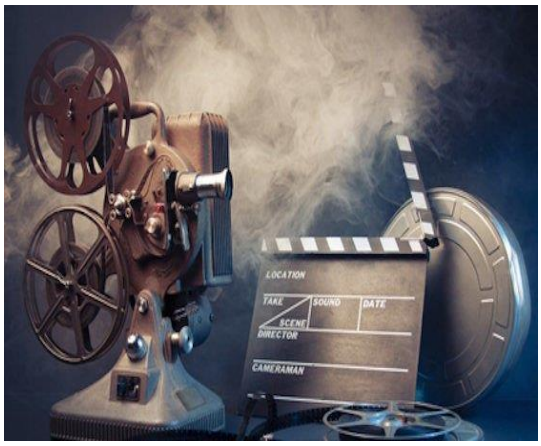

XX əsrin 30-cu illərində kinematoqrafiya inkişaf etməyə başladı. Belçikada Cozef Plato və Avstriyada Simon fon Ştampfer demək olar ki, eyni anda "fenakistoskop" adlı, hərəkət edən rəsm effekti verən fırlanan iki çarxlı cihaz kəşf edirlər. İlk kinematoqrafiya sistemini Tomas Edison və Uilyam Dikson hazırlayıb. 1890-cı ildə ilk dəfə olaraq kinokamera ixtira edilib. 1891-ci ildə ilk çəkilən lenti nümayiş etdirmək üçün kineskop kəşf olunur. Dekabrın 28-də dünyada Beynəlxalq Kino günü qeyd olunur. 1895-ci il dekabrın 28-də Lui və Oqyust Lümyer qardaşları Parisin Kapusin bulvarındakı balaca kafedə ilk dəfə özlərinin çəkdikləri qısametrajlı filmlərin pullu nümayişini təşkil etmişlər. Filmlərin arasında 46 saniyəlik "Fəhlələrin Lümyer fabrikindən çıxması" filmi də var idi. Lümyer qardaşları hesab edirdilər ki, kino həyat səhnələrinin nümayişindən başqa bir şey deyil və olmayacaqdır. Ona maraq tezliklə sönəcəkdir. Lakin bəşəriyyət xroniki sinematoqraf xəstəliyinə tutuldu. Kino körpə uşaq kimi, əvvəlcə danışa bilmirdi. Tamaşaçıları aktyorların hərəkətləri, üz-gözünü büzməsi ilə əyləndirirdi. 1896-cı ildə ilk dəfə montajdan istifadə edərək, fransız rejissoru Jorj Meles "Çaydan xilas" filmini lentə alır. Meles həm də kinoda bir neçə yeniliklərin banisi sayılır. XX əsrin əvvəllərində filmlərin vaxtı uzadılaraq 15-20 dəqiqəyə çatır. Bütün dünyada kino zalları açılmağa başlayır.

Azərbaycan kino sənətinin tarixi isə 1898-ci il iyunun 21-dən başlayır. İlk filmlər fotoqraf və nasir Aleksandr Mişon tərəfindən çəkilmiş xronika süjetləri ("Bibiheybətdə neft fontanı yanğını", "Balaxanıda neft fontanı", "Şəhər bağında xalq gəzintisi", "Qafqaz rəqsi" və s.) və bir bədii kinosüjetdən ("İlişdin") ibarət olub. 1915-ci ildə Qafqazda Pirone qardaşlarının açdığı səhmdar cəmiyyətləri (ticarət evləri) tərəfindən Bakı, Tiflis, İrəvan şəhərlərində prokat kontorları yaradılıb. 1915-ci ildə adı çəkilən cəmiyyət neft sənayeçilərinin pulu ilə İbrahim bəy Musabəyovun "Neft və milyonlar səltənətində" romanı əsasında eyni adlı ilk Azərbaycan bədii filminin çəkilişinə başlayıb. 1916-cı ildə Bakıda Üzeyir Hacıbəyovun "Arşın mal alan" operettası əsasında ilk Azərbaycan kinokomediyası çəkildi. 1919-cu ildə isə Azərbaycanın müstəqilliyinin ildönümü münasibətilə "Təntənə" adlı tammetrajlı film ekranlarda nümayiş etdirildi.

İnternetdə: www.books.google.com

31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü, (1991)

"Bizim hamımızın bir vətəni var. Bu Azərbaycan dövlətidir. Azərbaycanlı hər yerdə yaşaya bilər, ancaq azərbaycanlılığını, öz dilini, dinini, milli ənənələrini unutmamalıdır. Onun qəlbi daim doğma Azərbaycanla bir vurmalıdır".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü – Azərbaycan millətinin birlik şüarının simvolik günüdür. Bu bayram ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələr qurmaq, onlar arasında birlik və həmrəylik yaratmaq işində mühüm rol oynayır. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününün qeyd edilməsi bütün dünya azərbaycanlıları tərəfindən artıq bir zərurətə və mənəvi ehtiyaca çevrilmişdir. Azərbaycanlıların yaşadıqları, fəaliyyət göstərdikləri və çoxluq təşkil etdikləri Avropa ölkələrində bu tendensiya özünü yüksək səviyyədə göstərir. Bu da ondan irəli gəlir ki, Avropadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları öz qüvvələrini səfərbər etməkdə ardıcıldırlar və bu ayrı-ayrı cəmiyyət üzvləri üçün bir araya gəlmək, cəmiyyət və qurumlar halında birləşmək baxımından dünyanın sivil nöqtələrindən biri olan Avropada mühüm əhəmiyyət kəsb edir. 31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü bayramı dünyanın 70-dən çox ölkəsində azərbaycanlılar tərəfindən qeyd olunur. Azərbaycanlılar minilliklər boyu özlərinin doğma torpağı olan tarixi Azərbaycan ərazisində yaşayaraq dünya sivilizasiyasına böyük töhfələr vermişlər. Müharibələr, inqilablar, hərbi münaqişələr, dünyada gedən müxtəlif ictimai-siyasi proseslər nəticəsində Azərbaycan parçalanmış, azərbaycanlıların bir qismi öz yurd-yuvalarından didərgin salınmış, deportasiyalara məruz qalmış, bir-birindən ayrı düşmüşdür. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününün əsası 1989-cu il dekabrın axırlarında Naxçıvanda sərhədlərin (SSRİ-İran sərhədləri) dağılması zamanı qoyuldu. Şimali və Cənubi Azərbaycan arasındakı sərhəd dirəkləri dağıdıldı. Bu vaxt İstanbulda türkdilli xalqların Konfransı keçirilirdi. Konfransda dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinin qeyd olunmasına qərar verildi. 1991-ci ilin 16 dekabrında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının birliyini yaratmağın əhəmiyyətini nəzərə alaraq, dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü elan etdi. Beləliklə, bütün azərbaycanlılar üçün əziz olan 31 Dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü bayram edilir.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

26 Dekabr – Xankəndinin işğalı günü, (1991)

Xankəndi Azərbaycan Respublikasının ən gənc şəhərlərindən biridir. Arxiv sənədlərində məlumat var ki, şəhər XVIII əsrin sonunda hökmdarların – Qarabağ xanlığının xanları üçün istirahət yeri kimi salınmışdır. Yaşayış yeri Pənahabaddan (Şuşa şəhərindən) 10 km məsafədə, yalnız bir məqsədlə – Qarabağ xanlarının fəaliyyəti üçün maksimum rahatlığın təmin edilməsi məqsədilə nisbətən yamac yerdə ucaldılmışdır. Şəhərin yeri müəyyən edilərkən onun digər strateji cəhətdən vacib şəhərlərə – Ağdama, Xocalıya, Malıbəyliyə, Kərkicahana və digərlərinə yaxınlığı nəzərə alınmışdır. Digərlərində olduğu kimi, bu gənc yaşayış məntəqəsində də azərbaycanlılar məskunlaşmışdır. Şəhərin yaranmasının ilk illərində şəhərdə yalnız Xan öz ailəsi ilə və dəstəsi yaşayırdı. Xankəndi adı da burdan götürülmüşdür – "Xanın kəndi". Sonradan qəsəbə rəsmi olaraq Xankəndi adını almışdır. Xankəndi respublikanın inkişaf etmiş sənaye mərkəzi idi. Yüngül və yeyinti sənayeləri inkişaf etmişdi. Elektrotexnika, avtotəmir və asfalt-beton zavodları, mebel fabrikləri, tikinti materialları, istehsalat və maarifləndirici istehsalat kombinatları fəaliyyət göstərirdi. Xankəndi şəhəri 1991-ci il dekabrın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistanın Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir. İnzibati cəhətdən Xankəndi şəhər əhatə dairəsinə Xankəndi şəhəri və Kərkicahan şəhər tipli qəsəbəsi daxildir. Sahəsi 8 km²-dir. Paytaxt Bakıdan 329 km aralıda yerləşir. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin 1 yanvar 2012-ci il tarixinə olan rəsmi məlumatına əsasən Xankəndi şəhərinin 53,3 min nəfər, Kərkicahan qəsəbəsinin isə 2 min nəfər əhalisi olmuşdur. Hazırda şəhər erməni silahlı qüvvələrinin nəzarəti altındadır. 1988-ci ildə Ermənistan SSR-dən gəlmiş millətçi emissarlarının təşkilatçılığı ilə Xankəndində ermənilər Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılaraq Ermənistana verilməsi tələbi ilə icazəsiz mitinqlərə başladılar. İlk mitinq 13 fevral 1988-ci ildə Xankəndinin mərkəzi meydanında təşkil olundu. Bundan bir həftə sonra, 20 fevralda Dağlıq Qarabağ Ali Sovetindəki erməni deputatlar qanunsuz olaraq vilayətin Azərbaycanın tərkibindən ayrılaraq Ermənistan SSR-ə birləşdirilməsi məsələsini qaldırdılar. Bu, Dağlıq Qarabağın azərbaycanlı icmasının haqlı narazılığına səbəb oldu. Bundan sonra Sovet rəhbərliyi vəziyyəti stabilləşdirmək üçün Xankəndinə Daxili Qoşunların batalyonunu göndərdi. Həmin aylardan etibarən ermənilərin azərbaycanlılara qarşı terror hərəkatı başlandı. İlk olaraq ermənilər 1988-ci ilin 18 sentyabrında Xocalıya hücum etdilər. Güclü müqavimətlə rastlaşdıqdan sonra onlar Xankəndində olan azərbaycanlıların evlərinə basqınlar təşkil etdilər. 26 dekabr 1991-ci ildən rayon erməni işğalı altındadır. **İnternetdə: www.books.google.com**

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Torpaq uğrunda ölən varsa, vətəndir...

25 Dekabr – Milli qəhrəman Aslanov Niyazi Şərəfxan oğlunun 60 illiyi, (1960-1992)

Aslanov Niyazi Şərəfxan oğlu 25 dekabr 1960-cı ildə Goranboy rayonunda anadan olmuşdur. Orta məktəbini burada btirdikdən sonra Rusiyanın Altay vilayətində hərbi xidmətdə olub. Erməni qəsbkarlarının fəallaşdığı 1988-ci illərdə Goranboy rayonunda özünü müdafiə dəstələri yaradılan zaman buraya ilk yazılanlardan biri də Niyazi idi. Silahlı erməni quldurlarından vətəni müdafiə etmək üçün Niyazi yoldaşlrı ilə silah axtarırdı. Onlar iki tank tapırlar onları təmir edərək işlək vəziyyətə gətirirlər və Şəfəq kəndinin ermənilərin əlinə keçməsinin qarşısı alınır. Niyazi yoldaşları ilə Şəfəq, Gürzalılar,Todan, Sarısu, Tərtər və Ağdam bölgələrində vuruşmuşdular. 1992-ci il 4 may tarixində Tap Qaraqoyunlu kəndi yaxınlığında keçirilən döyüş zamanı komandiri İsfəndiyar Əsədovu xilas edərkən vətənimizin igid oğlu qəhrəmancasına həlak olur. Ailəli idi, iki oğlu həyatda yadigar qalıb. Azərbaycan Respublikası prezidentinin 5 fevral 1993-cü il tarixli 457 saylı fərmanı ilə Aslanov Niyazi Şərəfxan oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür. Goranboy rayonu Tap Qaraqoyunlu kəndində dəfn edilmişdir. Buradakı kənd orta məktəbi qəhrəmanımızın adını daşıyır.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Niyazi_Aslanov

Elm adamları

"Qüvvət elmdədir, başqa cür heç kəs
Heç kəsə üstünlük eyləyə bilməz"

Nizami Gəncəvi

31 Dekabr – Kimyaçı alim, akademik Yusif Məmmədəliyevin 115 illiyi, (1905-1961)

"Yusif Məmmədəliyev kimi yalnız bircə alimi olan Respublika öz akademiuyasına layiqdir"

Alim V. Komorov

Məmmədəliyev Yusif Heydər oğlu - kimyaçı alim, kimya elmləri doktoru (1942), professor (1942), Azərb. SSR EA akademiki (1945) və prezidenti (1947-1951 və 1958-1961), SSRİ EA müxbir üzvü (1958). SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1946). SSRİ Ali Sovetinin (5-ci çağırış) və Azərb. SSR Ali Sovetinin (4-cü çağırış) deputatı.

Yusif Məmmədəliyev 31 dekabr 1905-ci ildə Naxçıvan MR-in Ordubad şəhərində anadan olmuşdur. 1926-cı ildə V. İ. Lenin adına Ali Pedaqoji institutunu bitirmişdir. 1942-ci ildə kimya elmləri doktoru və professor, 1945-ci ildə Azərbaycan SSR EA-nın akademiki olmuşdur. Tam əsasla demək olar ki, Yusif Məmmədəliyev 1945-ci ildə Azərbaycan SSR EA-nı yaradanlardan biri olmuşdur. Respublikada elmin inkişafının bütöv bir dövrü bu dahi insanın adı ilə bağlıdır. 1945-ci ildə o, Azərb. SSR EA-nın akademiki, Rəyasət heyətinin üzvü və EA Neft İnstitutunun direktoru seçilmişdir. M. Mirqasımov, M. Topçubaşov, Səməd Vurğun, Şirokoqorov, Yesman, Mikayıl Hüseynovla bərabər, o, akademiyanın təsisçisi və Azərbaycanın ilk akademiki olan 15 tanınmış şəxsdən biri idi. 1951-1954-cü illərdə Azərbaycan SSR EA Fizika, Kimya və Neft bölməsinin akademik-katibi, 1954-1958 illərdə S. M. Kirov adına ADU-nun rektoru olmuşdur. Y.H.Məmmədəliyev 15 dekabr 1961-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir. Yusif Məmmədəliyevin əsas elmi işləri, neftin və neft qazlarının katalitik emalı sahəsindədir. Azərbaycanda neft kimyasının əsasını qoymuşdur. O, müxtəlif karbohidrogenlərin katalizator iştirakı ilə xlorlaşdırılma və bromlaşdırılmasının yeni üsullarını təklif etmiş, neft qazlarını, xüsusilə də metanı əvvəllər stasionar katalizator üzərində, sonralar isə qaynar təbəqədə xlorlaşdırmaqla, karbontetra-xlorid, metilxlorid, metilen-xlorid və s. qiymətli məhsullar alınması yollarını göstərmişdir. Aromatik, parafin və sikloparafin karbohidrogenlərini doymamış karbohidrogenlərlə katalitik algilləşdirmə sahəsindəki tədqiqatı aviasiya yanacaqlarının yüksəkkeyfiyyətli komponentlərinin sənaye miqyasında sintezinə imkan vermişdir.

Məmmədəliyev Bakı neftlərinin benzin fraksiyasının katalitik aromatikləşdirilməsi, yuyucu maddələr və silisium-üzvi birləşmələr alınması, piroliz məhsullarından plastik kütlə istehsalı və Naftalan neftinin təsir mexanizminin öyrənilməsi sahələrində də mühüm işlər görmüşdür. Yüksəkixtisaslı elmi kadrlar hazırlanmasında böyük xidməti olmuşdur. Dünya şöhrətli azərbaycanlı alim Yusif Məmmədəliyev müharibənin o ağır dövründə yüksək oktanlı benzin və məşhur "Molotov kokteyli" ixtira etmişdi. Y.H.Məmmədəliyev 200-dən artıq elmi əsərin, o cümlədən 6 monoqrafiyanın müəllifidir.

Əsas elmi nailiyyətləri:

O, SSRİ, Amerika Birləşmiş Ştatları, İtaliya, Fransa, İngiltərə və başqa ölkələrdə çağırılan qurultay, konqres və simpoziumlarda iştirak etmişdir.

Akademik Y.Məmmədəliyev benzolu propilenlə alkilləşdirmək yolu ilə izopropilbenzolun sintezi üsulunu işləyib hazırlamış, bu da II Dünya müharibəsi illərində aviasiyamızın yüksək oktanlı yanacaqla təmin edilməsinə kömək etmişdir. Faşist ordularına qarşı Sovet İttifaqının qələbəsində tank əleyhinə qarışığın kəşfinin çox böyük əhəmiyyəti oldu. Onun tərkibi Y. Məmmədəliyev tərəfindən toluolun - partlayıcı maddələr üçün xammalın - əldə edilməsi əsasında işlənib-hazırlandı. Müharibənin gedişatı zamanı, elə indi də çox az adam bilir ki, sonralar "Molotov kokteyli" adı ilə məşhurlaşan qarışığın müəllifi Azərbaycan alimidir. Öz adını Britaniyanın baş naziri U. Çörçilldən alan kokteylin kəşfi barədə SSRİ xarici işlər naziri V. Molotov məlumat vermişdi. Məhz bu səbəbdən kokteylin adı yanlış olaraq Molotov adlandırıldı. Əslində bu kokteyl Yusif Məmmədəliyevin adını daşımalı idi.

Azərbaycan Astrofizika Rəsədxanası, Əlyazmaları Fondu, Sumqayıt Kimya Elmi Mərkəzi və digər müəssisələrin təşkili Y.Məmmədəliyevin adı ilə bağlıdır. Onun yaratdığı Azərbaycan neft-kimya məktəbi respublikadan çox-çox uzaqlarda tanınır. Yusif Məmmədəliyev Lenin ordeni (1944), "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni (SSRİ) (1954) və "Şərəf Nişanı" ordeni (1951), həmçinin medallarla təltif edilmişdir.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Yusif_Məmmədəliyev

İncəsənət

"Eşq olsun ürəyində xalqını gəzdirən, əməllərində xalqının ruhunu yaşadan Vətən oğullarına! Belə oğullar hər yeni nəsillə birgə yenidən doğulur, ömrü xalqın ömrünə qarışır, yaşı da şərtiləşir."

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə

4 Dekabr – Rəssam Mirzə Qədim İrəvaninin 195 illiyi, (1825- 1875)

Mirzə Qədim İrəvani 1825-ci ildə qədim Azərbaycan şəhəri İrəvanda anadan olmuşdur. Onun atası Məhəmməd Hüseyn taxta üzərində oyma sənətinin mahir ustalarından idi. İrəvanda ibtidai təhsil aldıqdan sonra burada üsuli-cədid məktəbini bitirən Mirzə Qədim Tiflisə getmiş və orada progimnaziyanı qurtarmışdır. 1840-cı illərdə İrəvana qayıdan Mirzə Qədim ömrünün sonunadək burada yaşamış və poçt teleqrafçısı vəzifəsində çalışmışdır. Mirzə Qədim İrəvaninin yaradıcılığı ilə Azərbaycan təsviri incəsənətində şərti dekorativ üslubdan yeni keyfiyyətli realist sənətə keçid başlanır. Mirzə Qədim İrəvani 1875-ci ildə vəfat edib.Yaradıcılığının ilk dövründə gənc rəssam əsasən dekorativ sənət sahəsində fəaliyyət göstərmiş, divar rəsmləri və bədii tikmələr üçün rəsm və trafaretlər çəkmişdir. Artıq bu dövrdə rəssam qızılgül, zanbaq və s. gül və çiçəklərdən mürəkkəb kompozisiyalar tərtib edir, bununla yanaşı, müxtəlif quşların canlı və real təsvirini verirdi. Klassik miniatür boyakarlığından fərqlənən bu əsərlər göstərirdi ki, rəssam Avropa boyakarlığına böyük maraq göstərir. Mirzə Qədim İrəvani bu dövrdə həmçinin kağız, şüşə və güzgü üzərində də bir neçə portret çəkmişdir. Obrazların həllinə görə sxematik, koloritinə görə şərti dekorativ xarakter daşıyan bu portretlər arasında "Süvari", "Rəqqasə", "Dərviş" portretləri xüsusilə seçilir. XIX əsrin ortalarında M.F.Axundzadə, H.B.Zərdabi, S.Ə.Şirvani və d. mütəfəkkirlərin fəaliyyət göstərdiyi mühitdə demokratik ideyaların, qabaqcıl fəlsəfi fikirlərin, yeni estetik normaların və realist ədəbiyyatın təsiri altında Azərbaycan təsviri sənəti öz inkişafını davam etdirirdi. Bu dövrdə Azərbaycan təsviri sənətinin inkişaf istiqamətini müəyyənləşdirən əsas xüsusiyyət onun orta əsr sənətinə xas olan şərti dekorativ üslubdan tədricən realist təsvir metoduna keçməsi, yeni bədii forma, yeni növ və janrlarla zənginləşməsindən ibarət idi. Bu yeni keyfiyyət saray və imarətlərin daxili tərtibatında, yəni ov, döyüş, məişət səhnələri, portret səciyyəli təsvirlərdən ibarət divar boyakarlığında, həm də müxtəlif məzmunlu əlyazmalara və litoqrafiya üsulu ilə çap edilmiş kitablara çəkilmiş illüstrasiyalarda özünü göstərirdi. Bu dövrdə yaranmış təsviri sənətin səciyyəvi üslub xüsusiyyətləri, ideya-estetik mahiyyəti və sənətkarlıq nailiyyətləri M.M.Nəvvab, Xurşidbanu Natəvan, Usta Qəmbər Qarabağı kimi dövrün görkəmli rəssamları və xalq ustalarının yaradıcılığında qabarıq əksini tapmışdır.İnternetdə: wikipedia.org/wiki/:Mirzə_Qədim_İrəvani

5 Dekabr – Xalq rəssamı Nadir Əbdürrəhmanovun 95 illiyi (1925-2008)

Nadir Qəmbər oğlu Əbdürrəhmanov— rəssam, əməkdar incəsənət xadimi, xalq rəssamı, professor

Nadir Əbdürrəhmanov 1925-ci il dekabrın 5-də Laçında anadan olmuşdur. Rəssamlıq sənətinə həvəs orta təhsilini başa vurduqdan sonra onu Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbinə gətirmişdir. O, 1941-1944-cü illərdə burada, 1947-1953-cü illərdə isə Repin adına Leninqrad Boyakarlıq, Heykəltəraşlıq və Memarlıq İnstitutunda təhsil almışdır. 1960-cı ildə rəssam Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, 1964-cü ildə isə xalq rəssamı fəxri adlarını almışdır. Sənət yolunda qazandığı ilk uğurları həmin dövrdən Nadir Əbdürrəhmanovu mahir fırça ustası kimi tanıtmışdır. Yaradıcılığına xas olan yeni forma axtarışları, sərt realist üslub və miniatür sənəti ilə səsləşən orijinal dəst-xətti, təsviri sənətdə dekorativliyə və kolorit zənginliyinə xüsusi diqqət yetirməsi rəssamın özünəməxsus üslubunun formalaşmasında mühüm rol oynamışdır. Onun müxtəlif janrlarda yaratdığı iriformatlı süjetli lövhələr qiymətli sənət nümunələri kimi rəssamlıq tariximizə daxil olmuşdur. Palitra əlvanlığı ilə diqqəti çəkən və geniş diapazona malik olan bu əsərlər Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyinin, eləcə də digər muzeylərin və qalereyaların daimi ekspozisiyaları sırasında nümayiş etdirilmişdir. Azərbaycan torpağının əsrarəngiz gözəllikləri və müasirlərin qurub yaratmaq əzmi sənətkarın yaradıcılığının başlıca ilham qaynağı olmuşdur. Rəssamın xalqımızın tarixi keçmişini rənglərin dili ilə dolğun əks etdirən tabloları vətənə məhəbbət və milli qürur hissi aşılayır. Nadir Əbdürrəhmanovun kompozisiya yığcamlığı ilə seçilən və öz emosional təsir gücü ilə yaddaqalan əsərləri gənc nəsillərin vətənpərvərlik ruhunda yetişdirilməsi baxımından da böyük əhəmiyyət kəsb edir. Nadir Əbdürrəhmanovun Azərbaycan incəsənətinin ölkəmizin sərhədlərindən uzaqlarda tanıdılmasında xidmətləri də təqdirəlayiqdir. Rəssamın əsərləri xarici ölkələrin sərgi salonlarında müvəffəqiyyətlə nümayiş etdirilmiş, sənətsevərlərin rəğbətini qazanmışdır. Onun həmçinin xarici ölkələrə yaradıcılıq səfərlərinin məhsulu kimi meydana çıxan silsilə rəsmləri Azərbaycan incəsənətinə şöhrət gətirmişdir.Nadir Əbdürrəhmanov özünün çoxillik zəngin sənət təcrübəsini gənc rəssamların hazırlanmasına sərf edərək milli rəssamlıq məktəbinin inkişafına töhfələr vermişdir. Tanınmış fırça ustası Azərbaycan Rəssamlar İttifaqı İdarə Heyətinin sədri və Azərbaycan Ali Sovetinin deputatı kimi də səmərəli ictimai fəaliyyət göstərmişdir. Müstəqil respublikamızın ali mükafatı olan "Şöhrət" ordeninə layiq görülməsi sənətkarın fəaliyyətinə və şəxsiyyətinə ehtiramın təzahürüdür. O, 2008-ci ildə vəfat etmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Nadir Əbdürrəhmanov

8 Dekabr – Bəstəkar Tofiq Bakıxanovun 90 illiyi, (1930)

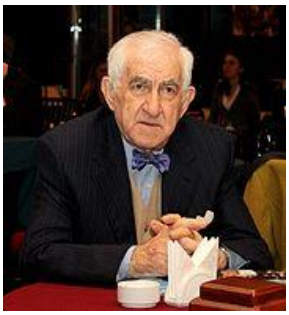

Tofiq Bakıxanov – bəstəkar, Azərbaycan Respublikasının xalq artisti (1991), professor (1983).

Tofiq Bakıxanov 1930-cu ildə Bakı şəhərində anadan olub. 1953-cü ildə Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını skripka üzrə professor A.Amitonun, 1957-ci ildə isə bəstəkarlıq üzrə professor Qara Qarayevin sinfini bitirib. 1973-cü ildə Respublikanın Əməkdar İncəsənət xadimi fəxri adına layıq görülmüşdür. 1983-cü ildə professor adı almışdır. 1991-ci ildə ona Azərbaycan Respublikasının xalq artisti adı verilib. 1996-cı ildə Azərbaycan Milli Yaradıcılıq Akademiyasının İncəsənət Doktoru seçilmişdir. 1994-2000-ci illərdə Abbasqulu ağa Bakıxanov adına mükafatın laureatıdır. Eləcə də 2000-ci ildə «Şöhrət ordeni» ilə təltif olunmuşdur. 1969-cu ildə Parisdə keçirilən VII beynalxalq rəqs festivalının; 1998, 2000, 2001-ci illərdə Quzey Kıbrıs Türk Cumhuriyyətində II, IV, V beynəlxalq «Bellapais» musiqi festivallarında , Moskvada, Tbilisidə, son illərdə İstanbul, İzmir, Tehran, Bolqarıstanda müəllif konsertləri ilə çıxış etmişdir.

Əsərləri:

Musiqili komediyalar:"Altılardan biri", "Məmmədəli kurorta gedir" - həmmüəllif N. Məmmədov, "Qız görüşə tələsir" - həmmüəllif N. Məmmədov

Baletlər:"Xəzər balladası" (1969), "Şərq poeması" (1976), "Xeyir və Şər" (1990)

Simfonik əsərlər:BSO üçün 5 simfoniya,Türk simfoniyası (6cı simfoniya), Şərq sonatalar silsiləsi: Türk sonatası, İran sonatası, Ərəb sonatası, Azərbaycan sonatası, Skripka və fortepiano üçün 5 konsert, Tar və simfonik orkestr üçün 4 konsert, Violonçel və simfonik orkestr üçün 2 konsert, Klarnet və simfonik orkestr üçün konsert, BSO üçün "Hümayun", "Rahab", "Şahnaz", "Dügah" simfonik muğamları, çoxlu sayda kamera-instrumental əsərlər, kamera-vokal əsərlər, mahnılar və romanslar.

Filmoqrafiya: Aşıq Veysəl (film, 2001), İşgüzar səfər (film, 1982),Tofiq Bakıxanov (film, 2000), Əhməd Bakıxanov (film, 2003) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Tofiq Bakıxanov

8 Dekabr – Aktyor, xalq artisti Səməd Mövləvinin 120 illiyi, (1900- 1962)

Səməd Möhləvi 8 dekabr 1914-cü ildə Naxçıvanda doğulub. Gözəl və ürəyəyatımlı səsi olub. O, əsasən, opera və operetta tamaşalarında xorda oxuyub, epizodik rollarda səhnəyə çıxıb. Opera artisti olmaq arzusu ilə orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakıya gələrək Asəf Zeynallı adına Musiqi Məktəbinə daxil olub. Diplom alandan sonra bir müddət Opera və Balet Teatrında işləyib. Burada ikinci dərəcəli partiyalar oxuyub.Aktyor yaradıcılığındakı uğurlarına görə 17 oktyabr 1964-cü ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, 1 iyun 1974-cü ildə xalq artisti fəxri adları ilə təltif olunub. 11 sentyabr 2001-ci ildə Naxçıvanda vəfat edib. Aktyor istedadı xarakterik rollarda daha əlvan formada təcəssüm tapıb. Tipik məişət rollarını da bacarıqla oynayıb. Dərviş, Müller, Rüstəm Zal ("Şeyx Sənan", "Şeyda" və "Səyavuş", Hüseyn Cavid), Pirqulu, Həmzə, Belakurov ("Aydın", "Vəfalı Səriyyə" və "Yaşar", Cəfər Cabbarlı), İbrahim xan ("Vaqif", Səməd Vurğun), Qurban ("Pəri cadu", Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev), Naib ağa ("Dəli yığıncağı", Cəlil Məmmədquluzadə), Əlimərdan ("Eşq və intiqam", Süleyman Sani Axundov), Mirzə Cəlil ("Sizi deyib gəlmişəm", Anar), Gəncə hökmdarı ("Məhsəti", Kəmalə Ağayeva), Salmanov ("Toy", Sabit Rəhman), Şahmar ("Vətən", Abdulla Şaiq) rolları Məmməd Quliyevin yaradıcılığının başlıca mahiyyətini xarakterizə edən rollardır. Səsinin təravəti uzun illər itməyən aktyor müxtəlif quruluşlarda Üzeyir bəy Hacıbəyovun "Leyli və Məcnun" (Nofəl və Məcnunun atası), "Əsli və Kərəm" (Keşiş) operalarında, "Məşədi İbad" (Sərvər), "Arşın mal alan" (Əsgər) operettalarında, Süleyman Rüstəm və Səid Rüstəmovun "Durna" (Murad) və Səid Rüstəmovun "Beş manatlıq gəlin" musiqili komediyalarında solist-aktyor kimi çıxış edib.

Filmoqrafiya: Tale yükü (film, 1997)

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Səməd Mövləvi

14 Dekabr – Xalq artisti Rəşid Behbudovun 105 illiyi, (1915-1989)

Rəşid Behbudov nadir bir insandır, nadir şəxsiyyətdir. Azərbaycan mədəniyyəti tarixində bənzərsiz bir incəsənət ustasıdır.

Ulu öndər Heydər Əliyev

1959-cu ildə ona SSRİ xalq artisti, 1980-ci ildə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adı verilib. Bir sıra xarici ölkələrin dövlət mükafatlarına layiq görülüb.

Rəşid Behbudov 1915-ci il dekabrın 14-də Tiflisdə xanəndə Məcid Behbudalı oğlunun ailəsində dünyaya gəlmişdir. Anası Firuzə xanım Vəkilovlar nəslinə mənsub idi. Uşaq yaşlarından məktəb xorunda oxuyan Rəşid 1933-cü ildə Dəmiryolu Texnikumuna daxil olmuşdur. Təhsili dövründə tələbə özfəaliyyət orkestrində çalışmışdır. 1943-cü ilin sonunda Bakı kinostudiyasında Üzeyir Hacıbəyovun eyniadlı operettasının motivləri əsasında çəkilən "Arşın mal alan" filmində baş rola dəvət alır. 1946-cı ildə bu filmdəki Əsgər roluna görə Rəşid Behbudov "Stalin mükafatı" ilə təltif olunur. 1966-cı ildən musiqi və estrada sənətinin caz, balet, pantomim kimi müxtəlif janrlarını üzvi surətdə birləşdirən Azərbaycan Dövlət Mahnı Teatrını təşkil etmiş və ömrünün sonunadək onun solisti və bədii rəhbəri olmuşdur. Bütün Sovet respublikaları ilə yanaşı Argentina, Bolqarıstan, Belçika, Çili, Çin, Efiopiya, Finlandiya, Hindistan, İran, İraq, İtaliya, Misir, Türkiyə və s. ölkələrdə geniş repertuarla çıxış edən R. Behbudov, Azərbaycan xalq mahnılarının və Azərbaycan bəstəkarlarının vokal əsərlərinin xarici ölkələrdə populyarlaşmasında çox böyük rol oynamışdır. Dahi sənətkar 1989-cu il iyunun 9-da Moskva şəhərində vəfat etmişdir.

Oxuduğu mahnılar: Alagöz, Ana, Azərbaycanım, Ayrılıq, Bakı, Bakının ulduzları, Bayatılar, Bahar sənsiz, Evləri var, Gözəlim sənsən, Küçələrə su səpmişəm, Lalələr, Sənə də qalmaz, Qızıl üzük və s.

Filmoqrafiya: Arşın mal alan (film, 1945), Doğma xalqıma (film, 1954), Bəxtiyar (film, 1955), Səadət yolu ilə (film, 1956) (sənədli film), Azərbaycan mədəniyyətinin baharı (film, 1959), Romeo mənim qonşumdur (film, 1963), Abşeron ritmləri (film, 1970)(tammetrajlı musiqili-bədii televiziya filmi),Toyda görüş (film, 1970) (sənədli film), Ürəkdən-ürəyə (film, 1970) (sənədli film),1001-ci qastrol (film, 1974), Rəşid Behbudov (film, 1975) (sənədli film), Azərbaycan elləri (film, 1976) (sənədli film), Nəğməkar torpaq (film, 1981), Rəşid Behbudov (film, 1985) (sənədli film), Ürək nəğməsi (film, 1989) (sənədli film), Absurdistan (film, 2008)(tammetrajlı bədii film)

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Rəşid_Behbudov

17 Dekabr – Opera müğənnisi, Xalq artisti Ağababa Bünyadzadənin 105 illiyi, (1915-1974)

Tanınmış opera müğənnisi, Xalq artisti Ağababa Balağa oğlu Bünyadzadə (1915 - 17.12.1974) Bakıda anadan olub. Opera və Balet Teatrında Azərbaycan və dünya bəstəkarlarının operalarında əsas partiyaları ifa edib: Üzeyir Hacıbəyli, "Leyli və Məcnun" (Nofəl), "Koroğlu" (Həsənxan və Alı); Reynqold Qlier, "Şahsənəm" (Xan); Coakkino Rossini, "Sevilya bərbəri" (Fiqaro); Jorj Bize "Karmen" (Eskamilyo); Cüzeppe Verdi, "Otello" (Yaqo) və s.

Cingiltili və ürəyəyatımlı bariton səsə malik idi. Yeniyetmə yaşlarından bədii özfəaliyyətdə müğənni kimi çıxış etməklə yanaşı, dram dərnəyində aktyor olub. Üzeyir bəy Hacıbəyovun qəhrəmanları Əsgərin ("Arşın mal alan") və Sərvərin ("O olmasın, bu olsun") ariyalarını oxuyub, klassik dünya operalarına maraq göstərib. İyirmi üç yaşında Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının xor heyətinə işə götürülüb. 1938 - 1939-cu illərdə Moskvadakı Qnesinlər adına Musiqi Məktəbinin vokal şöbəsində təhsil alıb. Oradan qayıdaraq opera teatrının truppasına qəbul olunub. Eyni zamanda sənət ocağının nəzdindəki studiyada həm oxu tərzini təkmilləşdirib, həm də aktyorluq sənətinin xüsusiyyətlərini mənimsəyib. Ağababa Bünyadzadənin bəstəkarlardan Üzeyir bəy Hacıbəyovun "Leyli və Məcnun" (Nofəl), "Koroğlu" (Həsənxan və Alı), Reynqold Qlierin "Şahsənəm" (Xan), Fromonotal Jak Qalevinin "Kardinal qızı" (Rudjiero), Müslüm bəy Maqomayevin "Şah İsmayıl" (Aslan şah), Niyazinin "Xosrov və Şirin" (Şapur), Qara Qarayev və Cövdət Hacıyevin "Vətən" (Mərdan), Zaxari Paliaşvilinin "Daisi" (kiazo), Coakkino Rossininin "Sevilya bərbəri" (Fiqaro. Librettonun tərcüməçiləri Məmməd Səid Ordubadi və Əfrasiyab Bədəlbəylidir), Jorj Bizenin "Karmen" (Eskamilyo. Librettonun tərcüməçisi Nigar Rəfibəylidir), Pyotr Çaykovskinin "Mazepa" (koçubəy), Əfrasiyab Bədəlbəylinin "Nizami" (Hökmdar), Cahangir Cahangirovun "Azad" (Yavər), Zülfüqar bəy Hacıbəyovun "Aşıq Qərib" (Şahvələd), Cüzeppe Verdinin "Aida" (Amonasro), "Otello" (Yaqo), "Traviata" (Jorj Jermon), "Riqoletto" (Marullo), Vasif Adıgözəlovun "Ölülər" (Şeyx Nəsrulla) operalarında ifa etdiyi partiyalar öz dramatik vüsəti, psixoloji tamlığı, səslə hərəkətin üzvi vəhdəti ilə seçilib. Ağababa Bünyadzadə Opera və Balet Teatrında 1967-ci ildə Müslüm bəy Maqomayevin "Şah İsmayıl" operasını tamaşaya hazırlayıb. Milli opera sənətimizin inkişafındakı səmərəli xidmətlərinə görə 17 iyun 1943-cü ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, 30 aprel 1955-ci ildə xalq artisti fəxri adlarına layiq görülüb.

Filmoqrafiya: Doğma xalqıma (film, 1954), Üzeyir ömrü (film, 1981)

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Ağababa_Bünnyadzadə

22 Dekabr – Yazıçı, kinossenarist Həsən Seyidbəylinin 100 illiyi, (1920-1980)

Həsən Mehdi oğlu Seyidbəyli (22 dekabr 1920-25 iyun 1980) - kinorejissor, ssenarist, Azərbaycanın xalq artisti.

Həsən Seyidbəyli 1938-1939-cu illərdə Leninqrad Kino Mühəndisləri İnstitutunda, 1943-1951-ci illərdə Moskvada Ümumittifaq Dövlət Kinematoqrafiya İnstitutunun kinorejissorluq fakültəsində təhsil almışdır. "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında kinorejissor, 1963-1980-ci illərdə Azərbaycan Kinematoqrafçılar İttifaqının katibi və sədri vəzifəsində işləmişdir. "İmtahan", "Qızıl axtaranlar", "Bağlı qapılar" adlı dram əsərləri Azərbaycanda və xaricdə səhnəyə qoyulmuşdur. "Kür sahillərində" (1953), "Telefonçu qız" (1960) povestləri, "Cəbhədən-cəbhəyə" (1961), "İllər keçir" (1973, İ.Qasımovla birgə), "Tərsanə" (1975), "Çiçək" (1978) romanları, "Dəniz cəsurları sevir" (1954), "Sən nə üçün yaşayırsan" (1959, hər ikisi İ.Qasımovla birgə) pyesləri müasirlərinin əməyindən, mənəvi-əxlaqi saflığından bəhs edir. "Uzaq sahillərdə" (1954, İ.Qasımovla birgə) romanı Sovet İttifaqı Qəhrəmanı M.Hüseynzadəyə həsr olunmuşdur. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə edilmişdir. Həsən Seyidbəyli ictimai xadim kimi də Azərbaycan kinosunun inkişafına böyük təkan vermiş, 1963-1975-ci illərdə Azərbaycan Kinematoqrafçılar İttifaqı İdarə heyətinin I katibi, 1975-1980-ci illərdə sədri vəzifəsində çalışmışdır. Filmləri Ümumittifaq Kino festivallarında mükafat və diplomlara layiq görülmüşdür. Azərbaycanın xalq artistidir.

Filmoqrafiya: Bakıdan Göy-gölədək (film, 1947), Bizim Cəbiş müəllim (film, 1969), Böyük yol (film, 1949), Cazibə qüvvəsi (film, 1964)(film, kinoalmanax), Çətirimiz buludlardır (film, 1976), Doğma xalqıma (film, 1954), Əyri yolla qazanc (film, 1960), Xoşbəxtlik qayğıları (film, 1976), İmadəddin Nəsimi (1973)
Kamillik (film, 1979), Kinorejissor Həsən Seyidbəyli (film, 2002), Qaraca qız (film, 1966) (film, kinoalmanax),Qızmar günəş altında (film, 1957),Quba bağlarında və Tərtərçay vadisində (film, 1949), Möcüzələr adası (film, 1963), Nəsimi (film, 1973), O qızı tapın (film, 1970), Onun bəlalı sevgisi (film, 1980),
Ömrün səhifələri (film, 1974), Rənglərdə yaşayan kino (veriliş, 2009), Sağ ol, dostum (film, 1980), Sən niyə susursan? (film, 1966), Sovet Azərbaycanı (film, 1972),Telefonçu qız (film, 1962),Toral və Zəri (film, 1979),Uzaq sahillərdə (film, 1958) və s. Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 373.

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Dekabr – Yazıçı, publisist, tərcüməçi Rafiq Savalanın 80 illiyi, (1940)

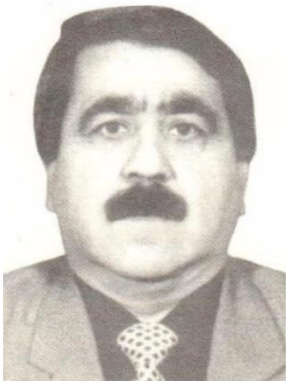

Ağayev Rafiq İmanqulu oğlu (d.1 dekabr 1940) — nasir, publisist, tərcüməçi, 1988-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1976), Jurnalistlər Birliyinin "Qızıl qələm" mükafatı laureatı (1971)

Ağayev Rafiq İmanqulu oğlu 1940-cı il dekabrın 1-də Bakı şəhərində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini Bakıda, orta təhsilini Neftçalada almışdır. Eyni zamanda neft mədənlər idarəsinin elektrik quraşdırma sexində fəhlə işləmişdir (1956-1958). ADU-nun filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1958-1964). Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində Azərbaycan radiosu təbliğat və xəbərlər baş redaksiyasında müxbir kimi başlamışdır (1964-1966). Orada kiçik redaktor, böyük redaktor, siyasi icmalçı (1966-1975), radionun uşaqlar üçün proqram baş redaksiyasının baş redaktoru (1975-1996) vəzifələrində çalışmışdır. Hər bazar günü uşaqların maraqla dinlədikləri "Biləyən" radio verilişinin yaradıcısı, müəlliflərindən biri və redaktoru olmuşdur (1975-ci ildən). Ədəbi fəaliyyətə 60-cı illərdən başlamışdır. Onun hekayələri, felyetonları, publisist yazıları və tərcümələri dövri mətbuatda müntəzəm çap olunur, efirdə səslənir. Son illər televiziya və dövri mətbuatda islam tərbiyəsi mövzusunda çıxışlar edir, "İmam Əli" (22 seriya) və "İmam Rza" (29 seriya) filmlərinin dublyajına başçılıq etmişdir.

Əsərləri: “Nigarın nağılları” (1979, “Ağ qızılın nağılı” (1985)

Tərcümələri: L.N.Tolstoy. Əsərləri. XII c, 1983, L.N.Tolstoy. Əsərləri. XVI 1984, V.V.Ovçinnikov. Palıd kökləri. 1985, F.Məmmədova. Azərbaycanın siyasi tarixi və tarixi coğrafiyası. 1990 və s.
Filmoqrafiya: Dağlı çörəyi (film, 2007)

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 711.

4 Dekabr – Ədəbiyyatşünas, dilçi, dramaturq Kamal Abdullanın 70 illiyi, (1950)

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar Elm Xadimi; Türk Dil Qurumunun həqiqi fəxri üzvü;Ukrayna Beynəlxalq Kadr Akademiyasının həqiqi üzvü (akademiki); Rus PEN-klubunun (Moskva) üzvü; MŞPU-nun (Moskva Şəhər Pedaqoji Universitetinin) fəxri doktoru; Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü (2007-ci il aprel ayından);

Rusiya Federasiyasının Puşkin medalı (29 noyabr 2007-ci il); 2007-ci ildə Azərbaycanda Humay mükafatını, 525-ci qəzetin "İlin romanı" adlı mükafatını, Monitorinq qrupunun "İlin ədəbiyyat adamı" adını almışdır. 2009-cu ildə Azərbaycanla Çexiya arasında münasibətlərin inkişafında mühüm roluna görə "Karl Kramej" medalı ilə təltif edilmişdir. 2009-cu ildə Polşa Respublikası prezidenti Lex Kaçinski tərəfindən bu dövlətin "Böyük Xaç" kavaler ordeni ilə də təltif olunub, bundan əlavə Polşanın müsbət simasının formalaşmasındakı mühüm xidmətlərinə görə Polşa Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinin Xüsusi Diplomuna layiq görülüb. 2010-cu ildə Dədə Qorqud Milli Fondunun "Dədə Qorqud Milli Mükafatı" "Azərbaycan dünyası" beynəlxalq jurnalının "Vətən övladı" qızıl medalı ilə təltif edilmişdir. 2010-cu ildə III Nəsimi Milli Ədəbiyyat Müsabiqəsində "Yarımçıq əlyazma" romanına görə "Son 10 ilin ədəbi əsəri" mükafatını almışdır. 2012-ci ildə Poltava İqtisadiyyat və Ticarət Universitetinin fəxri professoru adına layiq görülüb. 2013-cü ildə Sofiya Universitetinin ali mükafatı – "MAVİ LENT FƏXRİ NİŞANI" təqdim edilib.

Kamal Mehdi oğlu Abdullayev 1950-ci il dekabrın 4 - də Bakıda ziyalı ailəsində doğulub. 1968-1973-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil alıb. 1973-1976-cı illərdə SSRİ EA Dilçilik İnstitutunun "Türk dilləri" şöbəsinin əyani aspirantı olub.1977-ci ilin yanvar ayında Moskvada "Sintaktik paralelizm" ("Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarının dili üzrə) adlı namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1984-cü ildə Bakıda "Azərbaycan dili sintaksisinin nəzəri problemləri" adlı doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Türk xalqlarının qədim epik ədəbiyyatları sahəsində araşdırmaların müəllifidir. Dilçiliyə dair "Azərbaycan dili sintaksisin nəzəri problemləri" (Bakı, Maarif, 1999), "Azərbaycan dilində mürəkkəb sintaktik bütövlər", "Dilçiliyə səyahət və yaxud dilçi olmayanlar üçün dilçilik" və s.

Əsərləri: Unutmağa kimsə yox (1995), Ruh (1998),Kədərli seçmələr (2002), Bir, iki, bizimki! (pyes) (altı dildə) (2003),Yarımçıq əlyazma (roman) (2004), Tarixsiz gündəlik (2005), Sehrbazlar dərəsi (2006) və s. **Tərcümələri:** "Gümüş dövrün sirləri" (2001)Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 463.

13 Dekabr – Şair, publisist Əjdər Qiyaslının 85 illiyi, (1935)

Əsgərov Əjdər Xanlar oğlu (Əjdər Qiyaslı) 1935-ci il dekabrın 13-də Qarabağın axar-baxarlı, dilbər güşələrindən birində - Ağdam rayonunun Qiyaslı kəndində anadan olub. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Xalq Təsərrüfatı İnstitutunda təhsil alıb. 1960-cı ildə Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Kənd Təsərrüfatının İqtisadiyyatı və Təşkili İnstitutunda elmi işçi vəzifəsində işləməyə başlayıb. Həmin institutda aspiranturaya daxil olub, dissertasiya müdafiə edərək iqtisad elmləri namizədi, alimlik dərəcəsi alıb. 1967-ci ilin sentyabrından indiki Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində müəllim, baş müəllim, dosent vəzifələrində işləmiş və işləyir. İndi orada 44 ilə yaxındır ki, "İqtisadi nəzəriyyə" fənnindən dərs deyir. Əjdər Qiyaslı 50 ildən çoxdur ki elmi-pedaqoji və ədəbi sahədə çalışır. Onun iqtisadiyyatın aktual problemlərinə dair 8 kitabı, 85-dən çox elmi əsəri, 150-dən artıq elmi-publisist məqalələri çap olunmuşdur. Hələ müdafiə etməmişdən əvvəl "Azərbaycan gəncləri"qəzetində "İqtisadi bilik bolluğun açarıdır" başlığı altında çap olunan çoxsaylı seriya məqalələri iqtisadçılarda və cəmiyyətdə dərin maraq doğurmuşdur. Əjdər Qiyaslının yaradıcılığı qoşa qanadlıdır. O, yalnız kamıl iqtisadçı alim-pedaqoq deyil, həm də istedadlı şair kimi tanınır. Onun hələ 1954-cü ildə orta məktəbdə oxuyanda "Vətənimdir" adlı ilk şeiri mətbuatda işıq üzü görmüşdür. İndi iqtisadçı alim-şairin "Doğma torpaq", "İnsanlara inanıram", "Günəşli nəğmələr", "Yaxşı adam görəndə", "Ömür karvanı", "Ömrün qoşa qanadı", "Mənim dünyam", "Yaşanan günlər", "Səmalardan gələn səda", "Yaradan yaşayır, yaranan qalır", "Dünyanı yaşadan Günəş" və "İqtisad elminin kəhkəşanında" adlı 12 şeirlər kitabı, qəzet və jurnallarda 350-dən çox şeiri çap olunmuşdur. Şairin şeirlərinə S.Ələsgərov, R.Mirişli, M.Əhmədova, C.Musayev, C.Quliyev kimi görkəmli bəstəkarlar çoxsaylı populyar mahnılar bəstələmişlər. Onun şeirləri Türkiyədə, Təbrizdə, Moskvada, Daşkənddə çap olunmuşdur. Əjdər Qiyaslı ilk dəfə olaraq "Dünyanın himni"ni yazmış, onu 3 dildə - Azərbaycan, rus və ingilis dillərində çap etdirmişdir; himnin sözlərinə tanınmış bəstəkar C.Quliyev mahnı bəstələmişdir. Əjdər Qiyaslı yüksək ixtisaslı iqtisadçı kadrların hazırlanmasına uzun müddət səmərəli elmi-pedaqoji fəaliyyətinə görə və Universitetin 75 illik yubileyi münasibətilə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Kollegiyasının Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir. O, həm də "Araz" Ali Ədəbi mükafatı və "Qızıl Qələm" mükafatı laureatıdır. Şair Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin fəal üzvüdür. Belə şərəfli ömür yolu keçən tanınmış iqtisadçı alim-şair Əjdər Qiyaslı bu gün də gənclik eşqilə yazıb-yaradır.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 233.

17 Dekabr – Xalq şairi Osman Sarıvəllinin 115 illiyi, (1905-1990)

Osman Sarıvəlli xalqımızın böyük idrak və qəlb xəzinəsinə bələddir. Onun şeirlərində xalqımızın nəhəng mübarizəsindən doğan ali fikirlər, uca xəyallar və çox nəcib duyğuların unudulmaz tərənnümünü görürük.

Xalq şairi Səməd Vurğun

Xalq şairi Osman Abdulla oğlu Qurbanov 17 dekabr 1905-ci ildə Qazax rayonunun İkinci Şıxlı kəndində anadan olmuşdur. 1926-cı ildə Qazaxda Müəllimlər Seminariyasını, 1929-1932-ci ildə Moskva Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almışdır. 1932-1935-ci illərdə Bakı Pedaqoji texnikumunda müəllim, 1939-1940-cı illərdə Bakı Teatr texnikumunda müdir, Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat institutunda müdir müavini, «Ədəbiyyat qəzeti»nin redaktoru, Uşaqgəncnəşrdə redaktor, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında şeir üzrə məsləhətçi vəzifələrində işləmişdir. 1944- 45-ci illər Sovet-Alman müharibəsində iştirak etmişdir. Gənc yaşlarında muzdurluq etmiş, zəhmətlə pul qazanmışdır. Ağır gənclik illəri Osman Sarıvəllinin şerinə də təsir etmişdir. "Mənim tərcümeyi-halım", "Qocanın hekayəti", "İşıq" və başqa şeirlərində öz əksini tapmışdır. Sarıvəlli şair yaradıcılığında aşıq poeziyasına geniş yer vermişdir. 1939-45-ci illərdə, sovet-fin və sovet-alman müharibələri illərində "Qan qardaşı", "Müharibənin ilk günü", "Bütün bunlar yaşayacaq" və s. müharibə illərinin ağır həyatını əks etdirən şeirləri poeziyamızın ən yaxşı nümunələrindəndir. O, Güney Azərbaycan mövzusunda "Dəvə karvanı", "Birinci dərs", "Son qar" və s. əsərlər yazmışdır. Müharibədən sonra Sarıvəlli qəzetçiliklə məşğul olur, satirik şeirlərlə çıxış edirdi. Ədəbiyyatşünaslıq sahəsində bir sıra əsərlərin müəllifidir. Sarıvəlli tərcüməçi kimi də özünü sınamış, rus ədəbiyyatının parlaq nümunələrini azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. Sarıvəlli 1990-cı ildə iyulun 3-də Bakıda vəfat etmiş, Qazaxda dəfn edilmişdir.

Əsərləri: “Dəmir sətirlərim” (1934), “Bənövşə” (1940), “Şairin hədiyyəsi” (1943),”Gətir oğlum, gətir” (1943), “Gənclik eşqi” (1946),” Şerlər” (1948), “Bahar çiçəkləri” (1949),”Yeni dünyanın qapısı” (1950), “Balaca dostlar” (1955), “Misirli qardaşlar” (1958), “Seçilmiş əsərləri” (1958), “İqlimdən iqlimə” (1963), “Ömrün keçən günləri” (1964), “Mənimlə dünyanı gəzən mahnilar” (1966), “Seçilmiş əsərləri” : 3 cilddə. I c. (1971), “Seçilmiş əsərləri” : 3 cilddə. II c.(1973), “Aşıq ürəkli şair, şair ürəkli aşıq” (1973), “Seçilmiş əsərləri” : 3 cilddə. (1975), “Hər kim yüz il yaşamasa” (1976), “Mən sabaha gedirəm” (1979), “Bizim babalar, bizim nəvələr” (1980), “Seçilmiş əsərləri”: 2 cilddə. I c. (1986), “Seçilmiş əsərləri” : 2 cilddə. II c.(1987), “Kür qırağında” (1987) və s. Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 700.

Yazıçı Əyyub Abbasovun 115 illiyi, (1905-1957)

Əyyub Cəbrayıl oğlu Abbasov - Yazıçı, Azərbaycan SSR əməkdar incəsənət xadimi.

Abbasov Əyyub Cəbrayıl oğlu 1905-ci ildə keçmiş Zəngəzur qəzasının Şəki (Sisyan) kəndində anadan olmuşdur. İki il kənd məktəbində oxumuşdur. Sonralar Naxçıvanda Pedaqoji texnikumu btirib, 1928-ci ildə Bakıda Pedaqoji instituta daxil olmuşdur.1931-ci ildə oranı qurtaran Ə. Abbasov iki il Naxçıvan Pedaqoji texnikumunda dərs hissə müdiri, 1932-33-cü illərdə isə rayon maarif şöbəsinin müdiri vəzifələrində və 1933-34-cü illərdə "Kommunist" qəzeti redaksiyasında çalışmışdır. Ə.Abbasov 1934-37-ci illərdə Leninqradda redaktorluq və tərcüməçilik kursunda oxumuşdur. O, 1937-39-cu illərdə Azərnəşrdə şöbə müdiri, 1939-41-ci illərdə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında İncəsənət işləri üzrə komitədə işləmiş, 1943-47-ci illərdə Azərbaycan SSR KP MK-də təlimatçı, 1947-48-ci illərdə Bakı Teatr məktəbinin direktoru, 1949-57-ci illərdə isə Uşaqgəncnəşrdə şöbə müdiri vəzifələrində işləmişdir. Əyyub Abbasov 1957-ci iln dekabrında vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Vətən suları" (1949), "Pyeslər" (1950),"Bahar mahnısı" (1951), "Nailə"(1951), "Doğma vətən torpağında" (1952), "Qırmızı bayraq altında" (1954), "Ağ çadırlar" (1955), "Məlik Məhəmməd" (1955), "Könül şikəstəsi" (1956), "Zəngəzur" I kitab (1956), "Zəngəzur" II kitab (1957), "Seçilmiş əsərləri" (1962), "Sevinc" (1968) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 295.

20 Dekabr – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Atababa Musaxanlının 115 illiyi, (1905-1941)

Musaxanlı Atababa Daşdəmir oğlu – tənqidçi, ədəbiyyatşünas,1934-cü ildən AYB- n üzvü.1905-ci il dekabrın 20-də Bakıda anadan olmuşdur. Ali Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat şöbəsində təhsil almışdır (1921-1924). Bakı Pedaqoji texnikumunda və 18 saylı şəhər məktəbində dil və ədəbiyyat müəllimi işləmişdir. Ədəbi fəaliyyətə şeirlə başlamışdır. Hekayə və mənsur şeirlər yazsa da yaradıcılığında tənqid və ədəbiyyatşünaslıq başlıca yer tutmuşdur.Onun 1920-1930-cu illərdə yazdığı "Şaiq – şair və müəllim", "Ədəbiyyatımız tarixində Sabir", "Aran köçü və müəllifi", "Mirzə Fətəlinin ictimai-tərbiyəvi mülahizələri", "Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafı və xüsusiyyətləri" və s. məqalələri, "Kitabi-Dədə Qorqud"a, eləcə də klassik ədəbiyyata dair tədqiqləri milli ictimai-ədəbi fikrin inkişafı üçün faydalı idi, onu zənginləşdirirdi. Musaxanlı Atababa Daşdəmir oğlu 1941-ci il avqustun 14-də cəza tədbirləri dövründə həlak olmuşdur.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 87.

25 Dekabr – Şair Zülfüqar Şahsevənlinin 70 illiyi, (1950)

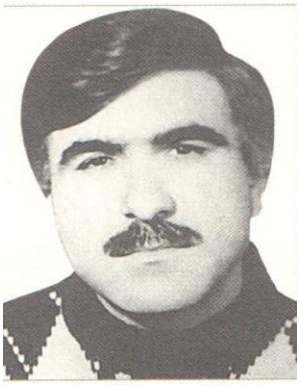

Qarayev Zülfüqar Qubad oğlu - şair, publisist, 1989-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1983).

Zülfüqar Şahsevənli 1950-ci il 25 dekabrda Beyləqan rayonunun Şahsevən kəndində anadan olmuşdur. Burada Gəray Əsədov adına kənd orta məktəbini bitirmişdir (1969). ADU-nun jurnalistika fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1973-1978). "Gənclik" nəşriyyatında redaktor, böyük redaktor işləmişdir (1979-1999). Bədii yaradıcılığa erkən başlamışdır. İlk "Çinar" şeri "Yüksəliş" rayon qəzetində, "Şahsevənə yolun düşsə" şeiri isə "Bakı" axşam qəzetində 1969-cu ildə dərc olunmuşdur. Bundan sonra dövri mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. "Çinar pöhrələri" (1979), "Yaşıl budaqlar" (1981), "Bir bayraq altında" (1982), "Gənc istedadlar" (1984), "Dünyamız ağ göyərçin" (1984) və sair toplularda şeirləri çap edilmişdir. Zülfüqar Şahsevənli bədii tərcümə ilə də ardıcıl məşğul olur. Rus, Ukrayna, kabardin-balkan, tacik və özbək ədəbiyyatından seçmə nümunələri doğma dilimizə çevirmişdir. Azərbaycan televiziyasında məktəblilər üçün "Kitab evi" verilişinin aparıcısı və ssenari müəllifi olmuşdur (1986-1988). Azərbaycan LKGİ MK-nın Fəxri fərmanına layiq görülmüşdür (1984).

Əsərləri: “Kimsə tutub gəlir işığımızı” (1985), “Təbriz qatarı” (1988), “Tənha qadın” (1997), “Üzü sabahlara” (1998) və s.
Tərcümələri (ruscadan): “Ubeyd Rəcəb. Sehrli çəkmələr” (1984) ə s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 964.

25 Dekabr – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Teymur Əhmədovun 90 illiyi, (1930)

Əhmədov Teymur Əkbər oğlu — tənqidçi, ədəbiyyatşünas, publisist, professor.

Teymur Əhmədov 25 dekabr 1930-cu ildə Şəmkir şəhərində anadan olmuş, 1936-cı ildə ailəlikcə valideynlərinin vaxtilə deportasiya olunduğu İrəvana köçmüşdür. 1949-cu ildə Qərbi Azərbaycanın Zəngibasar (indiki Masis) rayonunda orta məktəbi qızıl medalla bitirmiş, təhsilini Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində davam etdirmişdir (1949-1954).1961-1964-cü illərdə AEA-nın Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda aspirantura təhsili almış, "Nəriman Nərimanovun dramaturgiyası" mövzusunda namizədlik (1966), "Nəriman Nərimanovun yaradıcılıq yolu" mövzusunda doktorluq işi müdafiə etmişdir. 1984-cü ildə nəşr edilən "Nəriman Nərimanov" kitabı rus, ingilis, fransız və ərəb dillərində kütləvi tirajla nəşr edilib.

1965-1968-ci illərdə "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında şöbə müdiri, 1968-ci ildə AEA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda baş elmi işçi, Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsində müdir müavini (1968-1990), 1988-ci ildən aparıcı elmi işçi olmuşdur.1990-1991-ci illərdə "Vətən həsrəti", 1992-1993-cü illərdə "Hikmət", "Yeni fikir" qəzetlərinin baş redaktoru işləmişdir. 1996-cı ildən Ədəbiyyat İnstitutunda Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri, 1995-ci ildən "Respublika" qəzetinin baş redaktorudur. Səmərəli əməyi dövlət tərəfindən yüksək dəyərləndirilərək Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət heyətinin fəxri fərmanı (1982), akademik Yusif Məmmədəliyev adına mükafat və medalla qiymətləndirilmiş, 1996-cı ildə "İlin layiqli ziyalısı" fəxri adına layiq görülmüş, 2002-ci ildə "Tərəqqi" medalı ilə təltif edilmişdir.Teymur Əkbər oğlu Əhmədov ilk gənclik illərindən bədii yaradıcılıqla da məşğul olmuş, "Ülkər" adlı şeir və hekayələr kitabı 1961-ci ildə İrəvanda işıq üzü görmüşdür. "Dostluq nəğməkarı", "Nəriman Nərimanovun dramaturgiyası", "Nəriman Nərimanov", "Vedibasarın qanlı-qadalı günləri", "Erməni xəyanəti və ya Andranik Ozanyanın qanlı əməlləri (1918-1920-ci illər)", "Mirzə İbrahimov" və s. monoqrafiyaları dərin oxucu marağı qazanıb. "Azərbaycan sovet yazıçıları (ədəbi sorğu kitabı)" (1987), "Azərbaycan yazıçıları (Ensiklopedik məlumat kitabı)" (1995) da onun məhsuldar əməyi sayəsində araya-ərsəyə gəlib.

Kitabları: “Azərbaycan sovet yazıçıları” (1987), “Nəriman Nərimanovun yaradıcılıq yolu” (1990), “Vedibasarın qanlı – qadalı günləri” (2000), “Erməni xəyanəti və ya Andranik Ozanyanın qanlı əməlləri (1918 – 1920- ci illər) (2001), “Böyük sənət bahadırı” (2001), “Mirzə İbrahimov” 2001, “Ədəbi – bədii fikir tarixindən” (2001),” Abdulla Şaiq”(2010), “Azərbaycan yazıçıları XX-XXI yüzillikdə” (ensiklopedik məlumat kitabı) (2011) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 867.

25 Dekabr – Yazıçı Yusif Səmədoğlunun 85 illiyi, (1935-1998)

Yusif Səmədoğlu Azərbaycan xalqının böyük sənətkarı ölməz Səməd Vurğunun övladı və ədəbi xələfi kimi bir tərəfdən klassik irsimizə istinad edən, digər tərəfdən müasir Avropa ədəbi ənənələrindən bəhrələnmiş yaradıcılığı ilə milli ədəbiyyatımızda böyük iz buraxmış, oxucuların dərin hörmət və məhəbbətini qazanmışdır.Yüksək sənətkarlıq nümunəsi olan əsərləri Azərbaycanın hüdudlarından çox-çox uzaqlarda belə tanınır, böyük maraqla oxunur. O, vətənimizin azadlığı və müstəqilliyi uğrunda göstərdiyi ictimai – siyasi fəaliyyəti ilə Azərbaycanda milli azadlıq hərəkatının inkişafında, demokratiyanın, insan hüquqlarının bərqərar olmasında mühüm rolu olan sənətkarlardandır.

Ulu öndər Heydər Əliyev

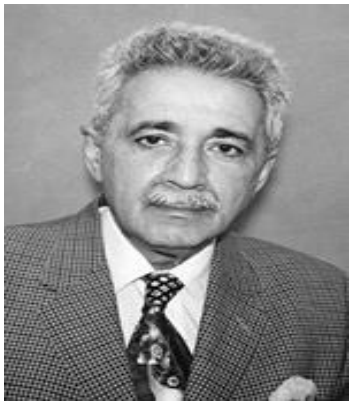

Vəkilov Yusif Səməd oğlu - nasir, 1958-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan komsomolu mükafatı laureatı (1970), Azərbaycanın Əməkdar İcnəsənət xadimi (1980), Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı (1990).

Vəkilov Yusif Səməd oğlu 1935-ci il dekabrın 25-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Moskvada Yazıçılar İttifaqı nəzdində olan M.Qorki adına Ədəbiyyat institutuna daxil olmuşdur (1953). Həmin İnstitutun IV kursundan ADU-nun filologiya fakültəsinin beşinci kursuna dəyişilmişdir (1957-1958). "Azərbaycan " jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, nəsr şöbəsinin müdiri (1960-1965), C. Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında kinostudiyanın ssenari redaksiya heyətinin üzvü (1965-1969), baş redaktoru, "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının direktor müavini (1969-1976), "Ulduz jurnalının baş redaktoru (1976-1987), "Azərbaycan" jurnalının baş redaktoru (1987-ci ildən) vəzifələrində işləmişdir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyi katibliyi heyətinə (nəsr üzrə katib) seçilmişdir (1991). "220 saylı otaq" (1960), "Qalaktika" (1973), "Qətl günü" (1987) kitablarının müəllifi olmuşdur. Yusif Səmədoğlu 1998-ci il avqustun 17-də vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 938.

25 Dekabr – Şair, publisist Knyaz Aslanın 60 illiyi, (1960)

Aslan Knyaz İlyas oğlu — publisist, şair.

Knyaz İlyas oğlu Aslan 1960-cı il dekabrın 25-də Gürcüstan Respublikası Başkeçid rayonunun Hamamlı kəndində anadan olub. 1968-1979-cu illərdə Hamamlı kənd orta məktəbini qızıl medalla bitirib. 1979-1981-ci illərdə Hamamlı kənd orta məktəbində katib-kargüzar vəzifəsində işləyib. 1981-1983-cü illərdə Bakı Mədəni-Maarif Texnikumunda (indiki Bakı Humanitar Kollecində), 1983-1988-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində, 1985-1987-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetinin İctimai peşələr fakültəsinin jurnalistika bölməsində, 1987-1989-cu illərdə Azərbaycan Jurnalistlər Birliyi nəzdində Jurnalist Sənətkarlığı İnstitutunda, 1994-1998-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetinin Jurnalistika fakültəsində təhsil alıb və bu təhsil müəssisələrini fərqlənmə diplomu ilə bitirib. 1990-1993-cü illərdə Bakı Dövlət Universitetinin aspiranturasında təhsil alıb.

1992-1995-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi sistemində "Azərbaycan Ordusu" qəzetinin müxbiri, Məxsusi müxbirlər şöbəsinin redaktoru və "Hərbi Nəşriyyat"ın redaktoru işləyib. Ermənistan-Azərbaycan müharibəsi zamanı döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirmək üçün dəfələrlə ön cəbhə xəttinə göndərilib, operativ hərbi informasiyalar hazırlayıb. Qarabağ uğrunda aparılan savaşların iştirakçısıdır. Qarabağ müharibəsi veteranıdır. 1988-1990-cı illərdə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaşünaslıq kafedrasında laborant, 1993-1994-cü illərdə müəllim, 1994-2006-cı illərdə baş müəllim vəzifələrində çalışıb. 1995-2004-cü illərdə Azərbaycan MEA Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun (əvvəllər Milli Münasibətlər İnstitutu adlanırdı) və Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun elmi işçisi olub. 2004-cü ildə "Şəxsiyyətin formalaşmasında bədii ədəbiyyatın rolu" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək pedaqoji elmlər namizədi (pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru) alimlik dərəcəsi alıb. 2006-cı ildən Bakı Dövlət Universitetinin dosenti və doktorantıdır. "Azərbaycan ədəbiyyatı klassiklərinin irsində kitab və mütaliə məsələləri" mövzusunda doktorluq dissertasiyası üzərində çalışır. 2012-ci ilin yanvar ayında Bakı Dövlət Universiteti Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının müdiri seçilib, hazırda həmin vəzifədə çalışır.1998-ci ildən Xəzər Universiteti Humanitar və Sosial Elmlər fakültəsinin dosentidir. Müxtəlif illərdə "Bakı Universiteti", "Azərbaycan gəncləri", "Ülfət", "Səhər", "Azərbaycan Ordusu", "Borçalı", "Respublika", "Elturan" ("Milli Məsələlər") kimi qəzet və jurnallarda müxbir, redaktor və baş redaktor vəzifələrində işləyib. 1983-1990-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Radiosunun "Gənclik" və Cənubi Azərbaycan redaksiyaları ilə sıx əməkdaşlıq edib, silsilə verilişlər hazırlayıb. 1998-2008-ci illərdə Xəzər Xəbər jurnalının baş redaktor müavini vəzifəsində çalışıb. 2001-ci

ildən "Cəngi" ədəbi-bədii məclisinin yaradıcılarından və rəhbərlərindən biridir. 2007-2008-ci illərdə "Göyqurşağı" rəngli uşaq jurnalının baş redaktoru işləyib. Hazırda "Borçalı" qəzetinin redaktoru, "Borçalı" ictimai-siyasi və bədii-publisistik jurnalının redaktoru, Azərbaycan MEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun "Ədəbi əlaqələr" toplusunun baş redaktor müavini, Bakı Dövlət Universitetində nəşr olunan "Kitabxanaşünaslıq və informasiya" elmi-nəzəri və praktik jurnalının baş redaktor müavini, "Kitabxana.az" çap və elektron jurnalının redaktoru, "Səhər" müstəqil ictimai-siyasi qəzetinin şöbə müdiri, Xəzər Xəbər jurnalının redaksiya heyətinin üzvü, "Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya" elmi-nəzəri jurnalının redaksiya heyətinin üzvü, "3-cü baxış" Analitik-İnformasiya Agentliyinin redaksiya heyətinin üzvüdür. 1000-ə yaxın elmi, elmi-kütləvi, ədəbi-publisistik məqalənin, 5 monoqrafiyanın, 30-a yaxın kitabın müəllifidir. Bir çox elmi, publisistik və bədii kitabların, o cümlədən monoqrafiya, dərslik və dərs vəsaitlərinin ön sözünün müəllifi, rəyçisi və redaktorudur. Şeirlərinin bir hissəsi rus, ingilis və alman dillərinə tərcümə olunub. A.Puşkin, M.Lermontov, S.Yesenin, T.Şevçenko və başqa məşhur şairlərin əsərlərini Azərbaycan dilinə uğurla tərcümə edib.1989-cu ildən SSRİ Jurnalistlər Birliyinin, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin, 1992-ci ildən Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin, 1998-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, 2003-cü ildən Azərbaycan Mətbuat Şurasının üzvüdür. 2011-ci ildə Respublika Elmi Tədqiqatların Təşkili və Əlaqələndirilməsi Şurasının qərarı ilə "Kitabxanaşünaslıq, biblioqrafiyaşünaslıq və kitabşünaslıq" üzrə problem şurasına üzv seçilib. 2012-ci ildə Bakı Dövlət Universitetində yaradılmış apelyasiya komissiyasına üzv seçilib. 2012-ci ildə Azərbaycan Respublikası təhsil nazirinin əmri ilə Təhsil Nazirliyinin Elmi-Metodik Şurasının Kitabxanaşünaslıq-informasiya və kitabşünaslıq-nəşriyyat işi bölməsinə üzv seçilib. Azərbaycan yazıçılarının və jurnalistlərinin son qurultaylarının nümayəndəsi olub. 2001-ci ildə İran İslam Respublikasında və Rusiya Federasiyasında, 2011-ci ildə Amerika Birləşmuiş Ştatlarında, 2013-cü ildə Ukrayna Respublikasında işgüzar ezamiyyətlərdə olub.

Kitabları: Başkeçid bayatıları (1991), Sözün kəsəsi (1994), Qırxıncı qapı (1995), Döyüş olsa bir əsgərdir qələmim : məqalələr, reportajlar, oçerklər, yol qeydləri, sənədli hekayələr (1998), Mənalı ömür yolu : A.A.Xələfov (2001), Şəxsiyyətin formalaşmasında bədii ədəbiyyatın rolu: monoqrafiya (2005)Qədim və orta əsrlər dünya kitabxanaları : Ən qədim zamanlardan XVII əsrin ortalarınadək : dərs vəsaiti (2008), Dünya kitabxanalarının tarixi : XVII əsrin ortalarından XXI əsrədək : dərs vəsaiti (2008), Azərbaycanda təhsil sisteminə kitabxana xidməti : dərs vəsaiti (2008), Dədə Camal : Əməkdar elm xadimi, fəlsəfə elmləri doktoru, professor Camal Mustafayev – 80 : xatirələr, şeirlər və fotolar (2008), Dünya kitabxanaları tarixi : XVII əsrin ortalarından XXI əsrin əvvəllərinədək : dərs vəsaiti (2010) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Knyaz_Aslan

31 Dekabr – Yazıçı Əbil Yusifin 110 illiyi, (1910-1984)

Milli özünüdərk, milli oyanış, dirçəliş prosesi xalqımıza birinci növbədə ədəbiyyatdan keçir.

Ulu öndər Heydər Əliyev

Yusifov Əbil Məmməd oğlu dramaturq, nasir, 1946 – cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Yusifov Əbil Məmməd oğlu 1910-cü il dekabrın 31-də İrəvan quberniyasının Ordubad şəhərində tacir ailəsində doğulmuşdur. Orada yeddiilliyi bitirib Naxçıvan pedoqoji texnikumunda təhsil almışdır. Moskvada Timiryazev adına Kənd Təsərrüfatı Akademiyasına, eyni zamanda Çernişevski adına Moskva Dil və Fəlsəfə İnstitutuna daxil olmuşdur (1934). Ədəbi fəaliyyətə 1933-cü ildən başlamış, ilk şeirləri "Gənc işçi", "Ədəbiyyat qəzeti" səhifələrində dərc edilmişdir. Lakin ədəbi aləmdə "Zümrüd muzeyi" adlı ilk hekayəsi və "Babək" pyesi ilə tanınmışdır. Onun "Babək", "Ramiz", "Odlar içində", "Yadigar", "Vətən" dram əsərləri tamaşaya qoyulmuşdur. "Ana" adlı povest yazmışdır. Hekayələri dövrü mətbuatda çap olunmuşdur. Uşaqgəncnəşrin bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri işləmişdir (1939). 1941-cı ildə Sovet Ordusuna səfərbərliyə alınmışdır. Dnepropetrovsk yaxınlığında döyüşlərdə ağır yaralanmışdır. Ordudan tərxis olunduqdan sonra Azərbaycan Teleqraf Agentliyində redaktor (1953 – 1960), Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsidə baş redaktor işləmişdir. İki dəfə "Qırmızı ulduz" ordeni, "İkinci dünya müharibəsi" ordeni və yeddi döyüş medalı ilə təltif olunmuşdur. 1984-cü il martın 29 - da vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Zümrüd muzeyi" (1938), "Məhəbbət abidəsi" (1966), "Səngərdən gələn səslər" (1968), "Seçilmiş əsərləri" (1973), "Cəbhə xatirələri" (1974), "Bir güllə" (1984**)** və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 207.

31 Dekabr – Şair, publisist Zeynal Cabbarzadənin 100 illiyi, (1920-1977)

Zeynal Cabbarzadə 1920-ci il dekabrın 31-də Bakıda dənizçi ailəsində doğulmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra fəhlə fakültəsində təhsil almışdır (1934-1937). APİ-nin ədəbiyyat fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1937-1941). 1940-cı ilin yanvar-iyun aylarında Şamaxı rayonunun Mədrəsə kənd orta məktəbində dil və ədəbiyyat müəllimi olmuşdur. İkinci Dünya müharibəsi başlanan il avqustun 1-də səfərbərliyə alınmış, piyada məktəbində kursant olmuş (1941-1942), kiçik leytenant rütbəsi ilə 416-cı atıcı diviziyasında hərbi xidmətini davam etdirmişdir. Naursk rayonunda hərbi əməliyyatda ağır zədələndiyindən eşitmə və görmə qabiliyyətini itirmişdir. 1943-cü ildə hərbi xəstəxanadan ehtiyat baş leytenantı kimi tərxis olunmuşdur. Kiçik yaşlarından yaradıcılığa başlamışdır. Onun "Puşkin" adlı ilk mətbu şeri 1937-ci ildə dərc edilmişdir. İkinci Dünya müharibəsi illərində və sonra coşğun yaradıcılıq fəaliyyəti göstərmişdir. 1943-cü ilin aprelindən 1948-ci ilin oktyabr ayınadək Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında "Natəvan" adına klubun müdiri, "Ədəbiyyat qəzeti"ndə ədəbi işçi və məsul katib vəzifələrində işləmişdir. "Pioner" jurnalında məsul katib, 1950-ci ildən ömrünün sonunadək məsul redaktor olmuşdur. Bu müddətdə dəfələrlə Azərbaycan LKGİ MK-nın rəhbər orqanlarına seçilmişdir. Onun ilk kitabı "Xanıman"da cəbhə şeirləri toplanmışdır (1946). Xidmətlərinə görə bir sıra medal və Fəxri fərmanlarla təltif edilmişdir. Zeynal Cabbarzadə 1970 - ci ildən əməkdar mədəniyyət işçisi adına layiq görülmüşdür. Z. Cabbarzadə 1977-ci il yanvarın 20-də Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Xanıman"(1946), **"**Əfzələddin və şah" (1947), **"**Şerlər" (1950), "Çinar" (1952), "Bahar gəlir" (1954), "Dnepr sahillərində" (1956), "Arzular" (1958), "Yaylaqda" (1960), "Sizin səsiniz" (1963), "Məni bağışlayın" (1965), "Dostum, gəl sözə bax" (1966), "Bizim metro" (1968), "Güllər : şeirlər, nəğmələr, poemalar" (1974), "Uca dağ başında" (1980), "Bizim dünya" (1985),
"Atasının oğlu : şeirlər və poemalar" (1986).

Şeirlərinə yazılmış mahnılar: "Neyləsin", "Yel əsər ("Yenilməz batalyon" filmindən Teymurun mahnısı), "Bakı"**,** "Axşam mahnısı" **,** " Laylay ("Ögey ana" filmindən), "İlk bahar", "Qaya", "Toy mahnısı", "Sən mənimsən, mən sənin", "Çay", "İntizar", "Sürəyya", "Çiçəklən, Vətənim" və s.

Uşaq mahnıları: "Canbala" qrupu - Bahar gəlir. Musiqi: Fikrət Əmirov**,** Qatar. Musiqi: Fikrət Əmirov**,** Quzum. Musiqi: Fikrət Əmirov

Filmoqrafiya: Səadət yolu ilə (film, 1956), Ulduz (film, 1964), Əbədi qardaşıq (film, 1965), Bakıda küləklər əsir (film, 1974), Görüş (film, 1955), Bizim Cəbiş müəllim (film, 1969) və s. Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.S 953.

Xarici ədəbiyyat

30 Dekabr – İngilis yazıçısı R.Kiplinqin 155 illiyi, (1865-1931)

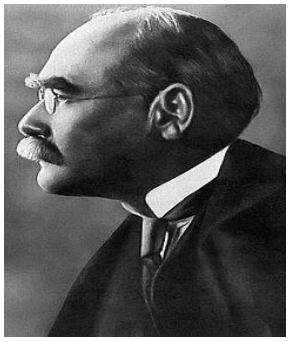

Cozef Redyard Kiplinq ingilis yazıçısı, şairi və novellaçısı, Ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatını almış ilk ingilis (1907) ("Müşahidə etmək bacarığına, parlaq fantaziyasına, ideya bitkinliyinə və rəvayətçilik istedadına görə"). 1907-ci ildə Kiplinq həm də Paris, Strasburq, Afina və Toronto universitetlərinin mükafatlarını alıb. Yazıçı eləcə də Oksford, Kembric, Edinburq və Darem universitetlərinin fəxri adlarına layiq görülüb. Ən məşhur əsərləri "Cəngəlliklərin kitabı" (The Jungle Book), "Kim" (Kim) və "Sonuncu nəğmə oxunuşu" (Recessional) sayılır. Kiplinqin əsərlərinin metaforalarla zəngin dili ingilis dilinin xəzinəsini xeyli zənginləşdirmişdir. Cozef Redyard Kiplinq Hindistanda, Bombey Gözəl Sənətlər məktəbinin rektoru Con Lokvud Kiplinqin ailəsində doğulmuşdu. Valideynlərinin hər ikisi yaradıcı peşə sahibləri idilər. Atası heykəltəraş və tətbiqi sənət mütəxəssisi kimi tanınırdı. Anası isə yerli jurnallarda etnoqrafik yazılar və hekayələr çap etdirirdi. Hindistanda yaşayan əksər ingilis ailələrinin uşaqları kimi Redyard da 6 yaşında bacısı ilə Londona, məktəb-pansionata göndərilmişdi. Pansionatın amansız sahibəsindən gördüyü zülmləri Kiplinq sonralar "Qara quzu" və "İşıq söndü" (1890) novellalarında təsvir etmişdi. Burada keçirdiyi sarsıntılardan həyatının sonuna qədər müalicə oluna bilmədiyi yuxusuzluq xəstəliyinə tutulmuşdu. O, təhsilini zabit uşaqlarını hərbi akademiyaya hazırlayan Devon məktəbində davam etdirmişdi. Lakin həmin məktəb universitetə daxil olmağa sənəd vermirdi. Uzağı yaxşı görməyən Redyard isə təbii ki, hərbi akademiyada oxuya bilməzdi. Həm də gənc Kiplinq artıq ilk şeir və hekayələrini yazmışdı. Bu yazılarla tanış olan atası vəziyyəti real qiymətləndirib yeganə düzgün qərar qəbul etdi: Redyard 11 illik fasilədən sonra 1882-ci ildə Hindistana qayıtdı. Lahorda çıxan "Mülki və hərbi" qəzetdə işləməyə başladı. Artıq atası da Lahor muzeyinin nəzarətçisi və yerli Mayo gözəl sənətlər məktəbinin rektoru idi. Hind dilinə və yerli adət-ənənələrlə bələdliyi ona britaniyalıların tanımadığı Hindistanı "kəşf etməyə" imkan verdi. 1886-cı ildə 21 yaşlı Redyardın "Departament nəğmələri" adlı ilk şeirlər kitabı çap olundu. Kitab elə sürətlə yayıldı ki, eyni ildə onun yenidən nəşrinə zərurət yarandı. İki il sonra daha coşqun maraqla qarşılanan "Dağların sadə hekayələri" kitabı işıq üzü gördü. Bu zaman Kiplinq artıq Allahabad şəhərində yaşayır, daha çox oxucusu olan "Pioner" qəzetində işləyirdi. 1887-1889-cu illərdə "Hindistan dəmir yollarının kitabxanası" üçün yazdığı altı hekayə toplusu gənc yazıçının şöhrətini Hindistana və bütün Britaniya imperiyasına yaymışdı. Haqqında artıq "Çarlz Dikkensin ədəbi varisi" kimi danışırdılar. Çalışdığı qəzetin xətti ilə Kiplinq Birma, Çin, Yaponiya və Şimali Amerikaya səyahətlər etmiş, maraqlı, cəlbedici səfər təəssüratları qələmə almışdı. 1889-cu ildə Londona gələndə ədəbi dairələrdə yetərincə yaxşı tanındığının şahidi

olmuşdu. Kiplinq məşhur əsərlərindən birini -"Şərqlə Qərb haqqında ballada"nı da yaradıcılığının o qədər də uzun sürməyən London dövründə qələmə almışdı. Redyard Kiplinq 1892-ci ildə Londonda dostlaşdıqları, "Naulakha" povestini birgə yazdıqları, lakin gənc yaşda yatalaq xəstəliyindən vəfat etmiş amerikalı yazıçı Uolkott Bleystrin bacısı Karolina ilə evlənmişdi. Hindistana qayıtmaq istəmədiklərindən daimi yaşamaq üçün ABŞ-a, Vermont ştatına köçmüşdülər. Birləşmiş Ştatlarda qaldığı dörd ildə Kiplinq daha çox uşaqlar üçün yazmışdı. "Cəngəlliklər kitabı" (1894), "İkinci cəngəlliklər kitabı" (1895), "Yeddi dəniz" (1896) kitabları bu dövrdə yaranmışdı. 1896-cı ildə o, çoxsaylı maddi və mənəvi çətinliklərlə üzləşdiyi Vermontu tərk edib ailəsi ilə birlikdə Londona qayıtmışdı. Burada tezliklə ədəbi aləmdəki nüfuzunu və yerini bərpa edə bilmişdi. 1901-ci ildə isə ən yaxşı nəsr əsəri sayılan "Kim" romanı çap olunmuşdu. Hind tənqidçisi Niradu Çaudxuri bu əsəri "təkcə Hindistan haqqında ən yaxşı ingilis romanı yox, bütünlükdə ən yaxşı ingilis romanlarından biri" adlandırmışdı. Kiplinq 1902-ci ildə Susseks qraflığında malikanə almış və ömrünün sonuna qədər burada yaşamışdı. Onun məşhur "Sadəcə hekayələr" silsiləsinə daxil olan novellaları, Britaniyanın qədim tarixi ilə bağlı uşaq hekayələri, çoxsaylı şeirləri bu malikanədə yazılmışdı. Kiplinq siyasətlə də maraqlanırdı. Mühafizəkarlar partiyasını müdafiə edir, Avropada genişlənən feminizm hərəkatına qarşı çıxırdı. Redyard Kiplinqin ingilis ədəbiyyatı qarşısındakı mühüm xidmətlərindən biri də ədəbi dili həmin dövrə qədər təsəvvür olunmayan bədii-poetik yüksəkliyə qaldırması, zənginləşdirməsi idi. Digər Nobel laureatı T.S.Eliot Kiplinq şeirlərinin bədii kamillik baxımından klassikləri də üstələdiyini yazırdı. 1907-ci ildə Kiplinq ingilisdilli ədəbiyyatın ilk nümayəndəsi kimi Nobel mükafatına layiq görüldü. O, həm də ədəbiyyat sahəsinin ən gənc laureatı idi: İsveç Akademiyasının qərarı elan olunanda 42 yaşı vardı. Aradan keçən yüz il ərzində bu özünəməxsus rekordu təzələmək mümkün olmamışdır.

Nobel mükafatı aldığı il Redyard Kiplinq on üç cild təşkil edən novellaların, dörd romanın, uşaqlar üçün yazılmış üç hekayələr kitabının, çoxsaylı məqalələrin, yol qeydlərinin və yüzlərlə şerin müəllifi kimi tanınırdı. O, həm də Britaniyanın ədəbi yaradıcılığı müqabilində ən çox qazanan yazıçısı idi. İsveç Akademiyası "dünya miqyasında tanınan məşhur sənətkar" adlandırdığı Kiplinqi "parlaq müşahidə qabiliyyətinə, təxəyyülünün təkrarsızlığına, ideyalarının yetkinliyinə və diqqətəlayiq təhkiyə istedadına görə" mükafatlandırmışdı. Tədqiqatçıların fikrincə, Nobel mükafatı Kiplinq üçün ruhlandırıcı stimula çevrilməmişdi. Əksinə, yaradıcılığında müəyyən tənəzzül ünsürləri meydana çıxmış, Nobel laureatı kimi yazıb-yaratdığı otuz ilə yaxın müddət ərzində ortaya samballı əsər qoya bilməmişdi. Həyatının son illərində və ölümündən sonra isə onun yaradıcılığına maraq, ümumiyyətlə, azalmışdı. Kiplinqin yeganə oğlu Birinci Dünya müharibəsində həlak olmuşdu. Bundan əvvəl isə yazıçı sevimli qızını itirmişdi. Təbii ki, şəxsi planda yaşanan bu faciələr də onun yaradıcılığına təsirsiz qalmamışdı. Övladlarının

ölümündən sonra Redyard və Karolina Kiplinq Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsində işləmiş, müharibə qurbanlarının ailələrinə yardım göstərməyə çalışmışdı.Kiplinq Vestministr abbatlığındakı məzarlığın Şairlər guşəsində dəfn olunub.

Onun əsərlərindən bəzi nümunələr Azərbaycan dilinə tərcümə edilmişdir.

Əsərləri: “Departament nəğmələri” (1886, şeirlər toplusu), “Dağların sadə hekayələri” (1888, toplu),”Üç əsgər” (1888, toplu), “Vi-Villi-Vinki” (1888, toplu), “İşıq söndü” (1891, roman), “Kazarma nəğmələri” (1892, şeirlər), “Naulaka: Qərb və Şərq haqqında hekayət” (1892, roman, U. Balestyerlə birlikdə yazıb), “Bir qucaq uydurma” (1893, toplu), “Cəngəlliklərin kitabı” (1894), "Mauqlinin qardaşları" (hekayə),"Piton Kaanın ovu" (M) (hekayə), "Banderloqların yol nəğməsi" (şeir), "Pələng! Pələng!" (hekayə),"Ağ pişikciyəz" (hekayə),"Rikki-Tikki-Tavi" (hekayə),"Balaca Tumai" (hekayə),"Zati alilərinin nökərləri" (hekayə),"Cəngəlliyə necə qorxu gəldi" (hekayə),"Cəngəlliklərin qanunu" (şeir),"Purun Bhaqatın möcüzəsi" (hekayə), "Kəbirin nəğməsi" (poema), "Cəngəlliklərin hücumu" (hekayə),”Cəsur kapitanlar” (1896, yeniyetmələr üçün roman), “Yeddi dəniz (1896, şeirlər toplusu), "Dəvənin belində donqar necə əmələ gəldi", "Kərgədanın dərisində qırışlar necə əmələ gəldi", "Bəbir necə xallı oldu", "Fil balası", "Qoca kenqurunun xahişi", "Armadillər necə yarandılar", "Birinci məktub necə yazıldı", "Birinci əlifba necə tərtib olundu", "Dəniz krabı, hansı ki, dənizlə oynayırdı", "Pişik, hansı ki, harda istəyirdi veyillənirdi", "Kəpənək, hansı ki, ayağını yerə çırpdı",”Yollar və kəşflər” (1904, toplu), “Puk təpəsindən gələn Pak” (1906, nağıllar, şeirlər və hekayələr), “Ağaclara himn” (Tree Song, şeir), “Şərəfli macəra cəngavərləri”, “Torkildin nəğməsi”, “Ən dürüst kasıb”, “Müqəddəs Uilfridin müraciəti”, “Eddinin xidməti” və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Redyard_Kiplinq

Bu il həmçinin qeyd olunacaq

- **Ensiklopedist alim Əbu Əli İbn –Sinanın 1040 illiyi, (980-1037)**
- **Azərbaycan ədəbiyyatşünası Xətib Təbrizinin 990 illiyi, (1030-1109)**
- **Fars-tacik şairi Ömər Xəyyamın 980 illiyi, (1040-1123)**
- **Azərbaycan şairi Həbibinin 550 illiyi, (1470-1520)**
- **Azərbaycanın rəssamı Sultan Məhəmmədin 550 illiyi, (1470-1555)**
- **İngilis yazıçısı Daniel Defonun 360 illiyi, (1660-1731)**
- **Aşıq Nəcəfin 115 illiyi, (1905-1941)**
- **Türk yazıçısı Əziz Nesinin 105 illiyi, (1915)**
- **Ədəbiyyatşünas Şamil Cəmşidin 100 illiyi, (1920)**
- **Nizami adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin yaranmasının 75 illiyi, (1945)**
- **Qurban bayramı**
- **Ramazan bayramı**

Yubilyar kitablar

1. Abdulla Şaiq “Uşaq gözlüyü” (1910) – 110
2. Abdulla Şaiq “Qiraət kitabı” (1925) – 95
3. Abdulla Şaiq “Gözəl bahar” (1940) – 80
4. Abdulla Şaiq “Araz” (roman) (1940) – 80
5. Abdulla Şaiq “Nağıllar” (1945) – 75
6. Abdulla Şaiq “Ovçu Məstan” (1945) – 75
7. Bəxtiyar Vahabzadə “Bahar” (1950) – 70
8. Cabir Novruz “İllərin ömrü” (1965) – 55
9. Cahangir Gözəlov “Küsən dişlər” (1935) – 85
10. Cəfər Cabbarlı “Firuzə” (1950) – 70
11. Cəlal Bərguşad “Bozatın belində” (1970) – 50
12. Eynulla Ağayev “Sirli qala” (1955) – 65
13. Əbülhəsən “Araz” (1930) – 90
14. Ələmdar Quluzadə “Ömür gün qabaqdadır” (1980) – 40
15. Ələmdar Quluzadə “Tumurcuqlar” (1985) – 35
16. Ələmdar Quluzadə “İsti ocaq” (1985) – 35
17. Ələviyyə Babayeva “Mənim müəlliməm” (1950) – 70
18. Ələviyyə Babayeva “Payızda” (1960) – 60
19. Əli Kərim “Qızıl qanad” (1965) – 55
20. Əli Kərim “Qaytar ana borcunu” (1970) – 50
21. Əli Vəliyev “Nənəmin çəhrəsi” (1930) – 90
22. Əmrah Əmrahov “Sənin həyatının qanunu (1965) – 55
23. Ənvər Məmmədxanlı “25 bahar” (1945) – 75
24. Ənvər Yusifoğlu “Hekayələr” (1960) – 60
25. Fərman Kərimzadə “Heykəl dilə gəlir” (1965) – 55
26. Fikrət Qoca “Hamıya borcluyam” (1965) – 55
27. Fikrət Sadıq “Ömrün bir günü” (1965) – 55
28. Fikrət Sadıq “Cırtdan hara getmişdir” (1970) – 50
29. Həbibə “Xoruzun neçə rəngi var?” (1960) – 60
30. Həbibə “Günəş məndən göyçəkdir” (1970) – 50
31. Həqiqət “Üç nəğmə” (1970) – 50
32. Həsən Seyidbəyli “Kənd həkimi” (1950) – 70
33. Həsən Seyidbəyli “Qaraca toyuğun balaları” (1960) – 60

34.Həsən Seyidbəyli “Telefonçu qız” (1960) – 60
35.Hikmət Ziya “Milçək ürəyi” (1960) – 60
36.Hikmət Ziya “Qısa təmsillər” (1965) – 55
37.Hüseyn Abbaszadə “İlqar” (1955) – 65
38.Hüseyn Abbaszadə “Sən nə yaxşı nənəsən” (1960) – 60
39.Hüseyn Cavid “Telli saz” (1930) – 90
40.Hüseyn Cavid “Şəhla” (1935) – 85
41.Hüseyn İbrahimov “Zərifənin çiçəkləri” (1960) – 60
42.Hüseyn Razi “Ana məhəbbəti” (1960) – 60
43.Xalidə Hasilova “Lalənin kitabı” (1955) – 65
44.Xalidə Hasilova “Ulduzlu papaq” (1960) - 60
45.Xanımana Əlibəyli “Balaca həkim” (1955) – 65
46.Xanımana Əlibəyli “Yaz konserti” (1960) – 60
47.İlyas Tapdıq “Kəndimizin çobanı” (1955) – 65
48.İlyas Tapdıq “Xumar” (1960) – 60
49.İlyas Tapdıq “Bir gülün qönçəsi” (1970) – 50
50.İmran Qasımov “Uzaq sahillərdə” (1965) – 55
51.İsa Hümmətov “Atanın həsrəti” (1960) – 60
52.İsa Hüseynov “Dan ulduzu” (1955) – 65
53.İsa Hüseynov “Tütək səsi” (1965) – 55
54.İslam Səfərli “Pıçıldaşın, ləpələr” (1955) – 65
55.İslam Səfərli “Qoşa söyüd” (1965) – 55
56.İsmayıl Soltan “Mavi alov” (1955) – 65
57.Qəşəm İsabəyli “Əkil – bəkil” (1990) – 30
58.Qəşəm İsabəyli “Üüü” (1990) – 30
59.Qəşəm İsabəyli “Nənəm təkdi” (1995) – 25
60.Qılman İlkin “Şah və qarışqa” (1965) – 55
61.Qılman İlkin “Şimal küləyi” (1965) – 55
62.Mehdi Seyidzadə “Nərgiz” (1935) – 85
63.Məmməd Rahim “Arzu qız” (1940) – 80
64.Məmməd Rahim “Balaca bağbanlar” (1955) – 65
65.Məmməd Səid Ordubadi “Gizli Bakı” (1940) – 80
66.Məmmədhüseyn Təhmasib “Çiçəkli dağ” (1965) – 55
67.Məstan Günər “Qartal” (1960) – 60
68.Mikayıl Müşfiq “Qaya”, “Kəndli və ilan” (1935) – 85

69.Mikayıl Müşfiq “Şəngül, Şüngül, Məngül” (1960) – 60
70.Mikayıl Rzaquluzadə “Qaranquş yuvası”, “Ağ dana” (1945) – 75
71.Mikayıl Rzaquluzadə “Sirli saz” (1955) – 65
72.Mikayıl Rzaquluzadə “Nəsillərdən nəsillərə” (1965) – 55
73.Mir Cəlal “Boy” (1935) – 85
74.Mir Cəlal “Bir gəncin manifesti” (1940) – 80
75.Mir Cəlal “Sadə hekayələr”, “Fitnə”, “Yaşıdlarım” (1955) – 65
76.Mir Sabir “Təzə mənzildə” (1965) – 55
77.Nigar Rəfibəyli “Bir cüt xurma” (1965) – 55
78.Osman Sarıvəlli “Balaca dostlar” (1955) – 65
79.Rəsul Rza “Şəkil və Çəkil” (1955) – 65
80.Rəsul Rza “Dözüm” (1965) – 55
81.Süleyman Rəhimov “Mehman” (1965) – 55
82.Süleyman Rüstəm “Addımlar” (1930) – 90
83.Süleyman Sani Axundov “Laçın yuvası” (1950) – 70
84.Tağı Şahbazi Simürğ “Qayçı” (1965) – 55
85.Teymur Elçin “Qar qız” (1955) – 65
86.Tofiq Bayram “Azərbaycan dünya gəzir” (1965) – 55
87.Tofiq Əfəndiyev “Dağ yolu” (1965) – 55
88.Tofiq Mütəllibov “İşıq” (1955) – 75
89.Tofiq Mütəllibov “Görüş” (1960) – 60
90.Tofiq Mütəllibov “Mehriban baxışlar”, “Kəkliklər oxuyanda” (1965) – 55
91.Üzeyir bəy Hacıbəyov “Rüstəm və Söhrab” (1910) – 110
92.Üzeyir bəy Hacıbəyov “Harun və Leyli” (1915) – 105
93.Üzeyir bəy Hacıbəyov “Azərbaycan sovet Dövlət himni” (1945) – 75
94.Yusif Həsənbəy “Ördəyin balaları” (1960) – 60
95.Zahid Xəlil “Cırtdanla Azmanın yeni macəraları” (1985) – 35
96.Zaman Qarayev “Göy çəmənlər” (1965) – 55
97.Zeynal Xəlil “Lalə” (1955) – 65
98.Zeynal Xəlil “Seçilmiş əsərləri” (iki cilddə) (1965) – 55

Bu tarixi unutmayaq!
19 noyabr 1991-ci il Xocavənd rayonunun işğalı
26 dekabr 1991-ci il Xankəndi rayonunun işğalı
19-20 yanvar "Qanlı yanvar hadisəsi
26 fevral "Xocalı faciəsi" (1992)
8 may Şuşanın işğalı (1992)
17-18 may Laçın rayonunun işğalı (1992)
3-4 aprel 1993-cü il Kəlbəcər rayonunun işğalı
23 iyul Ağdam rayonunun işğalı (1993)
23 avqust Cəbrayıl rayonunun işğalı (1993)
23 avqust Füzuli rayonunun işğalı (1993)
31 avqust Qubadlı rayonunun işğalı (1993)
30 oktyabr Zəngilan rayonunun işğalı (1993)

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Azərbaycan Milli Ensiklopediyası : 25 cilddə: "Azərbaycan cildi". -Bakı, 2007. - 884 s.

2. Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası : 10 cilddə. - Bakı, 1976 - 1986.

3. Heydər Əliyev və mədəniyyət : 3 cilddə (I, II, III cild) Bakı, 2008

4. Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə). - Bakı, 2011. - 1056 səh., şəkilli.

5. Seyidzadə, M. Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi. – Bakı, 2010, 256 s.

6.Üzeyir Hacıbəyli Ensiklopediyası. - Bakı: Şərq - Qərb, 2008. – 239 s.

7. Füzuli Əsgərli. Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı – Bakı, Pedoqoji Universitetin nəşri, 2012, 535 s.

8. Füzuli Əsgərli. Dünya uşaq ədəbiyyatı – Bakı, Pedoqoji Universitetin nəşri, 2012, 358 s.

9. İnternet resursları

Mündəricat

Yanvar.....

Fevral .....

Mart.....

Aprel.....

May.....

İyun.....

İyul.....

Avqust.....

Sentyabr.....

Oktyabr.....

Noyabr.....

Dekabr.....

Bu il həmçinin qeyd olunacaq .....

Yubilyar kitablar.....

Bu tarixi unutmayaq.....

Ədəbiyyat siyahısı.....

Tərtib edən: **F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası elmi-metodika şöbəsinin müdiri Ruhiyyə Məmmədli**

Redaktor: **Ağazadə Könül**